

TIGHT BINDING BOOK

204678

OUP—730—28-4-81—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

Accession No.

Author

Title

This book should be returned on or before the date last marked below

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కృతులు

(షష్టిపూర్తి మహోత్సవ ముద్రణము.)

సంపుటము 8

షష్టిపూర్తి మహోత్సవ సంఘము, బందరు,

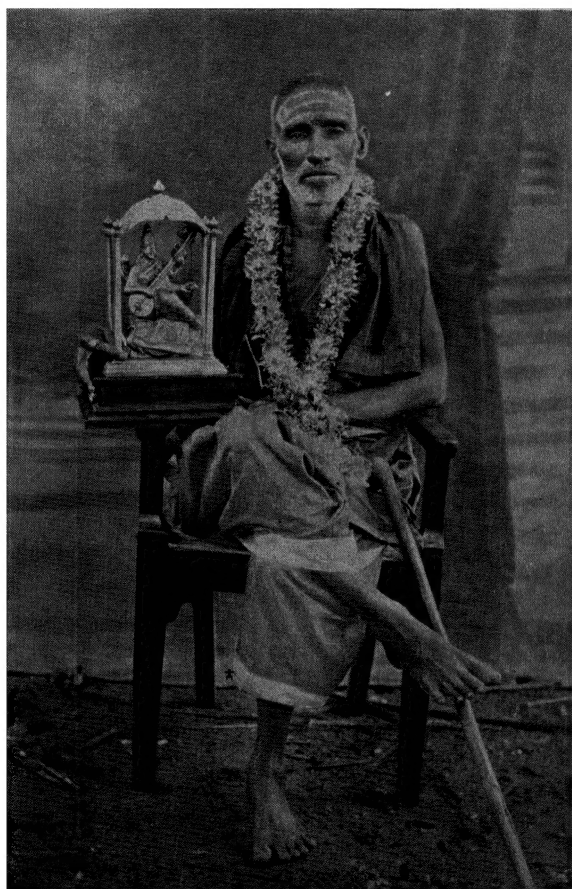
౧౯౩౪.

సర్వసాధ్యములు—గ్రంథకర్త

మినర్వా ప్రెస్, మచిలీపట్టణము.

గీ ర త ము

(అ ధి క ప్ర స ం గ ద మ న ము)

ఉ పో ధా త ము

శ్లో. గీర్వు యేతు రతా స్తే వై । గీరతాః పరికీర్తితాః
తా నుగ్గీర్య కృతం కావ్యం । గీరతం పరిచక్షు తే ।

ఇది ప్రప్రథమమునఁ దిరుపతిశాస్త్రిగారికిని రామకృష్ణకవులకును జరిగిన 2-3-4 పర్వములలోని యుత్తరప్రత్యుత్తరములను విమర్శించు సుద్దేశముతోఁ జూరఁబంపఁ బడినది కాని నానాటికి రామకృష్ణ లేదో యసత్యమును ప్రకటించి దూషింప మొదలిడుటచే నంతతో విరమింప వలనుపడక పెరుంగ వలసిన దయ్యెను. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములవలన నూత్రప్రాయముగా గతార్థమగు నంశము లీవిమర్శనమందు సవిస్తరముగా సప్రమాణముగా వ్యాఖ్యానము చేయఁ బడు చుండును. వలసినచోట నెల్ల నితరుల యుత్తరములు క్రిందిభాగమున నుదాహరింపఁబడుచుండును. రామకృష్ణుల వ్యాతలు కొన్ని యిందు స్థాలీ పులాకన్యాయమున వలసినంతవఱకుఁ జేర్పఁబడినవి. అవి ముందుఁ జదివితత్సారమును మనమునకుఁ దెచ్చుకొనిన పిమ్మటఁగాని యీ విమర్శనము సుబోధము కాదు. ఇది విస్తరించి యుండుటచే నొకటి మఱియొకచోటను మఱియొకటి యింకొకచోటను దెలిసికొనవలసియే యుండుచుగాని యేపుటలో రామకృష్ణుల వ్యాతలలోని యేపంక్తు లుదాహరింపఁబడి యుండునో ఆపుటలోనే దానికి సంబంధించిన విమర్శన ముండు ననుటకు వలనుపడదు కావునఁ జదువరులు జాగరూకతతోఁ దిలకింపవలసియుండును. రామకృష్ణులు ప్రకటించిన ప్రతి విషయమును మాకంటె లోకమే ముందు విమర్శించి మాకు లిఖింప మొదలిడినదనుటకుఁ గొన్ని ప్రమాణములను జూపుచున్నాఁడను.

ఉ. “కోకిల కాక” మంచుఁ దమగుట్టు బయల్పడఁజెప్పి, రందు వా
రీ కవిరాజశిష్యులనియే స్ఫురియించు గురుప్రదూషణం
చే కరణిం దలంకక రచించిరొ వారు కవీంద్రులై యనూ
యాకలనంబు పండితులకైనను నేమియుఁ దోచనీడుగా !”

ఇట్లు, అడివి సాంబశివకవి.

(తక్కిన మఱికొన్ని విరిపద్యములు గురుదక్షిణలో చూడవగు.)

మదరాసు, 18—8—1910.

విద్యస్థుడీ !

తమ యశమాన పరిజ్ఞాధురీణత్వంబు నాకు చిరకాలక్రమంబు, కన్నుల పండువుగా మొన్న మొన్న బందరులో తమ దర్శనలాభమును గలిగినది. “హృదయపచశ్శరీరముల ... .. పదలక సాధుసద్గుణలవంబులు కొండలు చేసి మెచ్చుచున్ ..... మాన్యులు కొండలువొల్తు రిద్దరక” అను భర్తృ హరివాక్యము మీయందు బూర్తిగా వర్తించును. ప్రకృతమున శతాపధానులను బిరుదు మీకే చెల్లినది. ఇక నీబిరుదు బొందువారు జనియింపబోరని నాయభిప్రాయము. ఏలూరులో నామిత్రులగు వల్లూరి రామారావుపంతులుగారి కుమారుడగు చలపతిరావుశర్మ చేతిలో “కవిత” యను పేరనున్న మాసపత్రిక సంచికలు రెండు, నాలుగుదినములక్రిందట జూచితిని. అప్పటనుండి భవదీయాకారములు మదీయ హృదయాగారమున కాపురముండి యిప్పడీపద్యమును వ్రాయబురికొల్పినవి గాన దీని నస్మదనేక నందనపూర్వకముగా తమ సన్నిధి కంపి నాడను. గనుక స్వీకరించుడు.

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల తియ్యనిపల్కులు గల్గునే కవీ
శ్వరులకు జన్మజన్మముల సంయమివృత్తిఁ దిపంబొనర్చినన్,
సరి యగు రామకృష్ణులనినన్ జను లెవ్వరు నవ్వరే వసుం
ధరను దదీయనామముల దాల్చిన నాటకవేషధారులన్.

ఇట్లు, విధేయుఁడు, * (నిష్పక్షపాతి)

కవిత యను పత్రిక చూచినంతన మా యాకారము లేల స్ఫురణకు రావలెనో, వచ్చెబో, యిట్లేల వ్రాయబురికొల్పవలెనో చదువరులే విచారించుకొందురుగాక.

పీరి కవితాపత్రిక ప్రారంభించినది మొదలు మాకు సంబంధించిన దూషణమే దానికై బ్రాణాధారముగా నున్నట్లు పై యుత్తరమువలన స్ఫుట మగుచున్నదిగదా ! ఈ యంశమును బ్రాజ్ఞులైన శైద్ధతేకాక చిన్ని కుట్టలు గూడ గ్రహింపఁజొచ్చిననుట కీయుత్తరము సాక్ష్యమిచ్చును.

యింజరంనుండి, 13- 1910.

“..... మీమీఁద కాబోలు రామకృష్ణకవులు పితాపురంలో

* ఈ నిష్పక్షపాతిగారు తమ యభిజననామమును డెలుపఁ బ్రార్థింపఁబడుచున్నారు. (ఇట్లు కవితం గని వ్రాసినవా రెందఱో కలరని యెఱుంగునది)

అచ్చపడే కేవలలో కాకి, కోకిల, అని పేర్లు పెట్టి కథవొకటి పూర్తిసేయ
చున్నారు...”

చక్కన రుల సుబ్బారాయనివారిలు.

ఇది వచనాత్మకమగు కాకవ్యాసమునకు సంబంధించినది; విద్యాపయో
వృద్ధులగు సాంబశివకవిగారు వ్రాసినది పద్యాత్మకమగు కోకిలకాకమునకు సం
బంధించినది; దీనిని విమర్శించిన భాగమునకే “గురుదక్షిణ” యని పేరు. అధిక
ప్రసంగములను వారించుతలఁపున విమర్శించిన యీ మొదటిభాగమునకు ‘అధిక
ప్రసంగదమనము’ అని పేరు. ‘అప్రస్తుతప్రశంస’ అను నిరాధారవాక్యపూరిత
మగు వ్రాతే వారి దిడివఱకుఁ జదివియేయుండురు, దానిని విమర్శించిన భాగము
నకు ‘లోకాభిరామాక్షణ’ మని పేరు. ‘అం దనేక మహనీయుల యభిప్రాయము
లుదాహరింపఁబడి యున్నవి. శిష్యుఁడు నాయొద్ద నెంతకాలము చదివినదియు
నేమేమి చదివినదియు నందు సప్రమాణముగా నిరూపించబడును. నన్ను వద
లినవిమ్మట నతఁ డితగ్రత చదివినది సుమారు రెండుమాసములకన్న నధికకాలము
లే దనుట కీ క్రిందియు త్తర మదాహరింపఁ బడుచున్నది.

“.....నేను ప్లవంగనామ సం॥ పుష్య బహుళము మొదలు కీలక
సం॥ వైశాఖ బహుళము వఱకు వింజరం పాతశాలలలో ఉపాధ్యాయులుగా
యున్నాను. ఆసమయమున ఓలేటి నెంకటామయ్యగారు భావి ప్రారంభించి
నారు. రెండు మాసములు సుమారు చదివినట్లు జ్ఞాపకమున్నది, భారద్వాజ
ఘట్టము అయినది.”

జయంతి భగీరథకాస్త్రి.

ఈకాస్త్రిలవా రెట్టి సత్యసంధులో యెంత యోగ్యులో సర్వపండితులును
నెఱిగినవిషయ మగుటచే నా ప్రశంస వదలి, చదివిన దింతమాత్రమే యైనను
“ఆభాష్యంత మధీతం” అనియు, “ఉభయకాస్త్రప్రవీణ” అనియు వ్రాసి
లోకము కన్నులనుగప్పఁ బ్రయత్నించినట్లే మమ్ముంగూర్చి కూడ నసత్యములను
బ్రకటింప సాహసించుచున్నారు గాన వీరి వ్రాతలను జక్కగా విమర్శించి
కాని విశ్వసింపవలసి యుండదని చదువరులను హెచ్చరించుచున్నాఁడను. ఏదో
వ్రాసికొందురుగాక యని మిన్నకున్నకొలది వీరి తుండుడుకు మితి మీఱు
చున్నట్లు లీక్రిందివారి యుత్తరములవలనఁ దెలియఁగలదు.

28—1—12, పినపాడు.

“..... రామకృష్ణకవులు తమవిషయమై వారియొక్క కవితలో
బహు దూకు వ్రాస్తాయున్నారు.....”

T. Kotiah.

“కవిత్వలో దుష్టుడు వ్రాతలు మోచితిని; రామేశ్వరీయ మను ఆద్రుశ న్న పుస్తకము చూచితిని,.....”

వేటూరి యజ్ఞనారాయణ, చిరివాడ, తేలప్రోలు పోస్టు.

ఇట్టివి పెక్కులు, మేమిందు వ్రాయు ప్రతివిషయమునకు నిట్లే యాధారములు చూపఁదగినంత సామగ్రి మాయొద్దనుండినను ఇక్కడికి గ్రంథవిస్తారమైనదని యెంచి నూటికిఁ దొంభను లుదాహరింపక మానితిమి. వీరి వ్రాతల యందలి సత్యసత్యములు సామాన్యులు గుఱితింపకున్నను బాల్జు లేటులో విమర్శించి కనుఁగొనుచునే యున్నారనుట కీ క్రింది లేఖలు పనికివచ్చును.

“.....కవిత్వసందేశము సత్యమునకు దూరమని (1) బ్ర|| శ్రీ|| చర్ల రామశాస్త్రిగారివలన వింటిని.....”

ఏలూరు 7—11—11,

మై. కృష్ణమూర్తి.

“.....శృంగభంగమును జూచితి,..... గావున వీరికి దుర్యశము అను మాటయే అబద్ధమైనపుడు బాపుకొనుటకు వీరు అచటకు వెళ్ళినమాటయే అబద్ధము యీ క్రింది వచనమును జూడ కృష్ణకవి స్వగ్రామమవుటచే అభిమానముతో ఆగ్రామస్థులు వ్రాసినట్లు తోచుచున్నది, ... అనేక సంస్థానములలో కీర్తిపహించిన వీరు శరణుఁజొచ్చిరి అనుట విరుద్ధముగా యున్నది. “వింటినె రామకృష్ణ” అను పద్యంకూడ సందేహమే..... తక్కిన పద్యములయందునను యిట్లే సందేహములుయున్నవి, మీకున్నా తెలిసియేయున్నవి, నాసందేహములు పోవునటుల నిజము వ్రాయగోరెద”

(2) నారయ్యప్పారావు

ఆ యీ యుత్తరములవలననేమి శృంగభంగవిమర్శనమువలననేమి గతార్థమని యెంచి వారిరువురలో నొకరి బాపముఁబడితేరేతోఁ బ్రకటించిన నెంకట రామకృష్ణుల ‘సత్యసందేశము’ నిం దుదాహరించి షిష్టశేషణ మొనర్చక అందుఁ జేర్చొనఁ బడిన యొక నాక్షి ప్రికటించిన వ్యాస మిట నుదాహరించుచున్నాఁడను.

1911 సం॥ ఆక్టోబరు నెల 18 వ తేదీ దేశమాతనుండి—

చర్ల వేంకటాచలపతి శాస్త్రిగారికి,

తొలుదొల్ల మీరు శృంగభంగ మను నొకదాని నసత్యంబులు నసందర్భం

(1) ఈ చర్ల రామశాస్త్రిగారు విద్యా వయోవృద్ధులు, కాఁకరపర్తి నివాసులు.

(2) వీరు శ్రీ శనివారపుపేట జమిందార్లు. ఈ యుత్తరము వేటూరి శివరామ శాస్త్రిగారి వీరువ్రాసిరి. ఆయనవలన మాకుఁ జేరెను.

బుటు నగు వాక్యంబు లై కృపఱచి ప్రకటించుచు నడచు నన్నొక సాక్షిగా వ్రాయించియున్నాడు. అందలి సత్యాసత్యము లరయఁ గొందఱు నన్నయ్యై సందర్భము లడుగుచు “నది యల్లరిసభ యగునా, కావా?” యని ప్రశ్నించుచు వచ్చిరి. అట్లడిగిన నారికెల్ల నది యల్లరిసభయే, కానియెడలఁ బండితులగు బ్రహ్మశ్రీ నారాయణశాస్త్రిలవారే యడుగఁదగినరీతి నడుగుట తటస్థించునుగాని యట్లుగాక యతిధార్మ్యముతో నయ్యై బాలసామాజికులు మున్నగువారనర్హముగ నడుగుట తటస్థించునా, యని చెప్పవగు సంగతులెల్లఁ జెప్పి వారి సందేహముఁ దప్పించుచు వచ్చితిని. వారెల్ల ‘మీ రీ నిశ్చయము దేనికేనిఁ బ్రతికఁకు వ్రాయించుదు లేనిచో మీరును వారి వ్రాతఁ కంగీకరించినట్లే కొందఱును కొంచు’ రని చెప్పినప్పటికిని సాక్షిగా నెన్నుకొఁబడె నే నెవ్వరని నడుగకుండఁ జెప్పు టొప్పుదని యూరకొంటిని. అట్లూరకుండుటచే నీరెందు మన యేవ్రాతకు నూరకొనునని కాఁబోలును మరల సత్యసందేశమని వ్రాయించుచు నందులో నీ॥ “నన్నుతాచారుండు చిన్నవేంకటశాస్త్రి తనలోని దాననుకొనుట చాలు॥” అని యానాటి కృత్యమున కే నాననుకొనినట్లు వ్రాయించితిరి. ఇంకను నే నిట్లే యూరకొనిన ముందుముం దెటు లెట్లు లూసించి వ్రాయుతుఁగో యను భయముచే నించుకంత దెలుపుకొనఁ దగినది దెలుపుకొనుచున్నాఁడను.

మాయన్నగారగు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిల వారెట్టి సదుద్దేశముతో నాయూరునకు వచ్చిరో యెట్టి సామర్థ్యము కలవాఁగో యానాటిసభ యెట్టులు న్నదో యది యెల్ల నెఱుంగు నే నాకృత్యమున కాననుకొనమి యెట్టులండ నా సంగతి కొంచె మాలకించినవారుపైత మట్టులనుకొనరని నా దృఢాభిప్రాయము. ఇదియెల్ల నిటుంచి యొకమాట వినుఁడు. ఆనాఁ డదీక్షణ కభ్యర్థులయి వినుచున్న బ్రహ్మశ్రీ ఆ॥ సుందరరామ శాస్త్రిలవారును బ్ర॥ శ్రీ॥ వే॥ బ్రహ్మనందశాస్త్రిలవారును ఆయింటి యజమానులేయగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రిలవారును నావచ్చి విద్యార్థులయి బాలసామాజికులయి సందడికి దండడించియే కదా యాస్థలమువిడిచి పోయిరి. ఆ యూరినా రగుటచే వారవ్వారి విశేష మెల్ల నెఱింగినవారు కాన నటు ముందే తప్పుకోనేర్చిరి. ఎఱుంగని వేంకటశాస్త్రిలవారెల్ల తప్పుకో నేర్తురు ? ఎఱింగిన పిమ్మట మీరును నట్లే తప్పుకోవలసి వచ్చినది. ఇప్పుడింత గొడవయేల ? ఇట్లు విద్యార్థులు మున్నగు వారల్లరిచేతలు కల్లరివ్రాతలు బతులు వెడలించుటకంటె సత్సభాంతరమునఁగదా వేంకట శాస్త్రిలవారు “ఆతని చేతియూత నిన్నెదిరీ జయంపరాదె యిటు లేటికి మూల

మడుగు పోడుమల్” అని పద్యము జదివెరి. అట్లులే వారాయణశాస్త్రుల వారును సత్సభనే యెదిరిన నెంతబాగుగనండునో యంచుక యోజింపుడు. ఇంక నెన్నడు నెట్టి వాంఛలు వ్రాయించుడు. మనమేది వ్రాయనప్పుడును నితరులంతగాఁ బరిశీలించురా యని యుపేక్షింపఁదగదు. ఇతరు లట్లంతగాఁ బరిశీలించినఁ బరిశీలంపకున్న నీశ్వరుడు మాత్రము పరిశీలించునను నమ్మిక దగును. మీరు మొట్టమొదట వేంకటేశాస్త్రులవారిని దూఱుచు వ్రాయించితీరి. తరువాత శరణుగోరుచు వ్రాయించితీరి. మఱల మొదటిదారి జేరుచునే వ్రాయించితీరి. ఇట్టి వ్రాతలకెప్పుడైన హర్షింతురా ! మానుడు మానుడు మానుడు. చిత్తగింపుడు.

మ. ౭౧ మెల్లఁ జయనెట్టి నెల్లనృపసంస్థానమ్ములన్ స్వప్రశ
క్తిఁ గనంజేసి కతాపధానకవితాత్పర్యము క్రిఁ బాండిత్య శ
క్తిఁ గడుం నేర్పడు వేంకటేశ్వరకళా దీప్తిఁ దీచి యజ్ఞం డటం
చుననే వ్రాయగ ? దీని కెంతదరునే నొనందు రం చెంచితే !

గీ. ఓదెనని వ్రాయనంతనే యొడినట్లు । వేంకటకీందుర్ దలఁతురే విద్యపట్ల
నెట్టి మీ వ్రాతలకును మీ యట్టి చేత । లకును నోడినయట్లు తలంఁతుగాక.

చ. తలఁపకుడయ్య వేంకటాధానిని నన్యునిపాటివానిగా
నలుపకుడయ్య తజ్ఞయమనల్ప బ్రయత్నము నెట్టి వ్రాతతో
బాలుపకుడయ్య లేనికయుఁ బోనికయున్ మఱవారివీరిపై
గొలుపకుడయ్య మాటుపలుకుల్ పలుకన్ శరణన్న నాలుకన్.

ఇట్లు, చెల్లపిళ్ళ చినవేంకటేశ్వరి.

ఈ కబ్బము చదువువా రొకరహస్యము నెఱిగి మఱయుం జదువ వలయును. కీరు గూఢము గా మమ్మఁదిట్టి ప్రకటించిన ప్రతిఃపయమును దమం తటఁ దామె యిట్టివల బయలు చేసికొనుచుందురు. గంభవి సరళితిచే నట్టి దొకటిమాత్ర మదాహరించి తక్కినవి చూచుకొనుభారము చదువరులకే వదలుచున్నాడను.

తే. గీ. “.....నయోధనుండు

దైర్యమును గోలుపోయి యెద్దాన డాగి

నాడొ యది యెందు ద్వైపాయనప్రదంబు

.....”

ఈ ద్వైపాయన ప్రదమనొడ్డున కేదో చెట్టమీఁదపనించు కాకమనోద్దం

గోకిల గానము చెప్పికొనినట్లును, అది చప్పుని ముక్కలే చెప్పినట్లును పిదప నేనా యునట్లును వ్రాసికొని యున్నాడు. (గోకిల కాకముమాడు.)

“చెల్లపిల్ల వెంకటశాస్త్రిగారు ద్వైపాయనహృదయమునండి బయలు పెడలి” (24 నవంబరు 1911 సం॥ కృష్ణలోని పరాస్త పాశుపతము చూడుడు.)

పేరుపెట్టి వ్రాసిన యావ్రాత వైదాని గుట్టు బయటఁ బెట్టినదని మఱి లకుఁగూడ సుగమమే. వీలెన్నివిధముల నేని గట్టించి మా కపయశము గూర్చ వలయునని పడుపాటులకుఁ బరిమితిలేదు. ఇందుకై తమకుఁ బ్రసక్తిలేని యితర విషయములలో యథార్థమెఱిగిపూడఁ గలుగఁజేసికొనుచున్నారనుట కీ క్రింది యుత్తరమేకాక వారి పరాస్త పాశుపతములోని కొన్ని పంక్తులును పండిత బుద్ధిమంతులపై వీరొనఁగిన యానందపూర్వకాభిప్రాయమును సాక్ష్యమిఁగలవు.

“..... ఓలేటి వెంకటరామయ్యవంజయు నచ్చి ..... చెప్పి యింక యెక్కడి తిగుపతి వెంకటేశ్వరుని, పని అయిందని అన్నాడు. ఒక మీసము కొప్పరపు వారు తీసివేయిస్తారు, ఒకటి మేము తీసివేయిస్తాము. అన్నాడు, ... ”

చక్కసర్లు లింగమూర్తివారీలు. 6—9—11.

“అచా॥ ..... తిగుపతి వెంకటేశ్వరుల శతావధానముఁ జూడఁబోయి గుంటూరునుండి వచ్చుచున్నాడను. కవి॥ శతావధానల కేమి బహుమతి చేసినారు ? అచా॥ పరిస్థుతము నూటపదియార్లు బహుమతిచేసినారు. వెనుకనుండి పతకములు పంపెదమని చెప్పినారు. ఏది యెట్లున్నను అవధానముమాత్రము నిరాఘాటముగా జరిగినది. కవి॥ (నవ్వును) అవధానముమాట మిమ్మెవ్వరడిగినారు ? అది యెట్లు జరిగినదో మాకిదిపఱకే తెలిసినదిలెండి. మీరా విషయమయి వేరే శ్రమపడనక్కఱలేదు. .... ”

(26 వ తేదీ జనవరి 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రిక చూడుడు.)

“పండిత బుద్ధిమంతులు, ... 0—1—0, ఇది రామేశ్వర శనిగారిచే రచింపఁబడినది. ఈ గ్రంథము శృంగధంగమైన పండితుని గుఱించి వ్రాయఁబడియున్నది. దీనిం జదువుకొనిన ప్రతిపక్షి యింకమీఁద “బళ్యాం పుళ్యాం” చేయవలయుగాని గత్యంతరములేదు. రసవంతముగు నీగ్రంథమునుండి రసవత్తరములగు కొన్నిపాదము లుదాహరించెదము. .... ”
(విరోధికృన్నామ సం॥ పుష్యమాఖమాసములు కవితరి-9 సంచికలు చూడుడు)

వీరిట్టియెక్కిపోయి మిచ్చి మెచ్చిన పండితులుగలవారు. దట్టిమా
వాస్తవ్యులెట్లు నిరసించుచున్నారో పరికింపుడు.

నరసారావు క్షేట్ర, 20—12—1911.

“..... ఇక్కడికి వచ్చునపుడు గుంటూరులో దిగినాను, అక్కడ
పండితబ్రహ్మణ్యులను పుస్తకమును జూచినాను. * లుడు తప్ప మఱెవ్వ
డును అట్టి తప్పడుకూతలు వాయడు.....”

చావలి వెంకటకృష్ణయ్య.

ఈయన బి. యే. పఠించుచున్న విద్యార్థి. ఈయన నిట్లుంచి ఒక పెద్ద
గవర్న మెంటు ఆఫీసరుగారు పండితబ్రహ్మణ్యులను గని యెట్లు వ్రాసిరో తిలకింపుడు.

గుంటూరు, 29—11—11.

“..... అను పిల్లనా దొక్కడు వాయు వ్రాతల దౌర్జన్య మిట్టిదని
చెప్పటకు పీలులేకున్నది. తిసంగతి లోకులే యోచింతురుగాక. తమవంటి
పండితోత్తములు అటువంటి నీచప్రవ్రాతలకు జవా బివ్వబానుట అనవసరమని
వాకు తోచును. తమ యభిప్రాయముకూడ నటులనే యుండవచ్చును.....”

ఇట్లు విద్యాధికులగు తత్సమవాసు లనేకులు నిరసించుచున్నట్టియు మాపై
వృథాగాఁ గాలుద్రవ్యి పాటిపోయిన వారి నుద్ధరించుటకై యెవరో మమ్ముఁ
గనిడీఱఁ దిట్టి వ్రాసి యెవరి పేరనో ప్రికటించిన ‘ఆకాశరామన్న యర్జీ’ యనఁ
దగునట్టియు వ్రాత, మాశిష్యులకుఁ గర్తవ్యసాయనమగుటయు, యూనివర్సిటీ
వారిచే బి. యే. పరీక్షకుఁ బఠనీయముగా నియమింపఁబడిన మా పాండవాశ్వ
మేధము నింద్యమగుటయుఁ జదువరులు మనస్సున నిడికొని మఱవకుందురుగాక.
వీరిప్పుడు మమ్మా వంచించుట కెట్టి వారి స్నేహమును జేయుచున్నారో స్పష్ట
పడినదిగాదా! ఓకి సత్యసత్యము లక్కఱలేదు; ప్రాజ్ఞుల సమృద్ధి యక్కఱ
లేదు. స్ట్రో తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను నిందించుటయే కావలసినది; అని
తెల్పుట కింతకన్న విస్తరింప నక్కఱలేదని యుపేక్షింపబడియె. ఇట్టి పనులు
తప్పని బోధించుటకును నీతిని గణపుటకును నేర్పడిన మా గీరతమును పేరు
పేక్షింపక పూర్వమే యిట్లు తిట్టుచున్నారు.

“చ॥..... కుక్కమాతి పిందియయను గీరతమ్మవటఁ.....

ఉ॥.....నన్న యధట్లు భారత మొనర్చి యశంబుగఁడింపఁ జూచి యీ
గిన్నయధట్లు.....”

(జనవరి 26 వ తేది 1912 నఁ॥ కృష్ణ చూడఁడు.)

“శీతం మనోహరిత దుర్లభం వచః” వారును వారిని యనుసరించు చుండితబుగ్గిరమువారును మెచ్చుకృతులు వేటు. వారితోనేమి, ప్రత్యక్షముగా విన్న పొజ్జి లిటు క్లాఫించుచున్నాడు.

“.....ప్రతిపదనీతి సారంబగు గీరతంబును గర్జరసాయనముగ సాన్వ యముగఁ జదివి సభ్యుల కానందం బమండమ్ముగం గల్పించిరి.”

కైవారం వెంకటలక్ష్మీనరసింహం

“మధుర గీరతు లీకథ సత్కరింతురంచు”

శ్రీమాక పంగిపురం శృష్టమహాచార్యులు, గుంటూరు కాలేజీ సహాపా ధ్యాయులు, బి. యే. యల్. టి, గారిచే రచింపఁబడిన సుమనోవతంసము చూడుడు.

సీ. “మీ గీరతామ్నయ మేధావిశేషంబు

గని వ్యాసమూర్తులం చనఁగవచ్చు”

వారణాసి శ్రీనివాసరావు.

క. సారతర నీతి బోధా ధారం బయి విబుధ ధర్మ దర్శన మగుమీ
గీరతము భారతము వలె ధారుణి వర్ధిల్లుననుట తథ్యము కాదే॥ ౧ ॥

క. గురుశిష్య సంప్రదాయము లరుదై నశించు పాప మాసింఁచెడు నీ
తరుణును సలువఁదగు తడు ధర్మము మీగీరతంచె ధర్మాగమమై॥ ౨ ॥

రాయపొగ్గిలు వెంకటేశ్వరకాస్తూరి.

“..... ప్రతిపద ధర్మ బోధకమగు మీగీరతము తజ్ఞు లందఱి కన్ని తెఱంగుల మహోపకృతి గావించునని నా గట్టి నమ్మకము .....

గూడ చిదంబరశర్మ.

“..... పెక్కునీతుల కాకరమై మాబోటి విద్యార్థులందఱు చదువు కొన నర్హమైనశయ్యగలదైన తమ గీరత మొక్కటి అచ్చై నవెంటనే, పి. పి. గా నాకు దయచేయుడు.” ఇట్లు విధేయుఁడు, కోపల్లి నరసింహాచార్యు.

గీ. “చెళ్లపిళ్ల కులాంభోధి శీతకిరణ । వేంకటేశ్వర కవిచంద్ర పి-పి-గానె
కరుణబంపుఁడి గీరత గ్రంథ మొకటి । భారతమునీతి ధర్మముల్ పలుకునంద్రు

కందాళం నరసింహాచార్యులు

“.....మయా సుహృత్సమ్మితత్వేన నీతిదాయ కేతిహాస పురాణా దిం నీతిదాయక గీరతశ్రివణలాభః గర్తపుర్యా మపధానార్థ మాగమన సమయే సమజని.

..... గీరతస్య చతురక్షరసంయోగజన్యానందః కదా వా భవిష్యతి.”

ఏవం సుజనవిధేయః, ధూళిపాళ్ల మార్యనారాయణశాస్త్రిజా మంత్రే వాసీ, పప్పు సీతారామశాస్త్రి, జానపాడు గ్రామనివాసీ.

“..... తాము గుంటూరుకు దయచేసినప్పుడు గీరతమునం దాయా భాగములు చదువగా వినియుంటిని, మాబోట్లు తెలిసికొనఁదగిన పెక్కు-నీతులు న్నట్లు గోచరించినవి.....

తంగిరాల సత్యనారాయణ.

“..... ఇంకను మీ గీరతఫలమ్ము లనేకములున్నవి, వాని వ్రాయఁ దొడఁగిన దానిపై వ్యాఖ్యాన మగునని యింతటితో విరమించుచు...”
చావలి వెంకటకృష్ణయ్య

ఉ. “శ్రీపరవేపతాపదకు కేశయబంధర ! దివ్యకావ్య బంధాపరకాళిదాస ! విబుధాదరపాత్ర ! విధేయభూత పృథ్వీపతి ! చెల్లపిళ్లకుల వేంకటశాస్త్రి శతావధానిగా రూ ! పలుమారు గొల్తు మిము రుచ్యపుగీరత మంచ వీ-పి-గా॥ ౧ ॥

ఉ. అచ్చున నుండఁగానె నెఱ నారయకే తను గ్రంథ మన్నచో నెచ్చటి వారుగూడఁ దమకెన్నియొ లేఖలు వ్రాసి వీ-పి-గా నిచ్చటినాకుఁ గొన్ని ప్రతు లిప్పుడె తప్పక పంపుఁ డంచుఁ బెన్మచ్చట మిమ్ము వేఁడెదరు మోద మొసంగు రసం బెసంగుట॥ ౨ ॥

క. ఈ కథను ఒట్టి చూడఁగ | నాకొక గీరతము దొరకునా లేదా ? యంచీకరణి మరల వ్రాసితి | వే కరుణ॥ బంపుఁడయ్య వేంకటసుకవీ! ” ॥ 3 ॥

స్వయంపాకుల సీతారామమూర్తి.

గీ. “కుకవిగజరాజమృగరాజ ! సుకవి సింహ | వేంకటేశశతపథాని నెనుకఁ దమరు గర్తపురి కేగు దెంచిన కాలమందుఁ | జదివితీరి గీరతము నీతి చొక్కలింప.

చ. వినిరిగదా ! మహామహులు వీనులవిందుగ గీరతోక్తులఁ గనిరిగదా ! భవస్యహిమఁ గాగ్రెడి తత్కథ లోనినితి చే కొనిరిగదా ! ప్రశస్త నుణకొటి సముద్భవ మోదవైఖరుల్ ఘనకవనావనోదయవికస్వర గీరత షష్ఠ వచ్చెడి॥ ౨ ॥

లే. గీ. నీతిదాయక మయి మహానియతిఁ బొఱయు

తత్కృతిని నచ్చువేయించి త్వరితముగను

మోదవారిధి నెల్లనీడఁ జేయఁ

డయ్య నాకొక్కప్రతిఁ బంపుఁడయ్య వీ. పి.”

గుండెపూడి శంకరనారాయణ.

“.....శ్రీ రాజుగారి పట్టాభిషేక మహోత్సవదినమందు (12-12-11) బాలురకు బహుమతులు యివ్వదలచినాము గాన ఈ క్రింది పుస్తకములు ఆలేదీ లోగా మాకు అందేలాగు వెంటనే, వీ- పి- గా పంపగోరెదను.

గీతం, 1 వ భాగం - తిరుపతివెంకటకవులది. గురుదక్షిణ - లోకాభి రామాయణం”

జే. విశ్వనాథం హెడ్ మాస్టరు. బోర్డుస్కూలు, దాచిపల్లి, పోష్టు, గుంటూరు.

ఇవి యన్నియు గుంటూరి సీమలో విన్న వారు వాగ్రసిన యుత్తరములని యెఱుఁగెదగు. మఱికొన్ని మూడవభాగంబునందు జూడందగు.

ఇట్టివి కొన్ని వందలు గలవు. మఱియు నీ గ్రంథము ప్రకటించుటకుఁ బ్రయోజనము గురుభక్తియైఁ గృతజ్ఞతయైఁ బ్రతి మనుజునికి నావశ్యకమని తెల్పుట యొకటియు వెంకటరామకృష్ణులు మాపై వేయు నిందలయందలి సత్యా సత్యములను సమీపస్థులు గుఱివించినను దూరస్థులు గుఱివొంపక మాపై బడు దురభిప్రాయమును మరల్పుట మఱియొకటియు నని తెలిసికొనఁదగు; ఈ క్రింది యుత్తరమును జూడుఁడు.

“..... యిచ్చట యిదివరకు తమ పేరు చాలా పరితీతిగా యుండెను) ఇప్పుడు రామకృష్ణకవులచే ..... శృంగభంగ ..... ఇంకా కొన్ని గ్రంథములు యిచ్చట విచ్చలవిడిగా యుంటున్నచే మీసారము తెలియని కొందరు..... అని మునుబోటి కొందరికిమాత్రం చాలా కష్టతరముగా నున్నది..... మీవిమర్శన ముండినయెడల సరే, లేనియెడల లిఖించి కొద్దికాలములో ..... లును, ... లును నగు గ్రంథములు కొన్ని ..... పంపినచో ..... యీ నెల్ల 19 వ తేదీ పాతకమూరులో జరుగు సభలో నుపన్యసింపగలను.....”

దొనకొండ పై లేవ్వలలాకా

ఇత్థం

చందలూరు పోష్టు

గాడిపల్లి రాఘవయ్య, విద్యార్థి.

ఇట్లు లనేకులు సత్యనిర్ధారణైకతత్పరులయి యీగ్రంథమున కెదురు చూచుచున్నను గార్యాంతరాసక్తులమైన మేము వారి కోరికను దీర్చలేకయే పోవుచుంటిమి. వీరి తుందుడుకును వారింపఁదగు ప్రాజ్ఞులు వారింపకపోవుదురాయని ప్రతీక్షించితిమి గాని వారును సమ్మతించుటచేఁ గాఁబోలు, నానాటికి వారొనర్చెడి గోల బొమ్మజెవుడుకంచెవలె నలమదొడఁగుటచే నప్రయత్నసిద్ధముగా దొరకిన యాధారముల నుదాహరించుచు “సత్యం వద” యను నుపనిషద్భ్రమన కుదాహరణముగా నీకబ్బము కూర్చబడినది. అలంకారములు కావ్య

పోషకములు గాన వానిని బ్రధానములుగాఁ జూడక సత్యాంశములను దిలకించుచున్నచోఁ జరిత్రమంతయు విస్పష్టముగాఁ దెలియఁగలదు; ఇది చదివి సత్యమును తెలిసికొనఁగలదు ప్రతి పరిశీలకుఁడును ఈ క్రింది యంశములను సదా జ్ఞప్తియందుంచుకొనఁదగు.

1. శిష్యుఁడు కృతఘ్నుత కుపక్రమించిన తేది కీలక సం॥ ఘాటనము.
2. గురు వీ విషయమై శిష్యుని బ్రశ్నించిన తేది సౌమ్య సం॥ జ్యేష్ఠము.
3. అతఁ డట్లడుగఁబడి యెదుట నుత్తరమీలేక పిమ్మట నానారాజసందన్య నములోని మీసముల పద్యమునకుఁ దగులునట్లు వెక్కిరించి పద్యముచెప్పి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన ట్లభినయించిన తేదీ సౌమ్య సం॥ ఆశ్వయుజము.

తరిచి చూచిన వెం॥ రా॥ గృంథమాలలో వీని కాధారములు పూర్తిగాఁ గలవు. వలయువా రందుఁ జూడవచ్చును. పిమ్మట, ఈశ్వరవేరు లోనగు పల్లదములు పడఁపడి తిరుపతికొన్ని గారి రిజస్టరు త్రుతము. పర్వనామము లన్నియు సార్థకములు. “వాసింగన్న” అను పదముగల పద్యముంగూర్చి వ్రాసినదానికి “వాసింగన్న పర్వ” మని పేరు. ఇట్లే తక్కినవియు నని యెఱుఁగఁ దగును. వ్రాసినకొలఁది వ్రాయవలసియే యుండును గాన నిక ముగింప నెంచుగున్నాఁ డను. జాగరూకులై తిలకించువారికిఁ గబ్బమువలన నే సర్వమును డేట తెల్ల మగును. జాగరూకత యనఁగా నిట్టిది:- కాకరపర్తిలోని యల్లరిని “శృంగ ధంగ” మని శిష్యసహచరుఁడు మఱికొందఱు తనకు సంబంధించిన కూటము వాండ్రతోఁగలిసి వ్రాసి తన దావముఁబడిపేరఁ బ్రకటించిన ట్లాసందర్భము నందలి యుత్తరములవలననే తెలును. ఆయుత్తరములలోఁ జాలవఱకు వెమల వారివియుఁ జగ్గవారివియునై యున్నవి. ఆ యీ సందర్భములు జాగరూకతగా విమర్శించినఁ గాని తత్త్వము తేలదు.

ఈయుగమందేగాక నమకటి యుగములయందుఁగూడ సత్య మనత్యముచే చాదింపఁబడుచుండుటయు దానిని బండితులు తమ ప్రజ్ఞానేత్రముచే బయటికిఁ దీయుచుండుటయుఁ గలదని రామాయణాదులలోని కొన్ని భాగములవలనఁ దెలియుచున్నది. సత్యసంఘటకు బంధుత్వాదికముకన్న సత్యమునందె యెక్కుడు పీఠియుండును. (ఈభారతము చూడుఁడు.)

“చ. నుతజలపూరితమ్ము లగు నూతులు నూటిటికన్న నూనృత
న్రత ! యొక బావి మేలు మఱి బావులు నూటిటికన్న నొక్క స
త్కృతు పది మేలు తత్కృతుశతమ్మునకన్న నుతుండు మేలు త
త్సతకత్కముకన్న నొక నూనృతవాక్యము మేలు చూడఁగఁ.”

అట్టి సూన్యతమును గప్పిపుచ్చు వారి వ్రాతలనుండియే బుద్ధిమంతులు సూన్యతమును దీయఁగలుగుదురు. కావున నన్యతాధారమునఁ బ్రవర్తించువారి వ్రాతలు తాత్కాలికముగాఁ గొంతపఱకుఁ బనిచేసినను నిజము నిలకడమిఁద దేలఁగలదు గాన నన్యతాత్మల పలని యపవాదలకుఁ బాక్షాలు విశేషించి జంకవలసిన పనిలేదు.

శ్లో. “జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః

నా స్తి యేషాం యశఃకాయే జరామరణజం భయం”

చదువరులకొక హెచ్చరిక.

మా చుట్టుపట్టులవారికిఁ దెలిసినను మానవులకుఁ గాఁకరపర్తికి సంబంధించిన పర్యములయందలి పరస్పరసంబంధములు తెలియుట కడు దుర్లభము, కావున నీ యంశమును వ్రాయఁబడుచున్నది. అల్లరికిఁ గారకులగు అకుండినీత రామయ్యగారు, రామకృష్ణకవికి పినమామగారును, శ్రీ వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికిఁ దమ్ములును, వని యెఱుఁగఁదగు. ఈయన నాఁడు కాఁకరపర్తిలోనున్నను, నిత్యము నివసించుగ్రామము భవశేష్యరము. వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులు అనువారిద్దఱు. ఈ యిద్దఱులో నొకరికి వ్యాసేంగశాస్త్రులు అను నా మాంతరము గూడఁగలదు. ఆ యీ సభలలో నున్నట్లు వర్ధింపఁ బడెనవాయ వీరే, యిది వ పుటలోని యుత్తరమున నున్నవారును, వీరయనియెఱుఁగఁదగు. మఱియు నాపుటలోనే “పు. గవరయ్య” అను వ్రాలుగల యుత్తరము వేత్రాకటికలదు. ఆయన వివరార్థ మట్లు వ్రాలుచేసిరి. గ్రంథములో “గౌరీపతిశాస్త్రి” అని వ్రాసినది వారనేయని యెఱుఁగఁదగు. చర్ల చలపతియను నతఁడు రామకృష్ణకవికి బావమఱుది. తరిచిచూచినచో నాయీ విషయములును రహస్యములును దేలునుగాని ప్రతిచదువరియును అంత తరుచుట తటస్థింపదు. శృంగధింగమును జదివికొని పరిశోత్తరరూపమున నున్న యుత్తరములు చదివికొని అందలి శేఖరును, ఉత్తరములయందలి శేఖరును, ఎవరెవరివో మనమునకుఁ బట్టించుకొని చుప్పట్ల పర్యమును జదివికొన్నచోఁ జరిత్రమున్న దున్నట్లుగాఁ దేరెడిది. ఉత్తరము లన్నియు జదువనియెడ యిది వ పుటలోని యుత్తరములపఱకేనిఁ జదివికొనిన సత్యస్వరూపము చాలభాగము తెలియఁగలదు. ఏమి పాపమో వీరు మొదటి నుండియు నసత్యప్రకటనకు గడు సాహసించుచున్నారు. వారి గొప్పఁదనము నకుఁగాఁ బాటుపడు విషయము మా కవసరములేదు గానఁ బీతికలో నొక విషయము సూచించి విరమించితిమి. ఉభయ శాస్త్ర ప్రవీణత్వము వీరికిఁ బదిమాసములలో వచ్చినట్లు హింపనయ్యెడిది. జయంతి భగీరథ శాస్త్రులవారివద్ద యిదియు మొదటిది రెండు మాసములు చదివి మానివేయునప్పటికి కీలక సం॥ వైశా

భము ప్రివేశించినది. ఆ స॥ ఫాల్గునములోనే వీరు పితాపురమునఁ బ్రవేశించిరి. అది మొదలు “ఉభయశాస్త్రప్రవీణ” అని వాగ్గేకొన మొదలిడిరి. పదిమాసములలో సిద్ధాంతకాముని తజంతము మొదలు యావత్తును బూర్తియగుటయే గాక ఇంకను మిగిలిన వ్యాఖ్యానములు భాష్యములోఁ గొంతభాగమును జదివి, తర్కముకూడఁ జదివినారు. ఇందులో నిక నొక చమత్కారము, రెండుమాసములు జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారివద్దఁ బుస్తకముపట్టి వదలినతరువాత గురువెవరో తెలియదు. అతని నిష్పద క్రొత్తగా నృప్తింప వలసి యుండును— ఈయంశ మంత ముఖ్యముకాదు. “ప్రపదిరే ప్రాక్తనజన్మ విద్యాః” కాన చున్నగాని సత్యనిర్ధారణకు మాకుఁ దోడ్పడు విషయముగానఁ జర్చించి వదలితిమి. చదువకయే ఉభయశాస్త్రప్రవీణులు నెంకటరామశాస్త్రులవారైరిగదాయని కాబోలు రామకృష్ణశాస్త్రులవారు సభకు రాకయే యింటను దాఁగియుండి విజయమును బ్రకటించికొనరి. ఇంత యప్రాధువు వ్రాతలను విమర్శించుటయే తప్పగాని లోకసామాన్యము కొఱకుఁ గష్టించు చుంటిమి. విస్తరము గురుదక్షిణలోనగు భాగములలోఁ జూడఁదగు. మీమి బుద్ధిబలమునఁ గూడ విమర్శింపఁదగు. రా. బోవు పర్వకథకు నూచకముగా సత్య సందేశమునుండి యొక పద్య ముదాహరించుచున్నాఁడను. ఉ॥ “నీ యపక్తి కజ్వలము నిల్వఁగనే మహానీయుఁ డాడఁగా నేయెడ నుద్భవించినవో యీశ్వరవే రినుదివ్వె సార్థకంబాయె, భవద్భృదాంధ్య మడుగంటఁగ వెల్లెను గారవల్లో, జేయనకింక నీనెడఁగు సిగ్గిలకున్న దిదేమి పగ్గెయో” చూచితిరా! తన కై తన సన్నిహితు లొనర్చిన మహాకార్యమునకు నేను సిగ్గిలవలెనట! తన బాసమఱచి నేరఁ బ్రతికాముఖమునఁ బ్రకటించిన తన శృంగభంగమును జూచి ప్రాజ్ఞులెంత గర్హించినను దాను సిగ్గిల పలసిలేదు గదా! తనబదులు, తన సన్నిహిత బంధువులబదులును గూడ నేనే సిగ్గిలుదుఁ గాకి, విశేష మక్కఱలేదు గాని ఆనాటి కరతాళమహా హావకర్తలతో నొకసారి ప్రాజ్ఞ మహాజనులుండు సభకువచ్చి యీపద్యమునే చదివి వారిని మెప్పించినచో నతని సారమొక యరనిమిషమునఁ దేలెడినిగాని యది యీజన్మ మధ్యమునఁ డటస్థించునని తోచదు. కావుననే యా యీ పల్లదములనెల్ల సహవాక్యములుగాఁ గైకొని యీ మహాభాష్యము వ్రాసి సత్యనిర్ధారణమునకై పాటుపడఁపలి వచ్చినదని ప్రాజ్ఞులు తలఁతురుగాక. ఇప్పటికి నెలువడిన వీరి పల్లదములలో నూటి కొక్కటవంతున నెత్తి జూపితిని. నిన్న నేడు వచ్చు పల్లదిములు మఱియును ఘోరముగా నున్నవి, “భాంచోద్ధలం కోరుపాక” మట, యేదోఅట! యేదోఅట! అవియన్నియుఁ జదువరులే విమర్శింతురు గాక! ఓం స్వస్తి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

అధికప్రసంగదమనము

అను ప్రథమభాగము

1

వా సిం గ న్న ప ర్వ ము

శ్లో॥ శ్రీ స్సర్వత్ర విజృంభతాం విజయతాం సంఖ్యావతాం గౌరవం
భక్తి రాభితు కృతజ్ఞతా భగవతీ ప్రత్యక్షతా మశ్నుతాం
చర్లబ్రహ్మసుధింద్రదేశికకలా శిష్యప్రశిష్యాత్మనా
నానారాజసభాంతరేషు రమతాం గీ రేధతాం గీరతే.

క. శ్రీతిరుపతి నామప్ర
ఖ్యాతమహాపర్వతమున నాప్తవిజయని
ర్యాతమయి యుప్పెడట ! కా
దా ! తండ్రీ వేంకటేశ ! తత్త్వవిదీశా.

2

కా. రాముండవ్వఁడు కృష్ణుండవ్వఁడను చర్చల్ తృప్త్యభాలేశవి
కామస్థానములే యటం చెఱుఁగుపై శాంతించు నోదేశ! ను
శ్రీమంతంబులు నీగిరుల్ గనిన నిన్ నేవించినన్ నీగుణ
గ్రామంబున్ వినుతించినం గలుగు వేడ్కల్ వేంకటేశప్రభూ.

3

కా. “వాసింగన్న కవీశ్వరం” డయిన నెవ్వఁడైన సాక్షాత్తుగా
వ్యాసుండైనను బ్రహ్మదేవుడయినన్ ఫాలాతుండైనన్ “దుర
భ్యాసం” డంచు గురున్ వృథా డగడి తా నన్యాపదేశముగా
వ్యాసముల్ ప్రకటించు టొప్పగునె దేవా ! వేంకటేశప్రభూ.

4

కా. “వాసిం గన్న కవీశ్వరుం” డంట ! సభా “వర్ణింపబో” డంట ! సంతోసంబే యటులూరికున్నయెడ నేదో సాకు గల్గించి పే

* ర్వాసిం జెందినదేశకుం దగడగా వచ్చుం గదా, వానిదో
మీసంపుట మెలి నేటి కత్తపలెసామీ, వేంకటేశప్రభూ ! 5

కా. “వాసిం గన్న కవీశ్వరుం” డయిన గానచ్చు గురుంగూర్చి “కా
కీ! నీ! హు” ష్షని “శృంగభంగ” మని “హీహీ” యంచు ‘హూ’ యంచును
“మీసా” లంచును వెక్కిరించునటె ! యేమీ కాలమాహాత్మ్య ! మే
మీ సమృద్ధి ! కృతజ్ఞతాగరిమ మేమీ ! వేంకటేశప్రభూ ! 6

* కా. ప్రాసంబుక యతియుక విరుద్ధగతిశబ్దంబుల్ ప్రయోగించుచుక
మీసమ్మల్ మెలిపెట్టి “మాకుపమ మేమే” యంచు నెంగుక
దురభ్యాసం బొప్పగ నుండువారు కవులై పద్యమృతం జెప్పినక
వాసింగన్న కవీశ్వరుల్ సభలలో వర్ణింతురే వారలక.

(వేంకట రామకృష్ణ గ్రంథమాల 66 వ పుట)

ఈ పద్యము వీరు మమ్మునుగూర్చి వెక్కిరించిన వెక్కిరింపులకెల్ల మూలవి
రాట్టనడగునాందియు పటవీజప్రాయమును నని యెఱుంగదగు. ఇందలి
మొదటి చరణము మమ్మునుగూర్చి వెక్కిరించినదే యనునంశము వారు
మాపాండవాశ్వమేధమును చాలు మూలములేక వెక్కిరించి పోకటించిన
శతఘ్నియే వేనోళ్ల ఘోషించెడిని. ఇక రెండవ చరణములోని మీస
ముల వెక్కిరింపును మమ్ముగూర్చినదే యను నంశమును ఈక్రింది పద్య
మును జదివి స్వలభముగాఁ దెలిసికొనవచ్చును.

ఉ. దోస పటం చెఱింగియును దుందుడుకొప్పగఁ దెంచినార మీ
మీసము రెండుభాషలకు మేమే కవీంద్రుల మంచుఁ దెల్పఁగా
గోసముగల్గినక గవిపరుల్ మము గెల్వఁడు గెల్చిలేని యీ
మీసము దీసి మీపదసమీపములం దలలుంచి మ్రొక్కమే.

(నానారాజ సందర్శనము 43 వ పుట)

ఈవిషయము కాకరపర్తి పర్వములో విస్తరించి చూడదగు. ఇక
నాల్గవ చరణములోని యంశమే ! అయ్యది నేనుకమ్మనితో నంతకు
4 మాసములకుఁ బూర్వము నాగురుత్వ గోపనముంగూర్చి యడిగినదాని
కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము !

* ఆ. వె. సరగ “నిక్కి నాము జాతి” అరచును “గడ్డి
పోచలే” యటంచు నీచసరణి
బ్రువ్వఁ దిట్టి గురుని బూజించితే శిష్యు
లెవ్వరని శేంకటేశ చెపును !

7

◆ ఆ. వె. దురిత మనక “పిచ్చితో మ్రగ్గుచున్నాడు
గురు” డటంచుఁ జాల గోలచేసి
యతనిబందుగులకు నార్తి గల్పించి రే
శిష్యు లెఱుంగఁ జెపును శ్రీగిరిశ !

8

* వెంకట రామకృష్ణుల వెక్కిరింపులు: (1) “ఇది నిక్కి నాము జాతి
లోనిది. (2) అరచున్న లేమి గడ్డిపోచలే! (3) వెంకయ్య వ్యాకరణజ్ఞానమే,
(4) బాలవ్యాకరణమరామి నిట్టితప్పులు గల్గుచుండును, (5) విజ్ఞ వీఁగుట ...”
విస్తరము శతస్థియందే చూడఁదగు, నిక్కి నాము జాతి యన్నచో నెట్టి సదు
ద్దేశము పొడకట్టు చున్నదో సహృదయులు పరికింపవలయును. ఆయాసందర్భ
మెల్ల, మీసముల వెక్కిరింపుఁ బద్యములలోని పరిభ్రమచరణమునకు వ్యాఖ్యాన
మగునో కాదో విజ్ఞు లూహింపఁగలరు.

◆ ఒకరిట్లు వాయించున్నారు.

“.....నిన్న వెంకటరామయ్య కాకినాడ కోర్టుకు వచ్చినాడట.
అక్కడ వెంకటేశా స్త్రీగారికి పిచ్చియై తినదనియు.....నపభృంశములు
.....మాయింట్లో నుండు ఆచార్యులు గారు పాప మాదుర్దాతో న న్నడిగినారు
...పితాపురం గగ్గోలు అయి పోవుచున్నది.....”

వేటొక రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

“.....పితాపురం గామంలో, తమకు మతి పోయినట్లుల చాలా
మంది చెప్పకుంటూవున్నారు. ఆసంగతి మాభావమరది యిచ్చటికి వచ్చినన్న
అడిగినాడు..... యీమాట విన్నది మొదలు నాకు యేమీ తోచడం
లేదు.....కులాసాగా వున్న పయినం వ్రాయిస్తే గాని నామనస్సు స్థిమిత
పడదు.....”

మఱియొక కవిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

“.....తమకీర్తి జగద్విశ్రాంతమైనది. ఒక మహారాజాధిరాజుల
కైన రానేరదు.....తమ శిష్య వర్గములో జేరిన కీర్తికిని శ్రేయమునకును నిదాన
మని యెఱుంగక జిహ్వా బుగ్గివ్వగ దురుక్తుల నాడ నుంకించుచున్నారు.....”

ఇంకను నిట్లు వ్రాసి నాక్షేమమును గనుఁగొనినవారు పెక్కుమంది
గలరు. ఈ యుత్తరములన్నియు పితాపురము చుట్టుపట్టులనుండి వచ్చినవే యని
యెఱుంగవలయును.

కా. దేవీభాగవతమ్ము (1) బూతనుచు సందేహింపకే తిట్టె నే.

మీ విద్వారము ! మమ్ముఁ దిట్టుటకు. సామీ ! (2) నిన్నుఁ దిట్టెకప్పుడా;

“దేవునై గురునై” యటన్నగతి గాదే యాప్రసంగంబు జ్ఞా

నావిర్భావము గల్గఁ జేయుటకునై యత్నింపు మోదేవరా ! 9

మ. కలుగంజేసికొనందగున్ భవదుపేక్షన్ ధర్మముల్ వోవు నీ
తలఁ పిం దెక్కదయేని మాతలపయిం దదభరమున్ మోపు మో
కలికాలాధిప, వేంకటేశ్వర ! యెటో కబ్బమ్ము నిర్మించి ధ
ర్మతత్వ వాడక యుండఁ జేసెదము శర్మం బెల్లెడం గూర్చుచున్. 10

చ. స్తుతులు పరశ్చతమ్మును నతుల్ వితతమ్ములు గొంటి వీవు నీ
కితరుల తిట్లు లెక్కయగునే ! మముబోంట్లకు బోలె; నీ కుపే
క్ష తగునుగాక, మాకు నటుసాగునె? యాజ్ఞ యొసంగుమయ్య శి
ష్యతతులకెల్ల నియ్యది యనర్హ మటంచు పచింపఁగావలెన్. 11

(1) ఉ. చేతురు కోతురంచుఁ దమచేతికి వచ్చినయట్టి రీతిగా

బూతులు వ్రాసి “భాగవతమున్ రచించితి మంధ్రభారత

ఖ్యాతి నెసంగు నిద్దని జగంబునఁ జాటినయంతమాత్ర వి

ద్యాతీశయంబుగల్గిన మహాశయు లౌ నని సమ్మతించురే. (శతఘ్ని 14వ పుట)

ఇంతసఱ కుదాహరించిన నూత్రప్రాయపు సంగతులవలన మమ్ము
నిందించు పూనిక ముందును వీరు తదనంతరమును జనించినట్లు పాక్షికముఁ
దేటతెల్లము కాకపోదు. కానఁ దక్కిన వుదాహరింపక చూచుకొను భారము
మీకే పడలితిమి.

(2) ఈతిట్టే తిరుపతి వెంకటేశ్వరార్థశతక మని కొన్నిటియందును
తిరుపతి వెంకటేశ్వరశతక మని మఱికొన్నిటియందును కవిత్వాపత్రికలపైఁ
బ్రకటింపుచున్న పుస్తకమని యెఱుంగఁదగు. దీనింగూర్చి 38 వ పుటలోని
యుత్తరము చూడుడు. ఆశతకమింకను బ్రకటింపలేదు. ప్రత్యక్షముగా వినిన
యొక మహాగౌరవసంపన్ను లిట్లు వ్రాసిరి. .... “ఇదిగాక వెంకటే
శ్వరశతకమని పక్కగింధం వ్రాసినారు నాకు వినిపించినారు కొన్ని పద్యములు
శ్లేషగా నున్నవి మిమ్ములను దూషణప్రధానముగా నున్నది. అది వింటున్న
ప్పుడు... ....వచ్చినది. వారు చెప్పినమాటలు అనేకము లున్నవి వ్రాసినచో
అమాటలు నుండువల్ల నేను పక్కడనే బాధపడుచున్నాను. మిమ్ములను
కూడా ? పెట్టినవాడను అవుతానని వ్రాయలేదు.....”

మ. కలనైనన్ గురునిండ సల్పమియు నిష్కాపట్యమున్ సత్యవా
క్కులనమ్మున్ బిత్తమాత్మభక్తియుఁ గృతజ్ఞత్వంబు వేవేలు గు
ప్పలుగాఁ బోసిన లక్ష్మ్యపెట్టమియు నేవంభూతముల్ నిత్యని
ర్మలముల్ మేల్గానముల్ గలట్టి కవులన్ బాగ్గింతుఁ బ్రాచీనులన్. 12

ఆ. వె. చక్రకేళిఫలము చప్పనైనను నగుఁ
గాక మావిఫలము కనరుదనము
నొక్కొకపు చూపి యుండిన నుండుఁగా
కెందు సత్కవిత్వ మెలమి నొసఁగు. 13

క. శుక్రుండు కవి యని చెప్పిన
శక్రుం డతండు కాణుం డని ప్రసంగించినచో
నక్రములుతప్ప యోగ్యులు
పక్రమణము సరిసరే ! సెబా ! సని నగరే. 14

సీ. శంకరాచార్యుండు షణ్మతస్థాపకుం డన నేదియో సోదె నడుగువారు
కృష్ణుండుఁడేని యత్కృష్ణుం డటన్నఁ దక్రఘటమ్మలను గ్రోలఁగడగువారు
వ్యాసుండు నారాయణాంశం బటన్న విశ్వస్తాపురాణముల్ చదువువారు
కాళిదాసుండు మహాకవియన్న నూర్వాశి యాటపాటలగాధ లడుగువారు

గీ. కల రిపుడెకాక పూర్వపుఁ గాలమందు
వారిఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చరు వారు సభల
నిల్వఁ జాలరు మిన్నక నిండ నేసి
సంతసించుట యవ్వారి సహజగుణము. 15

క. భారతము నాటకమ్ములు
గా రచించితిమి మున్ను నై కొను మిదిగో!
గీరతము గీరతులకు న
నారత మానందిమిడు ఘనారపముక్తియన్. 16

క. భారతము కృష్ణవిజయో
దారము గీరత మనంగఁ దదవ్యతిరేక
స్ఫోరకము వారకము దు
ర్వారస్ఫారావివేక భారమ్ములకున్. 17

క. ఘను చల కృష్ణదైవః

యను కరణన ఛలసె భారతామ్నాయము వే

దును నలకృష్ణదైవః

యను కరణన వెలసె గీరతామ్నాయమున్.

18

చ. గురువులకన్న మిన్నలగు కొండొకశిష్యులు నుండ్రుగాక వా
రెఱిగి యెఱిగి ప్రల్లదము లెక్కడ నొక్కెడనాడినట్లు మున్
గఱువలు భారతమ్మున నొకానొకటం గనిపెట్టె బోరు ధీ
వరు లిది గీరతమ్ముననె వారక చూతురుగాక యెల్లడన్.

19

లే. గీ. చెనఁగి యీశ్వరవే ర్కొంత చెప్పఁ జేసె

చాటుపదెమ్ము లింకఁ గొంత సల్పఁ జేసె

వ్యాసకాకమ్ము మఱిగొంత వఱలఁ జేసె

గీరతమ్మిది రెండవ భారతమ్ము.

20

క. కోకిలకాకమ్మునఁ గల

దూఁకుడును నసత్యములును దుండగములుఁ బై

నేకాశుధార గీరత

పాతమునకుఁ గారకములు పర్వత నిలయా !

21

లే. గీ. ఎన్ని తిట్లులు తిట్టిన నెడఁద నైచి

శిష్యబాగునకై కృషి నేయుటొప్పు

సీ ! వినఁడటంచు విసువును జెందఁదగదు

యత్న మొనరింప ఫలియించునందు బుధులు.

22

క. ఒకశిష్యుని కొక దేశకుఁ

డకలంకము తత్వవిద్యయందుఁ బ్రవేశం

బు కలుగకుంటకుఁ జింతిలి

* యొక నాటక మతవికొఱకు నొగిరచియించెన్.

23

క. ఈగీరతమును నటులే

బాగున కేర్పడిన దంచుఁ బంధితు లెఱుంగఁ

గాఁగల రమ్యజనమ్ముతి

కై గా దిద్దానిరచన యచలాధినీ !

24

క. ఓవిలుభవేవ్య ! మాఖము
లో విషయము తెన్నిలేవు లోఁ తరసినచో
నేవిషయ మందుఁ జేరెడి ?
శ్రీవిభుచరితంబె యిందు శిష్యహితంబే.

25

మ. పితృదేవుల్ మఱి మాతృదేవులును నా విద్వాంసు లాచార్యుడై
వతు లా పాఠిజ్ఞులు చొల్పునత్సభల సంభావించి తన్మానసా
హృత్తికై భారతభారతీవిమలవార్ధిస్సార్ధధారాభిసం
భృతగంభీరవచఃప్రసాదితఃకడనై యిక్కావ్యముం గూర్చెదన్.

26

2

ఈశ్వరవేదాంతము.

అయ్యలారా,

ప్రస్తుత కాలమునఁ బితాపురసంస్థానమునందుండి శతావధానులమని పేరు
పెట్టుకొన్నవారిలో నొకరిపేర రిజస్టరు లెటరు వ్రాసి వారు తిప్పివేయుటంజేసి
యది పత్రికాముఖమునం బ్రకటించితిని. పిదప వారు దానికి సమాధానమని
చాటుగాఁ బ్రచురించినపద్యము లొక మిత్రునివలన నాకు లభించి మరలఁ
బ్రిత్యుత్తరము రిజస్టరుచేసి పంపితిని.

అదియును వారు తిప్పివేసిరి. ఈవిషయమెల్ల సజ్జనులకుం చెలియుటకై పత్రి
కాముఖముగాఁ బ్రకటించుచున్నాను.

ది॥ తి॥ శాస్త్రి.

మహారాజశ్రీ ఓలేటి వేంకటరామయ్యగారికి,

అయ్యా,

మీ రందందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు వేంకటరామరామకృష్ణకవు
లీశ్వరవేదంబున తఱచు వాగ్దేవతయుఁ గావించినట్లు వినుచున్నాము. మీవా
దము మీరు స్థిరపఱచుకొండలఁచితేనే దానికిం దగిన ప్రతిపత్తియు మీరు
కావించి మమ్ము సభకు రప్పింపుడు. లేదా, మేము కావించి మమ్ము సభకు
రప్పించెదము. రండు, ఈశ్వరవేదంలో, జీలుగు బెండ్లో విద్వల్లోకమే నిర్ణ
యించెడిఁగాత !

ఈ. ఆసుకవిత్వమందున జయంబు పహింతురొ శబ్దకాస్త్రముం
దాశ పహింతురొ మఱియు నద్భుతరీతి శతావధానముం

టాశతపద్యకల్పనల డంబు వహింతుగొ యీసభార్థ మే
దేశము మీకు సమృతము లెల్పుడు సల్పుడు తత్ప్రయత్నమున్-

చ. ఒకయెడఁ గూపకూగ్మగతినుండి ప్రిగల్భము లాడువారు వే
లకు మఱి వే గ్గవుల్ గల రిలాతల మించుకయైనఁ జూచి కీ
ర్తికొ, యపకీర్తికొ తగినరీతి సమర్జన నేయు టొప్పు నూ
రిక తగ నుండు టొప్పెడి భరంబగు పూనిక లేక యుండినన్.

మ. గురువో, శిష్యుడో మీకుఁ దా నగుటచేఁ గోపంబు మావేంకటే
శ్వరుఁ డిప్పట్ల సహించఁ డయ్యె నిక నెవ్వఁ రెట్టివారైన నె
వ్వరు శాంతంబు వహించి యున్నను పృథ్వాప్రాగల్భ్యదుర్వైదుషీ
భరమున్ దిర్ఘతి న్నైచునే! కవులు నేనా సందురే నైచినన్!

* చ. కలి పరిపూర్తిఁ జెందె నెవి గన్నడు విష్ణుపురాణమందు గు
ర్తులు నకలంబు నయ్యవియె తోచెడు నెల్లెడ; శిష్యు లేడ! భూ
స్థలి గురు లేడ! యింక నన్యతంబుఁ గృతఘ్నుల రెండు మాత్రమే
బలముగ నూని యెల్లరును వర్తిలవచ్చు యధోష్ఠీతిగన్.

కాకినాడ

15-6-10

చిత్తగించవలెను,

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,

శిలాపథాని.

3

జీలుగ బెండు పర్వము.

(పైదానికి వారు చాటుగాఁ బ్రచురించిన పద్యములు)

ఉ. మాకవితావిశేషములు మానసవీధుల సంచరింప వీ
రే కశ్యపగోగముల కీశ్వరవేరు లటంచుఁ గొందఱీ
లోకులు పల్కుచుండ్రు గుణబుద్ధులు గావున మీరు నెప్పుచోఁ
గాకవి కాచపాత్రల మొగంబులు మూయఁగ జీలుబెండ్లమే.

చ. గురుఁ డని శిష్యుఁ డెచు నొక కొంత చమత్కృతిఁ జూపి వేంకటే
శ్వరుఁడు సహించెఁగాని యింక నైఁపడు తిర్పతి యంచు బల్కె ది

* శ్లో॥ వివాహో న కలౌఢర్యాత్, న శిష్యగురుసంస్థితీః॥ (విష్ణు పురాణము)

పరయక వేంకటేశ్వరునియాదరణంబునఁ గాక తీరికక
దిరుపతి మార్గ మిట్టి దని తెల్పు నెఱుంగ నెవండు గోరెడుక.

ఉ. అర్భకు లేమి నేయఁగల రంచుఁ దలంచితి వేమొ ! యిట్లసం
దర్భములైన మాట లయథార్థములంచుఁ దలంప కింతయున్
నిర్భయవృత్తిఁ బల్కెడు మనీషులు నవ్వ నసహ్యకల్పనా
గర్భితవాక్యసంపదలు గల్గెనె మాకును నెల్లడింపఁగక.

చ. చరలకులాభిచంద్రుకడఁ జాలఁ బఠించితిఁ గాన సత్సభాం
తరముల నాతనిం బొగడఁ దప్పె ! తలంపఁగ నంతమాత్ర నిం
కొరుండు గురుండు కాఁడె యటు లుండఁ గృతఘ్నతయంచుఁ బల్కఁగా
గురుధనముకొ హరించితి నె కూశతనంబున నెను ! తిర్వతీ .

చ. విడిచడి మాటిమాటికిని విష్ణుపురాణకథాప్రసంగముల్
దడవెదు నన్ను చూటుటకుఁ, దత్పరతకొ గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడువకయున్న శిష్యుడని నూటికిఁ గోటికిఁ గూడ నీవు నె
ప్పెడునది చాలదే ! వినిన పిన్నలు పెద్దలు సంతసించఁగక ॥

శా. చూడంజాలక కూపకూర్మములటంచుకొ మమ్ము నిందించె దే
వాడం గన్గొనినకొ * జరించుచును గర్వస్ఫూర్తి భాషించుచుకొ
వీడం బోవక వెంట వెంటఁ బడుచుకొ వేయిండ్లపూజారి యా
వాఁడా మీకు ఘనుండు ! చాలు నివి దుర్వాదింబు లింకేటికికొ.

4

మేకుబిగింపు పర్వము.

క. 'లోకు లనుచున్న వా' రని
వాకొన మీ కేల గొంకు వాటిల్ల దయో !
లోకు లని మీరు వ్రాయుట
తేకువతో దాని సమ్మతించుట గాదే !

31

ఉ. బెండ్ల మనంగ నాదురు; కవిప్రకరంబునకెల్ల నూఱువే
తేండ్లకునైనఁ గాఁగలరె యీశ్వరవేరులు; రాల కుండునే

* బరింపుచును (పాఠాంతరం)

చంద్రులు లన్నచో; “శుభము శుభము పెండ్లికోమారుడా” యనక
 “పెండ్లికోమచ్చు పెల్లరును పెండ్లిము” అన్న విధం బిదే కదా!

ఉ. ఏకడఁ కేగి చూచె! మఱి యే నరపాలుర మానసంబులక
 మీ కవితావధూటిక రమింపఁగఁజేసె! రసజ్ఞులైన యే
 లోకులు కూడియున్న సభలోన నిరర్గళమాధురీపరీ
 పాకము రా నటించెను! బ్రపంచకమెల్లఁ బితాపురం బొకో!

ఉ. మీ కవితామహత్త్వమది మీ కులవృద్ధుఁడు మెచ్చుఁగాక, తా
 నేకతమందు మిమ్ము గని యీశ్వరవేర్లనవచ్చుఁగాక, యా
 హా కడు వింత, లోకు లెవ రాడిరి? నీ వవృతంబు లాడెదే!
 కాకవి వేషపండ్లు తినుఁగా, కవి కాకవి యొడ్లు తిందురే!

క. విను, జీలుగుడెండ్లని మి
 మ్మనలేదే మేము! విద్యదపతంసులపై
 నునిచితి మా భారమ్మును
 గనుఁగొనఁగాలేక వట్టి కార్లనియెదరే!

35

ఉ. కాకవి! కాచపాత్రల మొగంబులు మూసెడు జీల్లుడెండ్లకుం
 జేకుటుసే సభాస్థితియు, జేకుటుఁగా కది; తద్రసంబులం
 గైకొనువేళ నొక్క కడఁగాఁ బడనైవరే! నట్టుపట్టినక
 మేకు బిగించి లాగి బలమిం బలు ముక్కలు నేయకుందురే!

ఉ. తిరుపతిచేత నచ్చెనో యతి పృథిభామహిమంబు వేంకటే
 శ్వరునకు; వేంకటేశ్వరునివల్లనె చెందెనో యా మహత్త్వములే
 తిరుపతి; తద్వివేకము నిఁపులునైత మెటుంగ రింతకుం
 దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల లేకువ కాకవు లంద నేర్తురే!

చ. తిరుపతిమార్గ మిట్టిదని తెల్పియెయింటిని; చాలి యున్నచో
 జరుపుడు తత్ప్రచారములు, చాలక యుండిన మూల నుండు; డె
 వ్వరుఁ గనకుండఁ జాటుగను బడ్యము లందెద లేమి లాభ? మే
 నెనులు వెత్తు రిక్కటిఁచారపుఁ జేతలు రచ్చ కెక్కినక.

ఉ. “అర్భకు లేమి నేయఁ గలఁంచుఁ దలంచితీ” వన్నమాట నం
 దర్భము లేని దర్భక వడింబు వయస్సున మీకుఁ జెల్లునే?

యర్థకుఁ గన్నవార లెటు లర్థకు లొదురు చెప్పు చెప్పుఁ డిం
కర్థకు లెందునో ! కవిఠ యందునో, యింకొక దానియందునో ?

చ. అన్యతము గాని మే మనిన యట్టి ప్రసంగము గాదటంటిరే !
వినినమహాత్ము లేమయిరి? “వీనులు నూఁడినధంగి వారు కా”
దనిన నిజంబు నే నన్యత మాడినవాఁడ; “నిజం” బటన్న నే
యనువున నీ కృతఘ్ను బిరుదాంకము వాయునో ? రామ ! చెప్పుమా.

చ. మఱచితివేమొ, యెంత మతిమాలిన మానిసివైతి వయ్యో ! శం
కరుని గృహంబునకొ ఋణముగాఁ గొని కాఁకరపతికవాసు రె
వ్వరో భవదుత్తమద్దలకుఁ బ్రాఁతఋణంబులు తీర్చుకొంటివే !
గురువగు వేంకటేశ్వరునకుకొ మఱి తద్దన మీ వొసంగి లే ?

చ. “గురుధనముకొ హరించితివి కూళ ! కృతఘ్నుఁడ” వంటినో గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకొంటయును గూడదటంటినో, లేదు లే దొక
క్షుర మె యొసంగనీ తనకు గౌరవపాత్రుని వంద్యునిం గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకోని చెడుకూళఁ గృతఘ్నునిఁగా గణించితికొ.

ఉ. వ్యాకరణంబుఁ జెప్పె నది యంటక పోయినఁ బోవుఁగాక నీ
కీకవినామ మయ్యనఘుఁడే కద పెట్టిన, దంతఁబోక తా
నేకడ కేగ నిన్నుఁ గొనియే చనె నచ్చటికట్టివాని ను
ల్లోకు సభాస్థలి నివ్విడిచి చోరుగతి స్మృతఁగం బనేమొకో ?

నీ. ఇంజరం బొకసాక్షి యేనాము దా సాక్షి పల్లెపాలెంబు దా నెల్లసాక్షి
యిపుడు నీ వున్నట్టియీపితాపురి సాక్షి యేలూరు సాక్షి నీయిల్లసాక్షి
పల్లారునృపతి శ్రీభాష్యకారులు సాక్షి నూజిపీఠామచంద్రుండు సాక్షి
మంజువాణిప్రెస్సు మానేజ రొకసాక్షి శంకరుం డాతనిసాని సాక్షి

లే. గీ. మధునపంతుల సూరయ బుధుఁడు సాక్షి
యయ్యనఘు నన్న సాక్షి నుబ్బయ్యగారు
సాక్షులున్నార పద్యంబు చాల డింక
వేంకటేశ్వరుశిష్యుఁడవే నిజంబు.

గీ. వేంకటేశ్వరు పాదంబు వీడి పిదప
నెవని నేవించితివి చెప్పు మింత యేల ?
యేవిషయ మీపు సాధించినావొ పిదప,
ప్రాయు మా వేంకటేశ్వరు పదములూన !

గీ. 4

కా. చూడం బాటని దేసి? భూపతులమెచ్చులో చూడఁగా లేనో! యే
బాడకొద్దవ్రచిత్రప్రబంధమతిభాష లుచ్చాడఁగా లేనో! యే
వాడుక లేని శతావధానకవితాపల్లినవాఁకూరముల్
చూడం బాలనో! నీకు గల్గు నీతి హెచ్చులో చూడఁగా బాలనో!

క. సభకుం బిరిపించిన మే
మధ్యంబున పట్టు మంటి మద్దిగాదేన్ మా
సభకుక రమ్మంటిమ యీ
యభయంబున కీ వొసంగు నుత్తర మేదీ?

గీ. కూపకూర్మ మట్లందుఁ బేర్కొనుట తప్పె,
కూపమందున్న కూర్మంబు కూయఁ దెందు;
నరయ కెంతయు “బక బక” మనెడుకతనఁ
గూపమంహాకనుండుఁ బేర్కొనఁగవలయు.

ఉ. గాడిదకూతకుం బ్రతిగఁ గర్ణకశోరము గాఁగ నుండి యే
వాడకుఁ బోయిన న్విసెడివాడు లభింపవికైత మల్లువాఁ
డేడకుఁ బోవ నేమి యగు? నెక్కడి కేగిన రండటంచుఁ గొం
డాడుచు వీనులార వినునట్లు కవితవ్వు మ చెప్పవారికె.

చ. గరువము మాటలందుఁ జెల్లఁగక జగమెల్లఁ జరింపఁ జాలు త్రి
మృతిన మేకపిందులకు మైకొనఁజాలు! నిరర్థశాచ్ఛతా
కరరసపుంజమంజులవికస్వర చారుక థాసుధాధురం
ధరబహుళప్రబంధకవితాపనితాచతురోక్తి లేనినోక.

50

గీ. శక్తి గల్గియు లోకంబు శాస్త్రచయముఁ
గావ్యములుఁ జూచి నేర్చినకాశలకులు
లేనివాడెసుమీ కవికానివాడు;
కవికి దేశాటన మొక్కకాని పనియే?

పీ. చదువఁగారేదె! విశ్వము మెచ్చు బ్రతికా పరముగాఁ బ్రకటింపఁబడినలేఖ
వినిపింపలేదె! నివ్వెఱవాటుతో మిమ్ముఁ బోషించుదున్న మీ భూమిపతికి
సభలు చేయింపఁగాఁ బాలరే విద్యాభివృద్ధిలైన భూస్వామిపరులు
మధ్యవర్తులు గారే! మహానీకులైన విద్యాంశులు నుకవితాచక్షుతములు

లే. గీ. వీర మేమయ్యెనో, నేతివీటకాయ !
మాన మేమయ్యెనో, ప్రితిమాకపిండో!

పారుషం బెచ్చటికిఁ బోతఁ బోలతారు !
కీర్తి యెందడుగఁబెనో, కీర్తిముఖము !

సీ. వ్యాకరణంబునం దసమానమతికాలు లై నచో తండు వాక్యార్థమునకు
సుభయ భాషాకవిత్వోదేక బిరుదంబు కలదేని రండు తత్కాలనమునకు
శతవధాన ప్రవీణతగన్న పేర్వాసి యున్నచో రండు పేర్కొన్న పనికి
నితరవిద్యాభిమానేడ్యత్వ మెందేని యమరేన రండు వ్యాహరమునకుఁ

గీ. దగిన ప్రభువులమ్రోల మీదార్థ్యమెల్ల
నీటుగాఁ జేసి యేయూరు పేరు లేక
యుండఁగాఁ జేసి వరిపేలపిండిపగిది
నెఱుపఁ దలఁచితి మిదియె మానిష్ఠ వినుఁడు.

ఉ. తొల్పితఁ గంకణంబుఁ “గవితావిషయంబుల నెందు నేనియున్
గెల్పెద” నంచు; గెల్తు మహనీయుల ముందర నొక్కచోటికిం
బిల్పెద రమ్ము; లేక పిలిపించిన వచ్చెద లెమ్ము; లేనిచోఁ
దెల్పన వాసి వేంకటకవిప్రవరుఁ మదిఁ గొల్పుచుండుమా.

కా. మాకన్నక మహనీయులైన కవు లీశ్వరమండలిక లేక పో
రీకాలంబున; యుష్మదీయ కవితాద్వీపంబు ముంపంగ న
స్తోకశ్రీకమనీయదివ్య కవితాకుంగార్భటిఘోరగం
గాకల్లోలవతీప్రవాహభరవేగప్రక్రియల్పాలవే !

55

గీ. మిమ్ముఁబోషించు లేమి దోషమ్ముపతికిఁ?
దగని గర్వంబు మీకుండఁ దగదుగాక;
అంటుమామిడిగున్నపై నధివసించి
సంతనే కాకి కోకిలయగుట గలదె !

చ. “ఎఱుంగక తూలనాడితి మహీనమతిప్రతిభాధురంధరుల్
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటగువారమె” యంచు వేడ మీ
నరపతి యూరకుండె నని నామది నెంచెద; లేకయొండినక
సరసుఁడు పీఠికానగరనాథుఁ డుదారుఁడు మిన్నకుండునే!

గీ. “ఎదిరి మీతోడ వాదింప నెంతురేని
రెండు మానంబు లిటు లూరకుండువారె
ఓడి” రనుకొనుచున్నవా రుర్విజనులు;
ఎవ్వ రేమనుకొన్న నిం దేమి తచ్చు.

గీ. లేడిపై దూకు సింగంబుజాడ వచ్చి
పడుదుమన్నంత వేగిరపాటు గలదు
“గౌరవించునో లేదో భూకాంతుకడకుఁ
బిల్వ కేగఁగ రా” దంచు నిల్వపలనె.

గీ. దీనికే సుతరంబు రాదేని మమ్మె
కాదుమా! గెల్పుటరయ, లోకత్రయైక
విజయసాధకమగు గొప్పవిద్య గల్గు
వా రటంచుఁ దలంచి యే నూరకుండు.

60

కాకినాడ,
20-8-10.

}

ఇట్లు,
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతావధాని.

5

శాంతింపు పర్యము.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింపకేమున్న చ
శాంత * ప్రస్థయ దస్మదీయ కవితాచందాసి ఖండికృతా
హంతా దంతుర కాకవిప్రతివచఃప్రారంభరంభాకురు
ట్యంతారమ్ములు సగ్గి మగ్గి యసదై కన్పట్టు నిప్పట్టునక.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
క్రాంతాకేషదిగంతమామకగవీప్రాగ్భారదూరీకృత
క్లాంతక్లాంతనిశాంతశాంతకుకవిక్రవ్యాదనవ్యోదయ
ధ్వంతంబుల్ ధరణీభృదంతికదరీద్వారంబుఁ దూఱంజనక.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న చ
శాంతప్రస్థురదస్మదాకుకవితా ఝంఝూమరుద్ధూతదు
శ్చింతాదంతురితాంతరంగకుకవిక్షేమాభ్రదభ్రిచ్ఛటో
దంతంబుల్ చెవులారఁగా విని ప్రమోదంబందు నిప్పట్టునక.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
శాంతక్రాంతమదాకుధారకవితాహంకారహంకారవి

* నామధాతువుమీది రూపము

క్రాంతిక్లాంతదురాగ్రహగ్రహణకాకవ్యగ్రాహిగర్వదు
ర్యాంతుల్ గొంత ప్రకాంతిఁ జెంది లఘుతావాప్తిఁ సుషుప్తిం గనన్.

కా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దు
ద్వాంతస్వాంతవికారకాకవికవిత్వత్వగ్నిదాహుర్వాహ
హంతాకాంతమదాశుధారకవితావ్యాహరసీహారవా
స్సంతానంబులు సత్సభాంతరసరిచ్ఛంతూర్తి గావింపగన్.

65

6

మండలింపు పర్వము.

కా. ప్రాదుర్భూత శతావధానకవితాప్రాగల్భ్యసారభ్యసా
రోదారాప్రతిమప్రబంధకవితాయోషావిభూషాయశః
కేదారాంతరతః కథంచి దుదయ త్కింపాకనూత్నాంకుర
చ్చేది చ్చాత్రనిమత్కృతున్ దిరుపతిన్ శ్రీనాథుఁ డోమున్ గృహన్.

ఉ. మొక్కినమొక్కు నేడు మఱపుం గను నోటియనజ్ఞఁ జేసి యా
టక్కరి యాత్మభక్తుని జడత్వ మడంచెడియిచ్చ నేదియో
చిక్కు ఘటించి మొక్కుబడిఁ జేకొని పోయి మృదుస్వభావుఁ డీ
దృక్కరుణుండు వేంకటగిరివధుఁ డేలేడుఁ గాక తిర్పతిన్.

కా. తిరుపతిశాస్త్రి! నీ పనుమతించిన శిష్యసమాకపాక ము
పురకుగురుండు భీష్మపయిఁ బాఠునిపై నల కుంభసంభవుం
డరిగెడునట్లు కాక యల యాద్యులు మిన్నక రజ్జు లాడు ను
త్తరుపయి కేగుచందమయి దవ్జుల కొండొకధంగిఁ దోచెడిన్.

కా. నాకుక శిష్యులు నీకు శిష్యు లనియున్ నాకున్ మఱి న్నీకు జే
హాకారమృతపట్లఁ దక్కఁ గవితావ్యాహర మండెందు భే
దాకాంతుల్ జగ మొప్పికోనిదను నీ యంశంబు గుర్తించియు
న్నీకుం “గా” రని శిష్యు నొక్కరుని మన్నింపం బనేమున్నదో.

ఉ. “గా” రని నీవు వ్రాసితివి గౌరవభావము చూపి, శిష్యుఁడో
“గా” రని వ్రాసింతఁ దన గౌరవ మెక్కడఁ బోవునో! యటం,
చూరక “తిర్పతీ” యనుచు మల్లపు మెల్లము నెల్లఁ కాపె వా
క్సారము లేక యెట్లాదవుఁ జక్కనిఁగ్గి లిఖించు పద్ధతుల్.

70

మ. తనకు “కాస్త్రి” యటవలె వ్రాసునని కాదా! “దిర్బలత” యందు వ్రాయు దా నీయెడ సాకుపించె; చద “కల్యాణ” వ్రాసితే నీవు నీకును దా “నయ్య” పదంబు చేర్చజనదొక్కో! రీతి యిట్లుండ నాకును శిష్యుం డట యీతఁ! డే మనుచు నీకు వ్రాసె నా పద్మయల్

కా. నిన్ను “దిర్బలత” యందుఁ బిల్చుటకు మన్నీఁ డెట్లు సైరించె విద్వన్మంద్యుం, డెట్లు పల్క నేమి యగు! విద్యాపాటవం జున్నచో నొన్నత్యమ్ము పఱింపగాదె! కలుషవ్యాహారమా యన్నకు వద్దెన్నంజేసెడి దాఁడుపోడుములు విద్యావిశ్రుతికై దెచ్చునే!

ఉ. మగతన మున్న దేనిఁ దనమాటను నిల్పుకొనంగ నెంచుఁ గాక; గడుసుపోక లెందులకు! గాఁజుమెయి కెగఁదిట్టిపోసినక బొగ రనిపించుఁ గాని కవిపుంగవలక్షణ మానె! విద్యకుం దెగువ నృపాలుఁ డీ, కనుమతించెనె దేశికుఁ దిట్టిపోతకు.

కా. జ్ఞానుల్ మున్నటి సత్కవీంద్రులు సభల్ సాధింపఁగారే బోరె! “నీవా, నేనా!” యనినప్పు డిప్పగిది దుర్వాప్యహారయల్ వల్కెరే! దానం బే యెటు వచ్చు? హెచ్చు నసమర్థత్వంబు వైచెచ్చు; విశ్వానైపుణ్యము లేదుపో! పెళుచులేలా, నోటిసాం కేర్పడక?

మ. “అన లే” దంచు వచించి తప్పకొనువాఁ డల్లంతనే పోక నేరనియిప్పొండితఁ జూపు టెందులకు? ధీరమృత్యుతాదోషపుం గనులా, నిన్నెదిరించువారు! ఘను లాకాంక్షింతురే విద్వదన్యనితో వాద? “మథాత్తు” గాథ వినలేదో! నీవు మున్నెన్నఁడుక.

క. వ్రాసినయు త్రర మెందుకొ
ఆసంగతి విడిచి రజ్జులాటకు దిగి “నే
బా” సనిపించుకొనెద నను
నాన యతని కెంత మనమునం దున్నదియో!

76

క. సభ మాట విడిచి యూరక
రథసమ్మున నేదో సోదె పొగిసినఁ దనకు
బ్రభ గల్గునె? యకటా, రా
సభమే లోకమ్ము! ఛర్చ పలుపకయున్నే?

క. “చాలును దుర్వాదం” బని
బాలుఁడు తుది వ్రాసికొనియే “బతువేటుగని యా

“చాటటువంటిది” యని తన

లోలోఁ దెలిసియును వానిని లోకమునొక్కె.

78

క. గురుధనఘట ! హరణంబట !

పటపట నిటు వ్రాసినంతఁ నావనుడై తా

గురుధన మెఱుంగని లోకో

త్తరచరితుం డాయె నంట ! ధాన్వ్యం బవురా !

క. అప్పు గలదు పత్రము గల

దప్పునకుం దగిన భూము లం దున్నవి యీ

తప్పుడు ప్రసంగ మేమిటి

కిప్పగిదిక వ్రాసి యొక్కొ యితఁ డధికుడగుక !

80

క. గురుఁ డప్పిడు ద్రవ్యం బది

తిరిగియు నీ భూమివలనఁ దీతె, నితనికిక

గురుఁ డిచ్చిన ధనమునకుక

గుఱు లేమియు లేమి నీయుఱుం డెట్టులగుక.

మ. గురునామమ్ముఁ దలంపకే సభ నొగిం గూర్చుండఁగాఁ బోవు శాం
కరినామం బొకపట్టునకై శ్రుతికి నెక్కై దక్కినం దక్కుఁ గా
కురుగ్రంథ మొక్కఁ డిచ్చి యీ జగము దా నున్నంతకాలమ్ము స
త్పురుషుల్ మెచ్చుకొనం జరించితవి నీతో నీతఁడా పోలుటల్ !

ఉ. విదైమ సాటి గామి పృథివీతల మెల్ల నెఱుంగు నిక గురుం

“దద్దిర” యంచు మెచ్చె, నీతఁ డందులకుం గొఱ గాఁడ, పత్రముం

బద్దను నుండఁగా గురుధనంబు హరించుట వాఁగ నెట్టి ! దీ

మద్దికతమ్మునం దనకు జోడుగ ని న్నొనరింప నెంచెనో ?

చ. గురుధన మన్న విద్యయ యగుక; దన కిచ్చినవిద్య సత్సభాం

తరములఁ జూపువేళ గురునామము డాచినవాఁడు పాపి; త

స్కరుఁ డన వేఱు లేఁ డతఁడ కాఁ దగు; దధనహర్త వాఁడె; త

త్పరిచితి పాటపేతు వగు వాని మొగమ్మును జూడ రుత్తముల్.

క. మరెయదగ వ్రాసిన నీ

తరతమభావంబు దెలియఁ దన కెట్లుగ? బో

దురుసుతనముఁ జూపుయఁ గడు

నటిముఱిఁ బదైమ్ము లంపు టది యేమిటికో!

85

ఉ. కేవలలోన నీవు తగు పెద్దలు మెచ్చుగ వ్రాసియుంటి; వా
లో! పరుపంపుమాట లేయో యొక కొన్నిటి పెట్టిమెట్టిగాఁ
బాపము నాక వ్రాసి యవి పద్దము లంచును జాటుగా గురు
శ్రీపతివైన నీకడకుఁ జేర్చిరి లోకము మెచ్చు గోరుచున్.

ఉ. చాటునఁ దిట్ట లేరని ప్యసంగము గోరితి నొక్కొ! వారి వా
చాటతఁ జూప రాదె సభఁ! జాలునదే పదివేలు; నీవు న
చ్చోట నొకంట నుండి యది చూచెద వీశ్వరవేదో, జీల్లుబెం
డో! టకటాంకు లేమిటి కహో! పెడయుత్తులు గీర్తి నిచ్చునే!

చ. గురు పని చెప్పఁగా మఱపు గూరినఁ గూరెడుఁగాక యెందు కీ
యెఱిగి యెఱుంగ రానిపలు “కీశ్వరవే” రని గూడ దాని సం
బరముగఁదా వినంగఁ “బినబాబు! పఱచించిన” దన్నచో, మనో
హరముగ విన్నవాఁడు తన కానొకొ! యిప్పు డసత్య మాడఁగెన్.

తే. గీ. వినియె బో! తాను “నీశ్వరవే” రనంగ

“సంతవాఁడనెకాబోలు” నంచు నెంచె

నిప్పుడే మయ్యె నాచేప! యెదిరి నిన్ను

వేరు గారాదె! బెండుగా మాఱినేల?

చ. ఎలమి నినున్ జయించి పయి “నీశ్వరవే” రగునేని “యింత యు
జ్జ్వలమతి శిష్యుఁ డయ్యె” నని సంబర మందుదుఁగాదె; యేను నన్
దలఁపకయుండుఁ గాక గురుతాపద మాతని వ్రాఁత చెప్పు, ది
గ్మలగురుముద్ర వీఁపుపయిఁ గ్రాలు భుజంబు భజింప జంకినన్. 90

మ. “మన మేగం బని లేదు పీఠపురి కస్త్రచ్చిష్యు లందున్నవా”
రనునానందము తప్ప శిష్యుఁడయి నా కర్పించు భాగ్యమ్ములే
దన్మతం బాడుకతానఁ బోవునది లే దొరా! జగంబెల్ల బో
రన నూరేగిన మధురుత్వ మది యేలా డాఁపఁగా నెంచెనో.

ఉ. దాఁచిన దాఁగువాఁడ నొకొ తక్కినదేశికులట్ల! కీరితిన్
మోచినవాఁడ; “విజ్ఞా” డని “మూఢు” డటంచును గూడ వానికిన్
దోఁచక పోయె గాక; యెటు దోచెడు నీకలహమ్ము చూచి “యా
లోచన లేదు పాప” మని లోకులు నవ్వెడి యొగ ముండఁగెన్.

ఉ. “చెప్పుక పోవుఁ గాక యొకశిష్యుఁడు తన్ను గురుండటంచు దా
నిప్పగిదిం బెనంగు టది యీతనికిం దగ” దంచు నన్నుఁద

“న్నిప్పుడుకుండు శిష్యుడయి యిట్లు కృతఘ్నుల మాపు పెంతయెడ
ద ప్పిది తప్ప త” పునుచుఁ దజ్జలు వల్కుట తప్ప నేగతి ?

ఉ. చాలఁ బరించి పోసెనట ! చర్లకులాంబుధి చంద్రు సన్నిధి
నాలుగొ మూడొ మాసములు నాకడఁ బొత్తముపట్టె నంట ! యీ
బాలుఁడు రెండుశాస్త్రములు వచ్చినవాడట ! యెందు కీయస
త్యాలపనంబు లన్నజనుఁ డక్కట, యొక్కఁడు లేఁడె యప్పురి ?

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవా రట శాస్త్రపథతి ?
బాలకవుల్, గురుం డెవరో, వచ్చిన శాస్త్రము లేవో ? యిద్యరం
జాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పిన డెక్కడనో ? యసత్యమే
చాల పరిశ్రమం బొకట సల్పి గ్రహించిన పెద్దవిద్యయో !

†ఉ. ‘మూలము ముట్టఁగాఁ గవనముం గని యారసి నార’లంట ! ప
ద్యాలటు లుండనీ వచన మంచు రచించిన గ్రంథపీఠిక
నాలుగు పంక్తులే నొరులు నవ్వనిపంక్తులు లేవు; దీనికే
“మూలము ముట్టినా” మని ప్రమాదము చెందుదురయ్య ధీనిధుల్ !

ఉ. మూలము ముట్టఁగాఁ గవనమున్ గని యారసినార లేమి ! గ
ద్యాలయు నాత్మకూరు వనపర్తియుఁ గాదు పితాపురమ్ము భూ
పాలుఁడు చిన్నవాఁడు, తగుపండితు లప్పటి కందు లేరు వా
చాలత లిట్టి వెట్లు కొనసాఁగడి వేటొకచో నదస్సులన్.

చ. చరలకులాభిచంద్రుని ప్రసాదమునన్ గణించు శక్తివి
స్ఫురణము చూపరాదె ! యలసూరియు నన్నునుబోలె నక్కటా
“గురుండ నెత్తెతినో” యనుచుఁ గొంకఁగ మూలముడుంగ నేల ! తు
ప్పు రగులఁ దిట్టు టంచుఁ దలపోసెనో ! సత్కవితావిసోదముల్.

చ. చరలకులాభిపద్యగతచంద్రుఁడు “బ్రహ్మమనీషి” యంచుఁ గొం
దలు భ్రమి చెంది యీతని పృథా మనకున్ సహపాతిగా గణిం
తురట ! యిసీ, గురుండ నను దోసముపై నిది యొక్కదోస మో
తిరుపతికాన్తి ! యెవ్వరు విధిక్ దరియింపఁగ నేర్తు రక్కటా !

చ. చరలకులాభిచంద్రుడఁ జాలఁ బరించునుగాక పీఠికా
పురవిభునొద్దఁ జూపిన యపూర్వపు విద్యకుఁ గారకుం డెవం ?

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవారము శాస్త్రపథతి † మూలము
ముట్టఁగాఁ గవనముం గని యారసి నారమింక — వేం||రా|| గ్రంథమాల 4 వపుట.

దెఱిగినవారికిం దెలియజే! యది మూసిన దాఁగనేర్చునే
గురుఁ డని నీవు వ్రాసినది. 'కొంత చమత్కృతి' యంట, యక్కటా!

చ. 'గురుఁ డని శిష్యుఁ డంచ నొకకొంత చమత్కృతి చూపితంట! య
క్కట మెయిఁ ద్రోవఖర్చు లిడి గారముమై వెనువెంటఁ ద్రిప్పి య
క్కరము లొసంగినట్టిగురుఁ గా దని నందుకు మెచ్చి మేఁకతో
రెఱిగినవారే దెవండు తన కెమ్మెయిఁ గప్పగలాడు పోడిమిన్?

చ. గురు పని శిష్యుఁ డంచ నొకకొంత చమత్కృతి చూపు పెట్టివో
సరిగ లిఖింపఁగాఁ దగిన పాత్యముగల్గినఁ జూపరాద? త
త్తఱపడ నేల? వద్దెమునఁ దక్కిన యంశము లేల లేవు? మ
ద్దురుత దొలంఱు సంగతులు గొండొక వ్రాయఁగరాదె యుండినన్.

ఉ. మూసిన దాఁగునే! "కడుఁ బ్రబద్ధుఁ డితండు గురుండు పేర్నిమై
జేసినమేల్ వృథాగ మఱచెన్, జెఱిచెన్ గురుశిష్య పద్ధతిన్
వాసికినై" యటం చననివారే దొకఁడుండునె! పక్షపాతిపుం
దాసులు తక్క; నేమిటి కతథ్యపవన్ములతో వివాదముల్.

ఉ. నాలుగొ మూడొ మాసములు నాకడఁబొత్తముఁ బట్టినాడఁ టా
శిలవద్రగగ్రణ్యుఁ; డిటుచెప్పగ నోరెటులాప్తె? నొప్పెఁబో,
భూలలనామనోహరుఁడు "పొచ్చెము మాని పచింపు" మన్నచోఁ
దేలకయన్నె? మోముకళ దీనియథార్థము దెల్పకుండునే!

ఉ. ఏపని యేని జేసి తల యెత్తుకొను న్నరుఁ డొక్కమాట తా
నీపని, నాఁ!—గృతఘ్నతకు నెవ్వఁడు పాల్పడు వానిమోముపైఁ
గాఁపురముండు వెల్వెల, యొకం డొనరింప మఱొక్కఁ డాను వాఁ;
డి పరమార్థమున్ దెలియు మేమిటి కింక బహుప్రసంగముల్.

ఉ. ఏషపువాద మేల! విను మే పచియించెదఁ గూపమందు గో
దాపరియాట కొంత దిగె, డద్గతనీరము గూడి ట్తారమై
పోవుకొ, క్షీరమే యగునొ బుద్ధిపదగ్రణులే గ్రహింతు నా
కివిధమైన శిష్యుఁ డొకఁ డిచ్చు యశం బది యెంత పాటిదో.

106.

చ. చదివెను మూరపండితుని సన్నిధి, నావయిఁ దాను వ్రాయు స
ద్విదితుఁడు చర్లచంద్రకడఁ దెల్పనిగాంచె నొకించుకంత, నో
రైమపుటయొద్ద గవిత్వమును మీదటిగంధములున్ వధానసం
పద తగుపాటికాస్త్రము నెవ్వఁ డిదె-నొక్కొ ప్రమాదపూరిగా!

ఉ. తేడదు పరాపరోక్షుల నెఱింగి విచారణ నేయఁదేని మా
రేడును తేడె, తన్నునసరించినశ్రీఫల మిచ్చుచుండు, నే
రేడును తేడె, యయ్యది భరించు ద్విజప్రకరమ్మునెల్లఁ, బూ
రేడును తేడె, యయ్యది చరించెడి సత్పథమందుఁ బొందుగఁ.

చ. తనకలరామకృష్ణకవి తద్దయు శిష్యుఁడు, తాను కాకు న
మృన బలుశిష్యుఁ, డిర్వరును మీఱుట కేదియుపాయ ! మట్టివో
జనవరునొద్ద నాదగుప్రశంసయె యెత్తమి కేమి హేతు ? వుం
డిన నది పేపరందుఁ బ్రకటింపఁగ రాదె జగమ్ము మెచ్చగఁ.

*ఉ. నూరయగారితోఁ బలికెఁ జా ! యితఁ “ఁదీ విడినట్టివిద్వ బో
నీరసమై యెటో చనియె నీవు గురుండవు కావు నా” కటం
చారసవేది నాకు నిది యంతయుఁ జెప్పె, స్వబుద్ధిమాధ్యమా
ధీనియందుఁ జొన్న సువిధేయున కేపవి నేయరా దిఁకన్.

మ. మధునాపంతుల నూరయాభిధుని సమ్మానించె నీరీతి, నా
బుధమాన్యుండు వచించె తీచ్చవడి “పో ! పో ! యెంతవారేని యి
య్యధమంపుం గలి నుండ వచ్చు” నని “తాతా ! యీతనిఁ జెప్పఁబో
కు ధరన్ లేఁ డిటుపంటిధీరుఁ”డని వాక్యచ్చెన్ బరం బేగుచున్.

ఉ. నూరయగా రసంగఁ గడునూరియుఁ దండికి మేనమామయున్
ధీరుఁ డుదారుఁ డీతనికి దేశికుఁ డబ్బహనీయువట్లనే
నేరమి నట్లు చూపిన వినీతున కే నొక లెక్కయే ! “మహా
శూరుఁ డితం”డటం చదియ చొప్పునఁ జెప్పెడుఁ బెక్కులేటికిన్. 112

ఉ. ఆసమెయిక్ పరమ్ముఁ గొని యాపయి దేవునినెత్తి మొత్తు భ
స్మాసురు లిప్పడుం గల, రహంకృతిశాలుల నట్టిదూరవి
శ్వాసుల నొంచు శ్రీపతులు సజ్జనమాన్యులునుం గలారు “నే
బా”నని వారిమెచ్చు గుణవంతులునుం గలరయ్య, శ్రీపతీ !

*“...గారికి—మ. వెం. నుబ్బారావు.....లేక, గీరతమునఁగా2ని
నూరయ్య తాతగారియొద్దఁ జదివినదంతయు మఱచి పోతినను కారణమున గురు
వులుగా వేసికొనలేదని వెనుక తమ యొద్ద నన్నమాట యెచ్చటనైనను తమరు
వ్రాయించుదు.....”

వెం॥ ను॥ రా॥

ఈ వెంకటనుబ్బారావు మధునాపంతుల నూరయ్యగారి కుమారుఁడు.

చ. మొదటిగురుకొ ద్యజించె నొక మూలములేకయె నన్ను నీగతికొ
బదపటివానిఁ బోవిడిచె, మధ్యగురుం డిక్కఁ జర్లచంద్రుఁ డీ
కదనమునాటికికొ మిగిలె, గావున నాతని చేతియూతని
స్నేదిరి జయింపరాద ! యిటు లేటికి మూల మునుంగు పోడుము.

తే. గీ. ఉభయశాస్త్ర ప్రవీణులఁ టుభయులును మ
తేవి యా శాస్త్రములు ? వాని యెఱుక యెట్టి ?
దుభయ శాస్త్రము లన నసత్యోక్తులును గృ
తఘ్నుతావాదములు నేమొ తత్త్వమరయ !

* క. బావయట ! యతఁడు శాబ్దిక
జీవుండట ! యతని కితఁడు శిష్యుండట ! యే
మీ ! వీరల పాండిత్యపుఁ
జేవయఁ గవనంపుఁ జేవ జెప్పఁగ నేలా !

116

శా. “పుల్లసారులు గారు వచ్చి రరుగో ! పుస్కంబులన్ దేవ యా !
మల్లాసారులు ! శీలమంచులము మేమా ! పుస్కముల్ దెచ్చటా
యెల్లాసారులు గారు తెత్తు రికటా ! యేమండి ! కూర్చోండి ! మీ
రల్లాగంటది దమ్ముమా !” యనువిధంబౌ నీ ప్రసంగ మృహో !

† 3 నీ. బావకుశాబ్దిక జీవత్వ మెటులబ్బు ? దనకెట్టులబ్బుఁ బ్రాథమిక పదవి ?
అణుమాత్రముం గాని యసధానమున కెట్లు లత్యద్భుతపు బిరు దనుఘటించు ?
తలమీదివార లెందటొ కవీశ్వరు లుండఁ గోరు నీతండు పెండేర మెట్లు ?
పేరేడ ! యూరేడ ! పెంపేడ ! సాంపేడ ! ఘంటాశతంబేడ ! కవనమేడ !

తే. గీ. ఏడ నీ ! వేడ యీకవు ! లేడ సూర్యుఁ !
దేడ ఖడ్గోతములు ! నీకు నింతమాత్రం
జలియదేనియఁ జూడుమా, దేశమాత
పతి౯క వచించు నివ్వారి పాటవంబు.

118

ఉ. ఆకుకవుల్ శతమ్మును సహస్రము మున్నును నేడు నుండ వీ
రాశపహించు డెట్టి డికటా ! కట ! ప్రాథమికత్వమంద, న
బ్రాశి నటుంచి కూపమును బ్రాథమికంబన రెవ్వరేని యీ
యాశకు మేర లేదుగద ! యందని పండ్లకె యెఱు చూచెడికొ.

* ఉ. పన్నుగ నాకు సత్కృపన పద్ధతి నేర్పినబావ శాస్త్రసంపన్నుఁడు.....
ఈ కవితావిధానమునకు మేమే ప్రాథమికము” 3 “సందేహములేదు బావ
శాబ్దికజీవా.” (వెం|| రా|| గ్రంథమాల 19-28-49 వ పుటలు చూ.)

మ. మొనమొన్న కొలిమిండు శివులజాతి మూర్తి గవీంద్రద్యుని జను లింక విసకుండుగాక ఘటికాసద్యశృతగ్రంథకల్పనచుండు భటరాట్కవి చరియరో! * లాతుల్ శతంబుండ బోలని యీమాట గలట్టి కాగితము నేలా చింపివేయింపరో. 120

ఉ. చింపిననేమి కాగితము చింపక యుంచిననేమి యెవ్వ రాదంపుడుపాట నమ్ముదురు? తప్పుడు వారితనుబట్టి చింపివేయింపగల బూనుచో “గననమెల్ల వనం” బగునంచుఁ జింపివేయింపరుగాక, “గ్రుడ్డికనులేటికి మూసిన మూయకుండినన్?”

మ. అఱకన్ గట్టిన గంగిరె ద్రులుకదే! యాత్మీయవాద్యస్వని స్ఫురణం బిందుక విన్నయంత; నటులే సూరుల్ కలావాద దుర్భరతాఖండు లొకంటఁ గట్టువడియున్ బాండిత్యకంఠూయనో త్వరణోత్సాహసహాయులై కవులతో సంధింప కెల్లుందురో.

శా. వేడున్ వాడని కీడుమాట లిసిరో! “వేయిండ్ల పూజారియా వాడా” యన్నవనాధయై యొకట విద్వాంసుండు గూర్చుండునే మూడుంబోలె, మహాకవీంద్రచరిత్రో మూచాడలేదొక్కొ “పండ్లూడుం బో!” యని నీవు మున్ననినదే యుక్తంబు ముమ్మాటికికే.

ఉ. కుంటి కవిత్వమో మఱియు గ్రుడ్డి కవిత్వమొ కాని నేడు పెచ్చంటుట దుర్లభం బనియొ యక్కట! యిక్కవు లట్టి కైత కై కొంటకునై కడంగెదరు కొందఱు పాజ్ఞులచేత గుడ్డులున్ గుంటులెకాక యన్యులును గొండొక పూజకు నొకటెఱుంగరో!

ఉ. కబ్బము లచ్చువేతురటకా! యవియే పచియించు గాక యారబ్బపమెల్ల నేమిటికి అవ్వయు అట్లును నీకు? గోతకిం గొబ్బరికాయలాగు సమకూడెను బటిక యొండు వారి; కాగ బ్బది మున్నె లోకులకుఁ గన్నడ నొందొరులేల దీసికే.

శా. లేకల్ పీరిపరివీణత చలుపు నీ లేఖావివాదంబు లేలా? కృష్ణం గని బోధిని జదివి యన్యంబైన సత్పత్రికా

* ఖ్యాత శ్రీరఘునాథవాయక దయాధారానువాదోన్మిత, ద్వితీయావదన సంస్కృతాంధ్రకవితాసామ్రాజ్యలక్ష్మీజామ, తత్తద్వస్తుటికార్థనిర్మితశతశోకీ, ఫణిగ్రామణీ, వాణిపాకృతప్రసన్నపుణసమున్మితద్యశ శ్రీజామ॥ మధురవాణి (ఈమధురవాణి తంజావూరి సంస్థాన విదుషి) స్వపర్యవృత్తికాశీన పత్రిక చూడుండు.

నీకంబుక జవి చూచి యే మెటిగిలో ! నీ పల్ల యాకాశవా
దీకళ్యాణపుబాట నొక్కటియు నేనిం జాడలేదా ! సఖా.

క. “మిడతంభొట్లు శకున” మను

నడువునఁ గన్నం బొకంటఁ బాటినయంతం

దుడుకు వడఁ జెల్లునే ! యె

క్కడ నెవ రున్నారో సుంత గాంచఁగనలదే.

127

చ. “ఇరువుర మేము మీ రిరువు రిందెవ రెవ్వరిఁ గోరుకొంటి రి
ర్వురు నొకనన్నునే యెదిరి పోరి జయింతురొ ? లేక యిర్వు రి
ర్వుర నెదిరింతుగో ? తెలుపఁ బోలు” నటన్న వృథాగఁ జాటుగక
మురిసిన నేమి లాభ మగు ? ముక్కున నూపిరిలేద యాదెనన్.

ఉ. లోక మెఱుంగుఁజూ ! కవితలోఁగల పాకము; శత్రువైన ను
శ్రీ కలకబ్బమం గని ‘యసీ’ యనఁ జాలఁడు, మిత్రుడైన న
శ్రీక కవిత్యమైన ‘బలిరె’ యని మెచ్చుకొనండు; నీకు నే
లా కలహంబు ? లోకమె రసారసచర్చ యొనర్చుచుండఁగక.

కా. తాతాచార్యులు లోనుగాఁగలుగు తంత్రిజ్ఞుల్ పథానారక్షమై
యేలేరం గన మొక్కొ ! సభ్యజను లిస్సీ యంటయుం గాంచమో!
యీ తంత్రిజ్ఞులు వారి కెంత వెనుకో యేలేరఁగాఁ దగ్గవా
రేతన్మాత్రులతో వివాదమున కీ వేలాగు కా లాగిలో.

ఉ. “మా కవితావిశేషములు మానసవీధుల సంచరింప” నం
చా కవు లాడు మాటలకు నప్పురవాసులె కేలి గొట్టుచుక
“మీ కవితావిశేషములు మేదరివీధుల సంచరించుఁ జుం
డోకవులార” యంచుఁ గడుసుల్లస మాడుదు రంట ! వింటివే.

ఉ. ‘మా కవితావిశేషములు మానసవీధుల’ పద్య మందు “వీ
రేకవి” యన్నచోటఁ గల ‘యే’ పరికృతస్థితిఁబట్టి పరిక్ష్ణ గా
స్వీకృత మయ్యె, బెండ్లనుట సిద్ధము నయ్యె, రసజ్ఞు లెల్లరుక
మేకు లిగించి లాగుటయు మేకొనె నేమిటి కింక బీరముల్.

చ. కవి కవితావిలాసము కగన్నటిలోఁ బనిలేనిదేనిఁ గా
కవియుం గవీంద్రుడే యగునుగాక వివేకముతోడ నేమి ! ఘూ
కవియుం గవీంద్రుడే యగునుగాక రసారసచర్చయేల ! యే
కవియుం గవీంద్రుడే యగును గా కింక బాకవివేక మేటికిక.

128

చ. ఎవనికవిత్వమున్ విని యహీనమహామహిమానుభావులౌ
కవులొకటివో! కవిత్వ” మని కంపితశీర్షచమత్కృత్యమహా
త్వసవిత్రేషునాచితమధారసధారశబ్దబీజు లాదురో,
కవియనఁగా నతండ యగుఁ గాకవు లేకవు లేనిఁ గాకవుల్.

తా. దారిం జిక్కిన లాడ మొందు గొని మోచం బంది “యీ మీదనే
స్వారిం జేయఁగ మూఁడు లాడములు నశ్య మొక్కఁడున్ లో” టటం
చూరం బొచ్చినభంగి బాలకవు లేవో కొంచె మార్జించి యా
ధారాధారమునన్ భవత్పదవికై ధ్యానించుచున్నా రహో!

ఉ. గారెల పిండివంటకయి కాంతుఁడు కాంతసు బృచ్చ నేయ, నా
సారసనేత్ర ప్రే లాకటి చయ్యనఁ జూపి “యి దొక్కఁడున్న దా
ధార” మటన్న సామెతగ ధార యొకించుక కల్గమాత్రేనే
వీ రవధానపుంబనికి వీటిఁడులై ప్రయతించి రక్కటా!

ఈ. నీ నచనంబు లెందుకొ మనీషులు నవ్వుదు రం టసత్వముల్
లేవనియో కృతఘ్నులలు లేవనియో గురునింద లిందులో
లేవనియో ప్రమాదములు లేవనియో స్వవచోవిఘాతముల్
లేవనియో ! మనీషులు మలీమరచిత్తులఁ గాని మెచ్చరో!

చ. గురునకుఁ బంగనామమిడు కోయిలపిట్టలు గాని పండితా
దరము వహింపరో ! యుగవిధం బిదియో ! యివి బోధ నేయు వ
పురమరహస్యశాస్త్రములు బావయుఁ దానును దక్క నేరరో
యెరు ! లవి నేర్పఁగాఁ దగిన దొండొకళాలను దాము నిల్పిరో!

తా. తా నేవో మనమందుఁ దుమ్ముకొని యాస్థానమృతన్ నన్నుఁ బే
ర్కొ నుంకింపక పోయి, లోకులు “గురుద్రోహమ్ము గావించె” నాఁ
గా “నే నీశ్వరవేరు వారి” కమచున్ గర్జించి నీ కోడి గే
హేనర్దిత్యముఁ బూనె నీతనిని నీ వింకేల జంకించెదో!

ఉ. “భారతనాటికమ్ముల నెబా సని లోకులు మెచ్చ వ్రాసి యీ
పాఱుఁ డెఱుంగఁడే యకట ! పాటివవారి నె పాఱుదోలులే
పారుష ?” మంచు నిన్ను బుధవర్కులు దూఱరటయ్య ! యెందు కీ
సారవిచారలం గెలువఁ జాలఁబ్రయత్న మొనర్తు ? పక్కటా ! 140

తా. బాలమృత్యుల పోరు కీర్తికరమో ! పొగల్బృథిసందర్భమో !
శీలాలంకృతియో ! భవత్సుకవితాసీమంతిసాచరీ

లాలాస్యానుగుణంబా ! యేమిపనికై లాభించునో ? తెల్పు మీ
యాలం బింతటఁ జాలు; జాలు నిక నేలా తూలికాచాలనల్ !

మ. చదరంగమ్ముఁ గలావివాదగతులున్ సంగ్రామరంగమ్ములున్
ముద మీనేర నసాగు లన్యు లయినన్; ముప్పున్న నైపుణ్యసం
పద గూడం దొలగించు; నీ కెచట సంప్రాప్తించి రీసత్కవుల్ !
పదముల్ దొట్రిలు వారి కైత నడచన్ బాగ్జుల్ ప్రశంసించురే!

కా. సింగం బాకలి దీటి యున్నతటి నాచెంతం బ్రవేశించి వే
డ్కం గోమాయపు నోటిప్రక్కఁ బడుకండన్ లాగి భక్షించు, గో
లాంకూలాదులు హేలమై నరిగి వేళాకొళముల్ నేయు, నే
మిం గోపింపదు వానిపై, నటులె నెమ్మిం జూపుమా వీరిపై.

చ. తిరిగితి కొంత దేశము పృథిజ్జ లానర్చితి నిల్చుకొంటి ము
క్కురుల నదిచ్చి నత్కవుల గౌరవ పద్యము లందుకొంటి “ది
క్కరి కెన యీతఁ”డన్ యశము గాంచితి కాంతువు కాంచుచుంటి వో
తిరుపతికాస్త్రీ! నేఁ డనుమతించునె భీరులతో వివాదముల్.

చ. నలునది యేడ్లు వచ్చె నరనాథులనేకులు నిన్నుఁ గోరువా
రలఘుమతుల్ గలారు, ధన మట్టులె యంచుము విదైలోన ని
స్తులుడగు కృష్ణభూవిభునితోఁ గడు నెయ్యముఁ దియ్యమున్న నీ
వలకవులకొ జయించి ఫల మావల సందెడిదేమి చెప్పమా.

145

మ. ఫలమే యందఁగ నిచ్చ యున్నయెడ నీ పాండిత్యమున్ తేనిముం
గలఁ జూపం జనఁగావలెం బిదప నీకవ్యగ్రణీవ్యగ్రతల్
తల యెత్తం గమకింప, వెత్తునెడఁ దద్భారంబు వారించు ని
గ్గులు నీ నేరని వొక్కొ ! తాతకును దగ్గుల్ నేర్పఁగా నేటికిన్.

కా. ఇంకన్ గ్రోత్తనృపాలురం గనియెదే ! యీ, వెన్ని యేం డయ్యె రా
జాంకుం డాత్మకురు ప్రభుం డిడిన మాన్యం బింతకుం బుచ్చుకో
నుంకింపన్ మది లేనివాడ నెవరో యుద్వేగులై నోటి గా
టింకన్ గోసినట్టికోతలకు నీ వేలాగు లక్షించుతో.

కా. మొనగాఁ డొక్కరుఁ డాటుమానములు సామం జేసి మార్మూలఁ బం
బినభీపెంపున డాగియున్న ముసలాపెం బోరికిం బీరులా
గునఁ గూపస్థితదర్దురప్రకరదుగ్ధోష్ణీవిరావార్భట్
జనితాహంకృతి కాల్చివై పెనఁగు లేచందంబు నీ ఘోటికిన్.

కా. “ఏదో నన్ననివారు గాన సభ కీ రేలేంతురా!” యంచు వి
ద్యాదత్తుండు పచించుఁగా, కేరరు లాతం దెవ్వఁడో, వాని వి
ద్యాదర్పం బది యెట్టిదో, యెఱిగి యేలా పత్తు! కేలా యనం
తాదారుం డిది యిచ్చుగించు ? నిజవిద్యత్సారసంపేదియై.

మ. ఉరువేగన్పురణాగపాటనపటువ్యోవాహినీవార్షరీ
పరిణాహారభటీపటాత్మకతులకున్ బ్రభృష్టసారంబులౌ
తరుషండంబులు నిల్చెనేని భవదుద్యద్వాగ్న్యరాసారపు
ప్రకరకోలాహలముల్ సహింపఁ గలుగున్ గాకవ్యహంకారముల్.

చ. కలదుగదా! యశోధన, మఖండు లనేకులు మిత్రులున్నవా
రెలమఁ గవిత్వరాజ్యరమ నేలుచు నుంటివి మున్నెటైన ని
శ్చలగతి నుండ కేమిటి కసారులతోఁ గలహమ్ము, లక్కటా!
తెలియవె “వృద్ధనారులు పతివ్రత”లంచు పచించు న్యాయముల్.

కా. ఉండుం గావుత శిష్యుఁ డొక్కరుఁడు మాయోపాయమిధ్యావచో
ఖండప్రాభవశాలి నిస్తలకృతఘ్నత్వానుసంధాయవా
క్యాండుం డాతని సాదునేయు టది నీశక్యంబె ? నీ ముంద రా
తండ్రిట్టుల్ నిలుచున్ సభాస్థలిని ? గాతర్యంబు బాధింపదే ? 152

ఉ. తేజ మెఱుంగలేని యొక ధీరవిచారుఁడు సారెకున్ మహా
రాజును “మాల” యంచుఁ దన గామములోఁ దన వంటయింటిలో
భాజనముల్ వినన్ బలుకుఁ, బ్రాజ్ఞుఁడు దానిని లెక్కనేయునే?
యేజనుండేనిఁ జెప్పిన మఱిటికి ధాటి పరాటకోటిపై.

కా. “ఊరున్ బేరును లేక యొక్కయెడ నెట్లో యెట్టులో యున్న యా
ధీరమృన్మయ పేరు పైకి నితఁడే తెచ్చెన్, వినిజ్ఞించుఁగా
కారంభింపక మున్న వెన్ని డెడి విద్యాభీరులన్ వైరులన్
బాటుంబోతులఁ దోలి లాభమ, యశంబా?” యందుగ్రి నన్నున్ జనుల్.

ఉ. దగ్గఱవారికిం దెలియుఁ దత్త్వము; దూరపువార “లిర్వురున్
దగ్గు తుల్యుతే” యనియుఁ “దగ్గిన నించుకమాత్రమే”యటం
చెగ్గులు చెప్పికొందు రిది యేటికి మానఁగదయ్య; వారి యా
పగ్గులు లోకమే యెఱుంగవచ్చుఁ గ్రమమ్ముగ నాఁడునాఁటికిక.

కా. “మొట్టి మే మనలే దసత్య” మను నమ్మొట్టన్ వినన్ రాదె!, యీ
చిట్టుంబుట్టు లికేల? చేసియును “నేఁ జేయంగలే” దన్నచో

నట్టావందగు దోసమైన సయ్యరిం. పావశ్శక మ్మందు రీ
నెట్టిన్ మానగదయ్య ! కాకవిగణోర్వీజాతరంధురూనిలా !

మ. అవధానం బన నెట్టిదో యెఱుంగరం చవ్యానికిం జెట్టు శే
శ్య విశేషించి వచించు “ధారణము లేనేలేద”టం చందు, వా
రిపచోగుంఘమె సాక్ష్యమిచ్చు, “నివివో వృత్తముల్లిం” దంచు న
య్యవధానములై చెప్ప, నే తెఱుంగ రీ హ్యపార మాచం దగున్.

ఉ. అసభఁ జూచి రెందలు మహాత్ములు నందలు నొక్కపెట్టఁగాఁ
‘గానరకూసరయ్యో’ నని కాని వచింపరు మేలి మాట; నీ
కీసు జనించుఁగాక, జగ మేటి కనూయ పహించెనీ ! రసా
భాసము గాకయున్న నొక పదైయు నొక్కరుఁడేని యిచ్చెనే !

*కా. శాంతింపంగదవోయి ! దుస్సలతనూజాతుండు మున్ గీడి వి
క్రాంతిం దా విని యేమిచేసె? గురువీరవ్రాతముం గాంచుపై
గంతుల్ మానఁజే యొత్తరుం! డకట, కంగారైన యవ్వారిపైఁ
గంతుద్వేషిశిరస్సరద్యరంధురీకల్లోలముల్ నించెదే !

† కా. వీకన్ దమ్మును గోకిలమ్ములుగ నుర్విం బొల్పు విద్వాంసులన్
గాతుల్లా, బకముల్ గ, గప్పలుగఁ, గోక శ్రేణిగాఁ జెప్ప ని

*కా. “శాంతింపంగదవోయి” యంచుఁ గడు వాత్సల్యంబు పెంపార మీ
యలతశాంతి వచించెఁగాక ; కలరే! ద్వావాపృథివ్యంతరా
శాంతవ్యాపకనుప్రసీద్ధగురుశిష్యవ్యాయవిచ్చేదివా
గం తెవాసికృతాపరాధసహనవ్యాపార పారాయణుల్.

మ. గురుధిక్కారణకారణం బయిన మత్కోపాగ్ని కీ కత్తజాం
కురముల్ చాలిన యింఘనంబు లగునోక్కో ! దాని వార్చన్ ఘనుల్
దొరకో నేటికిఁ! దోడుగా నీతరులం దోరించుచో వాడు కా
తరులం బ్రోవఁగ మీ ఘనప్రకృతిచేఁ దచ్చాంతి చేయందగుకొ.

శ్లో॥ యః కశ్చి త్త్రసరేణు రల్పధిషణః కామం కృతఘ్నో రపేత్
కిం తేనేతి పరిత్యజంత కరుణాపంతో భవంతోఽధువా
నిందా మా స్సహపాతిన స్స సహలే సవ్యాకృతివ్యాకృతి
ప్రజ్ఞాకర్థితసాహితీసుకవితౌ సర్వతకష శ్చిపతిః. తి॥ కా॥

† త్తే.గీ. కాకి తోడేలు జక్కవ కోవ గొరగ
లార ! కేటోశ్రద్ధ మిమ్మిద యడగికో నద

ర్భిక్షు! బంధును లోజఁగూర్చు గుఱువులో భీ మాన్యుఁగాలేరొ! యీ
యాత్రవం. బడి యెల? నిన్ గెలువకాదా వారి గారామునన్ ?

క. ఏల సేక మృత్యువులతోఁ
బోలనివాదమ్ము! లుబ్ధునుపోకకు నీకీ
బాలకపు లేడ దొరకిరి!
చాలుం జాలింపు మీ విచారణ లింకన్.

క. “పనిలేని నాపితుఁడు పి
ల్లనిగొటిగ” నటన్నదీతి! లేకులతోఁ భో
రొనరించి మెప్పు గొంతువె?
జను లెఱుంగరె యెవరి శక్తిసామర్థ్యంబుల్ !

చ. ఎఱిగినవార లేని నృపు లీ వొనరించిన పద్దెముల్ చెవిన్
జొరఁబడుమీఁద నీ మొగముఁ జూడక యేగతి మిన్నకుండ్రు! మం
తిరి తిరి వెట్టుఁగాక, కులదేవత వల్లనుగాక, లేక తొం
దరపను లుండుఁగాక, రసతత్పరుఁ డాఁగునె యిట్టిపట్టునన్ !

క. నాకే ప్రభుత్వ ముండిన
నీకవితాధారఁ జూచి నీ వొకచో నా
వాఁకిటికి రాకయుండిన
నీ కడ కేలేంచి కోరనే నీరాకన్ !

164

తే. గీ. పాండవోద్యోగమునకుఁదోడ్పడు చుటన్నఁ
దీర దన్నట్టివాఁడ వీధీరుకలహ
మునకు నేలాటి ధారను ముంచియెత్తి
తంపు మిఁకనైన నేఁ జెప్పుమన్న కవిత.

165

ఉ. “జీలుగు బెండ్లు మీ” రని పచింపక పూర్వమె “జీల్లుబెండ్లమే
జీలుగుబెండ్లమే” యనుచు సిద్ధపడందగు బుద్ధిమంతులన్
బోలునె నీ వెదుక్కొనఁగ ! బుద్ధులు కర్మముఁ బట్టి పోవుఁగా
కేల యెదుక్కొనం గడఁగి రిట్టి ప్రబుద్ధులు నిన్ను శ్రీచరి!

గలకలము మాని విననిండు చలుకుచుండె

గండుఁగోయిల వీనులపండువులుగ. (కవిత 2వ సంచిక చూ.)

సీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పేరులఁబట్టి తమపేరు లొనఁగూర్చు దలఁపవలయు
వారి కబ్బములఁజొప్పడు పద్మము పాపములను దస్కరణంబునలుపవలయు
నుష్టపత్తిరి లేనియష్ట డవ్వారి శిష్యోపశిష్యులపోల్కె నుండవలయు
నేకణంబులొ సంగ్రహించి యాపైఁ గృతఘ్నుతకత్తిఁగోకిలల్ గాఁగవలయు

తే. గీ. మీఁడఁ దిరుపతి నెదిరించి “మెమ్మెమే” య

టంచు “డెంకాయ పిచ్చికొం” డనగవలయు

నంచు దైవంబు నొసట వ్రాచుంగఁబోలు

లేక యుండినఁ గలనె యీ లేకిపనులు.

* ఉ. కాకము నేరఁ టాయన పికం బట ! తాను గృతఘ్నుఁ డౌట కి

కోకిల నేర్చ నంట ! వెటిగొల్లులు మేకలఁ బట్టి నేర్చుకో

లే కెటు పోయిగో మిథునలీలలు ! దుష్పథ మాన రాదుగా

లే కుటిలంపుజంతువులూ యేరికి నేగవు దుష్ప్రసక్తనల్ !

* కాకమా ! నీవు నల్లనిదానవు. నీ కంఠస్వని కర్ణకతోరము. కావున
నిన్నెవ్వఁడు గనుఁగొనఁడు. సుఖమున దుఃఖమున, సంపదయందు నాపద
యందు, వసంతమున వర్షముతువున, నొకప్పుడననేల ? ఎల్ల వేళలయందు
నుండువు. నిన్నెవ్వరు గనుఁగొనకుండుట కిదియొక మూలకారణము.....
అన్నా ! నీ పట్టి యనాదరమునకు పట్టి నిగ్రహమునకును భౌజనమైతివా?
అయ్యో ! భగవంతుఁడు సృష్టికర్త నిన్నిశ్చలచేసెను ? ..... నీవును నల్లని
దానవే. కోయిలయు నల్లనిదే. నీవును గూయుచున్నావు. అదియును
గూయుచున్నది. మీ రిరువురు గాయకులే మఱియొక విశేషమేమన—కోయిల
యాదరణీయ మయ్యెను, నీవు గర్వాదీయమ వైతివి. టిని టిమి కారణము ? అది
సమయోచితముగ గానము నేయుచున్నది. నీ పట్టు చేయవు. కోయిల వసంతా
గంధమున మృదుమలయానిలవ్యావర్తితం బగు రిసాలపల్లవము చెంత నధవసించి
యభినవజ్యోత్స్నా సమద్భాసమానంబు లగు దిగంతముల ముఖరితములఁ జేయ
నా భర్తని నాలకించి జగ మెల్ల మిగుల మోహించును. ....నీవు మాత్రము
నీ ప్రాగల్భ్యమును సమయానుగుణముగఁ జూపించుటలేదు. దానివలె నుత్తరం
గిత మగు స్వరలహరిచే నీజగమును వ్యామోహ పెట్టుటయు లేదు. ....
కావుననే నిన్నెవ్వరును బేర్పింపరు. నీ గానతత్వము నెఱుంగ నెవ్వరును
బ్రతుత్పింపరు. ఎల్ల యష్టడు వినుచున్న నీగానము నెవ్వరును వినరు. కావున
నీ యన్నమును దిని పెఱిఁగిన వరపుష్పము సమయానుగుణముగ నొనరించి జయము

ఉ. “ బాబుకుఁ బెండ్లి యయ్యె నని బాలుఁడు సంతసమందెఁగాని మే
కై బహిఁనెట్లు చెట్ట నవతమ్మ ఘటించు బెటుంగఁ దయ్యె!” నా!
రా, బధిరత్వ! మేను బికమైతిఁగదా! యని యుద్వేగఁగాని యీ
కా బకపుంగవీశ్వరుఁ డెసంగు కృతఘ్నుతఁ జూడఁబోఁడహో.

మ. అనుకొన్నాక బిక మానె కాకి ? శునకం బావనె ? యానేగజం
బెనుబో ? తొనొకొ పిల్లి పెద్దపులి ? యా యీ జంతునిష్ఠులు ను

నొందె ననియు నీవు నమయాసమయములను లోకమర్యాదను దెలియనిదానవై
నిజస్వభావమునే యవలంబించి పరాజయము నొందితివనియుఁ దెప్పుచున్నా
నము. ఈ ప్రపంచమునను మీ వంటివారేమీలు గలరు. తఱచుగ వారిలోఁ
జాలమంది కోయిలవంటి వారలే. తఱచుగఁ గోయిలవంటివారికే మీగులఁజేయుము.
ఎల్లప్పుడు నేకస్వరంబున నీవూ గానము చేయువారిలు పగవ్రతము నోకప్పు
డును జయింపలేరు. ఓ వాయసకులత్రికమా ! ఈభువనమున నందఱును గలించి
వాసదూకత్వము నొందుటకును నేర్చిన బగమునెల్ల స్యామోహ పెట్టిటకును
నీవు కోరుచుండువేని ననుమానుగుణముగఁ బ్రాగల్భ్యమును జూప నశ్రియింపుము.
చిరకాలోపనతంబగు నీరాగమును బరిత్యజించి మంజులముగ గానముఁ జేయఁ
బ్రయత్నింపుము. అవునుగాని, నీ కట్లు చేయ శక్తిలేదు. వీలన నీవు కాకమవు,
కోయిలవుగావు. కావున నో కాకమా ! నీ నన్నటికిఁ గోయిలవు కాకుము.
..... నీ వన్నివిధములఁ గోయిలకుఁ బినత్నీనంటిదాన వైతివి. యుక్తవ
యసు పచ్చవయసుఁ బినత్నీచే సాదరిముగఁ దెంపఁబడి సుఖముగ నున్నవార
లయ్యఁ ఓడపఁ పిల్లిపిండ్రులను నిందింప నెనుదయనికొంటెలు నవ నాగరికులవలెఁ
గోయిలయు నీయెడఁ గృతజ్ఞతను సహించుటలేదు. .... నానాప్రదేశము
లనుండి యొక్కొక్క తృణమును సంగ్రహించి యొక చిన్నగూడు కట్టుకొని
యా గూటిలోనే కోయిలపిల్లను పెట్టుకొని గృహస్థస్థిరములఁ బరిపాలించుచుం
డితివి ... జగము నిజముగ బాహ్యడంబరములచే మోసపోవుచున్నది. నీ స్వత
స్సిద్ధములైన యాదార్యాది సద్గుణములను బిగ్గరగఁ దాళలయానుగుణముగ గాన
ముచేసితివేని యప్పుడు నీవును బ్రసిద్ధిఁ జెందుదువు. ఇది నీకు సాధింప నలవి
గాదు. .... అన్నా ! నీవు వచ్చి మాయింటిముంగిట నెండి యున్న
మామిడికొమ్మపై గూరుచుండి తడిసిన అక్కలను బటపట దులుపుకొనుచు
యథాప్రకారముగనే కూయుము. మేమును నిన్ను బహుమానింతుము.. (కవిత)

స్వనమున్ శుద్ధియు ధీతాగరిమయున్ జండాభిచండత్వమున్
దన కేలాగు ఘటించు ? నర్థసహితన్ దత్తదత్తుల్ గల్గునే !

సీ. కాకకోకిలముల పోకలం బట్టి యెవ్వఁడు వేళితునితో వైర మూను ?
మేఁకపోతులఁ జూచి వేలునీతి యటంచు నెవ్వఁడు తల్లెతో నవ్వలూడు ?
నాలమందలఁ జూచి యా ఒనీ ! యిదియంచు భక్షించు నెవ్వఁడు పచ్చికనవు ?
తురకబిడ్డలఁజూచి సరియంచు నెవ్వఁడు పినతండ్రి కొమిరలఁబెండ్లియాడు ?

లే. గీ. పక్షులంబట్టి పశువులఁ బట్టి యితర
మనుజులం బట్టి నీతులు మనకుఁ గొన్ని
గలవు నేర్వంగ నివి కావు కావు కావు
పిల్లకాకి యెఱుంగునే వింటిచెబ్బ !

ఉ. కాకి గురూత్తముండును చికంబును శిష్యుఁడు నాట కేగుణ
శ్రీ కఠమో, విచారణము నేయఁ గృతఘ్నుల యొందు ఓక్క వే
తొ కనరాదు హేతువు; పరీక్ష యొనర్ప నపుత్రునిస్వరూ
పామలగాత్రముల్ గలవె యక్కట, కోకిల లెక్కడేనియున్ !

క. “కోకిలము కృతఘ్నుత్వము
కాకియెడఁజూపె” నంచుఁ గాకవి చెప్పెం
గాక, యది యెట్లు సరిపడు
నీ కల్పన సమృద్ధింతురే సుకవీంద్రుల్ !

173

లే. గీ. కాకి నామరూపములు గలుగఁజేసి
కోకిలమ్మును బోషించుఁ గొన్ని నాళ్లు
అంత తొక్కలువచ్చుపై నవలి కేగు
నంతమాత్రొక గృతఘ్ను మెట్లొను చికము ?

క. మతిమాలిన మా టిది “తు
వ్యతు దుష్టన” యన్న నీతి నంగీకారం
బలికించుకొంద మన్నను
బ్రతిపక్షికి రేశమేని ఫల మున్నదియే ?

174

క. ఇది “సహృదయ” యను పత్రిక
బొదలెడునది యనిన వారు బుద్ధిగలిగి చూ
డఁదగఁజె, “ఎను బోతినన
యది” యనఁ గట్టుమని చెప్పనగునే దూడక ?

పీ. కల్లుద్రావుమరొక్కొక్క! కలడల్ల బలరాముడనియెంచియెప్పు రేనలఘుమతులు
జూదమాడుమరొక్కొక్క సూరు లేరేని ధర్మాత్మజాతుండుదృష్టాంత మనుచు
తల్లిజంపుదురొక్కొక్క! తగ వేది యెవరేని బరకురాముండున్నవాఁ డటంచు
కుక్కమాంసము తిందురొక్కొక్క! విశ్వామిత్రమునిమా? యొప్పువాఁడని తలంచి

తే. గీ. ఉత్తమగుణంబు నేర్చుకో నొప్పుఁగాక
యథమగుణమున కకట! దృష్టాంతమేల?
కోకిలము గాఁగఁ జక్కని గొంతు పలయుఁ
గాని కృతమును మఱచుటగాదు నూనె!

చ. మన మొనరించునట్టి పని మాన్యఁడునుం బొనరించుఁగాక; యా
తనికి యశంబు దెచ్చినది తత్కృతీయో, మఱియొక్కటో? యెఱిఁ
గిన నరుడేనిఁ దా నొక యకించనకార్యము సల్పియున్ నిద
ర్శనముగ నాతనిం గొనఁడు; సారి మసారు లెఱుంగ నేర్తురే!

పీ. కొండెగాండ్రంద ఊదండగాయకవరేణ్యుఁడు నారదునికీర్తి నొందఁ బోరు
కొంప లంటించు దుర్గుణరామలెల్ల శ్రీ యాంజనేయులసాటి నందఁ బోరు
పరభార్యలనుగూడు దురితాత్ములెల్ల దేవేంద్రుతో సామ్యము నెనయఁబోరు
అన్యతమ్ములాడు నీచాచారులెల్ల సాక్షాద్ధర్మరాజులై గ్రాలఁ బోరు

తే. గీ. ఒరు లొనర్చిన మేలును మఱచి “తిన్న
యింటి వాసాలు లెక్కించు” దంటలెల్లఁ
గోటిజన్మమ్ములకు నైనఁ గోకిలములు
గారునూ! కాకవిద్విపగర్వహరి!

ఉ. కోరుటువార లప్పు నొగి గూబలు నల్పి పసూలుచేతు, రె
వ్వారు కృతఘ్నుతాప్తి గురుపర్యుని గాకముమీదఁ జెట్టి య
వ్వారిగఁ దిట్టి తాము పికవైఖరి గంటిమటన్న తృప్తిఁ జె
న్నరుదు? రట్టివారి కెవ రయ్యెదరయ్య జగాన శిక్షకుల్!

క. “గురుడను నే”నన “మీరా!
త్వరపడి మా సొబటంచు భావించితి నీ
పొగపొటు నైపుఁ” డను ధీ
పరు నేర్చును గలరునూ! పశ్చపంచకమందున్.

క. “పంటింట సిట్టికృతి తగ”
దంటకు నొక్కింత కొంకి “యా నిది తులనీ

మంటప మనుకొంటి" ననెడి

దంట లిచ్చడుఁ గలరునూ ! శతమ్ములు వేలుక.

ఉ. ఉండఁగ నిమ్మ వారిక మహాదయమందము గాక యింతబ్రహ్మాండము మోయనట్టి పరమాత్ముఁడు వారిని మోయలేడె ! లేకుండిన నిట్టిస్వప్తి కెటు లొప్పెడి ? దేవునిదృష్టి తేటిపై నుండెడునట్ల తేలుపయి నుండు నఖిండుని తేటిభేదముల్ !

క. తేటి యితరకీటమ్ముల

మాటికిఁ దనయొద్దఁ జేర్చి మంత్రించుచు నా

నాటికి నాత్మాభేదము

వాటింపుక దేలు వీలువడఁ బడఁ గట్టుక.

ఉ. ఎందుల కీవివాద ? మిది యెవ్వరుతీర్తు రరణ్యగోదనం,
బండ్లకిక భవత్కవితయందలిసారి మెఱుంగవచ్చె, వా
రిందుల కుత్తగం బిడుట యెట్లు ఘటించెడి ? ని న్నెదరు శ
క్తిం డమ రెడ నుండి కొనితెత్తురు ? చిత్తురు వేమి చేసెడిక !

మ. మనలక జూడరు మాట లాడ లచ్చడుక "మద్దేశికుల్ వీ" రటం
చనువా రెందఱు లేరు ! వారిపయి రోషావేశముక జూపితే
"యన్యత మ్మాడి" రటంచు ? నీతని యనత్యం బట్టులే నైపు మె
ప్పనికి న్నప్తును దీన నానొ గుఱుతింపక లేరె లోకుల్, సఖా! 185

మ. మనకిష్టం దనినంత నేమి యగు ! సన్మార్గుల్ ప్రశంసించ భీ
ఖినియై పొచ్చెము లేని యాశుకఁడయై కష్టానధానమ్ములక
ఘనలొవారిలమెచ్చు లేని కుహనాకల్ప ప్రవృత్తుండు, శి
ష్యునియజ్ఞాము దేశికక ఁడు నొనర్చుం గాదె డబ్బత్కవీ !

చ. చరలకులాభ్యవంధుని పశంసయు లేదొకపట్ల, నట్టియ
క్కరములు గల్గు పద్దెము నొకండును దా శిఖియించి నట్టి దా
ధరిణిపునన్ని ధానమునఁ దాఁ బరియించిన దేది ? చూపినక
గరువులకెల్ల నయ్యది యొకొండ నివేదనయై చెలంగుతక.

ఉ. నే నొకచర్లబ్రహ్మయ మనీషినె వేర్కొనినాడ నంట ! తా
నా నియతకఁ జరించెనంట ! యట్టిప్రధాన గరుండు వీడె యాఁ
గాని కలాభ్యచంద్రుఁ డెటు గాఁడుగ? ద ప్పొనరించి యింక న
దైన సమర్థనమ్మునకుఁ దాఁ డడుపాటు లెవం డెఱుంగఁడో.

నీ. రఘువంశము భుజంగరాక్షసునిని నింపుమీఱగఁ బరియించినాడఁ
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికవీంద్రుకడ నైదు మాసముల్ శుశ్రూష చేసినాడఁ
కాజులూరను నూరఁగామనోములయొద్ద నొక మూడుమాసములున్నవాడఁ
చామర్లకోటలోఁ జదివితీ రాఘవాచార్యునిని మాసత్రయమ్ము

‡ తే. గీ. పై ననంతార్య నూరయపండితు లిరు
పురుషు మూడుమాసములు గురువులైరి
విదప శ్రీబ్రహ్మయమగీషి శేరు దెచ్చు
గురుఁడు నాకయ్యెఁ దన కట్టిగురుఁడనెను.

తే. గీ. “ఎవఁడు నెట్టిముండాకొడు కీనమస్సు
నాని”దన “నేనె” యని చెప్పువారిరీతి
నాకుఁ జేహారి నందుకు నవ్వఁ బోకు
మయ్య ! యేనాటి కేమానో యరయఁగలమె.

క. శ్రీకరము భాగవత మే
నాకృతికిఁ గృతి యొసంగ, నది కాదని నా
కీకవి కాకవ్యాసము
“కైకొను” మని కృతి యొసంగఁ గడుభక్తిమెయిన్. 191

తే. గీ. మధునపంతుల నూరయబుధునియొద్దఁ
జదివె ముందట, నామీదఁ జర్లకులజు
నొద్దఁ బరియించె, బిదప నాయొద్దఁ జదివి
కోకిలం బయ్యె ; నింకొక్క గురు నెఱుంగడు.

కా. ఓ, నా, మా, లను జెప్పు నొక్కగురుఁ, డింకొక్కండు దా నక్షర
జ్ఞానం బించుక వృద్ధి నేయుఁ, బయి కాస్త్రం బింక నొక్కండు రాఁ
గా నేర్పున్, గురుమాతృలెల్లరు నమస్కారార్హులే యైన, వి
జ్ఞానం బబ్బినచోటు ప్రప్రథమప క్తవ్యంబు శ్రేయోర్ధికిన్.

* చ. కను మిది నన్నఁగూర్చి “కవిగండఁ” డటంచు నొకంటఁ బద్యమున్
మును రచించి యిప్పుడది ముద్రణమందునఁ ద్రోసివేసి రీ
ఘనమతు, లంతమాత్రమున గండర గండఁడఁ గాకపోతినో
మును పెట్టులైతినో ! యివియపో మనకోకిలకున్న యోజనల్.

‡ గురుపరంపరను దెల్పు పద్యములు తుది పుటలోఁ జూడఁదగు.

* “.....చెనుక వీరు యానాంలొ శతావధాన మొనర్చినప్పుడు తమ

క. కోడియుఁ గుంపటి లే కే

“జూడం దెలవాలు నన్న” సామెతగా వీ

రాడినమాట నశించినఁ

గాఁడే గండండు వీడు కాఁ దగియున్నట్.

చ. తినునెడ రాయి రాఁగఁ గసి దీఱఁగ నైష్ఠ్యపుఁ డిట్టివాఁడె లిం
గనిగ భ్రమించి తాఁ గొఱికె “గట్టని” నెట్టనఁ బండ్లు వోయెఁ బే
ర్కొని యది ముద్రాణంబునను గూర్చునియుంతున పోయెనొక్కొ! వ్రా
సినజను లుండరే? యది నశించెనె! వారిని వారు వ్రాసెరే!

క. పంచాంగములు చించి “న

శించె” జక్క” లను గణక శేఖరులకు వీ

రెంచఁగ నన్నలా, తమ్ములా!

కించిత్సంబంధ మున్నకిరీయఁ జూపటైక.

197

నీ. చామర్లకోట ప్రేషసుపద్ద జరిగిన చిత్రమ్ము వినుమయ్య! చెలిమికాడ
అల పురాణపు నెంకటప్పయ్య రావుబహదరుగారును వారి యనుజుడైన
నాగభూషణముగా ర్నా కటఁ బొడకట్టి రవ్వారితో మాటలాడునప్పు
డీకోకిలయు నెంటునే యుండె నవ్వార లడిగి “నీతం డెవ్వ” రనుచునన్ను

తే. గీ. నే వచించితి “రావునూర్యేందుశతన

ధాను” లని, తా వచించె నీతండు “వీరి

సహాయములేనిదే వారేమియుఁ జేయలేక పోయిరను ననేక దృష్టాంతములచే
నొక వ్యాస మేపత్రికకైన వ్రాసి ప్రకటించుటకు నా కనేక దినములనుండి
యభిలాష కలదు.....”

16—3—1911, పం పెద్దు రెడ్డినాయుడు.

‘.....ఆపద్యము ఒకప్పుడు నెం॥ కా॥ గారి మీఁద చెప్పినామని
చదివిరిగాని నాకు కంఠపాఠముకాదు. ధారణకు చెచ్చికొని యిందువ్రాసితి,
నాల్గవపాదము నాకు విశ్రాంతిమస్థానమునుండి జ్ఞాపకము చాలదు.....యింత
వరకు “మాకు శతావధాన మనమాన” అని కొంత జ్ఞాపకము.” నెం॥ ను॥ రా॥

ఉ. ప్రాకట సత్కవిత్వ పరిపాటిని మేటిసభాంతరమ్ములకే
వీక శతావధానములు వేనకు వే లొనరించి యందు ము
క్కాకలు దీరినట్టి కవిగండండు వేంకటశాస్త్రియుండఁగా
(మాకవధానపుంగృతికి మానసమందుఁ దలంక నేటికిక)

శిష్యుడనె" యంచు సభలోనఁ జెప్ప కప్పు
డేల చెప్పంగవలయునో యెఱుంగరాదు.

కా. ఆనాడే కననయ్య నయ్యెడల విద్యాదక్షుడౌ షేరి కా
శీనాథాఖ్యబుధేంద్రుఁ ; డయ్యనఘుతో శిష్యత్వమున్ దెల్పె నీ
మానప్రాభవశాలి, రాజసభలో మన్నామసంబంధ మెం
దేనికొ సుంత వచింపఁ బాపమయి య ప్డేలాగు గాకుండెనో !

ఉ. ఇంతకు నాల్గోజులయి యే నితఁ డుండెడి యూరికేగి “నా
చెంతఁ బఠించి రాజసభఁ జెప్ప, వొకుత్తర మేని వ్రాయ వే
వెంత యి” దన్నఁ గోకిలయు వెల్వలఁ బోవుచు “నారికేళపుం
జెంతకు గడ్డికై చనుట” చెప్పెడి సామెత మత్తరం బిడెక.

తే. గీ. రాజసభలోన నల్లచర్లకులచంద్రు
శిష్యుడగుఁగాక యీతండు చింతలేదు
పిదప నొకయుత్తరము వ్రాసి ముదము గూర్చు
పాటి విద్వేయు నావల్లఁ బడయఁ డోటు ?

201

ఉ. “సత్కులమందుఁ బట్టితివి సత్కవి వెంకటశాస్త్రిఁ గొల్చి యీ
పత్కవనంబు నేర్పితివి చాఁచు గృతఘ్నుతఁ గాంచనేల, యీ
పత్కర”మంచుఁ జెప్పితివి బాగునకై మదిఁ గోరి; దానిచే
నుత్కటమయ్యె నాతని మహాధర్మ నీ విఁక నేమి చేసెదో !

ఉ. అర్చకులంచుఁ దమ్ము మది నారసితంట ! యెటుల్ ఘటించు నా
దుర్భరమైన మీసములు దొడ్డని గడ్డము నొడ్డు పొడ్డు పై
నగ్భకు లొక్క మాగు, రెవ రాడుదు రర్చకులంచుఁ దమ్ము! మా
నిర్భయనిస్త్రుపత్వములు నీ కెటు మాన్పఁగవచ్చు శ్రీపతి.

చ. గురుధనమే హరించి తనుకొందము దానికి నెన్నిరెట్టులో
యరువగు దేవిభాగవత ముత్తమగ్రంథ మొసంగి దేశికా
నిరమున కాలవాలమయి తత్కరుణకొ సిరి గల్గి నందన
స్ఫురణ మెల్లర్ప నొప్పెదవు పో ! యవివేకవివాద మేటికికొ.

చ. ఇది తగునే యటంచుఁ దను నీ విపు డంటి, విఁ కొక్క రెవ్వరో
మది గలవారు నీవలెనె మంచిది గాదని మందలించువో
నెదియొ యొకండు నింద పయి నెట్టులొ పొల్చి కృతఘ్నుతన్ వెల
ర్పఁ దలంచునొక్కొ! యెంతటి యపాయము నేర్చెను శిష్యుడద్దిత !

ఉ. పత్రికలందు, బాలుర యపత్రవలేమిగుఱించి క్లాఘ్యచా
రిత్రులు న్యాయవేదు “లరలే ! యిది యెక్కడిపాప” మంచు స
ర్వత్ర హితముఁ జేర్కొనుచు వచ్చిరి, వారలఁగూడ నిట్టులే
ఛాతు “లపాత్రు” లం చనఁగఁ జాలఁ బ్రయత్న మొనర్తురో కదే.

కా. ఇచ్చామాత్రమునకే బ్రబంధముల నెన్నేనికే రసారామపుం
గుచ్చమ్ముల్ బలె సృష్టి నేయు నిను నెగ్గుల్ బల్కుఁగా కీతఁ డ
సృచ్చాభీయుఁడె కాక బందుగుఁడు మచ్చాత్రుండు గానుండుఁగా
కచ్చమైవ కొలమ్మువాఁ డితని నాకై నీవు పైరింపవే.

క. నీ నెంత కాలు దగిల్చిన

మావాఁ డతి శాంతమూర్తి మాటాడఁడు లో

నేవో చాటుగ ననుకొను

టే వానికి మాన్వపచ్చు, నెందుకుఁ బర్చుల్ ?

208

శా. ‘మాడంజాలని’ మాట సత్యమె, యెటుల్ మాడంగనా ! శిష్యుఁడో
వాఁ డీరీతిఁ గృతఘ్నుఁ డౌటయుఁ, బరిభ్రష్టాసథాన క్రియా
వీడుం డౌటయుఁ, జేతఁగాని కవితకే బెంపేది యల్లంతఁబో
కేడుకే లేఁ డని విజ్ఞవీఁగి తుడ కిట్టిపాటు గైకొంటయుక.

శా. ‘మాడంజాలని’ మాట సత్యమె, యెటుల్ మాడంగనా ! పట్టి యా
యాడంబంబులు, కుంటి గ్రుడ్డికవితల్, హేయాహేయమ్ములౌ
మాడల్, కూడని పోడుముల్, విజుగులుక, దుర్వారగగోచ్చతల్,
త్రాడుక బొంగ్రము లేని యాటనుడుకుల్, తథేతరాలాపముల్.

శా. ‘మాడంజాలని’ మాట సత్యమె, కుశిష్యుకే గర్హునికే దుర్జయుం
జాడంబాలెనె భార్గవుం, పల వసిష్ఠుండు న్నిమిక శిష్యునిం
జాడంబాలెనె సాపరాధు! ననయుక కుక్రండు పక్రాశయుం
జాడంబాలెనె రావణుక! వినఁడొకో శుద్ధాత్ములౌ పూర్వులక !

శా. ‘మాడంజాలని’ మాటయే నిజము, శిష్యుండైన రంగార్యుఁడీ
జాడం జూపఁగ దండిభట్లకులభాస్వజ్ఞోత్తి, భాష్యంతవి
చ్చాడాలంకృతి, విశ్వనాథబుధుఁ డీసుం జెంది యంతేవన
చ్చాడాభారము వాపకే విడిచె నే, నూరుల్ ప్రశంసింపరే !

శా. “మాడంజాలక” యంట కర్థ మిది, శిష్యుఁ డొక్కరుం డాత్మకుం
బీడం గొల్పు కృతఘ్నులౌభరముమైఁ బోంద నుంకింపు నా

జాడం గొంత యెటింగి లోకులకుఁ దత్సత్త్వంబు సత్యంబునం
గూడం దెల్పి యథార్థమార్గమునకుం గొంపోవ యత్నించుటే.

క. 'కుండలలోఁ బాండిత్యము

దండిగఁ గలవార' డటంచుఁ దమ గురుపుత్రుల

దుండగమున నిందించిన

పండితు లవ్వారి కుండవలదే తెగువల్.

214

మ. యతియుఁ బ్రాసయుఁ గూర్చుమాత్రఁ గవియే! యామాత్రపుండెల్వీ యీ
క్షీతి “యంబ్రహ్మల” కుండ దెందటికి! వాసిక మీసముల్ దువ్వియే
ప్రతినక దా నొనరించు దాని సభ నిల్పంజాలు నెవ్వోడు, ని
ష్క్రిమింపరాతడు; నోటివాడుకిక “యంబ్రహ్మల్” మహాపండితుల్.

*మ. ఎఱుంగఁజాలరు బుద్ధిమంతు లిసిరో! “యింటింటి పూజారు” లం
చఱనంజొత్తురు విజ్ఞులుంబలెనె, యాశాశాగ! బానిక యశ
స్కరు నేమంచుఁ దనూభవుండు వొగడెక గాదంబరీకావ్యముక
సరిగాఁ గన్నులు రెండు విప్పి కని చర్చకజేయ విస్పష్టమ.

ఉ. ఒక్కఁడు శిష్యుఁ, డింక నొకఁడో పరికింపఁ బ్రశిష్యుఁ డయ్యె, నీ
ప్రక్కకుఁజూడ నీవు సహపాఠివి, మూగురి మందలింపఁగా
హక్కొకయింత వాకుఁగల; దైవము లాభములేదు, నారు చె
ట్టెక్కిరి కోకిలమ్మలయి; యిక్కతన న్నిను మందలించితిక.

చ. ఇది విని యేరిశిష్యుఁడును నిట్టి కృతఘ్నుత చూపకుండుఁ గా;
కదియును గల్గెనేని గురుఁ డాచతురుక త్నమియింప కుండుఁగా;
కెదిరిని దమ్ముఁ దా మెటిగియే చరియింతునుగాక యేరు; స
త్పదము దొరంగియుక మరల దారికి వత్తురుగాక యుత్తముల్. 218

* శ్లో॥ ఆర్యం య మర్చతి గృహేగృహవీవ లోకః
పుణ్యైః కృతశ్చయత వీవ మయాతత్కలాభః
సృష్టావ యేనచ కథేయ మనన్యశ్శక్యా
వాగీశ్వరం పితరమేవ త మానతోఽస్మి. (కాదంబరి)

7

ఇతిహాస పర్వము.

క. చూడంజాలవో నీవు భూపతిసదస్సుక ? జూడఁగాఁ బోయినన్
తేఱ “ఁదీతం డసమర్థుఁ” డంచు సభకు నీర్పరాక కొప్పండో ! నిన్
జూడంగూడినమీఁద పీఠి నటుపైఁ జూడన్ బ్రసక్తించునో !
చూడంబోమియె తమ్ము మన్నుటని లోఁ జూడంగలే రక్కటా !

ఉ. “ఎందుకుఁ బోరు వీరు నృపుఁ డెంతయు దాత గదా” యటంచు లో
సందియ ముండవచ్చుఁ గవిసంతతి కయ్యది వాపు టొప్పు, న
మ్ముం దగునేని నమ్ముదుకు మానిన మానుడు, రా నృపాలమా
ళిం దిలకింప నొప్పమికి లే దితరం బిది విన్మత్ర శ్రీపతీ.

చ. కడియము తేనిగ్రామ మది కాపురమా మతీ నాకుఁ బూర్వమం
దొడికపుఁగైత కెవ్వఁడు మహోదధి మత్స్రపితామహానుజుం
డెడపకి తేనిసన్నిధికి నేగకె కాలము పుచ్చె’ నప్పు డా
తఁడు గలవోటికే నృపవతంసుఁడు వచ్చె రసజ్ఞుఁ డౌటచేఁ.

* కా. నీలాద్రిక్షితిపాలుఁ “డేమి పలయున్ మీ”కన్న “నా కన్నప
స్త్రాలందెందు గొఱంత లేదు నరనాథా ! నీవు మేల్ దాత పం
చేలా గీతఁడు గోరు నిన్ను ! సకలం బీవిచ్చినట్లే; ధరా
పాలున్ మీ రెపుడో యొసంగునిలయే బాలించెడిన్ మమ్ములన్” 222

చ. తగ విను మయ్య ! నాదగఁజితమ్మునఁ బండితు లౌ తెఱింగి మె
చ్చుగ మను మాదుపూర్వులకు నూరిజనాదరు లెప్పుడో యొక
వ్లోగి నొకకొంతభూమి యిడి గోనరపాలక ! మీసృపుల్; తదా
దిగ నదిపెంచుచున్నది మదీయల నెల్లరఁ గామధేనువై.

చ. పలఁచినోరికల్ తగవు బ్రాహ్మణజాతికి, నున్నదానితో
నలుపుటయొప్పు జీవనము; సంపద హెచ్చు కొలంది ముందువా
రలు మదమత్తునై చెడి పరంపరగాఁ గల వేదశాస్త్రపుం
జెడిమికి బాహ్యులౌదు; రటు చేసిన బ్రాహ్మణజాతియే చెడున్.

అ. వె. మాఁడు బాము లైన మ్రుచ్చు పొంద్రునైన
నెవఁడు శాకమాత్రిమేని యింటఁ

* సరసకవికృత వేంకటేశ్వర విలాస వీరిక చూడుడు

దనకు నున్నదానిఁ దాఁ దినునో యట్టి
వాఁడు శ్లాఘ్యుఁ డంద్రు బ్రహ్మవిదులు.

కా. అంతో యింతయొ పండు భూమి గల దావంతైననుం జింత లే
దెంతే జింత యొకండు గల్గినను నాయాచింతయే మాకు న
శాంతముగ్ ఫలదాత, తత్ఫలములుగ్ శాకములుగ్ గల్గ మా
పంతం బెట్టులు చెల్లకుండు నృపతీ ! భవ్యాకృతీ ! సత్కృతీ.

ఉ. పొట్టుకు లేనియప్పుడు నృపుల్ గల, రూరక నిన్నుఁగోరఁగాఁ
బట్టదు మానసం; బితఁడుపూజ్యుఁ డటంచు నెఱుంగుటేనుమి !
పట్టము గట్టుటన్న; నరపాలక ! నీపరిపాటి నేఁడు గాఁ
బట్టదు పూర్వపుగ్ యుగమువానిఁగ నిగ్ మది నెంతు" నావుడుగ్.

ఉ. కోరియేతీరఁగా వలయుఁ గోరిన దిచ్చి యశమ్ము నందియే
తీరవలెగ్ నృపుం డితఁడు; లేజము లేనియపాత్రదానముల్
పే రొడఁగూర్చనేరవు, కవిప్రవరుం డొకఁ డిచ్చుపదైమే
చేరుచు స్వర్గముగ్; యశముచే గడ ! యయ్యెడ నిల్వఁ గల్గుట ల్.

క. నేరని కవి కవితాఖర
వారారోహణమహోత్సవమ్మునకన్నగ్,
నేరుచుకవి కవితార్వప
దోరూదారప్రహరయోగము మెఱుఁగొ.

229

ఉ. ఇంద్రుఁడు చంద్రుఁ డంచుఁ గవు లెందఱు సన్నతు లెన్ని చేసినక
బండకవిత్వమేని యది, పాడఱు నున్న యశంబుఁగూడఁ; బే
రందిన మిమ్ముబోటికవు లాగ్రహ మంది యొకంటఁ దిట్టినగ్
బొందు యశమ్ము దాన, రసపూరిత మయ్యది గాన సత్కృతీ.

క. కుట్టికవి మహిషశతకము
గట్టిగఁ గోపించి చెప్పెఁగద ! తంజావూ
ర్పట్టణ విభుపై నాతఁడు
దిట్టవడియు మెచ్చుకొనఁడె ధీవరుఁ డతనిగ్ !

ఉ. మున్ను మహమ్మదీయనృపముఖ్యుఁడు దా ననుమాటఁ దప్పగాఁ,
గ్రన్ననఁ గోపగించి కవిగండరగండఁ డొకండు తొల్లఁ దాఁ
బన్నినకైత చింపి, పయిఁ బన్నెను దిట్టుచుఁ గావ్య మొందు; దా
న స్మృపుఁ డందె మోద మనినగ్ నుకవీంద్రమహత్త్వ మల్పమే !

క. కల బట్టిన శేకము లీ

కలికాలమునందుఁ గూడఁ గవుల చరిత్రార్థ;

కలరు నృపాలకు లీట్టిరు

బలవంతపుటీవి యశము పడసినవారల్.

ఉ. కావున మికతానఁ గృతిగానలె నీతఁడు కోరుఁ డెద్దియో,
పావనుఁ జేయుఁ డీ నృపునిఁ; బాత్రము చేతులు పెంతవారి కాల,
బోవు ధనం బెటో; యశము పుట్టఁగఁ జేసెడిదాన మన్నచో
నీవిధమైన సత్కవుల కిచ్చినదే యది నిల్పునెప్పుడుకా.

తే. గీ. సత్కవుల గ్రంథములు గాక సాక్ష్య మేది?

రామఁ డెట్టిఁడో, యెట్టిఁడో రావణుండు?

తా రెచట నున్నమృగ్యులే తజ్ఞులెందుఁ

గీర్తికామున కల చక్రవర్తికేని.

235

క. అని చెప్పి కోరుఁ డని ప

ట్టును బట్టినఁ దాత గోరెడున్ విను “మోయీ

జనపాల ! నాదుకోరిక

గను మది యిచ్చుటయె నాకుఁ గనకాచలమా.

చ. కల దని మున్నె చెప్పితినిగా ! యిల మీ రిడినట్టి దింత, య
య్యిల కొకకొంత కట్టుబడి యేర్పడి యున్నది మున్న; దానిలో
పలఁ గల మూఁడుభాగముల భాగ మొకం డది నాది; దానికిం
గలకరమున్ నెలార్చు మది గాఁదగు నాకొకకోటితుల్యమై.

క. కృత్యున్న యామినీ పూ

గీతికలో నీదు డేరు నాటించితి నిం

తికుమున్న దేవునికి నం

కిత మది చేసితిని ధన మకించిత్కరమా.”

క. అని తేనిసమాధానం

బు నెటో పానరించె; నట్టిపుణ్యాత్మునికిన్

మునిమనుమఁడ నరసకవీం

ద్రునికిన్; నాయంత నరుగుదునె నృపుఁ జూడన్.

క. తిరుపతికి వేంకటేశ్వరుఁ

డరుగనియెడ కరుగు టొప్పు నని యెంతురె యె

వ్యరుగాని మనకుఁ గల్గిన

పరస్పరస్నేహ మెఱుంగఁ జూడితమాత్మల్,

240

చ. ఇది యిటులుంచు ముంకొకటి యీశ్వరవేల్లట మన్నవారు నీ
కడ భయమాఁగదా యటకు నేగ ! నృపాలుఁడు పిల్చె నేనిఁ గో
విదు లెటు లెంతురో యనుచు వీసముఁ ద్రాసము లేక కైత తా
పదరిన దీనెఱుంగవొకొ పాఠలభాటికి నాఁగ నేర్తువే.

* ఉ. ఊరును బేరునుం జెడిచి “హు” ష్టని లోలఁగఁ జాలుపండితుల్
ధీరులు రామకృష్ణు లరుదెంచి సభాస్థలిఁ గూరుచున్నచో
నోరు మెదల్పఁగాఁగలనె, నూటి కటుండు మొకండు పద్దెముం
గోరినఁ జెప్ప నేరుతువొకో ! పృథగాఁ జన నేటి తోసఖా !

ఉ. పల్లెలలోన న్కూల్పుడులఁ బామరసంఘమునొద్దఁ దక్క భూ
వల్లభసత్సభాస్థల వా క్కెటు లేచెడి నీకు ! నీదు వి
ద్యోల్లసనం బెవం డెఱుంగఁ దూరక అంకెలు వైవఁ; “దల్లిపు
ట్టి” ల్లనునట్టి సామెతగ నీశ్వరవేరు లెఱుంగరే సఖా !

ఉ. వచ్చును రెండు శాస్త్రములు వారికి నీ కొకటేని రాదు; స
గ్యోచ్చముగాఁ గవిత్వ మలయుగ్మము నెప్పెడి నీవు చెప్పరే;
నెచ్చటనో రచించుటకు నిచ్చటికిం గడు భేద ముండు; ని
న్నెచ్చట మెచ్చి రొక్కఁగును నేనియు సాక్షిగఁ జూప నేర్తువే ?

చ. ఇటు మొగమోటమున్ విడిచి యే ననినాఁడ నటంచుఁ గోపము
త్కట మగునేమొ నీకు; పృథగా మఱి నాపయి రాకు మీగతిన్
రటనము సారెసారెకు దురంబుగఁ బ్రతికయందు నించు మా
ఱటమొగపున్ బ్రబుద్ధుల పరాక్రమపుంబెలుపుల్ లిఖించితన్.

క. కలరేమొ యిట్టివారి

క్కలియుగముననేని యొండు కడ నక్కట ! యీ

కలిబొల్లివ్రాతలే తమ

కలపఱునె నుకవిపీరు లను సద్యశమున్.

246

* ఉ. .... ఈ హీరహియెంత పితపురి నీశ్వరవేల్లు వసించువారు నీ
యూరును బేరునుం జెడిచి హుష్టని తోలెద రేగి వాగ్మి. (సత్యసం
దేశము 6 వ పుట)

క. ఎందులకుఁ బిచ్చివ్రాతలు
సందేహములేదయేని సత్సభకుం బొం
డందఱుఁ గందురు మీ శ
క్తిం దగ ననిచెప్ప నొక్కధీరుఁడు లేడే.

క. మన యవధానంబట ! వీ
రొనరుచు నవధానమునకు నొక నూటవ పం
తునఁ గూడ మాటదనియే
ఘనుడో లిఖియించె నంట ! కంటిచె సఖుఁడా.

క. రెండును విడిచినవ్రాతకు
నొండొక సందియము కూడ నుండునె? నుటియె
వ్వండేని యొకఁడు వ్రాసినఁ
గొండురె తా మట్టివ్రాత కోవిదులేనిన్!

క. ఎవఁడో నీతను సైతము
వివేకరహితుఁడయి యాడె విని నమ్మెనె యా
యవివేకుని చల్లదములు
కవిలోకము నిజము పిదపఁ గని వ్రాయకొకో!

తే. గీ. అట్లే యెవ్వఁడొ వ్రాయుఁగా కంతమాత్రఁ
జంకలం గొట్టుదురె వివేచనయె యున్న
తిరుపతి యెవండు ! వేంకటేశ్వరుఁ డెవం ! డ
టందు నించుకయేని యోజించ నలదె.

క. గేహేంద్రు లొనర్చు దు
రూపాలవలనన యశమ్ము లుడివోయిన నై
దేహి పతివ్రతయై తా
నేహనియు లేక జగతి నెటు వెలసె సఖా!

* క. బందరులో ఘమలంబఱు
నిందించి రటంచు నెవఁడొ నెఱి వ్రాసె నటం
చుం దారువ్రాసికొని రత
నిం చెలిసినఁ బిదప దాని నిక్కముతేలున్.

ఆ. వె. వాగ్విజయిరేని వాగ్విసిన యాపెద్ద
మానిసిని దగుంబ్రమాణమొప్పు
నడుగఁ దగినవారె యడుగుదు రేల డో
బూచి దొంగబూచి బూటకములు.

తే. గీ. బందరేవచ్చి యటులేని ప్రిజ్ఞ చూపి
ముసలితనపు మన పధానమునకు నేని
దీ టటన్నమాటను దారు దెచ్చికొన్న
మనల మొక్కింపురే వారిఘనత కొరులు!

క. మసి పూసి యెట్టులో బిరు
దు సారముం గూడఁ జెఱిచి తుందుడుకున వె
క్కనమగు కోతలు కోసెడి
యసత్యపుంగుల నెవ్వ రాఁగెదరు? సఖా !

ఉ. ఆతఁడు నాయెడన్ సలిపినట్టి కృతఘ్నత కీవు లోకవి
ఖ్యాతకవిత్వతత్త్వకృతి కల్పలతావలితామ్రకాభివై
చేతకుఁజేత చేసితివి, చేతులు మోదము; తిట్ట నిమ్మ, వా
రీతఱి నెంత తిట్టినను నించుక భేదము లేదు తిర్పతి !

ఉ. సంతసమైనదే యగును ఛాత్రుని పృథ్వి; మనంబునందు నా
సంత కృతఘ్నతం గనఁడ యంతటఁ బోక పృథ్వాగ సక్కిరిం
పంతట నేనిఁ బోక యిటు లాఱడివారితలు పిప్పిగంతులున్
బంతములున్; సభాస్థలికిఁ వచ్చునో? రాఁ డిది యేటి బీరమో!

చ. ననుఁడు శిఖండి యల్ల కురునాగఁడుఁ దమ్ములు నొడ్డు ద్రోణు కిం
కరులయి విద్య నేర్చి కొనఁగా నమకట్టిరి నేర్చి రెల్ల; రం
పఱును బ్రవీణులైనను ధనంజయుఁ డొక్కఁడే తుల్యుఁడయ్యె నె
వ్వరు తన యగ్రమందు నిలువంగల రన్న గురుం డెఱుంగఁడే.

క. గురువుల వంచించెడి ధ
ర్మరతులకున్ ధర్మరాజు మార్గముఁ జూపెన్
బరుషోత్తు లతనినోటన్
దొరల వసత్యమ్ము వానితోఁ దుల యగునే!

ఉ. ఆలములోనఁ గూడ గురుసంఘులకున్ బ్రణమిల్లి గాని స
చ్చీలుఁడు పార్థుఁ డెప్పుడును జేసియెఱుంగఁడు యాధ; మందుకే

చాలియుఁ ద్రోవఁ దాటినికొక జాలనియట్లు కటికచి ప్రాణమున్
చాలికునట్లు పోవిడిచి పాండవులకొక గతిపించె వ్రేల్చిడిక.

ఉ. నీ కసమానకత్తు యిది నే ఘటియించితఁ దప్పు నైపు. మీ
లోకము ని న్నెఱుంగు “వతిలోకకవిత్వవిదుండ” వంచు; ని
న్నాకపు లేమి యన్న నవి యన్నియు నోర్వఁగదయ్య! యింతకే
చెకుటఁ గార్యసిద్ధి; యింకఁ జేయువ్యయత్నము లేటి కోసఖా!

చ. వలసినవారు “వీరలకు వారల కెంతటి వార యున్నదో!
తెలియుడ” మంచుఁ గబ్బములు దీసి వివేచన నేయరొక్కొ! యీ
కలహ మదేల నీకుఁ? గవికాంతులతో నగు నేని యొప్పుఁగా
కిల నిటువంటి యర్థకుల నే మని నీవు జయించి మించితో!

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వర కపింద్రులముందు నిల్చురో యివ్వారు నిల్వలేరొ
వారికవిత్వమే సారవంత మొక్కొ వీరికవిత్వమే సార మొక్కొ
వారికి వీరికి వారయ గురుశిష్యభావమో సహపాతిభావ మొక్కొ
అవధాన మన్న వీ రాచరించెడితంత్రమే యానో యవ్వారిదే యగునొకొ

లే. గీ. వారిపేరన్న వీరొక్కతీరుగాఁగ
నభినయించుట కేమొక్కొ యవసరంబు
అనుచు సంశయమున నోలలాడులోక
మిపుడు నిక్క మొటింగి స్వస్థపడుఁగాక.

ఉ. వీరి కనూయ యంచును, నవీనుల నైచ రటంచుఁ, గొందఁ టె
వ్వారొ పచింత్రు గాక; యది వాస్తవమైన, పథాను లేందఱు
న్నా రిపు, డట్టివారిపయి వాకును నీకు ననూయ లేక యి
వ్యాధిపయిం బొసంగుటకు వారె యెఱుంగఁ గలారు హేతువుక.

క. పలుమాట లేల తోటక
దలఁ దూరిచి రోకటి కింకఁ దులకం బని లే
దిల శూరయైన మూరుల
పాలకున లిట్టివె” యటంచు బుద్ధు లెఱుంగరొకొ!

8

దైవతపర్యము

* ఉ. తిట్టుచునున్నవారని పదింబది వార్తలు వచ్చుచున్న; వా
తిట్టులకెల్ల మత్తరము దేవుడై తా నిడువాడు గాక; యా
దట్టుల కెట్టులో దొరలు తప్పదుకైతకు దోడు తిట్టులా
కట్టుట! యట్టికైతలకై కావలె నెక్కుడు తెల్వి శ్రీపతి!

* నడుమ తమ క్షేమములు తెలియుటలేదు. రామకృష్ణకవులు, తమ ఉభయ
యులపైని “తిరుపతివేంకటేశ్వరీయ” మను నొక స్తోత్రకావ్యము, అట్టిదే యొక
శతకమున్నూ వాగ్గిరినియు అందు విగ్రహారాధనము చేయఁగూడదను సర్థము
బాహ్యముగానున్నా, తమరిని పూర్వలెవరైన పూజించిన పూజింతురుగాక
ఆధునికులెవ్వరు అట్లు చేయరనియును అర్థమువచ్చునట! కొద్దిరోజులలో అచ్చు
వేసి పబ్లిష్ చేయుదురట. అందుల వక పద్యమొక కుర్రవానివల్ల నా పద్దకు
వచ్చినది, యిందుతో పంపించినాను. పయిసంగతులన్నియు..... గారి
వల్ల విన్నానని ..... శాస్త్రిగారు నాలో హేళనగా చెప్పినారు,
యిందుగురించి అనగా రామకృష్ణులుచేయు అనవసర ప్రిసంగములను గురించి
..... సమాధానము వ్రాయుటలో తామును ..... పూనుకొననిచో
శ్రీ॥ ది॥ తిరుపతిశాస్త్రిగారు అంతశ్శ్రద్ధగా పనిచేస్తారని నమ్మకంచాలక నాకు
..... హేళనవినుట చాలా కష్టము లోచి విశదీకరించుకున్నాను.”
-లక్ష్మీనరసాపురం, 4-12-10. గ్రామములు.

క. “కొంగొంగురనుచు గూసెడు
కొంగను ముంగిళులమెలఁగు కొంచెపుకాకికై
బంగారుపంజరమ్మున
సింగారింపంగ నెవడు చిత్తముగొలుపుకై.”

గొల్లపొంగిలు 31-1-11.

“.....త॥ బ॥ ద్విభౌష్యం పుల్లకవిగారు నిన్నటిరోజున పితా
పురం వెళ్ళినారు. ఆయనపద్ధ తిరుపతివేంకటేశ్వరశతకం పితాపురం కవులు
చదివి వినిపించినారట. ఆయన నాలో చెప్పిరి.....”

అల్లంరాజు లక్ష్మీపతి.

పై సంగతికే 8-9 సంచికలుగల కవిత్వ ప్రైటింగ్ పేజీకూడ చూడదగు.

ఉ. తిట్టుట నాకు సమ్మతమె, తియ్యనిపల్కులు మేల్మీశయ్యయ్య
బెట్టినకైతయేని యది కేర్పిలుపుం గద వారికిక ! వృథా
తిట్టుటపట్ల గాగ్గములకుఁ దెల్వీ విశేషము గాన వారలక
గట్టిగ మేపి తిట్టుఁ డనఁగాఁ దగదో! తమ కేటి కీశ్వరులో?

ఉ. తిట్టుచుఁ జెప్పినాగలట! తిర్పతివెంకటేశ్వరీయ మం
టట్టి పబండుమందు నట! యన్నియు శ్లేష్మము లంట! “విగ్రహం
దెట్టిదియైనఁ బూజ్య మింక నీపయి గా” డని సారమంట! నీ!
యెట్టివివేక మాకవుల కిచ్చెనొకో భగవంతుఁ డింతకుక!

271

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దేవుని వాని యభిఖ్యుఁ బూనుత
ద్దురువుల మమ్ముఁ బట్టికద తోచినపట్టును దిట్టఁజొచ్చిరి
ర్దురు కవు లక్కటా! యిచట దోహము సగ్గము వానిపేరునన్
బరిఁగెడి మాది, యేమనినఁ బండితు లాదృతిమై వినం దగుక.

చ. కలి గనుఁబ్రామ నేకకలఁ గాడిననేమగు ! లాఁతివారిలే
డలాపరు వేల్పు లంచెడఁడఁ, దత్సతీమూర్తులవార్త లేమన
స్సా! విపరీతవాననల నాకొను వారును పీచు నీరు చె
ప్పలు డల కెక్కఁ గప్పమిడి మోయలె తిర్పతి వేంకటేశ్వరా!

1

చ. కొలఁదికి మీఱు నీదు గుణకోటి గణింపఁగ నెప్పుడోపు ! నే
తలముననున్న వేల్పు లరుదా ! యటమానితు లౌట; యెట్టిగో
డలకడనేని శోభనకటంకము నీ డగునామ మెప్పి పూ
జలఁగొను వారిశ్రేయములఁ జాటుచుఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా!

2

చ. కొలుతురు నిన్నుఁ బామరులుఁ గోవిదులుక మఱి రాజరాజులుక
డలఁప నశక్య మెఁదొక్కడు డిప్పును నీయెడ, శిష్టిపీఠినిక
డలగొట్గించి “బండ మిడి దానుడ నే”ననఁ బ్రోతు, దానఁజూ
కలియగడైవతపశ్చితిగాంచితి తిర్పతి వేంకటేశ్వరా!

3

ఉ. లేరె త్వడియనామ మొకలీల ధరించినవార లెండతో
వారును నీవునుక గవులె, వచ్చునె నీదు ప్రితిప్త వారికిక ?
జేరువ నీరు పాటి యెటా చేరినమాత్రైన పల్వలమ్ములక
వారిక మానసంబు లనవచ్చునె తిర్పతి వేంకటేశ్వరా!

4

తాడేవల్లి వెంకటప్పయ్యకాస్త్రీ, చండవలు (రేపల్లి తా॥)

ఉ. గవ్యయుఁ బోనిమేము త్రిజగములకున్ బ్రభువైనవాని పే
రెవ్వగనో ధరించుటకు నీకవు లొప్పక పోయి రందుచే
నవ్వఁ దొడంగి రాకుధర నాగునియోరిమిఁ జూచి; లేనిచో
నెవ్వఁడు నవ్వఁ జాలు నల యేలికఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరున్.

మ. అసమర్థుండు సమర్థుల పేరు గొనఁగా హర్షింపఁజెప్పారు నె
క్కసమా తాదృశ ఫక్తి యంచుఁ దలుపన్ గట్టించు మావారి యీ
వ్యసనంబున్ బుధు లాదరించుటకునై ప్రార్థించుచున్నార మా
కసి యే మైనను దీనిసార మిటులే కన్పట్టె మా కియ్యెడన్.

273

తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్తవము.

శ్రీమత్పర బ్రహ్మసామయై నమః

“కళా వేంకటనాయకః”

శ్లో. “పాపధ్వాంతదివాకరం కుకవిరాడ్ భద్రేక్షకంఠీరవం
రంగతోక్త ములగద్యపద్యలహరీ ధారాదిధారాధరం
నానాకాస్త్రపురాణపాసనకరం లక్ష్మీమనోనాయకం
ఆర్చిత్రాణా చరాయణం తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశం భజే”

ఉ. నీ కరుణాకటాక్షమున నిచ్చలు నెవ్వని జూతు వాతఁడే
లోకములోన మెండుగ వెలుంగును; ని న్విసతింప శక్యమే!
ప్రాకటమైన నీదు పదపద్మములన్ భజియించుచుండినం
జేకుఁఁగాఁచ విద్యలును శ్రీకర ! తిర్పతి వేంకటేశ్వరా!

1

ఉ. భారతవర్షమందుఁ దగ భాసిలుచుండిన నాంధ్రదేశమం
దాగయ నీదు నామమును నాత్మఁ దలంపనియట్టి కీర్తిని
స్తారుఁడు గానరాఁ డిదియె సత్యము సత్యము సత్యమయ్య ! ను
శ్రీరమణీశ ! నద్విబుధసేవిత ! తిర్పతి వేంకటేశ్వరా!

2

ఉ. రాలకు మ్రొక్కఁగూడఁట ! రాతికి మ్రొక్కిన పాపమంట ! భూ
పాలురఁజేరి గొప్పగ స్తవంబులఁ జేయఁగవచ్చునంట ! మే
ల్మేలు ! బలీ ! యెఱింగితివ మేదీనిలోపల నిట్టిహుటలన్
బాలితభక్తలోక జన వందిత ! తిర్పతి వేంకటేశ్వరా.

3

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని తేజ మొకింత యెఱుంగలేక త
త్తిరుపతి నేల చేరుదురు దేవుఁ డటంచు భజింతు రేల యం
చరయఁగఁ బల్కుచున్ సతత మక్కట ! భక్తివిహీనులౌదు నీ
కరణి మదాంధులౌదు; దయఁ గావుము తిర్పతి వేంకటేశ్వరా.

4

అ. వె. కాన మమ్ముఁ దిట్టి కనీ దీర్చుకొనక యు
దేవుఁ దిట్టు టరిదొ; తెలివి యభిశ
మైనకతన నిట్టిపూనిక గొల్గె మా
వారి కదియు మాకుఁ బ్రాభవంబె.

క. కాకవ్యాసము తమకే

మేకా గతి నిదియు నెత్తిమీఁదికి వచ్చుం

బో ! కత్తి సాము వేరని

ప్రాకృతులను గాలా గేలా బలి గోరుఁజుమి.

275

చ. “గురుఁడను నేనె లోకములకుఁ, నను గొల్వుఁ”డటంచు వేడుకఁ
నిరతము పల్కుచుఁ మఱియు నిర్భయశీలను నావహించి యీ
నరలను నేపుచుందువట ! నమ్మఁగరాదట ! గల్గనానె యీ
సరణి వచించువారలకు నద్గతి తిర్పతి వెంకటేశ్వరా !

5

చ. సగసిజసంభవాది సురసంఘకిరీటవినుత్పరత్నసం
స్ఫురితమరీచిజాలపరిపూరితపాదసరోజయుగ్మ ! నీ
వర కరుణారసంబునకుఁ బాతులు గారె కవీంద్రు లెల్ల నీ
వరధరణీస్థలిఁ సుకవి వందిత ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా.

6

చ. నిరతము మీ మహద్భుత వినిర్మలనామచరిత్ర మెప్పు డే
మఱక యహర్నిశంబులును మానసమందుఁ బఠించు మానవుల్
పరమపవిత్రులై రసచుఁ బల్వరచే వినియున్నవాడ నీ
సరికిని “రామకృష్ణ” యను చక్కని మంత్రము దోచబయ్యె న
న్నరయఁగ నేమి చేయదొ మహాత్మక ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా !

7

మ. ధనధాన్యంబులు సంగ్రహింతురు సుహృద్ధారాసుపుత్రాదులఁ
మనుపఁ రాజుల జేరి గర్వు లగుచుఁ దైవంబు లెక్కింపకే
ఘనహా నద్గురనేవ నల్పరకటా ! గర్వాంధు లైనట్లు దో
చె నరుల్ కొందఱు భూమిలోఁ దిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ పరీక్షా !

8

మ. ధరణిఁ షీరివయోధిమధ్యగతరత్నద్వీప రత్నావళిఁ
బరిశీలంపక నత్త గుల్లలమచుఁ ధక్షింపఁగాఁ బోవు కొ
క్కెర పుల్లంబలె నద్గురక సభలో నేణించు దుశ్శీలుఁడుఁ
ఞ్చిర మోదంబును బొందునే ! తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ.

మ. శతలేఖిన్యవధానవద్యరచనాచాతుర్యధారేయుఁగా
నతిభోగాన్నితఁగా నుశీలనిగ నాద్యక్రేహనింగా నమం

చ. తిరుపతిమార్గ మిట్టి దని శైలియై యుండివి; మీర లిట్టిచోఁ
దిరుపతి కేగి మ్రొక్కులన్లు దీర్చు గడంబు ట్టికన్పు ! డక్కడక
జరుగు మహోత్సవంబులనసం గని పొంగుట యెట్లు ! వేంకటేశ
శ్వరచరణాదుణాంబుజరజంబు శిరంబునఁ ధాల్చుటెట్టికన్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులశీరు లెఱుంగనివారు లేరు, ము
ష్కరములు సాగి రా వచట సాగిలి మ్రొక్కగఁ బోయి నప్పుడుక
శిరమున భార మున్న నలక్రిపతి నైఁపఁడు; వానిఁ దిట్టుటల్
కొఱవిని నెత్తి గోకికొనఁగోరుట యందురు భక్తు లోసఖా !

చిత్ర కీర్తిప్రదయఁగా నిగర్తశపవశ్శీతాదిగఁ జేయునీ
స్థితకారుణ్యము భూమిలోఁ దిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 10

మ. సమదాటోపపతంగ పుంగవవిభాస్వదీర్ఘచంచూసమ
క్షమునం దల్పఫణావిజృంభణనటతాక్రొదరం బట్లు నీ
దు మహత్త్వంబెఱుంగఁగలేక యెపుడుం దూషించు దుర్మార్గుఁడుక
స్త్రీ మితానందముఁ బొందునే ? తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 11

మ. గురువై యాత్మఁడవై సఖుండపునునై కొండంతచుట్టంబనై
సరభక్తాళినిఁ బ్రోచుచుందువు కృపాపాథోధివై యెప్పు; డీ
నరులేదుక నినుఁ గొల్వఁగూడ దనుచుం బల్కుంగ మూఢాత్మకుల్
చిఱునవ్వుల్ జనియింపవే ! తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 12

మ. ఎవరేమన్నను నెట్టి భంగులను నిన్నెవ్వారు దూషించినక
స్తవముల్ నేయకపోయినక మఱియుఁ జర్చల్ చేసినం బండిత
స్తవనీయుంబగు నీచరిత్ర సుజనుల్ సద్భక్తిఁ బూజింపరే
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 13

మ. శ్రీవరానందము నీచరిత్రము మహాసక్తిం బఠింపంగ స
త్కవిబృందంబుల నెల్ల నిశ్చయముగా ధన్యాత్ములం జేయవే
భువి నీనామము భక్తితోడ నెపుడుక బూజించువారిం గృపక
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 14

ఉ. “బొంగు బుజాన వేసికొని పా” మృని కొండలు పల్కినంతనే
ధంగమురాదు మీ కెపుడు బాలురు వారలు పల్కినారు పే
ర్నిం గరుణింపు తప్పులు త్నమింపుము పుతుగిలు తప్పుఁజేయ వా
రం గనుఁగారె తండ్రి కృప శ్రీకర ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా ! 15

ఉ. బ్రహ్మసమాజములో పనికిరా వచటా గలికాలరీతి 'యం
బ్రహ్మ' డేరు విన్నయెడ మండిపడుకొ జమియాతఁ, 'డాపర
బ్రహ్మమ రాముతమ్మని సేవంబుల కంకనిదేవదేవుఁ, 'డా
జిహ్మగలైవానువట !' శ్లేషకుఁ దార్చెదరంట వీరికన్!

సీ. ఏడుకొండల వేంకటేశ్వరస్వామిపే ర్కుక్కుటేశ్వరుఁ డందఁగోరు పెట్టు
వేంకటగిరిదేవవిభుమహైశ్వర్యంబు పీఠికాపురి వేల్పు బెరయుపెట్టు ?
వేంకటేశపదారవిందసాభాగ్యంబు గయరాక్షసునికాళ్లు గాంచుపెట్టు ?
అలమేలువిభుని యుద్యానంబుతోఁ గోడిపుంజయ్య పూదోట పోలు పెట్టు ?

తే. గీ. తోడఁ బ్రక్కడి శేషగిరిదధిత్య
కావతంసునితోడ సామ్యం బడెట్లు
గలుగు ? దుర్వర్ణకగిరిశగవ్వారాంత
రస్థితం బగు మానముద్రకుఁ దలంప.

279

మ. నువివేకులో నృపులెల్ల మీదు మహిమకొ శోధింపఁగా నెంచి యి
య్యవనికొ భక్తిని బూజనీతురు కదా ! యశ్రాంత మిప్పట్టునకొ
భవమద్యత్సుగుణంబులం చెలియఁగకొ శక్యంబె నుమాధాత్మకులో
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశప్రభూ.

16

ఉ. పాటుండనంటి నీచరణపద్మములే మది నమ్మియుంటి నె
వ్వారిని వేడనంటి నను బాలన నేయఁగ వేడుచుంటి నీ
ధారుణిలోన నీకు సరిదైవము లేడని చెప్పుచుంటి ను
శ్రీరమణీశ ! నద్విబుధసేవిత ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా.

17

చ. సిరముగ నీదుహస్తమున దీనులగావఁగ ధర్మకంకణం
బరయఁగఁ దాల్చినాడవని యందఱుఁ జెప్పఁగ నాలకించి నీ
గురుతరసత్కృపారసముఁ గ్రోలఁగ నెంచితిఁగాన వేగమే
దరికిని జేర్చుమయ్య నతతాపస ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా.

18

మ. అనిశంబుకొ భవదీయ నామకచరిత్రాకర్ణనాసక్తి స
జ్జనసాంగత్యము ధర్మతత్పరత పట్నాస్త్రప్రవీణత్వముకొ
ఘనసుజ్ఞానముఁ గల్గునట్లు పరముకొ గాంక్షించితికొ నికొ భజిం
చిన సేనుకొ సురపండితా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశప్రభూ.

19

చ. "తిరుపతి వీడు" మం చొకరు దెచ్చిన యంతనె మాదు వేంకటే
శ్వరుఁ డటు జేయునంచు ఘనసాహసలీలను నెంచివారు భా

కా. హోలాపానమొనర్చియున్ మృగయగవ్యాపన్నతన్. గాంచి యు
న్నోలిన్ రాముడుఁ గృష్ణుడుం జనిరి యుద్యోగంబు చాలించి; పై
లీలన్ దిర్వృతివేంకటేశ్వరమహాలిప్తంబులై దిక్కులు
దేవలక్రీవహించె నీతఁడె కలి నేర్పలన్ననోఁ గా రొరుల్.

మ. కలినిం కాటలు సాగి రా వసుచు వీరకన్ రాముడున్ గృష్ణుడున్
దొలి రూపంబులు వీడి యేగి రటుపై దుర్యోధులన్, శిక్షలన్
గొలుపన్ శిష్టుల రక్షనేయ నలవై కుంకుండు శేషచల
స్థలి శ్రీతిర్వృతివేంకటేశుఁ డయి సత్తావత్తఁ చెంపారెడిన్.

చ. “కలియుగదైవతపరితిథ గాంచెడిఁ దిర్వృతి వేంకటేశ్వరుం,
డలయకమాత్రమే మనకు నర్చన లెచ్చటాకాని కానరా
విల గిరులందుఁ దద్గిరులకే గలుగున్, రససత్త” యంచు ని
క్కలి తొలి రామకృష్ణులు జగద్గతికిన్ వెలియైరి తిర్వృతీ.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులతీర్థముమందఱ నెన్ని ద్వారకా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీర్థము లెంచుకు మాఱినేర్పు ! న
పురధరణీధృదున్నతియుఁ బ్రాజ్ఞులు తక్కు కుభృద్విధూతిఁ దా
మెఱుంగరె ! యాత్మ యొక్కటగు నేనియుఁ బిల్లులు వ్యాఘ్రు మెట్టు లా!

తే. గీ. రత్నగిరియందు సత్యనారాయణుండు
వెలసెఁ దద్వైభవము చూచి తెలియనలయు
నాయెడమగుట్ట బదిరి నారాయణుండు
వెలసె, దాటాకు గుడిసెయు వెలసె మీఁద.

284

స్మరఁడును ద్రోవఁదప్పినను సత్యము సత్యము సత్యమయ్య ! యీ
కరణిని జేయ వీవు బుధ కాంక్షిత ! తిర్వృతి వేంకటేశ్వరా ! 20

ఉ. బ్రహ్మమతం బనంబడెడు మాన్యతకెక్కిన జాతీయంట ! న
ద్రావ్యహృణు లందుఁ జొచ్చిరంట ! పహ్వరె ! నీపదభక్తిమాని స
ద్బ్రహ్మము నీవు గావనుచుఁ బాటలుఁ బాడుచు నుండిరంట ! శ్రీ
బ్రహ్మకునీషి నంది ! గుణరాజిత ! తిర్వృతి వేంకటేశ్వరా ! 21

మ. నను నారాయణరావు కూర్మిసుతునిన్ బాలామహామంత్రచిం
తనసంపాదితచిత్రచారుకవిరథారాలసత్కీర్తిచం
దను సంలబ్ధమహానధానధను సీతారామనాక్షాంకుఁ గాఁ
చిన మీ కివ్వె నమస్కృతుల్ తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వరభూ ! 22

క. అల రామేశ్వరమును న
తలరామేశ్వరముఁ దూఁచఁ దలఁతురె తత్త్వ
జ్ఞులు, తలఁతురేన యవ్యా
రతె “కంసాలు” లన మ్రొక్క రా దవ్వారిక.

క. రలయో ర భేద మని పా
రలకుఁ మ్రొక్కంగఁ దలఁచు రాజులకుఁ గవీం
ద్రులకుఁ బుట్టిల్ల నునొకా
కలికాలం ? బ్రేన నట్ల గాని మృతనూ !

9

విద్యత్పర్యము.

క. త్యాగయ్యకృతులు గల వని
వోగయ్యయుఁ జెప్పెఁగృతులు, వోధించి యటఁ
బాగోగులు దెలుప మహా
భాగులు లే రొక్క, సుకవిపంచాస్యంబుల్ !

క. ధనకోటి నాగరత్నం
బు నల భహుయును రసము పొంపిరి వోవం
గను బాడ వింటిఁ గోలా
రు నాగరత్నంబు గాత్రుతములు గంటిక.

తే. గీ. హాయి యన నల్లపిచ్చాయు యభినయించె
నీ ! యనఁగ నింక నొకలేమ చేయిద్రొప్పె
దద్దదిందక్క పుట్టొక్కతరుణి ద్రొక్కి
కాళ్ళనే వడ్లు బియ్యముగా నొనర్చె.

తే. గీ. వేణుగానంబు చేసె శ్రీవిభుఁడు మున్ను
శరభకాస్త్రియు నడ్డవ జగమునందె
రాణిఁగ నే నేడు సంజీవరావు దొనఁ
బాడుచున్నార పనుల కాపరులుగూడ.

తే. గీ. కాలిదాసును గవియె నిక్కముగ మనము
గవులమే; వగత్వమ్మును గాలి దూలి
యగుఁ బదార్థముల్; నిర్జరాపగయు నీరె
తక్కుకాలువలును నీరె, యెక్కువేమి ?

ఉ. ధారుణిలేనె మామిదులు, తత్ఫలముల్ మఱి వేనవేలు బా
జారుల నుండు దిండ్రిణులసంగతి నుండెడిఁ గొన్ని, కొన్ని ని
స్సారము లుండుఁ గొన్నిటి రసంబు విసంబుగ నుండెడిన్, 'జహం
గీరు, నిమాన్' పసందు' దిలకించు పయిందిగదుద్బు లన్నియున్.

క. 'నాజాకుపసం'దను ఫల
రాజ మొక్కండుగలదు రాజార్హము, త
త్తేజం 'బిమాన్, జహంగీర్'
తేజముకడ దివ్యటికీ దీపంబె యగున్.

క. నారాయణదా సనియెడి
ధీరు నెఱుంగుదుము కాదె, తేకువమై న
వీర్యరుంబలె నొకదాసరి
పొరంభము చేసి పాట పాడఁగ వింటిన్.

ఉ. ఎల్లజగమ్ములన్ దేలియు నెవ్వనివేట యతండ్రి శాంబరీ
భిల్లుఁ డనంగ, నేటి పృథివీపతులందున వేట యన్నచో
'వల్లరి పెద్దతీని,' దిఁకఁ బక్షుల నుండలఁ గొట్టుబోయిన్
బిల్లులు వేటకాండ్రిలుకపిల్లల నల్లనఁ బట్టు పట్టునన్.

క. రవివర్మ నెవ్వరేనియు
నవివేకులు చిత్రరచనయందుం బోలం
దవులుకొనిన నది గమఁగొని
నవుబాటసీ యననివా ర్దనంబడుదురాకో!

10

కాకరపర్తివర్ణము.

ఉ. కాకరపర్తి నుండెడి యఖండమనీషితశ్రేణులార! విద్యాకమలాపులార! గురుతాభరితాంతరులార! బంధుతాశ్రీకరులార! నాకు నల శిష్యునికిన్ సము లీర, లిందులో నేకడ లోప మున్నదియె యేర్పఱపుండని మిమ్ము గోరితిన్

ఉ. కాఖకు నపరిచిత్త, గురుసంతతికిన్ దలవంపు, శిష్యతా శ్రేణుకు వేరుపుర్వు, కలీరీతికిఁ జెంపుడుతల్లి నుండి మా నైఖరి; యిందుఁ ద పె్పెలుఁగ వచ్చినచోఁ దగఁ చెల్పి న్యాయవిచ్చేఖరులై జగమున విశేషయశంబు పహింపు టొప్పుచే.

ఉ. విద్యకు నేమి! యెల్లరకు విద్యలై వచ్చెనె! యందు మీరు మా హృద్యం నేర్పఱపఁగఁ బరిశ్రమ సేయుట లాభకారి గా దద్యతనుల్ మహామహు లనంతముగా బుధు లుండవచ్చుఁ దత్తద్యశముల్ తదీయములు, తక్కిన వారివి గోర వచ్చునే.

మ. “గురుశిష్యత్వవిభాగ మెంత” యని నేఁ గోరన్, మఱేమన్న, నా గురుతన్ సున్న ను జట్టుమీఁద సభలోఁ గూర్చుండి నామీసముల్ పరిహాస్యములు సేయు టొప్పుగునె? యాపై నెట్టులోపచ్చె “నీ శ్వరవే” రన్నది సత్యమే యనుచు నే స్వాంతమ్మునం దెంచెదన్.

మ. గురుతన్ శిష్యునిహేతు వే నడిగితిన్, గొంకెన్ సమాధానపుం దటి, నెట్లెట్లు తమాషణంబు నడిచెం దవైవన నొవైవన నం తరమం దుంచుకొనంగఁ జెల్లు నని యంతన్ మిన్న కే యుంటి, నెక్కిరిపింపన్ గొనఁ గేమి చేసితి నహో! కించిత్తు యోజింపుఁడీ.

301

చ. తిరుపతికాక్రియు త్తరము శ్రీవ్రమే కాదో జగం బెలుంగుఁడై నతిముతీ చాటువద్దెముల నార్యులు మీర లెలుంగ లేరే! యుత్తరమునకన్నఁ బూర్వము నదన్నున మీసముఁ బట్టి లాగు ముప్పగితకు నేమి చెప్పెదరు? కాకరపర్తినివాసు, లుత్తముల్!

క. ఉత్తరము వాయువై వా

రెత్తెఱుగన నేమి యన్న శిష్టమే నాకున్

జిత్తర్ బెరియత్ హారికి

సిత్తర్మును జూచువిదచ నుత్తలపడరే.

గ. చిత్తమునందు దత్తము చేరినపిమ్మట శోక్తి చాలియో
యుత్తలపాటు గూరియో, మఱొక్కనిమిత్తము దాపరించియో
సత్తువఁబట్టి హేళనమునల్పిన సల్పఁగనిండు; దానఁ గిం
చిస్తును నన్ను దాప మచి చెందదు; మీసలతోలి యేటికిన్ ?

క. మీసలుఁ జాట్టులు నొక్కట

నే నూత్రములోన నుంట నిల్లు చేసిరో! యా

మీసల పద్దెము నాకై

చేసినయది కాదో? మీరె చేప్పఁగ నలయున్.

వీ. ఆణివిల్గకులాల్లి ననతరించిన మహామహులార! బంధుతామహితులార!
చర్లనంశమునందు జననమందిన మహామహులార! వైదుషీమహితులార!
వేదులాన్యమున వెలుఁగొందు నో మహామహులార! సాహితీమహితులార!
ఆకొండినంశమునందు వర్ధిలు మహామహులార! పాండితీ మహితులార!

తే. మఱియునుం గల బంధుసంబంధులార!

యెల్లఱును మీరు పండితు లెల్లవిషయ

మెఱిగి యుండకపో రిందునెవరిదయ్య

మొదటితప్పిద? మెఱిగించి కడలుఁడయ్య.

తే. గీ. మొదటితప్పిదమే కాదు పదపఁ గూడ

దురుసుతన మేరివో మీకుఁ దోఁపకున్నె ?

చాటుపద్దెములను జూచి చాటు నదలి

తెలుఁపుఁ డయ్య సత్యము, నెనుదీయ నేల?

ఆ. నె. ఎందు కీకృతఘ్ను? తెందుకయ్య శతఘ్ను?

లకట కాకులేల, పికములేల?

పట్టి మీసములను బడఁ బీకఁగానేల ?

డాఁగ నేల! వేరు కాఁగనేల!

క. పౌర్వాపర్య విచారము

సర్వమునకు మీకు ముఖ్య సాధన, మది మీ

ర్వేర్వేఱుఁ దెలిసికొన్నను

గుర్వారాధన పరత్వ గోష్ఠులు తెలియున్.

ఉ. కాకరపత్తి మాలమునఁ గాద! ద్విజత్వము కాఖి కల్గి నిం
దాఁకను నెల్పు, నాదు పృథివీతామహుడౌ నరసన్న సత్కువి
త్వాకలవమ్మునక గరిమ మంది ప్రభంధ మొనర్చు పిమ్మటక
వ్యాకరణంబు మీపురికి వచ్చి పఠించుట యే నెఱుంగుడక.

సీ. ఆతఁ డొనర్చిన 'యామినీపూర్ణతిలక' రెండు ప్రతులు మామకగృహమునఁ
గల, వందొకటమూడుగలవు భాగములు మఱియొకంటను నాటువఱలుచుండు
రెండుప్రతులునూచి యెం డేమి కారణంబని యెంచుచుండ మాయయ్యగారు
'మొదటఁ జెప్పినదేమో మూఁడెయాశ్వాసము లటుమీఁదిపుస్తకంపాటునుమ్మి

తే. గీ. తప్ప లంటకుఁ గొంకి మఠాతగారు
కారవల్లిపురమున వ్యాకరణమును బ
ఠించె" నని వారితండ్రి వచించినట్లు
చెప్పె ; నిది నిక్క మని మీకుఁ జెప్పవలెనె !

1 మ. కవియై కాకరపత్తి కేగి యచటక గట్టించి యామీఁద కా
బ్దిభిల్ నేరిచి యాకృతజ్ఞతకునై తద్దేశికుక గృంధముం
దు విశేషించి నుతించె నయ్యనఘుఁ డీతొోవల్ ప్రసంగింపఁ డీ
నువివేకం బినుమంత నేరఁ డివి యిచ్చఁ గల్గె ధీరోత్తముల్.

ఉ. కాముది పూర్తిగాఁ జదివి కాదునుడీ ! యతఁ డట్లు సన్నతిక
శ్రీమహనీయు నాగురునిఁ జేసిన; దాతనిశాస్త్ర మెంతయో
యామహితుండు వ్రాసికొని వట్టిది సంపుట మిట్లు నున్న; ది
ట్లే మహిలో ననేకబుధు లెందుఁ గలారు కృతజ్ఞతాఖినుల్.

2 తే. 'మేడపరపుఁగోనయ్యగా' ర్హడఁ దనకుఁ
జిన్నతనమునఁ దలుఁగులు నెప్పకతన
వారిసైతము మ్రొక్కెఁ గావ్యంబు మొదట
నరసకవిగారు వారి నెన్నఁబనియేమి.

1 మ. తనరార న్నుతయింతు దాంతులను మేధావంతులక సాహితీ
ధననిశాంతుల భాష్యకారసమసిద్ధస్వాంతులక మానసా
ర్చనగౌరవికాంతులక గుణవిభాస్వస్మఖ్యనామాత్మబో
ధనప్రాద్యేదుల వెంకటార్యజన భృత్యామంతులక శాంతులక.

2 తే. గీ. సరససుజ్ఞానవరమంత్ర చిక్కవర్తి
సమదపరివాదిగజగజాశన కరాగ్ర
జాగ్రదుగ్రపఠితాపసమగ్ర మూర్తి
కోనయాఖ్యాంధ్రగురుకీర్తి గూర్తు మదిని.

చ. ప్రకృతము చూచి కొండము; భవత్పుర ముచ్చటి కేని నేటికే
మి ! కళక కాదు, యోగ్యతకు మేల్మితనంబున కాలుపట్టు కా
ళికుఁ గుదు, రిట్టిపట్టున నఖండులు పండితు లుండి మిన్నకుం
టుకుఁ గలె మేమి ! ధర్మమునెడక జనునే ! వినువుల్ బుధోత్తముల్.

చ. గురుతనుగూర్చి చెప్పమని కోరుట త ప్పది వాదియే, యశ
స్కరులకు నన్నుపంటి చెడుగాకము దేశికుఁ డౌట యెట్లు ! నా
గరువము నెంచి మీసములు గట్టిగఁ బట్టి బలాత్కరించి నా
గురుతకు దక్షిణక గొలుపు కోరిక కే మనువారు మీ రిక్కడ ?

ఆ. వె. గురుఁడు గర్వియైన గురుని గర్వమును
దల్లి చెడ్డదైనఁ దల్లి చెట్ట
తనము శిష్యులుతులు తడవినల్లందేని
జదివియున్న బోధ నలుపుడయ్యె.

మ. గురుతక జెప్పనికారణం బడుగులే కోపానకున్ హేతు పం
దురొ ! లేదా, మును పే నొనర్చిన మహాదోషంబు నేదేని నా
కరయం జేతురొ ! అట్టి పద్యమును నీయం దేల యాగోపణం
బు రహిం జేసికొనంగఁ జెల్లు ననుచున్ బుద్ధుల్ ప్రసాదింతురొ !

తే. గీ. అన్నియును నచ్చుపడియున్న పరసియుందు
రేది యే తేది జరిగె మీ కెఱుంగఁ జెప్ప
వలసి వచ్చిన నే వ్రాసి పంపువాడఁ
దగు ప్రమాణమృలను జేర్చి తథ్యముగను.

క. త ప్పెవరిదొ నెప్పుడు ! మా
యప్పలు, మీకన్న నెవ్వ రన్యులు దీనిం
దప్పింప నేర్తు ! రూరక
యొప్పరికించు టిది మీకు నొప్పుదు విబుధుల్.

తే. గీ. శంకరాచార్యు లిది తీర్చఁ జాల రింకఁ
బ్రభువులేనియు దీనిని బట్టరుకడ !
మీరు మా కిర్వరకుఁ దగు గారపంపు
బంధుగులు గానఁ దీర్చగ వలదె వాడు ?

తే. గీ. గురుత యేమైన నగుఁగాక గురుఁ డపాత్రుఁ
డైన నగుఁగాక యాతనియందు జ్యేష్ఠ
గీ. 10

మంకురించునుగాక సభాంతరముల
గేలి నేయుట కొప్పిన జాలు మీరు.

- చ. నిజమున కీరు పాటుపడు నిష్ఠ గలట్టి మనీషులేని ?
వ్యజను లనాడిగా మిము యశస్కరులన్ స్మరియింతులేని నా
భజనమహత్త్వ మెట్టిదియో బాగుగ మీ కెఱుంగంగ నయ్యెనే
ని జగతి సందియంబును గణించి తొలించుట మీకుఁ జెల్లదే.
- ఉ. నాయెడఁ దప్పు లున్న వను నమ్మిక మీ కుదయించెనేని, లే
దీయెడఁ గొంతుతోడఁ బని; “యియ్యది నీదొసఁ” గంచుఁ దెబ్బ, జే
నాయెడఁ జూపఁగాఁ దగిన యాదరు వుండిన జూపువాడ; లే
దా, “యదమిత్ర” మం చెటిగి తాపము మానెద మానసమ్మునక.

11

సభా పర్యము.

- మ. పిదపక గాఁకరపర్తి కేగితి నటక విద్వాంసులుక బంధులుక
సదయాంతఃకరణుల్ మదీయకవితాచాతుర్యముక బ్రేమసం
పద దైవారంగ సత్సభక గని జగన్మాన్యుల్ ముదం బంది ర
య్యద నెల్లక సరసమ్ముగా జరిగె విద్యాగోష్ఠి యొప్పారంగక.
- మ. ప్రతివిద్వాంసునియింటి కేగి కని సంభావించి యవ్వారి స
మృతికిం బాతుగ్గిడ నైతి; వచ్చిరి జగన్మాన్యుల్ సభం జూడ న
ర్చితుఁ గావించిరి పుష్పమాలికలచేఁ జేతఃస్పృయం బొప్పు మ
త్కృతమా గీరతమందుఁ గొంత విని రౌత్కృష్ట్యంబు దీపింపఁగక.
- ఆ. వె. ఆణివిల్లవారి యలసౌధమున యందు
సకలబంధుజనులు సంతసించు
గీరతమును నెల్లగీరతుల్ విని మెచ్చ
వినికి చేసినాడ వినుము సఖుడ !

327

- క. ఆసభ సమకూర్చిన యల
శ్రీ సీతారామకౌస్థి శేఖరునకుఁ ద

చ్చాసనమును మానించిన
ధీసముపేతులకు నే నలిం బొనరింతున్.

ఆ. వె. వ్యాసలింగశాస్త్రి పరుఁడు శీర్షి యాకొండి
కులజాఁడు త్త ముండు గుణసముద్భుఁ
డంతరాంతరముల నస్మత్కవిత్వంబు
నకు శిరంబు నూచి నన్నుఁ దనిపె.

ఈ. శ్రీపర దేవతాపదకు శేశయబంధరితాంతరుండు గౌ
రీపతిశాస్త్రి గౌరవపరిష్కరణమున నన్నుఁ జూచె; జి
ద్రూపి పురాణపండకులధూర్వహుఁ డిమ్మహనీయుఁ బోలఁగా
నా పురిలోన వేటొకబుధాగ్రణి లేడని యందు రందఱున్.

ఆ. వె. శ్రీద్వివేదివంశశీతాంకుఁడు కవీంద్రుఁ
డమలహృదయుఁ డతిరసార్ధచిత్తుఁ
డెంతయేని ముదము నెనసె బ్రహ్మానంద
పండితుండు సుకవిపండితుండు.

తే. గీ. వారు వీ రన నేల, యె వ్వారుగాని
నాటిసభలోన మోదంబు నాటకున్న
వారు నా కెందుఁ దోఁపరు, వారిగుణమె
కారణం బేరు మెప్పింపఁ గలరు వారి.

క. ఒక యామము వినిపించితి
నకళంకముగాఁగ వినిరి యావులు విబుధుల్
సుకవిత్వ మనుచు మెచ్చిరి
యిక నొకసభ మటుదినమున నేర్పాటాయెన్.

12

చప్పట్ల పర్యము.

క. మఱునాటి యదయమున నే
నఱిముఱిఁ గాల్యములు దీర్చి యారామ మొకం
డరయఁగ నేగెడిచోఁ దోర్చి
ప రహిన్ గనుపట్టె నొక్కపండితుఁ డనఘా.

తే. గీ. ఈయనఘుఁ దాణివల్లకులేండుఁడైన
యల్లసుందర రామసమాహ్వయుండు
ఆలమూరున మును మన్నదైన శతప
ధాన మీక్షించినట్టి విద్యత్రప్తభండు.

335

తే. గీ. గతదినము సభఁ జూడని కారణమునఁ
గోరె సారాంశమును దెల్పఁగొంచెమేను
మరల వినిపింప మొదటిడ మంచిచెడ్డ
లరయుచుండె మహామహుం డతఁడుపేర్కె.

తే. గీ. నీ రిజస్టరు త్తరము వినించి వారి
చాటు పద్యమ్ములను విన్ని సల్పినాడ
మోటు లేనియొ తెల్పె నా బుధవరుండు
వ్యాసలింగమనీషి గేహమ్మునందు.

తే. గీ. వ్యాసలింగమనీషియు నయ్యనఘుని
నిర్ణయమె మంచి దనియె సుశీతియెఱిగి
తేలివి తేటలుగల్గిన ధీరహృదయుఁ
డెవఁడు గురుదూషణము మెచ్చునే సఖుండ !

ఆ. వె. అంత నేగుదెంచి రయ్యెడ కిఁకఁ గొంద
అందు నిరువు రొక్క యంశమునకు
మున్నె వాడు సల్పియున్న కారణమున
మరల వాదమునకు మనము నిడిరి.

తే. గీ. తలఁచు శిథిలదృఢి యుద్ధప్రహరన
కర్త యందొక్కరుఁడు వేటొకండు మటొకఁ
డిరువురును నాదురాకకై యెంతయేని
వాద మొనరింపఁబూని రివ్వారిగాఁగ.

శా. ఆవాదం బిటఁ గాదు ప్రస్తుతము వారంతంత లెంతెంతకో
పోపం జేసి యభేష్టరీతిగ నుడుల్ పూరించి ఘోరార్భటుల్
చేపల్ దేఱఁగ నొండొక భ్రుజక శ్రీ, నీ !'యంచు నేమేమొయం
చావేళక గదనంబు సల్పిరి భవిష్యత్సూచనల్ దేలఁగఁ.

341

ఉ. ఒక్కఁడు నాదుపక్ష మీక నొక్కఁడు వేటొకపక్షముండి 'ఏ
రెక్కుడు వారె యెక్కు' డని యెక్కుటి నెక్కుటిఁ బోరఁ జొచ్చి "శి

టక్కరు లేల యిట్టులు కడంగి" రటంచుఁ దలంచునంత మీ
రిక్కడ రాఁ గతంబెదియొ యేర్పడఁ జెప్పఁ డటంచుఁ బల్కుదుఁ.

ఉ. కాఁకరపత్తి పర్యము దగ్గఁ విని యుంటిరి నిన్నరాత్రి, నా
రాకకుఁ గారణం బది కరంబును దెల్పెడిఁగాదె యేటికీ
రాకడ యూరకుండుఁ డన అంకెలు కొండొక మాని రిద్దియే
నూ ! కరతాళ నాటకపునూచక మాముఖ మంచు నెంచుమా.

ఈ. ఇం దొకరుండు యోగ్యుడగునేమొ యటంచుఁ మదిం దలంతు నెం
చెందుకుఁ గాక హీనకులులేనియు వాడని బూతుకూతలఁ
బొందుగఁ గైత చెప్పిన ప్రబాధుఁడు 'డిద్దడిద్ది' కర్త ము
స్మందొనరించు నల్లరికీ మూలవిరాట్టని లో నెఱుంగుమీ.

ఆ. వె. అతని ప్రహసనంబు నంపె నాకడకు ము
న్నది గనంగ భీతమయ్యె చునము
మందలించి దీని మందింపు మిది బూతు
చిక్కుఁ దెచ్చుననుచుఁ జెప్పియుంటి.

క. అది హేతువుగా నలఁ డి
య్యదనఁ నా కేదియేని యసమతినేయం
గఁదలంపఁబోలు; నుపకృతి
నదమలులకు నన్వితమా విషమగు నొరులకుఁ.

తే. గీ. చర్ల నారాయణమనీషిచంద్రుశిష్యు
లొకరివెంబడి నొకరుగ నొకరిమొగము
లొకరు చూచుకొనుచు నచ్చి యొక్కపెట్టఁ
జుట్టుమాటికి నన్ను నప్పట్టునందు.

క. సుందర రామమనీషియు
గందరగోళమ్ము జరుగుఁగా యని మెలమె
ల్లం దెలిసి చనియె, బ్రహ్మ
నందమనీషియును గ్రన్ననం జనియె నటుల్.

క. అల రామకృష్ణకవి బం
ధులు దులువ ప్రసంగమునకుఁ దొడఁగిరి, కడుబం
డలు చుట్టును గరతాళము
లొలయుంచుచు నంగునేయుచుండిరి తఱివో.

తే. గీ. ఇంటియజమానుడైన కృతీశ్వరుండు
వ్యాసలింగావ్యాయుండు తక్కఁ బ్రాజ్ఞుఁడొక్క
రుండు నయ్యెడ లేడ, యయ్యొక్కఁ డూర
కుండె నల్లరినాఁగ శక్తుండుగామి.

సీ. కాముది పాతమ్మ గావలె నా కిప్పు డంచొక్కవిద్యార్థి యడుగఁ దొడఁగ
పోనిమ్మ రఘువంశమేనిఁ జెప్పుమటంచు నిక నొక్కవిద్యార్థి యీసడించె
కాకరపర్తి యీగ్రామం బెఱుగు మంచు వేటొక్కవిద్యార్థి వెక్కిరించె
పెద్దపేరుగ విందు మిద్దియేనా పస యంచొక్కవిద్యార్థి హంకరించె

తే. గీ. వీరినే పండితు లటంచుఁ బేరుపెట్టి
శృంగభంగాన లిఖియించెఁ గృష్ణసుకవి
అతని ధైర్యమ్మనకుఁ బోలునట్టి ధైర్య
మన్మతమునయందు నేనెందు నరయ సఖుండ !

ఆ. నె. అటులు చుట్టుకొనిన యవ్వార లెల్లరు
నఱవ లేనుగూడ నఱవ నగుట
“నఱవ గోల” యనెడి యార్యులమాట య
త్రేతనీ మదికిఁ దగిలెఁ దరుణ మగుట.

సీ. ఆర్జునకాలేజిలో నాంధ్రగీర్వాణపండితులు శ్రీవ్యాసమనీషివరుల
యనుజుఁ డొనర్చినయల్లరి యప్పట్ల వర్ణనీయము వినవయ్య సఖుండ !
భటరాజకవనంబు పవరింతు వీ పని యొక్కొక్క పరి నన్ను నొక్కిపలుకు
మీసాబుదీయించివేసెద నని మఱియొక్కమా తాగ్రహం బొందుచుండు

తే. గీ. ఆయశస్వి సీతారామయావ్యాయండు
భౌత్యభక్తి సౌమిత్రిపాఠులతని
కించుకయఁ బోల రింతకు హేతువేమొ
యెఱుగుడే తిర్వతిమనీషి ! యదిగో వినుము.

ఉ. వ్యాసమనీషి కైతమును నహ్వరె యంచును మెచ్చనంట ! యే ;
నానకలజ్ఞ మెచ్చని యహంకృతికాలికిఁ బాచింత బిటుల్
చేసిన నొప్పునంట ! యిటు చెప్పఁ దొడంగె నతండు దీర్ఘని
శ్వాసపురస్సరంబుగఁ; బ్రకాంతముగా నిటు లేను బల్కితిక. 354

ఉ. వ్యాసులవారు నాకుఁ గడు బందుగు, లెంతయొ గొప్పవారు, త
ద్దాసుండ నేను; వారి కవితాకలనం బది నాకు నచ్చు చే

దోసమొకాని, యే నొక బుధుండను గాను, ముఖొక్క రమ్మహా
భ్యానుని మెచ్చవచ్చు; బలవంతము పెట్టిన నేను మెత్తునే!

355

ఉ. నాకవనంబు వారలకు నచ్చదు, నా కలవారి కైతలోఁ
బోకడ లింపు నింప; విడి పూర్వ జనుగృహిమంబు యేమొ ! న
న్నీకతనకొ పృథాగ నిటు లిక్కడ నొక్కుట కిచ్చ నేయు మీ
రాకడ ప్రాజ్ఞు లొప్పరు, కరం విడి క్రూరముగాఁగఁ దోఁచెడుకొ.

క. అని యేగో యొక తెఱఁగున
ఘన సీతారామమూర్తి గారిని వారిం
చు నుపాయమ్ములు పెదిమచు
వినయముతోఁ గల్పించుంటిఁ దెంకితనమ్ముకొ.

క. నిన్నైనఁ గొట్టుదురు న
న్నన్నకొ కాళాభిమాన మడ్డుపడె న్నా
యన్నా ! యే మని తెల్పుదుఁ
జిన్నెలు వన్నెలును నాటి శిష్యులచెయ్యుల్.

క. నాపినతండ్రికమాదుం
డోపికమై వారి కేమె యొత్తులు సెప్పకొ
గోపందె మోచ్చె వారికి
బాపురె, యే మందు నాసభాశోభ నఖా !

ఉ. నాలుకయొండె నాకుఁ జిననాఁడు మొదల్ మఱి నేటిదాఁక నా
కీలలి యెచ్చటకొ జరుగ దీపయినేనియు నాటిగీతి నా
కేల ఘటించు దైన “మహిమీ యిహిహి” యని నన్న సారెకుకొ
గేలిని గొట్టసాగిరి పగిల్చిరి భూమియు నాకసంబునుకొ.

ఉ. కాకరపర్తిలోనఁ గపికాండము లున్న పటంచు వింటి నేఁ
డాకలితంబులయ్యె నవి, యందఱు నొక్కటఁ జట్టికొన్నచో
నాకవనంబు వారల నణంపఁగనేర్చునె ! దేహదార్ధ్యమా
నా కొకభంగిదయ్యె, నిక నాగతి యేమగునో పచంపుమా !

తే. గీ. గణపతిని బోలు విద్యార్థిగణము కొంత
అంజనేయుని బోలెడు నదియుఁ గొంత
కుంభకర్ణుని బోలెడు కొంతగణము
చుట్టుముట్టె నేనావతి చూచుచుండ.

క. సేనాపతి యగు నలవ్యా
సానుజువాగ్ధోరణికి నహంకృతికి మిలికొ
గానను; ఓలనరసిన యల
మానిసి కల్లరి యొనర్చు మన సెటు లయ్యెకొ!

తే. గీ. “నాయనా! బా”బటంచు సేనాయనాధ
గతిని వెలెబాచ్చుచును నొక్క గంటకాల
మెట్లొ గడపితి నంతట సేగుదెంచె
చర్ల నారాయణమనీషి చంద్రుఁ డనఘ.

చ. “బతుకుము జీవుడా” యని యపారముదంబును బొందునంతఁ బం
డితుఁ డతఁ డాస్య మెంతయుఁ గడిందిగ నెఱువడంగ “శబ్దసం
గతి నెఱుంగంగ లేక కవి కాదగు దె” ట్లని వెక్కిరించుచుకొ
మితికిని మించు నొక్క మిడిమేలపుఁ ద్రోవకు బండితోలుచుకొ.

ఉ. “కాముది చెప్పవేరవట! కాదగునంగతి చూచికొన్ను, నీ
వీమెయిఁ గాగితమ్ముపయి నిట్లనె వాయ్” మటంచుఁ గోపము
ద్రాముషితాత్మగౌరవధరంబుగఁ బల్కెను, వ్రాసి యాయఁగా
నామెయి సేను సిద్ధపడునంట నొక్కకల్గిరి వేర్వీడికొ.

మ. తతవాగ్ధాటి చలంగఁగా ననియె “వత్సారింశదబ్దంబు సం
గత మెట్లయ్యెనొ తెల్పు”మం, చతని వెడ్కన్ దీర్చితొక; మీఁదఁ బ
త్పొతిరోగం బొక కొంత తగ్గె, నటుపైఁ బ్రాజ్ఞతరాలాపసం
గతి యొక్కించుక తగ్గె, బప్పటలు తగ్గజొచ్చె నంతంతకుకొ.

తే. గీ. అశ్వమేధ విమర్శయ్యు నందునున్న
‘దుర్గయ’పదంబునందు సాధుత్వ మిట్టి
ఓనుచు నాయంత సేఁ శెప్ప నలఘుమూర్తి
చర్ల నారాయణమనీషి సంతసించె.

తే. గీ. ఏకపచనప్రయోగాన నిమ్మహాత్ముఁ
డింతదాఁకనె మట్లాడె నంతలోన
మరిల గౌరవమును జూపి మాటలాడఁ
దొడఁగెఁ బండితుఁ డెట్లు తుందుడుకుచెందు!

363

ఉ. కోపవశమ్మునం గలిగెఁ గొండొక తుందుడు కిమ్మహాత్మునం,
దాపయి నెట్టులో యడఁగె నయ్యది; పిమ్మట ముంచిరీతిసే

చూపె నితండు శిష్యులును జూపరు దౌష్ట్యము నంతగా “యథా భూపతి” యన్న న్యాయమును బూర్తిగ నేమది న ద్దెటింగితిక. 370

చ. అదియునుగాక నాగశర మట్టులు దాచినపక్షిన్న మంతలోఁ బడట నడంగ నిం కితఁడు పట్టుపడం డని తోచి గౌరవా స్పదముగ మాటలాడుటకు శాస్త్రులకున్ మది గల్గెబోలు; నా కది గన నట్లు తోచె, నిజమానో, యనత్య మెయోనో! తిర్పతీ !

కా. ఈ నారాయణశాస్త్రిగా రనఁగ నెంతే యోగ్యులుం బందుగుల్ జ్ఞానుల్ తుందుడు కందు కారణము నేఁ గన్పెట్టితిన్ వీరి పే రానంగాఁబడె గీరతమ్మున, నదే యాత్మక గలంగించె; లే దేనిక “నీ” పని నన్ను వారనుట కన్నె గుండె లుండుక, సఖా!

ఉ. వీరిగురుండు వీరయ వివేకి యొకించుక నాకు శిష్యుఁ, డా కారణమై ప్రశిష్యులను గాదనఁజాలఁడు దేవుడైన; నీ ధీరుఁడు నన్ను “నీ” పనుచుఁ దేకువమాలి పచించుటెట్లు ! ధీ దూరులు తొక్కుతొక్కినను బుగుం డెటులొక్కు ? పచింపుమాసఖా!

తే. గీ. హీనసంబోధనము గురునెడలఁ దప్ప
గాదనుచు నీతఁడే బాలకవికిఁ జెప్పె
నేమొ, యని యెంచితినిగాని యిమ్ముహాత్ము
పదపటిచరిత్ర మది ధృవపఱచదయ్యె.

మ. సుతభాషిత్యము మేనిమేలిమియు సన్నితృత్వముం బొల్పు పం డితుఁ డీతండు కలావివాదమునకుక డీకొంట యుక్తంబె; త ల్కొత్తికిక శిష్యుల నొప్పగించి వృథగాఁ గీకీధ్యనుల్ చప్పట్లల్ ప్రతియోగ్యుల్ విని నొచ్చుకోఁగ నొనరింపం జేసినాఁ డేటికో.

ఉ. “కామునిచెప్ప”మం చొకఁడు, “గంటకు నూలు పచింపు”మం చొకం, డేమియుఁ దోచనీక యొకఁ, “డీ వనమర్థుడ”పంచు వేటొకం, డీ మహనీయుప్రేరణమునే గొని యల్లరి చేసినారు; వి ద్యామహీతుం డితం డెటులు తప్పపథమ్మునఁ గాలువెట్టెనో !

ఉ. ‘పండితు డంచు వ్రాసెద వవారిగ సారెకు నెంత పండితా ఖండలు డాతఁడం చదుగఁగా గమకింతువో, చెప్పనేల ! యా తండె ప్రమాణపూ రిగ శతఘ్నికె గర్త; తదీయపాండితీ చండిమ మాశతఘ్ని పెలుచక పనియించెడిఁ జాడు మయ్యెడక. 377

ఉ. ఏదియుఁ జేతఁగా దనుచునే నచియిలదుట తప్ప నన్య మిం
కేదియు లేక పోయె నొకఁడేని యుపాయము; దానఁ జేసెయే
నాదెస వారి కెంతటి ఘనంబగు కోపము గల్గియున్న న
న్నేదియుఁ జేయలేక యిటు లింటికిఁ బంపిరి సుమ్మి తిర్పతి !

చ. అడిగిన దెల్ల రా దనుట కాత్మను బొంగిరి గేలి గొట్టి రా
బెడిదము నైచితిన్ సురిగి వేటొకచోటికి వచ్చుపిమ్మటం
గడబిడనెల్ల నాగఁదగుకార్య మొనర్పఁగ వచ్చునంచు నా
యెడఁద నుపాయ మిట్టి దొకఁ డెట్టులా తోచెను దైవికమ్ముగన్.

చ. “కల రిట రామకృష్ణకవిగా రలవారికి మీకునున్ సభన్
గలిపెద, మెవ్వ రెక్కుడో తగన్ దెలియంబడు ” నంచుఁ గొందఱు
జ్వలితగతిన్ వచించి రల ఛాత్రులయందలివారు, వారికిన్
దెలియదో పూర్వపుత్ర, మిటు తేనువమాలి వచించు పేటికో !

చ. తిరుపతిశాస్త్రి వారిపయిఁ దేకున డీకొనినప్పు డోడి నేఁ
డరయక నన్ను మార్కొనుట కాకవిగా నెటు లొప్పికొందు ! రా
తిరుపతిఁ బిల్వఁ డందులకుఁ దీర్పును మీముద మంచుఁ జెప్ప వా
గ్గురునుగ నాపయిం దొడరి తుందుడుకున్ బచరించి రయ్యెడన్.

కా. వారేకా దెస రేగుదంచినను నే వారింపఁగా నేర్తు నే
నాగామద్రవిడుండ నయ్యు సమయం బాలాటి దయ్యెన్ మహా
దారుల్ తక్కిన పండితోత్తములు లే రచోచ్చట, నున్నప్పు డి
వ్వీరుల్ వీటిఁడిపోకలన్ జలిపిరే ! వీక్షింపు మో శ్రీపతి !

మ. తతవిద్యాచతురప్రభావు లగు సీతారామశాస్త్రీయ లు
న్నతటిన్ దప్పడుపోక లొప్పరని విజ్ఞానుల్ కలార్థుల్ మహా
మతి నారాయణశాస్త్రీలున్ గనలి యామాడ్కిన్ బ్రసంగింప కు
న్నతబుద్ధుల్ బరి మిన్నకుండి రిపుడన్నన్ లేచి రొక్కుమృడిన్.

ఆ. వె. “బాలనాయకంబు బహునాయక ” మటన్న
యార్యజనుల మాట యాత్మయంచు
జ్ఞప్తిదగిలె నాకుఁ గాఁకరపర్తిసం
ఘమ్మ చుట్టుమట్టి కలఁచునపుడు.

354

కా. మీసాల్ దొంగిలెడి వ్యాససోదరుల కేమేకో జెప్పికో నెంతునా !
కీనుం బాసును లేని యల్లరులనే కే రెత్తి తూలింతునా !

“నీ! నీ! యిట్టిదే కదా!” యనెడి మస్తీవారి వారింతునా!
వా సామర్థ్యము దేని కిందుఁ దగు నన్నా! శ్రీపతి, చెప్పుమా!

చ. కలకలమున్ గళార్పటులు గ్రొందుకొనం, దరిలేని చప్పట్ల
వలయఁగఁ, బోటుమాటలును బొంపిరివోపఁగ, వెక్కిరింపుకం
పలమఁగ, సేమి చెప్పుదు నహా, యింక నాకగు శృంగభంగముల్!
నలుదెస ధార్తరాష్ట్రులును నడ్డ మురారియు నయ్యె నయ్యెడన్.

ఉ. ఆతటి విశ్వరూపమున నందఱుధాటికి నాఁగెఁ గేశవుం;
దీతటి విశ్వరూపమున నెల్లరధాటికి వీడు లోఁగినాఁ;
డాతటి భీష్మఁ డెట్లు లటు లయ్యెను వ్యాసమనీషి నేడు; పృ
ఖ్యాతులు లేరు ఔద్ర; లింక నయ్యెడ నల్లరి యెట్లు రూపఱు?

ఉ. ‘బందు పటంచు పైచి’ రని వ్రాసి రచెక్కడఁ బోయెఱొక్కా! యీ
నందునఁ బెట్టి నొక్కునెడ సాక్ష్యము నేటొకఁ డే! వారి వ్రా
తం దిలకించినం దెలియదా! నికరంబును దేల్చికొన్న; డా
చం దలఁచూనినం బయికి సత్య మెటో యుబుకున్ దనంతటన్.

ఉ. ఎంతని వ్రాయుదున్ సరిపి రెంతటి గోలయునేని, సర్వమున్
తాంతము నూతగాఁగఁ గొని పైచితి వ్యాసమనీషి “సాగ” దం
చింతయు నాఁగుయత్నమున కియ్యకొనం గమకింపఁ డెంతయున్
సంతస మిచ్చెఁ జర్లకులచంద్రున కీ యెకసక్కెపు న్నుడుల్.

మ. “మన దీయూరు గదా, యెటే నితని జిమ్మం గట్టఁగాలేమె” యం
చనుకొన్నా రలవారు; నే నది నిజం బొనంచు లో నెంచి యెం
దునకుం డిగ్గకపోతి; నంతనె ననుం దూలించిన క్లైంచి రా
ఘనబుద్ధుల్; గను “శృంగభంగ” మను సద్గ్రంథమృతం దంతయున్. 390

శృంగభంగము.

(కాకరపర్తినివాసి చర్ల నెంకటచలపతి శాస్త్రిగారి పేర బ్రకటితము)
వీరిక.

“ఏదేశము మీకు సమృతమె?” అని వ్రాయించిన చళ్లపిళ్ల వేంకట
శాస్త్రిగారు “హూలెండు!” అనుమాటమీఁద మా గ్రామమునకు దయచేసి యీ
క్రిందిచర్య నంతయు నడపిరి. ఇం దసత్యలేశముగాని, యతిశయోక్తిగాని,
లే దనుట కిందుఁ బేర్కొనఁబడిన విద్వచ్ఛేఖులై సాక్షులు. కవిసమయసిద్ధ
మగు నేకవచనప్రయోగాదిక మిందుఁగలదు. పండితుల కది హర్షదాయక
మగుననియే తలంచెదను.

(శృంగభంగము)

క. నారాయణునకు గురునకు

భారతకవయితకు వ్యాసపండితునకు జో

హారు లానరించి కవితా

భారతికిఁ మ్రొక్కి జయముఁ బరియింపదగున్.

మ. ప్రశమం బబ్బ విరోధి కృత్యమమహానై కాఖకుద్ధతయో
దశినాఁ డిర్వరు బంధువుల్ నడుచుఁ బ్రగ్రంథదుర్లభులఁ
దశలోనం గదియించి వేంకటకపిండ్రశ్రోత యేతెంచె దు
ర్యశముం బాపుకొనంగ గెల్పుగొనఁ గారావల్లిమి తల్లికిఁ.

ప. అట్లు బహు పండితమండితంబును కృష్ణకవినాసగ్రామంబు నగు కాఁక
రపత్తికి శకటాగ్రాధుండై యరుగుదెంచి సంపన్నుఁడును బంధుగు నగు
నొక గృహస్థునియింట విడిసి యిష్టాన్న సంతృప్తండును సుఖశయి
తుండు నయి—

ఉ. కాఁకరపత్తి పండితశిఖామణి మండలి వేఱువేఱు నా
లోకన మాచరించి తమలోపము లేదని తెల్పి రాముపై
వాకొనినాడఁ గీరతము వచ్చి వినుండని పిల్చి యొక్క సు
శ్లోకుని సాధ మెక్కి తనశ్లోకములం బరియించు నత్తఱిన్.

ఉ. “వ్యాసకవీశ్వరుం డలఁతివాఁడని కబ్బములోన “నేడ నా
తోసరివాను లే”రనియుఁ దోచిన రీతిఁ బ్రగల్భమాట రా
గా సగవారు పైచి రది కర్ణకతోరమె యైన బంగతం
జేసి విడంబమున్ మఱియుఁ జెప్పఁగ సాగెనతండు వ్రేల్చిడిన్.

చ. పలువుర వేంకటేశ్వరుఁడై ప్రార్థనఁ బిల్చె దనంతఁ; గొందఱన్
బిల్చెను దత్సభాపతియుఁ; టిల్వఁగలే దొకరైనఁ గృష్ణుఁ; న
బ్బలి “ననుఁ బిల్వఁబంచెనె? సభాపతిగా” రన, దూత “లే”దనెన్;
గలహము నాత్మ నెంచి కవిగండరగండఁడు రాఁడు మేడకున్.

ప. వెండియు గీరతాఖ్యానమునందు “గురువులతోడం గూడియేని జయింప
రం” డను నర్థముగల యొక వికత్తనవాక్యముం జదువుచు నెదుట బృహ
స్పతిబోనివాని నారాయణ బుద్ధేంద్రుం గని వెఱవఱచి,

చ. “ఎఱుంగను మీమహత్త్వ మిదమిత్థ మటంచును దెల్లమయ్యె నేఁ
బొరచడి రజ్జులాడితిని, పోడిమి గల్గిన రామకృష్ణులఁ

(శృంగభంగము)

గురువులతోడఁ గయ్యమునకుం జనుచెండని తప్పవనిసిలిక
శరణిది తీసివైతు” నని చల్లఁగ దాఁటె యథార్హభాషలక.

ఉ. మేకుబిగింపు పర్వమును, మేలగు నీశ్వరవేరుగిర్వముక
గేకల మందలింపనెడు గిర్వము, జీలుగుబెండు గిర్వముక
స్తోకము శాంతిగిర్వమును జొప్పడు వాసినిగన్న గిర్వముక
గాఁకరపర్తి గిర్వమును నైకొనిపాడె నతెండు వేడుకక.

క. కల్లరివారలజాబుల
నల్లరిపద్దెముల గీరతాత్మేషములో
బొల్లుల నుల్లాసంబునఁ
గొల్లులుగా నతఁడు విబుధకోటికి వినిచెక.

వ. అంత దివాకరుం డస్తాద్రి కేగుటయు నాటికిఁ గొలుపు సాలించి యం
దఱుఁ తమతమ విడిదలకుం జనిరి. వేంకటేశ్వరుండును నిజనివాసంబున
కరిగి కతిపయనుహృజ్జనపరిస్పృతుండై “కృష్ణకవి వీరమ్ము గలాఁడేని
యెల్లి నాతో నవధానము నేయఁగూడు” ననియు, “నేటికొల్వున నారా
యణబుధుం త్నమింపఁగోరుట వినయార్థం” బనియు నిచ్చానురూపమ్ము
గఁ బద్మలూడుటయు నదియెల్ల నాస్త్రముఖమ్మునం దెఱసి శ్రీనారాయణ
బుధేందుర్నిండు కృష్ణకవి రావించి యిట్లనియె.

ఉ. వింటినె రామకృష్ణ! మని వేంకటశాస్త్రినచోనిరూఢి? న
ట్టింటికి నేగి నెండియును నెప్పటియాటయె యాడుచున్నవాఁ
డంట! యెగుర్ప మీనృపునియానతి యున్నదీయొక్క నాఁగ, నా
దంట “భవన్నియుక్తి నవధానమైనర్పఁగ మెచ్చు తేఱ”డనెక.

వ. క్రమమ్మున నారేయి గడచనుటయు మఱుచటినాఁడు పూర్వాష్టమ్ము
నందు,

సీ. అగ్రహారకుండు విద్యాధికుండు నుగుణశాలి సుందర రామశాస్త్రిగారు
ఘనకీర్తి హితకారిణిని గురుండును సాధుమతి వ్యాసలింగపండితుఁడుగారు
ధవళాద్రిలో నుపాధ్యాయుండు సాభారిత్రశాలి నీతారామశాస్త్రిగారు
గానవిద్యను బేరుగలవాఁడు చల్లాభివందుర్నిండు లక్ష్మణశాస్త్రిగారు
వేదులస్వయంభూ విమలశీతాంకుండు సూర్యనారాయణసూరిగారు
అవధాని సంస్కృతాంధ్రాభ్యాసకాకర్త సూర్యనారాయణసూరిగారు

(శృంగధంగము)

తుని రాజుగారయ్యద్యోగి పండితపురస్కరుఁడు బ్రహ్మనందకాస్త్రిగారు
చళ్ళపిళ్ళానవయ సాగరేందువు కవిశశి చిన్న వేంకటకాస్త్రిగారు
సంస్కృతసత్కలాశాలలో నొజ్జ సజ్జననతమతీ రామకాస్త్రిగారు
సాహితీధనుఁడు శాస్త్రప్రసక్తుం డభిజాతుఁడు వేంకటకాస్త్రిగారు

గీ. మఱియుఁ బండితులును గవుల్ మఱియుఁ ఘనులుఁ

పిన్నులును పెద్దలును గూడియున్న సభను

చళ్ళపిళ్ళ వేంకటకవీశ్వరుఁడుగారు

గీరతము విప్పి వెండియుఁ గలిచెయి.

వ. కతిపయచ్చాత్రసహితుండై యాసభావేదికకు విచ్చేసియున్న నారాయణ
బుధేంద్రుండు పది సహింపజాలక సముచితభాషణముల వేంకటేశ్వరు
గీతపాఠము వారి,

ఉ. “మీగు రచించు చిత్రముల మీటి రచించును గృష్ణకాస్త్రి నా
కూరిమి శిష్యుఁ; డెచ్చటనో గొప్పలు చెప్పదు రేమి కార్యమో !
పోరుఁడి యాతనిం బిలువబుత్తు” నటంచు గురుండు వల్క, నా
ధీరుఁ డిక్కేమి నెప్పుడును “చెన్నేతె పెప్పెచె మెమ్మెమే” యనెన్.

క. ఎవియో వీరము లాడిన

నవధానము నేయఁ గృష్ణుఁ డరుదేడు యశం

బల సుసాధం బనుమతిఁ

గవి వేంకటకాస్త్రి రేయి గరువము నూపెన్.

చ. తరుపతికాస్త్రి వచ్చునెడఁ దీర్పరి యాతఁడు నేయుఁగాని నే
మఱచితి నే మెటుంగ నను మాట యిదేమిటి నిన్నరేయియే
పురుషుఁడయేని కృష్ణకవి పోరెడివాఁడని యంటిరంట; నా
నుకయ పక్షివాఁడ నని యొడినతండు వచించె నద్దిరా !

ఉ. వారలలోనఁ గృష్ణకవిపర్యుఁడు మాద్వయమందు నేనెపో
ధీరుఁడనంచు నెల్లరకుఁ దెల్పుచునుందురు గాన నిర్వరున్
బోరఁడు మీ వధానముల పోడిమిఁ జూతుమటంచుఁ బల్క నా
నేరుపుకాఁడు మా తిడడు నివ్వెఱఁజెందఁగ సభ్యులందఱున్.

కా. నాకున్ శిష్యుఁడు రామకాస్త్రికవి కొన్నాళ్ళేము మీచెంత నే
నో కాలక్షయ మాచరించుటయ్య నోహో శిష్యుఁడం చెప్పదున్

(శృంగభంగము)

మికబ్బమ్మల జెప్పకొందు రది మేల్మీకానె? మీరెట్టు లా
శ్రీకృష్ణుకా గవిరాజు జెప్పి రన, నిన్నీ! మాట రా దచ్చటకొ.

స. అంత

ఉ. కొముది జేతఁబట్టి నయగారి పుమాటల రామశాస్త్రి “మీ
లేమి యెఱుంగువారో, యిపు డించుక నెప్పుడ” డటంచు వేడఁగా
నామహనీయుమూర్తి “యదియంతయు విస్మృతమయ్యె నిప్పుడే
నేమియుఁ జెప్పలే” ననియె నెల్లరు విజ్ఞులు బిట్టు నవ్వఁగొ.

ఉ. వ్యాకరణమున న్గెలుతు నాదమునం దని రిత్తపద్మము
గోకి; యిదేమి? నేడిటాలు కొంచెమి లేదని నిక్కమాడుటల్
నాకు సత్సమ్యక్తములు, నన్వదివింపఁగలేని మీరెట్లు
వాకొననేర్తు రావిబుధవన్ములయొద్ద; విడంబ మేటికికొ.

ఉ. కొముదిసెప్పుడం చదుగఁగా మఱి వేదులరామశాస్త్రి య
ష్టామహితుండు పుస్తకము నంది పవంపడి కొంత చూచి “య
య్యా! మతిలేదు విస్మృతమె యయ్యెను సర్వము చెప్పలేను న
న్నేమనియాడువార లిక, నింత నిజం”బనె నెల్లవోవుచుకొ.

చ. సరగునరామశాస్త్రియుఁ బ్రశంస యొనర్పఁగ జెప్ప నేరిమి
గిలువయి యాకవీశ్వరుఁడు కీర్తిండులు మీఁదులు సూచుచున్నచో
గురుఁ డిటు వల్కె “శబ్దకృతిఁగూడ నెఱుంగనియట్టివార అ
బ్బిరుదులు వానియనే?” మనినఁ “దెప్పె పె మెప్పె మె చెప్పలే”ననెకొ.

ఉ. “తామువచింపఁ గావలెఁ బ్రతాపచరిత్రముఁ దెచ్చినాడ నిం
దేమి పఠింపఁజేయుదురో? యి”ష్టని రామబుధుండు వల్కెఁగా
నామహనీయుఁడుకొ “దిరుపతయ్యకవీంద్రుఁడు గాని యిందు నే
నేమియుఁ జెప్పఁజాల” ననియెకొ, నిజమాడినఁ దప్పలేదు గా.

చ. “దెరుగును బువ్వయుకొ పెనవి పెద్దసహోదరుఁ డోడఁగొంచు న
త్వరముగ వత్తు నందనుక తాగుము నిల్వ” మటన్న బచ్చనాఁ
“దిరుపతివెంటరా నరుగుదెంచెద శ్రావణమాసమందు నే
మరల బలమ్మమీఱ”నన మార్కొని బుచ్చవధాని యిట్లనెకొ.

చ. “తలనరియంగ వారలును దాతలు తండ్రులతాతలై మఱికొ
గలహము నేయవచ్చెదరుగాని, యిదిట్లిపుడయ్యెఁ జాలులెం

(శృంగభంగము)

డలయిక నంద నేమిటికి? నల్కవహింపకుఁ డింకమీఁద మీ
బలమును వారిశక్తియును బాహ్యములయ్యె జగము మెచ్చుగఁ.”

వ. ఇట్లు పరాజతుండగుటయు నొక సభ్యుండు లేచి;

ఉ. “వ్యాసకపింద్రుఁ డింతయనువాడనె? నీవును బట్టుపద్దెముల్
జేసిన యంతమాత్రమునఁ జెల్లెనె? యాయనలేరిచూడ నీ
కూసుకవిత్వ మెంత? యిదిగో నన లోగితి; కారవేల్లకుఁ
మీసము లప్పగించి చనుమీ! యింక మాటలువేయు నేటికిఁ.”

క. ఘనులు శిరసావహించెడు

ననర్గురాఘవముఁ దూలనాడెడు దానిం

గనుఁగొని నీ యిష్టము వ

చ్చిన దొకపద్దెముత్త విప్పి చెప్పంగలవే?”

వ. అని యుల్లంబుచ్చిపోనాడె నట్లు కొలువు మగియుటయు దుండగీలగు
బాలకులు కొందఱు కరతాశంబులు వైచిరి. మధ్యాహ్నంబగుటయు
నెల్లరుభోజనములకై తమతమ నెలవులకుం జనిరి. వేంకటకపింద్రుండును,

చ. శీరపడి పశ్చిమతరముఁ జెప్పఁగ నేరక కుఱ్ఱవార ల
ల్లరి యొనరించిరంచు నపలాపము నేనెడునంట బాపురే !
గురుఁడును కుఱ్ఱ, శిష్యులును గుఱ్ఱలు మాటికినెంచిజాడఁగా
నిరువదియెన్ని దేదలకు నెక్కుడు ప్రాయము లేద యేరికి.

వ. వెండియు సాయాహ్నమునందు సీతారావళాస్త్రి గౌరీపతిశాస్త్రి పుగ
న్నరీలగు బుధేంద్రులు కొలువైయుండ సతీర్థసంఘముతో నల్లమరాజు
రామబుధుం డచ్చటికి విచ్చేసి వేంకటకపింద్రు నుపలక్షించి “పూర్వాహ్నా
మ్మున వాగిండు దూయఁబట్టకొనుట నే నట్లంటి నని పక్కెరలు,
నిక్కింఁదే?” యనటయు నక్కివివేణ్యుండును నిది యథార్థముకాదని
ప్రతిపాదించి సంత మతయు నొక ప్రధానచ్చాత్రుం డయ్యెపండితుల
సాక్షులుగాఁ బరికి,

మ. “అపధానమునందు వ్యాకరణమం డధ్యాపనముందు నే
వివిధప్రక్రియలందు మీ కుగల ప్రాక్షిణ్యంబు సూషింపుఁడి
వ్యవధాన విష్కరి లేదు కృష్ణుఁ డిదిగో వచ్చుక బుధా!” యన్న న
క్కివి పూర్వోక్తమె నిర్వచించెను కనంగాఁ బండితుల్ వెండియక.

(శృంగభంగము)

- చ. కల్లలువక్కివారలని గ్రంథములకై లిఖియింప నేలొకో ?
కొల్లలుగాగ దోషములఁ గోవిదులొప్పినవాని వ్రాసినా
రెల్లడఁ జిమ్ముచుండి, రవియే బుధుఁడుకై గనియుండుఁ, గాదనం
జెల్లునె ? వానిదిద్దుకొనఁ జేఁచె ? యథార్థము తా మెఱుంగరే ?
- ఉ. వారు శతఘ్నివ్రాసిన పవార్యములొటను నిద్దుకొందు మం
చీరు పచించినారంగద ? యిన్ని యబధము బున్నగ్రంథ మె
వ్వారలు నూచి యాడ, రిక వారలగ్రంథము మీఁద నెవ్వయో
దూఱుబు వ్రాసినార లవి దోషములే ? ధర గొడ్డువోయెనే !
- చ. కాదేని ముఖములు వాదించి సాధించుకొనుం డనుటయు నాకవిశేఖరుఁ
డందుల కియ్యకొనక,
- ఉ. “తిరుపతికాస్త్రి పల్కబడె దిగ్విలియంచును రామకాస్త్రిచే
బగపతినిల్ప నేనిటకు పచ్చితి, దప్పదికాదోకో ?” యనన్
నగములు సభ్యు లిట్లనిరి “చాలున వేంకటరామకాస్త్రి నా
తిరుపతి ‘రామయా!’ యనినఁ దీరచె ? తిగ్విలి ‘దిగ్విత్రి’ యనన్.”
- ఉ. వేంకటరామకృష్ణ కవిపీఠులు రిత్తులు వ్రాసిరంచు మీ
రంగము చేసినారలట యయ్య ! యథేచ్ఛగ, నెందు మీకుశ్రీ
కింకపిరాజ మత్తగజతేనరి నామము నెవ్వఁ డిచ్చినా
డింక పచింపుడన్న, నది యేమె ధరించితిమంచుఁ జెప్పవో
వేంకటనేత ! వారిన నవేడ్కయె ? మే ! లని రెల్లవారలకై.
- ప. అట్లు సభ ముగియుటయు నాటిరాత్రి వేంకటకవీంద్రుండు భావ్యకాశ
బుధేంద్రుం గని యెట్లేని సంధనడపుడని కోరి వేకునకడ లేచి సబం
ధుండై తమ గ్రామమ్మునకు విచ్చేసె సంతనిక్కడఁ జారులు,
- గీ. శతపథానముఁ జేయఁగఁజాలనన్న
యతని కింతవిడంబమే మనెడువారు
కాముది మఱచిపోయిన ఘనున కింత
యల్లరింజేయ నేమిటి కనెడువారు.
- ఉ. తారె శతాపథానులట ! తక్కినవారలు పేరుపెట్టుకొ
న్నారట ! లోకమందుఁ గవినాయకు లందఱు జన్నిదమ్ములో

(శృంగభంగము)

వారట ! రండు పొండులట పూరె ! హీవిడనాడి యాడు న
బీరము లన్నియున్ ముగియఁ బెప్పె పె మెమ్మె మె యయ్యెనేటికిన్.

ఉ. తారును కృష్ణుడున్ శతాపధానమునేయఁగ మెత్తు మన్నచో
నేర నటంచు నిబ్బడిగ నిక్కము వేంకటశాస్త్రి చెప్పె, నిం
కారయ నెన్నియెన్ని యయథార్థము లాడిన నేమియయ్యెడున్
బీరమువోయె, గీరతము పిప్పియె సారము లేదు దానిలోన్.

వ. అని చెప్పకొనసాగిరి.

ఉ. శౌర్యమగల్గువాఁ డని ప్రజల్ జయనెట్టిగఁ దన్ను సింగమం
చార్యులు నవ్వ లేళ్లనుచు నన్యలఁ జెప్పిన కల్లరీడె దో
శ్వీర్యమునూపు చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిది మేకపోతుగాం
భీర్యమటంచు నెల్లరకు నెల్లడియయ్యె; నికేమికావలెన్.

ఫలితార్థము.

చ. వినుకలి గిల్లకయ్యమును డెట్టిన వేంకటశాస్త్రి యోడిపో
యెను, గురుపాదభక్తుడగు కృష్ణునకుం జయమట్టె నింకమీ
డను జెళ్లపిళ్ల వేంకటపధాని యెదేయువారాయ వారిలోఁ
జనఁగఁగ రామకృష్ణకవీవీరులకుం బనిలే దొకింతయున్.

(1) పోశ్న.

ఈ శృంగభంగకవిత్య మిందు వాగ్విలు చేసిన చర్లవెంకటచలపతిశాస్త్రి
వారిదే యగునా ?

ఉత్తరము.

పల్లెపాలెము, 8-7-11

..... గారికి — మధునాపంతుల వెంకట సుబ్బారావు నమస్కార.....
మఱియు రామకృ..... యీమధ్య నిచ్చటి కేలేంచి తాను చేసిన శృంగ
భంగము, యిచ్చటి వారికి వినించి..... “కారవల్లికిన్ మీసము లప్పగించి
చనుమీ యిక చాలును నీప్రతాపముల్” అనుచుఁ గొన్ని పద్యములు చదివెను
..... వెం|| సు|| రా||

ఉ. ఇంతటిమాత్రానే విజయ మేర్పడుటే ఘటియించునేని, వృ
త్తాంత మెఱుంగఁ బోవు నల యంజనపుత్రుని తోఁకఁ గాల్చి ని
శ్చింతత గన్న రక్కసుల శ్రీ గద యీ విజయంబు; మేలు, మే
లెంతటి బుద్ధిమంతు లుదయించిరి కాఁకరపత్తి నో సఖా !

మ. అపు డే జెప్పితి వారితోడ “మిము నే నాఁగంగలే నియ్యెడన్
గృహమైఁ దణ్ణునకో మ టొక్కెడకొ మీ రేతెంతురేనిన్ భవ
చ్ఛపథంపుంబలుకున్ గనుంగొనెద మీ సామర్థ్యమున్ నా కవి
త్వ పటుత్వమ్మును బ్రాజ్ఞలోకమునకుం దార్కాణమా నయ్యెడన్.”

ఉ. కాఁకరపత్తి కేగు నెడఁ గావలెఁ బోలినువారి సాయ, మిం
కేకడనైన నయ్యది యొకించుకయున్ వల, దందు ను త్తమ
శ్లోకులు పండితుల్ గలరు శుద్ధమనస్కులు; వారిఁగూడ నీ
పాకులు లెక్కవెట్ల రఁట ! వా రొనరించెడిదేమి పిమ్మటన్?

14-7-11, వింబరము.

“.....గారికి ..... వేదుల నారాయణ మూర్తి.....
శృంగభంగమును పుస్తకములో ఆకొండివ్యాసమూర్తిశాస్త్రి గారి తమ్ములు చేసిన
..... చేష్టల మాత్రము వ్రాయనట్లు అల్లంరాజు రామమూర్తి నాతో చెప్పి
నాడు ఆతడీమధ్య తీవ్రవైఖ్య నాడు, ... శృంగభంగ గృంథకర్తయగు
చగ్గ చలపతికి కవిత్వమననేమో తెలియదు. అతడు చేసినట్లు వీగు వ్రాసిరట,
అహోహో యెంతవంతగనున్నయది. ఈయది విచారింప గలియుగ మహాత్మ్యమని
తోచెడిని .....” వే. నారాయణశాస్త్రి

కాకరపత్రి, 23—7—11

“.....యందుతో శృంగభంగం వకటి పంపించుకున్నాను. ఈగ్రంథ
ము రామకృష్ణకవిచేతనున్న కాకరపత్రి వెంకన్న చేతనున్న రచియింపబడి
వేదుల బ్రహ్మన్న గారి కుమారుడు సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుచే తణ్ణు తీస్కు
వెళ్లబడి చగ్గ చలపతిపేర నచ్చు నొత్తింపబడినది. గాని యితనుమాత్రం గృంథ
కర్తగాడు. ఏమన యితను కవిత్వమెట్టిదో యెఱుగడు. యితను రామకృష్ణకవికి
భావమరది అయి యున్నాడు. యీ గ్రంథముకు యీ సూర్యనారాయణశాస్త్రిలు
చాలాప్రేరేపణ కర్తయై యున్నాడు. గనుక యీ సంగతులు యావత్తు
తమకు విశదపర్చుకున్నాను. ....”

చగ్గ సీతారామయ్య వ్రాలు

ఉ. కాకరపర్తివారికి నొకానొక లేఖను బంపుమయ్య; వా
లేకడ కేగుచెందరా, యెందుఁ గవిత్వములో జయింతురో ?
లేక ననున్ జయించినటులే కరతాళమహాహవంబునన్
దాకి నినున్ జయించెదరా ! తథ్యము లోక మెఱింగి మెచ్చెడికొ.

ఉ. ఈయెడలకొ శతఘ్ని నొక యింతుక పొండితి నీకు నల్ల నా
రాయణశాస్త్రిగారిది కరంబును బోధపడెం గదా ! సభక
శ్రీయుతమూర్తి యా సుకవిశేఖరు వాక్పటిమంబు సత్కవి
త్వాయతియుక జమత్కృతియు నంతయునుం దెలియుకొ ట్టణమునకొ

క. కనుగొందుగొక పండిత
జను లాయన కున్న శక్తి సత్సభ నీ కుం
డిన శక్తియు వెనువెంటన
వినమెక్కో పాటిమీఁది విదైల బలుముల్ !

4 అగష్టు 1911—అలమారు (పోస్టుముద్ర)

“.....శృంగభంగంలో వున్న పేరు, రామకృష్ణశాస్త్రిగారి భావ
మరిది, 20 సంవత్సరములు వయస్సుగలవాడు.....” కామవరపు వీర్రాజు,

కాకరపర్తి 25—7—11,

“..... రామకృష్ణ ..... బావయగు చలపతి పేరు పెట్టినాడు.
.....కాకరపర్తి వెంకన్నయను నతడున్నా యిద్దరుచేసినారు. పెండన
యతను పేరు పెడతానంటే అతను వద్దనగా, బావమరిదిపేరు పెట్టినాడు
యిక్కడ యింకా వేదుల సూర్యనారాయణ అను నొక పుణ్యజనుడు తనకు
స్వయముగా పట్టుకువెళ్ళి ముద్రణచేసినాడు.....”

పురాణపండ సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

29—7—11, పోస్టుముద్ర.

“ కాకరపర్తి శ్రీభాగతీనిలయము భాండాగారము సెక్రటరీగారి వద్ద
నుంచి .....తిరుపతికొస్తులుగారి చరణసన్నిధికి—

.....కృష్ణునికి, శృంగభంగంపైని కతుత్వమున్న చలపతి, బావ
యగు, ...గురువు నారాయణశాస్త్రి మొదలైనవారు పద్యములు వ్రాయు
చుండిరి .....” భా॥ భా॥ శ॥

ఉ. కని గలదేనిఁ దా స్వయముగా నెదిరించుట కొంత యొప్పుగా
క సరసులైన పండితనికాయము బున్న సభకొరసొచితికొ;
బసవన మూఁక నాపయికిఁ బంపు టిదేటి వివేక; మింతతో
శ్మశనము తీలునే యకట! పాపము డాగదు డాచిపెట్టినకొ.

ఉ. వింటినె, యాతఁడే సుమి వివేకులు నచ్చెడినీతి నేవియో
కొంటెతనంపు మాటలను గొల్లుచు భారత నాటకములం
గంటివిగా నొనర్చుటకుఁ గూర్చెడు శిష్యులకై యశించువాఁ
డంట! నిజమ్మగాఁ డెరిసెనయ్య సమస్తము నాలమూరునకొ.

ఉ. ఆయెడనుండి నే నడలి యాలము రేగిన తత్త్వంబ “నా
రాయణశాస్త్రిగారు నొక రామసమాహ్వయుఁడౌ కళ్యాణయుకొ
బాయక యశ్వమేధమును బట్టిరి పా డొనరింప” నంచు నా
రాయణమూర్తి సత్యపదరాజితుఁ డొప్పుగఁ జెప్పె నాకడకొ.

తే. గీ. పట్టినారాయణుఁ డసత్యనాసి యైన
నయ్యెడుంగాక సత్యనారాయణుండు
కాఁ డసత్యంబునకు నొడిగట్టునాఁడు
సత్య మియ్యది సత్యంబు సత్యమయ్య.

2 ప్రశ్న.

నదరు చర్ల వెంకటచలపతి గారేమైన వాసిరా!

ఉత్తరము.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శతావధానిగార్హి,

1. నిత్యం శ్రీ జామిశరణం । దుఃఖంతనకామదం, శిష్యానుగ్రహసంసక్తం,
వృషైస్సేవిత విగ్రహం । కథయామి తవేదంతు హృద్య మేతద్విచక్షుణు, నమాం
మన్యస్వసతతం శృంగభంగస్యకారిణం॥ 2. త్వయాచక్రేషితాం దృష్ట్వా పత్రి
కాంజనకోమమ । జ్ఞాత్వా రిజప్త్సూరీషేణ । ఆగ్రహం కురుతేమయి॥ 3. ఏత
దాభాషణంశృత్వా అనుగృహ్ణాం త్వమంజనం । భసతాం సర్వకార్యేషు మంగళం
ప్రార్థయామ్యహం॥ 4. తస్మాద్వాయం మయిదయాం కుర్వంతు । త్వచ్ఛాత్ర
సమూహేమామప్యేక ఇవమన్యస్వ । మయి ఆగ్రహం నాస్తీతి ప్రత్యుత్తరం
దమాసి విలేఖంతు॥ తవ్వుల ననుగ్రహింపవలెను. చర్ల వెంకటాచలపతి

ఉ. “కాకరపర్తిలో నెవరో గాని విమర్శన మాచరించి” రం
చాకడఁ జూచి చెప్పిన కలార్థిపనోరచనన్ లిఖించె ము
న్నే కడు సత్యసంధుఁ డొకఁ; డీ విషయమ్ము నెఱుంగుపాంటె నేఁ
గాకరపర్తి కేగితిఁ దగ్గఁ సకలమ్ము నెఱింగి వచ్చితిఁ.

ఉ. ఆతఁ డెఱుంగఁ డంచు నొకఁ డాయన శిష్యుఁడు చెప్పెఁ గాని పృ
ఖ్యాతములుల్ మహామహు లఖండు లనేకులు గూఢవర్తన
స్థితి నెఱుంగఁ జెప్పి రిట వేటొకఁ డేటికిఁ జెప్పఁగావలెన్
జాతురి లేని పర్తనమె సర్వము దెప్పఁగదా సభాస్థితిఁ.

మ. కపటం బెంతయు లేకయున్నయెడ నిష్కంపమ్ముగాఁ దా నప
ర్యప యొక్కెంతయుఁ బూనకే యకట ! “శబ్దజ్ఞానమే లే దెటుల్
కపితిమ్ముక్ గనియింతు వీ” వనఁగ వేడ్కల్ పుట్టునే ! చర్లసం
శపయోరాశి శశాంకమూర్తికి వపుస్సారస్యసంహృత్తికిఁ.

మఱియొక యుత్తరము

“కాకరపర్తి శ్రీ భారతీనిలయ భాండాగారాధిపతుల వద్దనుంచి.

7 ఆగష్టు 1911, పోస్టుముద్ర.

.....ఇంకతమరు ! నానిన పశ్చిమగిరియు, ఆతడు బహు కొంచెము
కొముది చదివెను. పంచకావ్యములు, శాకుంతలము మొదలగు రెండు నాటకములు
చదివెను. పాఠించెన్నే సామర్థ్యం వున్నట్లు తోచెను. పయస్సు 20 సంవత్స
రములు ..... ఇప్పుడు నారాయణశాస్త్రిలుగారి శిష్యుడు— పైతెలుగు
పద్మకైలిని ఆంధ్రమున కవిత్వము కొద్దిగా చెప్పెను. సస్మృత శ్లోకములు
ఊహించెను.....”

కి ప్రశ్న.

అల్లరిసిగ్గి యన్నండుల కాధారముకలదా ?

ఉత్తరము.

రాఘవశిట్ట విశ్వనాథ కృతా నేకనతయః ... యిక కాకరపర్తి సమాచారము, ఆ|| సీతారామయ్యగారు వచ్చినవెంటనే యీసంగతి యావత్తును తమరు
పెలవిచ్చినట్లుగానే చెప్పిరి. అల్లరికితానే ప్రోత్సహకుడనని వప్పుకొనిరి. మా
అన్నగారిని ఆక్షేపించుటచే చేసినదినిరి.

ఉ. “ఏమియు రాదు” మంత్ర మొకఁడే సమయమ్మునకుఁ స్ఫురించె, శ్రీ
రామనిమంత్రమయ్యె నది; రాక్షసవర్గ మొకింత గొంకఁగా
సామముకల్మి నే నిలువఁ జాలితి; దాని కొకింతచక్క నా
గ్రామము దాటఁజాల నని గట్టిధయం బుదయించె నెచ్చెల్!

చ. పలువురు పండితుల్ గలరు పల్కు రపండితులం గలారు స
ర్వులు మనశిష్యునర్తనకుఁ బోలెను చెప్పెడివాఁడ గాని లో
పల నొకఁడూని పైకి నొకఁఁక్కిగ వర్తిలువారు కొండ నీ
పలుగుతనంబుఁ జూపుటకుఁ బాల్పడి రిజ్జాలు తోడునీడగఁ.

4 ప్రశ్న.

ఆ యీ అల్లరినిగూర్చి పనివచ్చినచో నచ్చటి యోగ్యులెవరని సాక్ష్య
మిచ్చెదరా?

ఉత్తరము.

కాకఁ పలు, 23—7—11.

పురాణపండగవరయ్య అనేక నమస్కారములు, ... తమరు
వ్రాసిన కార్డుచేరినది. అందుల సంగతులు గొప్పించినవి. బ్రహ్మశ్రీ సీవా
రామయ్యగారున్న మీరున్న మీరే నాకు బంధువులేయగుటచేత, తమయుత్త
రమునకు బ్రతుక్తుత్తర మేది యిచ్చుటకు తోచక యంతకాల మాలస్యము చేయడ
మైనది. ఆయన సన్నిహితబంధునగుట చేతను వారియన్నగారు నాకు గురువులగు
టచేతను నదరు విషయంబున నా సాక్ష్యంబు విడువగోరెద. ఇదియ నాప్రాధిక
అకాలమున రమరు దాల్చిన కాంతత మాయల్లంబుల కెంతయు నానందిము గలుగ
జేసెనని మాత్రము చెప్పగలను..... పు. గవరయ్య

7—8—11, తుని.

బ్రహ్మానందశాస్త్రి, నమస్కారములు.

తమ యుత్తరమందినది. కొన్ని కారణములవలన యథార్థములగు సంగ
తులుగూడ వ్రాయఁజాలమికి త్సమింపగోరెదను. చిత్తగింపుఁడు.

మఱియొకయుత్తరము.

.....శృంగభంగం పాడువారితగానున్నది. .... వ్యాసమూర్తి
శాస్త్రిగారు ప్రతుక్తుత్తర మిచ్చుట కెట్టకేల కొప్పికొనిరి. ఏయేసంగతుల కిచ్చెద
రని యడుగ మీయుత్తరము చూచికాని చెప్ప వీలులేదన్నారు. అల్లరి సభయ
గునా కాదాయని యడుగ “రఘుపంశపాతము చెప్పనడుగుట యల్లరి కాకేమి”
యనిరి ..... 5—8—11 వెం॥

మ. విదురాదుల్ పలుమంది నాగపురిలో విచ్చేసియున్నారల
య్యదుసాధాగ్రాణిపూనికన్ తెలియువా రచోప్సభక మాధవున్
మృదుతాపూన్యలు కారవాధములు బట్టించుటకించిరే
కద! యాపైపని యెట్టిదైన; విరిసుల్ గర్జించు లూహించురే.

చ. తతమతి మేటి నాదుపినతండ్రికుమారుడు వెంకటాఖ్యుడు
ధృతభుజశాలి నాదుపినతల్లి కుమారుడు వీరయాఖ్యుడు
ర్షితుల సాత్యకిన్ గదనరీతివిదున్ గృతవర్మనిన్ మహా
న్నతులు స్ఫురింప జేసి రట నా కల కాకరపర్తి హస్తినన్.

ఉ. ఆయానెత్తులీనుడు కలకరుడ డయ్యను నేమొకాని నా
రాయణశాస్త్రిగారు ధృతరాష్ట్ర సుతాగ్రజభౌతి నీయస
త్రాయము నాచరించి; రివి తధ్యము దేశమందు దీపముం
బాయగ నార్పి చెప్పగల బాపము లేదు యథార్థ మూటచే.

కా. విద్యావాసనగల్గు హేతువున వీవిద్వాంసుడెట్టెట్టెలో
సద్విశ్వాంతి నహించె గాని మఱి వ్యాసప్రీతిపాత్రుల్ పునః
పోర్పిద్యన్నీ చను ప్రపంచమునకున్ బట్టిల్లుగా నెన్నియో
గద్యంబుల్ ప్రవహింప జేసిరి తిగస్కారధ్వనుల్ భోగనన్.

5 పృశ్న.

ఇంతమైన శృంగధంగమువంటి కల్పనలు బాలకవులు చేసిరా?

ఉత్తరము.

“.....చక్రవర్తిల కృష్ణమూర్తి సిద్ధాంతి.....

తమకు మతిపోయినదని యిచ్చట ఓలేటి వెంకట్రామశాస్త్రి ఒక తంపివార్త
వేసినాడు. దీని నిజము యెంతో తెలియదు. ఏమియు తోచడములేదు.....”

ఇక నొకటి.

..... యిందరములో వెంకటశాస్త్రికి మతిపోయినట్లున్నూ డాక్టరు
వచ్చి చూచినట్లున్నూ తరువతయ్యకు టిల్లిగ్రాము యిచ్చి నీవు తీసుకువెళ్లి
వీవద్ద వుంచుకోవలసినది. అని చెప్పినట్టు పుకారు..... వెంకటాచలము

(పై రెండు త్తరములున్నూ యానాంనుండి వచ్చినవి)

చ. ముగిసెఁ గ్రమమ్ముగా సభ సభోమణి యంబరమధ్యభాగమం
దొగి నిలిచెం బడంపడి యథోచితకృత్యము లాచరించి గ
ద్యగ సకలమ్ము వ్రాసి విదితంబుగ నుండరరామశాస్త్రి కొ
ప్పుగ వినిపింప నాబుధవిధుండు దురాగత మంచుఁ దేలిచెన్.

410

చ. పదఁపడి వ్యాసలింగకృతి భద్రగజం బగుపట్టె నాతఁ డ
య్యదన స్వకీయగేహమునయం దటు తాటకుఁ జింత నొంది “దు
ర్మదు లానరించు కృత్యములు మాన్యులు తారుగణింప” రన్న ధీ
సదనులత్రోస దెల్పి తనసజ్జనతన్ బ్రకటించె బిమ్మటన్.

మ. ధనవిద్యాగుణగౌరవాస్పదుని సీతారామశాస్త్రిన్ గనం
జన నాధీరుఁడు సర్వమున్ వినఁగ సచ్చాతుండుగా గేహవే
దిని గూర్చుండుడు విన్ని చేసితి మహాధీరుల్ మఱిం గొందఁ అం
తన యేతెంచిరి మత్కృతిన్ వినిరి తాత్పర్యం బవార్యంబుగన్.

6 ప్రశ్న.

శృంగధంగపు వ్రాతపై వివేకుల కెట్టి యుద్దేశము కల్గుచున్నది?

ఉత్తరము.

సర్వారావుజేట, 30-7-11.

..... కాకరపర్తిలో మీ కసన్మానము జరిగినట్టు.....చద్యర్హుప
ముగా ప్రకటించిన ప్రకటన పత్రిక చూచి చాల దుఃఖించితి ..... దాని
యాదాధ్యమంతయు.....తెలిపి చింతాలతన్ ద్రెంపివేయఁ బ్రార్థితులు.....
శతఘ్నుని చూచినకొలది చింత హెచ్చియున్న నాకు పాకుపతము వచ్చి యెట్లు
నివర్తిచేసెనో యట్లే యీయపవాద విని చింతిల్లెడి నన్ను తదభావబోధక భన
దీయలేఖ యానందింపజేయుగాక..... జా. పట్టాభిరామశాస్త్రి.

మఱి యొకటి.

..... పితాపురంనుంచి కవిత్తోకూడా రామకృష్ణకవులు పంపించిన
కాగితం ఇందుతో పంపించినాను. ఇది చూచినప్పటినుంచి నాకున్నా శ్రీబాబు
ల్కున్నా వున్న భేదం వ్రాయుచాలను. ఇందుల యధార్థం వెంటనే తనిసీలుగా
వ్రాయబ్రార్థితులు.

7-8-11, నూజివీడు.

రా॥ వెం॥

ఉ. ఆపలుధీరులందు నొకయార్యుఁ డఖండకలాకరుండు గౌ
రీపతికాస్త్రీ; “యీతని పరించె సరస్వతీ” యంచుఁ జెప్ప నే
నాపురి నెందు వింటి; నొకఁ డంచు వచింపఁగ నేల సర్వ వి
ద్యాపథముతో వశమ్ములయి యమ్మహనీయుని గొల్పు దానులై.

కా. సీతారానుభునుండు పండిజనశ్రేయోర్ధి సాహిత్యవి
ద్యాతత్త్వజ్ఞుడుదారమానసుఁడు, చాత్రశ్రేణియుత్తుండు సం
జాతామోదముమై మదీయ కవితాసందర్భమేకాక యా
ప్రాతఃకాలపువారి యల్లరిని దాఁ బ్రత్యక్షగంబుక విసేక.

చ. విని కడు నొచ్చుకొంచు ‘నవివేకులహేతువునక’ జగమ్ములో
భునమతు లున్నయూళ్లకును గల్లుఁగదా యపకీర్తి’యన్న చిం
తను వెలిబుచ్చునంతఁ గరతాశమహాహవకర్త వ్యాసమా
ర్యనుజుఁడు నన్నుఁ గాంచి తన యాగ్రహమున్ బ్రకటించె నీగతిన్.

7 ప్రశ్న.

ఆయూర నల్లరిచేయు విద్యావంతులును గలరా!

ఉత్తరము.

13-2-11, తుని.

బ్రహ్మశ్రీ.....గారికి- ద్వివేది బ్రహ్మసంధికాస్త్రీ నమస్కారోపరి,
కారణాంతరమున నే నిక్కడ నున్నప్పటికి స్వగ్రామ మగుటచే కాకరపర్రు
రెండుగోజుల క్రిందట వెళ్ళి నేడే అక్కడనుండి వచ్చితిని. కాకరపర్తిలో
నెవరో కొందఱు మీసిం బ్రతికూలవాదము నేయుచున్నట్లు కాకరపర్తి నివాసు
లెవరో మీకుఁ దెలియపరిచినట్లును ఆప్రకార మిప్పుడు మీవ్రాయు గీరతములో
వారినిగూడ నెక్కించినట్లును గర్హకర్తికగా వింటి. ఇందు నిజ మెంతో తెలి
యదు. అక్కడిది మూడువంతులు కోతిమూక. మీకు వ్యతిరేకవాదు లొకరయి
నచో నింకొకరిని వాసెడు ప్రబుద్ధులు. కావున మీ గీరతములో నుదాహరింతు
రేని తగు మనఃఫలవలన యథార్థమరయు టావశ్యకము. కొన్నిమాటలు తమ
సమక్షమున మాటాడవలయు నను సంకల్ప మున్న ను దూర మగుటవలన వలను
పడకున్నది, అయినను అది వేసవి సెలవులలో సంఘటిల్లవచ్చు.....

(ఈశాస్త్రబ్రహ్మారే యల్లరిప్రారంభమైనతోడనే యా స్థలము విడిచి చని తమ
పరితాపమును దెల్పిన పరమోత్తములలో రెండవవారు.)

ఉ. బిచ్చము నెత్తె నీదుపిత పెదతనంబున నీవుఁగూడ ని
 ప్పచ్చరమున్ భరించితివి పాండితి నేటికిఁ గల్లుఁగాక యీ
 యచ్చరముల్ యథార్థములూ, యట్టివి కావొ! వచింపుమన్న నే
 నిచ్చలు నొప్పికొంటి నవి నిక్కము లౌ కతనన్ సహోదరా.

చ. అది విని యాణివిల్లకులూఁ డాస్యమునన్ జీఱునవ్వెలర్ప నీ
 ముదిమనుజుం డిదేమి యిటు మూలములేని ప్రసక్తిఁ దెచ్చె నం
 చెద యొకయింత చేసికొని యేపము మోమున వెల్లడించు న
 య్యదన మహాగ్రహమ్ము మెయి వ్యాససహోదరుఁ డిట్లు వల్కెడిన్.

8 ప్రశ్న.

నిజముగా నాయూరివారి కెవరికేని ప్రకృతవివాదమును సభాముఖమునఁ
 దీర్చనలయునను నుద్దేశమున్నదా !

ఉత్తరము.

కాకరపర్రు, 21-1-11.

.....సభ జరుగుట యసంభవము. జరుగు టొకానొకప్పుడు (వేటొక
 చోట) సంభవించినచో వెంటనే యా సంగతి వ్రాయవలయును. తప్పక రా
 నున్యోగించుచున్నాను, గనుక ముఖ్యముగా వ్రాయించ గోరుచున్నాను.....
 చల్లా సోమనాథశాస్త్రివారిలు.

(పీరిదే ఇఁక నొక యుత్తరము)

..... మరియను “సభనుగూర్చి మీ గ్రామస్తులు యత్నించినట్లు
 విన్నాను..... వారేమి జవా బిచ్చినది వివగోరితిని” యని వ్రాసియున్నారు
 .....సభసంగతి మాగ్రామములో నున్న వేమల బుచ్చన్న గారనే సుబ్బా
 రాయుడుగారు వేళాకోళమున కొకసారి బాలురతో నుడివెరిని కర్ణాకర్ణికగా
 వినియున్నాను గాని మరి యేపండితులవల్లగాని యగ్రహరీకులవల్లగాని మరి యే
 యోగ్యగృహస్తులవల్లగాని వినియుండకపోవుటయేగాక యట్టి యుద్దేశ్యమైనను
 మాగ్రామస్థ పండిత పామరుల కింతకుపూర్వమందుగాని యికమందుగాని కలుగ
 బోదని నిక్కముగా వక్కాణింపగలను. నాలుగురోజులక్రితం మాగ్రామము
 నుంచి యొకరు యాలమూరు వెళ్ళినపుడు బ్రహ్మశ్రీ కామవరపు వీరాజుగారు
 కాకరపర్రులో సభాప్రయత్నము జరుగుచున్నట్లు తమకు బరికాముఖమున

క. మాయన్న గారికడ నం

తో యింతో చదువుమీర లొగిఁ దన్నిందన్

జేయునితని పైరించుట

న్యాయంబె ! కృతఘ్ను లనఁగ నన్యులె చెపుఁదా.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణులు వివేకులు గా రన నేల, మీరు ని

శృంకగ నట్టివారె విలసత్కవితారససేవధిన్ నిరా

తంకు మదగ్రజున్ గణన తద్దయుఁ జేయనియీతనిన్ సభన్

గొంకకనిందఁ జేయఁ దొరకోని భవద్గుణవర్గ మేటికిన్?

419

ఉ. ఈపగిదిన్ మహాగ్రహపరీతుఁడు వ్యాససహాదరుండు సం

స్థాపితకోపుఁ డూరక సదస్సున నేదియొ వల్కుచుండ గౌ

రీపతికాస్త్రి యిట్లు లనుఁ “వీరికి లక్షణ మిట్టిదౌనె ! మీ

రేపగిదిన్ గృతఘ్ను లని యీమఱుఁ జెప్పఁ గలారు శిష్యులన్.

మ. భవదీయాగ్రజులన్ గవిత్వమునెడన్ బాటించ మన్నంతనే

యవివేకంబని చెప్పఁగాఁ గలమె యిష్టానిష్టముల్ సర్వవ

స్తువిశేషములయందు వొక్కొక్కరికిన్ దోచుకొ విభిన్నముగా

నవనిన్; మెచ్చనియంత దూఱ్యులన నన్యాయంబు గాకుండునే!”

మ. అని గౌరీపతికాస్త్రి వల్కుటయు వ్యాసానుజుండున్ గ్రమం

బున వాగ్ధోరణిఁ గట్టిపెట్టి యెటకో పోయెన్ ఘనుల్ యోగ్యతా

ఖులులున్నట్టి సభాస్థలమున పృథాగా వాగ్వ్యయం బెట్టొ నే

య నెటుల్ సాగు నెవండు మెచ్చెడి నగస్త్యబ్రాతృభారేయులన్.

దెలియజేసినట్లున్నా అందుకు దమరు సిద్ధముగా నుంటిమనియును గాకరపత్రి లోనే కాదు..... తప్పక వచ్చితీరెది మనియును, ఆవీరాజుగారికి ప్రత్యుత్తర మిచ్చినట్లున్నా ఆయుత్తరమును వీరాజుగారు మాత్రామస్తునకు చూపినట్లున్నా ఆయన యీ మాత్రామమంతయుఁ జెప్పినాడు. వినినవారందరు వారు సమర్థులగుట నట్లే వ్రాసెదరనియు జెప్పికున్నారు. ఏతద్వ్యతిరిక్త మేమియును జరుగలేదు..... చ. కవిత యొనర్చుటన్న నతి కష్టము దానికి చక్కవీడ్యమా! చవి గలుగఁగజేయుట యసాధ్యము, అట్లొనరింపగల్గ నా। శువుగ రచించుటన్న నతి చోద్యము దానికి దోడు ధారుణీ। ధవుల సభాస్థలిన్ శతపథాన మొనర్చుఁ డటన్న శక్యమే.” చల్లా సోమనాథకాస్త్రివారు.

ఉ. పోవుదు “శృంగభంగ” మను పొత్తము రేపటి కేసుడెంచు నీ
కై విలిఖించె గృష్ణకవి యల్లదె యచ్చునకేగ నిప్పుడే
కేవల మక్కతాన నిక గీరతమెల్ల నడంగు నంచు ని
చ్చావిధి నాడె ని ప్పులుకు సభ్యులు విన్నదె సుమ్ము తిర్పతీ.

క. అల శృంగభంగమును గృ
ష్ణులె వ్రాసియుఁ బేరు మార్చి శుద్ధులకియ నెం
దులకో డాగిరి నూ! కో
కిలకాకముకన్న నిందుఁ గీ డున్నదియే.

చ. చలపతిగారికిన్ దుదినీ శాస్త్రిపదంబు దగిల్చి దీని న
య్యలఘుఁడు చేసినట్లు సుమహాత్ములు కృష్ణులు నారనూరులున్
చెలయఁగఁ జేసి రీ నుడి వివేకు లెఱుంగరే? యెండఁబెంద టి
క్కలహమునందు శాస్త్రులయి గాగ్గిరి కాఁకరపర్తి నో నఖా!

క. అల్లరిసభ గాదనుటనుఁ
గొల్లులుగా శాస్త్రిపేర్లు గూర్చి రకట! యీ
కల్ల నిజంబుల నాపుర
మెల్ల నెఱుంగకున్నె! యితరు లెఱుంగకయున్నన్.

426

9 పోష.

ఆయూరి పెద్దపండితుల కీ శృంగభంగ ప్రసంగమునెవలఁ గల్గిన యుద్దేశ
మెట్టిది.

ఉత్తరము.

ఆలమూరు, 3-7-11.

.....కాకరపర్తి పద్యములు అచ్చుపడినవట, వేరుల నూర్యనారాయణ
అవధానులు సేత్రపధాని యిక్కడకు వచ్చి నాతో చెప్పినాడు, మీరు వక ప్రతి
పంపిస్తానని చెప్పినాడు..... మనము కాకరపర్తియంచి వచ్చిన తరువాతను
వారిలోవారికి చాలాకలహములు జరిగినవట. బ్ర|| శ్రీ|| సీతారామశాస్త్రులవారు
వగైరాలు అంతా ‘మంచిపని చేసినారుకారు’ అని అన్నారట..... అంతా
స్పష్టంగా తెలిసినది..... క్రియకు వీరు (అల్లరిసభలోనివారు) యెవరూ సభకు
రారు.....

కా. వీర్రాజు.

క. వా రెవ్వరి స్వాత్ములుగ్గా,
 బేరుకొనిరొ నేను వారి, బేరుకొనెద న,
 వ్వారలలో నొకకొండ బు
 దాగులులు గలరు వారి లాడ రన్యతముకొ.

క. సీతారామమనీషి య
 నేతాద్యకుఁ డమ్మహాత్ముఁ డెని చెప్పిన వే
 దాతిగము తద్యచన మది
 గీతార్థముకన్న మిన్న కృతబుద్ధులకుకొ.

ఆ. సె. ఆమహాత్ము నెదుట నల్లరి యొక్కింత
 నలుప మొదలునెట్ట సాగనీక
 యాఁగె నాతఁ డతని యభ్యర్థితత్వంబు
 నింత యని వచింపు నెవ్వఁ డోపు.

క. ధనశా ద్రిసీతరామ
 సమిరు లనినప్రల్లదములు తత్సవిగమునం
 డవుటను సీతారామసు
 కవిశేత వచించు టొప్పుఁ గలనిజ మెల్లకొ.

ఉ. సుందర రామశాస్త్రులు విశుద్ధులు సర్వము చూడలేదు వా
 రిం గొక కొంతనే యెఱిగి యెల్లవిశేషము లెట్లు చెప్పవా
 రిండిటు నన్ని సంగతుల నారయ రిందొక కొందఱేని యీ
 చందము సర్వమున్ దెలియుసాక్షి పరాత్పరుఁ డొక్కఁడే సఖా.

10 పుష్ప.

మొదట సభమి నభ్యక్షులగు శ్రీసీతారామశాస్త్రులవారి యాదర మెట్టిది.
 ఉత్తరము.

[బ|| శీ||] ..... వెంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి.

అణిశ శ్రీ సీతారామశాస్త్రి..... చిరకాలము అయినది తమ దర్శనమునకు
 నిరీక్షించుచున్నాము తమరు వ్రాయించిన పుత్తరమును చూచికొని తమరిని
 చూచినట్టుగానే సంతోషించినాను..... ఆ|| సీ|| శా|| వైశాఖ. శుం ౧౦
 పోమవారిం.

క. గౌరీపతిశాస్త్రి మహా

దారగుణుడు వీనియె నన్ను ప్యాసానుగా లే

ధారను నుతించిరో యది

నారక యాసుగుణి చెప్పవారని యెంతున్.

ఉ. ఏపున నొక్కసారి మనకృష్ణకవిం గని సారవేది గౌ

రీపతిశాస్త్రిగారు “ బలిరే ! యవధానివరేణ్య ! నాకడం

జూపగ నేనై పృష్ఠ” యన “మూర్యవృథాలుని చెంతఁ దక్క నేఁ
జూప” నటన్న వా దొకటి నూరులు చెప్పగ వింటి నయ్యెడన్.

ఆ. వె. అట్టివారెడు గురునియాజ్ఞమై నామీది

కపుడు వట్టు ననియెనంట ! వింటే

యెట్టికూటసాక్ష్య మిది “ రాను రప్పింప”

నన్నపద్య మెచట నడఁగెనొక్కొ.

చ. ఎదుటికి రాకయే గెలిచె నీనను గుర్వపరోధహేతు వి

య్యదన నృపాజ్ఞ నాఁగె నపురా ! యివి యొక్కడియుత్తు ! కీట్టులే

గద యశమున్ జయంబులును గాంచిరి పూర్వ ! లొకింతకాలమున్

బ్రదుకని పిల్లయౌ యశము వచ్చిన నే మది రాక యేమగున్.

11 పృష్ఠ.

మాకవనమం దెచ్చటి ప్రాజ్ఞులు ‘బట్టుకవిత్వ’ మనునభిప్రాయము కలవారేనా!

ఉత్తరము.

25—మె 11 (ఇది పోస్టుమద్ది)

..... చెమక నేను తమ దర్శనమునకు బందరు వచ్చినప్పుడు.....

(15) ఈ పుస్తకముల నొసంగితిరి. అప్పటికి అనగా నే నున్నరోజులలోనే దేవీ భాగవతమును అచ్చువేముట కిచ్చి యుంటిరి. పిమ్మట కొన్ని పుస్తకములు మాత్రామం వచ్చినవి..... నాయందు సానుగ్రహమై అచ్చుపడ్డ దేవీ భాగవత సంపుటములనున్నా...నున్నునున్నా .....నున్నా .....నున్నా .....యావత్తు పుస్తకములనున్నా దయచేయించ గోరితిని.

చల్లా సోమనాథశాస్త్రి (కాకరపట్టు)

చ. కల పల శృంగభంగమునఁ గల్లులు కొన్ని నిజాలు గొన్ని యో
గ్యులు తమచేయఁజల్లరిని “గూడదు వో” యని దూఱుమీఁద న
ప్పలుకుల కోడి దుర్యశముఁ బాకికొనన్ బ్రయతించి వ్రాసిర
వ్వల నలశృంగభంగ, మట వాస్తవమున్ జగమే యెఱుంగుతన్. 436

చ. తుదిఁ గలపద్దెముం జదువఁ దోచకపోదు నిజంబు గాన నే
విదిత మొనర్చ నేల యింక వేంకటశాస్త్రి నెదుర్పరారఁట
భృదయము గల్గె నంట ! యలయోగ్యులు కృష్ణుల కార ! యెట్టి నే
ర్పిది, యొకమాటు గెల్చినసుధీశ్వరుఁ డింకొకమాటు గెల్వఁడే?

కా. ఏదే రీతిని నల్లరిన్ నలుపఁగా నిచ్చులో పిసాళించు దు
ర్వాదోదస్యిఁడు కృష్ణసూరి తనదౌ గ్రామంబు నే నేగ దా
యాదల్ పల్వర లేపి తా గృహమునం దంతర్థమై నుండి సం
పాదించెన్ విజయంబు తిర్పతికపీ ! ప్రాక్షిణ్యమున్ గంటివే.

ఉ. తా నభ కేగుచెంచిన పృథాగఁ దనున్ మఱి నీవు దుర్వవో
భ్యాసము చూపి జట్టు నొగిఁ జట్టుక గొట్టుదు వంచు వ్రాసె నేఁ
డానరణిన్ ననున్ నలుప నాయనయే ప్రయతించె జూచితే
యోసఖ ! “ఆత్మవ” త్రనేడి యోగ్యులమాట స్మరింపజేయుచున్.

మఱియొక యత్తరము.

శతావధాని గారికి — 2-12-10 కాకరపర్రు -

పుష్పలగ్నదీయం వెంకటరావయ్య వాగ్దేశి

క. ఘనచెల్లశిల్లకులవం । దున జననం బొంది దిశల తుదల యశముఁ జెం ;
దిన వెంకటశాస్త్రికి వం । దనములనొనరించి న్యాయనదియేమనినన్. చ. పటు
తరవాక్యవై పుణి పరిబంధములన్ రచియించి కీర్తిది । క్షుటముల నంట జేసిన
బుధాగ్రాని యొరసి కాగ్రగణ్య వేంకటకవి ! విదుగ్రంథములకై కడు సంతస
మంది పత్ర మొక్కటి లిఖించినాడదమ, కారసి యయ్యవి వేగఁ బం
పుడీ. చ. ‘ఇహ’ యని నావధేయము లిఖించిన వాడవు కావు నెట్టివాఁ డవు
గద ! వెంకటాఖ్యుడ ! యటంచును మీరు వచింతు రేమొకో భవతరుణీకటాక్ష
విభవాదితసత్కషితాధరంధరండవు గద యపృథ్వీయకృతు లన్నియుఁ జూతు
విపశ్చదుత్తమా॥

చ. పలావురుఁ గూడి యెట్టేటలా పట్టకఁ గేలి యొనర్చి. “నోటిలో
పల నొగిఁగూడ్డఁకుక్కి” రనుచైతిరి యూతగఁ గీర్తి గొన్న; యో
గ్యులసభలేల ! కీరితికి గొప్పపగ్గయత్నములేల ! బద్దెలన్
గొలిచి పరింప నేల యిది గూర్చుచె కీర్తి త్తణంబులోపలన్.

ఆ. వె. అహహ! కృష్ణకవి గృహంతరమృననండి
నన్ను గెల్చినాఁడు నాకు శృంగ
భంగమయ్యె! నెట్టి ప్రాణాలు పుట్టక
యేమి ! కలియుగంబు నెఱుంగ రెసరు.

441

ఉ. ఏయెడ నే రెఱుంగకయ యింపెనలారెడి పండితుండు నా
రాయణశాస్త్రీ గారికడ నంతయు యంతయు నేర్చు శిష్యులే
హూ ! యని నన్ను గెల్చినపు డొండొరుఁ డెవ్వఁడు గెల్చి లేడు, నా
రాయణశాస్త్రీగారంట, బృహస్పతియంట ! యెఱుంగుమోసఖా.

ఉ. ఇంటనె కూరుచుండి యిటు లెల్లజగమ్ము జయించునట్టి బల్
దంటల కాకరం బయి యిలన్ గడుఁ గాకరపత్తి యొప్పుఁ గా
కంటియు నంటమండ జగమంతయు గ్రుడ్డిదిగాఁ దలంచుచున్
బంటుతనంబు చెప్పికొను ప్రాణులు వొల్తురుగాక యెల్లెడన్.

మఱియొక యుత్తరము.

కాకరపరుగునంచి

.....తమ గ్రంథములరసము యెంతగోరినను అమృతరసము సురలకుం
బోలె తనివి దీరక యున్నది, మరియు తమ గ్రంథములు అన్ని చూడవలె
ననియున్నను, శ్లో॥ అసంతుష్టా ద్విజా నష్టా'యనెడు వాక్యమును బట్టి యొక్కడి
కక్కడికి సంతసము నొందుచుంటిమి. కావున..... కటాక్షము వుంచి తమ
గ్రంథములలో కేసలకల్పితంబును కీర్తికందళమ్మును నయిన శృవణానందమ్మును
... ఈపదకొండు గ్రంథములు ... పంపినచో ... నామనస్సు తృప్తికరం
బగును...

ఇట్లు తమవిధేయుఁడు,

వేదుల వెంకట సత్యనారాయణమూర్తి.

సీ. నూనృతవామియామందరరామబుధోత్తమం డెటు లనృతోక్తి వలుకు
తత్త్వవిగ్రహుడు సీతారామబుధనేత యేరీతి ననృతాన కిచ్చుగించు
కనులారఁ గాంచిన ఘనుడు శ్రీవ్యాసలింగమనీషి యేరీతిఁ గల్గి పల్కు
నఖిలం బెఱుంగు బ్రహ్మానందపండితుం డెందు కాడెడి నించుకేని యనృత

తే. గీ. మక్కటా ! నన్ను విద్యార్థి యడుగవలెనె
యల్ల నారాయణమనీషి యడుగఁదగిన
పాటితెల్వయు లేదె నావద్ద, నించు
కేమి యందుఁ విబుధు లే నెఱుంగవలయు.

444

మ. ఇది యిట్లుంచుము వ్యాససోదరులత ప్పేర్పాటుగా శాస్త్రీగా
రెద నూహించినవెంటనే యతఁడు తా నెట్లో చనె స్త్రీఁడఁ గో
విదుఁ డయ్యాణివిశాన్వనాయఁ డెటు చెప్పెం బేర్చి దైవారఁ, బ
ల్కది నేయుక బదికోటు లోతిరుపతీ ! యాలింపు వాకుఁచెచ్చదె.

“...మాయనుజుండు నిన్నటిదినమున తమవద్దనుంచి తెప్పించిన పుస్తక
ములు చూచి మాగ్రామములో వారందరు మీదాతృత్వమునకు గ్రంథసారస్వ
మునకు అత్యంతము సంతసము నొందినారు... ఇవి మఱివకరికి సాధ్యమగునా !
ఏవో చెండు మూడు షడ్యములు అల్లుచు బంధువులు నలుగురు ముగ్గురు పున్న
చోట్ల చులకనగు సమస్యలు వారిచేత నీయఁబడి అవి పూర్తిచేసి రాజసభలో
శతావధానము చేసినామను వారలా! కవులు ... నూటికి ఒకగ్రంథము తప్పల
కుప్పలతో చేసి ... కుకవులు మిగ్రంథములు చూచి తలలు పంచిరి. సుకవులు
తలలే త్తిరి... కొందరు కుకవులు తమతో నైరముపెట్టి షడ్యములు వ్రాయుదురు
“శ్లో॥ మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కాకధా” అని మీపాండవవిజ
యములో ఉదాహరించిన సామ్యతను జట్టి గొప్పకవులే పరుగెత్తుచుంటే మనము
పూరుకొంటేమేలనియ్యినా బుద్ధి తెచ్చుకొనిన బాగుండును. మీశతావధాన
సారములో కొన్నివర్ణనలు పదములు ఇటీవల కవుల శతావధానములో కానబడు
చున్నవి. ఆపాదములు ఇప్పుడు వుదహరించిన చిక్కునచ్చునని వుదహరింపలేదు.
తమకు పంపుచును... నాశిష్యులకు కొందఱికి తెలుగు ముచరిత్రము మొదలైన
గ్రంథములుచెప్పటకు యత్నించితిని. ఇప్పుడు తమ ప్రబంధములు చెప్పవలయు
నను కుతూహలముతో యుంటిని...”

నేమల పేరయ్యశాస్త్రీ, తమ్మతాలూకా, కాకరపర్రు.

చ. “సకలము మీదుగీరతము చక్కఁగ నున్నది విన్నవట్టు, మీ
రకుటిలచిత్తు లాతఁ డిటు లజ్జితచే మిము నిందచేసఁ బు
త్రకుదొసఁగుకొ ట్లమించు టది తండ్రికిఁ దప్పన ! మీ రెఱుంగరే
యకట, తనూజశిష్యులకు నంతర ముండునె ! యెంచి చూచినకొ.

ఉ. కబ్బును చేసి కాశ్యతముగా నొనరింపకుఁ డంచు మిమ్ము నే
నిబ్బర మైన కేర్పిని మనీషులఁ గోరెద” నాఁగ నేనునుకొ
గొబ్బున “నోమహాత్మ ! మిముఁ గోరికమైఁ గనుఁగొంటకుకొ ఫలం
బబ్బె యథార్థ మాడితి రహా ! మిము నే మని సన్నుతిం చెడకొ.

ఉ. అచ్చున కై నద్రవ్య మది యంతయు నష్టమ యానుగాక మీ
యిచ్చయె నాదునిచ్చ “క్షమియింపు” మటంచును శిష్యుఁడాడినకొ
జిచ్చున బుగ్గిగాఁగ నిది చింపి యడంచెద నట్లు కూర్పుఁ డో
సచ్చరితుల్ ! పృథాణముగ సల్పెద మీనుడి మీఱ నేర్తునే.”

“.....తమచే రచింపఁబడిన శ్రవణానందము.....గ్రంథములు
మాబంధువులవద్ద...చూచి చదివి ఆనందలహరీనిమగ్నుడ నైతిని. కాని తమచే
రచియింపఁబడిన గ్రంథముల నన్నిటిని చూచుటకు ఆతురతకలవాడనై యుంటి
...యీదిగువ పుస్తకముల పంపింపు డని ప్రార్థిస్తున్నాను ... న్యాయ మని
యూహించి దీనితో 0—8—0 అణాబిళ్లలు పంపితిని.....”

చర్ల పండుకాస్త్రిగారి కుమారుడు నూర్య నారాయణ, కాకరపర్రు
తణుకు తాలూకా. 27—11—10.

.....అయ్య తమరు చేసిన పుస్తకములను చూడవలె నని కుతూహల
పడుచున్న నాకు తమరీ క్రిందిపుస్తకములు పంపింపఁ బ్రార్థితులు.....

వేదుల సుబ్బారాయుడు.

12 ప్రశ్న.

గీరతమునం దచ్చటి ప్రాణులకు పిప్పి యను నభిప్రాయము కలదా !

ఉత్తరము.

9-7-11, కాకరపర్రు.

“.....గీరతంకూడా యెంత అచ్చుపడితే అంతే పంపించవలెను...”

చర్ల సీతారామయ్యవారు.

*చ. అనినఁ “బ్రయత్నమున్ సభిపి యాశఁలు వాగ్దేవ నచ్చు నాపుఁడొక్క నెల” యటంచుఁ బల్కె విధిగా నటు చేసెద నంచుఁ జెప్పి యయ్యనఁసునియాజ్ఞ గైకొని రయమ్మున నారయ శాస్త్రీగారి దగ్గన మొనరించి యాణధుని శాసనమున్ వచియించితీన్ సఖా.

చ. అది విని యాతఁడుం బయికి “నట్టిదె యుక్త” మటంచు శీర్షమున్ గదిపి బహుకరించెఁ దదనంతర మాయన యంప నేగి యా పదపడి భాష్యకార బుధవర్యునితో నకలమ్ము చెల్పి కోవిదుఁ డతఁ డాచరించిన కవిత్వపుబంధముఁ గంటిఁ బిమ్ముటన్.

ఉ. ఈయన నిప్పుడే కలిసి యించుక గోష్ఠి యొనర్చినాఁడఁ గార్యాయతి నిమ్మహాత్ముఁడు సభార్థము మున్నరుదేఁడు మేటి సుశ్రీయుతుఁ డీతఁ డెంతయును జేసగఁటి మనీషి సత్స్వభావాయతనమ్ముగాఁ దలసెనయ్య యొకించుక చూచినంతనే.

శా. తర్కవ్యాకరణజ్ఞుఁడు గవనబంధజ్ఞుండు గీర్వాణవాక్యార్కశ్యప్రవిభేది బంధకవితాఘట్టమ్మునం ధట్టుఁ డయ్యర్కున్ బోలెడువాఁడు తేజమున నార్యాచారి యెద్దాన సంపర్కం బీతఁడు వెట్టికోఁ డట ! కలావ్యాసంగి వాలాయమున్. 452

“.....గీర్తాది గ్రంథములను ముగిసిన నంటనే పంపించుటకు ప్రార్థితులు.” చల్లా సోమనాథశాస్త్రీ.

*“శ్రీ వేదమూర్తలకు చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిలవారి సన్నిధికి. ఆణివిళ్ళ సీతారామశాస్త్రీ నమస్కార పూర్వకముగా చేయుచిన్న ప మేమనగా,..... తమతో మనవిచేసినట్టే వారితోకూడా చెప్పినాను. మేము మానటయే కాని వారు చేయక మానరని చెప్పగా, వారు తిరిగి యేమియు చేయరు, మీరు మాన వలసినదని చెప్పితిని. తిరిగి ఆలాగుననే చెప్పినారు. పిమ్మట యేమి తోచినదో అచ్చు వేయించినారు... మీరు చాలా యోగ్యులు, విద్యత్కవులు గాన విశేషించివ్రాయనక్కరలేదు. ఇట్లుపైని మీయిచ్చానుసారముగా చేయవలయును.”

ఆ॥ నీ॥ శా॥ ఆషాఢ బ ౯ గు॥

శా. నెలనాట్యనృత్యం దొక్కడే నెలయు నప్పట్ల మహాపండితుం
డలఘుం డాతడు సోమనాథబుద్ధి డయ్యార్యుండు చల్లకులుం
డెలమిన్ నానభ లొక్కరెండు గనినాఁ డీమారి చప్పట్లనేఁ
తలవేళన్ దరి లేడ యుండినను నీతం డాపలే డల్లరిన్.

13 ప్రశ్న.

అచ్చటివారిలో నెవరేని మమ్మును దూషించి చాటుగా నేనేని పద్యము
లల్లుచున్నవారు కలరా !

ఉత్తరము.

కాకరపర్తి.

“..... యఁగో కొంతమందికవులు రమరిమీద చెప్పినపద్యములని
కొందరచ్చటచ్చట చదివిరి కాని యవి యిప్పుడు నాకు దొరకలేదు. దొరికి
నచో నేనే పంపించుచును. మీరు నాకు వేరే వుత్తరము వ్రాయనద్దు. యెందు
చేతనన ..... కావున నేనే దొరకినప్పుడు తమకు పంపగలను. అచ్చు పత్రిక
లలోలేని పద్యములు.....”

వేదుల వెంకటసత్యనారాయణమూర్తి.

“..... తమకు అయిదువైపులకుకవులు కొంతమంది “కననము బా
గున్నదికా” దని యిటువంటి మొదలైన కొన్ని వాక్యములచే వారికిన్ని మాకు
న్న కొంచెము వైరము కలుగుచుండును. మేమున్న ఒక్కొక్కవేళ
“తే. గీ. నికటమున నుండి శ్రుతిపుటనిష్ఠురముగ । అడరి కాకులు బిట్టు పెద్దా
ర్చినప్పు । డుదధిరాయంచ యూరకయుండు టొప్పు వైఁపరాకున్న నెందేని
జనుటయొప్పు॥ అన్నభీమేశ్వరపురాణకుకవినందను బట్టి సంచరించుచుండుము.
..... మొదలగు గ్రంథములు నేను చెప్పించి స్వయముగా చూచితిని వాట్ల
యందు నైనఁగాని అక్కడక్కడ రసహీనపదంబులుండును గాని తమ పొండన
విజయ శ్రవణానందాదులయం చెప్పటం గానరావు, ఆరామద్రావిడులలో
యింతకీర్తిగల పురుషుండు ..... కలిగినవారిలో కానమని తలంచుచుంటిని—
బ్రహ్మన్న కాస్త్రులవారి యశఃకండళమ్మ లగుమిమ్ముఁ బొగడుటకు శ్వసనగ్రహనా
ధిపునకైన అసామర్థ్యము, ...” ఆరామద్రావిడి వేదుల వెంకటసత్యనారా
యణ, తణుకుతొలూకా, కాకరపర్తి.

ఉ. ఈయనయే “యితం డిటకు నెమ్మెయి రాఁ గత”మంచుఁ గొందఁ జూచి
దాయనమీదఁ గొంత విశయంబును బూనిరిగాని యెట్టులో
పోయెను సంశయం, బదియ పోవక నిల్చిన నీతఁ డప్పరిక
బాయు నవస్థ వచ్చునట! బాపురె! యా పురి క టైటింగితే.

ఉ. వండితులైనవార లటఁ బల్వరు గల్గెయు నెట్టిపట్ల ను
ద్దండుల నాఁగఁజాలరట! తాదృశులేగద కృష్ణమూరిక
గిండరగండఁడ౯ ఓరుదు గట్టిరి చూడుము “శృంగభంగ” మె
వ్వం డెఱుఁగుక గృహస్థుఁడతిభల్ నెలి కేగినదాఁకఁ దిర్వతే!

ఉ. ఇక ముగియఁతు నీగొడవ యిద్దచరిత్రుఁడు భాష్యకారశా
స్త్రీకి మఱిసోమనాథబుధశీతమయ్యాఖునకుక గృతజ్ఞతం
బ్రకటన చేసెడ౯ మిగుల మన్నన చేసిన యాణివిల్లవా
రిక మఱి చర్లవారికి మఱింగల సూరులకుక గృతజ్ఞుడ౯.

తే గీ. భాష్యకారుల కవనంపు బంధములను
వినఁగ నారేయి యొకకొంత నెడఱిపోయె
పిదప నిద్రించి తెలతెలవేగు వేశఁ
బయనమై యాలమూరికి వచ్చినాడ.

457

14 పల్కి.

పాండవాశ్వమేధవిమర్శనము (శతఘ్ని) వెంకటరామకృష్ణ కవులదియే
యగునా ? కాకరపర్తి వారెవరేని యందుఁగలరా ?

ఉత్తరము.

ఆకిరిపల్లి, 22—3—11.

“..... కాకరపర్తియొక్క వెంక — కృష్ణులంటే అత్యభిమానముగ
మన్నడట! ఆయూర మఱినలుపురు శతావధానలు గలరట, నాండురి అశ్వ
మేధమును విమర్శించుచున్నారట గ్రంథము పూర్తి యైనదట శ్రీవణానంద
మఱి వృద్ధవేశ్య వర్ణననీనము “పంది” యనునది స్త్రీలింగ విశేషముగట
“పందిని” యండ వలయు నని యొకవాదము చేసిరి. ఇత్యాదులు వెక్కు
లసందర్భము లొకవిద్యాధీతో ముచ్చటించిరట. ....”

శివరామశాస్త్రి.

ఉ. పాండవపత్నినింబలెనె కుండితక్కిరిని దస్కరింప నే
దుండగమో పానర్చునెడ దూఱువినా ఘల ముండ దంచు ధీ
శౌంధుఁ డెఱుంగు నమృతకు సత్పథముల్ గనరామి వ్యాజ మొ
క్కండును నూతఁ జేసికొని కావధమం దడుగంటుదుర్ తుదిక.

చ. ఇపు డెటులన్న నేమి యగు? నీతనిదేశికతక దదీయశి
వ్యపదవి, కాకకోకిలము, నాత్మకృతిత్వము, మత్కృతిత్వముక
గపటపు శృంగభంగమునఁ గల్గిన కల్లలు నారచూరిగా
రెపుడొ వచింతుగాక పరమేశ్వరుడే విమలగాక సర్వముక.

ఉ. కోకిలకాకమందుఁ గల కోడిగవుంగతికన్న నుక శత
ఘ్నీకృతియందుఁ గల్గు కడునీచపుధోరణికన్న శృంగం
గాకృతి గర్వ్యమైనదియె! యవ్యుని గర్తగఁ బెట్టినేల? క
న్నాకు శతిఘ్నకర్త యల నారయశాస్త్రి యిటుల్ విధించెనో! 460

ఉ. నూయ్యనను గహమ్మనఁ బ్రసూజనగు ప్తిని పాండవుండుగా
నార్యులు కర్ణునిం దెలియపైరి యనంతరమందు డాఁగెనే
కార్యము నెఁడు గుప్తముగఁ గాఁకరప ట్టిదియెల్ల డాఁదుఁగా
కార్యలమూలమై తుడుకు సంతయునుం బయలెక్కెడిక సఖా.

కాఁకరవర్తి శృంగభంగము.

కాఁకరవర్తి కరతాడనంబు లాంధ్రదేశమునకు నూఱుయోజనముల మీఁ
దనున్న కలకత్తాపురమందు, జాతీయ వైద్యకళాశాలలోఁ బఠ్యుకొనుచున్న
మాచెవులకు, తప్పెట్లమ్రోతవలె వినంబడఁగా దద్దరిల్లి యేమియుఁ దోచక,
నిర్ఘాంతపోయితిమి... ఇక్కడ నున్న యాంధ్రవిద్యార్థులలోఁ గలిగిన సంభ్రమ
మంతయని చెప్ప శక్యముగాదు.

మ. కవులీలోకమునందుఁ గల్గెరె? దమిన్ గాల్ చివ్వకున్ దృవ్వరే!
యవుగాదంచనఁ జాలుపండితులు మధ్యస్థంబుగా నుండి స । త్కవి యీతండని
చెప్పరే బలిరే ! యీకార్వల్లి గ్రామంబునన్ । గవులో ఘూకవులో యొన
బుచ్చని యేకాలంబునన్ గంటిమే. ఉ. జబ్బలు పట్టికూల్చి యెక సక్కెము
లాడుచు “శాస్త్రిగారు మికబ్బినసాహితీన్ గవన మందఱు మెచ్చగఁ బైట

చ. గురుండట ! పాదభక్తి యట ! కొండొక యాజయి మిచ్చెనంట ! త-
స్కరణపువేషముల్ మను పొసంగక యోడినబాడ దెల్పు న
త్తటి గురు వేమి యయ్యెనొకదా ! యగురా ! గురు వట్టిడో తిర
స్కరిణిని నేర్పి యిక్కరణిగా బ్రతుకుం డని తోర్చన జూపెనో!

చ. గురునిపనక గనుంగొనగఁ గొండొక చూతము గాక యాతఁడే
నరవరునాజ్ఞ నాగునెడ నాటక మిగతి గట్టినేల ! త
స్కరణపుద్రోవలక యశము గైకొనఁ గోరగ నేల ! శిష్యుడన
గురువును నూడి సత్సభలకుం జనుదేరిగుఁగాదె శ్రీపతి. 463

వేయుడీ ! నిబ్బరమేమొచూతు” మన నేరిమి గల్గిన వేంకటేశుఁడా ! దబ్బుఱ
గాండ్రొం దప్పికొని దాటుట పాటియె గాదె చూడగన్. నీ శాస్త్రార్థమునఁ
గాని చప్పట్లం దేలునే పాత్రకరణమున నస్తోకగరిమ ! సుకవిత్వమునఁగాని యొక
సక్తైశ్వర్యదేలునే కఃత్వమునందు నేర్పుకలేమి ! అపధానమునఁగాని యల్లరి
దేలునే ధానకాశక్తిలో దారతియ్య ! మనమాయతనుగాని ఘనరోషమున
దేలునే యొండులొండుల యెక్కువలును ! గీ. కాకిమాఁకల యట్టులఁ గేకలి
డుచు! గేలేనేనిన యంతనె గెలుపుగలదె! ఇట్టికెల్పున బాట సిగ్గెలదో! బలిర !
యియ్యడియే శృంగభంగమయె. చ. “జరుపుదుమేము సత్సభను జయ్యనరం”
డన రాక, “మీరలే ! జరుపు”డటన్న మార్పలుకఁజాలక, యొక్కని వేంకటే
శునిక ! దీక్షగనుకెట్టి పట్టి కరితాడన శర్వము స్వీకరంట హా ! యుజుకఁగ
లేక నాకు నితఁ డోడె “బలాదు”రటన్న చాడ్చునక. ఉ. వారును మీరు మాకు
నొకనైఖరివారలె, పీరిలోన నె! వ్వారిని నేరు గెల్చినను వారికి వారికి జాలిన
ట్టుగా ! గౌరవమేము నూపుదుము, కానిపనల్ పొనరించువారలక ! దూఱక
మాన మేరియన, దోసము లోక మెఱుంగునట్లుగక.”

ఇట్లు సుజన విధేయుఁడు,

దంటు సుబ్బానధాని,

191 బోబజారుపీఠ, కలకత్తా, 13-9-11.

(శృంగభంగమును గూర్చిన మంచిచెడ్డలను విమర్శించుకొనటకై చదువరు
లకుఁ గొంత యాధారమునకై యాయా యాయాత్తరములు మొదలైన వుదాహ
రింపఁబడియె. గ్రంథవిస్తర భీతిచే నొకను బెక్కు లున్నను నవి పదలఁబడియె.
ఈ శృంగభంగము మొదట నేదోరీతిగా నచ్చొత్తించి పదఁపడి దేశమాతలలో
ప్రకటింపించి పిమ్మట వారికవితాపత్రికలోనే ప్రకటించుకొనిరనియెఱుంగునది.)

చ. గురుఁడు యథార్థమున్ దెలుపఁగోరెడివాఁడె గురుండునాఁగ న
ల్లరి పను లాచరించిన నలందురువాఁడె గురుం డనన్ యశ
స్కరుఁడె గురుండునాఁ దనకు సద్గతి చూపినవాఁడె యెల్లరున్
గురువులె యెల్లరున్ హితులె కోవిదులే కలివేళ నోసఖా.

చ. గురువన నేమి ! సత్యమునకున్ జవదాఁటనివాఁడె, నాణెపుం
గురువననేమి ! యల్లరులకున్ ముదమందనివాఁడె, నిక్కపుం
గురువననేమి ! దోసమునకున్ దెరువీయనివాఁడె, యెల్లరున్
గురువులె యట్టులేని యల గుమ్ముడుకాయఁ బగిల్చి చూడుమా.

465

చ. అకపటులైన శిష్యులకు నట్టియశమ్ములె గల్గుఁగాక నేఁ
టికపటు లిట్టిక్తిన్ గడింతురుగా కది తాటియాకుద
ళ్లకరణి వెంటనే దుసికిలంబడుఁగాక సదా యథార్థప
ర్తికి జయమో మఱొక్కటియొ తీఱని దబ్బెడుఁగాక యేకమై.

13

శాఖా చంక్రమణ పర్వము.

రిజస్టరీ ఉత్తరమునకు సరియైన నకలు.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతా
వధాని గారి వద్దనుండి

} శ్రీ వేదమూర్తులయిన చర్ల
వెంకటచలపతిశాస్త్రిగారికి -

ఉ. చూచితి శృంగభంగమునఁ జూపఱు నవ్వఁగఁ జిత్తమందు సం
కోచ మొకింతయుం గనక కొంకు పహింపక జంకులేక మీ
కీఁచురవంబు గన్నడ లిఖించిన యా యన్మతంపువ్రాఁత; దో
బూచులకున్ భయంపడునె భూతము లక్కట ! భూతలమ్మునన్.

ఉ. కాఁకరపర్తిలో నట ! జగంబులు మెచ్చ శతావధాన ను
క్రీకతనన్ బ్రతిష్ఠ ప్రచురించిన వేంకటశాస్త్రి కవ్వరో
యాకవిరాజ శిష్యపరమాణువు డీకొన మూలమూలం
డేకిన పాఱుబోతట ! యెడ నొనరించె నఁతెంతవితయో!

468

ఉ. చుక్కలు రాలలేదు రవిసోముల పోకడ మాటలేదు: న
లిక్కులు కూలలేదు జలధిజ్వలనం బుబుకలగలేదు: నే-
డక్కట ! రామకృష్ణకవు లర్భులు లేగతి నేయనేడు: రా
ధిక్కుతనైది వేంకటసుధీకవిహారికి శృంగభంగముగా:

ఉ. ప్రేలిన గీర్తి రా దవృతపిష్టము నూటినఁ బూర్తి కాదు రాఁ
జాలిన రమ్మ మీకవుల సంబరముం గెలిపించుకొమ్ము చిం
కాలకు జంకువారమొకొ కాఁకరపర్తికిఁ గీర్తి తెమ్ము, సీ !
జాలమికేల వేగ మొక బాబు లిఖింపుము పచ్చి వ్రాలెదన్.

కా. మున్నే కోరితి రామకృష్ణులను “మమ్ముం గెల్వ రండంచు” వా
రన్నెన్నో లిఖించి “యేసభకు మే మేలేరలే” మంచు మే
ల్కొన్నా లేటికి నీకు నీ దురద వీలుంబాలు లేకుండ న
ట్లున్నన్, వారలఁ గూడి నేడయిన నా యుత్సాహమున్ దీర్చుమా.

ఉ. కాఁకరపర్తి యొక్కటియ కాదు, జగ మృఖిలంబు నేకమాఁ
గా కల రామకృష్ణులకుఁ గల్గెనే శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా
స్తోత్రతాపధాన కవి ధూర్వహాదివృత్తప్రతివృత్తో
డీకొను శక్తి? యయ్యది ఘటించిన మాకును మోదమే కదా !

సీ. రామకృష్ణులు సభార్థము పిల్వలే దందుకొఱకు వేంకటశాస్త్రి యరుగలేదు
చుట్టాలతోఁ జెప్పి చూడ నేలేర మీ గ్రామమధుమన్న శ్రీరామసేన
యూరి గౌరవమును నూరిలో నున్న కెద్దలగౌరవంబును దలఁపకుండఁ
జప్పట్లపర్వంబు జరిగించి యొక్కసక్కెములాడుకొనుచుఁ బ్రశ్నములువేయఁ

గీ. దగినటులు చెప్పటయెకాక తగునె యచట
యోగ్యతములకు బుజురీతి నుత్తరంబు
పొంగుచును నంతలో “శృంగభంగ” మనుచు
గోల గావింప మీకుఁ సిగ్గేల లేదు !

ఉ. గోణము కట్టుటాది బుధకోటి సులింపఁ గవిత్వనైదుషీ
వేణికయాచుఁ చేర్పడిన వేంకటశాస్త్రికి “శృంగభంగ” మన్
వాణి వినంబడం బ్రజలు నమ్మరు చింతపహింప రింతకుం
బాగ్గిణముతోడఁ బంపిరని మాత్రము మిమ్ము నుతింతు నిచ్చులున్.

ఉ. అతఁడొకండు పో, సభకు సాయతమై గలుపించుటకై ము
చేతులలోని దే శాలము చాచునటల వీనువారు సభ్యులే
నేతలు నేతులే రథోడు చేసిన దంతయఁ గప్పిపుచ్చి యే
వ్రాతలు హరియలేరు గుణపరతులు కాకరచర్చి పరడెతుల్!

సీ. ఎందని సభనేయ నేర్పాటుఁ గావించి సభకొక్కయొక్క నీశ్వరునఁ జేసి
రామకృష్ణులచేత “రం” డంచువ్రాయించి మీరేగుడం దారుమారు మనుచు
శృంగభంగము శిరశ్చేదరహా కూవించి తరుపతి వేంకటేశ్వరుల రామ
కృష్ణకవులచేత శిలపించి తొందు కాకరచర్చి కి పద్ద గౌరవంబు

గీ. పొజ్జు లున్నారు కవులు విద్వాంసు లున్న
వారు భూపతు లున్నారు వారువారు
సంతసింపఁగఁ జేయుఁ డీ సాహసంబు
నందుకొనుడయ్య యివియె నా వందనములు.

కాకినాడ,
26-7-11.

దివాకర్ల తిరుపతికాస్త్రి,
శతావధాని.

ఈ రిజప్చర్లముపై నేవో కొన్ని వికటపు మాటలతో “సత్యసందేశ”
మను పేర రిజప్చర్లచేసి పంపిరి. సత్యభక్తు సంబంధించిన యుత్తర మందు లేమిం
జేసి దానికే బ్రతుక్కుత్తర మీయఁబడదయ్యె. పిప్లపేణమని యెంచి యది యిం
దుదాహరింపలేదు. దాని సత్యసత్యము లుపోద్ఘాతమున నించుక విమర్శింపఁ
బడినవి అందుఁ జూడఁదగు.

14

పాశుపత పర్వము.

తే. గీ. సత్యభ యటన్న రం డనఁజాల రైతి
రల్లరి యొనర్చువారల కన్నరైతి
రార! ధీరులరై గడేకారివదని
కాస చేసితి రేమందుమయ్య మిమ్ము.

కా. నారం బన్నను గూపనీరమును, నెన్నం గప్ప లందెందు సం
చారంబుకొ జరిగించుచుకొ కురికటుల్ చాలకొ బ్రసంగించు నా
దూరావం బిడ నేర చేరికిని సంతోషంబు, నారాయణా
ఖ్యారూఢికొ బ్రకటింతురే యకట! యే యారావమో నేయచుకొ.

ఉ. “పుట్టె నెటో స్వకాఖ నిది పో దింకఁ దోటకుఁ జేటుతెచ్చు నీ
చెట్టనెటింగి రక్ష నిడి శ్రేయము గూర్చుట మీకుఁ గీర్తి” యం
చెట్టులా నేను జెప్పటకు నెంచిన నల్లరిఁ జేసి నిందలక
గట్టినయంతనే యశము గైకొన నేర్తురోకో యనామకుల్ !

† సీ. నాల్గకాస్త్రముల నున్నతిగన్న వెంకటసుబ్బకాస్త్రుల పవశ్శ్రుతులకన్న
అత్యాశుకవియు భాష్యాంతవేత్తయు నైన రంగార్య వాక్ప్రసారంబుకన్న
సర్వకాస్త్రముల విజ్ఞత్వమ్ము గల వానమామలస్వామి సమ్మతులకన్న
మఱియు నెందఱో మహామహులు మెచ్చియొసంగుజయప్రతికాసముదయముకన్న

తే. గీ. మిన్న యగునొక్కొ మీ వ్రాయు చిన్నతనపు
శృంగభంగపు వ్రాతలు చెల్లపిళ్ళ
నెంకన యశమ్మునకు నివి వీసమేని
లోటు దెచ్చునె మీకు ఫలుతయె కాని.

480

శా. ఆయాపండితవర్గ మిచ్చు జయప్రతాపకముల్ వోయి మీ
దాయల్ మీరును వ్రాయు కుచ్చితపు వ్రాతల్ జైటికేల్లెంచి “హీ
హీ!” యంచుక నను మీరునుంబరెనె యేరే నన్నఁ జూతుక; వృథా
హేయంబుల్ పదరించు మిమ్ముడుగ నా కేలా! యసద్వాదులక.”

చ. ఎఱిగియు నిద్రవోవుజను నెవ్వఁడు మేల్కొనఁ జేయు ! వేంకటే
శ్వరులరెఁ గొన్నికబ్బములు నల్పి పధానము లావరించి కొం
డఱి బుధవర్యులకొ గని యనంతర మాతనితోడఁ బోరుసం
బరమున కీయకొన్న బుధవర్యులు మెత్తురు మీప్రయత్నమున్.

ఉ. మీర లుపాయశూన్య లటు మేకులు చెక్కుచు శృంగభంగముకొ
గాలుగ వ్రాయనారె యది గాంచిన తోడన “క్రొధమూర్ఖుల
దూఱునకై దురుద్యమముతో నిది కూర్చి రిసీ!” యటంచు నే
మోక్షకుఁడేని లో నొగులు మోసపువాసన గొట్టు నామమే.

మ. చరితక వ్రాయటా! దుఃఖముకొ దెలుపుటో! సత్యంబు వాక్రుచ్చుటో
గరితల్ వోరె గృహమ్మునకొ మడఁగి యీకాటుల్ పుసంగించుచొ
పురయకొ మాటికిఁ గాక కేవల మనూయామాత్రపర్యాప్త మై
విరసత్వమ్మును దెల్పుచున్న దిటువో! విభ్యాతి వార్జించుటల్.

కా. తోలుంబొమ్మలయటగా “నెవనినో దోకొంచు నేతెంతు మా
బాలు న్ని వెదిరించెదే” యనిన నబ్బాలుం డెవం డంచు నే
నాలోచింపనె, వాఁడు నాయెదుటి కేలా వచ్చు? నామోము వాఁ
డేలా చూడఁగలాఁడు, నే నెఱుంగనే యీ గారడీవేనమల్ !

* గీ. “రాను రప్పింపఁబని గానరా” దటంచు
వ్రాసి పక్కటింఁచి నట్టి యాబాలసుకవి
యితఁడు గాఁడొక్కొ రాశేల యిచ్చగించు
నల్లరికిఁ గాకయున్న నారయబుధేంద్ర!

తే. గీ. అతని శక్తి మీశక్తియు నఖిలమెఱుగు
వాఁడ నీజన్మమంతయు వ్యవధి మీకు
సత్సద్గురు రండు నియ్యండు చాలు ; నోరు
మెవప నక్కఱలేదు మీచదువు తెలియు.

పీ. దాతృత్వమునఁగర్హదాటి నాఁడనుపేర్చి గాంచువాఁడు యశమ్మునించువాఁడు
అఖిలవిద్యలు చూతునని ప్రతిజ్ఞపహించి నెగడువాఁడు బుధాళి వొగడువాఁడు
తారతమ్యమెఱుంగఁ దగు పండితుఁ చేత మెలఁగువాఁడహితంబుతలఁగువాఁడు
విద్వాంసుఁడనుపేరు విన్నంత నానంద మందువాఁ డాశీష్యు లొందువాఁడు

తే. గీ. రావు వెంకట శ్రీ నార్యరామవిభుని
మ్రోలఁ “బాల” మటంచు మీబాలు రనర
యేని యామేటి యేటి కుపేక్ష నేయు
నారసి వచింపుమయ్య యోనార్యార్య!

488

పీ. అచ్చులలో బొరఁబడ్డయక్కరమ్మల నేరి నోషమ్ములను విజిగీషులార
భారతాదుల నాడఁబడినలక్ష్యము లెఱుంగక కుమ్ములాడు మేటికవులార
ఎవరి నేతప్పు నట్టవలెనో యెఱుంగక పత్రికలో చెఱుచు సర్వజ్ఞులార
భానువైనఁ బరాగవటలిఁ జల్లఁగఁ జూచుప్రౌఢి చేకుటినవిద్వాంసులార

తే. గీ. యింటఁ గూర్చుండి మీచిత్తమెట్లు వచ్చు
నట్లు గొప్పలు నెప్పికొం డంతెకాని
పత్రికలకు విమర్శనలో పంపకుండు
మీరహస్యంబు బయలెక్కు మేలుకొనుఁడు.

* “రాను రప్పింపఁ బని గానరాదుమాకు” అను పద్య ముద్రస్తుత ప్రశం
సలలో ముఖప్రతమందుఁ జూడఁదగు.

చ. అదే చనుదెంచె,* భాకుపత! మందుఁ గృత్యములున్నానా శత్రువులు
బదునుచెడుక వుహానుహుడు పాథుఁడుఁ యు న్నది వాడెదనని కి
వ్దదనుదఁచె శౌరవమహాహవ మిత్తటిన్మత్తమిల్లుట
గుదురుచుఁగాక యశరము కూర్చగవీపట్టలావలెఁబునుల్.

ఉ. ఇంటనె దాని కృష్ణకవి యేమియు మ్రగ్గులు నెట్ట శీరినో
కొంటెల నంపి మీరలును గోల యవారిగఁ జేయఁజేయ నే
నొంటరి నేమి నేయఁగల “హూ” యింక లెండన నెట్లు లేతు మీ
దంటతనంబు లయ్యెడఁ గదా! ప్రకటింపవలెక మహాదయల్.

ఉ. అల్లరికేమి యెట్లలనో యజ్ఞతమై ఘటియింపవచ్చు మీ
యల్లపె సాక్షిదాని, కది యూరక పో దని లోన జంకి యే
కల్లలా కొన్ని నించి యొకకబ్బము కూడన! దాని వెంటనే
వెలడిసేయుటా! యకట! పే రింక దానికి శృంగభంగమా!

చ. ఇది యిటులుండనిత్త మెటులేని యశమ్మును గోరు మీర లా
ప్పిదముగ నింటుండ కెటు పిప్పివ్రసంగముగా శత్రువులక
గుడిరిచినార లాపదును గోధు సమస్తము వెళ్లఁగమ్మ మీ
కెదియును రాదు నిక్క మని యేర్పడఁ జేసెడి దానిపోకడల్.

ఉ. అందునఁ దాము లే మనెదరా, యది మీపుర మెప్పికోదు నే
నందకె వచ్చి మీ సలుపునల్లరి చల్లఁగ నోర్చినాడ మీ
రందుల నున్న సంగతి యథార్థముగాఁ గనిపెట్టినాడ మీ
నిందలకెల్ల వైచితి గణించితి నట్టియమాల్యత త్వముక.

కా. శబ్దజ్ఞానము నాకె యన్నదియొ నిచ్చల్ మీకె తా నున్నదో
యబ్బంబల్ మఱి యెన్ని నాడుకడ శిష్యత్వంబు గావించుపై
శబ్దజ్ఞానము నుంత కల్గెడినో యీ సందర్భమే తెల్పు “హూ”
శబ్దజ్ఞానము పైపయిం గలద! వాచాశూరతల్ కూడునే?

చ. “పలుకఁగవచ్చు నూ తొకటి వాఁయట శక్యము గా” దటన్న యీ
పలు కెప్పుడేని మీమదికి వచ్చెనె యూరక గెలినేయు నా
ఫల మెదిరించెడిక గడచుప్రాజత యుండినఁ గాచికొండు పే
రలుక వహించినట్టిఫల మందుఁడు యుక్తికె జాల మండినక.

* “పాకుపతము” ఇది పోరి శత్రువుకే బ్రత్యుత్తరము.

ఉ. అల్లరినేయ నేర్వక కలార్థులతో డిట సాగెరాదు ని
ద్యోల్లసనంబు గల్గ నుపయోగము నేకుట లేనిచో గడుం
దల్లడపాటు పైబడు వృథా యొనరించిన వాగ్వ్యయంబు మి
మ్రొల్లవిధమ్ములక గడకు నింతకుఁ దెచ్చె లిఖింపుఁ డీపయిన్.

చ. ఒడలి బలమ్మునక గెలువ నూహయొనర్పితి రీరటంచు నా
యెడద నెటో గ్రహించితి సహించితి నాపయి మీరు శిష్యులే
గడబిడఁ జేసినన్, దెలియఁగాఁ బడెనే యిపుడేని మీకు నా
యెడదతెఱంగు? పాండితి నొకించుక పాశుపతంబె తెల్పెడిన్.

తే. గీ. ఏకపచనప్రయోగాన నెక్క సక్తి
యముగ “నీకు శబ్దజ్ఞాన మకట లేదు
కవిత యింక నెట్టు”లనుమాట జ్ఞప్తియందుఁ
దెట్టుకొని యుత్తరమువ్రాసి పెనఁగుడింక.

ఉ. వేంకటేశాస్త్రినైపుణి వివేకు లెఱుంగనివారు కారు మీ
లెంకలు మీరుఁ దుల్యలని లేకియఁ గూడ వచింపఁ దట్టివో
లెంకల నంపి నన్ను నదలింఁచెద రెంతటిసాహసమ్ము మీ
కంకఁగఁ జేసె దేవుఁ! డిపు డాతఁడె యడ్డెడుఁ గాక వీరమై.

తే. గీ. కూసకూర్మప్రసంగముల్ గూడవిచట
చప్పటలు గొట్టుటలు కొనసాగ విచట
వట్టిప్రల్లదములు పనకట్ట విచట
పాండితియు నైపుణియు నుంత పలయుఁ జూడి.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణు లతివీరులు వాండ్రొ నటుంట నిండు మీ
శంకల కుత్తరం నొసఁగి జాడ్యము వాపుట ప్రస్తుతంబుగా
వేంకటేశాస్త్రి పూనె మును వేగిరపాటున నైచినట్టియా
ఱంకెలు సాగెరా విచట వ్రాత్రయనక బలి గోరెడిం జూడీ.

చ. దయగలదేవుఁ డెట్టులొ శతఘ్నిని వ్రాయఁగఁ జేసె మిమ్ము మీ
చెయి వచియించు మీచెయిది చెప్పకయే, జగ మక్కతాన నె
మ్రొయి గ్రహించు వెంకయకు మీకును గల్గినవార, యార ! యే
రియశము లేరి కట్టెడు, వరించునె గీర్తులు తమ్ముతామయై!

చ. ఒడలిబలమ్మునక గెలుతు రొప్పితి, నందునఁ గూడఁ దిర్పతిక
దడఁబడఁ గొట్టఁజాల రొకదద్దవదిందకపట్టుఁ బట్టి నక

గడపుదు రట్టిపట్టులకుఁ గేవలవిద్యకు నేడకేడ ! యీ
చెడఁగుడనంపుఁద్రోవలు వివేకులు నేర్తుర కీర్తి నిత్తురే.

చ. ఇంకఁ బ్రయతించి పాశుపత మెట్టులా తిప్పికొనుండు దాన మీ
కకలుషమైన కీర్తి యగు నందుకుఁ జాలరయేని నన్న మీ
రొకర హాసింపఁ బండితు 'లహో' యని యెల్లరు మిమ్ము నవ్వ 'హ
స్తికి నలదోమ యెక్క' డని తేల్తురు సారము వీర మేటికిఁ.

సీ. చర్ల నారాయణశాస్త్రియు నాకుండివ్యాసమూర్త్యాఖ్యమహాకవియును
అల్లపురాణపండాన్వయాభరణంబు మల్లయాఖ్యబుధేంద్రతల్లజుఁడును
వెడకి తప్పలు నూచ వెంకటరామకృష్ణకవీశ్వరుల్ కృతజ్ఞత్వనిధులు
వెంకటసూర్యరాడ్విభునేలుబడి నుండి మానాటకమును సమ్మదముకల్పి

తే. గీ. పాడొనర్చఁ బ్రయత్నించి పంపినట్టి
యలశతఘ్నిని జూచిన యనఘులెల్ల
మరల మా పాశుపతమును దఱచిచూచి
గుణవివేచన మొనరింపఁ గోరువాడ.

* ఉ. "అంక మొకింత గల్గని మహాత్ముఁడు వ్యాసమనీషీయక నిరా
తంకుడు మల్లసూరియును దజ్ఞుఁడు యోగ్యుఁడుదారుడైన శ్రీ
వెంకటసూర్యభూవిభుఁడు" ప్రేరకు లంచును వారిపదైమే
కొంకక తేల్పు నే నొకనిఁ గ్రొత్తగఁ జేర్పితిఁ జర్లచంద్రునిక.

ఉ. ఈయనయే ననుక మిగుల హేళనచేసిన బుద్ధిశాలి నా
రాయణశాస్త్రిగారి కెట్లులైనను జ్ఞానము గల్గెనేని ల
జ్ఞాయతి నిట్టివాత లడుగంటు నటంచు మదిం దలంతు న
న్నాయన గేలిసేసినను నాయన కేను వచింతు నొప్పులక.

ఉ. తప్పొకఁ డాచరించితిరి దానిని గప్పికొనంగ నెన్నియో
తప్ప లానర్చుచుంటిరి వృథా నుండి మీ రొనరించుయత్న మే
మొప్పెయు మిమ్ము మెచ్చఁడు 'నమోనమ' యంచు వచింపుఁ డెందు కీ
తప్పడుతోన లెందుకుఁ గృతఘ్నుశతఘ్నులలోనఁ దూలుటల్. 509

ఉ. అంక మొకింత కల్గని మహాత్ముఁడు వ్యాస మనీషీయక నిరా । తంకుడు
మల్లసూరియును, దానిల సేమము చూచుచుండఁగా । వేంకటసూర్యరాయపృథి
వీరమణుం డనుకూలుఁ డేలఁగా । వేంకటరామకృష్ణకవివీరులగారపుబిడ్డ కైత క ।
జ్ఞంకులు పల్కుపోటరులు డాఁగక లోఁగకయ్యండు కెట్లగుక ॥

(కవిత 1911 సం॥ 10 సంచిక)

సీ. శృంగభంగమటంచుఁ జెలరేఁగి తప్పుడువ్రాఁతలు ప్రకటింప వచ్చుఁగాక
అతిముఠిఁ బొరిఁబొరిఁ బురపుర్గమై గురువరుని బుగ్గవచ్చుఁగాక
చాలు మూలము లేక శబ్దార్థములు తప్పువట్టి పత్రికనింపవచ్చుఁగాక
చదువుకొంటినటంచుఁజక్కఁ బ్రాయంచుఁ దల్లిపై పసలముచల్లవచ్చుఁగాక

గీ. 'హూ' యవఁగ వచ్చుఁగాక, యేమో యవఁగ
వచ్చుఁగాక, రెండును వీడవచ్చుఁగాక
పైని మాటి జయింపఁగా వచ్చుఁగాక
పాశుపతమును ద్రిప్పఁగా వచ్చు టెట్లు !

ఉ. దిక్కుల నెల్ల నాత్మ గురులేజము నింపి దివాకరుండు తి
ర్యక్కుల కందరాని గగనాంతరసౌధపుఁజంద్రకాలపై
నెక్కుతటిక శతఘ్ని యొకఁ డిట్టులె రోజును రోజు ప్రేలు నే
తుక్కునొ మూర్ఖతుష్టికయి 'తుస్'తును తుస్స'ని వెళ్లఁగొక్కుచున్.

ఉ. పాశుపతాగ్నిహోత్రమున భగ్గున మండి వెలింగి బూదియై
రాశికి రాక దూలియుఁ బరస్పరమేళన లేమి బ్రుంగఁగా
నాశనమయ్యె దానికి వినాశనకాలము మూడి మున్నె మీ
యాశలతో శతఘ్ని; యొకనై నను మేల్కొని మేల్కొనం దగున్

సీ. నావల్లనే మీకు నామరూపమ్ములు వచ్చినమాట భువివంబయేని
నాకున్నశక్తిలో మీ కున్నశక్తి యెన్నవంతుగామి సత్యంబయేని
కపటవర్తనుల హృత్కాలుష్యములు భగవంతున కెఱుంగంగ వచ్చునేని
పనిపాటులను వీడి పరులగుణాగుణములు నూచువా రిలఁ గలరయేని

తే. గీ. ఎందులకు నేను వ్రాయుట? యెల్లకల్ల
నిజములవి వానియంతనే నెగడు ; నట్లు
కానినాఁ డేను గట్టించి కలదె ఫలము?
వ్రాసికొనుఁ డింక మీయిచ్చ వచ్చినట్లు.

15

ఉపసంహార పర్వము.

ఉ. ఊరక వ్రాయు మంటి నొకయుత్తర మంతన నీదుపాండితీ
పారమునెల్లఁజూపి తలవారలపై సభ యన్నచో గడే
కారులు పత్తురయ్య ! గుణగణ్యులు నేతురటయ్య యల్లరున్ !
చోరులు త్రోవఁ గాచునెడ శూరులూ, వేటొకపట్ల శూరులూ !

తే. గీ. సభకు రాదగువారలు కాస్త్రవిదులు
కొంద ఊప్పరి నున్నారు కొంతవఱకు
వారిఁ దెల్పియె యుంటి నవ్వారికొఱకె
చనవలసె సత్యసంధు లాఘనహృదయులు.

తే. గీ. తజ్జలగు వారివారియుత్తరములుండు
తెఱుంగ కవ్వారి షేర్దూడఁజెఱుపఁదలంచి
తమకుటుంబమ్ములోఁ జేర్చి దబ్బఱులను
మనప్రబుద్ధులు ప్రకటించికొనిరి కంటె ?

* చ. చలపతికాస్త్రిపేరను రిజస్తరుపత్రిక నీవు పంప లో
వల దిగులంది యాతఁడు “కృపకొ క్షమియింపుఁడు త” పుటంచు చె
ల్వెలఁబడుచుకొ లిఖించి పయి వీరును వారును భీతిమాన్చి యె
గ్గులు లిఖియింప దాని పయి గొండొక వ్రాలొనరించెఁ గంటివే.

గీ. “సత్యసందేశ” మట ! దానిఁజదివెయుందు
పదియఁ గవితయె ప్రికటించె నంతఁబోక
శృంగభంగమ్ముగూడఁ బత్రికను జేర్చి
కొనిరి బహులయ్యె బాలురగుట్టు కంటె!

ఆ. నె ఎవనివ్రాలూ చేసి యేడకో రమ్మని
వ్రాయ జేల ? సభకు పచ్చుశక్తి
తమకుఁ గల్గియున్నఁ దమరెవ్రాయఁగ రాదె
యింతమాత్ర మెఱుంగదే ! జగంబు.

* ఈయనక్షమాపణ యుత్తరము 79 వ పుటలోఁ జూడఁదగు.

ఉ. ఇంతటిబుద్ధిమంతు లని యిప్పటికేనియు నీకుఁ జక్కఁగా
నుంత యెఱుంగఁగాఁ బడెనె శుంతలచేతలు పత్రికా సుధీ
కాంతులు గొందురే ! తమకుఁగా లిఖించిన పాడువారితగా
నెంతురు లోకు లం చెఱుంగ లేమన వచ్చెడి వారిచెయ్యలక !

ఉ. ఏదియొ గిల్కుచుందు రది యెవ్వరో మెచ్చుచునుండు వీరికిఁ
లేదు నుబుద్ధి వారలకు లే దది యంతకుమున్నె, మద్యశ
శ్రీధరి కేగ నీదుడుకుచేతల కేమధికార ? మెట్లొ వా
పోదురుగాక యీ చెనఁటి పాకలు లోకులు విశ్వసింతురే.

చ. ఎఱుంగని వారి వారితలకు నేదియు నుత్తర ముండఁబోదు స
ద్గురుపదపంకజమ్మలను గొల్వఁగ నేరక తప్పువారితలక
బుర్రుర నింపి పత్రికలు పుచ్చెడిశిష్యుల పైఁపుమయ్య కాఁ
కరపురిలోని పెద్దల మొగమ్ములనైనను జూచి శ్రీపతీ.

ఉ. శ్రీపతి వీవు నీకవిత నీత విశుద్ధచరిత్ర; యాపె కె
ట్లో పనిఁబూని యెవ్వరో జడుల దొనఁగుల్ పొసఁగింప నెంచఁద
ద్యోత్యుతి నాఁగఁగా మొదట వా రెవరో యెఱుంగఁగఁ గోరి నే
నాపురి కేగితిం దెలియ నయ్యె నొకింతన వారిపోకడల్.

ఉ. సీతనుజూచి రామునకుఁ జెప్పఁగఁబోయిన వాయునూతి తా
నాతటి నయ్యశోకపనమం దొనరించినకృత్య మేమి ! యా
దూతమనమ్మునం దపుడు తోచినయాహయ నాకుఁ దోచెఁ బ్ర
ఖ్యాతికి మూల మైన నగుఁగాక మఱొం డగుఁగాక శ్రీపతీ.

ఉ. ఒట్టిరి కొట్టి రయ్యనిలుపట్టిని బిట్టగ సోకుముందఱక
బెట్టిరి తోక కాల్చిరి బిభీషికలక గనఁజేసిరిన్నియుక
బెట్టిదముల్ సహించి యల వీరుఁడు గుట్టు నెఱంగి రాఁడె ? యా
దట్టునితోనఁ బట్టితి యథార్థ మెఱింగితి నెట్లొ వచ్చితిన్.

క. దొంగ గతి తప్పఁ దనకు స
భం గెలు పిక లేక “శృంగభంగ” మనచువా
నెం గృష్ణుఁడు మఱికొందఱు
చెంగలులక జేర్చికొని వివేక మెడలఁగక.

క. శంకటరామణు తా నీ
పంకమ్మనంగలడొ లేడొ వ్యాసే నరణు మున్
గొంకక కోకిలకాకము
పంకిలచిత్తులకుఁ గలనె భయభక్తు లిలన్.

* క. గురుదక్షిణ యిడెఁ గాదె శి
వరామకవి నీకు నూటపదియాణుల నో
తిరుపతిశాస్త్రీ ! యితఁడిడు
గురుదక్షిణ నేల యందుకొనఁ దగదొక్కో!

గద్య

ఇది శ్రీ ..... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబగు
గీతామ్నాయమ్మన నధికప్రసంగదమనమును
ప్రథమభాగము సంపూర్ణము.

* (తెనాలి శతావధాన పీఠికనుండి)

అవధానిగారి కొనంగఁబడిన బహుమానము (రు 116—0—0) లును
బ్రహ్మ సభవా రొసంగిన సత్కారము (రు 25—0—0) లును అవధానిగారు
తమకుఁ గల భక్తి విశ్వాసములు నెలువడునటుల బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిశాస్త్రీ గారికి
సమర్పించిరి. గురువులయెడ శిష్యుఁ డిట్లేకదా పరివర్తింపవలయును.....

తెనాలి, }
28-12-11. }

ఇట్లు విద్యజ్ఞన విధేయులు
ప్రభుల పీఠరాఘవులు.
పెద్దిభట్ల లక్ష్మీనరసింహం.

త ప్పొ ప్ప ల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	19	వంశ	నంశ
4	10	కుబోఁలె	కుఁబోఁలె
20	11	బ్రబుద్ధ	బ్రబుద్ధ
25	15	లేనని	లేవని
27	15	నీముందరా	నీముందఱా
28	20	గంతె	గంతే
32	21	వచ్చుబై	వచ్చుఁబై
34	22	యజ్ఞము	యజ్ఞానము
36	2	జూడం	జాడం
„	24	చెచ్చి	చెచ్చి
42	4	ఁటేని	ఁటేని
„	18	యున్నది	యున్నది
55	2	పర్వత	పర్వత
57	22	తెలుపు	తెలుపు
62	11	త్రాయము	త్రాయము
„	16	భోరనక	భోరనక
63	5	పదవ	పదవ
84	5	డిజన	డితజన
94	14	దట్టుడ	దట్టుడ
99	8	గుమ్మడు	గుమ్మడి
102	19	బుధ	బుధ
103	15	పండితుల	పండితులు
104	18	నందుకె	నందుకె
107	7	మూటి	మూటి
109	14	పొసగింప	పొసఁగింప

గీ ర త ము

(శు ర చ ష్ట ణ)

ఉ పో ధా త ము

చదువరులారా !

గీతపరిధమభాగము చదివి యుంటిరికదా, సర్వవిషయములును గూర్చి పోయముగా నందే గతార్థము లగుటచే నిప్పుడు ప్రకటించు ద్వితీయభాగమున గాని, ప్రకటింపబోవు తృతీయభాగమునఁ గాని తెలియఁదగు విశేషాంశము లంతగా నుండవు. ఎన్నాళ్ళుచదివినను నాయా యాగ్రంథభాగములయందు—

(1) శిష్యుఁడు గురుద్రోహముచేయుట తప్ప. (2) అందులో నీ శిష్యుఁడు పత్సరములకొలది చదివిన శిష్యుఁడు గాని వేటొక విధమగువాఁడు కాఁడు. (3) వైఁగా నితఁడు కృతఃకుండగుటతోఁ జాలింపక వదలుబోతువారైతలు, అసత్యములు, అపవాదలు లోనగునవి పరికటించుట మొట్టమొదలే తప్ప.

అను నీయంశములు దక్క వక్తవ్యాంశము గానరాదు. గురువే దోషియో, లేక శిష్యుఁడే దోషియో మీకు మొదటిభాగమువలననే గతార్థమై యుంటుచే దీనిపరికటన మంత యూపశ్యకమని మాకును దోచలేదు గాని మొదటిభాగము నందు విస్తరభీతిచే వదలిన యంశములు కొండొక యుంటుచే నయ్యవి యందు ఖండించు మిషమీద గురుశిష్యభర్తములు కొన్ని సంగ్రహించి చూపుటకై దీనిని ముద్రించిలిమి. 'అట్టహాసము' అనునది పరిధమభాగమందే యిందుక స్పృశించి పదలఁబడినది. పిమ్మట గుంటూరునీమ పూర్వరంగము 45, 46, 47 వ పుటలలోఁ గొండొకదాని బంధారము బయటబెట్టఁబడినది. ఇందుం గూడ నక్కడక్కడ దానిం గూర్చి ప్రస్తావింపఁ బడినది. 'అట్టహాసమే' యననేల, మాశిష్యులు వ్రాసెడి వ్రాతలెల్లఁ బరికించి చూచినచో—

(1) మాగురువు పండితుఁడుగాఁడు. (2) పాతుఁడుగాఁడు.

అను సంశయ సాధించుటకై పాటుపడుటదక్క వేటొక్కటిగానరాదు. ఇందులకు వారు చూపుప్రమాణములో, వేరు దాచికొని తోచిన ప్రల్లడము లెల్ల వ్యయపఱచిన తస్కరల వ్రాతలు. ఆవారైతలవలననే గీత పరిధమ

II

భాగము నిస్సార మనియో నిరుపయోగమనియో గూడ లిఖించి సంతసించుచుం
డిరి. ఆవ్యాతల తత్త్వము లోకమెల్ల నెఱుంగును. మాత్రమ్య లంతకుమున్నే
యెఱుంగుదురు. ఎఱిగియును వానివలన మాకేదియో న్యూనత కలుగు ననియు
నంతలోఁ దమ గురుత్వముకూడఁ బోవు ననియుం గాఁబోలును పీ రవి పట్టు
కొని సారకు వేలాడుట!

“శ్లో॥ కతిపయదివయపైః త్షయంప్రియాయా, త్కృతవాసరావసానః
ఇతిముదముపయాతి చక్రవాక్ వితరణకాలిని వీరరుద్రదేవే.

(విద్యా నాథకృతము)

“తుష్టతు దుర్జన” న్యాయమున నాయు యాతప్పడువ్యాతలెల్ల నిజములే
యైనను దమ కవి సాయముగావు. అవి మాకుఁ గల యశమును బోగొట్టినఁ
బోగొట్టుఁగాక. తమ గురుత్వము నెట్లు పోగొట్టగలవు? కావున వీరు మమ్ము
దోషులనుగాఁ జేయుటకు వ్యాయు వ్రాతలేమి, యందులకై వ్యయరూపమన్న
ద్రవ్యప్రదాతల సామ్యేమి పమ్మేగాని లాభకారి గావని వారి కిచ్చటిలేనిఁ దో
సిసహో గాంత యుక్తముగా నుండును. నానాటికి వీరు మఱియును నట్టడవిని
బడుచున్నట్లు వ్యాతలచలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. మొదట గురుని కపాత్ర
త్వము సాధించుటకు “గాకి” యని వదిలఁ దొరఁగొనిరి.

“ప్రక్షిణాం కాకీ చండాలీ” అనుటవలన నది యసాత్రత్వమునకు సాధ
కమే. ఇట్లనలనో? ఈ వేంకటేశ్వరుఁడే యా వేంకటేశ్వరుఁ డని యభేదా
ధ్యవసాయము చేసికొని పడఁదిట్ట నారంభించిరి. అతివిస్తరమెందులకు? ఏవో
విధమునఁ దిట్టట వీరి ముఖ్యోద్దేశము. ఏవోవిధమున నీతిగజుటలు ముఖ్యోద్దేశ
దేశము. వారందులకును మే మిందులకును బాటుపడవలసిన దని భగవంతుఁ
డెఱవఱచియుంటుండే నేవో వ్యాసికొనుచుందుము. రసాననవిచారముతో మాకుఁ
బని లేదు కావునఁ నందువలలు మమ్ము నిందింపకుండుముగాక....

ప్రకృత మగు ‘కోకిలకాకము’ను గూర్చియు, నింతకుమున్ను ప్రచురిం
చిన గీరత ప్రథమభాగముపై వారు ప్రకటించిన శంకలనుగూర్చియు గొండొక
వ్యాసి విరమించెదము. “కోకిలకాక” మన్వాపదేశముగదా, దానిని మీపై నేల
పెట్టుకొంటిరి? అని ప్రశ్న రావచ్చును. అందులకుఁ బ్రథమభాగ పీఠికలో

మాశిష్యుల వాగ్రేతలనే బోధకములనుగాఁ జూపి యున్నారము. ఇందుఁగూడ గొండోక చూపెదము.

(కవితలోని పరిభాకరపరామర్శమునుండి)

చ॥ .....మీగురులకుఁ దెల్లమే,.....మాగురులశక్తి.....ఉండిలు బద్ద శక్తి.....దెబ్బఁదినుకాకియె కాక నినుంగఱుంగునే॥

ఈ పద్యము 41 వ పుట మొదలుకొని యుదాహరించిన పేటూరి పరిభాకరశాస్త్రి సతీర్థసంపాదన పద్యముల కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరములోనిది. అతఁడు గురువును గాక యని వాగ్మయట తప్పని మందలించిన పైని వాగిసిన వాగ్రేతలో మఱల నదే పాటపాడుచు లేదని బొంకమొదలిడిన వీరి తెల్పిని, వీరి దైవానుకూల్యమును జనువరులే విచారించుకొందురుగాక. ఈ బొంకులను దమపేరితోఁ బ్రకటింపక శిష్యునిపేరఁ బ్రకటించుటవలనఁ దా మతని మందలించున కుత్తర హితేమి స్ఫుటమగుచున్నది. ఏశిష్యుడే నీ పల్లదములను వీరు పరమరించిరో ఆశిష్యుడే యిటీవల “పాణిగృహీతాశ్రమజానందశృంఖల” యను పేరితో 120 పుటలకు మించిన బూతుఁగూతలను వాగిసి లోకుల స్తోత్రముల కగ్గమైన గుఱుఁతుఁడు అతనిపేరా పోతముననే చూడఁదగు. అతని శంకల కుత్తరములు “శృంఖలాత్పణికరణము” చదివిన విస్పష్టముగఁ దెలియఁగలవు. ఆబూతుల వాగ్మిలు వెంట రా॥ ల యెఱుకమీదనే బరిగినదనుటకు సాక్షిభూతము లగు నంశములు బోలెడుకలవు. అవిగూడ నన్యత్ర చూడవలయును. మఱియుఁ బ్రకృతిమగు “పరిభాకర పరామర్శము”నుండియె మఱికొన్ని యసందగ్ధపరిలాపములను జూపుచున్నారము.

“మ...వాగ్మియగ నాయంటె సతీర్థులంచు ... కొద్దిగ శ్రీరామకవీం సుగ్రి డొక్కఁడె యెన్నేచ్చె...యిద్దరకొ బలిచెదే.

ప్రభాక శాస్త్రి “సతీర్థులార” అని వెం॥ రా॥ ల నిరువురను బిల్చుట తప్పట ! ఈపట్టు సమర్థింపఁబడుఁగాక. ఏండ్లకొలది వెంకటరామయ్య శిష్యుఁడు. ఏండ్లయంతడో? కొన్నాళ్ళు మాత్రము శిష్యుఁడు. దీనింగూర్చి భారవిమహాకావ్యములోని ద్వితీయసర్గమును, రామకృష్ణశాస్త్రి తండ్రిగారగు పృథ్వి, బ్ర॥శ్రీ॥ రామదండ్రశాస్త్రులవారును సాక్షులగుదురుగాక. మఱియు వీరియము 60 వ పుటలోని యుత్తరములోని 5, 6, 7, వ పంక్తులవలనఁ గూడఁ

దెలిసికొనవచ్చును, ఆయుర్తరము రామకృష్ణశాస్త్రి పినతండ్రికుమారుడు వ్రాసినదే, అనుగాక. అతడుగూడ వేంకటేశాస్త్రికే దగ్గజబంధువని రామకృష్ణ శాస్త్రి యపలాపింపక మానడు. ఇట్టి యపలాపమునకు ఊసి యొక రిట్లు వ్రాసిరి.

(1912 సం॥ పెద్దెంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఓకృష్ణకవిగారూ ! మీరు గీరతవిమర్శనమని వ్రాయుచు నందు నన్ను మికిరువురకు సరిపడిన బందుగుడననియు మీకు గల్గిన తంపియంతయు పెట్టిన వాడను నేననియు, నుడివితిరి. అసత్యములేయాడ గంకణము గట్టికొనిన మికిది యొక వ్యత్యాసముగ దోపకున్నను నాకు గడుగడు నన్యాయముగ నుండుటచే లోకులెఱుంగుటకై నాసత్యమును జెప్పచున్నాడను. అది మీరును గ్రహింతురుగాత. నేను మీకే సమాపబంధువుడగాని బ్ర॥ శ్రీ॥ వెంకటేశాస్త్రిలు శతావధానిగారికి అంత బంధువుడగాను మివాదిసారస్వమునకై మీరు వేరుగా చెప్పనప్పటికి మనబాంధవ్య మెఱుంగువారెవ్వరు నొప్పురు.....

పల్లెపాలెం.

M. V. Subba Row, 16-8-12.

ఈయపలాపములను గూర్చి గ్రంథములో నచ్చటచ్చటఁ గొండొక చర్చింపబడుచునే యుండును. ఇది యిటులుండఁగాక. అతడు 'సంప్రార్థనము' అని వ్రాయు వీరు 'పరామర్శము' అని వ్రాయుటవలననే కొంతపజ్జకు యోగ్యత స్ఫుటమగుచున్నది. దానివలన పచ్చ దుర్ధ్వని నివారిత మన్నను నివారించఁబడదు. అది యిటులుండే, దాని నిండఁ దిట్లు శరచరంపరగా నున్నవి.

(1) ఉ॥...కోకిలకాకము నెల్లడించుటల్, మంతుతనంబటంచు బలుమా టికిలించితిరి... (2) చ॥...ఛాత్రుడ వేంక రామకృష్ణ ధీమరులకటంచు మొక్కుడు॥ (ఇట్లనే నేకములు.)

ప్రభాకరశాస్త్రి 'మీ యదుగుల్ మొక్కి' అని వ్రాసినది చాలదట ! పైగా 'ఛాత్రుడ' ననవలె నట !

"చ॥...రామకవివీరుడ నీకు సతీర్థ్యుడైనచో, దిరుపతిశాస్త్రిగారును, సతీర్థ్యులే"

తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రి నద్దఁ జదివిన దేదియును లేదు. అట్లే వెంకటరామమ్యుగూడ నని శిష్యుని వ్రాలుతో బ్రకటించు మా శిష్యులసాహస

మును లోకమే పరికించుఁగాక. తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రియందు గురుత్వమును జూపుటకుఁ గారణము, అతనికంటె నితఁడు ముందుగాఁగనను రచించు నలవాటు గల్గిన వాఁడగుటచే నే కందపద్యలక్షణమునో యే యొక నిమిషమందో యితనివలనఁ దెలిసికొనుటతప్ప వేఱు గాదు. ఇక వెంకటరామశాస్త్రికిఁగల యావద్గురుత్వములో నెన్ని పంతులలోనో యొక పంతుమాత్ర మితిరులదియుఁ దక్కినదెల్ల వెంకటశాస్త్రిదియు నగుటకు భగవంతుఁడే సాక్షి కాఁగలఁడు. దీనింగూర్చి మూడవభాగములో విస్తరింపఁదలచి యిందు సూత్రముమాత్రము వ్రాసి విరమింపఁబడుచున్నది. అప్రస్తుత ప్రశంసలో మూడుమాసము లని కృష్ణకవి వ్రాసినను, కోకిలకాకములో ‘చాలఁగాలము వినివి’ అని యిరువుర చేవ్రాళ్లతోఁబ్రకటించి యున్నారు. “చాలఁగాల” మనఁగా, మూడుమాసములే యని పోట్లాడుదురా? అయినచో ‘స్త్రీప్రత్యయాంతము కాముది’ చదువట పాసఁగదు, ఎక్కువ బుద్ధిమంతులకు మూడుమాసములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము కావచ్చునని వాదమునకు దిగినను నిలువదు. మూడుమాసములు శుశ్రూషచేసెను, మాసము 1కి ననధ్యాయములు 10 దినములు. అదిగాక మధ్యమధ్య నైమిత్తికములు గొన్ని యుండును. అవి యెల్లఁబోద్రోసినచో షుమారు 45 దినములు చదివినట్లు లేలును. ఆ దినములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము చదువుటకు నై యాకాణా లెవ్వరును నొప్పురు, పైగా నా నలుబదియైదు దినములేని పాఠము జరుగుటకు!—

“తా నెప్పుడుఁ బొట్టహుటికొఱకే తరుగాడుదు నంట నేమియుం జెప్పదు కాకి కోయిలకు”, (కోకిలకాకము)

అను వారి వాక్యమొప్పికొనదు కావున విమర్శించుచో మాఘ్యుల వ్రాయువ్రాతలెల్ల నింతసారము కలవి, వారియదృష్టము మంచిది. కావున వారికి గురుమాషణ, దేవదూషణ ‘అన్యతోక్తులు’ ఇక నేమి కావలెను? కలియుగమునకుఁ గావలసిన సామగ్రి యంతయుఁ దట్టిందినది. ‘హానితో’ బోలడు గ్రంథమును వ్రాయుచున్నారు, వ్రాయఁగలరు. పృథి గ్రంథమును కట్లు విమర్శించి నిగ్గు లేచ్చువారెవరు? ఎవరికిఁ గావలెను? స్థూలదృష్టిచేఁ దిలకించు వారో. “కాఁబోలును” అని యనుకొందురు. ఇది యిటులుండె, “పరామర్శము” నుండి యిక నొకమాట నుదాహరించి దానిసారమును జెల్పి నదలుచు వ్నారము.

“సీ॥ దయమీఱ నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పి సాహిత్యయుతునిగాఁ జల్పినాఁడు”

వెంకటశాస్త్రికి శ్రీశ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పిననియుఁ గళత్వము మొదలైనవి శేర్మిననియు వారియెడల వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁ డయ్యెననియుఁ బై పద్యమునందలి సారము, శ్రీకృష్ణ మూర్తిశాస్త్రులవారపద్ధ వెంకటశాస్త్రి చేసిన వ్యాఖ్యాసాదికము నీకిందలి పద్యములవలనఁ గలిసికొనఁగోరము.

చ॥ కదలి యనంతరం బచోటు కాటవరంబును నొక్కపల్లె కింపొద వగనేగ...” (జాతకచర్యనుండి)

కాటవరమునునది శ్రీశాస్త్రులవారి నివాసస్థానము. శ్రీవారికి వలఁ జాలకా లముకిందట రాజమండ్రి ప్రవేశించిరి.—

తే. గీ. అచట శ్రీపాదవంశజుఁ డసభ మూర్తి, కృష్ణమూర్తియై కృష్ణ మకపి వరణ్యు నొద్ద, మొదటిడి కుమార సంభవమునను నెందు, నగ్గలుపతించె మూడు మాసములకలమి” ... తే॥ గీ॥ గురువుఁ డిత్సహపాతియుఁ గూడితిమి, నాడు చుందురు చదరంగ మట్టియెడల, లక్షణంబెట్లు లట్ల తల్లత్తులంబు, నితఁడు గగ్గిరియించె నాడు మెనకమెనఁగ ... తే. గీ. అంత పేనునందే కావ్య మును మొదలుకెట్టి చదువును నున్నంత కేఘ్నుకార, ణంబునయమించె డత్సన్ రూపముఁ బలియఁ బఱచెద...” చ॥... గురునింతి మృతినగనె నాత్మ దేహమం, దొదవ నొకిందుకంత స్వరయోగము, ... గురునికిక వచియించి యానమాన్యు పుగముంజనెఁ డల్లిని దండ్రనింగనక”... (జాతకచర్యనుండి)

నైషధము శ్రీశాస్త్రులవారపద్ధనే కాదు, మఱియొకరి యెద్దఁగూడ నిష్ప టికిని వెంకటశాస్త్రి చదువనే లేదు. ఇంక ముండు చదువలనియందును, ఆయా యంశములకు శ్రీ శాస్త్రులవారే సాక్షులు, శ్రీశాస్త్రులవారు వెంకటశాస్త్రిని గృతఘ్నుఁ డనియందుకో, యే మందుకో 48 వ పుట. 12 వ పంక్తిలోని గాడే జగన్నాథస్వామిగారి పద్యములోఁ జూడఁ గోరెదము, గీతప్రభుభాగమున 35 వ పుటలోని సీసపద్యమునఁగూడ శ్రీశాస్త్రులవారి విషయము కొంతకలదు. చదువఁగోరెదము, అథవా, శ్రీశాస్త్రులవారికి వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁడు గాఁడు. అంతమాత్రమునఁ దమచేమి లాభము? అతఁడే రారవాదినరకముల కగ్గమై పోవుఁ గాక, ఆతనిత్రోవ నిండ్రి మని యెఱిఁగియు వీరల పట్టవలెను ?

‘యాన్యస్యాకగ్ం సుచరిత్రాని’ తానిత్యయాపాస్యాని. నో ఇతర్రాణి.

అని చెప్పినవేదవాక్య మేరెఱుగనిది! అతనిమంచిని గ్రహించినచోఁ దమ్ము లోకము మెచ్చును గాని యందులకుఁ బరాజ్యులులై యతని చెడ్డను గ్రహించినఫలమేమి, ఇది యిటులుందుఁగాక, ఇంక వీరి గీతవిమర్శనపు క్రేలి నిందుక ప్రదర్శించెను.

‘గీత’ శబ్దము సాధువు కాదని కొంత చర్చ వ్రాసి దూషించి, అది పండితులు చేయవలసినది కాని జ్ఞానలవదుర్విదగులై దానికి వధికారులు కాదు. వీరు జ్ఞానలవదుర్విదగు లనునంశమునకు వారి “శతఘ్నీ”యే మొదటిసాక్షి, ఈవిషయమును తెలిసికొనఁగోరువారు పాశుపతమును బదువఁ గోరెదము, పాశు పతమే యుక్తములేదు. వీరిొక కఃతాపత్రికలో నెవఁగో మేజన్వీయిగాదు కాలిదాసకృతమును “శృంగారతిలకమును” తెలిగించిరని వ్రాయుచు వారి పద్యములను మెచ్చుటకుఁగా మా ‘రసికానందమును’ ఒక చట్ట మొదలిడి కొన్ని పత్రికలు దానితో ననే నించి కాలక్షేపము చేసిరి, అందువల్ల యసంగత ప్రబా ణములను వాడిచిరి, నిత్యత్రయ మదాహించుచున్నారము.

ఉ॥ రాతిరి మబ్బుచేతఁ బువ్వనృధికముగ నుండె, వ్యాప్తివై నాతత
‘ప్రృఢై’ పత్రియమ్మున నెద్దురవోయె గొంగ నీ రాతిరి మూయచొచ్చిరి కగ
మ్మును బాలనుగాన నెంతయుక! భీతిలుచున్నదాన నిక వేగమె నిద్దురమాను
పొంగుదా! (రసికానందము)

పైపద్యమును కిమర్చించుచు నందు “రాతి” అనుపదము చెందునట్లు వాడుట బుప్పని చెక్కిరింపఁ గొచ్చిరి

“పసంతతిలకము, ఈ బాలు నెత్తికొని యింటికిఁ బన్ననమ్మి, నాబంధు లందఱు మనంబున నేమి నారే, ఈబాలు మూర్ఖునిగు నిట్టులపెట్టిపోవంగా, బుద్ధి పుట్టదని కన్య మనంబులోనక” — భారత - ఆది - ౧౨౭

దీనింబట్టి యట్లు వాడుట భారతసమ్మతమని స్పష్ట మగునన్నది. ఇంత స్వల్పవిషయమును గనిపెట్టిరి వీరు పెద్దపెద్ద విషయములలోనికి దిగట “ఉట్టి” గురలేనియమ్ము స్వర్గమున కెగురుట” అంటిని. గాన కిరివిద్యావిషయక మగు శంకర కిటు సుత్తరము వచ్చుటకుఁ బ్రాంతింపి కొన్నిపుటలు పమ్మునర్పఁ దగిన కొనము. అదిగాక గీతమునలనఁ దమ నెత్తినబడు నంశములేవియో వానిని

VIII

ఖండించుకొనుటకన్న శబ్దనిచారమేమి ముఖ్యము? కృతఘ్నత్వమును గాని యసత్యతత్పరత్వమును గాని లేకుండఁ గాపాడుకొనఁ బ్రయత్నించ వలయునే కాని యా శబ్దము బాగులేదు, అందలి యుత్తరములు వ్రాసినవారు 'తి|| వెం|| కవులకు బంధుగులు' మఱియుఁ 'గొందఱున్నే హితులు' లోనగునపరాధములపలన ఫలమేమి? ఒక రిద్దఱు మూగురు లేక నలుగురైదుగురు వెం|| కాస్త్రికి బంధుగులే యగుదురుగాఁ, వారు వ్రాసినవ్యాతలో నున్నవిశేషమేమి? వెంకటకాస్త్రికిఁ బిచ్చియైత్తిన దని యెవరేని పృథురము చేసినప్పుడు దానింగూర్చి తేమసమాచారము తెలిసికొనుటకు వాయువారు బంధుగులు కాఁగూడదా? అంతమాత్రమున నందలి యుత్తరములెల్ల బంధుగులవియున్నే హితులవియు నని బొంకినఁబోవునా? మఱికొన్ని "తమంతఁదామే కల్పించినవి" యని కూడ వ్రాయ మొదలిడిరి. ఈ మాట కర్థమేమైనఁ గలదా? అట్లు కల్పించినచో నద్వైతవార లూరకుండఁదగరా? ఈ త్రోవ కొప్పురపుఁద్రోవ, దీనింగూర్చి గుంటూరిసీను, ఉత్తరరంగపతిక చూడఁదగు. యిట్టివే యనేకములు పల్లదములందుఁ గలవు. ద్విభాష్యం పుల్లకవి గారు వీరియందభిమానము కలవారా? కారా? ఆయన వ్రాసినయత్తరము వీగురుదక్షిణలోఁ బ్రచురించితమి. 45 వ పుటలోఁ జూడఁదగు. ఆయనకు వీరియందుఁ గలయభిమానమును స్ఫుటికరించుచున్నారము.

(కవితాపత్రికనుండి.)

క|| శ్రీవేదమూర్తులైతగు, శ్రీవేదుల రామకృష్ణశేఖరసకుఁ పద్భావనఁ బోలేట్యవ్యయఁ, డౌ వెంకటరామకవి నదంఘ్రద్యయికి ||౧||...ము|| ఒకచో ముద్దులు మూటఁ గట్టు నొకచో నొయ్యారముల్ నూపు నిం, కొకచో మంజుల శయ్యలందు నొకచో నుత్సాహముల్ పెంచు నిం, కొకచో నిండు నలంకిరియా చులను; బ్రాజ్ఞుల్ సంతసింపంగఁ గొం, కక రాజిలైడు రామకృష్ణకవితా కళ్యాణాలీలాగతుల్ ||.....

యిట్లువిధేయుఁడు

ద్వి|| పుల్లకవి, దుర్గాడ. 22-9-1910.

ఈయన కట్లు మన మేల విడిగి పోపలెనో యోజింపుఁడు. తా మొనర్చు చురుద్యమదుష్ప్రసంగాదికములు తల్లివెనుకఁ దల్లి యనఁదగిన పెద్దతల్లిలోనగు వారికే రుచింపనియప్పు డితర బంధువుల కెట్లురుచించును, ధర్మముబంధుత్వాదికము ననుసరించునది కాదుగదా. ఈ పుల్లకవిగారువెం||రా||ల భావిప్రయత్నమును గూర్చి యిట్లు వాయువారున్నారు.

.....లే॥ గీ॥ గీరతమ్మ విమర్శించు గిట్టయొకటి, వెలువడుచున్నయది దాని
 పనుకనుండి, నిజవిశేషమృతము గని నెగడవచ్చు...కుకవి కాండ వేదండఖండ
 విఖండనాశ్రియ. ద్వితీయాశ్రియ పుల్లకవి,

80-7-13

గోదావరి డి॥ పితాపురం, డి॥ దుర్గాడ.

ఇది యిటులుండె, మాశిష్యుని పెద్దతల్లిలిరువురు. వీరు కడు ధర్మశత్తురు
 రాండ్రుని మాబంధువులెల్ల నెఱుంగుదురు. ఆ యిరువురలో నొకరి హృదయము
 పృథ్వీతవిషయమున నసంతృప్తమని కనిపెట్టబడినది. అందులకు సూచకమగు
 లేఖ 78 వ పుటలోఁ గలదు. అది వారి సౌహార్దమునే తెల్పునుగాని తక్కిన
 విషయములను దెల్పును. దానింబట్టి తక్కినయంశము లెఱుంగుదురుగాక. దానిని
 వ్రాసిన కాకడపర్తి నారాయణమూర్తి మాశిష్యునికే దెదతల్లి కుమారుఁడని
 యెఱుంగఁడగు. వేటొక పెదతల్లిగా రీతని ప్రకృతోద్భవమునకు మొదలే నమ్మి
 తింపరు గాని ఆవిషయమున మేమిట వ్రాయ నాధారములు లేవు. ఆధారమే
 యక్కఱలేదును. వీమాత్రమేని మనస్సుననది యొకటి యుండేనేని కృత
 ఘృత్య దోషము నది యెవ్వరినిగాని సంతసింపనీయదు; కాన వారు వీరననేల,
 మాశిష్యుడు కృతఘ్నుఁడేయగునేని యితఁడొనర్చుపనులు మనుజుజన్మమైతిని
 యేరికిఁగాని యనన్యములు గాకపోవని చెప్ప సాహసించుచున్నారము. అది
 యిటులుండె.

(1913 నం॥ అగస్త్య 27 వ లేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఆంధ్ర చంపూభారతము.

ఈగ్రంథమిప్పుడు కవిత్వాపత్రికయందు ముద్రితమైనది. పితాపురసంస్థాన
 కవులగు రామకృష్ణకవు ఓగ్రంధమును సాదగంజున తమ కవితలో పృచురించు
 టయే గ్రంథోత్కృష్టత చాటుచున్నది..... (తిరుమలవెంకటరమణకవులు)

పైపంక్తిలవలన నాకవులకు వెం॥ రా॥ లయందుఁ గొండొక ప్రేమకలదని
 విన్నపమే. వీరు మాకు సకంపిన పద్యములను 48 వ పుటలో ముద్రించి యుం
 టిమి. వీరి కృతఘ్నతాదుల విషయమున వారికిం గల యేవము నవి పూర్తిగా
 వెల్లడించెడిని. సారమేమనఁగా వీరి వాక్పూర్వస్వాదికమును బట్టి బంధువులేమి
 లోకులేమి వీరిని మండ్రించు తలఁపు గలవారగుచున్నారు. త్రోవలేక వారిని
 వీరు మాకు మిత్రులుగ నవలంపించి తన్ములమునఁ దమకు శత్రుత్వమును సాధిం
 పఁజూచుచున్నారు.

(కవికర్ణరసాయనమునండి)

క. కాశేమి తన్నుఁ దిట్టెనే, కోటిల త న్నేమి ధనము కోకొమ్మనే
లోకము చగ యగు చరునని, వాకునఁ జాట్ట మగు మధురవాక్యము కలిమికా.

మాశిష్యుల ప్రకృతస్థితి పైపద్యమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నది. మొదటఁ దా మవలంబించిన పికత్వమే కాకత్వముగాఁ బరిణమించుచున్నది. దానిని వారింప నెవరితరము ? ఇతరకారణములచే శత్రువులగువా రిట్టిపట్టుల నేవేని యవకతవకలు తమ్మునుగూర్చి వ్రాసినచో నవి తోగినివేయనగును గాని యిట్టిది లవమును లేనివారు శత్రువులగుచుండఁగా వారిందుట యెట్లు ? ఈ విషయమును సమర్థించదగు సంశయము పెక్కులున్నను దిశ్శాస్త్రము సూచించి వదలితిమి. మీరికి గురుకోపా మనిన బెల్లమునుంగాదు. ఇది మాయెడలమాత్రమే యనుకొను చుంటిరేమో ? అట్లుకాదు. సార్వత్రికము, దీనిని సూచించి వదలుచున్నారము.

“భగీరథశాస్త్రులుగారు, వీరు సత్తములు... యాయన యింజరములో నున్నప్పుడు భారద్వాజభట్టములోని విశేషములు తెలిసికొనుటకై వెంకటరామ కాశ్మీరగా రాయన యొద్దకు వెళ్లినమాట సత్యమే”

ఇది కృష్ణకవివ్యాత, చదువుకొనుటకు వెళ్లెనన్నచోఁ బరువు దక్కున యని యెంచి కాఁబోలు. “విశేషములు తెలిసికొనుట” కని వ్రాసి పాపపు బండి తోల మొదలిడినాఁడు. ఒకవిశేషము మాత్రమున్నది. కృష్ణకవివ్యాత నాఁగఁ జాలుకున్నను వెంకటరామయ్య తానుగూడ నిందుఁ జేవ్రాలు జేయకుండుటచేఁ గొండ్లోక సంతసించపలసియున్నది. ఈ గీరతవిమర్శన ప్రకరణమేమి, అట్టహాసమేమి, కృష్ణకవిగారి వ్రాలుమాత్రమే కలవి యని చదువరు లెఱిగియే యున్నారు. ఆయనయొద్దకు విశేషములు తెల్పుటకై వెళ్లినట్లు లిఖించినను లిఖింపఁ గల సాహసి మండీ కృష్ణకవి. అతని కసత్యమువలన లవమును భీతిలేదు. ఈయంశము శృంగభంగాదికము వలనఁ జెలిసికొవచ్చును. అతనికి దీటుగువాఁడు చర్ల చలపతి, అతఁ డతని బాపముఱచి. అతనింగూర్చి వ్రాసినచో మాత్రేఖని కెంతేని పనిగలుగఁ గుదు “యతోవ్రాచో నీపర్తంతే” శ్లో॥ కథాపిఖలు... అశ్రేయసేయతః, ప్రకృతమనుసరణాః, భగీరథశాస్త్రులవారి యొద్దఁ జదివి కొన్న సంగతి నొప్పికొన్నచో నావిద్యాభ్యసన కాలము ప్లవంగ సంవత్సరమగుటచేఁ దదనంతర భావియగు కీలకవత్సరములోనే వ్రాసికొన మొదలిడిన ‘ఉభయ’

కాస్త్రుప్రవీణత్వము' బ్రతుకడు. ఇందునుగూర్చి గీరప్రభమభాగపీఠిక18, 14 పుటలలోఁ గొన్ని పంక్తులు చదువఁగోరెదము. దానిని బ్రతికింపవలయు నని భగీరథకాస్త్రునివారి శిష్యత్వమును బృచ్ఛకత్వముగా మాకృష్టమకవి యపఁ బింపఁ జూచెను. తన బాపముఁబడి యగు చర్ల చలపతి పెద్ద పండితుఁడని లోకమునకుఁ దెలియునట్టి కృష్ణకాస్త్రు కొండొక యవలపించెను. ఆసోదెవలన నితనికిఁ బ్రయోజన మెంతయున్నది? 'శృంగభంగ' 'సత్యసందేశముల' కవిత్వము తనదికాదని లోకము విశ్వసించుటయే దానికి ఫలము. ఎన్నియని చూపుదుము. ఇతఁ డసత్యమునకుఁ బుట్టినిల్లు. భగవంతుఁడును, దజ్జాలును ఇందులకు సాక్షులు. ఆచలపతి వ్రాత కీతఁ డిట్లు వ్యాఖ్యాన మొనర్చుచున్నాఁడు.

"వెంటకాస్త్రుగారి బంధార మెంతో కృష్ణకవి తేల్చుననియు, నాపిదప గుంపతికాస్త్రు వెంకటరామకాస్త్రులు గార్ల సంగతి చూచుకొవచ్చుననియు నందు గల యర్థము యగ్రార్థమని ముమ్మాటికి వారు విశ్వసించురుగాక."

(“రాను రప్పింపఁ బనిగానరాదు మాకు”)

అను నప్రస్తుత ప్రశంసావాక్యము నెఱుంగనిలోకులు దప్ప నీవృథారా పము నెవ్వరు విశ్వసించురో.

ఉ॥ వేదుల రామకృష్ణులంట ? వెంక ననంట జయించునంట? యెం, దో ? దురితంపుబండి నొగిం దోలెడిసాహసమందు; నింక నెం, దో? దుడు కందివ్రాసి పయిఁ దోఁడక మి గ్గనుటందు, నింక నెం, దో? దెలియంగరాద యది యొక్క టియే సభ తేల్చునా దెకె”

అది యటులుండె, పాపము ! ఆచలపతి * క్షమాపణవ్రాసికొని నిగ్గోషి యగుటకుఁ బ్రయత్నింపఁగా మరల నాతని నితఁడు దోషదూషితుని జేయఁజూ చెను జూచితిరా !

* క్షమాపణ. ఇది నిందగ్రాహ్యమని వెం॥ రా॥ ల శతస్మి, శ్లో॥ క్షమా పణై కపదయోః పదయోః పతతిపియే (రసగంగాధరము) ఇందులకుఁ బాకుపత ముకూడఁ జూడవగు. ఆయాసమర్థనమెల్ల 'గుజినీపుస్తక'ములలోని పొరపా టులచలన నైనట్లు వావిదుచు మాశిష్యులను సభాస్థానమునకు రప్పించువా రిక్కాలమ్యున లేకుండుట కడు విచార్యము. అప్పుడుగదా నిగ్గతేలును.

“చర్ల వెంకటాచలపతిశాస్త్రి, యను నతఁడు వాకు బాపమఱియే... యితఁడు వ్రాసినట్లుగా వెం|| శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహముచే నచ్చటి విద్యార్థులలో నెవ్వరో వ్రాసిరి.”

వెంకటశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ మట, దానిపై నచటి విద్యార్థులెవరో వ్రాసిరట! (‘శృష్టతాడనాద్దవభంగః’) అన్నట్టిట్లు వ్రాయు నీతనిఁ దజ్జులు మందలింపకుండుట కడు నయశస్కరము. తక్కిన యనత్యములును బ్రగల్భములును నటులుంతుము. ఈవిషయమునేని ధృవసజుచుటకు నితఁడు సత్సభలో మాయొడుటికి రాగలఁడేమో మా చదువరు లడిగి తెలిసికొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నారము. అక్షమాచణ చలపతి పేరితో నితరులే వ్రాసినచో వారిని శిక్షింపఁ జేయుట యుక్తముకదా? నేఁడు చలపతిపేర నిట్లు సృష్టించిన వారు మఱియొకప్పుడు రామకృష్ణులపేరనే వేటొక డ్దమాచణనుగాని, నోటునుగాని మఱియొకటిగాని సృష్టించవచ్చునుగదా? కావున నిట్టిపట్టుల నాదాసీన్యముచితముకాదని కృష్ణకవికిఁ తెలుపుదురని చదువరులను మఱిమఱి హెచ్చరించుచున్నారము. ఇట్లే ‘మృణువస్తీతి’ వక్తవ్యముగాఁ గొంత సోద వెళ్లఁజెట్టెను. దానినెల్ల నూఁచకోతగా ఁండించినఁ బ్రయోజనము లేమి నిందు విస్తరింపమైతిమి.

“అట్టి యుత్తరములు మాయొద్ద కోటానకోట్లు గలవు.”

ఎట్టియుత్తరములు? గీరతములో, తి|| వెం|| కవులు ప్రచురించినట్టియుత్తరములవంటివి. ఎన్నియొన్నవి? కోటానకోట్లు! పదులుగావు, వందలుగావు, వేలునుంగావు, లక్షలునుగావు, కోట్లునుగావు, ఇకఁనెన్ని? కోటానకోట్లు. అబద్ధమాడినను నింత బట్టబయలుగా నాడవలయును గాఁబోలు; పోలు? పోలు? కోటానకోట్లగుఁగాక అర్బుదములగుగాక. కృతస్మృత్యము సుగుణముని వ్రాయఁ పెద్దమానిను లేదదొగతుడుగో? ఆయంశమును బోధింపని యుత్తరము లేమి పనిచేయును? లేదా, శిష్యత్వమునేని యాయుత్తరము లపలాపింపవలెను. ఈ రెంటికిని దక్కినయంశముల నెన్నిటిని వానివలన సాధించినను బ్రకృతమున కవి లవమునుపయోగింపవని మేము వేటుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ప్రధానవిషయమును వదలికొని యప్రధానవిషయములకుఁ బాటుపడు వీరి ప్రచారమువలన నీకింజిలోకోక్తి స్మృతికివచ్చుచున్నది.

“జగతి శిరశ్చేదనమయమందునఁ దనకుండలమ్ముల యాస గొనెననంగ”
(యామినీపూర్ణతిలక.)

వీరు ప్రియరించును తరముల స్వయాస మొక్కింత చవి చూపి విమర్శించుట ప్రిస్తుతముకాకపోదు గాన దిశ్మాత్ర మట్లొనరించుచున్నారము
(కవితాపత్రికలోని యొక యుత్తరమునుండి)

(1) “...రసికత్వలోపమునకు జడిసి మీసముల జెంచి కవిత్వమున మాచీ రాక్రమమునకుగా నుంచితి మన్న నెవరు నహింతురు...”

ఇతరులు సహింపకుండురుగాక, దానికిఁ దగినఫలముంగూడఁ గాంతురుగాక, శిష్యపరమాణువులు నైఁప కుండుట తప్పగదా? అంత రుచింపనిలో లోలో బరితపింపవలె గాని. “మీసమ్ముల్ మెలివెట్టి” అని సత్సభలలో వెక్కిరింపు మని యే వివేకి బోధించును? నైఁగా నెవరో కొంటెతనముగా వ్రాసిన “రసికత్వలోపమునకు” ఇత్యాది యెకసక్కెపుమాటలను శిష్యులు ప్రియరించుట తప్ప గా దని చెప్పువా రెవరు? ఇంతకు నిద్దానినలనఁ దమ కృతఘ్నత యేమి నివర్తించినది.

(2) ‘మీ రింకను గొంతకాల మోపిక పెట్టిన లోకము మీ మూఢునికఁ జివిసార్వభౌము లని యభినందించును,

ఆవ్యాతకన్న నీవ్రాత యుక్తమనవచ్చును. ప్రసిద్ధులెల్లరు క్రమక్రమముగా గతించినవిదప వీరినే యట్లు గౌరవించుచుండగ కాలము రావచ్చును. “దొడ్డెడు... దొంగలు దోలుకొనిపోతే...గొడ్డు...శ్రీమహాలక్ష్మి” యగునుగదా, ఆభవిష్యత్సార్వభౌమత్వమునకు మెట్టిమెడట కీగొనర్పవలసినప్రయత్నము గురుద్రోహమే యగునోటు?, అందులకా యీపూనిక, బాగుబాగు!, 1, 2, అంకెలు గుఱుతుగాఁ గల వాక్యములకు స్థానభూతమగు నుత్తర మొక్కటియేగాని, అది వ్రాసినవారు మాత్ర మిరువురు. అందులో నొకరు వ్రాసి తుదను ‘గారు’ అని తగుల్చుకొన్నారు. అదికూడ మోమిసముపలనే యెండులకో తగుల్చుకొనిన ట్లూహింప వలసినదే. ఇంతటి తెల్వికేటలు గలవా రేమివ్రాసినను వ్యా యదురు. అట్టి వారి పేరుల నిండేట ప్రచురింపవలెను. పలయువా రన్యత్ర చూడఁగలరని యుపేక్షించితిమి.

(3) “గీరతము నేతీరకాయగా భావించుకాలము రాకపోదు”

ఈవాక్యముగూడ, అ||“గారి” గారిదే, వీరభోగవసంతరాయఁడు పుట్టఁ గలఁ దనిచెప్పనట్టియన భవిష్యద్వ్యతంతమును దెల్పి రామకృష్ణుల నోదార్పి పతామర్శించుచున్నట్లు వాక్యముల కైలి చెప్పచున్నది. పరామర్శించువాఁ డెంతో యాపులుగ నుండవలయును, కావున మా వెం|| రా|| ఓట్టివారియుత్తర ములను బ్రకటించుకొనుట స్వవచోవ్యాఘాత మని చెప్పక తప్పక వచ్చినది. మఱియు నింకెవరో మాకాపులుగా నుండువారే యొక సందర్భమున “పిచ్చి పుల్లయ్య” అని వెం|| రా|| లకు వ్యాసీరట. అవ్రాత యితఁగొద్దిప్తమైనను నయ్యది యెట్లో మాలోనొకరికి సందర్శించునట! దానింబట్టి వీరకేమి ఫలము కల్గెనో కాని యాసోద కొంత వెళ్లఁజెట్టిరి. అయీ యనుపయోగ పరితాపమెల్ల నేసందర్భమునందలి దనుకొంటిరి? మా ‘పాశుపతమును’ ఖండింపఁ బోవుటకు వ్రాయునుపోద్ఘాతములోనిది. శాస్త్రము నుపయోగించుటకు వీలులేనియప్పుడు తా మింతకన్న జేయవలసిన గత్యంతర ముండఁ బోదని యాసోదకు దాత్పర్య మనునది యావదధము. నీపిచ్చిపుల్లయ్యయో యేదియో వ్రాసెను, దానిని ఖండించుట యుక్తమో? ఎవరో “పిచ్చిపుల్లయ్య” అనిరి గాన మేమును ‘పిచ్చి పుల్లయ్య’ అనియందుమునఁది యుక్తమో? విజ్ఞులకు నొకరు తెల్వవలసి యుండునా? అదియటులుండె, వెం|| రా|| లు, దమయజ్ఞతను నిరసించువారివెల్ల నేసంబంధములేన్నను మాకు మిత్రులనుగా నపిలపించుచుఁ దమకు శత్రువులుగా భావించుచున్నా రని యింతకు ముందే ప్రసంగించి యుంటిమి. అందులకీక నొకయుత్తర ముదాహరింపఁబడుచున్నది.

“వెం|| రా|| కవులు, మేము ఆశ్వమేధమున పద్యములు ప్రకటించితిమను దురభిప్రాయముతో కవితాపత్రిక వెనుకటివలె రు 1-0-0 కి పంప మనియు పూర్తి వెలుగుగాని పంప వీలు కాదనియు వ్రాయించిరి. యింతకన్న మమ్ము వీరేవిధమున సాధింపఁగలరో...” శ్రేషాద్రిరమణులు (సోదరులు)

తమయశ్యత్యముకతమునఁ దమవలని లాభమునుగూడ గణింపక తమ మిత్రులు తమకు శత్రులిగుచున్నారనంశమున కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును? ఎవరో — “భంగుమేదుత్తారులు” తప్ప నుజనులెల్లరుఁ దమ యశ్యత్యమున కేపగించుకొనువారేకద. 51 వపుట 21 వ పంక్తిలోని చామర్తి

జగ్గరావు తమకెట్టిబంధుగఁడు? అతనికి గీరతము సందాపక్తి యుండుటకుఁ గారణమేమి? పైఁగా నితఁడు, వెం॥ రా॥లకు, సహాధ్యాయి, బ్ర॥ శ్రీ॥ మధునా పంతుల నూరయ్యగారిపద్ద వీరు మూగురును గాళిదాసశ్రీయముపఱికో, అంత కొకింత తక్కువగనో చదివినవారలు. అట్టిచో నతఁడు గీరతమునభిలషించుట కర్థమేమి? అంతకన్న నెక్కుడుగ వారియాత్మబంధువు లేమి వ్రాయఁ గలదు? 54 వ పుటలోని 18 వ పంక్తిలోని ఆకొండి సుబ్రహ్మణ్యముగా రెంతమర్వాన కలవారు? ఆయన మాశిష్యుని పెదతల్లికమారుడగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆకొండి రామ మూర్తిగారికిఁ బినఁడని. అట్టివారెల్ల మాగీరత కావ్యము నేల యాచరింతురో? 53 వ పుట 22 వ పంక్తిలోని, ఆకొండి వెంకటశాస్త్రిగారు, దూరదేశస్థులు, మాయభయులకునుశాఖామాత్ర బంధువులే కాదగువారు, బాగుగవిచారించి నచో శ్రీఆకొండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికి దూరపు జ్ఞాతులేని కాదగు నారు, వారినిబట్టి వెం॥ రా॥ లకే బాంధవ్య మెక్కు డనక తప్పదు. వారు మా ‘గీరతము’ నందేల ప్రేమ చూపవలయునో? ఇట్టివారికెల్ల నేదో ‘పక్ష పాతిపదమునో’ ‘మూర్ఖపదమునో, నివేదించి తమమార్గమును దాము వదలక మాకుఁ బనిగల్పించు మాశిష్యుల నెవరు సన్మార్గమునకుఁ దిద్దిపెట్టగలుగుదురో కదా? వీరెల్లరును మాయొద్దఁ బుస్తకములు వెలలేకుండ సంగ్రహించుట కట్లు వ్రాయుచున్న వారలట! ఆమాటకే యొప్పుకొందము. తమనద్ద నట్టిలాభమును బొందువారుకూడఁ దమమార్గము నేల నిందింపవలెనో? నరములేనివారుక యిచ్చుపచ్చిపట్టుదిరుగును. అంతయు కాని పాపిష్ఠులగువారు కూలికి విసమెన్నఁ డును దాగిరు. అందుచో నొక పుస్తక మారకవచ్చునందలోఁ గలుగు ఘట మెంతటిది? అదిగాక ‘ఆపుస్తకమేని “కుక్కమాతి పించె” గాని రసవత్తర మైనది కూడఁ గాడుగదా! అట్టిపాడు కాగితపు చెత్తకట్ట కానించి యేప్రాజ్ఞులు గాని తమ్మును గర్హించి మమ్ము నర్హించుచున్నారని వ్రాయుట స్వవచోవ్యా ఘాతము కాక మఱియేమి? దానితత్త్వమిది. ఎవరుగాని పాపకార్యమునకు నను మోదకులుగా నుండఁ జెఱురు. పుణ్యకార్యమునకో, నిస్సంశయముగాఁ దోడ్ప డుదురు ఇందు లాభాలాభము లకించిత్కరములు. అనిగాక, స్వల్పలాభము లతోఁ బనియేమి? వారలకు మహాలాభమొకటి కలదు. అది పుణ్యపాపపంపాదన రూపము. దేనిని గోరువారు దానికనుమోదితు లగుచుందురు.

శ్లో॥ కర్తా కారయితా చైవ పేర్కరకా చానుమోదకః.

ఇంతలో నీవిషయము ముగించి విషయాంతర ముపక్రమింతము. చదువగు లారా ! వీరి “కోకిలకాళి” మునకై మేము వాగ్దాసిన పద్యములకుఁ బరిమితియే లేదు. కాని నానాటికి వీరి గోలనుండి విరమింపవలెనని యూహ పొడముట వల్లన, సత్యమిదివఱకే ప్రాజ్ఞులొకమునకు విస్తృతమయినట్లు వారివారి లేఖల వలన మామదికిఁ బూర్తిగా వచ్చుటవల్లను చాలపద్యములను డిగవిడిచితిమి. అందుఁ గొన్ని మచ్చుచూపుచున్నారము.

చ. “గరువగునే వికస్వరపికస్వర” మంటివి, వారిదార్భట్ట భరభరితాంతరంబగు నభిన్న “గుభాలు గుభాల్ గుభాలు” మం చుఱుమఁగ విద్యుదుద్యుదములుల్లసిలం గరుసౌన్ ? సారెకుక్ బిరుసగునో ? పికధ్వని కపిధ్వనియై తలకిందు లాడునో ?

క. గాంధీర్యంబది సన్నయంచుఁ జెడిచెక్ గాకీ పికత్వ, మ్మిదే దంభం, బెక్కడనేర్చి తీ యనృతవాక్తత్వం ? బెడండిచ్చె ? నీ యంభోవాహః హరభగోరవిపులవ్యాహర బాహుశ్యది క్కుంభిక్రీవతిఘంకృతుల్ వినియు మీ “కోకో”ధ్వనుల్ నిల్చునే!

మ. సభలో లేవదు బావకుక్ గళము, తత్సాన్నివంబు మానార్హ మే ప్రభుకై లేచినవంటనే తవులు దుర్వారం బవధావనదూ రభసం, బయ్యది నిల్వనీయడసుమి! ప్రాజ్ఞశ్రవోనివృసౌ రభసౌభాగ్యపరంపరాగ్రహణమాత్రస్వైరసంచారులక్.

క. కమ్మనఁగ శిరము, కుకవుల కమ్మనియను కొందమా ? ‘అకతియనఁ గౌటి ల్యమ్మడను గతి యగుక్ ది, ద్విమ్మని కుకవితలదిమ్మ దింపుట లేలెక్.

కవిత్వపుఁ బోలికకు నుదాహరించితిమే కాని వైపద్యములందు నూర్నాం శము లెవ్వియు లేవు. మోక్ష్యులను గృతఘ్నతాఘ్నము నుండి తప్పించునియు, దానివలన నితరు లట్టితోడ తప్పని తెలిసికొందురనియు, మేమిహనికిఁ బూని తిమి కాని కర్మముగా వారది బలపఱచుకొనుచుంటుచే నింతఱకు మాపరిశ్రమకు సార్థక్యమే కనుపట్టదు. వీరి విషయమున నిక నొక రహస్యము తెలిసికొన వలసి యున్నది. వీరికిఁ జెడ్డ మంచిగన, మంచి చెడ్డగను గోచరించుచున్నట్లు మఱి తొన్ని వీరి వ్రాతలు బోధించుచున్నవి. వీరికి వ్యాసకృతభారతము తప్ప, ధర్మ

రా జపాత్ముడు, దుష్కోధవాదులు పుణ్యాత్ములు, ఈయంశము వీరు ప్రచురించిన “కౌరవ గౌరవము”లో జూడదగు. ఈ వివరీతజ్ఞానమే వీరు సర్వత్ర విని యోగింపఁబడినవారు. దానిచే గృతజ్ఞుఁడు మహాపాపాత్ముఁడుగను గృతఘ్నుఁడు మహాపుణ్యాత్ముఁడుగను గోచరింపక తప్పదు. వీరి కీవిషయము ప్రకృతము గదు ముఖ్యము. కావున వీరు భారతమును వదలుకొనక తప్పదు. అది గురువును నిందించుట కొప్పదు.

(మహాభారత శాంతిపర్వమునుండి)

భీష్మ॥ శ్లో॥ మాతా పిత్రోర్గురూణాంచ పూజా బహుమతామను... గురుర్గరియాకా పిత్రతో మాతృతశ్చైతీ మే నుతిః, ఉభౌహిమాతా పితరౌ జన్మ శ్శ్రేయోపయుజ్యతః... ఆచార్య శిష్టయాజాతి స్సాదివ్యాసాఽజరాఽమరా॥ శ్లో॥ వీధ్యాం పాపం భ్రూణహత్యావిశిష్టం, నాఽన్యస్తేభ్యః పాదకృదస్తిలోకే... శ్లో॥ మాతృతః పితృతశ్చైవ తస్మా త్పూజ్యతమో గురుః... శ్లో॥ మిత్ర దుర్వాః కృతఘ్నుస్య శ్రీఘ్నుస్య గురుఘాతినః, చతుర్థాం స్వయ మేతేషాం నిష్కృతిర్ని నశుకుగ్రు. (విస్తరస్తు తత్రై వద్రప్రవ్యః)

గురుశిష్య ధర్మబోధకము లగు మఱికొన్ని శ్లోకములు 32, 68, 69, 70, 71; పుటలయం దుదాహరింపఁబడి యున్నవి. ప్రకృతము మాశిష్యులవలంబించినది గురుద్రోహ యజ్ఞదీక్ష. దానికి వ్యతిరేకముగు ధర్మమును బోధించునది వ్యాసభారతము. ‘భారతః పంచమో వేదః’ అని దానిని పూర్వప్రాజ్ఞలేమి నవీనవిజ్ఞలేమి శిరసావహింతురు గాక. ఇతర పంచమవేదములయం దభిరుచి నిందితిరుపతి వెంకటేశ్వరాది దేవగురునిండల నొనరించు వీరికా పంచమవేద మెట్లు ప్రమాణము కాఁగలదు? కావుననే వారి ప్రవృత్తి కనుకూలముగా వేటొక భారతమును మాశిష్యులు వ్రాసికొనఁ దలఁచిరి.

“ఉ. వ్రాయఁగవచ్చు వ్యాసమునివర్యుఁడు వ్రాసినయట్టి భారతా, మ్నయములొనియంశములు మాఱిచికూరించి వేటై భారతా, మ్నయము... నమ్మరు గాక, పండితుల్” (ఆంధ్రభాషా పరిషత్పత్రికలోని కాలవగౌరవము చూ.)

ఇంతకు మున్ను ‘మక్కమాతిసిందె’ అని మఱీరతమునే వీరు దూషించినట్లు ప్రధమభాగ పీఠికయందు జూపితిమి. ఇప్పటికి ‘వీరికి భారతముగూడ నట్టిదశశే వచ్చినది. ఇంతలో నేమయ్యె. ఇంకను వీరివర్యలు వీరివార్యులు

XVIII

ముందు చూడవలసి యున్నది. 'పండితులు నమ్మరంట' కాని లేకున్నచోఁ దలక్రిందుసంగతులతో వీరు వేటొక భారతము వ్రాయుదురంట !

శ్లో. ఆపరితోషా ద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం॥

అని కాలిదాసంత మహాకవి వాక్కుచ్చినది వీరికిఁ దృణప్రాయమే. ఏగ్రంథముగాని పండితుల మెప్పునకును అపండితుల తిప్పనకును, నాస్పదముగా నుండఁదగు ఆయీయంశము పృథమభాగ పీఠికలోఁ గొండ్జొక వివరించితిమి. ఇంక నస్మచ్చిహ్యోపజ్ఞకముగు కృతఘ్న మతమున కనుకూలించు నొకవ్యాతయు దానికి మారకముగు సింకొకవ్యాతయు నుదాహరించుచున్నారము.

ల
“ఈకాశమునం దొకరి నొకరు తిట్టుకొనుటయే కవిత్య మైనది. ఆతిల్లే యాహ్నుయము లైనవి. భారతాహ్నుయముతోఁ దుల్యములంట !, మూర్ఖులు వానినే యాసక్తితోఁ బఠించుచున్నారు.

ఇటువంటివా రిట్లే వార్యులు యుక్తము. ఇతఁడు లేశమును సహృదయుఁడు గాఁడనుటకా ఘట్టమునందలివే యీక్రిందిపంక్తు లుపోద్బలకములు.

“.....ఈ వాక్యములు కాదంబరిలోనివి,...ఇవిధమున సందర్భము లేని యాపమలయొక్కయు శబ్దశ్లేషలయొక్కయు, జాబితాలు కొండపీటి చేగు తాగ్రివలె...నొప్పారు కాదంబర్యాదులు...”

కాదంబర్యాదులే నీరసగ్రంథములని తలపోయు జ్ఞానలవదుద్వేషస్థులకు మాగ్రంథము లేల రుచింపవలెను ? రుచింపనక్కఱలేదు. అది యటులుండె, సహృదయులిట్లు శ్లాఘించుచున్నారు.

“గీరతమహాకావ్యములోఁ గాని యిటీవల గుంటూరునీమలోఁ గాని యొక పద్యమునకు, యీ చదువరి మున్నగువారి యాపనిపదుపన్యాసములు తుడికు “అసావాదిత్యోబ్రహ్మ” చేయించుటకైనఁ బనికిరావు. మెదడులో నేమాత్రపు రసగ్రహణఫలనిరలున్నను, సహజబుద్ధియున్నను, గీరతకావ్యము లోని శాంతింపు పర్వములో నొక్కపద్యముఁ బదివి భారతీముక్తిసాధ మెక్కి తరించగలరు, లేనిచో సన్నిపాతకోగికిఁ బక్కరయుఁ జేచి, యెవ్వరేమి చేయగలరు ? (సుపరిచి పత్రిక నుండి,)

వా రట్లు నిందించుటకు హేతుచేదో గాని వీ రిట్లుభినందించుటకు హేతు విది. భారతము సకలనుకవిజనవినుత మేల యయ్యె? లేవలకవిత్య ధర్మమును

బట్టియా ? కాదు, పినింగూర్చి వాగ్దానినో నింతట నంతటఁ దేలదు. భారతమునఁ బ్రధానరసమేదియో, తెల్పుడన నీనాఁ డెందతో చేతులునలుపవలసినవారు కలరు. స్థూలదృష్టికి నందు వీరరసమేమో ముఖ్యమని తోఁచ వచ్చును. అది యట్టిదియే యగుచో దానికి నేత్రాదృశగౌరవము రాదు. అందలి ప్రధానరసము శాంతము, యీ యంశమునకు,

“...భారతే శాంతిః, రామాయణే కరుణ, ఇతి, ఏవం రసాది ధ్వనయ స్పెడివిధాః॥

అను సాహిత్యకామదియు, మఱియు ధ్వన్యాలోకమునును బ్రమాణములు. అట్లు కొన్ని పట్టుల వివాదప్రధానముగా స్థూలబుద్ధులకుఁ బొడకట్టినను, మా గీరతముకూడ శాంతరసప్రధాన మనుట నిర్వివాదము. కావుననే యిది పాంజ్ఞుల నుతికిం బాత్రమైనది. తదితరులు విద్వల్లోకమునకు సహజశక్తివులు.

(1) శ్లో॥ మూర్ఖాణాం పండితా ద్వేష్యాః” (భారతము.)

(2) శ్లో॥...బుధజన ఇవ గ్రామ్యసదసి, (కాళిదాసః)

ప్రకృత మనునరింపుదము. మాశిష్యులకు నస్మత్కృతగీరతమే కాక వ్యాసకృతభారతముకూడ గర్వాపగుచున్న దనునది ప్రకృతాంశము. వీరి కెవరో కొందఁ అనుయాయులుకూడ నుండుట సహజమే. ఏమతమేని యొకరితో నుండుట యోరును గని వినినది కాదుకదా ? అది యటులుండె, వీరిమతమున దుర్యోధనుఁ డెట్టివాఁడు ? కడు యోగ్యుఁడు.

మ॥ ... దుర్యోధనుక...గలియంశమ్మునఁ బుట్టినాఁ డనుచు పక్కాణింపఁగాఁ జెల్లునే! (కౌరవ గౌరవము)

ఇట్టి నిష్కలయోగ్యుఁ డగుదుర్యోధనునితో వీ రొక్కటఁ దమమతమునఁ గెవలాపాత్రుఁ డగునొకని కభేదము చేసి ప్రకృతసందర్భమునందే కొంత నిందించి యున్నారు. దాని కర్థ మేమో? వీ రపాత్రుఁడనుకొనుచున్న మానిసి నిష్కలయోగ్యుఁడు కావలసి వచ్చుచున్నదే ! లేదా, దుర్యోధనుఁడపాత్రుఁడగును. విమర్శించుచో వీరి తప్పుడు సాక్ష్యపు వాగ్దాతలెల్ల నింతటిసారము కలవియేగదా వీరికిఁ దామొనరించిన గురుద్రోహపరాధమును సమర్థించుకొనుట కీ తప్పుడు త్రోవలవశ్యకము లగుచున్నవి. కాని మొట్టమొదట వీరిమత మెట్టిది? పాశ్చాత్య సమృతమైనదియే! దానిని ఋజువుచేయుట యెట్లు? ఇటు.

శ్రీశాంకర్యైవమః

చ॥ కులము ద్యజించి శాస్త్రములకుఁ బ్రతికూలత సంఘటించి య
స్యబధనముల్ హరించుటకు నూహలఁ జేయుచు పొట్టకూటి వి
ద్యలఁ గని నాస్తికత్వపు మతంబున సంచరణంబుఁ జేయు వా
రలదరిఁ జేరఁబోకుము పరాకున నైనను మూఢచిత్తమా!

ఉ॥ యాచకపాలి కొక్కత్వమైన నొసంగక యింటి మూలలో
దాచి వృధాప్రయాసము లేదంగనఁ బోక ధనంబటన్నచో
గాచముతోడుతక సమముగాఁ గనుఁగొంటయె మేలు, చచ్చుచో
బూచిక పుల్లయైనఁ గొనిపోదునె చెప్పము మూఢచిత్తమా!

ఉ॥ విత్తమునెంట రాదుసుమి, వేదన తప్పదు మీ, భవంబు పె
న్ద్రులబోను మీ, నిజముగా చలపోయుమి, యిష్టడున్న సం
పత్తు లిటుండఁబోవు సుమి; పాపము నొందెను సుమ్మి వైన నీ
చిత్తము చేతనైనటులఁ జెప్పితి నించుక మూఢచిత్తమా!

అసలుకు సరియైన నకలు.

ది 27-8-08 సం॥రం.

ఓలేటి నెంకట రామయ్య.

పైపద్యములు మాశిష్యుఁడు మాకడఁ జదువుమానుకొనఁబోవు దినములలో
రచించినవి, అందులకందుగల తేదీప్రమాణము. ఆతేదీ శోభకృత్సం, అసాధభుద్ధ
తృతీయా శనివారమునకు సరిపడును. ఆసం॥ శ్రేష్ఠములో నెంకటాస్త్రి
యింట యింజనములో నూతన గృహప్రవేశము. అంతవఱకితఁడు శ్రద్ధగాఁజదువు
చున్నవాడే. ఇందుల కాగృహప్రవేశమునకు వచ్చినవారెల్ల సాక్షులే, విద్యా
భ్యాసారంభము శాగ్వరి సం॥ శ్రావణము. ఈమూడుపత్నీయులును అవ్యస్త
పరిశంసలో మూడుమూసములుగాఁ గృష్ణకవి యపలపించెను. దానింగూర్చి
యిందు బ్రస్తావించుటకన్నఁ బ్రశంసాఖంజనముకుఁగా నేర్పడిన లోకాభి
రామాదులులోనే పరిసరించుట యుక్తము. పైపద్యముల కాగితము మా
శిష్యుని వ్రాలుంటయేకాక యతని స్వహస్త లిఖితాక్షరములుగూడఁగలది. కృష్ణ
కవి దీని నెట్లో యపలపించక మానఁడు. చల్లచలచతి వ్రాసినాడేమి కన్న దిని
యెక్కువ యేమి.

“న సాహస మనారూఢ్య నగో భద్రాణి సశ్యతి”

ఈ కారిక నతః డసత్యవిషయమునఁ జేయూతగా గ్రహించుచున్నాఁడు. అది యటులుండె, ఆపద్యము లిప్పటియితని ‘దేవగురు నిందాత్మకమగు మతము’ నకుఁ దోడ్పడవు. ఈమత మిటీసల కుక్షింభరిత్యప్రయుక్తమైన ‘గురుమాషణను సమర్థించుకొనుట కవలంబించినదియే, దీనిపేరేమి? వివేకదారిద్యము. అని యవలంబించినవారి కొక మతమేమి, యొక తోగ్రసయేమి, యొక తెన్నేమి?

“శ్లో॥...వివేక భ్రష్టానాం భవతి వినిపాత శృతవిధః”

అను భర్తృహరి బుద్ధివిహీనుఁడా? శాంతం పాపం. ఇట్టి వీరి వ్యాతల నేల విమర్శింపవలెను? విమర్శించుమావంటి మూర్ఖులను,

“కొయ్యతోటకూరకును సిగ్గులేదు, కొడవటికిని సిగ్గు లేదు”

అని చదువరులు వినిగొందు రని మేమెఱుంగుచుము. కాని మాశిష్యులర మాణువు లిరువురలో రెండవమానిసి లిఖించు నన్యతములకుఁ బాము లేక యుండుటంజేసి సర్వప్రకాశ్రికిఁ బ్రభండమునకు దిగక రప్పని విధియగుచున్నది. వేయేల, ఆరేడు వ్రాసె యని ప్రారంభించినది మొదలు నేటివఱకును ప్రచురించిన యక్షరములలో నే యొకటి రెండు నిలుచునోగాని తక్కినవల్ల ‘హు’ ప్పని యూదిన నెగిరిపోయెడివేకదా? ప్రకృత వివాదవిషయ మటులంభము. ఈ కృష్ణ కవి

“అభాష్యాంతమగీతం”

అని వ్యాసికొనియున్నాఁడు. ఈయొక్కమాట కీరఁడు స్వగ్రామము నుండియేని తగిన సాత్వ్యమును దెచ్చుకోగలఁడేమో చదువరులు ప్రశ్నింతురు గాక. కాదుది చెప్పినగురువెవరు? వ్యాఖ్యానమును చెప్పినగురువులెవరు? భాష్యముచెప్పిన గురువెవరు? అని వ్యాతలలో — ‘వీరేశ్వరారా’ అనియున్నది. ప్రకృతము యశఃకాయుడగు నావీరేశ్వరుఁడు మాయులవురకు నొంతయో మఱికొంతయో విషయం! అరఁడీతని గురువులలో నొకరుడగు నారాయణ శాస్త్రిగారికిని గురువు. అనారాయణశాస్త్రిగారికి భాష్యాంతమునకెప్పు యిం నికిఁ జెప్పెనో, లేక యిరువురకును గల్గి చెప్పెనో, కాక యితనికి నాత్రమే గణాస్యముగాఁ జెప్పెనో? ఈషయము నొకదానినైన విమర్శించి తెలిసికొని యితని వ్యాతల రత్నమును లోకము గుఱితిందుగాక. తుది కీషయము నకుఁ బ్రకృతము వీరింబట్టి మాకు శత్రుకోటిలో నొకరుగా నున్న నారాయణ

శాస్త్రీగారేని యంగీకరించినచోఁ జదువరులు విశ్వసింప వచ్చును, లేదా కృష్ణక విఠండ్రీ గారేని "మా అబ్బాయిరామడుగుల వీరయ్యశాస్త్రిలవద్దఁగాని వేటాకరి వద్దఁగాని భాష్యాంతము చదివికొనియె" నని చెప్పినచో విశ్వసింప వచ్చును ఇతనితోఁ జేరుటచే మాఁకప్పుడు వెంకటరామయ్యకూడ నసత్యతత్పరుఁడుగఁ దోచు చున్నాఁడే కాని వాస్తవమున కతఁడట్టివాఁడు కాఁడు. వెంకటశాస్త్రీగారి యొద్ద నీచెంతపఱకుఁ జదివెలివి ఎన్నాళ్లు చదివెలివి చెప్పు మని యడుగువా రున్నచో నిప్పటికేని నిజము చెప్పియే తీరును. వైఁగా గురుత్వగోపన మొనర్చుటకుఁ బ్రకృతము చెప్పు హేతువులను జెప్పఁడు. కృష్ణకవివెంటనుండుటచే నిట్టి కర్మము తటస్థించిన దనియే చెప్పును. కృష్ణకవికి వెంకటశాస్త్రీ గురుపరింపరలో వాఁడయ్యను బరిగణింపఁ దగినంత గురువు కాఁడు, కావున నతఁడెవరినో పేర్కొనిరేును. ఇతనికిఁగూడ వారే గురువులుగాఁబరిపఱచినది. దానితో లోకములోఁగలకలముదయించినది. అదితుదకు వీరేశ్వరవేదాలగుటకుఁ గారణ మైనది. దానివలన నింత మునిగినది. ఇది సంగ్రహము. ఎన్నిగ్రంథములేని దీనికే పెరుగుచున్నది. ఎన్నియసత్యములేని యిందులకే వినియోగించుచున్నారు. అసత్యమునుపేక్షించుట పాడిగాదని మేము పరిశ్రమ చేయఁచున్నారము. ఆయా యీ విషయములు ముంపుభాగములలో విస్తరించుచుండును గాన నీకి ముగింపఁజేయుచున్నారము. ఇండ్కిఁడక్కడ నుదాహరించిన 'గురుగీత' అను వ్రాతప్రతిని మాకు యాదృచ్ఛికముగా నొసంగిన బృ॥ శ్రీ॥ వైషధం భాస్కరరావుగారికి మాకృతజ్ఞతాపదనముల నర్పించుచున్నారము. ఆయీ గీతభాగములు చదువునప్పుడు చదువరు లచ్చటచ్చట నుదాహరించిన యుత్తరములయందలి విషయములను బరిశోధించుచోఁ గాఁకరపర్తికి సంబంధించినవాని నెక్కుడు శ్రద్ధతోఁ దిలకింపవలయుననియు నందునను గృష్ణకవికి సంబంధించిన దేహబంధువులవిమజ్జియును శ్రద్ధగాఁ దిలకింపవలయు ననియు, ఆయీ యుత్తరముల కీరఁడు చెప్పు తప్పటద్దమును జాగరూకతతో విమర్శించినఁ దత్త్వము బోధపడగలదనియుం దెల్పుచున్నారము. ఇం దుదాహరింపకున్నను మా 'వేమవరాగ్రహార శతావధాన పీఠికలో' 67 వ పుటలో నుదాహరించిన 'ఆణివిల్ల నీతారామశాస్త్రి'లవారి యుత్తరమును బదివెలిచేని కాఁకరపర్తిని బరస్కరించుకొని కల్పించి కృష్ణకవివారాయు లిప్పుడువారే తేటివో తెలియఁగలవని హెచ్చరించుచున్నారము. ఆగ్రామము పండితగ్రామ మగుటకుఁగాని అన్నదాననిరతమును ప్రతిష్ఠకుఁ గుదురగుటకుఁగాని, మఱి యేయితర యశస్సునకుఁగాని మూలకంద మాణివిల్ల

XXIII

వారు అందులో నీ నీతా రామశాస్త్రులవారు సర్వవిధములఁ బూర్వమును బోలిన వారు. అట్టియోగ్యునకు మాయోదల నెట్టి గౌరవప్రసత్తియో, ఆయుర్తరము చెప్పను. ఈకృష్ణకవికిని, ఆచార్యునకును గల తారతమ్యము సర్వబంధుజనవిదితము. ఇతఁ డేయయుక్తపువ్వాత వ్రాసి యేమి చేయఁగలఁడు కాని, ఆయా పరస్పరసందర్భము లెఱుఁగని దూరస్థులకొఱకై తత్త్వనిర్ణయమునకుఁ గొంత సామగ్రి మాపనలయును. గాన నిష్కాంతప్రదర్శనమునకై యాచిన్నిపాత్రములను, జిన్ని పీఠికలును మేము ప్రకటించుచుంటిమి. సత్యముకొఱకుఁ బరిశ్రమ చేయుట ప్రాజ్ఞులకే సమృతముగదా ?

శ్లో॥ త్యాగాయ సంస్కృతార్థానాం, సత్యాయమితభాషణాం, యశస్ విజగీషూణాం, ప్రబాధ్యై గృహమేధినామ్.

(ఇతి కాళిదాసః)

ఓమ్, సత్యం తపః, నామృతం - నేతమ్.

ఇట్లు

ప్రొద్దుతి వేదకవి శ్రీరంగులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

గు రు ద ష్ఠీణ

(అను లెండవ భాగము)

I

ఆ శీర్ష చ స చ ర్ష ము

క. కాత్తుండగు గురుదక్షిణ యిడ, మత్సాహం దేవతయీనియును జూపగ “నో
జత్సా! పల” దనియెడి గురు, సత్సలు సరళంతు మానివరుఁ బ్రణాతింతుక.

ఉ. ‘తప్పక కైకొనంగఁ దగు దక్షిణ దేవ’ యంచు నేడులే
తప్పుగ నెంచి శిష్యువయిఁ దాఁ గను బ్రాప్తిగఁ జేసి “పొమ్మ తె
మ్మిప్పుడ కొన్నికోటు” లని యేగురుఁ దానతివెట్టెఁ దత్కథక
దేవిన కాళిగాసకవిశేఖరుఁ డెల్లజగమ్మ నేలుతక.

తే గీ. అంత ముక్కోపి, నంత దయాగ్రచిత్తు,
నంత నిస్సృహు, నంత ధైర్యైకలుఘ్,
శాంతు, సంతోషవంతుఁగా నలుపు కాత్తు
చరత దురతాపహము సర్వసమ్మలంబు.

3

క. గురుశిష్యధర్మముల నెఱుంగరు పల్కుదు పెద్దజీవుడు కళికాలవశుల్
తిరుపతిశాస్త్రీ! వాగల కొఱకుఁజూచి గీరతాస్యగురుఁ డేర్పడియెక.

4

క. గురుదక్షిణ నూతార్లు * శివరామకవి వాకు నిడఁగ వచ్చినకంఠెక
బరమానందమొసంగెడి, గురుదక్షిణ చూచె ‘కాకకోకిలము’ సఖా!

5.

(బ్రజవాచ శతావధాన పీఠికనుండి)

*... అట్టిబహుమతిని నవధానిగారు (శివరామశాస్త్రీ) తమకుంగల గురు

క. * కోలకాకముఁ గంటినె, యేకశగా నున్నదో యహీ ! యని నగరే
కోకిలకుఁ గాకియెడ గురుతాకల్పన మెట్లు కుదురఁచెనునో యకటా! 6

భక్తింబ్రకటించును బ్ర॥ వేంకటేశ్వరకాస్తులగారి కొనంగిరి కాని వారు సీధ
క్రియ నాకు వేయిన్నూటపదారులని గ్రహింపరయిరి....

ఇట్లు, గొల్లపూడి లక్ష్మణకావ్యం.

* కో కి ల కా క ము

గీ॥ బలునకు మఱింది; కృష్ణునిబాప జెట్టి యు నగు భీమునకోడి మయో
ధనుండు! ధైర్యమును గోలుపోయి యెద్దానడాగి! నాఁడో యదియొండు ద్వైపా
యన ప్రాదంబు గీ॥ ఆముడుపుచెంత నీరసంబైన చింత! కొమ్మపైఁ గూర్చిమై
గులాయమొకండు! గట్టుకొని యందుఁ బలుగాకి కాకియొకటి! లాఁతికపులొక
కొన్ని గొల్వఁగఁపించు క॥ కాకపులు నాఁడు నాఁడును! నీకంఠస్వరము చచ్చిన
యంబని త! శ్నేకొని యాడఁగ నచెవిజ! మేకచ! యని తలఁచి నాయనేశ్వరఁ
డెగము॥ గీ॥ కర్మముగా గర్వమధికముగాఁగ గాఁచు! కోత్తముడ నేన
టంచు నూరూరఁచెనుగు! కాకి పలుగాకిమూఁడలఁ గలసిమెలసి! కడకు గాయక
బిరుదమ్ము గట్టుకొనియె॥ సీ॥ ఒకపాటి పొగఁగక్కి శుకశారీకాయలఁ గయ్యంబు
నకుఁ బిల్చుఁగాలుద్రొవ్వి! యొకమాటు కాకవిప్రకఱంబు తనతీరు వినుతంప
నుత్తిల్లు విఱివీగి! యొకవేళ చెడఁగుబాలకులు గాకికి మువ్వ గట్టి మిన్నులు
ముట్టు గంతువైచి! యొకనాఁడు తనపాటలకు మెచ్చు పక్షులఁ జేరి “కా” యని
కూయు నోరుదెఱచి! వేటొకప్పుడు తనరూపభవమెల్ల! వారు గనుఁగొని
యచ్చెరుపాటు నొండఁ దలఁచి పటపట తొక్కులు దులుపుకొనుచు! నొక్క
యెండిన చెట్టుపై నెక్కినిక్కు॥ క॥ ఏకడకు నేగినప్పడో! రాకొమరుల సోధ
శేఖరంబులవ్రాలుం! గాక వికటంబుగా మన! కాకేశ్వరుఁ డంతమాత్ర! గరు
డుండగునే॥ చ॥ కొలది యెఱుంగలేని యెలకొయిల యొక్కఁడు నాయనే
శ్వరు! న్వలఁతయ కాఁదలంచి తన వారలఁ జీరికొగ్గ ముద్దుగాఁ! బలుకున
దయ్య గానమునఁ బాండితినెక్కుడు సంగ్రహింపఁగాఁ! దలఁపునఁ లేసి
వా య స ప దిం బు న కే గ ము దం బు పెం పు న ॥ ఉ॥ జ్ఞానములేని
వాయనుడు గాయకుడంచుఁ దలంచి వానితో! గానము నభ్యసించఁగఁ బికం
బనభిజ్ఞత నేగుదేరఁగాఁ! దానును గాయకుండనని తత్త్వము మార్పడఁజేసి

దానికిం గానము నెప్పు నిష్ఠపడె గాకము లోకమువారు నవ్వగన్ || క|| లో
 కోత్తరమగు గానము కోకిలడింభకము చదువుకొనవచ్చుట నెం తో కులుకుచు
 మన్నించెను గాకిగుణం దెవ్వడేని కాదనగలడే || గీ|| దినదినము మేతకై
 దేశదేశములకుఁ జనుచుఁ గలవారి ముంగిళ్ళుఁ గునకిపాట్లు పడుచునుండిన విడు
 వక భక్తితోడఁ గొలుచుఁ గోయల కెద్దెవై గలుగుపేర్మ || ఉ|| గొప్పకు
 నెందుఁ బోయినను గోయల దోకొని పోవుఁగాని దా నెప్పుడుఁ బొట్టకూటి
 కొఱచే తిరుగాడుచునుట నేమియొక జెప్పుదు కాకి కోయలకుఁ జెల్లియొక
 ప్పుడు నెప్పుఁజూచినకొ జప్పని కూతడక్క నదనంబగు పల్కొకఁ డైన
 రాదుగా || గీ|| ఎన్నఁటికైనైన జెవులకునింపునింపు నొక్కపలులేని లేలుప
 దొకో! యటందుఁ గి కిలము పుట్టెదానలో గొలఁచెఁగాని యెప్పటికి
 దానికోట్ల యాదెరచియ్యె || క|| ఎఱుంగదు పికపోతము దన గురువునకుం
 గొనుగున్వకొలఁది బసితనం బసిన పిఱుంచినే య జైఱు గంతయు దాని
 కొయ్యఁ దెలియఁగనయ్యె || గీ|| కాకి నైఖరి నున మెఱుంగనిది కాదు కాకి
 గానము గ్రొత్తది గాదు మనము గండుఁ గోయిలపిల్ల యక్కాలమందుఁ బసితనం
 బాటఁ దెలియక భంగపడియె || గీ|| చాలఁ గాలంబు విసిగి వేసారి తుడుకు
 గాకవికి గానతన మెట్లు గలుగు ననుచుఁ దెల్లమగుటయు మివులఁ జింతిల్లిపికము
 కాకమును వీడి తనవారిఁ గలసి చెలఁగు || గీ|| అంతఁ గోయిలపిల్ల వసంతకాల
 మంతరింప రసాలము నడవనించి సరసులెల్లరు మెచ్చ న్వజాతిమలభ మయిన
 గానంబు కర్ణవేయంబు నెయ || ఉ|| కోయిలపిల్ల పేలు తనమక లభియింపక
 యుంటఁజేసి య త్రొయతె మోననూయ పూడముంబుఁ గలంస నహర్నిశంబు
 న వ్యాయసనూతి భూమిఁగల వారికిఁ గోయిలపేటఁ జేయగాఁ జేయు
 తలంపునం జెవులు చిల్లులవోడఁగ గూయు నీగతికొ || గీ|| విబుధవరులార!
 కోయిలపిల్లపాట కిర్ణపరపంబు; మున్ను నాకడనే కెడ్డ నేచ్చె; దీని కొకిఁత
 యే నేరపు; కల కంటములు నొరవ్వుముల్ “కావు కావు” || గీ|| చాలఁగాలము
 నుండి ముచ్చటగఁ బాడు కాకములసొమ్ము గానము; గాని మొన్న మొన్న
 నాయెద్ద నేరుమకొన్న పికము కలరవమ్ములు మధురముల్ “కావు కావు” ||
 గీ|| కాకియొర్వగలేక యిక్కిరణి నెపుడు ‘కావు కా’వని కూయునకాని ధరణి ||
 నెఱుంగరాకొ కలకంఠము నెల్లవారు వివరాకో! దానిగానము వీనులార ||
 క|| కాకము దనకొక గురువని యే కోయిల నెప్పునైన నేమి? యనూయం జేకొని

పికముం గాకం! బేకరణినో నింబలాడనే తలపోయుట॥ గీ॥ కాకి యొకనాడు
 కోయిలకడువచ్చి యార! పికపోత! నీగర్వమధికమయ్యె! తొల్లి గానంబు
 నెల్ల నాతోడఁ జదివి కృతమెఱుంగవు నీకింతచేరఁబడె?॥ క॥ అంచుం గించు
 దనంబునఁ జంచువుఁగదలించి వాయసము దన్నుకొ యు! చించిన నొజ్జటికముఁ
 బ్రదుకించెద నని కోకిలమ్మ రేపుకమాపుక॥ ఉ॥ తేను-గల్లువాడు పరదేశ
 ములం బరియించు నాఁడతి! శ్లోకుడు వేచపండ్లుదిని చొక్కెడు కాకవిస్వా
 భాముడే! నాకు గురుండు నమ్ముఁ పనినకా వన కోకిలపాక; మేలూకో!
 లోకమునాట నమ్మరది లోపముకాదుగ వారిబుద్ధికై॥ ఉ॥ కాకము గాయకుం
 డట! పికంబునకుం గురుండట! తన్ను ను! శ్లోకులలోన వాకొననిలోపము
 కోయిలపిల్లదంట! తా! నే కడుపునొప్పివర్తియట! యిద్దగుణుండట! వింటి
 రయ్య! యీ! సాకు లటంచుఁ జెప్పుకొనసాగిరి లోకులు పింతవితక॥
 క॥ కోయిలకుం గురుండను నే! నే యని యెప్పుడును బాటు నెల్లెడలను గా! నీ
 యేరును బాటించుమి బాయని గోసమునఁ గలఁతపడు వాయునుడుక॥ క॥ ఈ
 యున్నతటిని గండుం! గోయిల కాకము ననుంగుఁగొంగంగని యెం! దో యొత్తిలి
 నగినట; యది! యేయొకఁఁగంభముగ విగ్రహింపఁగఁదొడఁగెక॥ ఉ॥ కోకిల
 మట్లు కయ్యమునకు నృది గొల్పగు మద్దులొక్కఁగా! వాకొని యెల్లలోకులను
 నశ్యులజేసినదయ్య నెప్పడో! కాకమునొద్ద నొక్కపరి గానమునేర్వఁగఁ బోయి
 యుండుటక॥ గాకికఁ గోకిలమ్మనకుం గయ్యము తియ్యము గాక యుండుటక॥
 క॥ అదికారణమ్మగాఁద! స్నేదుగఁగలే దని తలంచెనేపా? కాకం! బొదిగి
 పికకూజితమ్మల! వెదకివెదకి చూపసాగె నెట్టిదోసంగుట॥ చ॥ ఎఱుంగదుగాక
 కాక మొకయించుకయేనియు నాత్మశక్తి; నా! దెఱుగ నపస్వరంబులుగదే!
 తనకుం బొడనూపు! గాయకో! త్తరకలకంనాదమునఁ బానును దప్పులు పట్టె
 జూచినక॥ గరునగునే వికస్వర పికస్వర మెవ్వరికేని యంతలోక॥ క॥ కాక
 మొకపక్ష, కోయిల! మూకంబని మదిఁ బలంచు మొఱకులఁ బలుపక॥ లోకోత్తర
 మగుఫణితిని! కోకోయని కూయసాగెఁ గోకిలమంతక॥ ఉ॥ చేసెడుచేత
 యుత్తములచిత్తము నుత్తలపెట్టుచుండుటం! గూసెడుకూత కర్ణములకుం బరుసం
 బుగఁ దాకుచుండుటక॥ వాసియు పన్నెయుం గలుగువారలు “హు”ష్టనిపాఱఁ
 దోలినక॥ వాసరివారు లేరనియె నమ్ము న వాయునుడేమిసెప్పదుకొ?॥ క॥ కొం
 గొంగురనుచుఁ గూసెడు! కొంగను ముంగిళ్ళుల మెలఁగు కొంచెపుఁగాకిక॥ బం

సీ. తాను నాయుద్ధ వృథాగ శుశ్రూష చేసెనె కాని విదై చెప్పనట ! నేను
విదై చెప్పటమీ కొద్దిగానైనను జ్ఞానంబు గలవాడఁ గానఁజేసు
పొరబాటుచే నాదు చరణ మంటెనెకాని తా నంతయున్నె విశ్వాంసుడంట !
పొట్టకై తిరుగు పెప్పుడు నాదుపనియంట ! యక్కఱియున్న నంతయైన

తే. గీ. విదై చెప్పనెలేదంట ! విసిగిపోయె
నంట ! చెప్పిన ముక్కున నంత మంచి
ముక్కు గాడంట ! చప్పనిముక్కు యంట !
పదపఁ దియ్యనిముక్కులు చచ్చెనంట !

సీ. పసితనం బఁగినపై నేను మూర్ఖుడ నని తాఁ చెప్పెనంట ! యంతయీడ
గంగపడితిఁగదా ! గంగవంతుడౌ యంచుఁ జింతించి చనెనంట ! యంతలో గ
నంతంబు ఋతుంట ! నాతిసులభమైన శిల్ప యచ్చినదంట ! నీను లలరఁ
గవిత చెప్పెనేను కఠిని రసాలంబు నాశ్రయించినదంట ! యకట ! 'ఁంచి

తే. గీ. గుండ నేరయె' కాని నాకాళ్లబడిన
ఫలము లేదంట ! యెందుకో తెలియదట్టి
పాడు వ్రాతలు, నన్న వాస్తోడువంక
దృష్టి నిగికింతురనియెనిఁ చెలియఁబడవో !

8

తే. గీ. ధనికులగృహములట, యేను గునికిపాటు
లచటఁ బడుచుండునట, ద్వారమందుఁ, దాను
సక్తితో న్విడుచుగూడఁ బాయకే యొ
నర్చునట నేను, ఫలము నున్నయట తులకు !

9

సీ. తన నిరికోర్వక తప్పులు తన కబ్బములను బట్టెదనంట ! యెందు నొకట
నెట్టులేనియు నన్ను నీవు జేకికునిగాఁ జెప్పికొమ్మందు యాచించితి నట !

గారు పంజరమున నిం గానింపఁగ నెవండు చిత్తముఁ గొలుపుట ॥ ॥ తెలిసిన
తాను గానమును చెల్వినదేయగుచోఁ గొలువకయున్న దోసమును ట్రియిలపిల్లనె
కా తలఁపఁగరానిహితలను దత్త్యమెఱుంగక రో । కిలమును దూచి వాయ
నము కీరితిఁ జెందునొకో !

శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థాన విద్వాంసులు, వేంకటరామకృష్ణకవులు.

తాను గోకిలమాటఁ దప్పంట కాకినా నను గురుగాఁ జెప్పికొనెడునెడల!
నయినను జెప్పట కంగీకరించెనం, టామిఁద లోకు లీయంశము విని

తే. గీ. “కాకమంట ! తాను గురువంట ! కోకిలకంట !

యిందులకుఁ గోకిలమొకింత యేని సిగు
లేక యెటు చెప్పికొనియె సుష్ణోకులకడ”

నంచు నచ్చెరు పడింట ! యనఘులెల్ల

11

క. అచ్చెను పిటఁజెందెడి యో, సచ్చరితులు ! మీనుగూడ జగమునఁ గలరే !
పొచ్చెములేక వచింపుఁడు, చచ్చెనె మీయెడలఁ గూడ జ్ఞానలవంజుల్ ?

క. గురువుకొ ‘గురుని’ చెప్పిన, దురితముల్ సహింపగోటు ! దుర్మార్గముగాఁ
బడికించితిరె మీరలు, సరిగా నడియింపుఁ డయ్య ! సజ్జనులారా !

12

క. తుమియింపుఁడు మీరును లోకమునం దున్నారటంచుఁ గాంచునుజుం ‘డో’
యమలాత్మలార ! యీ యక్రమపుక ప్రారంభకుఁ జేయి కదలుట యెట్లో !

నీ. నాకంతరపము వర్జన చేయు మీరెల్లఁ గాకవులంట ! యగ్రతన నాకు
గర్వం బుదెగెనంట ! కాకితి మువ్వంట గట్టివారంట ! పలుగాకినంట !
పటులరఁజుగ నేను బటపటఁజెక్కులదులుపుకొంచునుజఁతునంట ! యకట,
తాను నాయెద్ద విద్యను నేర్చుకో రాఁగ మన్నించి చెప్ప నవ్వించితనము

తే. గీ. గూడఁ గూడనివని యంట ! గొప్పకంట

తన్ను నే వెంటఁ దోకొని తరలుచెల్ల !

సంతియేవాని చెప్పలేనంట ముక్క !

యెక్క డున్నాడొ భగవంతుఁ, డెందు లేడొ !

14

క. బౌరా ! భగవంతుడ ! నీ, నేరపు మెచ్చంగ వచ్చు నేటికి శృష్టి
ప్రారంభ మాది యిప్పటి, కీరీతి వహాత్మ జగతి కిచ్చిన కతనకా.

15

క. మంతనపు సంగతుల నలు, సంతయుఁ దూచాలు తప్ప కంతయు నేను
స్వాంతుండెఱుంగు నాభగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఎంతో నీచ మగు తటా, కాంతరమున నేన్దుపావ మల్లనఁ గొనుదు
శ్చింతము మొసలి నెఱుంగు భగ వంతుండున్నయెడఁదెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఇంతి దుఃప్రదాత్మజాత స, భాంతరమున దుస్సనేను నవమానంతుం
గంతులకుఁ బాపఁగల భగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. భ్రాంతిక్ బ్రాజదువు లుద, న్వంతునిలో డాచు జొంగవాని నమర గు
శ్చింతుని గనుగొను నాభగవంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఇంతి జగన్మోసాని దా, సంతర్పణఁ జేయ నులసందున నరి య
ల్లంత నిలువఁజెఱిగిన భగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. సంతమనములోన నుద, న్వంతునిలో నుండుకొండపక్క జరుగు ప్ప
త్తాంతమ్ము నెఱుంగు నాభగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఓయీ తిరుపతికాస్త్రీ !, నాయీ శిష్యుండు కాకి నామము నాకుకా
వేయాటు లిచ్చుటకు బదు, లాయుర్భాగ్యములు గోరి యర్పణఁ జేసెక. 22

ఉ. ఏనును నీవు నిక్కపుఁ గవీంద్రులపే యగు టొప్పునేని దు
ర్మాని మదీయశిష్యు నవరాధ ము లంతటిదైన నేమి య
జ్ఞానకృతంబుగాఁ దలచి కాచి నిను న్నను సంద్యోహపరా
ధినులఁ జేయుఁగాతఁ బు దేవత శిష్యుఁ లరాయుఁ జేయునుక. 23

మ. మనలం దిట్టివఁబట్టుఁగాక, తగ నస్తుచ్చిష్యుఁడౌ నీతనికా
ధనధాన్యాదక మాయువుకా సిరియు విద్యాబుడలం గూర్చి వృ
ద్ధిని నందించెడిఁ గాత మాత, గురుభక్తికా వచ్చుజన్మావస్థ
ననుసంధించుతఁ, గీర్తియుం గలుగుఁగా కానాఁడె యవ్వారిక. 24

మ. కలుగుం గావుత సూర్యరాష్ట్రీభువనుకా గళ్యాణపారంబరల్ !
నెలియుం గావుత వేరికన్నఁ గవులే దేవాంశసంభూతు లం !
చిల నీతేఁ డొనరించు పుణ్యములె మాయాశిష్యు దుగ్ధోపపుం
గలికాలంపుఁ బ్రసన్ననం బుడిపి పైఁ గాపాడి రక్షించుతకా ! 25

పీ. మొదలంట నడంగంటి మూలమూలమందు వేదకాస్త్రములు వెఁకిలచ్చె
మనకు దిక్కెన్నఁగో యనికుందు నాంభికవుల కవత్తెము నేడు వెఱికిలచ్చె
నెందుకు న్నట్టించె నీమమ్మ నని బిట్టువందును ననడలవలె లడఁగ
నెట్లునిల్పెడినోకో యీపాతకాల లిమ్ములనన్న శాల బుద్ధినిలత కెక్కె

తే. గీ నెని కతమున నట్టిమనీషిపాద
రేణుపావితసత్సభాశ్రీవికాసుఁ
డార్యసూర్య రాధేంద్రుని ననర్హసుకృత
మగును గాక మాశిష్యుని కంగరిత!

క. ఇక నీయవస్థవినుమా ! బకమైతివి. నీవు; నిన్ను బకపక నెవుదొ
పికపోతము పొగయన నెం, దుకొ నవ్వినదంట ! యెఱుగుదునె, యదిసఖుడా!

క. అదియే కారణ మంట ! నీ, మది గలగంట కక్కతమున మచ్చరమునఁ ద
మ్రొదిరింప గండటంచుకొ, గదనమునకు విల్చి తంట ! కంటివె యిదియుక ?

క. ఎసిరించెడి నేర్పది యు, న్నదియంట ! చదు పబ్బుకున్న నదియే పోయెక
గదనము గురుతో జేయఁ ద, గదు పొమ్మని మానెనంట ! కంటివె సఖుడా!

క. ఎంతటి తెల్వియు చూడుము !, యంతేవాసిత్వ మాతఁ డంతో యంతో
యెంతో నా కొనరించెను, జింతింపఁగ నేల నిన్ను జెనఁకుట కనఘా ! 30

క. గాంగేయు నెఱుంగఁడో ! పా, ర్థం గనఁడో ! భారతమున; దొంగప్రసంగం
బుం గనలేరే లోకులు, “మంగళిమార్గస్థ” మనుచు మది నెంచెనొకో !

క. సిందియ మంచెను సరియే, పందవలెకొ వదరుపట్ల భయ మది లేదో !
యెందుల కీవ్యాస మ్మిది, పందతనము తెలుచ దొక్కొ బాలుననికొ. 32

క. భారతమున నన్నదొ యి, గీరతమునయందుఁ గలదొ వేళముగ ని
చ్చారతి ప్రాసినదేకద !, పాఱకు లనగొక్కొ వినిన బుధవరులెల్లక ? 33

క. అన్యపక్షే మన ని, ట్లవ్యాయస్సహారే యగునె ? యకటా, విద్యా
శూన్యలకుఁ చెల్వ, కీరమృత్యులకు మంచి చెడ్డ మహిలోఁ గలదే !

క. ఎవఁడెద్దైనన్న. “శిష్యుడ నవుదును నే నని వచింపు” మని, లేదని గాం
వ విధము దీనికి నెంతో, సవిశేషముగాక యన్నె ? బడుఁ డెఱుగు నెటుల్.

చ. “చదివితె నిక్కమే, గురుఁడు చచ్చనికూతలు నెప్పినాఁడు నే
నదిపఱతే కలాపిడుడ” నంచు వచించి పికత్వ మూని దు
గ్బదమునఁ గాకిఁగా గురుని మాటికిఁ జెప్పటకన్న నొప్పుదే
“చదువనె లే”దటన్న ! నిది సత్య మటంచుఁ దలంచెనో కదే!

ఆ. వె. పల్లకాటినత్య మిల్లు పట్టేటిలోఁ
గట్టికొన్న పగిది గానఁబడెడి
నెల్లవారు నగరే ! “యహిహి” దురాగతం
బనరే ! యేరు చెప్పి రకట యట్లు !

37

ఉ. కొంగఁగ నిన్ను జేర్కొనిరి, కోరినవాడవు నీవు వారితో
సంగర, మందులోఁ జొరఁగఁ జాలమికికొ, “చికమేడఁ గాకితో

సంగర మేడ" నంచుఁ బెలుచుకొని యిచ్చిరి హేతు, వింతలోఁ
గొంగవు కాకి వెట్లయితో ? గొంగ యనంగను శత్రు పండురో. 38

క. అటుమీద శత్రువునకుకొ, దటకాడి మూలబడుట తథ్యమకాదే !
యెటు వాగిని కొన్న నేమి క, పట మెటుగం బడదె జగము పాషణంచే.

గీ. నోమ యేనుఁగుకడ తేగె దొరకువఱకు
రక్తమును గొల్లునిచ్చు, భద్రుని జరాజు
నొడలు తనపాలుచేసె, నీవడఁగువోమ
పాడుతుండంబునకు లేదు పాటవంబు. 40

క. నాకును దుండంబున్న ద, నేకపరాజునకుఁ గలద యిది యని యాపై
జీకొని పోరఁగఁ జొచ్చిన, నా కదనం బెట్టలుండు నరయుము సఖుఁడా !

(2) సూర్యరాయ పర్వము.

నీ. అగొండివారింట నాకంతముగి మెక్కి సత్రింబు చెప్పిన జాణతనము
మధునపంతులనూరబుధు దేశికత్వము మన్ను చెప్పినరీతి సున్నయిడుట
అటుమీదఁ దాఁ బికంబై నన్నుఁ గాకంబు గావ్యాసములు వ్రాయు గాణతనము
అవ్యాసములు కూడ నట నిట గోమయోధిక నేచనము గోరు వెకలితనము

తే. గీ. గాంచి 'యేమి దురాగతం' బంచు నడుగు
వాఁడొకఁడు లేడు గా ! యని నగచుచుండ
దొరకె నొక్కఁడు నూజిబీట్టు మునందు
దొంగ, రస్టుండు, సత్కవిచరణుఁడు. 42

క. విరచ యను నూరుకాపుర, మరసినవాడవఁడు నకలమగు కావ్యములుకొ
నరిగారు వెలమలకొ ధీ, వరు లతని కటన్న జపలు వాకొననేలా? 43

క. ఎటుగవె ? సంస్కృతభారత, పరమార్థజ్ఞుండు రావు పంగడమున నీ
పరిసరమునఁ గలవొరలకు, శిరోవిభూషణము సుగుణసింధుం డెంచున్. 44

ఉ. వెంకటనూర్యరావు సుకవిత్వవిషుండగు రామచంద్రసా
మాంకుని స్వామికుండు ధనముం బెట్టులైనను బీరికాపురీ

పంకజబాంధవుం డనగ భాసిలుతేనికి భర్తమూర్తికి
వెంకటనూర్యరాయనికి విందు వివేకి * యథార్థవాదియై.

45

క. ఆతం డడిగెద ననె; నిక, బూతులపంచాంగములును బొగగుక వగులక
బాతురికి దక్కు కోతెలు మూతంబడు నమ్మ డతడు గొంతుంగూతల్.

గ. 'దానక' లాభంబే మని, యా' ? నీసడిగెదవు, వారి కాపైసేనిక
జ్ఞానంబు గలుగు ననియుక, దానక యశమబ్బుననియుఁ దలచెద సఖుడా!

గీ. ఎఱుగు నీతండు నాయెద్ద నెంతపఱకుఁ
జదువుకొన్నాడొ, పిదప నీసాహసమున
కెట్టులాడిగట్టి పాపంపు గట్టనెక్కఁ
దలచుచున్నాడొ, సర్వము తథ్యముగను.

48

క. నాకడకు వచ్చునప్పటి, కీకవి జ్ఞానం బడెంతొ, యీడెంతయొ, నా
కాకత్వ మిరచి కోకిల, పాకత్వముగూడ నెఱుగు భవ్యుఁ డతండే.

49

* “మహారాజశ్రీ చెల్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి శిష్యుడు రావు వెంకటనూర్యారావు కృతా నేకపండినములు..... నేను యిచ్చటకువచ్చి వారంలోజులు అయినది. అది మొదలు యిప్పటివరకున్నూ, అత్యద్భుత శతావధానులదర్శనం చాదామని ఎంత యత్నించిననూ నాకు సంపన్నించక పోయినందున రెండుసార్లు వారిబసకే వెళ్ళినను, సమావేశం కాలేదు. కానినా నేను వ్రాయచాలను. ఇంతకూ అట్టిలాభం నాకు ప్రాప్తించినదికాదు అని అనుకున్నాను..... ప్రస్తుతం చాలా పశ్చాత్తాపంలోకి వచ్చినట్లు నా ఆప్తులవల్ల యాధిగా విన్నాను. నేను వక్కసారి సమావేశమయినచో ఎంత అందముగా నైనా యుండును. గాని వీలుపడ్డదికాదు వక్కసారి సమావేశమయిన యడమికు నేను శిష్యుడనైనందుకు గురువుణం తీర్చుకొనిన వాడను అగుదును ఆపని ఈసమయంలో నెరవేర్చలేనందున నేనున్నూ వారివలె గురువిషయంలో కృతఘ్నుడనే కావలసివచ్చినది..... నా ఆప్తులున్నూ నేనున్నూకూడ మీగీతమునే త్వరలో చదివి అనందించు కుతూహలంతో నున్నాము. గీరతంయొక్క పూర్వోత్తరం పితాపురంలో వున్న పండితులు అందరికిన్ని పద్యములు నోటికి రాకపోయినా సంగతియాపత్తున్నూ చెప్పినాను. అటువంటి గ్రంథం బయలుదేరితే లోకమునకు ఉపకారమవుతుంది అని అన్నారు. అంత.....వేస్తూన్నారట.....”

రా॥ వెం॥ పితాపురం, 18-1-11.

ఉ. ఏ నలనూజిపిడుపురి కేగి వధానము నేయునాటి కీ

జ్ఞానిశిరోవిభూషణము ఛాతురేడుగాఁ జనుఁదెంచెనాకు వి
జ్ఞానము బోధ నేయుటకుఁగా దయ గల్గిన వాఁడుగాన, ని
వ్యానిని సూర్యరా వపుడు వాస్తవ ఫక్కిని జూచినాఁడటన్.

50

ళా. సూరిశ్రీసకలస్వవేత్త యగు సీసూర్యుండెను! పూర్వ మ

స్వారాయేందుని సన్నిధానమునఁ గావట్యంపు విద్యాఖనిన్
శ్రీరామాఖ్యతావధానిపనఁ దేల్చెన్; మీఁద నాసూరి న
స్వారా వొక్కఁడె కాక తన్నగరమే వాఁడొరు తత్త్వజ్ఞుఁగన్.

51

ళా. అస్వారావునసంతరమృతము విద్యావేదులైనట్టినా

గస్వారావును, నమృహాత్మననుజుం దైనట్టి సింహాద్రి శ్రీ
యస్వారావును జూడ వచ్చెనేతఁ; డయ్యార్యుల్ “భవచ్చక్తి మా
కొప్పన్ బో” డని లండిపోల్కిని రార్యుల్ తత్త్వ మూహింపరే.

అ. వె. ఈరసజ్ఞమార్తియే కాదు శ్రీకూచి

కులుఁడు నారసింహుఁడొందుండు

గూడ నెఱుఁగు నిశిగురుతయు, నాశిష్య

భావ మడుగ నతఁడు పలుకు నిజము.

క. ఎవ్వారునుక నేటికి, అన్యయు రట్లును ని నేర రసికులకు? ననున్

బుద్ధివృగఁ డట్టిన వ్యాసమె, మున్నలు గట్టికొని యిట్లు మెఱుఁగుచునుండన్

మ. ఎవ రీకోకిల! శ్రీమనోపాటికులాహీనాబిరా కావిధుం

డవు శ్రీ వేంకటరామశాస్త్రియను లోకాహుడి; కాకం బెవం?

దెవఁడో యెట్లు శాస్త్రి గారి గురువో నీ వేంకటేశుం డహో!

యెవఁడీ కొంగ? దివాక రాన్వయమణీ! యీవేనుమీ శ్రీపతి!

55

సీ. నాయెడఁ నాఁ గృతస్తుత్వనామకమహాపాతకి యాట విప్పవ్వు మంట!

ఈపాతకమున నేర్పడకేతఁ దాఁ బరమందుఁ గనుట తప్పనిదె యంట!

అంతయే కాని నాకాతఁడు శిష్యుఁ డం చని నేను జెప్ప టనర్హ మంట!

వైదానఁ దనకీర్తి బబలించు నేకాని నాకు యశంబు నున్న యగునంట!

తే గీ. డొర! యెటువంటివేదాంత మభ్యసించె?

“నేమి కాశ్వత మాగోడ యించుకంత

యవల జరిగించి "పెట్టికొం" డని వచించు
నెట్టివేదాంతతన మిట "బట్టు" మనియె.

56

(3) సంబుద్ధిపర్వము-

క. "మావాడతిరుచ్చార్లుడు, మీవాని శిరస్సునందు మేకులు గొట్టుం
డేవేళ నేమి నేయునో, కావలమున" నన్న నీతి గనజేసెదవా!

57

ఉ. వేంకటరామశాస్త్రి! విను విద్యపఠించితి సంఘ నొప్పుకో
జంకియుఁ గోకిలమ్మనయి చక్కఁగ స్పష్టము గాఁగ నెంతయో
పెంకెతనంబుఁ జూపియును "బెప్పెపెమెప్పెమె" యంచు నేడు ని
శ్శంకగ నొప్పికొంటి; నది చాలు జయం బగుఁగాక నీ కింకా.

58

ఉ. "కాక" మటంచుఁ దిట్టదువు గాక, శ్వపాకుఁడ వందుగాక, యిం
కేకలుషంపుపేరు లిఖియింతువు గాక! స్వకార్యసిద్ధి నేఁ
జేకొనినాడ నేడుగద! చేతులె మోదము; నీవు తిట్ట రే;
దీకవి నీతఁడే యగక యిట్టులు తిట్టుకొనెకా గుమారకా!

59

ఉ. "చప్పనికూతలే" యనుము ఛాతుర్జడవైగద! నకా భజించుచుకా
జెప్పినఁ జెప్పికొంటివి పరిసిద్ధుడ వప్పటి కయ్యు నీవు నీ
చెప్పును గాని నాదరిని శిష్యుడ వైతివి తండ్రి! నీమనం
బొప్పెనె యిట్టితిట్టల కహా! యిటు కృష్ణుడు వ్యాసిపెట్టెనే?

60

చ. మొదట "రిజస్తరుత్తరము" మోటుతనం బగుపట్టకుండ నేఁ
గద లిఖియించి తిర్పతిని గయ్యముకై పురికొల్పినాడ; నీ
వది గని యెంతగా బెదరి తయ్యయ్యో? పాతకనైతిఁ దండ్రి! నా
యదయత నైపుమయ్య! యింకనైనను భీతిని మాను మర్భకా!

61

చ. "తిరుపతిసింహ మొక్కమొగిఁ దీవ్రతరంబుగ వచ్చి వీరికా
పురమున నున్న నావయి 'గుఱుక్కున' చూడు" నటంచు నెంతకా
తరపడినాడనో యకట! తండ్రి! కృతఘ్నత కాదు హేతు 'పీ
శ్వర' యను వేరునుమ్మ నిను జంకఁగఁ జేసిన దేమి నేయుదుకా.

62

కా. నీయజ్ఞానము నీదులారాధగుణముకా నీదౌ కృతఘ్నత్వముకా
నీయల్పజ్ఞతఁ జేసి గాక యకటా! నీమీఁది కే మంచు యు
ద్ధాయత్తుం డయి రాఁగడంగు నొకఁడే నవ్వానిఁ బ్రాణాలతో
దాయ న్నిత్తునె? నన్ను వీడిగద! కట్టా! చెట్ట వైతింతకా.

63

చ. తిరుపతిసింహమున్ సరిగఁ ద్రిప్పి ప్రికాంతమొనర్చ వేంకటేశ్వరునకుఁ దక్కు నీయనుఁగుబావకు గీవకు నోజ గూర్చు నీ గురునకుఁ జగ్గచందునినకుఁ గూడ వశం బెటు లయ్యెడిన్ ? యరుద్ధర మది, నేను దానిబలుధాటికి నొక్కొకవేళ జంకెడన్.

64

ఉ. కాఁకరపర్తిపై కుటుకఁ గా గమకించె నెటుంగుదే ? “శత్రుఘ్నీ”కృతి సాహ్యకర్తలును నీవును బావయుఁ బోలె ‘శృంగభం’ గాకలనప్రసంగ మది యజ్ఞతమై లిఖించినట్లై వా పోకయ పోయినట్టులుగఁ బూర్తిగ డేకిరి జ్ఞప్తియున్నదే?

65

ఉ. వెంకన బందు వొకతన వేడుఁజువ్రాతఁ బూకింత వైచు; మీ ర్జంకుటగాఁ డలంచి పెరువం గుఱుచల్ లిఖించుచుండు; మీ పెంకెతనాలు సాగఁ ల బెప్పులిపై; వెలనాటి సింగ మిట్టింకుల నింకఁజేయు నెపుడేనియు; డొంకలె నూ ! శరణ్యులు.

66

ఉ. ఏది, నదుత్తరం బతని యేడ్చెఱవారతకుఁ బెచ్చుమా ? పి శ్చేదనుకాచ పంచె మిడె! సిగ్గు గలట్టి నృపస్యుఁడేని * “పూరే దెసఁగిని బొం” డనుచు నీయగఁ జేయునె యిత్తరంబు దా యాదునిపేరు పెట్టి! యవురా, యివిరా ! చవిరానీరముల్.

67

ఉ. “పాం డల పీఠికాపురికిఁ బొం డటుపాం” డని నీదుబావ చా వొండొకలేఖనానె, నది యహితగ నయ్యెడ నెగుదేర న వ్యంధొకొ టేఁడు “మీ రిటువ వచ్చితి రెటి?” కటంచు, నెందుకి గండతనంపువ్రాతలు జగంబు మొగంబుల నవ్వుచేటు నూ.

68

చ. “పిలిచినయిప్పు రాక యటు * బెట్టుగ నుత్తర మిచ్చి యెవ్వరో చలవతి ‘పీఠికాపురమువక్కికిఁ బా’ మ్మనినట్టు లెవ్వరో గిలికిన వచ్చువాఁడవ ? నగించెడి నీదుప్రసక్తి” యంచు న వ్వల నలఁటేఁడు నవ్వలరఁ బల్కిన నుత్తరమేది పుత్రకా!

69

* గీరతము, 1 భాగము శాఖాచంక్రిమణిపర్వము చూ. 10 వ పుట

* శ్రీపీఠాపురీ రాజపుత్రోదయవిషయికపద్యత్రయము.

సీ॥ ఉదయించె రాజు రావూపన్వయోదన్వదభివర్ధనండు సూర్యాంశవలన జన్మించె సంతానశాఖ నందనశుభక్తి పెంపుమీఱఁ బితాపురమున నెడలె

ఉ. కరుణ గలట్టి మెత్తనగుకాకిని గేరడ మాడినట్లు గా
దరయఁగఁ గొంగపై కరుగు టంచని పూర్తిగ బుద్ధి పచ్చియుక

ఓనూసంభవుడు సూర్యునందు నారాయణాంశం బున్నదందుఁ దెలుపఁ బొడమె
నాండాలమృకడుపు చల్లఁగ రాజసస్యంబు సజ్జన మౌమ మడఁప॥ గీ॥ మంగ
పాంబ గణించిన మానసీయ! సుకృతపరిపాక మెల్ల నేటికిలభించె॥ గంటికగ
పడె రావు గంగాధరోప! పదుఁడు రామావసీపాలవరుఁడు మరల॥ గీ॥ తనిసె
సాధారణం బసాధారణముగ! మఱియు నందును నాశ్వయజ్ఞాసబహుళ! పక్ష
ముఁ దృతీయయును శుక్రవాసరంబు! మకరలగ్నంబు సూర్యసంభవునివలన!
మ॥ గురుడుకొ సూర్యుఁడుఁ జంద్రుఁడుకొ గుణుఁడు శుక్రుఁడుకొ బుధుఁడుకొ
శనై! శ్చంద్రుఁడుం గేతువు రాహువుం గఁసి యశాంతంబు నీబాబునికొ! సిరి
చీర్ణయు నొసంగి, పోత్తురు బుధాశీర్వాదముల్ లోడుగా! నరవిందాక్షునకుం
సహాయు లయి సూర్యారాయభూపాలకా !

25-10-10 }
కాకినాడ. }

దివాకర్ణ తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.
శ్రీరాజా కొచ్చెల్లకోట రామచంద్ర వెంకట
కృష్ణారావు బహద్దరుగారి యాస్థాన విద్వత్కవి.

True copy of letter from the Private Secretary
to the Rajah of Pithapuram dated 29th October 10,
addressed to Erahmasree Satavadhani D. Tirupati
Sastri Garu.

"I am desired by the Rajah to convey his thanks
to you for your congratulatory verses on the occa-
sion of the birth of his son and heir."

(పుణ్యలేఖ పంపినప్పటికీ జ్ఞాపనము.)

మ. ఘనవంశావళి గల్గువాడవని చక్క న్నీదరిన్ జేరి యే! రినచియ్యెత్తిన
దుర్గజమ్ముల నఖిలదావినోదమ్ముగాఁ దునియల్ నేయఁదలంచుచుండినమ్ము
గేందుంగింహారకే పచ్చిపో! యిన గర్వింపరే? యెప్పుడేని యిరఁదగ్గలే పచ్చు
భూభృత్యుణ్ణి!

తి॥ కా॥

దిరిగియు * “బార్డి” పదైములఁ దేకువమాలుదొసఁగులక గనం
బలుపఁగఁ బూను మీకుఁ బరువా? కఱవా? తెరువాటాదాఁటులక.

ఉ. “ఈశ్వరమేరు బన్న యెడ శేగుఁ” డటం చొక బంధుమాత్రునిక
బశ్వవతారు నూతఁగొని పల్కితి; రాతనిచెయ్యి లన్నియుక
శశ్వదుదారకీర్తల ప్రిసంగములో బయలయ్యె వింటి; లో
శేశ్వరుఁ డెట్టిదుట్టజీక మేర్పడఁజేసె నెబాసు! మేలో! బి!

క. విను నీపినతండ్రికుమా, రుని గనుఁగొను మరఁడు చెప్పు రూఢిగఁ; దాప్య
ఘను నలతిర్పతిఁ నిట్టం, గనుబూనితి రెంతశేని గలవారు సుమా.

క. అతఁడేల చెప్పవలె? సం, స్మృతనిశ్చేషపదాతస్మతనిద్రాసం
గతిగతకాఁకరపత్రి, స్థితసుసృతసేత్ర మడుగఁ జెప్పు నఖిలముక.

ఉ. ఆట్టిడతండు కావుననె యాతనివ్రాలో గలయుత్తరమ్ము చా
పట్టుననుండె నం చెఱిగి బావ “యతం † డది వ్రాచులే” డటం
చొట్టులు సత్యములో గిరికి యుత్పథచారిగ మూఁఁ బొచ్చె “వీఁ
డిట్టిఁడు నొంకి యాత్మ కెటులేని యశం బొడఁగూర్చు” నం చొనిక.

క. తాదృశులుదక్క మీ డు, ర్వాదములకుఁ దోడునూప రా; రతఁడేనిక
బాదాకాగ్రంతత కొడఁబడి, నీదగు నఘ మడఁచెఁ గొంతనీతి గలాఁడే!

(*వితా పత్రికలోని “అట్టహాసము” నుండి)

*...ఈపద్యమువ్రాసిన మహాకవి యెంతడోయని యాలోచించుచున్నట్లున్నారట
ఈయన పోలవరము సంస్థాన పండితుండు దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శశావధాని
గారు...పరి యాచకమున శేమిగాని యీపద్యము నెనుకటిపాఠకన్నచు చుట్టి
తిలోనున్నది. .... ఇట్టితప్పులతడకను బ్రకటించి నందులకుఁ గొంకియే
కాబోలు విశేషజ్ఞుఁడనిపించుకొనుచున్న వేంకటశాస్త్రిగా రీపద్యమును దోసి
రాజుని కృష్ణాపరిశ్రాంతిఁ దక్కిన ‘పద్యములను మాత్రము ప్రకటించియున్నారు.
(ఇట్టివనేక హాస్యములు)

† తి. శా॥ గారు శృంగభంగ గ్రంథకర్తకు రిజిష్టరు జూబు వాగ్దాయుల
చేఁగాని యాతఁడు వాగ్దానినట్లు యధార్థవాది యభినవ సరస్వతీపత్రిలోఁ బత్రిక
టించిన యుత్తరముచేఁగాని ప్రయోజనములేదు. ఆయుత్తరము పత్యాచర్య
ములు సమయము వచ్చినప్పుడు లేలకపోవు. ...

(నవంబరు 24 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపరిశ్రాంతినుండి.)

చ. కలతెఱుగుకొ లిఖించె నలకాతనుఁ డక్కట ! పేరు పెట్టి; య
వ్వల నెవరో లిఖించు నలపత్యము తన్ను ఘటించి తర్పతి
జ్వలనము చుట్టుముట్టు నని సందియ మందఁగఁ బోలుఁ బాప? మే
కొలదియఁ గాని త న్నెగురుకొన్న జగంబు మఱితనవ్వదే!

క. తిరుపతి ధోరణి తెలిసెనె, “శర”ణని నీబావకై యశస్కుఁడ తోన్
దరి నిడినపాపముఁబడిని, బోరిఁబోరిఁబడికించి కాని ప్రోచె గరుణన్.

చ. ఆతఁడు కృతజ్ఞుఁ డౌటఁ జమి యాత్మకు వెంకననాము వీని నీ
చతరపికాభివర్ధనుని ‡ సద్గురుఁగా లిఖించె; దానిచే
నితనికి వాఁడు తక్కు వని యెంచుచుఁ దిట్టితి వెంత వేలవో!
కృతమును జూపునంతటనె పివలనీచుఁ డెవండుఁగాఁడనూ !

చ. కృతమును జూపకుండు నరుఁ డేమగునో ! యిపుడేని స్పష్టమై
మతి నతికెంగఁగా ! సకలమర్మ మెఱింగియుఁ దత్తెఱుఁబునకా
మతి చెడి “కాక” మందు నొకమాటును గల్పనఁ జేసి నన్నుఁ ది
ట్టితి వది యేమికార్యము ! కడింది యశస్సు గడించుతోనయే!

చ. “తిరుపతి నాపయిం గవినెఁ దీవ్రత మధురువైన వేంకటే
శ్వరుని కతానఁగాదె” యని శాంతి యెఱింగిన నీవు తద్గుణ
స్ఫురణము చూపి యుత్తరము సూటిగ వ్రాయక యేటికయ్య? యా
దుర్బలప్రవాళిత; కృష్ణుఁ డెటు దోపఁగఁ జేసెఁ గుమారి ! చెప్పవీ.

క. నరులకు శాంతిం గఱపెడి, పరిమోతమగురుఁడ వీవు బాలక ! నీకున్
గఱపఁగ నేఁ జూలుదునే, దురితిపుఁగాకి నని నీకుదోచినదెకదా !

చ. “గురు వని చెప్పనందులకుఁ గోప మిదేమిటి ? కీపసులో యశ
స్కరమగునే ?” యటంటి; వది సమ్మతమే; కొమరుల గలారు నీ
కరయఁగ నర్థమాను లిటు లాచిరజీవులు నిన్ను నెల్లన
త్రుణమునందు నీహృదయతాప మ దెట్టిది యానొ తెల్పువీ

82

---

‡ మ. భవునిన్ భావపదారవిందభవుఁ జెల్వప్పిళ్ళకంశార్జవో ! భవునిన్
తాస్త్రోదంబదానపాధవున్ భాన్వద్ధవున్ సాహితీ భవునిన్ మేఘగభీర విస్ఫుట
భవున్ ధైర్యప్రభామేయవున్ గవితాసద్గురు వేంకయాభిధుని పక్కాణింతు
నెక్కాలమున్ (ఇది తి||శా|| గారి మొదటికవిత్యము, కుమారసంభవములోనిది)

క. గురునకుఁ దండ్రకి భేదం. బరయంగా లేదు; శిష్యుడనఁ గొమరుండే
యెఱిగినవారికి; నాడే, తిరస్కృతికా జూప మదికిఁ దెగులు నెలుగదే.

క. ఇంకాక నీవు చుట్టమ, వదియు విచారంపఁ బుత్రితాపాదకమే
గదా! * 'బా' బనివ్రాసిన నీ, చదమలమగు లేని కలదు చదువుము దానికా.

క. నీజనకు నాయనమృత్యు, నాబనకుని తల్లి యొక్క నాయనకును నొం
డే జననికి జన్మించిన, యెబ నెలుంగునువా? మఱచితివా? గురునిబలెకా

ఉ. ఏ నల చర్ల బ్రహ్మయ మనీషియెడకా గడుభక్తియుకా గృతం
బూనినవాడ నంచెలుంగు యోగ్యుడ వీ నది నమ్మెదేని నా
మాననమందు నున్న యిది మాత్రము నమ్మక పోవు కాన నీ
శాసుని సాక్షిగా పనుము సర్వము దెల్పెద నారహస్యముకా.

ఉ. ఏ నల సతికాపుర నరేంద్రునిచెంతను జేరి తన్నుపా
సానమునందు నుండుటకుఁ దద్గ్రహం గోరినవాడె నాచు నీ
ప్రేమి నమూయ గొంటి నని పల్కెలు దేల్చితి వీవు వ్రాతలో;
నీనుడి నిక్కమే యగునె? నీవు నెలుంగును నాదుభావముకా.

సీ. తనకు వేంకటేశాస్త్రి తగిన సహాధ్యాయుగాఁ బాణినీయాట్టి కడచి
తెందు, భాషలలోఁ దర్కప్రసంగియయ్య ననెకమల్ తతలేఖనీకవిత్వ, తం
త్రముల్ పెక్కుగ్రంథము లాతనిసహాయమునఁ గావించి యయ్యనఘుఁ గూడ,
శ్రీహరివరపురీభూపాలుఁడొంగ్లేయ భాషాపరివీణుండు బహుకవిఁడు, తే గీ. ౧౦
౪, ౫ండతిశాంతుండు సునుడునగు, రామచంద్ర వేంకట కృష్ణరాయచంద్రు,
నొద్ద బుధుఁడును గణియు మాన్యుండునై చె, లంగు తిరుపతి శాస్త్రి తెలుంగుఁ
జేసె.

* బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటేశాస్త్రిలభాబుగారి సముఖమునకు. ఓలేటి
వెంకటాద్రిమయ్య నమస్కారములుచేసి వాఁ యు శుభలేఖార్థములు... శుభ
ముహూర్తమునకు నకిటుంబపరివారముగా పయనయగలందులకు ప్రార్థించు
చున్నాడను... తమరు రనియించి అచ్చవేయించిన గ్రంథములు ఒక్కొక్కటి
నొప్పున పంపించగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. దయఁపవలెను."

పల్లిపాలెం, ఓ. వెంకట్రామయ్య.

ఉ. ఎందలు రాజులుండిరి ! యహీనులు నాయెడఁ బేర్చి భక్తియుగా
విందుతనంబు గల్గిన వివేకులు; వారలయొద్ద నుంటినే !
గందరగోళ మైన మది గల్గినవాడ, స్వతంత్రుడై, బిదా
నందుడ నే ‡ నొకానొకని నాయకుఁగా పరియించి యుండునే.

ఉ॥ అన్నములేదో ! పుస్త్రుమునకై కొడవుండెనో! యన్నదానినే
యెన్నఁగ నెవ్వఁడుం దినఁగ నిప్పటికిఁ మఱి గానరాదు; నీ
యన్నముతోనై మనముండుఁ బ్రయత్న మదేల నాకు ? నీ
చిన్నతనపువటలకుఁ జీతము పొక్కెడి దుఃఖ మెక్కడికొ.

ఉ. నిక్కముగాఁ బితాపురికి నేఁ జనుడంచెడివాడనేని ని
న్నుక్కడఁగింపఁగా వలయునో ! వరపాలుఁడు నిన్ను నన్ను నొం
డొక్కరుఁగూడ నేలుకొనఁజోటు ! సమగ్రత లేనివాడో ! నా
కక్కటమున్న తేనికడ కంతకు ముక్ జనుదేరింతుందునే?

ఉ. ఎందలో భార్యలుండియును నింకొకచాన స్వయంవరంబుగా
సందమువొల్పుటాగా తనకిచ్చినఁ దైకొనలే నృపాలు? రా
చందమునకే మచీయకృతిచంపనగంధిని గూడ మీసృపుం
డందఱతోటిసాటు లనయా ! కొని యేలఁగదన్న నచ్చగిం.

తే. గీ. ఏకపత్నీద్రవ్యముగూడ నిట్టిపట్టు
నందు రామాదులకుఁ బోలే నడ్డు పడద;
రాముఁజేరిట నెందలు దీమహిళులు
తమ కృతిమూరికల నిచ్చి తనియరయ్య !

ఉ. జంకితినందునో ! యధిపునన్నిధికిఁ దగ నందునో ! తదీ
యాంకణంబు నొక్కఁడును నక్కట ! నానరావాఁడు లేఁడె, “ని
శ్శంకగఁ గాకి పంజరపు సత్కృతికిఁ దగ” చందువే ! యెటుల్
బొంకెదు సర్వముం దెలిసి పుత్రిక ! తండ్రికిఁ జేసి గూర్చుదే?

‡ మ. సరనాశలో పలుమంది మిత్రులయి యన్నంగాని తత్సన్నిధికి
స్థిరవాన మ్రొసరించునట్టి పని నాచేఁ గాదు; నీవంటి స
త్కరుణాశాలిని వెంపఁగాఁ బెరిగి విద్యాబద్ధుల స్నేర్చి నేఁ
బుల న్నిత్యము గొల్పు టొప్పుగునె యంబా!దేవి! కామేశ్వరీ!(కా॥౪॥)

కడియములోనఁ గల్గు జనకాండము సర్వము నెన్నిమాన్లు నక
గడఁగడె కా నృపాలమణిఁ గాంచఁగి నేగు మటంచుఁ జెప్ప ? రా
నుడు లవి నేను నూఁకొనియునుకొ నృపుఁ జూడమి నేమిహేతువో
కొడుక ! యెఱుంగవే ! యెఱఁగి కొంకక “కాక” మటంచుగిల్కెదే ?

క. కడియమునకు తేనికి నె, ప్పడు సంబంధంబు గలదు పుత్రకి ! నీయూ
ర్పుడమికి తేనికి గల ప్పడు, క్కడిసంబంధంబు ? చెప్పఁగలవే నామక.

*క. ఎందుకుఁ జన నూనితినో, పొందుగ మను వానినాడ; బొంకంచువో ? లే
కందుల కొప్పుదువో ? నా, కిందులకుకొ జింత లేద యిందుక రేనికొ.

క. ఎన్నో బూతులు దిట్టితి, వన్నియుఁ గోకిలపుఁగూఁత లనుకొనియెద; నా
మన్న యభీష్టము దీర్చితి, వన్నా ! “కాక” మన నేమి, యదియు ముదంబే.

లే, గీ. కడుపు నిండిన బేరమ్ము గాని నాకు
నేనృపాలుని జూడంగ నేమిపలయు ?
నట్టిచో మానృపాలకుఁ డాతఁ, డతని
నేలదర్శింప రాకుందు నెఱుంగఁజెపుము ?

‡ లే. గీ. ఎలమిఁ బిలిపించి స్వయముగ నెంతో వేర్చి
గారవించుచునుండెనూ! గౌరవాన
కాస్త్రీ; స్కూలున నున్నోగసరణినుంచి
యతని విడి వక్త్రునెట్టు లేనవుల కవుర!

* గీతము 1 - భాగము ఇతిహాసపర్వము చూడుడు.

‡ శ్రీవేదమూర్తులైన శతాధాని చెల్లెళ్లి నెంకటశాస్త్రీగారికి. జం
భ్యాల గౌరవాధికాస్త్రీ అనేక నమస్కారములు... మీ పుత్రయులున్న
ప్రతిసంవత్సరం సంక్రాంతములలోకి నెచ్చినంతా సంచారాభ్యాసం కలవారుగాన
స్థాయిగా యేకత్రృపుండవం దుష్కరంగా తోచునేమో? ఇంతకు వెళ్లదగిన
స్థలములు అయినవి నయస్సుకూడా పుద్గితుగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో స్థాయిగా
నియంధ్రవమైన బీజసోపాధి యేకత్రృ దొరికినప్పుడు అక్కడనే వుండి తీరక
కొలది గొప్పగంధములుగాని పాండిత్యముతోచేరిన మరదకటి గాని చేస్తూ
కాలయాపనం చేయడమందు మీకు తాత్పర్యం వుండవచ్చునని నేను తలుస్తాను.
మీ పుత్రయులలో నెవరో యొకరు యీ ఉపాధ్యాయస్థానమును అంగీకరించ

(4) బంధరుపర్యము.

- క. గౌరీనాథ బుధుండనఁ, గా రాజో? యెడో? చెప్ప కాకమ! యన్నక
సూరియుఁ ద్యాగియు భోగియు, గౌరవభాజనుల నెఱుఁగు కర్మకుడునుతా!
- క. స్కూలుకర్తాధ్యులు మాకై, చాలకొ యత్నించి సభనుసల్పియు మొనమొ
న్నేలాగు గౌరవించిరా! చాలక! సాత్తమ్యునందుఁ బరియింపరాజో?
- క. బందరన నిట్టి దిక్కడ, “సంజేహములేదు బావ శాన్తికజీవుల్”
చిందులుదొక్కజనగ గో, విందా! యనిపించు కవులు వేవేలు సునా!
- క. బందరనగ నిట్టినియట, నెంచితొయున్నార యెల్లమొడ విద్వాంసుల్;
తందరపడు నవధానుల, చిందు లచట సాగిరావు శిష్యుడ! వింటే?
- క. ‘బందరనగనెట్టిది’ యని, సంజేహములేదు బావశాన్తికజీవా
నందుని బోధడు శ్రీరా, ముంచిగ నొకమాణిగి నెమాల మెఱుఁగునా!
- క. బందరులోఁ గోకిలకవి, చందిరులకు బిచ్చమైనసాగదు; కాకం
బుం దిలకింతురు, కపటపు బొందలయత్నిద్భుతములు పొనగవు సునా!
- క. బందరునకె యొకపరి మీ, “సంజేహము లేదు బావ శాన్తికజీవా”
నందునినే నమ్ముంటిని, చిందులు సాగవని యటకుఁ జేరఁడువినుమీ!
- క. అప్పటికిఁ జిలుక కాలే, చెప్పుడు పంబర మనంగి నెట్టిరా యెఱుఁగం
డిప్పుడొకసారి యడుగుము, చెప్పు నతఁడు ధారణావిశేషము కలిమిన్.
- క. ఇప్పటి కేనియు బహుమతు, లిప్పించెద నమ్మనేమి? కృష్ణకవీంద్రున్
దప్పక ప్రేరేపింపుము, చెప్పుము నరపాలుఁడెల నెలవీడు? సుతా!
- క. సంగన్న గారు వీణా, శృంగార-తీపినోదచేష్టాహుష్టే
త్యంగులు తత్తన్వంగా, లింగితులై యెటకు నేని లేదే చనుటల్?
- తే. గీ. ఒక్కసంస్థానమందు మీయునికిలేమి,
ఏటిపోలిక వారికి నెందు మీకు?

వలసినదిని నాతాత్పర్యము. మీరు కావలసిన పరిశిష్టము యిదివరకే పొందినాను.
వచ్చే ఆదివారం తిరిగి మీటింగుచేసి యెవరినో సకరిని మేము అప్పాల్చుంటు
చేయవలసి వున్నది. ...అంతకంటె విశంబనము చేయజాలము. త్వరగా బనాము
పంపించకోరుతాను.

అక్కటా! * వీణారూపము నడుగఁ బాడు

చేసినది చూచి నేనెంతో సిగ్గుపడితి.

- క. ఈసిగ్గున నేమయ్యెడఁ, చేసిన యపఘానమందుఁజెప్పిన కవనం
చేసరసముగాఁ బడినదో, యా సత్యశృంగం కెలక యు యట్లుండెక.
- క. అనరపతికిని మన యప, ధానులు గండ లనఁగీర్తి దవులు, నదియఁగా
కేనాఁడు నాజ్ఞగొని విద్యానిఘ లెక్కడికఁగాని యరుగుటలేదే!
- క. ఇది యిటులంతము; బంధరు, పదిపెట్టిదో రానుశాస్త్రీఁబరహమ్మతఘం
బదము గలశతపథానిం, గనిని యడిగి తెలిసికొన నలమును తెలుపుక.
- క. అప్పండితు నపఘానము, నన్నుడు 'పల్లి క జెక్కు' రాదులు సభలో
నొప్పించు! వాగ్ 'సీ' యనఁ, జెప్పి పేరుని యొకనమస్సుపెట్టె నడుగుమీ!
- క. ఇది యప్రస్తుత; మరలఁడు, నడుమ నినుఁబోలేగాక చక్కఁగఁగొన్నా
బొదిగెం గాకలు కడ బ, ల్లిగఁ డగు మిక్కిల్లనుకవీలక సౌలక.

(౧) సమృద్ధి పర్వము.

- క. ఇఁకఁబ్రకృతము వినుమమ్మా, వికరాజను ! పసుకఁబోలే బృగ్విపకులక
నకనకలాడెడి పొట్టుకు, గకపికఁ గనుఁగొను పృసక్తి కలుగదు సుహృ.
- ఉ. పొట్టులు మూడు మాచి, సరపొవును బుట్టెలు మూడునూకు; ని
ప్పట్టున నాకు మాన్యముల వచ్చెడి శిస్తది చాలదొక్కొ, నీ
కెట్టులు దోచె, లోకు లిది యెట్టులు నస్మరించు వ్రాసి తీ
చెట్టతలంపుమాట ! యిటు చెప్పట పాపముకాదె పుర్రకా!
- చ. నెల కొక నూలురూపికలు నీదియకన్య 'కనినపక్ష' మొ
ప్పు లొలుకు నాదుపుస్తకపుబుఱులు చచ్చి యొంగునారు; పై
నెలమిని గోజు కొక్కొకటి యిట్లు రూపక స్థూలులోన; నెం
దుల కింక దేవరింపవలెనో ? ననుఁ గోరని కేండ్ల సన్నిధిక.

(వెంకటరామకృష్ణ గ్రంథమాల 74 వ పుటనుండి)

* వీణాస్వరూపము, (సంగమేశ్వరశాస్త్రీగారు కొరినది)

- క. వీణాస్వరూపమెన్నఁగ, వీణాగానంబుఁ బొగడ వేడుకతోడక
వైణికుల నభినుతించఁగ, వాణియె యనమానురాలు వసుధాధీశ!

ఉ. ఎక్కడి తేగ కూరకయ యింటనె యుండ మటన్నఁ గాని నా
కెక్కడినుండియో సభల తెన్నియొ ♦ జాబులు వచ్చుచుండు; సం
కొక్కనభక బొనర్చినను నొక్కశతానకుఁ జాపు లేదు! నీ
కెక్కడి యూహపుట్టె? నిది యెవ్వరి కిత్తునో తెల్పు పుత్రకా!

(1)♦ విధేయుడు బంధా శ్రీశయిలం కృతానేకశిరస్సప్తాంగసమస్కృ
తులు. ...తమవలన జరుపబడు అప్రావధాన శతావధానములయొక్క కష్టము తెలిసి
తమకు సరియైన మన్నన రాజలోకముపట్ల జరుగవలయునేగాని మాబోట్లు
యేమిచేయగలమా అనే భయము ముందుగా కలుగుచున్నది అయితే చంద్రునికు
నూలుపోగను నామెల ప్రకారం మాయొక్క శక్తిని గమనించి తమవంటి మహా
నీయులు యట్లయినను మోక్షోరక తీర్చడమే ముఖ్యముగా ఆలోచించవలసినదయి
వున్నది. ...గనుక నా మనవి సంపూర్ణముతో అంగీకరించి యప్పుడయినను
దరిశనమిచ్చి నాగ్రహపాపవమయ్యెలాగు యీ ఓడివాని గు...కు విజయం చేసి
కోర్కెను తీర్చగలందులకు పూర్ణింపుచున్నాడను. ....

ఆటపాక, 30.1-10

శ్రీ శ్రీ, బంధా శ్రీశయిలం.

2 నే పండ్రంగి రామరావు నేక సమస్కారములుచేసి చేయగల విన్న
ములు... వెనుక నేను మనవిచేసుకున్నప్పుడు తిరుగు శతావధానం చేసెద
మని నెలఘించినాడు గాని అప్పుడు మాయజ్యేము నెగవెరలేదు. ఇప్పుడు
ఆరిగ యిక్కడ కాలేజీ విద్యార్థులు అతి కుతూహలముగా నున్నారు. ఈవిష
యమై యిప్పుడు తిరుపతిశాస్త్రాలవారి దగ్గరకు వెళ్లి నాని అనుమతిని పొంది
నాము. కాబట్టి మాయందు దయచించి మాపూర్వ కనుకూలమగు 2 వాబు తిరుగు
2వపాలో వ్రాయగలందులకు గోగుచున్నాము చిత్రించవలెను:

శిథాపురం రాజావాం కాలేజి }
హాస్టలు. కాకినాడ, 27-11-11 }

పండ్రంగి రామరావు.

3 ఇక్కడ కాకినాడలో పూజెంటు అవధానము చేయించెదమని అడుగు
చున్నారు. మీకును వార్యులును మీ ఆభిప్రాయము చెప్పడు... 811 తి||

(4)...కర్ణాకర్ణి వినియుండి మిమ్ముల బాగ్గించినచో బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి
శాస్త్రులగారి సహా మీరు వస్తారను సమ్మతముతో నిచ్చట నీనెల 18, 20

ఉ. ఇంతటిదగ్గు వ్రాసికొనుటే విషయము స్వకీయ మాటచే
గొంతవొచును, 'నాత' నని కూడ లిఖించుట యెట్లు లాభ్యు? గా
సంత యుదాఁతాగరిమ యంటనిశిష్యులు బ్రహ్మశాస్త్రి స
తాంతరభోక్తలందుఁ గల రం ననుకొను కుమారి! చెప్పతిక.

తేదీలను తమ రుభయులును శతావధానము నల్పుటకు నేర్పాటు చేసినారము
గాన మీరు తప్పక 18 వ తేదీకే దయచేసి మమ్ము నానందింపజేయు మిక్కి
లిగా బ్రార్థించుచున్నాము. తీసుపతిశాస్త్రిగారిని తీసుకొని మీరు తప్పక వత్తు
రని నమ్మకముతో కొన్ని ప్రయత్నములును చేసియున్నారము. కావున తమరి
తప్పక రావలయును. చిత్తగించవలయును.

ఇట్లు విధేయులు

గుంటూరు } గంగావర్షుల హనుమయ్య. (జిల్లాకోర్టు ప్లేడరు)
12-8-11 } వేమూరి వెంకటసుబ్బారావు, (జిల్లాకోర్టు రిటస్టాదరు)

(5)...రైలుదగ్గరనుండి గ్రామములోనికి సకలసంస్థలనుండి సేకరించిన పోల
యనని కుతూహలచూచుచున్నారు. గనుక తాముగయులు సమకాలముననే వత్తు
రని యెంచును
శిష్టా సానుమచ్ఛాస్త్రి.

(6)...తమకు లోగడ యుత్తరము వ్యాపించుంటిని ...తమరు శీర్షితులవతి
శాస్త్రిగారు ఒకసారిగా గుంటూరుకు దయచేసినయడల వైత్యపర్యాపకముగా
గ్రామములోనికి తమరిని తీసుకరావలయునని నాకోరిక. ...గుంటూరు ప్రేషను
వద్ద స్నేహితులందరు తమరాకకు యెదురుచూచుచుందురు గనుక యాప్రకారము
చేయుదురని నాకోరిక.

గుంటూరు, 15-8-11.

మజుందారు వెంకటసుమంతరావు.

(7)...తామున్న ఆశోకు యచ్చటికి రయచేసి సభ జరుపగలందులకు
మిక్కిలి వేడుకగలవారమై యున్నారము. ఇట్లు విధేయుడు

పిసపాడు, 15-9-1911.

కూములూరి కోటయ్య.

(8)...12-12-11 ఆద్యంకిలో అవధానమట వత్తురా? సత్తెనపల్లికి వచ్చే
ఆదివారం రాగలరా?...

గుంటూరు, 4-11-11.

రంగావర్షుల హనుమయ్య

(6) బ్రహ్మగురుపర్వము

ఉ. అమృహానీయుపే రహరహమ్మను నీవును బావయుక్ జప
మృచ్చుగఁ జేయుచోఁ గృతము నీగతిఁ జేసినపాపమెల్లముఖ-
వమ్మయి పోవు; నట్లానరుపం బ్రయతంపుము; రామదేవుపా
దమ్మలు మోల్చు ట్లేర్రమునఁ దానమొనర్చి పొనర్చు మీక్రియక.

చ. ధవళగిరిన్ మహామహుఁడతం డొక సత్యము వెట్టి, శిష్యులం
గవులను జేయుచున్ సుఖముగా మఱి వారికి నర్థికోటికిం
బ్రవిమల మన్న దానము నపారముగా నొనరించెఁ దద్గురుం
దవలిన శిష్యుఁ డిందుక యదారత నేర్చుటదేమి లెక్కయా!

ఉ. అమృహానీయునింట నెల యయ్యెడు సంతకు నొక్క పుట్టెబి
య్యమ్మ సుమారు వారుఁ దమ్మదైన కుటుంబముగాక శిష్యులం
ఘ; మృతిభిన్నజమ్మను సుఖమ్మగ భోజనమాచరింపఁ; బు
ణ్యమ్మన బ్రహ్మపండతునికన్న మఱొక్కని తెన్న నున్నదే!

ఉ. ఉన్నది బడ్డినీమ, తమ కుండక దిండుక పృత్తి, దాని కె
న్నెన్నియె యోగముల్ కుదిరి నేని ఫలెంను, ఫలెంను దానిలోఁ
దిన్నదిగాక తా నయితు దెచ్చి యెసంగునల మృదుర హే
చ్చున్నను పీరికక్క నలయెఱువొ, యోపదొ! సంకయమ్మగుక.

క. ఆయనఘాత్యునిభార్య గ, దా యిల్లాలవగ! న్నాయనశేల? నిజం
బే యన్నపూర్ణ యాపె, వృథాయంతురె యట్టిపేల తల్లులెద్దల్!

ఉ. చెన్నటిమాపుమాచి యొకశిష్యునినేనియ. 'నేమిరా' యటం
చు నిరసించి చల్కు దిది నొక్కము; నేశికభార్య శిష్టిసా
దన్నది ఎంటిమే? మఱయొకొక్కటి, లోకులు తిన్నుడిట్టినక
నన్నుతిఁజేసినక నమము; సాటిమఱెప్పుడు? బ్రహ్మరాణికిక.

ఉ. "బాతకచర్య"యందు గురుసంతతిఁ దెల్పెడుపట్ల వీరిప
ఖ్యాతిని విస్తరించితిని నొక్కడఁజూడఁగలాడఁ, విందులోఁ
బాతకహరి తచ్చరిత పాతము నీకును, నాకు, బాపకుం
బ్రాతదొసంగులక వొలిచి భద్రములక గలిగింప నెత్తితిక.

కా. ఏనేకాదు మతోక్త శిష్యుఁడును మాయాసద్గురుబృహ్మ వి
ద్యావాఙ్మేఁ సురభాషలోఁచెలిపి కార్తవ్యక్షుభారాపహా
దీనానూనవచస్కృతకబరఁగెఁ దద్వీర్యద్వహాధారి, ని
త్యానందాత్ముఁడు, మద్గురూత్తముఁడు నిన్నత్యంతముక బోచుతక.

ఉ. ఎంతటి పాపమేని రచించునుగాక, కృతఘ్నుఁడై ఋణ
స్వాంతు గురూత్తముక దగడి పర్తిలఁగా, కలచ ర్థ బ్రహ్మవా
క్యాంతుచరిత్రముక జదివి కాఁగలఁ డుత్తముడంచు నెంచు మ
త్స్వంతము; తచ్చరిత్రము కృతఘ్నుఁ గృతజ్ఞ నొనర్పఁజాలదో!

క. ఆచరిత వ్రాసి నతఁడును నా చినతండ్రికొమరుఁడును నాకడఁదిర్ప
త్యాచార్య నొద్ద శిష్యత, నోచి పిదప బ్రహ్మనేవనోచి రెఱుఁగుమీ!

క. కాననతండు సతీర్థ్యుఁడు, మా నిజశిష్యుండు ఎగుట మాకడ కల * బృ
హ్మనూన చరిత సంపెను, దీనిని ముచ్చింపుడని శిష్యత కలిమిక.

చ. ఆలచరితంబు నీకు శుభమాపని కెంతయుఁ జాలునంచు ని
మ్ములఁ గొని కొంత యియ్యెడల ముచ్చితముం నొనరించువాఁడ; యో
గ్యులు గురుపట్ల నిట్లనుమి కొందఱు శిష్యులు వ్రాయువ్రాత; లే
ఖిలుఁడును పాడువారితలకు గా దిగఁ డం చిది చెప్పు నొప్పుగక. 130

* శ్రీచర్ల బ్రహ్మగురుపరచరిత్ర సంగ్రహము.

...శ్లో॥ విద్యావాసగృహం పరోపకరణోత్పత్తిస్థలం సత్కృపాః పఘ్నుం
పుంసిత సత్త్వ మున్నతయశఃకాయం ప్రతిపాలయం॥ రాజత్నద్గుణరత్నగోహణ
గిరిం ధర్మస్వరూప మ్ముదా॥ విద్యద్భృద్వంద్యతంస మాత్మనిధితే బ్రహ్మఖ్యవిద్యా
గురం॥ ...శ్లో॥ గోదావరీమండలరాజమానో నీలవర్ణగారిమవర (కటియెద్దు)
శ్చివాస్త్రీ ఆరాచ్చ విద్యాధరతీర్థవర్యా, ద్యతాగై- విరాసీ ద్భగవాత్ కుమారః॥
శ్లో॥ ద్విజస్తస్మిన్మేకోఽనన నుపవనద్యాపవరః॥ పృసిద్ధో వీరాఖ్యోజనిము
పగతో లోహితకులే॥ లసచ్చశ్లోపాఖ్యో నియమిరసునా స్సం చ్చుచిరపి హృ
దాలోమేకుర్య నైవకరసతీ ర్భక్తికలితః॥ శ్లో॥ పారిజాంభోనిధిరంధ్రావారిధిమితే
ష్వజ్జేష్వతీతేషు స॥ త్స్వకల్యాదిచ కాలివాహనశ్చ పటాచ్చస్త్రహాసీందుషు
కోగృధ్యద్దేవసహస్యమాస్యధవశే పక్షే తృతీయే తిథౌ॥ జక్షే తస్య చతుర్థమాను
తపచాఽ ముతాగైర్ధసంసాధకః॥ శ్లో॥ చాతాగ్నితా ముపబృంహతా దుతలస

ధర్మస్యపుణ్యస్యవా। విద్యాయా అథవా నచే దధిగతబ్రహ్మైకభావస్థితేః।
 యద్వాఽశేషజనోపకారక కలాకాలాది నిర్మాణతో, బ్రహ్మైక త్యుత్తమనామ
 సార్థతయా పితౄఽస్య నిర్ధారితం॥ ...శ్లో॥ వారాణసీం జగమిషుః పరిశిష్ట
 శాస్త్రం। పాతాయ భూసురవరస్స గురోరనుజ్ఞాం। లభ్యాతికాతుకయత స్తదను
 ప్రితిస్తే। పౌరైస్సతీర్థనివహైరపిభువ్యహః॥ .....శ్లో॥ కాశీనాబుధో
 హి యద్గురువరః కాశ్యాంసశిష్టాయతో, యచ్చిప్య స్సకలార్థవిద్యుయశా శ్చీ
 బాలశాస్త్రీ మహాత్। ఏవం శ్రీహరిశాస్త్ర్య నుత్తమగుణో వాక్యార్థచాస్త్రీకరః।
 కాశ్యాంభూపనిషేవితో వ్యజయత శ్రీరాజరామో బుధః॥ ...శ్లో॥ ఇతి యోగో
 వాసరా నుషిత్వా। ని జ గే హే స్వ వి వా హ స ం భ్ర మే ణ। ని జ
 సో ద ర దు గ్గ ప ం డి తే న ప్రి తి గ మ్త ం భు లు నిచ్చికాయకాశీం॥
 ...శ్లో॥ పట్నప్రేషు పడంశేషు పద్భాషా పణ్యతేషుచ। పృష్ఠా నుస్యస్థితా
 తస్మై బ్రహ్మైకతత్వాణయే నమః॥ ... శ్లో॥ ఇర్థ మేనవృషన్నిధౌ బుద్ధై
 శ్వాస్త్రపద్ధంపరిక్షితో భవత్। క్లాభితో బహుమతస్సభాస్థతే। నిర్జగమ బుధ
 నిర్జమాయ సః॥ ... శ్లో॥ మారణ కాలనియమేన బహువిజానాం। కోలా
 హలేన నియతాశసభోజనేన సత్రేషు భుక్తి రధికశ్రమకారిణీతి। జ్ఞాత్యేనా
 శిష్యనివహాయ దదాతిచాన్నమ్॥ శ్లో॥ ఇతి జగదుపకారస్య। ప్రితిపద మఖిలైస్తు
 సుత్యమానస్య। పరిణామశూల బాధాఽపరిణతవయసోఽపి దేశసంచారాత్॥
 ...శ్లో॥ శవకైరగమస్వద్వాంతస్వగ్రామం "సుకడియద్ధ" నామానం। శ్రీరామో
 వనవాసా। దివ సాకేతంనృణాం పృమోదేన॥ ... శ్లో॥ స్వస్థాలకః పతిరు
 మారభతాఽగమం య। శ్వాస్త్రాణి పాతయతి శిష్యగణం స్వపశ్యాత్। విద్యాధి
 తాం తిరుపతిః కవివేంకటేశో, యాతౌచ యా కవితయా గురుకీర్తిసాద్రో॥
 ...శ్లో॥ న కేవలం ఛాతృగణాయ భోజనం। దదాతి పాంథావశయేచ సత్తతం।
 తత స్తదీయం సదనం సమీర్యతే। న పాపశాలేతిన సత్ర మిత్యపి॥ శ్లో॥ రాత్రా
 త్రిహారానమయే పృబుద్ధః। క్రమేణశిష్యానఖిలా నృబోధ్య। శాస్త్రాణి
 సంపాతయితుం ప్రపుత్త। స్సమాపయేద్దాదిశ ఘంటికాస్తే॥ శ్లో॥ చిత్రంశేవన
 కావ్య నాటక మహాలంకారచమ్పూముఖ। గృహ్నా న్వాప్యపకశిష్యర్థ సమీధేనమ్య
 కృతన్తోఽనిశం। సాహిత్యప్రచు రాస్తత స్సవినయం బ్రహ్మఖ్య మార్యస్తో
 శ్రీమద్వాక్యకృతి మధ్యగీతత కిమస్త్యస్మా త్కలాకాంక్షిణాం॥ శ్లో॥ యాదృక్రే
 మగురో స్సన్విశిష్యనివహే గుర్యాస్తతోమృన్నతం, ఖ్యాతైః కిం సుతనిర్వి
 శేషమపితౌ సంభశ్యతో జంపతీ, దూరే బంధుజనా న్విహాయ పితరా దేశంచ

విద్యార్థినాం, బాలానాం కిము సౌఖ్యమస్తి గురుసత్కారణ్యతోఽన్యద్భవమ్॥
 శ్లో॥ దానం కలాపమృతసాధన మిత్తవోచకా, దానే వ్యయత్రయమిశిష్టత
 మన్నదానం, పృథ్వీభూరపరితృప్తి విదానధాత, మిత్యవ్యహంఽరితనోత్యమి
 తాన్నదానమ్॥ శ్లో॥ నిస్సాననన్యగతికా నితరా ద్విజాతీ, నిద్యాధివశ్చ
 క్షిప్రాదానపరిగ్రహంత్యః॥ కాశ్యామిన ద్విజవిదుస్సరితా పృథాన, లబ్ధాతిదోష
 హరణాయ కరోతి విద్యాక॥ ... శ్లో॥ మధ్యే మధ్యే కేనచి ధేతునాఽయం॥
 భిక్ష్యోర్భిక్ష్యే ర్లడ్డుకై రన్నదానం॥ భూదేవానాం సంభ్రమా త్సంతనోతి॥
 పౌజ్జస్యాఽస్తేభూతిత్వేః పరంకిమ్॥ శ్లో॥ చిత్రం ద్వాదశవాసరేషుమి
 తితా గోదాదరీ పుష్కర, స్నానాగ్రం ప్రతిపక్షి చోపదిశతో విపాం
 త్సహస్రాధికాకా, నాఽలోచ్య శ్రమమున్నరం ధన మయం సంపాద్య భిక్ష్య
 దిభి, స్సంతర్వాన్య కకమన్యూ మాప భువి కింశ్చప్రుః క్వచిత్తత్సమః॥ ... శ్లో॥ వికా
 రినామాఽనుపికాః కానీ, సమాగతష్టష్టసామాటతోఽబ్జః, పుణ్యోచ్చయం
 బృహ్మగో రతీనాం, సహిష్ణునాజ్ఞస్త ఇవాబ్జతీ॥ శ్లో॥ భూదేవామృతతర్ప
 ణం దశైవైర్గోపానతీర్థోజ్వల, త్కౌర్మస్సరాఖ్యుశుచేఽన్తిక పృథిలసంస్థి
 గాటిలింస్థితే, త్వేతేర్పాదగయాహ్వయేఽపిచ నిజశ్వే తాదిపుర్యాం తథా
 కర్తం బృహ్మసుధీ రియేష జగతిః క్షేమాయ కామాయచ॥ శ్లో॥ దశమ్యాం
 కృతార్థస్తేభో బృహ్మోద్వా, నుపక్రాంతమస్త్రాదికాన్తినసమాప్య, సుభుక్తేషు
 విక్రేషు చక్ర్యంత్య తువ్యన్॥ పరిత్యజ్య దేహంఽతో బ్రహ్మజైక్యం॥ శ్లో॥ ది
 షంగతే బ్రహ్మలుచ్ఛేధరాఽ నీ తున్వబ్జహీనా బతధర్మశూన్యా, కలార్థివర్గో
 విఫలో బభూః॥ క్షుధాతురః పాన్థగణ స్తదాఽనీత్॥ ... శ్లో॥ తత్సామ్యః
 పరితాగమ స్సగుణభి, క్షీవిశ్వనాథో బుధః స్థిత్వా తత్రతదాత్తితాపనిఫలై
 ర్విర్వానై స్సత్కృతైః॥ విద్యార్థిప్రకరం యథాకథ మథో తత్సాతకాలాగతం
 విద్యాబుధియురం కరోతిషా గురో ర్ధన్యత్వమాపాదయక॥ శ్లో॥ వేమూర్య
 పాన్యసరిసింహకృతం సభక్తి శ్రీబృహ్మపండిరచరిత్రమిదం పవిత్రం, యావ
 ద్వివాకి విశాకరతాచకాభి॥ చైవ జ్ఞమే త్సుఖముతా మనుజా భవేయః॥ శ్రీ

మ॥ కలనానం గాకయైయవే లయగ సేఽత్యస్తపస్తగ్రహా, మృలకుకా
 శాంతి యోనర్పుమకా శ్రమ లపమ్ముక లేకయే బ్రహ్మముక, గలికా బ్రహ్మ
 గురుత్తముందు చశమిన్ గంజాస్తవారంబునక, ఖలసంచారి వికారి కాత్రిక
 పశక్ష శీగ్రకపక్షమ్మునక॥
 తి॥ వెం॥

మ. గురుభక్తిక బరశుప్రచారనిరతకూరరావనీపాలసం
పారణప్రాప్తయశోభిశోభి జమదగ్నాత్మోద్భవుక్ దెబ్బ నా
కరచే ! యిట్టిడ వెట్టు శిష్యుడ డయితో ? యంతేవసద్ధర్మదు
ర్మరణోపజ్జదురుద్యమక్వశితధీరవ్రాతచేతోంబుజా !

మ. గురుభక్తిప్రశ్నితుల్ మహామహు లనేకుల్ సర్వలోకైకదు
స్తరవిస్తారిత నిస్తులై నసనితాంతధ్యాంతనిర్మూలనా
పరభాస్యత్తపభాస్కరుల్ వొలుచు నిక్కాలంబునక్ నాకు నీ
వరచే ! శిష్యుడ వెట్టులైతివొకదా, యాచార్యనిందాపహా !

మ. ఒకడుక్ గన్నడఁడిట్టి యాకలిని నీ కోశెవ్వ ! తుల్యుండు, పా
య కుపాధ్యాయునిఁ గొల్వకున్న నతఁ డర్యంతమ్మ పాపాత్ముఁ డం
చకటా, వ్రాసెడియంత సాహసి; మదీయాఘపగభావంబె నిక్
వికలాత్ముం బొనరింపఁబోలునుజుమీ, వేత్తవత్సనత్తాఖిని !

కా. నీకుక్ బిక్కిన యీకృతఘ్నతను నేనే నేర్పినట్లే తుదిక్
లోకుల్ వాకొనువా లేమొ ? యని లోలోఁ జింత నేఁ గాంతు;
ద్యాకల్పద్రుము లస్మదీయగురు లేతన్నిండ రాకుండ నా
పాకం చేర్పడఁగా వచించి ననుఁ గాపాడక్ బ్రయత్నించుతక్.

ఉ. ఏకుటిలంపుఁ చాపములు నీయఘతుల్యము కావు; భారత
శ్లోకము లిట్లు చెప్పు, నవి నూరివరుల్ శిరసావహింత్రు; నా
శీకచరిత్రలోఁ గను, మశీకము గాఁ దలపోయఁజోకు; మా
రా ! కలికాలమేని యఘు మంత సహింతురె ధగ్రచింతనుల్ ?

చ. గురుఁ డొకచో సహేతుకము కొండొక వేడిమి నూనుఁగాక కో
ప రసము తగ్గఁ జేయుట కుపాయము లుండనె ? వానిమీసముల్
బెఱుకుట, వానిగింధములు వెక్కిరిసిందుట, 'వేరు' లాటయుక్
జరిగెనె యెన్నఁడేని ? యొకఛాతుర నుదాహరణంబు చూపెదే ?

ఉ. ఊరక యందు నేని యఘు మూరక యుండదు నీప బాధకం
బై గహిఁ బీడ వెట్టు, నది యస్మదభీష్టము గాద; యిప్పడో
కారణ ముండి కాళ్లఁ బడఁగాఁ జనుదేరక యుందుగాక నీ
దురచనక్ గుఱించి మది దుఃఖము చెంది సుఖింతు వాపయిక్.

- చ. ఎఱిగి యెఱుంగ కేయఘమునేని పొనర్చియుఁ బిమ్మటఁ జనుం
 “డరరె! యఘంబు చేసితి” నటం చొకకొంత మదిన్ దపించి దు
 స్తరమగు పాపమేనియును దాఁటఁగఁ జాలెడి, బైకి బాపమున్
 బొరయట తెల్పేనేని సరిపోయె నిరాగనుఁ డాతఁ డంతతో.
- ఉ. ఎన్నఁటికేని గాల్గఁ బడుటే సదుపాయ, మఘంబు నాఁడె పో
 సన్నగిలున్; గురున్ దెగడుపాహస మూని యెదో కిల్లించి సం
 పన్నగృహస్థులౌ జనులమన్ననఁ గైకొన, సెవ్వో నినుం
 “బన్నము బాగు బా” గనినఁ బాడకు నోరికి వచ్చివట్లుగన్.
- ఉ. చెప్పెడివారు నీ కకట! శ్రేయము గూర్చెడివారు గారు; నా
 చప్పనికూతలే తుదకు సద్దతిఁ జూపును నీకు; మార్యరా
 విప్పడు నిన్నుఁ గైకొనుటలేనియు నే నిడు చప్పకూతలే
 తప్పక కాఁణంబునుమి! ప్రప్పడుతోర్ విఁకనేని కీడుమి!

(7) ఆత్మవైభవపర్వము

- ఉ. నన్నును గారవించు నరనాథులు లే కొకసాకు పన్ని నీ
 యున్న పదంబునం బెటులనో పడ నెంచితి నంచు నెంచ; కెం
 దు న్నును గారవించు నృపతుల్ శత మన్నను లోక మొప్ప; నీ
 పన్నును విశ్వసింపవలదా? యిలఁ దా సకలం బెఱుంగదా!
- ఉ. అప్పనృపాలుఁ డింక నొకయబ్బములోఁ దన పోకెటింగి మేల్
 చిప్పిల “కాస్త్రీగారి కెటు చేసితి వాన్నిక మెల్లకాలముం
 దప్పక యట్టులే యిడుఁడు నాకు ముదిం బగు దానఁ జేసి” యం
 చొప్పఁగఁ జెప్పె, నీ వెఱుంగవో నుత! కొకిల వైతి వంతకే!
- చ. ఎఱుగుదె యప్పురాయనృపు? నించుక యాతనిసామ్మ కాకితోఁ
 దిరిగెడునట్లు తింటి, దది లేనుపు వచ్చినయప్పుడైన న
 న్నరపతి నన్నుఁ జూచెడు ఘనంబగు చూపు స్మరింపుమయ్య! త
 త్పగులు కుమారు లానృపువిధమ్మునఁ జూతురు నన్ను నేఁటికిన్.

తే. గీ. * ఆత్మకూరును గద్వాల యరయంచుండు
 నామరాకకు నేజేట; నీదురూపం

* “మీరు ఈడిసెందులో నెంతత్వరిగా రాగలిగిన అంతత్వరగావచ్చిన
 మా అందరికి చాలా సంతోషము గలుగును.....”

నూజివీడు, 18-4-11.

నారయ్యప్పారావు

నీకు నుదయింపనేటికి నిన్నుఁ కెఱిపి

బాగు పడనేల యిందలు పగిభువులుండి?

మ. పనిగాఁ దా బెజవాడలో డిగిసుమా ప్రార్థించె 'మున్నిచ్చు భూ
మిని బేర్పంగొని తండ్రిగారి యశముకొ మెట్టెక్కెఁగాఁ జేయఁ' డం
చును శ్రీయాత్మకురుప్రజాధిపు తనూజుం; డాతనిం బోలు వా
నిని జూపింపుము నేటిరాజులను నెందే శిష్యమాడామణీ!

ఉ. ఇచ్చినభూమి పుచ్చుకొననేగని మాపయి నల్కఁ బూనకే
వచ్చి గ్రహింపుఁ డంచను నృపాలురు గూడను నేటి యాకలిక

* TELEGRAMS.

"Starting Bezwada to-morrow morning 8-15 train come Bezwada"

Madras, 29th July 1911.

Raja of Amarchinta.

"Atmakur Raja coming Bezwada to-morrow evening meet Positively." Cocanada, 19-7-11.

శ్రీరాజా కూరానేని వెంకట నారాయణరావు బహద్దరు జమిందారు
పరగణా మయిలవరం నగయిరా దొరవారు దండం.

ఈనెల 19 తేదీని మయిలవరం గ్రామములో మీచే శతావధానము
చేయించ దలచినాము. గనుక మీరున్నా బ్ర|| శ్రీ|| తిర్పతికొత్తగిగానన్నా
మయిలవరం మకాముకు 18-4-11 తేదీచే రాకోరుతాను.

మైలవరం }
7-4-11, }

R. S. V. Narayana Rao,

Bahaddar.

శ్రీరాజా వెల్లంకి చినవెంకటరామారావు బహద్దరు జమిందారు ఆఫ్
నడిమితిరువూరు అండ్ విసగడప వైరా యట్రేట్సు దొరవారు దండము.

.....అప్పుడు శతావధానము కూడా విశాలన చేయించవలెననివున్నది.
మేము 1 డిశంబరుకే బందరు చేరుచున్నాము.....వెంటనే జవాబు వ్రాయించ
వలెను.

31-11-1912 }
మదరాసు }

Raja Vellanky China Venkata
Rama Rao Bahaddar

గృచ్చుట నుండిరే ? యశముగాక మతోక్కటి నిల్వఁ బోదు; త
త్సచ్చరితంబు శాశ్వతము గానను మే మని పట్టకుండినాఁ.

ఉ. గుంటురి పోరుహేతువునఁ గోరిన యానరపాలుఁ జూడఁ బో
కుంటిమి; యానృపాలమణి యెండొక పైఁచునుగాక మమ్ము; “హు”
ష్టంట మఱెవ్వరో నడుపుమయ్య ? ధనస్సరపాలుఁ డొక్కొ ? యా
దంటయు నొప్పఁ డీనుడికిఁ దజ్ఞుఁడు యోగ్యుఁడు నే నెఱుంగుమున్.

ఉ. ఆయనయొద్ద నెక్రఁతురి యత్యమలుం డతఁడేని యిట్లుగాఁ
గూయునెడక సహింపఁ, డలకోవిదుడగ్గన మాయ నాకు, బర్
ధీయుతుఁ డం చెఱింగితి; విగ్ధేయుఁ డతండును ‘హుష్ట’ పల్కఁడో
హో ! యెవ రాడకుండినను ‘హుష్ట’ జనించె భవన్మృణింబునన్.

క. గుంటురి గుంటల వ్రాతలు, గంటిని బల్కితి నటంచుఁ గ్రమ్మికొనెదో? య
ప్పంటికి గుంటురి గొంటరి, బంటలు జనియింపమిన్ బొసంగ దది సుతా !

తే. గీ. ఇంకెవరు ‘హు’ ష్టనిరొ పేరినెత్తితొప్పు
మల్లనారి నె మెప్పించి యడఁతు నీదు
తప్పడుపగిసంగమును; వృథా మొప్పెనగుచుఁ
బాడువ్రాతలు గిల్కెదే భయము విడిచి.

కా. * సన్నాసురో మొద లెల్లరాజులు ననున్ సార్జ్ఞుఁగా నెంచి పే
ర్పి న్నామాటలయందు నించి యనునర్థింతు ధ్గురున్ బోలె ‘హు’

Madras, 24-10-12

(శ్రీరాజా నడిమితిరువూరు లిండ్ విసగడప వగైరాయత్తేట్టు దొరగారి వద్దనుండి)
.....శ తావధానముకూడా చేయించుచున్నాము ..... 6, 7 తేదీలకు రమడు
బందరు మకాములో వుండుటకు పూర్తిచేయుచున్నాము ..... మీ జాబుకు
యెదురుచూచుచున్నాము. చిత్తగించవలయును.

శ్రీమత్పర దేవతా ప్రసాదోస్తు.

క. * దేవీ భాగవతాంబుధ, భావామృతము నృధించి ధత్తవరుల సం
భావించు మీదుచరితము, పావనమై ఓచ్చికడలఁ బ్రఖ్యాతి గనున్.

గీ. చక్కెర మెక్కెడి చలచీమ పడుపునఁ, దీపిసీటి కెక్కు చేపపగిది
భాగవతామృత పానసంసక్తిమైఁ, దనివి చనదదేమి దామామహిమె.

(పరమ శివేంద్రసరస్వతి) జ్ఞానానందుడు

వన్నా ! యెవ్వరినోట వచ్చినదో నా కామాట వాక్రుచ్చు, వా
రి న్నేనే చని యడైదొడ్డు ఘనుడో? నూరిశ్రేష్ఠుడో? భగ్నుడో?

ఉ. భగ్నుడు వత్స-నేని యలవానికి పందనమూర్ ఘటించు; ను
త్కృష్టఁ డెసండుగాని చని కే ల్కూగిపించు; వృథాగ నెందు కీ
ముష్టిప్రసంగ ? మారపుర, మూర్ఖత యెంతకు వచ్చె ! దిర్ఘతి
సృష్ట నెదుర్పలేక పెలుచొ గుఱుచల్ లిఖించుటవే, సుతా !

మ. ఘనతేజుండు దివాకరుం డనఁ * గృతఘ్నఘ్నుండు తద్దేవుపే
రున నెవ్వనికులం బిలక వెలసె సారూప్యస్థితిక వానితోఁ
బెనఁగక బాలుకృతఘ్ను లుండునెడ రేపే వచ్చి సాక్షాద్విరో
చను నోరించు దమస్సమాహజలదస్వర్భానుకేతుపరిభర.

మ. ఎవరీ 'హు' వ్వనువారు? నీ వెఱుంగుచో నేర్పాటుగాఁ జెప్ప, వా
రవనీపాలురొ? మంత్రిన త్తమలూ? లోకాలోక పర్యంతభూ
భువనప్ర్యావృతసవ్యక్తీర్తికలనాస్సూర్తిక విడంబించువా
రెవరేనిక జని వారిమెచ్చు గొని నీ యీవాక్కు బంధించెదక.

మ. ఎవ రా " వాసియూ పన్నెయుక గలుగువా, రెండుండువా, రెట్టివై
భవ మొప్పాడెడువార, లేమతమునక బద్ధాదరులో? నెప్పు నీ
కవనమృత్ గురుభక్తియుక మిగుల శ్లాఘాపాత్ర ము చెంచి న
న్నవమానింపఁగ "హుష్టు హు" ప్ప నిరొకో? యంతేపనధూర్వహ.

క. భావత్కృపరిభం గనుంగొని భవద్వాణిక విలోకించి నీ
భావంబున్ సరిగా గ్రహించినయెడక బల్కం దొరున్ "హుష్టు"; నీ
చేవల్ సూచిన వాని కింకొకనిపైఁ జీకాకునుం బుట్టునే?
దేవానాంపియతాభినీ? గురుని నిందింఁతే యసన్మోక్షులక.

మ. ఒకనందగృహం జూచినన్ సకలమున్ యోజింపఁగా వచ్చు నీ
యొండకల్పేయ వేటె చెప్పవలెనే! యాయీ దురుద్యోగమే
ప్రకటించున్, బునరుక్తి కాన్పదుడనై పర్జించుచో, 'జె ప్పొకం,
'దొకఁడో? సిద్ధి' యటన్న సామెతసుమీ యూహించుకొ' మృత్యులో.

* (శ్రీమదా)మాయణములోని ఆదిత్య హృదయమునుండి.)

లో॥ కృతఘ్నఘ్నయ దేవాయ జ్యోతిషంపతయే నమః

చ. 'గురుఁ డెటువంటివాఁడు? గుణకోటియెడన్, బరితంబుపట్ట, శాం
కరి! నను నెట్టివానిగను గన్గొన నేర్పితి? తచ్చరిత్రమున్
బరిపరి నాచరిత్రమును బట్టి వచింపు' మటన్న స్వప్నమం
దరయఁగఁ జేయనందిక యథార్థ మటుల్ భజియింపు మీశ్వరిన్.

ఉ. అపె నచించు చువ్వుమును, నాయమ కెందును లేదు గోప్య, మే
పాపము నెట్టి పుణ్యమును బాలన చేసెడి తల్లి 'హుష్టు' దా
నీపయి నుంచునో? నిను గణింపక నాపయి నుంచునో? పృథా
లాపము లూడ్చి కన్గొనుము లక్ష్మ్యము తప్పక కొల్వ మందికన్.

క. గురుశిష్యసర్వముల శం, కరుకతనన్ వినియె నాపె స్కాందమునం ది
త్రైలుంగు కనంబడు నీకున్, దగఁబోపాయంబు చూపఁ దగు నాపె నుతా!

క. బౌరా! నను హుష్టు నీ, సారాచారములు మెచ్చు జనులుం గలరొ
క్కో? గమ్మరమ్మ పోవుద, మేరాబుష్టు కడ నేని యిది లేటపడున్.

ఉ. మూల ముడింగి సారెను ముష్టిప్రసంగము నీవు బాపయన్
బాల లిఖింప వచ్చు, నెకనక్కెము లాడఁగ నచ్చుఁగాక, టా
ట్టా శెలు సాగు వేరొయెడన్? బొనరించినలోపముల్, పృథా
పేరిలుటలన్ బెమ్మునకు ప్రవేగు భుటింపక యీడఁబోవునే.

ఉ. ఎన్నిటిసేనిఁ గష్ట జగదీద్యతరం బగుశక్తి, యట్టిదే
యన్నయెడన్ గుఱుండగడి యన్నతిఁ గోరఁగ నేల? కీర్తికన్
దిన్ననితోపయె కలమ, దేవుఁడు దాని నొసంగకుంటయే
యిన్నిదొసంగు తిక్కరణి నీవొనరిందునిమి త్త మర్భకా!

163

కా. పాపంబుల్ పలుకీతు, లండెదియొ యెప్పొటన్ మనుష్యుండు తా
మాన్ రెపా యెనర్పకుండుట యసంభాష్యంబు; నేడన్న, హా
లాపానాదులు నైతమున్ భునులె హేలన్ జేయుదున్నార నీ
వాపాదించు కృతఘ్నుతాభరమొ? త్యాజ్యంబొ జుమి యేరికన్.

ఉ. దీనిమహత్త్వమున్ దెలిపి తిన్నని తోవను బెట్టకున్నచో
హీనునిగాఁగ నన్ విబుధు లెంతురు, నీకును లేను ముక్తి; డెం
దానఁ బునఃపునర్మనన నాగురులన్ గుఱిచేసి చేసి వ్యా
ఖ్యానమొనర్చి తిన్నబడి కైకొనుమయ్య కుమార! భద్రముల్.

క. నినుఁ జెఱుప నెంచినకా న, న్నును * 'నేదో'కవి, యటంచునుం దిట్టినజా
బును తేనియొద్ది కంపినఁ, బనుపడదే, నాదుకోక్కె బ్రహ్మాండంచే? 166

పల్లెపాలెము.

* “శ్రీగంగాభాగీరథీసమానులగు... రావుగార్కి. నీవు వెంకటరామ
కృష్ణకవులకును తిర్ప్పతి వెంక్రకవులకును తంత్రము పెట్టినట్లు విన్నాను నీ
అందుపల్ల వెంక్రకయైనను లాభములేదు. ...నాపేరు వ్రాయకపోవుట మరచి
వ్రాయలేదు.
(బూతుమాటలతో చేవ్రాలు)

ఇందు చేవ్రాలు మాలమాదిగలుకూడ నుచ్చరించని బూతుమాటలతో వ్రా
యుటల్లుండ నిది యెవరినుద్దేశించి వ్రాయఁబడినవో వారిని దిట్టిన తిట్లకుఁ బరి
మితలేదు. మఱియు నీయుత్తరము కాని కార్డుపై వ్రాయఁబడినది. మొదట పెని
సిలుతో వ్రాసినపిదప వేటొక సిరాతో దిద్దఁబడియున్నది — ఇక నొకమాదిరి
సిరాతోఁగూడ నొకక్రాముడియుఁ గొమ్మును నవరింపఁడి మొత్తము మాడు
వ్రాత లుపయోగింపఁ బడినవి కార్డుపైని అదైర్చును మ॥ రా॥ రా॥ అని
యున్నది. లోపల వేరువిధముగా నున్నది బూతుపేరితోఁ జేసిన వ్రాలు కార్డు
పైనికూడ పెన్నిలుతో వ్రాసినది కలదు మఱియు నిట్టినే వేటొక యుత్త
రముకూడ నిట్టి చేవ్రాలుతో నీయన నుద్దేశించియే వ్రాసినది కలదు. విషయ
భేదము లేదు గాని యందలి యంశములు మఱియుం బచ్చిగానున్నవి. ఇందు
రెండుబొమ్మలు వ్రాయఁబడియున్నవి. ఎన్నో బూతు లనేకవిధముల ననందర్భ
ములుగా లిఖింపఁబడి యున్నవి. అవియేవియు నింగుదాహరించుటకు రాజశాసన
మొప్పుదు కాని యందుఁ దుట్టదుదను వ్రాసిన తప్పుడు సీసపద్యముమాత్ర ముదా
హరణయోగ్యముగా నున్నది.

“సీ॥ పురుషుండవో కలిపురుషుండవోకాని ధూమకేతువుతోడ తుల్య
మగును భయమొకింతనులేక నిర్భయంబుగ నీవు గ్రామమృగరాజుతో తుల్య
మగుచు, నీపలుకును దాని పలుకొక్కటియే కాని కూయచెప్పు డొక్కసారిగాని
తే॥ గీ॥ యిట్టి నీ దుష్టచరితంబు యింపుమీర, వ్రాసినాడను నేన వహ్యయనగ.

చింతగింజపలెను.

య. మిష్టరు. (అనాచ్యపు చేవ్రాలు)

యీపత్రికలు యితరులకుకూడా పంపినాను.

ఉ. “ఎప్పటికేని నీవచటనే సుఖముందువుగాక, నాదుపే
రెప్పకయుండినకొ నృపతిచే వినిపించెదఁగాక; నీదు వా
తప్పుడుపేరు లీశతపథానమునుండి మరల్తుఁగాక” యం
చిప్పనిఁ బూనితికొ జరిగె నిన్నియు నొక్కటి తప్పకుండఁగక.

ఉ. ఇప్పటికేని నీయెడలనే దయ నా కధికంబు, నీదు వా
తప్పుఁబ్రసంగ మంతగ నెదకొ జెడరింపదు, నీవుపెట్టువా

శ్లో॥ పై యుత్తరములు వాగ్మయవారు వ్రాయించువారు వీనియం
బుద్ధేశింపఁబడినవారును జాల దగ్గఱబంధువులు. మాశిష్యులొనరెచ్చడి యసందర్భ
ప్రసంగమును విని మందలించినందులకై వారిపంతుండి యిట్టి యుత్తరములు
వ్రాసినవఁడొచ్చినది. పిరికి సంబంధించిన రికార్డు సర్వమును మావద్దనున్నది.
ఇట్టివల నీయవాచ్యులు యుత్తరములంగూర్చి బంధుసముద్రులు గొందరుచేరి మంద
లించుగా జరిగిన యంశము లీక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

...“ఈమధ్య వెంకటాచార్యు యిచ్చిటికి వచ్చినాడు. అప్పుడు
యాయుత్తరము నాకు వచ్చినట్లు ప్రసంగపశమున వచ్చినది. ....వెంకటా
చార్య తమ్ముడు సత్యనారాయణ ఎరుగక వ్రాసినట్లు దక్షిణామూర్తికొ మొదలగు
వారియొద్దఁ అన్నాడట. ....దగ్గరబంధుత్వకారణమున నేమియుదలచక
నాటలాడ కూకున్నారము. పాపపుణ్యములు భగవంతునకే యెరుక. ...మా
మొద లేనిపోని మాటలాపాదించి ఎవరు వాగ్రస్తే వారే యనుభవించురని.....
యెఱుఁకున్నారము... వెంకటాచార్య తమ్ముడు మాత్రము “మా అన్నయ్య
వాగ్మయవంటే నేను వ్రాసినా”నని అక్కడక్కడ అంటున్నాడు. (చేవ్రాలు)

శ్లో॥ దీనియవాయినిగూడఁ గొన్ని పంక్తు లీక్రిందవి వ్రాయఁబడినవి.

“వెంకటాచార్య తమ్ముడు సత్యము అక్కడక్కడ మా అన్నయ్య
వ్రాయమన్నడు గనుక ... రావున కుత్తరములు వ్రాసినానని చెప్పడముచేత
వెంకటాచార్యయే వ్రాసినాడేమో యని నేతలచి మొదట మీవిరోధములు
నామీదకు కూడా వచ్చినవి యని మీ పేరపొగిసినాడను.”

శ్లో॥ కర్తాకారయితా వైవ ప్రేరకాన్యమ మోదకః! అనువార్యో
క్తింబట్టి పైయుత్తరములలోని సంగతి సందర్భములను బట్టియుఁ బ్రాజ్ఞులు విచా
రించి మాశిష్యుఁడుగారి గురుభక్తిని నిర్ణయించురుగాక. ఇతఁడు చెప్పి వ్రాయు

తప్పుడుఁ జేరు లాశతథానముఁజేరును మాపుచుంట నా
ముప్పు నడంచుపాంటె నిది పూనితి నిక్కము నమ్ము మర్నకా.

ఉ. పూనిన పూనికన్ దెలిసి “పాట్లకుఁ బూనితి నైఁపుఁడంచు నా
పై నెనరుంచుఁ డంచు నొకపాటిది యైత్తన మంపికోక, రు
ర్యానపుఁ ద్రోవఁ ద్రొక్కి యపరాధము పెంపొనరించి కొంటి; ని
ష్ఠేనియు మంచితోనఁ బడు మిం కపరాధివి కాకు వాకులకా.

ఉ. ఛాత్రత దాచి వేటొక యసహ్యపు మర్గముఁబట్టి పూర్తిగా
శత్రుగ్ర నెళ్లఁజెట్టియుఁ బ్రసక్తికై గాని ప్రసక్తిగా గురు
స్తోత్రము లస్యధా నలువఁ జూచెడ, వింతటిలో నె నాయశ
స్సత్రు మపాత్రమానె ? పలుసజ్జను లుండఁ గవీంద్రు లుండఁగన్.

మ. ‘అనధానం బొనరింప లేఁ డతఁడు, నాయాచార్యుఁడుం గాఁ’ డటం
చననిఁ మెచ్చఁగఁ జేయలేవు విను మబ్బా! “తప్పు పైరింపుఁడీ
యవివేకం బొనరించినాడ” నన నాన్యస్తోమముల్ మెచ్చు “ము
ల్లు వెలార్పంగను గొట్టు గొట్టి నుటల్” లోకుల్ ప్రశంసించుతే.

క. “దాసునితప్పులు పండము, తో నర” ; నామాట కనుము తుచ్చపువ్రాతల్
వాని కలమామ్రుఁ బెంచకు, మోసుత ! బుధు * బాడుమాటలూఁకొనవకటా.

ఉ. గుట్టును మట్టునున్ దెలియు కోయిలపిట్టవు గాన నా యెడన్
జెట్టి యటన్న నిశ్చయముఁ జేకుటె నీకుఁ గుమార ! నాకడన్
జట్టిమో, దైవమో యనిన చూపున నున్న నృపాలు రెండతో
పట్టణసీమలం గలగు పల్లెలయందుఁ గలారు పుత్రకా!

173

చినచో నడిగి చెయ్యకరలేదు. ప్రపంచటఁ దానే యాతనితమ్ముఁడు వ్రాసి
నచోఁ డమ్మనింబట్టి యన్నగారి వివేక ముమేయముకాక మానదు. ఆయా
పోకలయందలి యోగ్యతను గూర్చి భగవంతుఁడును డిత్తులులగు యోగులును
విమర్శింపఁదగువారు.

* (బ్రూశీ) చెళ్లపిళ్ల వేంకటకామ్రుగవారి సన్నిధికి. (నవరత్నమాల)

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీతిలకుల్ విలసచ్చతాపధా! నరతిదలిర్పనై
కనరశాధ సభాస్థులకన్ జయంబుగాం! చిరి వరకీర్తి దిక్తటులఁజెంది సముజ్జ్వల

ఉ. అందఱఁగూడ మూర్ఖులని యాడితి, వేగతి నోరు వచ్చెనో
పందలు వేలు పండితులు పత్రిక లిచ్చిరి; యిందు నొక్కఁడు
మందుఁడు గాని పండితుఁడు మంచి పివేకి యెసంగఁ డొక్కొ ? నీ
చందముఁ జూచినకా దెలియు సాహసి పం చెటుపంటి పందకుఁ.

చంద్రికాపరి! స్ఫురణముఁజూపఁ బండితులు భూరిమాదింబున నన్ను తింపఁగఁ||
ఉ|| ఆరయ నర్హతాస్త్రములయందు సుపించితమైన సాహితీ, భోజి మేలుమే
లని బుధులొనియాడఁ గవిత్యోప్య కా| భారము వీరలేయనఁగఁ దద్దయునించు
పొగడ్తగాంచి యా| ధీగు లుదాతభాషమున దీపితులై విలసిల్లుదుండఁగఁ.
ఉ|| వేంకటరామకృష్ణులను నిన్న కవీంద్రులు నేడు వారికిఁ| పంకలఁదెట్టి
వారల ప్రిబంధములందు విమర్శింపబునా|| గొంకక శ్లోకలోపములు గూర్చుట
తాతకు దగ్గఁసేర్చుట| యింకిటఁ బండితోత్తములకెల్లను గర్వముగాఁగఁ దో
చెడుఁ|| ఉ|| పిన్నలువారు వైకొను కవిత్వమునంబున బద్ధులేవివా| కొన్నను
రాజబాట గొని పుంబుమేగ మృగంబునొచ్చియో| వెన్నదీక్షునినకా బరువు
వీడ్కొనునో కరికందునెంచి లో| నెన్నక వీరీంద్రుని యుపేక్షయొనర్చుట
మేలు సూడఁగఁ... ఉ|| వేంకటరామకృష్ణముకివి ప్రభువు! వినుఁడీరు
నత్కళా| సంకల్పితో కవిత్వసర్వజ్ఞులనంచెఱఁగించు మీరు| ద్వాంకములం
గనుంగొనిన నద్భుతలీల శతావధానమా| తంకములేక చేసిన విధంబును దెల్లమా
నేయు మీకృతుల|| ఉ|| ఐనను మీకభావిధన మంచిత చారుకవిత్వ శక్తియుకా|
ధీనిధులందుఁ గీర్తిగను తిర్పతి వెంకట సత్కవీంద్రులకా| మానస నింపజేసెడి
క్రమంబునకుకా బనిపూనినట్టుగా| గానఁగనయ్యెనుకా దగవుగాదిది పండితు
లైనవారికిఁ|| ఉ|| పిన్నలు మీరు వారు కడుఁ దెదలు విద్యలకుకా గొగ్గడ్తుకా|
పన్నియగాదు మీరుఁ దెడవాడము వారలతోడఁ బూన; మీ| కున్న కపట్యశక్తి
బుధులొప్పుఁ బ్రబంధములందుఁ జూపుఁడి| చిన్నరసంపుచేతఁల రుచించవు
మికపకీతికా దెచ్చెడున్|| చ|| తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణులార! యనేక
రాట్నభాం| తరముల మీరుగాంచిన యదారయశంబున కిస్స డిట్టులే| వ్వరు
విలపించినన్ గొడవవచ్చునె సూర్యుని జేటగప్పినన్ గురువగు రత్నకాశమునకుం
గొఱవచ్చునె కాన మీరు బం| ధురమగు శాంతిభాషమున నూల్కొని యెప్పటి
యట్ల యుండుఁడి|| ఇట్లు'

అడవి సాంబశివకవి.

ఉ. 'కాకవు లెల్లఁ గాకవికిఁ గాలికి మువ్వనుగట్టి' రంటివే !
యేకముగా జగమ్ము లివి యెల్లను మింగెడి నీదుబావ "ము
క్కాకలుదీరినట్టి కవిగండనిగా" నెటు నెప్పి నోట? నీ
కాకవి గూర్చి, తాను నొకకాకవియో, కవియో, పికంబోకో?

చ. "భయపడ కేను రా" ననుచు బల్కితి జ్ఞప్తి యొకింత లేదె! యా
శయమునఁ జూచికో మొక్కుట స్వాంతము మండి పితాపురంబు నా

"...తే॥ గీ॥ అట్టిమియొద్ద పిచ్చుల నభ్యసించి, కయిత మల్లంగ నేర్పును గాంచి
తుదకు, మీరుగురువులు కారనిమిమ్ముఁ దెగడు, ననుగుశిష్యులు గలరని యనఁ
గవంటి. క. వారలదనుఁ గోపింపక, తారూరక యుండవేఁడెదను గాకున్నా
దారించుక కోపించిన, వారికి నేమంబుగాదు పండితులారా! ఉ. ధర్మన
ముఖ్యు లోశతపథానశతాంగమ! దారినూపఁగా, నిర్మలమైన మార్గమున నిన్నుల
త్పితి వేంకటేశ్వరుల, గూర్చినిదేశదేశములఁ గుర్మిరఁజేసిరి నేడునీదుడు,
మర్మముదేమి యార్చుచును గాకవులీడ్వఁగ దొల్లదక్కటా. క. నీకుఁగల
యశము నెడదిదె, కాకవులంబాఁడోలి ఘనతిర్పతి ను, శ్లోకుఁడును వేంకటే
శుఁడు, సాతుచునున్నారు నిన్ను జయ మగు నీకుఁ. సూర్యభట్ల వైద్యనాథం.

..... శ్లో॥ యేగితం పృథిదిసం పతంతి
ఓబుధాస్తుతాః, తే గురుద్యోహ పాపాత్ప్ర, విముచ్యంతే న సంశయః
ఇట్లు, రామనాగేశ్వర భక్తిరస ప్రధాన కీర్తన శతకత్రయ నిర్వచ
సాంధ్యరఘువంశ కావ్యకర్తయగు:— భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రి, హెడ్
చాప్టరు.

మండవల్లి, లింగాలపోస్తు, కృష్ణాజిల్లా.

11-12-12

Injeram 6-8-10

"...ఉ॥ పూతచరితురై న తమబోటిమహాకవులందు వ్యర్థపుం, జాతురి
మాట వాగ్ద్యయము, నల్పినచోఁ దమరెంతయో మహా, ఖ్యాతిని గాంతురంచు
మదిగర్వముచే నిలఁగొందఱుందురా, నీతివిదూరుల౯ గనిన నేరమటంచుఁ
దలంచుదురే. చ॥ కవులని పేరుపెట్టికొని కాలముపుచ్చుచు నొక్కచో మహా
కవులను ధిక్కరించుటయె కార్యమటంచుఁ దలంచువాఁడు కా, కవియగుఁగాని
సత్కవికిఁ గాకవి నామ మదెట్లు చెల్లు న, త్కవులకు దీనలోపమది గల్గి దొకిం

దయకు నివాసమైనయెడఁ దత్త అ మందవా? పాటిపోవా? ని
శ్చయముగఁ దెల్పుమి! ప్రతిన జార్చెద, నెంటన వచ్చి తీరెదఁ.

ఉ. చక్రముఁ బట్ట నే ననుచుఁ జక్రి పృథిజ్ఞయొనర్చియుక్ దురా
పక్రమ మేగు దేర నది పార్థునపేక్ష యటంచు నెంచి 'యా
యక్రమ మెట్టునేతు నన్యతాత్ముడ నయ్యెద' నంచుఁ గొంకకే
చక్రము దాల్చె శౌరి, యది సాహస మిచ్చెడుఁ గాక నాకిటఁ. 179

మక యెంచి చూచినన్. గీ॥ గురువులనె చెక్కిరించెడు కుమతులింక, తల్లిదండ్రుల నేరీతిఁ దమపగలరా, యహహ? వారలనేమనియనఁగనద్దు, గాలమా హాత్యుమనియెటుంగ వలెఁగాక.

కాలువలి ఫీరశంకరమూర్తి, సా॥ చింతామణి.

మ॥ గురువే బ్రహ్మ, గురుండె నిష్ఠుఁడు, వాక్కున్ మూలఁగాఁ బుచ్చియే తెరువో మాకమరెన్ గదా యనుచు నెంతే యుబ్బి పబ్బిబ్బగా, సరసుల్ మెచ్చుఁగ నెట్టులొ బరమదే చాయన్ బొంగున్ బరా, త్పరుండెల్లారక యుండు, దిప్పని ననేతాదృక్షమే లేదు, మీ, రరయుండీ యిదెబోధనేతునని సత్యం బెల్ల జాఱించు మీ, గురుశిష్య క్రమబోధి గీరతమునాకున్ బంపుడీ యెందు.....

ది 4-3-1911

శ్రీహై వెంకటసుబ్బాస్వామి

పొన్నూరు పోస్టు, గరికిపాడు

క॥ శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవి, నేతలకు జగ త్రప్తిధనిరుపమనిత్య, భ్యాతి క్రిప్రతులకుఁ గరు, జాతత్పరులకు విపక్ష నాగహనులకు. గీ॥ అస్మదీయభో గేశ మాహాత్మ్యమందు, గురుమణిమాలలో మిన్నుఁ గూర్చుకొనెడి, వైభవము పట్టకున్నను వ్యాకరణము, గణపి ముం దేని నద్దాని గరుణ నిడరె. గీ॥ వాయస వ్యాసముఖమున వారెకృష్ణ, సక్షితకునొప్పికొనినట్లు స్పష్టమగుటఁ గోకిలకు రామాభిఖ్య కూడ దనుట, వారె కాకములుగను గావలసియుండ్యి....నీ॥ కాకం బుపేరిడి గృంధంబుమందుగాఁ గప్పించి చేసిన కారణమున, 'పాపీచిరాయ' వన్యాక్యానుగతిఁ జిరజీవితకు గురుదూషించుకతన, పులిఁజూచినక్క" యనోపిల్కినే తద్వాప్యబాధక నామము ల్వదలుకొనుట, బలివేయవిభువీకి బయలెక్కినను తలల్ దక్కపునునకని తారీయుంటఁ గీ. గాకవీట్లను పట్టాభిషేకమునకుఁ

మ. అవధానం బొకమూల నుంచు మది యేలా, చక్కఁగాఁ బద్యమున్
జవిగాఁ గూర్చి పఠించు జాలుదువె? నీచాతుర్యమున్ జాతు మీ
యదనీకుం డయిదే నిమేషములు నా కర్పించుఁగా, కా దినం
దెలియున్ జూడక వీడలే నిలుచున స్థేఁ జేసి పెప్పించెదన్. 180

చ. అయిదునిమేషముల్ “టయిము” నర్పణఁ జేసియు నైదు యామముల్,
పయి నెల లైదు, పిమ్మటను వత్సరముల్ మఱియైదు నిచ్చి “మీ
దయ” యసపించుకోఁదగిన దార్శ్యము మధురపర్య లిచ్చి; రీ
మెయి నది చూపుఁ గాకము ప్రమేయము గల్గిన నోపికన్ బికా. 182

చ. వెనుకటిపోక్కెఁ గాక మిది వృద్ధగుటం బని నేయ లే దటం
చనుకొనినాఁడ వో తనయ ! యజ్ఞుఁడవై కద ? కాక మంటి దా
నిని బరఁపిగాఁ దెలుపు నిర్ణయముల్ విన వొక్కొ ? యెప్పు డొ
క్కనియింటే ననంబడెడి గాకము లోకమెఱుంగ దే నుతా. 183

ఉ. “కాకము వచ్చె” నంచు నృపకాంతునితో వచియించు వాఁడవో !
లేక “ఒక” ప్పుటందువో ? మలీమనుఁ డందువో ? తేఱుడు దర్శనం
బీక యనాదరించు నటఁలే టయింతువో ? త త్సభాస్థాన్
మాకత సంఘటించెదవో ? మృక్కాడవో ? మఱి యేమి చేసెనో. 183

దగిన వారలు వారలే తగును మీరు ముఖ్యతత్వంబు “సంవర్ష పద్యములను, జెప్పి
కొనుటకు ఫల మిచ్చెసిద్ధమయ్యె.... గీ॥ మొదల శిష్యుగాఁ గొనుఁడని మొదలు
పెట్టి తుదకు నే నే మొ చెప్పఁగాఁదొడఁగినట్టి, రెప్పు నైరించు నాయెడ దయ
నుజెంచి, వారితో బోరు చాలించవలె క్షమించి. గీ॥ అహహ! యెవరెంత
ఘనులైన నన్నత నాదు, లగుచు గరుశిష్య మర్యాద సంఘంపఁజేయఁగాఁ
గూడదటవంటి శిష్యులే? యన్నకీర్తికి జోటా లేకున్నవికు. గీ॥ ఎవరి
పాటన మెట్టియో యెవ రెఱుంగ, రెండు కనములతో వాద మేమిఫలము, పెనిచి
విషవృక్షమేనియు దెలుకరాదు, తమకుఁదెలియని ధర్మముల్ ధరణిఁగలవె.
ఉ॥ గీరతపద్య వర్ణములఁ గింకవి పంకజముల్ ముడింగె గం, భీరవచోఘనధ్వ
నుల పెంపునకుం గవికేకిలోక మిం, పారఁగఁ దాండవించెను మహాత్మకదంబము
లొలసిల్లె నా, భారం మేమిలెక్క యను భంగిని గీరతమున్ జెలంగెడిన్.

బందరుతాలాకా

పెడన.

సాధుజన చరణసేవకుఁడు

మల్లంపల్లి మల్లికార్జునుఁడు.

క. నాకంతనాదమును విని, కాకమె యనుకొనునో తేడదు “కవిమూర్ధన్యకా”
నీ కిట్టులనగఁ జెల్లునె !, నీ! కలిపురుషుండ పంచుఁ జీవా ట్లిడునో. 184

సతీర్థ్యసంపార్థసము.

(పే. ప్రభాకరశాస్త్రి) స్వధర్మప్రకాశినిశుండి.

శా॥ అమ్మ! భారతి! నలునెఱుఁచుకొని నిక యాచింతు నొక్కంత నీ।
సమానమృతం జేసి నుభరతపర్వమృందు విద్యాతరల్। రెమ్మల్ గొమ్మలు గల్లి
పల్లతుల వర్షిల్లక వరకొ సర్వశాం తమ్రై పోవలె నెందుఁ బండితవివాదస్సార
చానోధతుల్॥ నీ! యదుగండయ్య సతీర్థ్యుల! యదుగుం దొప్పొన తప్ప
నొమి। యదుగుల్ మెచ్చి విధేయభావమున నభ్యర్థించుచున్నాడ, మీ। నుడు
గుల్ పత్రికలోఁ బంపి రవి పీఠుల్ సూర్యనట్లయ్యెనే। చెడుగుల్ కోకిలకాక
మొం గనిన మీ చెల్లుమృతలకొ మెత్తుచే॥ ఉ॥ కీర్తిర చెల్లపిల్లకులసింధుశశాంకుని
సంకటేశ్వరా। భ్యాసుని సద్గురుప్రసాదం గాకినిగా మఱి నిష్కంఠక స। దీవుని
పత్నీమృత దిరుపతికొ గునుపండితుఁ గొంగఁగాఁ దనుం। గోకిలఁగా వచించు
కొని కొండోడ కైతము వెల్లడింతుచే॥ శా॥ అచ్చానేకమహర్షినిర్మితమహార్హ
చార నిర్మాణముల్। స్వచ్ఛాచారుల సేటికాలమునయం దెందెందో విజ్ఞప్తే।
పచ్చన్నల్ వడఁగొల్పి నందు గురుశిష్యన్యాయనిర్మాణ మూ। లోచ్చేదమృత
శ్రేయ పాల్పడితిరాకో॥ రామకృష్ణహ్వయల్॥ ఉ॥ చిల్లలగవ్యయే నభిలషిం
సక విద్వియనేపి హింస సం। ధల్లగఁ గాంచు సద్గురు విధేయతమై గనుచుం
డనిం బనిం బల్లనిజేక సంస్కరణ నల్లుడు సుండుటలేక యిచ్చమై గల్లులపల్కి
దేసెను యధికమ్ము గనిండు దలంపుఁ గొంటిరో॥ చ॥ ఏనిమపడి విద్యలం గజపి
గాఁడి పరిహాజకుం దని వృద్ధికిం జరిపెదముఁ దెందు సద్గురు సభాస్థలిచేర్కొను
లొత్తెగె॥ క॥ క్రిమపరిహాకారణముగాఁ దలపోసెడువారి నేరిఁ గా। నము
మెప్పు; పిప్పుడు కనక కేన నయ్యె గదయ్య యియ్యెడక॥ మ॥ గురువుల్
చిన్నతీవేంకటేశ్వరులు మాకుకొ మాకు నెక్కంబు; త॥ త్కరుణాసారమె కార
ణమృతయ కెద్యబీజ మొక్కంత యం। కురమందకొ మన కెల్ల నిక్కముగ
మాకుకొ వారికికొ శిష్యతా। గురుల్ లేవను మీనుడుల్ వినన నేకూరుండు
నం గుండెడుకొ॥ ఉ॥ “చెప్పటలేద” యంచును వచించితి రొక్కడఁ జెప్పె

ఉ. చూడఁగ నిచ్చయున్నయెడఁ జూపెద నాదగు వార్ధకంబు, నిక
జూడ మనంబునం గలదు నూ సుత ! పుట్టెడుకోర్కె; బాప కీ
బాడ నెఱుంగఁ జెప్పి యొక జాబును బంపుము “పైరు” తీరు నె
న్నాడెద, శక్తిజూపెద నహ ! యని మీసృపుఁ పక్కజం పడక. 185

నేనియుం! జప్పనికూతలే”యనుచు సాహసమెల్లను వెల్లిడించినా! స్వలకుప్ప
లార! జగ ముండు తెఱింగి యిటుల్ లిఖింపఁగాఁ! జెప్పఁగ మీకు నెప్పగినిఁ
జేయియు వాయియు నాడెనోగదే॥ ఉ॥ అన్నా! మీరును బండితప్రవరులే యన్నిం
చుకోఁ గల్గి పై! నెన్నండే నొకశిష్యుఁడుం గలిగి వాడింటేని యంటేని వి ద్య
న్నిక్కమ్ముగ మీకడం జరువనై యల్పజ్ఞుఁడే యయ్యు మీ! కన్నక మీన్న
నటంచు మీన్నఁ గన నెట్లొ మీకుఁ బింతింపుడే॥ ఉ॥ వేంకటశాస్త్రిపండితకవి
ప్రభుపాదము లాశ్రయించి ని! శృంకముగాగడించితమి శక్త్యనుసారము సంస్కృ
తాంధ్ర కూ! లంకషసాహితీం గవనలాఘవముం దగు శబ్దశాస్త్రముం! జంకమ
యేము; మాచదువు సర్వముఁ దత్కరుణాత్రమే చుడే॥ ఉ॥ పాల్కుగ నభ్యసించి
తిమి మువ్వర పేకముగా ననల్పమో! స్వల్పమో శబ్దశాస్త్రమునయందు నవారి
కులీనుఁ డేనునుం! చెల్వఁగ నేమిలాభము! గతించెను వేంకటరామశాస్త్రి
యొక! వేల్పెఱుంగుక గురూత్తముఁడు వేంకటశాస్త్రి మహర్థబోధముల్॥
ఉ॥ అంకిలిలేని చెల్మి కిరవైనయతం దతికాంతమూర్తి ని! పృంకహృదంతరుండు
పినుపాటికులోద్భవుఁ డాత్మ వేదిక్కి! వేంకటశాస్త్రిసద్గురుని ప్రేముడి కెంతయుఁ
బాత్ర! మింక మా! వేంకటరామశాస్త్రి కెన వేయిటి కొక్కరుఁడేని కల్గునే॥
మ॥ ‘గురుడుకొ దైవములేడు నేఁ డకట! యాంగ్లో విద్యలన్నేర్చువా! లు’
కంచుక వచియించు పండితుని సోల్లంతమ్ముగా నొక్క నే! గ్గురి యాంగ్లేయ
కలార్థి “మీచదువుసేర్వక భక్తిచేమరునా! నరయుం” డంచును మిమ్ముఁజెప్పె
నట, యయ్య! యింకఁజాలింపుడే॥ ఉ॥ వీల వృధాప్రయాసపడ నెవ్వరె
ఱుంగరు మీకవిత్వపుం! బోలిక చాలికల్ తెలుసవో గురులెవ్వరొ తేటతెల్ల
గాఁ! జాబును జాబుఁ గన్గొన నశక్యమటంచును బాలుద్రావు మా! ర్జులము
కన్నుమూతలిడు చందము దోచెఁగదయ్య యియ్యెడక॥ ఉ॥ పుట్టకమున్న
వేత్తలయి పొల్చినఁ బొల్తురుగాక పాదముల్! పట్టిపడించరే నిజముపల్కుఁడు
వేంకటశాస్త్రిచెంత; హా! దిట్ట లటన్న పేరు చనుదెంచెనో లేదో యొకింతలోన

క. నీవుకా, బావయ్య, నృపుడును జేవ యనఁగ నిట్టి దనుచుఁ జెప్పికొనంగా
నావెట్టిపాట పాడెద, దేవుడు గలఁ డంచుఁ దెలిసి తిరుగుము తండ్రి ! 166

మీ! కిట్టిమతుల్ జనించునలెనే గురుఁ గూటిచి సత్కవీశ్వరుల్॥ ము సుడికార
మృగ మించుగ్రంథము లజెన్నో కూర్చుచున్ శిష్యుఁడా! కొడుకా'యం చొరు
లెంచ మించుదియ! గన్గొందుం దగన్ విద్యనే! రృదు కారుణ్యపుఁ బ్రోవుమీఁద
నటె తబ్బిబ్బుల్ వచింపించె దో! చెడుకాలంబ! యెఱింగి యింక జనుమీ!
చివాట్లపాల్గొనుమీ॥ నీ॥ వీనుదోయికి విందు వియ్యంబులిడుమేల్మ సుడికారము
లనుఁ జేర్వడినవాఁడు! నిద్దంపుఁ దేట తేనియచవుల్ గలకైత వెలయించ నెన్న
కొపలయ్య! యెదు గోరుశిష్యులకుఁ జిక్కులుదీర్చి నెఱవిద్ద నెలమినేర్పఁగ బద్దు
గలుగువాఁడు! తెనుఁగునెశమున వర్తిలు నెల్లరాజుల నలరించి విఖ్యాతినలరువాడు
గీ! 'కావు కా'మి ముఁచెడుకాకి యయ్యె! ఓప్పకూతలు నెప్పెడువేలయయ్యె
కిటకటా! విపరీతముగ్గఁగఁ జికత్వ! మనయునాతని శిష్యుఁ జేకొనినకతన.

చంపకమాల.

“తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు లేకుం మాకడ వాకు విప్పనే! రరు,
మముఁ జూడఁ గొంతుదురు, రా రిటుకున్, పిలసిల్లినార మే మిరువుర మిట్లు వార
లను నీళ్ళ వేర్ల” మటంచుఁ గొంచకే! తఱుచుగ మీరు వచ్చిన పదంపడి
వైరము మీఁకె మీరలా! తిరుపతి వేంకటేశ కవధీరుల శిష్యులగుట మట ను!
స్థిర; మిఁకఁ జాలుఁజాలు గురుశిష్యులకా యిటు గ్రుద్దులాట! యె! వ్వరయిన
విన్న నేమగుదు; రద్దర! యేమనుచున్నవార లి! త్తజినె యెఱుంగు; డెంత కి
వితామనా యత కల్గెనేనియుం! గురులకే పంగనామములు కూర్చడలించుట
పోలునే? నిజం! బరయుది మైనఁ గాని కలదా యల తిర్పతివేంకటేశులం!
దొరసెడిపాటివేత్తైతయ్యుఁ! దుందుడుకందిలిరు; నిక్క మెక్కరిణిని బోల్చ
పొప్పు శరణుంటమహాకవితావిలాసిని! సురుచిరభోగభాగ్యములఁ జూరలఁ
గొన్న రసజీవద్యతా! తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీపరులన్! మొనమొన్న వారి
డ! గ్రుఱనె పరిశ్రమం శరిపి కైకొనినట్టి యొకింత పాండితిన్! విరిసెడు కైత
మున్ గలి! వీధికి నెక్కుచునున్న మిమ్ములన్! దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటుగు
వారని వేంకటందులే! తఱుచుగ మీరునున్ శతపథాన మొనర్తుమటంచుఁ జెప్పి
కొం! దుకాడ! యెయ్యది పటుమతుల్ మన తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్! జర

కా. “వీడణ్ జాలక నెంటనెంటు బదు నీ వేయిండ్లపూజారి యే
వాడణ్ జూచిననున్ బరించు” టది భూ పాలుండె పాలించుగా
‘కేడీ యతఁ’ డటంచు నేత్రములు కెంపెక్కంగ నిజ జూచుగా
కూడణ్ గొట్టెడుగాక నిర్భయదురుక్తుడైక సాభాగ్యమల్. 167

పిన వానికిన్ నడతు నల్పుగ నొప్పుననట్టి దెప్పు డె । క్కరణిని నన్నీ తెక్కడఁ?
బ్రక్కాశము నేయుడు దాని వైభుల్ । చిటుతలు పోరబోవఁగఁ బ్రసిద్ధి
వహించఁగ నర్హు లక్కటా । గరునపుఁ జెల్లముల్ గలుగుఁ గా కప యొందొక
వోటఁ జూప కా గురువులపట్లఁ జూపఁ దొరఁకొంటిరె ? లేక జగన్మృ మెచ్చు
మీ । పరువున కల్లవారు గురుపట్టమునంద వనర్హులైరె ! భా । స్థర శరదించు చం
దికల చాచ్చున నెల్లడఁ జెల్లిగాంచి దు । స్థర మగునట్టి వారిల యశంబును
దాటఁగ, మాటుపుచ్చ మీ । తలమగునే! తలంచుడు నృథా కృప నింపకుడయ్య!
అయ్యో బో । జరిగినదానికేమి సువిశాల మనస్కులఁ జింతచేసి యి । ప్పరసున
నింక దండుగ వివాదములన్ మతి వమ్ముచేయ కా । తిరుపతి కెంకటేశ కవిధీగు
శిష్యుల మంచు మించు సం । ఒరిమన నాత్మశుద్ధిమెయిఁ బచ్చినమే ల్పవిత్రా
ధూటి మీ । పగమయి యింపునింపు, గురువర్యులకుం డగు శిష్యులందు మీ । వృర
యందు రాదరింఁత్రు పృజ లందఱు, దాన యశంబు మీకుఁ కీ । కుటు, గురువర్యు
లున్ మిగులఁ గూరిమిమీఱ మిముం దలంతు, రీ । శ్వరుడును మెచ్చు, మేముఁ
గడు సంబరముం ఒడువార, మేమియుం । బొరయను బొచ్చెముం గలుగఁబోదు
యథార్థముఁ జెప్పినాడ న । క్కణగొని నాదు పల్కు విసఁగల్గియేనియు
నాటనాట దు । ప్కర నిరపద్యహృద్యతఘంటమహాకవితాలతానవాం । కుర
ములు వాడిపోక చెలఁగున్ మెలఁగుం పలు తావులందు ముమ్మరముగ నల్లిబిల్లి
గొని మంజులపుం జిగురాకురైత్తి క్రొం । బరిమళముల్ నెలార్చు కుసుమమ్ములఁ
జేరిమిగాంచి మిమ్ములం । బరిణత సత్ఫలమ్ముల ననారతముం దనియించు
చుండెడున్. మ॥ ‘తల కెక్కెం గరువమ్ము వీఁ డెవడురా ! ధైర్యముమై
మాకుఁ ద । ప్పలు నొప్పుల్ గణులింపఁబూనెఁ దలవంపుల్ కావలెన్ వీసికం ।
చలకం జూపఁ దలంతురేని యొక లెక్కా నే ! నుపాధ్యాయునిం । దలదాటం
దలపెట్టు మీకు భయమందన్ రామకృష్ణాహ్వాయుల్. కా॥ లేటల్ దేరిన సత్క
విత్వమునఁ గీర్తిం గాంచుచున్నట్టి మీ । బోటుల్ యత్కవితామృతాంబుధికి
సంభోదంబులై రా నిరా । ఘాటుల్ తిర్పతి వేంకటేశ్వరలకుం గారావు
శిష్యుండ నామాటల్ కొంచెము వీసులన్ జొసువుడీ మన్నింపుడీ వేడెడున్. —

క. నృద్ధుడ నని, ప్రకటించితి కృద్ధుం డగు భీష్ముమందు “కోకాకిన్ము” గజ శృద్ధుండు కర్ణుడేమగు?, శ్రద్ధమెయిక్ భారతమ్ముఁ జుచువు కుమారా !

తే. గీ. ఒక్కనీవు నన్నాడెడి యూషణోత్తు
లెన్ని భూషణోత్తుల జనియించెడసే!
గాక నేనెంతవాడ సత్కవిగణంబు
నన్నుఁ బొగడుట కో యవినయభువన!

189

ఉ. వందల లెక్కమే మకట ! వారక లక్షలు వచ్చుగాక యే
వందయుఁ దండిరివేరు నుదుర్యనివేరును మార్చి చెప్పె; డీ
చందములం నొకానొకటి సాధ్యముగాఁ గనుపట్టె నీకు; ము
న్ముం దిరెనొక్క టింక నొక మోముకు సాధ్యము చేయునొక డే ! 190

మ ‘అల నారాయణశాస్త్రి నీ నెఱుంగుదే?’ యన్నంత నవ్వారికి
దల పంకించి యెఱుంగుటకు దెలిపెదో? ‘తెన్నూనుడ నే’ నటం
చెలమిక్ బుద్ధిదో? చెప్పుచుయ్య! యటులే యీనన్నుఁ బ్రశ్నించిక
దలపంకించెదవంట ! “శిష్యుడనె” యన్నకు బోధమే పుత్రికా! 191

.....చ. తిరుపతి వెంకటేశ ఫణిదేవుల వీడ్కొని రామకృష్ణు “లీశ్వర! మఱి
వేరులైతి” మని పల్కెగ “నీశ్వరవేరు” లన్నయి । ట్లరసి యపార్థమాని శర
ణాపూల వ్యర్థులుగాఁ దలంతురే । తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నీనశరణ్యులుగారె
సత్కవీ! చ॥తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశము లన్నియు గెల్చియుండియున్ । సర
సుండు పీఠికా నగరనాథుడరిం గల రామకృష్ణు లీ । చిఱుపుపుల్రాయపుం గిరిత
చెప్పగఁ నేర్చుట తా మెఱింగియున్ । దుర మొనరింప రమ్మనుడు దూఱగ
గర్మమె సుంతయైన మా । నరపతివైనఁ జూడ నలదా? పలదా? మరియాద
తేరికిన్.

ద్విభాష్యంపులకవి

గోదావరి జిల్లా, పితాపుర డివిజన్, దుర్గాడ.

(మఱియు నీనుకవి శ్రీరాజావారి సన్నిధింపికొన్న ప్రకృతవిషయపుఁ
బద్యములలోఁగొన్ని)

.....చ॥ తిరుపతి వెంకటేశకవిధీరులు వేంకటరామ కృష్ణధీ, వరులు
కవిత్వసంగతుల వాదములాడఁదలంచి పత్రికల్, జరుపుమఁ గయ్యముల్ పెనుప

చ. జనకుని పేరు దాచినను సత్సభ సంతగ శంక రాద, త
ద్దినమునఁ దండ్రి యెట్లొ సభ దేశముఁ డట్టిఁడె; యెట్లుదాచఁగఁ
జను గురుపేరు? నీ కెఱుక చాలక కీరితి కిట్లు దాచితె
ట్లును బయలెక్కెఁ గన్గొనుము లోకము మూయను మాకు దున్నదే!

సాగిరి తామడిగాంచి తీర్పుఁడీ, మఱవక రావువెంకటకమారవహీపతి
సూర్యరాట్టిభూ ..... ఉ॥ గాసికిమూలమన్న? మొనకాడిది, నోటికి
సచ్చినట్లుగా, గూనెదరేమొకో! యనినఁ? గోవిదగొప్పి, దురంతకృత్యముల
నోసములన్న సత్కవులలోఁబని, రాజసభాంతరంబులం, దీనభ సేయ నొప్పమికి
హేతువు లెవ్వియు లేవు భూపతీ! క॥ మనరామకృష్ణకవులును, ఘనతరవిద్యా
పరీవాహ గాంభీర్యులు ర, చ్చును గెల్తురు గెల్లకపో, యన మాత్రముచే గ
భావిహీనులగుదురే! ఉ॥ ఈకవిశూరవైరము మహీపతివిన్నను గంటలోపలక,
బాపక యుండునే పతి వినందగు యత్నమునల్పు మందునక, లోకులు పో
త్సహింప జనలోలుడనై శ్రుతపర్యుక్తింఁటిఁజూ, మ్రో? కవిపాల వేంకటకమార
మహీపతి సూర్యరాట్టిభూ?

దుర్గాడ
గోవాపరిజిల్లా. }

ఇట్లు, విన్నవించుకవి, రాజవిధేయుఁడు
ద్విభాషిపుల్లకవి.

ఉ॥ మోకగనున్న నాఁడు గని ముచ్చటచే రసముంచి పెంచి తీ. వోకవి
రాజ! సర్దుణకళోదయతాలివి గాన దాని కిం । పాకసమాఖ్య వృద్ధి గనుపట్టునఁ
గాఁగనుపట్టె నెట్టనక । నీ కెడి పోలకున్న నిక నేర్తుర? యన్యులు మిన్న
కుండగక. ఆ॥ వె॥ ఉభయ శాస్త్రములని కాక యుపరిశాస్త్ర । మొండు
సంపదేశమాత్రిన యూహనేయం । జాలియును జాల మింతకు మేలిగురులం ।
దిట్టి నోరెత్తు కోయిల దిట్టతనము...ఆ॥ వె॥ శ్రోత్రీయండు పుత్రుఁజూడరా
వాడగి । కారియగుటదోడిక మ లడిగినఁ దనకుఁదెలియదన నితని తల్లి సరయుఁడీ
ను చుండు వల్లెననఁగి విసమె ...ఆ॥ వె॥ మగని మంచి దాచి మన్నించు
గొను యెడ్ల । గురుని దొఱగి లాతి గొప్పనేయు । శిష్యుఁ డింక నెద్ది నేయనో
చుండు కలె । గూడ దీ జగడము గురువరేణ్య. శా॥ నీ హంసత్వము గాంచి
యెల్ల బుధులు నిన్మానసోల్లాసిగా । నూహం జేర్చిరి యెడ్లుకా కవియనక
యోజించినదాప్తవ భూ । మహాత్వమె కాంతుఁ కక్కొరల హంసమృత్యులక

శా. ఏఁ దిట్ట న్నను నీవు దిట్టెదవుగా! యేసీమలోఁ జెల్లు నీ
వాదం బేగతి నెగ్గు? నేల విడి యెవ్వారేని వర్తింతురే!
లేదే! శిష్యుఁడు దేశమం దను నెడఁక లేశంబు భేదం బహా!
పాదంబుకొ శిర మొక్కఁడొనె యరరే? పొజ్జుండ విట్లా డెదే. 193

ఉ. చప్పనికూత కాకికడ సంగ్రహణంబొనరించుపట్ల ని
న్నెప్పుడుఁ గాని తట్టుటయొ యించుక పెట్టుటయొ తటస్థమా
టొప్పుగదా! సరాసంగ నొజ్జను దిట్టితో? మొట్టితో? దగ్గ
జెప్పగదయ్య! యిప్పు డటునేతను సిద్ధపడఁక గడంగెదే! 194

గాంధీకృతి! వ్యాహారోద్ధతుల నృగల్లు రిక నేలా వారితో వాదముల్. చ॥ సిరి
యును వాణియు న్నిను భవించెను మున్నె యనన్య యుక్తిఁ ద. కొని తెట.
టాడ నేమి గుణకోటిఁ దర్పితి రాజు శిల్లఁ జా । మరములుదాల్చి భూపతిడి
మాటికిఁ గొల్పిరి యిప్పునంబు గూ । త్పిరి యసమానకక్ష యిటఁ తెల్లునె? తిర్పతి
వేంకటేశ్వరా.

ఇట్లు,
తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య గొస్త్రీ, చందవోలు.

ఆ॥ వె॥ గురుఁడు కాక మనుచుఁ గోకిలమని తాను । విష్ణువేగ కెపుడు
బెదరి బెదరి । తిరుగుదుండి గానవరముల బ్రాపించె । ద్యాగరాజు గా,
యోగవిదుఁడు.

హరి నాగభూషణం వాల్మీ.

హితోపదేశము.

ఆ॥ నవశతావధాన కవిలోకమణులార । రామకృష్ణులార ప్రాజ్ఞులార !
శిష్టహితుఁడు గాదె శ్రీ బగన్నాథము । చేయు హితము మీరు చేకొనవలె.
తే॥ కాక కోకిల వ్యాసంబు, గడఁక వాగిసి । గురుల నిందించి న్నా రీసీ? కొంక
కింత । మీరు విద్యా విశారదుల్ సారమతులు । కాల మిమ్ము నేమంచు నేదూ
లువాడ. క॥ ఎఱుంగనివారికి బుద్ధులు । గజపుట మఱి దిద్దుటెందుఁ గరము
నుకరమా । నెఱిగెయు నెఱుంగనివారల । లేఱఁగునఁ బరియించు మీకుఁ దెలు
పం దరమే! క॥ అపచారంబని యోడక ! కృప విద్యలు నేర్పు వెంకటేశ్వర

ఉ. కాకము మీదఁ బెట్టి యిటుకాటులు మీటుటకన్నఁ జక్కఁగా
 'నాకు గురుండె యాతఁ' డని నన్ను వచించినయంత నిన్ను ను
 క్లోకులు కొట్టిరే! నృపతి సూరిగ నొప్పుడె? యిప్పుడేని యీ
 పాకము నేర్చికొమ్ము గురువంతుల మెప్పును గొమ్ము పుత్రకా!

195

గురుతో । విపరీతబుద్ధిఁ గలహం । బు పెట్టికొంట ఓగఁదెంచు, ముప్పునుజూడీ....
 చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులకంటెను మీరు పాండితీ । గరిమను గొప్పవారో?
 మఱి కారో? యెటుంగనుగాని వారలో । సరిగఁ గవిత్వమున్ నెఱపఁ జాలినవారని యెన్నఁజాల నీ । తెరవునఁ బల్కినాడనని, తిట్టకుడీ శ్రీ దీయమిత్రుడ౯.
 మ॥ అరయ౯ దేశికదేవ ధక్కరణ శ్రీయస్కాములై నట్టి యె । వ్వరిక౯ గూడ
 చటంచుఁ జెప్పవలెనా? పృజ్ఞావిశేషంబున౯ । గురుడే చూడఁగ వేంకటేశ
 కవి యోగ్యుల్ మెచ్చ మీ రింక మీ । గురుపాదంబులుపట్టి బాగుపడుడీ,
 శ్రీధంబు లో మింగుచు౯....ఉ॥ శ్రీపద కృష్ణమూర్తి కవిశేఖరు సన్నిధి
 మిగురుండు ? । ద్వాపరంబు చేసినది యారయ మానవతుష్కమయ్య స౯
 ఏసెర బద్ధి నాతని దేవరండంచును జెప్పుచుండు “ నే । నేపరిది౯ గురుం
 డగుదు నీతని ” కంచు వచించు నాతఁడు౯.....

బరంపురనివాసి,

గాదె శ్రీజగన్నాథస్వామి.

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వర శతావధానుల సన్నిధికి.

తమగీరతముచూచి శ్రీరామకృష్ణకవులఁ గూర్చి యాకిందిపద్యముల
 చొనియిచ్చిన నన్నట్ల పుత్రిక కంపియంటిమి తాము చిత్తగింతురని సమ్మఖ
 మున కనిపితిమి “ ... మ॥ అరుండె౯ గది రామకృష్ణకవులారా ! సర్వది
 యై భా, స్వరసాంద్రాశుకవిత్వకీర్తినిచయ్యమామనోహ రులె, ప్వరో ఆ
 తిర్పతి వేంకటేశకవితాపాంబుధుమరుక్తమై, పరఁగంగాఁగల గీరతప్రదర
 మబ్బా! యెట్లునైరింతురో?...నీ॥ గుళికాత్రయంబుతోఁ గుంటుశతఘ్నిని బాశు
 బలంబుటై పాఱుదోలె, కవితావిమర్శన ఖండనమ్మునకు సర్వాంగముండనమట్టె
 యల్లుకొనియె, కాకవిగాజుపింగాణిబుడ్డుల జీల్లు బెండులమేకుతోఁ బీకు
 టాయె, ఏదేశవిప్రుమో యెఱిగింపుఁ డీసభ, కన నిరుత్తరమునఁ జనుటమయ్యె

౯. పంకరతోనై లెన్నటికి పంకరతోనలె యందుఁ జొచ్చెనా,
శంకరుఁడనిఁబేరుగనఁ జాలఁడు; చక్కనితోనఁబోవు మీ
పంకనగారి పట్టుదల వేల్పులు పైతము తిరిప్పఁ జాల గో
పంకటరామశాస్త్రి! యవివేకి వెత్తెతి వెలింగి సర్వమున్. 196

౧౦. శ్రీ కలహోట నప్పుగొని చెచ్చెర దీర్ఘక మానెనేని త
తృకము గారెంబుగను దద్దనా మండెటులో జనించు నన్
వాకులు సత్యమయ్యెఁ జామి; నాముగమున్ ననుఁ గాకిఁ జేసి నా
వాకిటఁ గోకిలంబ పయి పహ్వరె! తీర్చితి; ముట్టెఁ బుత్రకా. 197

౧౧. అప్పు గొని తీర్చకుండిన, యప్పురుఁడు కుక్క యగుట యనుభవసిద్ధం
విప్పడు కోకిల లగు టిది, తప్పడు కలికాలనూత్నధర్మంబు నుతా. 198

(౬) గీరతపశ్రశంసాపరవ్యము.

౧. * గీరత మన్న యిట్టి కృతికిన్ భవదీయ విజృంభణంబె నూ?
కారణ మయ్యె నిక్కతనఁ గల్గినలాభ మవారి నాకు, నీ
పేరిటఁగాక యిట్టి సుకవిత్వము చెప్పితి; నాకు నే జమిం
దారుని, దీనిబోల నెఱదాత యటంచును దోచ దర్శకా. 199

గీ. శక్తిలోఁ దారతమ్యంబు చాటనయ్యె, కవితలోఁ దారితమ్యంబు గాంచ
నయ్యె, నికనీమాలువేసంబు లెన్నివేసి, నిజము దాఁపఁగనుంటిరో నుజను
లొ.

ఇట్లు సోదరులు,

దూపాటి తిరుమలశేషాచార్యులు.

పంకటరమణాచార్యులు

.....* గీరతము కొంత భాగమయిన నచ్చుపడి యుండినచో నొక ప్రతి
పంకఁగోరెదన్.

లొందబాగ్ వేదః
మరిరాసు 19-12-11

}

చిత్తగింపుఁడు,

జ. రామయ్య

శ్రీరాములు.

శుభమస్తు.

సీ. అపభ్రాస విద్యామహాశాఖ నింతింత వారి నెక్కించిన ధీరమణులు,
చనఁతప్పిబంధునిత్యుగచాతుర్యధుర్యుల నెల్లరనుజేయు లలితకవను, లుద్దండ

క॥ ఒకగంట సేను వాగ్గినెడి, చకచక కొకవత్సరంబు చాలదునీకు
ఒకబకలాడుచు వాదము, నకు దిగకుము మంచితోనైన నడువును పుత్రా. 200

క॥ గర్వియనుచు లోకులు నను, నిర్వచనమునేయనియ్యు; నినుబోలెడి గం
ధర్వుడు శిష్యుడు దొరకిన, గర్విని బాతకుడఁగూడఁగావచ్చుగదా! 201

భాషాద్వయోద్దామసాహితీ పతుల నెల్లరఁజేయు పౌర్ణగతులు, బహుచమత్కృతి
యుక్తభాషతోపన్యాస పటిమ నందికిచ్చు పటువచస్కు, లరయఁ దిరుపతి
వేంకటేశ్వర కవీంద్రులె యటంచు మహల్లోక మెల్లనుడువ, వానిఁగాంచి నకవితా
విలాసులార, ద్విత్వర భక్తకావ్యసర్ధిష్టులార! మ. అతినీతిపర్చిదమై రసప్రప
రమై యాహ్లాదసంధాయియై, మతిమత్సత్కవిహృత్కృజార్కసమమై, మాయా
లతా పూర్ణిన, స్థితిదూరంబయియొప్పు గీతము భక్తిక మ్రొక్క నాకిట్టమి
కృతికృచ్ఛేభులూ! పంపుడు దయా శీఘ్రతఁజైకీర్తిగఁ.

ది 21-7-1912 }
గరికిపాడు

ఇట్లు విధేయుడు,
శిష్ట వేంకట సుబ్బశాస్త్రి.

కా బాపట్టాదిసమస్తపట్టణములక బాగ్జుల్ మిముక వేడఁద, మేపట్ట
గ్రహించి గీరతమునం దించించు శేడెల్పు నే, నాపట్టణవిని నీతిబోధక కథా
వ్యావరమా గీరతం, బీపట్టణ దయచేయ వేడెదను స్వామి వీ. పి గా
గ్రమ్మనక.

ఇట్లు సుధీకవి విధేయుడు

25-5-1912.

శ్రీరామకవి పుత్తుడు జమ్మలమడక కోటయ్యశాస్త్రి.

...క. మీయంతటి మహనీయుల, యాయెడ గీరతము వ్రాయె కెడ
గానున్నక, గూయనె గుంటలువైతము, బాయనె తలెదండులెన్న భాషమలైనక.
కొండపాటూరు, 30-7-12.

పరిపేటి వేంకటనరసింహము.

.....ఉ (పంచపాది.) తిక్కనసోమయాజికవి పుర కత్తితమైనభారతం, గొ
క్కటి దక్కనింకొకటి బోధననేయునెనీకులంచు నే, నెక్కుడుగాఁదలంచ నొక
నెచ్చెలి యిచ్చటికేగుచుంది నీ, నెక్కుడుగాఁ దలంతుపదికెల్లడియ్యెను గీ
తంబునం, దెక్కుడు భక్తమార్గములు, తేట తెలుంగనితెల్ప నంతటక ...

12-7-1912

రసగల గోపాలకృష్ణయ్యవ్రాలు
వెదనందిపాడు.

- బ. 'ఎవ రిచ్చిరి కవితను నీ, కవనీపాలకత'యంచు ననఁతుచె! తా
రెవరిడిరి సింగమునకు న, టవిలో రాజ్యమ్ము మృగపటలములమీఁదక? 202
- క. 'గర్వం బెదగెనుగా!' నా, గర్వము చూచెవపు గాక, కానీరాదే!
సర్వాహంకృతివారణ, ధూర్వహ మగుసభ నొకండు దులిపెద రిక్కల్. 203
- క. 'ఎవరిడిరి జోడుకాగడ, లవినీతుడ! నీకు'ననిన 'నామదపుం జే
నివి యొసఁగె' ననుచుఁ జెప్పిన, యవివేకికేఁగాకి నెఱుఁగు, మన్న యటంచుక

శ్రీశివాయనమః

...తిరుపతివేంకటేశ కవిధీర వలంసములార! మీకు నే, నెరఁగి తఱియొ
పెధిక బుధ హృదీప్సితలక్షణ లక్ష్యభార సం, భరితము నీతిదాయకము ప్రాజ్ఞ
గురూత్తమ కిష్యపృత్తి సం, స్కరణ ధురీణసంఘజన సన్నతిపాత్ర మరిత్రపా
తీరస్కరణచణప్రచారణము సారపదర్థ సమర్థశబ్ద సం, చరణము తత్త్వదుత్తమ
రసప్రతిభాగతిభాసితుంబునై, పరఁగెడుగీరత మైక'డు బంపఁగ మిమ్ము
సతమ్ము వేఁడెదక.

బాపట్లతాలూకా, బాపట్లపోస్టు,

విధేయుడు

కొండపాటూరు.

జమ్మలమడక శ్రీరాములు.

శ్రీ వీరసంకట సత్యనారాయణస్వామి వారి సన్నిధిని వున్న ఆస్థాన పం
డితులు ధీరం మహాదేవ కాస్త్రిగారున్న, యింకావున్న శ్రీస్వామివారి నవు
కర్లున్న, మిగ్రంధములు అన్ని చూచేనిమిత్తం కుతూహలులై యుండి అందులో
గీతమందు చాలా ఆసక్తితో వున్నారు ... తప్పక ప్రస్తుతం గీతము పంపించ
గోరుచున్నాను.

చామర్తి జగ్గారావు, బెండపూడి.

..... క॥ ఘంటాశత పరీధముల మం: చంటారట! లోకమెంతకైనఁదగును
మ, క్కంటిని నేనని యొకఁడిట, గంటి..... బొట్టుపెట్టి గోలయొన
రైక ..... కా॥ గంగోత్తంగతరంగఘుంఘుమరవాకారానుకార్యాగృహీ,
భంగిక ద్రాక్షగుళుచ్చనిస్సృతిరసప్రచ్ఛన్న వేషంబు మీ, సాంగత్యమృనఁ
బొల్పు సత్కవిత్వే చండబునక సాటి? భూ, మిం గ్రీఁగంటిప్రసార శూన్యకవి
తా మీనాక్షు లూహింపఁగక.....

ఇట్లు జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి, శతావధాని.

చ. ఉడుగక వ్రాసి తెందులకొ యొజ్జలకుక, “గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడువక యున్న శిష్యుఁ డని నూటికిఁ గోటికిఁగూడ నీవు నె
ప్పెడునది చాలదే” యనుట పెంకెతనం బిది, “యింటివాఁడు పే
రిడి యిది గొడ్డుగేదే” యన నింకొకఁ డాడునె పాడి గేదెగక. 205

క. కల రెందఁతుని శిష్యులు, కలిలో నాకుఁబలె నితరకపులకు; మఱి నా
రలకుక వారికిఁ గలహము, గలుగని నెట, నీకు నాకు గలిగినదెట్టుల్? 206

సీ. నారాయణాస్త్రమునకు నమస్కారమ్మ శ్రీకృష్ణుఁ డా నాఁడుచేయలే!
భీష్మసాయకపన్నీ బిట్టేర్చి మండంగఁ గృష్ణుని పృథివ చెట్టెక్కలేదే!
వదునెన్నిదవ నాటి వడుచుపాటునిబారి కెవఁగొంకి పాఱఁడేకృష్ణుఁ డెటకొ!
నైంధనవర్షకు నాచార్య మొక్కించుచే శ్రీకృష్ణుఁ డా నాఁడు క్రీడిచేత!

తే. గీ. నిజముగా నామసామ్యంబు నీదుబావ
మఱిది కృష్ణునకున్న నమ్మహితుగుణము

..... చుఁ చువుదు సూరనాది కవిచంద్ర సులత్సవ కవిత్వసారముక, ముద
మెద నూరుమండ మురుమున్నీక వెన్నుడు గూఁడ న్నె, నా, హృదయము గీ
తామృత మొకింత చవింగొను నాటఁగలఁదా, యదురుచి నర్హకాల మవురా?
కవనం బిటులుండు టొప్పనే. ఇట్లు విన్నవించి నమస్కరించు

ఆర్యాపురము,

న. ధేయుఁడు

రాజమహేంద్రవరము 18-1-1913

భవిష్యత్తి నీతారామయ్య.

.....నవీనముగా గాచింపబడిన పంచమ వేద పృథిమానంబగు గీరతంబును దయ
చేయించ గలంతులకు పార్థినచేస్తున్నాను

సా॥ వెలగదురు, తణుకుతాలూకా.

నరసింహ దేవర గవరయ్య

(1) ... కలకత్తాచేరినాను, తమగీరతము వినవలయునని యిచ్చటి యాంధ్ర
విద్యార్థులందఱు నువిల్లులూరుచున్నాను. కాన యీజాబు చూచినవెంటనే తమ
గీరతము నీక్రింది విలాసమునకు పంప పార్థించుచున్నాను.

(2)... గీరతమును శిరసావహించితిని అగ్రంధరాజము నొక్కపరి దదిని
తనివిదిరక యంకాశము చిక్కినప్పుడెల్ల నందలి భాగముల మాటిమాటికింజదివి
యానందించుచుంటిని.

గూడ నున్నను గీర్తిచేకూలినీడు
ఎట్టులో నిమ్మగనాపి యేమిఫలము.

సీ. సకలాగమాంతసంచారి యాకృష్ణుండు సకలాగమాంతసంచారి యితఁడు
పరమసత్యాసక్తభావుఁ డాకృష్ణుండు పరమసత్యాసక్తభావుఁ డితఁడు

.....గీరత సందర్శనార్థమై చంద్రచకోర వ్యాయముగా వేడుచున్నాడను.
వేగిగ మంచుకొండను. చుత్తగింపవలెను.

K. V. Kristna Rao

..... గీరతము అనుమహాగ్రంథమును సకటి నాకు పంపకొరుచున్నాను.
యా గీరతము నేను చదివి ప్రసాదల్యము చేసుకొనుటకై వ్రాసుకొవడమైనది.

చీరాల ది 30-6-12

తేలపోలు నుబ్బరావు వ్రాలు.

.....మ॥ వెన్నుంబోలిన మీసవిత్స మెంబల్ విందయ్యె మిమ్మిప్పుడే, గన్నా
రంగని చే భగవద్గుణ మెగ్గాధ్యానాలోక నో, త్వన్నానంద విచిత్రచారు
మణి సాధంబెక్కఁ గాంక్షింతు రి, మృన్నాన చక్రానందశ్లొక చరవంశా గణ్య
ముక్తామణి. సీ॥ అష్టాసధానశతానానము లనువని చిన్న నాఁడే నేర్పినదికాదే!
నా గ్వాదమంగు పిచ్చాంసుల గొల్పుట కరతలస్థామలకము కా! రసవర్ష
బంధ నిర్మాణ చాతుర్యము తమకు స్వార్థిగమైన ధనముకాదే! దిక్పథించ
రత్తిరిత్తి మీకొక స్వయంచలభయో భగవత్పత్తికాదే! గీ॥ యనుచు నుతులను
సామాన్యజనమెకాదు, నైరులనునైన జేయకతీరదనుచు, నాకుఁదోచెను సత్క
నిలోకతిలక, వేంకటేశ్వర కవివర్య! విమలచర్య. చ॥ మఱియొక చిన్నపన్న
పము మన్నన చేసెద గంచునెంచి యి, త్రైలుంగున వేడుచుంటి భగవీయకృతి
ప్రజమందు సత్సూనా, కిరదకలంకసంఘటిత గీరతముం బరికింప వేంకటేశ
శ్వరకవివర్య! మీకృతులు సర్వముఁ జూడఁగ వేడ్క యయ్యెడిక.

ఇట్లు ఆకొండి వెంకటశాస్త్రి

బొబ్బిలి సంస్కృతపాఠశాలాపండితుఁడు.

..... ఆ. వి. పి. సంతోష పూర్వకముగా 1-1-0 డెల్లికి పుచ్చుకొని
గీరతం చదివి పరమానందమును పొందినాను, రెండవ భాగముకూడా త్వరలో
అచ్చవేయించి పంపించగలందులకు కొడుచున్నాను మ॥ రా॥ శ్రీ. వెం రా॥
గ్రంథమాల ద్వితీయగుచ్ఛకములో శృంగభంగమందు “కాముది జేరబట్టి”
యను పద్యము మొదలు నాలుగు పద్యములు చదివినంతనే వానివ్రాతలయందు

గాంగేయగౌరవాకాంతుడా కృష్ణుండు గాంగేయగౌరవాకాంతుడితఁడా
పూతనానాశనస్థీతుఁ డాకృష్ణుండు పూతనానాశనస్థీతుఁ డితఁడు

తే. గీ. అర్థభేదమ్ము దక్క లే దతని కిరని
కెందు శబ్దంబు యొకగతిసే చాసంగు
నేర్చికొను మాతనిగొనాలు నీకు నిహవ
రంబులఁ బ్రతిత్తు కథ్యంతరంబులేదు

209

క. గోవర్ధనుఁ డాతం డా, గోవర్ధనుఁ డితఁడు పీని కుచ్చితమే ని
న్నవిధికీ ద్రిప్పెఁ దప్పుడు, త్రోవలు నీవిత మునువెలుంగ వెలుంగుదుక.

సం దే హములో నుండిన మమ్మును మీ గీరతమువల్లను సంశయనివృత్తి చేసి
నందుకు చాలా సంతోషముగా నున్నాను

Baruva Post } P. Janardanam Naidu.
Ganjam District. }

...యీ గీరతలో సర్వాంశములున్ను వున్నవనిన్నీ బహుదాగా వున్న
దనిన్నీ, చూచినవారు చెప్పుడంచేత నాకు చాలా కుతూహలంగావుండి యీ
వుత్తరం వ్రాసినాను గాన ముఖ్యముగా పంపించకోరుతాను.

ది 14-10-12, ఆ॥ సుబ్రహ్మణ్యం.

.....గీరతము ఇప్పటివరకు కొంత చదివితిని. యంతవరకు నాకు తీసి
వేయవలసినపద్య మొకటియు కనుపడలేదు ఇది నాయొక్క నిశ్చయమైన
యభిప్రాయము (తమయొక్క) గీరతములో 34 వ పేజీలో "కృతి" యన్న
కంద పద్యములో పొసపొయినటులు నాకుదొచినది.

నూజవీడు, 28-7-12.

నారయ్యప్పారావు.

ఆయా !

12-7-12, చిత్రాడ.

తమరు పంపించిన గీరతము అందినది. గ్రంథంబు చదివినగొలది మాయ
ల్లంబపరిమితానందవాగ్ధిక దేలుమండె పంచమవేదం బనంబడు భారతంబురీతి.
మీ గీరతపుస్తకంబు పెక్కునీతులచే విరాజిల్లుమండె. తక్కిన భాగంబులుకూడ
అచ్చుపడిన వెంటనే పంపించగోరెదను. తమరు కావించిన శతాపధానగ్రంథము
లన్నియు వి. పి. గా పంపించగోరెదను. ఇట్లువిధేయుడు

చెలికాని లచ్చారావు.

ఉ. ద్రావిడులందు మూగురుగదా ! గుణపంతులు, నేను బాదయుక్
నీవును పద్మకొంచుము; “మనీషులు నష్టాడికూళ” తిర్వతిక్
జేవయేటుల్ గుటించు ! గురుశిష్యవిరోధము లింత చక్కగా
నావలె నీవలెక్ జరియునా ! వెలనాటి శతాపధానికిక్. 210

కా శ్రీకృష్ణం డుదయించు హేతువున నుశీరి మించె శేషలై, నీ
యా కృష్ణం డుదయించు హేతువుననో ! యాకారవల్లినమా,
భ్యాక గామము దుశ్యతోభ్యుదయపారావారముక్ దాటలే
వేకాకాంత గుండునుండె గనుగొంటే శిష్యచూడామణీ. 211

కా॥ అయ్యో! ఎవరు శిష్యకోటికిఁ బ్రశిష్యప్రాయఁడో వీరమ! ల్లయ్య
ఘ్ర్యంశు వచించు విన్నపము మీయాంశగ్రమంచుం గొనుం! డయ్యో! యీయన
నూనకన్ తమబొంట్లూ పూను? టా రామకృష్ణ ష్టయ్యల్ పిన్నలు సర్వధర్మముల
మీరైనక్ గృహక్ మానుడీ॥ శ॥ వారలతప్పు తొల్లి గురువ్యయల నెన్నక
యంట,పిమ్మటక్. మాటుట; రంటిలో పెండ్లి దోసము తప్పని వారయొప్పి
రా. వేటొకదోసకా? తమదు వేసము పోషణ నేనికొంటకా! హరిని బోయి
రందులకుఁ దగ్గ చివాట్టిడిరంత చాలదే. ....

Bezvada. 12-1-1911,

ఇట్లు విన్నవించు భవద్విశ్మయఁడు,

కాశీనాథుని పీఠచుల్లయ్య.

31-1-1911, గుంటూరు.

శుభము.

(1)...క॥ శ్రీతిగుపతి వేంకటకవి! భూతేషులు పనుడను నాయపూర్వం
మనవిక్. మీ తెలుగు గీరత మొక్కఁ డీతత నాకంటఁజేయుడే పి. పి. గాక్. ॥
క॥ అప్పటికా భారతము. నిప్పటికీ గీరశంఖ నెన్నో విషయాల! నెప్పటి
వెలుపడెననియెడి! తెప్పలు చూతునో యటంచు నే ననుకొందుక్. ....

(2)...గీరతము కడపఱుకు జూచితిని సక్రమము, సభర్తము, సనందన్.
మునై యున్నది. ధారాస్వాతస్యాదులకు మెచ్చనివారు ముందుఘట్టవలెను.

ఇట్లు, శిష్టాహునుచ్చాస్త్రి, గుంటూరు.

తెలుపండిరుఁడు, బొమ్మహైస్కూలు.

ఉ. కాకరపర్తి లేఖలనుగాంచి సదుత్తర సేదిలేమి వా
 రాక్షసు సమీప బంధు లనినక జగమొప్పెడి నంచు నెంచి,యా
 సాక్షున దూరదేశగతసజ్జనులక గిడురించు నెంచెదే ?
 యీకపటంబు కృష్ణకవిదే యగునో ? మఱి నీదియో ? మతా. 312

(1),... గీ॥ మీ కవిత్వమునక బహు మిన్నగునట ! బహుకవులచేత
 సన్నుతుల వడిసినదట ! చక్రకృతులంగూడ సంతోషపఱచినదట ! భారత
 మునకు బ్రతియగు గీరతంబు.

(2).....మీరంపిన గీరతమందినది. దానిని సమగ్రముగా జూచినాను.
 మీగీరతమందు మాకు తెలిసిన విషయములు వారివిషయమై వినుండు. (1) గురు
 వును మఱచుట. (2) రజప్తరుత్తరం తిప్పివేయుట. (3) చాటునపద్యములల్లుట.
 (4) వ్యాసినమాటకు బదులు వ్రాయకుండుట. (5) శృంగభంగములు వ్రాయుట
 మొదలయినవి గ్రహించితిమి. మార్గముఁ జూపినను తెలిసికొనలేనివారితో నేమి
 సాధకము. ... తెలివితల్లి రామకృష్ణయ్య, వేలూరు, చిల్కలూరి పేటపోస్టు.

...ఉ॥ గీరతమన్న సర్వగుణ కీర్తిమార్దవ పాకసార మ! వ్సారిగఁ జూచి
 దానిప్రతిపక్షసరద్రసపూరమానఁ డ! ద్భారతవైఖరించెగఁడె డక్కినభాగము
 లన్ని పూర్తిగా! గూరిచి వేగమంపుడెద గోరడఁ దిర్వతి వేంకటేశ్వరా.
 18-11-12, సోమవారం. గుంటుపల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

అయ్యా !

తమరు చేసిన గీరతము చాలాబాగావున్నదనినీ, మిక్కిలి రసవంతముగా
 వున్నదనిన్ని, మీవాక్కు- అనేసరస్వతికి ఈగ్రంథము ముఖ్యస్థానమనిన్ని వింటిని.
 చర్ల సూర్య నారాయణవ్రాలు.

(1)...గీరతము 1 పత్రిన్ని... ఈ వార్తాప్రతులు పి. సి. గా పంపవల
 యునని నిత్యయి సమస్కరింపుచున్నాను.

(2) ... గీరతామ్నాయము కడవరకు చదివినాను. యియ్యది కళియంగ
 భారతమనుటకు యేమిన్న సందియము లేకాయెను.

పేరేచర్ల హనుమంతరాజువ్రాలు, ది 6-9-1912.

కాకాని, సంతమాగులూరుపోస్టు.

* కా. నీమేనత్ర కొమారుడే తెలిపె ? వానింగూడ నా బంధు వం
చేమేనికొ లిఖియింప నేరుతువె ? మిక్కిల్లుండు నీరండునుకా
సామాన్యంబుగ నన్నదమ్ములనుశుల్ ; సత్కంబునందొక్క య
ద్దామం, డింకొకడో ? యసత్విముచి విద్వాంసుండు శిష్యాగణీ! 213

ది 18-9-10.

గొల్లకోట ధైరవశాస్త్రి అనేక సమస్కారములు ... యీమధ్య తమరు
అచ్చువేయించిన వాదపత్రిక నాకు వివేదమందు చాలా కుతూహలముగానున్నది.
పితాపురములో తమ పత్రికను చూచినవారు చాలా సంతోషించుచున్నారు...
...యీపత్రికయున్న పంపించితే దానిఖరీదులు దాఖలు చేస్తున్నాను.
ఇట్లు విధేయుడు గొ. శై. శాస్త్రి.

.....ఉ॥ వింటిని గీరతమ్మ మను వేదమె యానని ధర్మబోధయం
దుంటిని, పచ్చుపైష్టాయని యో గురుకేళుర ! గీరతమ్మ నే! డంటిని వేదమే
యనుచు నారసి యో రసవిత్ కవీంద్ర ! వా! కొంటిని వీ పి. గా నొకటి
కోరిక నా కొకడంప మిమ్ములక.

ఇట్లు

శిష్టా హసమత్ శాస్త్రులవారి శిష్యుడు,
మంత్రాల కామేశ్వర రావు.

..... శ్లో॥ శ్రీమద్వెంకట రామకృష్ణకవిభి ర్విధ్యాపూరితాత్మకా,
యమృద్గ్రంథవిమానుజాత్మకతయాగ్రంథస్తు యో నిర్మితః, దృష్ట్యాతం బహుధా
వినిశ్చితధియా మస్మిన్ప్రజానాంపచ శ్శుశ్రావ్య కించిదపి, పునః క్తుమలన స్తద్గీరతా
వర్ణనాత్ ॥ శ్లో॥ యుక్తన్నిరాఘాట కపిత్వధాటి, సమత్థితాఖండయశోర్భురీం
తాం, సభాసువిస్తారయితం మనోమే, నిరీక్షితం కాంతృతి గీరతంచ॥

ఇట్లు నమ విధేయుడు, మేడవరం సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,
కర్నూల్ జిల్లా, మార్కాపురం తాలూకా, యోగిగండపాలెం

* ...తమ గీరతామ్మయను అనేకమార్లు నేను చదివెయున్నాను. దానితెలి
యిట్టిదని వర్ణించుటకు తగినంత సామర్థ్యం భగవంతుడుయివ్వలేదు...చప్పట్లపర్య
ములో మాసూర్యనారాయణశాస్త్రులను నాటి అల్లరికి అంతకీ కారకుడుగా వా
యించినారు. అది అన్యాయమని నేను దలచుచుంటిని. అతడు వెంకట్రామయ్య
వలె తమకు చిరకాలపు శిష్యుడు కాకపోయినను మారామకృష్ణకృంత శిష్యుడు

ఉ. వేదుల రామకృష్ణునకు వేదలవారును, జర్లకుఁ స్వదా
యాదులును విరుద్ధులయి యర్థక! సత్యము తెల్పఁ బూను టు
స్మాదము పుట్టికా; దది పరిమాదిములోఁ బడు వారిఁబట్టి దు
ర్వాదము చేయు టొప్పుదని వారు తలంచుట నుమ్మి పుత్రకా! 214

చ. ఒకఁ డెవఁడో వివేకవిరహం దుదయించిన నంతమాత్రం న
త్ప్రకరపరంపరాజనిపదంబులు వంశము లపరిత్యజేఁ
గకవిక గాంచఁబోవనుచు గట్టిగ చాటుట కున్నమాట వా
రకుటిలచిత్తులై దలిపి రంచు జగంబు గృహించుఁ గాపుతక. 215

కాకపోడు. వీరుభయమున్నా మియందున, మికవిత్వమందున, విశేషమైన భక్తి
కలవారైనను, మాపెత్తెండిగారి అబ్బాయి యిట్టి భక్తిలేనివాడుగా మికు
కనుపించుచున్నాడు అతనిని గురించి నేను వ్రాసినను వీలులేదు గాని నిజానికి
అంతరంగమునందు మిరన్నా, మికవిత్వమన్నా, ఇప్పటికిన్నీ భక్తిగలవాడే
అని నేనేకాక మాగ్రామమంతా కూడా యెరిగిన సంగతియే, మా సూర్యనారాయణశాస్త్రియో
మివిషయమై యెప్పుడుగాని, యేవిధమైన చెడుపరిసంగము
చేసినవాడుకాదు యితనిని శృంగధంగంలో నీనపర్యంతలో సాక్షిగా వేసు
కున్నను సమయంబునై నిజంచెప్పేవాడే కాని వేరు మోస్తరువాడు కాదు,
యితడేకాదు వాళ్లువ్రాసిన సాక్షులంతా పరిమేయించనై, ఆవేశము జరిగిన
పని తప్పుడుపని అనిన్నీ దానికి ముఖ్యకారకులు మారామకృష్ణమూ మాట
అటుండగా, శ్రీవ్యాసమూర్తిశాస్త్రులుగారి తమ్ముడువల్లనే అని మాగ్రామంలో
చెప్పనివారు వక్కారు వుండరు. యిట్టిస్థితిలో మా సూర్యనారాయణశాస్త్రి
ముఖ్యకారకుడు అని తాము అభిప్రాయపడుట అతనికిన్నీ నాకున్నా చాలా
విచారిముగావున్నది యీ సంగతి అతడు చాలాసార్లు నాతో ముచ్చటించి
నాడు. శృంగధంగము తప్పుడుకూతలు అయినప్పటికిన్నీ అతడు అచ్చునకు
తీసుకొనివెళ్లుట, అనాలోచన పనిగా తమరు నమ్ముచున్న, ఇట్టివల అవధానము
లలో తమరిని గురుస్తుతిగా నుతించినాడు. ఆపస్త్యము నాతో చాలాసార్లు విన
మని చెప్పినాడు. - యములు ముందు అచ్చులోనున్నవి, చూడగలరు. ఆరెండ
వనాటి అల్లరిచిథిలో కాకరపర్తి వెంకటశాస్త్రియున్నా; నారాయణశాస్త్రి
గారున్నా, వీరికి సంబంధించిన వారున్నా కాక మిగతా వారీయుద్దేశం కల

చ. ఎటుగని వారి కన్నుల నెటే నిను మూరక చల్లవచ్చు; ద
గ్గఱగల బంధుబాధపు మొగంబులు మూయఁగనేర; పూరకే
సరుగిడ కిప్పుడేనియు పెబాసనిపించు కొనంగ యత్నముకా
బొరయును; కృష్ణసత్కవికి బుద్ధిని జెప్పి మరల్పు మర్చకా!

218

నారు కారు. మీరుమాత్రం అప్పుడు అంతా దురుద్దేశం కలవారలే అని అను
కొనియుందురు. యిటీవల సత్యనిర్ధారణకు తోడ్పడినవాళ్లను తప్పించుటచే
మాకాయర్థము స్పష్టమవుచున్నది మానూర్యవారాయణశాస్త్రి అల్లాతోడ్ప
డకున్నప్పటికి దురుద్దేశము కలవాడు కాదు, యితడు మీగీరతంరాకకై యెదు
రొచ్చుచు నన్ను పగితిరోజున్నా అడుగుచుండేవాడు. వచ్చినతరువాత
మిక్కిలిగా సంతోషించిన భిష్యకారశాస్త్రి వగైరాలతో పాటితని నొక్క
నిగా భావించుచు చెండవకూర్పులో యితనిని సవరించెదరని నమ్ముదును.....
మరుదినమందు పశ్చాత్తాపపడని వారేలేరు, ఒకనాడు మారామచంద్ర పెదనా
యనగారు, మారామకృష్ణమ్మను చీపాట్లు వేయగా నేనువిన్నాను. యెవళ్ళు
యెంతదాచుకున్నా సంగతులు తెలియకపోవు కోకిలకాకములో 'కాపు,
కాపు, కాపు, కాపు, అను కల్పనయే యిప్పటికిని వికాసితమందు వాళ్లకు భక్తి
కిలదని చెప్పుచునేయుండును. సీ॥ ఇవి రాజసుతులు చేయవలసిన పనులు
కాపు కావందు గాకమ్మలఅచే' అను బుద్ధచరిత్ర సీసపద్యమును జూచినవారికి
విస్మయమే, లోకములో సత్యమును గ్రహించేవారు పలువురు వున్నా అన్యతపు
వ్రాతలు వ్రాసేవారు వ్రాయకమానరు. వేమరంలో తమకు జరిగిన సన్మాన
మును తమకు అక్కడ జూపిన అసాధారణశక్తియు ఒకవిద్యార్థి అక్కడ
స్వయంగా చూచించి మావూరిలో నాకు చెప్పినాడు, శ్రీశీతారామశాస్త్రి,
మరియు మొదలైనవారు చాలాసంతోషించినారు. విచారించే కూటములో వారు
గూడా కొంతమంది నాదగ్గర సంతోషించినారు. యిటీవల నేను యేలూరు
వచ్చిని అక్కడ ఆంధ్రపత్రికలో కామేశ్వరకవి వ్రాతచూసినది, ఆవ్రాతనున్న
నేనువిన్నదానికి సంబంధములేదు. ఆ వ్రాతలు ప్రకటించిన పత్రికాధిపతి
తెల్వితేటలను గూర్చి నాకు చాలా విచారింపజేయున్నది. ఎప్పుడున్నా
దుర్మార్గులు చెడుపనులు చేస్తూనే వుంటారన్నందులకు, ఆవ్రాత దృష్టాంత
ముగా యున్నది. యీవ్రాతల నిజము మానాడు యెరిగివుండి కూడా యెదో
పేరుపెట్టి ప్రకటిస్తూయుంటాడు, యిట్టి వ్రాతలవలన గాని పట్టికోతల వలన

చ. సకల మెఱింగి నా కవయళం బొడఁగూర్చుగ నెంచి నెట్టి దు
 ప్పుకటనముల్ పొరింబొరిగఁ బత్రిక నించెదె? కొండవీటి నా
 రికి మఱి బాసటయ్యెదె ? యరిప్రకరంబు లిఖించు దుర్వచః
 ప్రకరము పాత్ర మందుఁ గొని పల్లదముల్ లిఖియింతువే సుతా! 217

ఉ. పుట్టినదు త్రమాస్వయము, పోయి పరించినచోటు ధర్మపుం
 బట్టచు వీరికాపురము, పార్థివుఁడో యలధర్మరాజె, నీ

గాని మీకీర్తికి యిసుమంతయు లోపంబురాదు ..... బ్రహ్మానందకాస్త్రి
 వ్రాసినట్లుగా మా గ్రామములో కొంతమంది కోతిమాకవున్నది ..... పుంగ
 వుల కొరకు గుంటూరులో చూడుమానములు వసించిన మీరు మా గ్రామములో
 రెండురోజులైనను వసించినయెడల మీవైరులెంతగంభీరులౌ తెలియక పోవునా,
 చల్ల చలపతి వ్రాసిన శ్రీమార్పణ వుత్తరం వల్లనే తమకు గోచరించివుండ
 వచ్చును... సిడుగువంటిది తిరుపతికాస్త్రిగారి వుత్తరం వచ్చినతోడనే అతనికే
 కాదు ఆపక్షములో పెద్దతలకాయలకును గుండెబలజనించె... మీథాటికి వారె
 వరు. వీరెందులోవారు. మహాగజాః పలాయంతే మళకానాంతుకాకథా, యిది
 పిచ్చుకపై వజ్రాయుధ మన్నట్లు యున్నది. అయిన నది ఒకమిషచేసుకొని
 మీరు మాబోంట్లందరికి గురుశిష్య ధర్మాలను వుపదేశించుటచే లోకోపకారమని
 చాలామంది పెద్దలెల్లరు నుడువగా నేను విన్నాను. మీగీరతమునుజూచి నాకా
 యణకాస్త్రికూడా సూర్యనారాయణకాస్త్రితో 'నిన్ను కారకునిగా వ్రాసి
 నారు. గాని యింతచేసిన మమ్ము యేమియు దూషణవ్రాత వ్రాయినేలేదు
 గదా. బాగుగానున్నదే' అని పకనాడు అనివున్నాడు ... రెండవ కూర్పులో
 సూర్యనారాయణకాస్త్రిని తప్పక నిరపరాధినిగా నివరణచేస్తారని నానమ్మకము
 యివియే అనేక నమస్కారములు.

సామజేడ్లు సూర్యనారాయణాపధానులు వ్రాలు
 సాకిన్ కాకరపర్తి.

క్షేమము, ఆశీర్వచనములు.

మీరు మావూరు వచ్చినప్పుడు ఇంకా పుంటారుకదా అనుకొన్నాము.
 వెంటనే వెళ్ళిపోయినారు. మీరు యెంతగొప్పవారయినను బంధువులను అనాద
 రింబడదు న్యాయముకాదు. మావూళ్ళో యెవళ్ళో అల్లరిజేసినారని మేమంతా

కిట్టిదురూహ పుట్టుటకు హేతువు గానగలేక సారకున్
గట్టితి నిన్ని పద్దెము లఖండయశమ్మును నీకొసంగితిన్

218

ఉ. “ఎంతటివాఁడో శిష్యుఁ ? డతఁ డెంతటివాఁడును గాఁడయేని దు
ర్దాంతుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు ‘తన్నుఁ దలంపఁ’ డటంచు నింతగాఁ
జింత వహించునే ? మఱియుఁ జెప్పునె భారతమంత గ్రంథ” మం
చెంతురు లోకు; కట్లయిన నేమి, కృతార్థుఁడవైతి పర్యకా !

219

ఉ. ఎందఱు శిష్యులలో కడు నహీనుని గా ననుఁ గొల్చుచుండ నీ
యందునె పట్టు పట్టు టది యారయ నీదు పురాకృతంపు భా
శ్యేందిరణాక యందు నొక హేతువు గల్గునె ? ధన్యమూర్తి వీ
వందఱు శిష్యులందునను నర్యక ! సందియ మిందులేదు సూ.

220

ఉ. “శృంగపు భంగముక” గని యినీ ! యని కొందఱు రాజమాధు లీ
నెంగలివారిత వ్రాసిన ప్రివీణల ప్రిజ్ఞను సత్సభామహో
త్సంగమునందుఁ జూత మని జాబును మీకు లోనింపనెంచి న
న్నుం గని పల్క, వారల ననుంగుల నేను మనస్పీతిం జూచి.

221

(9) సంకీర్ణ పర్వము .

ఉ. * పాపము ! నా రెటుంగుదురె పాండితి నీయది ! పట్టు వందు ని
న్నోపికఁ బిల్వ నెంచి రెలులో పిక ! యీ హాక సాకుపన్ని యా

దానిలో వాళ్లమే అని పూహించి మామీద శీతకన్నేయట ధర్మముకాదు.
రామకిష్టమ్ము వ్రాసిన తప్పుడువ్రాతకు మాపూర్వో పెద్దలెవ్వరూ పార్శ్వించడము
లేదు. రామకిష్టమ్ము తండ్రిగారుకూడా కొడుకుచేసిన తప్పుపనికి చాలా నొచ్చు
కోవడము నేను వినియున్నాను తండ్రి మెచ్చుకోనప్పుడు యితరులు మెచ్చు
కొంటారని మీరాలోచించడము తప్పు ఆనిమల్ల సీతారామశాస్త్రులు పగైరాలు
మీరు నెక్కినతరువాత రామకిష్టమ్ము పగైరాలను చాలా మందలించినారు.
గ్రామానికి అప్పటిప్రతిచ్చేపనులు పెద్దలెవ్వరూ నమ్మతించరు. నేను చదువక
పోయినా మీకుమీకు వుండే లేడాపాడాలు యెరుగనివాడను శాను.

తాతపూసి భానప్పవారిలు.

* వుత్తరం...శ్రీశ్రీ...లు ... చిత్రించివారు. ఇంతమాత్రముచేతను
వారిమనస్సుకు తృప్తికాలేదు. ...నభచేయించి తగు పండితులను ఆహ్వానం

భూపులఁ జిన్నఁబుచ్చెదవు పొచ్చెము పన్నుట కీవు నేరవే ?
దాపున బావ లేడె? యిది తజ్జాలు దక్క జగం బెటుంగునే!

223

ఉ. కోయిల యెల్లకాల మొకకోటరమందె వనింప, దొక్కటొ
తీయని మావిగున్న నె గతిం దలపోయదు; మావిగున్నలం
దేయెడ సంచరించు టది యెవ్వ రెటుంగరె? యొక్కసారి మై
బోయి స్వశక్తిపద్ధతులు పొంపిరివో విహరింపు మర్భకా!

ఉ. కాకులబాధ బాల్యమునఁ గాని యనంతరమందు నుండ దీ
పాకము నీవెటుంగవొకొ? ప్రాధత గల్గిన కోకిలంబుతో
డీకొనవెందుఁ గాకములు డేకకు మూలల, సత్సభాస్థలిక
బాగ్రిటకై జూపుము ప్రపంచకమెల్ల నిజం బెఱింగెడికొ.

224

ఉ. అల్లెదు పద్దెమూరీ, సరిగ నయ్యచి యుండెడి, సందియంబు లే;
దల్లెడియంతనే జగము లల్లన మెచ్చునె? యెన్నిశక్తులో
పల్లవితంబులై నయెడఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చెద; రఘుగూడఁ గీ
ర్తులననంబు దుర్లభమె యో పిక! యోపికనెంచి చూడుమా!

225

ఉ. నిద్దుర వోవుమోము, గణనీయము గాని గళంబు, మేటియా
పద్దళ దెల్పుధార, విన వాంఛ జనింపనివాక్కు గాక యే
విద్దియగాని నేర్చిన వివేకులు సత్సభలోనివారలకొ
దద్దయు మెచ్చఁజేతు రని దజ్జాలు దెల్పుదు రీ వెటుంగవే!

226

ఉ. పెద్దలు వచ్చునక్కొలఁది బిట్టుగ విస్మృతమా శరీరముకొ,
గద్దటిమూఁకఁ జూచునెడఁ గంకెడు పెంకెతనమ్ము, వాక్కులం
బెద్దటికంబుఁ బొగ్గిమయఁ బెక్కుగుణమ్ములు వొల్పు జాణయే
తద్దఁ బ్రపంచపున్నతికిఁ దా దగు నన్య లనర్హులే సుమీ.

227

ఉ. పెంకెకుఁ బెంకె, పెద్దకును పెద్దగ నెవ్వఁడు సంచరించునో
లంకకు వాఁడు వోయినను లక్ష్మ్యము లేక జయించి వచ్చు, ని

పెసెదమనిన్నీ వృథయప్పార్వీలకు పట్లీకుపుత్తరములు వ్రాయించెదమనిన్నీ యీ
పుత్తరం అందినతోడనే ఒకకోజు శల్యపుచ్చుకొని రావలసినదిగా తెలపుయచ్చి
నందున విన్నవించెదను. ది 11-5-11 (చేవారిలు)

శృంకుని నాంజనేయు నిట సాక్షిగఁ గైకొను; మాతఁ డెంతయో పెంక నురారితోటి యెడఁ, బృథ్వితనూజ యెడఁక విసముఁడే. 218

ఉ. ఈ పచియించులక్షణము లిన్నియుఁ గల్గినవాఁ లెందఱో భూపలయమ్మునం దొకటఁ బొల్పువహింప రొకండొ యిద్దఱో నూ! నెలయంగలార, లివి చొప్పడెఁ జూ శివరామునం డెటో దైవవశమ్మునక; పృథగఁ దజ్ఞుని వానిని దూఱు టొప్పునే. 279

ఉ. దూఱుము నన్ను సారెకును దూఱుకొలది యశమ్ము నీకు నేఁ జేరఁగఁజేతు; నూరక ప్రసిద్ధిఘటిల్లుచున్నయప్పు డీ వేరికి నేల జంకెద? విదే యొక విద్వేగఁ జేసికొంటి వా ధోరణి మేలు! మేలు! గురుదూఱి యశమ్ము పహించి తొ బో! 280

మ. * "అవధానంబది చేయలేదు శివరామాఖ్యుండు తద్దేశికుల్ శివరాముక గవిఁ జేసి వారె పనులక చేసెతఁ గావించి" రం చు వివేకం బలరార వ్రాసితి నహో! శుంశల్ ప్రసంగించు దు రస్యవసాయంబులు నీకు సాక్షులొకొ? నీవహ్నినికొ మాయెడే. 231

చ. అతఁ డతిధర్మతత్పరఁ నాఱుడికూఁతలు పైఁచినాఁడు; పొగ్గ జ్ఞతగలవాఁడవే నతనిపగ్గిఱ గనుంగొను; మింతయేల ధీ యుతుఁ డతఁ డొక్క పద్మము నొహో యని యొక ము మెచ్చఁబాడు, నా చతురత నీక కాదు మిమి సాధ్యముగా దది యెట్టిదిట్టకుక.

చ. అతనికి నీకుఁ బోల్కొయగు నంచును దజ్ఞుఁ డెవండుగాని నూ నృతమును బాడునేనుని మనసియెయేని పచింపఁబోఁడు; నీ

(అట్టహాసమునుండి)

*.....కృష్ణ— ఇప్పుడు తిరుపతి వేంకటః పులు తమపుస్తకముల జాబితాలోఁ గలిపి పక్కటించి యమ్ముకొనుచున్న యపధాన మదియేనా యేమిటి!

దేశనాథ— ఔను. అదియే. మొదటనుండియుఁ బాపము! వారు దాని విషయమై చాల శ్రమ పుచ్చుకొన్నారు.

కృష్ణ— సరే! తెలిసినదిలే. శివరామకాస్త్రిగారనఁగా బిడాలో. పాఖ్యాన కర్తయేనా?

అంధ్రకేసరి— (పరిహాసించుచు) అఁ. అఁ. ఆయనయే (చెవిలో) ఇట్టు లిటులు.

కుతుక మడటి ? దెవ్వడును గోవిందుఁ డుండనెహడ దొక్కొ ? నక
బలితుఁ డటంటి సమృతమె, ప్రాజ్ఞుల నన్యుల దూఱినేటికి ? 233.

ఉ. చూడుము శక్తియున్నయెడ సూరిహితం బగు సత్సభాస్థలికా
వాఁడె ఘనుండో ? నీవు మఱి బావయు వానినిమించు మిన్నలో ?
రాఁడనుకోకు రాఁగలడు రమ్మన, పచ్చెదవేని దానికికా
గాఁడు పరాజ్ఞుఖుండు సరిగా లిఖియింపుము జాబు దీనికికా. 234.

ఉ. *కాఁకరపర్తి రమ్మనెదో? కాఁకరపర్తిక వచ్చు, శృంగభం
గాకలనంబు సల్పఁగల యయ్యలు లోడుగ నీవు బావయుకా
దాఁకఁగ నేర్తురే యతని ? నాలుక వచ్చిన యట్టులెల్ల నె
ట్లోకలహమ్ము సల్పెదర! యోగులు లేర! నిజమ్ము తేల్చుకా. 235

ఉ. మానుడు వ్రాత లింక, నవమానపువ్రాతలు వ్రాయు దొంగడు
ర్యానుల నెల్లఁ బట్టుకొనిరాఁడగుశక్తిని దేవుఁ డిచ్చెఁ జూ !
సూన్యత మాఁగ శక్యమే ? సుషష్ఠిని లోకము సర్వదా రతికా
బూనదు, మేల్కొనున్ నిజము పూర్తిగఁ దానెఱుఁగుంగ్రమమ్ముగకా.

ఆ. వె. పత్రికాధిపతులు 'బాబో ! ప్రమాదమం'
చన్నవ్రాత నూని యన్యతకల్ప

(తాలుకుట్టనమునుండి.)

*చ॥ శివుఁడనొ లేక రాముఁడనొ చేసెదనోమఱి చేయలేనొ నా, కప
నముచూడఁగాఁ డిలాపుగల్గిన జాబులిఖింపుఁ డూరకే, సువిసువి గ్రొక్క
పద్దెముల నూరులు నవ్వ లిఖింపనేల? యే, కవితయు లేకగా నొకటి గల్గుట
కుకా ఫలమిట్టి దానొకో ? మ॥ నగ్గకుకా రావలె నోరువిప్పనలె మీసామర్థ్య
ముం జూపి వాగ్విభుతకా గాంచవలెకా, వృథాగ నొక చక్కికా దాఁగి
నానాట రాసభమలో గోకిన పాడువ్యాఁతలకు దానత్వమ్ము గావించు మీ,
కు భయంబా? మఱిభక్తియా? యరకటో ఘోషింతురిచ్చాగతికా. ఉ॥ పచ్చె
ద రమ్మటన్న నృపదల్లభు నాజ్ఞను బొంది మీరలే వచ్చిన నింతకన్న ను కుభం
ఁటునేయుండు లేదయేని యే, పిచ్చియొ వెళ్లఁ గ్రొక్కకుండు పెద్దలు నవ్వుచు
మన్న వారు మీ, కుచ్చితవుం బ్రసంగములకుం జెవియొగ్గఁడు పాక్షిక దొక్కొ
డుకా (విస్తరమాగ్రంథమునందే చూడఁదగు)

నములు చేయువాపకాలుక కొకచంద్ర
హార మిత్తు, నెడుటి కనుపగలవె ?

237

చ. కల దొకకొంతశివ్య, యది గాదని నేనన, నంతమాత్రచే
నిల సకలయ్య మోసముననే మునిగింపగ నెంచి యేదియో
గిలుకుచుఁ * “జేటభారతము” గీరతథోరణి నడ్డునంచు వా
క్కులు పశ్చిమంప నేల? వినఁ గూడనిపోకలు కట్టిపెట్టుడీ! 238

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టుచుఁ జెప్పినయట్టిపదైముల్
గురువరు నింద సల్పినను, గొండ్లొక చక్కఁగ నున్నవంచుఁ జె
ప్పిరి వినువారు, తిట్టినను బిప్పికవిత్వము కాదుగాన వా
విరి నవి బైటఁబెట్టుఁడు, పశ్చిమత కయ్యవి సాక్ష్య మిచ్చెడిక. 239

ఉ. తిట్టిననేమి? న న్నురక దేవునిఁ జేసితి వంట! దాన నో
దట్టుడ! దేశికత్వమును దాటినమేల్పద మబ్బుజీయు నా
తిట్టులు నాకు దీవనలె, తిర్పరినెంకననేరు నాకు ముక్
బెట్టిన యందు కీవు సరిపెట్టితి వంచు నుతింతు నిన్నికక. 240

ఉ. ఊరక యిచ్చినక గొనని యుప్పనిచప్పనికూతె లెల్ల నె
వ్వారలా “కర్పు” లిత్తురని వారక యచ్చునఁ గ్రుచ్చ నేల? దు
ర్వారరసప్రసారగుణబంధురదివ్యతరప్రబంధసం
సారులు గండు, వర్ధిలుఁడు, బాడ్యము మాని సుఖింపుఁడింపుగక. 241

ఉ. బీజము లేని వ్రాతలవి పెంపున హింపవు; మీకు బీజ మే
యోజ ఘటిల్లు? ‘మే మురకయున్న గురుక దిగఁద్రావి తిట్టఁగా
నాబడుఁ దూరకుండక యహంకృతిఁ జూపె’ నటందురోలు! మీ
బీజము దెల్పినట్టులె వివేకులకుక బాడక ట్టెడిక జుడీ. 242

మ. యతులుక బ్రాసలు వెట్టి యెట్టులా కవిత్వాదంబరం బూని తి
ట్టితిరే యందము, దాన లాభ మది యెట్లే గల్గఁగాఁబోదు; పం
డితు లాథోరణి మెచ్చుకొన్న, నల గోష్ఠిక సత్యవాక్సాత్మరీ
వితతప్రాజ్ఞత చూపకున్న వితయా వేయేల? చాలింపుడీ! 243

*... మనసితాపురపు వారు “జేటభారత” మొకటి వ్రాయుచున్నారట! ...

6-2-12

సుందరరావు

అ. వె. రాళ్లబండి శతపథాని వ్రాసివట్టి
పద్యముల సారమును మదిఁ బట్టుకొల్పి
త్రోవకుఁ రండు; దేశికద్రోహఁచింత
వలనిదోసంబు ననుతా పథరము మింగు.

244

తే. గీ. ఏమి సార్థక్య? మేదియో యీవు వ్రాసి
వెంటనే యేను ఖండించివేసినంత;
సత్యమె జయస్మునిచ్చు, యశస్మునిచ్చు
సత్యమునఁ బొమ్మ మంచి యశస్ము గొమ్ము.

245

ఉ. వెంకటకాస్త్రి నేరొ యవివేకులు తిట్టి రటంచుఁ గాని, యే
కుంక యొ సత్సభాస్థలిని గొట్టె నటంచును గాని యెవ్వఁడో
జంకక వాఱయ నయ్యది యసత్య మటంచుఁ దలంపకుంటయే
పంకము, నమ్ముచో మఱ మపారముగాంచుట చెప్పనేటికిఁ!

246

తే. గీ. శత్రునకు నేని యాపచి పైఁపరాదు
పైని సంతసపడు పైంత పాతకంబు ?
పరమశత్రులు గిలికెడి సాడువాఁత
లొర ! పుస్తకమంచు వ్రాచుంగఁ జనునె?

247

తే. గీ. అంతయో యింతయో యక్షరాస్యులైన
మీకుఁ బారమ్మలేని నామీద నక్ష
రములె నేరని వారేమి రాఁదలంతు ?
రింతమాత్రము తెలియ విఁలేమనంగు.

248

క. మిముఁ బట్టి కొప్పరము కొ, ప్రముఁబట్టియు మారు తప్పవ్రాతలు గిలుకక
శ్రమ మొకటి దక్క వెంకన, కమరునొకో యప్రతిష్ఠ యరయఁడిఁజేనక.

క. బ్రహ్మాత్మనములతోడక, బ్రహ్మాండం బగులుక్తి ప్రిబలించెడి యె
జిహ్వాగులారా ! మీ యం, బ్రహ్మతకు విచారమేల పడవలె నకటా !

కా. మీయజ్ఞానము కొప్పపుండలివియుక మేల్లూరెడి స్వామి, మీ
రాయనం పడకుం డసత్యములు వాఱయంగా ప్రియత్నింపకుం
డో యీశిష్యుడ! “వేడినీళ్లకు గృహం పొక్కింతయుక గాల” దా
హా ! యజ్ఞానపుటట్టహాసములగు ర్వాపారపావీణతల్.

251

అ. వె. అట్టహాసమంట! అద్దాని నిండఁ ద
వ్వుడు వ్రసంగమంట! పుడమిఁతేఁడు
చూచియుండఁదొక్కొ? చూచియు వారింపఁ
దొక్కొ? చూడఁడనుటె యొప్పువలయు.

252

ఉ. చూచిననూరకుండఁ “డిది శుంతప్రసంగము మానుఁ” డంచు వి
ప్రేచి చివాటులక గొలుప కెట్లును మానఁడ, పొజ్జుఁడై యెటుల్
నీవత సమ్మతించు? నవనీపతి నిక్కము చూచియుండఁ డీ
తోచియుఁ దోఁచరాని నుడి, తోవలు తేనికీ బాడ నేటికి! 253

చ. ఎవరు చివాట్లు పెట్టఁ బని యేమి? గురుండను నేనె చాలు, దు
ర్యవహృతి పూర్తిగా నెఱుఁగు పండితమండలి చాలు, బుద్ధి చె
ప్పవలసివచ్చినక గురుఁడుఁ బండితవర్గము, వీరివైన బా
ర్థిపుడు వచింపఁగావలయుఁ; దేకున గల్గిన వీరె చాలరే? 254

ఉ. తప్పుడు వాగ్రేతలందును “శతఘ్నిని” వాగ్రెడునంతదాక వ్రా
హ్మగఁ జేసితీ; విపుడొ యొక్కఁడె బావయ చేయుచుండె; నీ
కిప్పుడు బుద్ధివచ్చినదియే? వచియింపు “శతఘ్ని” యూరకే
‘ట’ప్పని ప్రేలి పాశుపత ధాంకృతి కుప్పునుగాక మ్రగ్గుటక. 255

ఉ. నీ కటు బుద్ధివచ్చుటయె నిక్కమయేని వచింపు మింకఁ బె
న్వీకఁ జరించు చావను వివేకము గూర్చ యతింతుఁగాక ! యా
కాకరప ర్తివాసికి నఖండమృషాపచనవృతాపికిక
బాగ్గటధర్మముల్ పలుకు పద్ధతి వేఱునుమా! కుమారకా! 256

అ. వె. అకట! పాశుపతము నడఁపఁ బరాస్త పా
శుపతముచునొక్క “శౌంతికాయ”
వాగ్రేతఁ వ్రాయు బావ వైఖరి గనియు నీ
వేలయూరకుంటి వెఱుంగఁ జెప్పుమ? 257

క. అందుగల యన్యతథోరణి, “సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా
నందుని” సారము తేల్చెడి, నెందుల కా పిచ్చివాగ్రేత రెఱిగింపు నుతా!

కా. ఏదో వ్రాసెడివానిపోల్కి నెదియో యింతింత పంపంగఁ బై
“నేదో వచ్చుగదా?” యటంచు నకటా! కృష్ణాఖ్యంత్రంబు ౫ ప

కో దూఁకె, బయి సిగ్గిలెక జామి; వృథాకుంఠీభవచ్చార్వరే
ఖాదొర్భాగ్య వచఃప్రచారకలనాగర్వాంధ్య మిట్లుండునే!

259

ఆ. వె. 'వారత యట్టులుంచు పాశుపతమ్ముపైఁ
బాటుపేరునీకుఁ బట్టుపడెనే? '
అంచు బావతోడ నాడు మీ! నాకునై
గురుని కింత సలుపు చరణసేవ.

260

క. ♦ బావ పచనములు వినకుము, భావపచనములను వినుము బాగుపడుము సం
భావించి భవుఁడు చెప్పిన, భావుకపచనములు భావపచనములనఁగఁ. 261

గీ. అల్లకల్లుండు సందకి నంకనీక
పార్థుల నపార్థుల నొనర్చె; బావమఱఁది
యంచుఁ గృష్ణునిబోధల నాలకించి
తాదృశుఁడ వీవు కాకు వృథావిధముగ.

262

ఉ. అన్యలతోడ మాకు నెపుడైనను వేరొకకారణమ్మునకా
జన్యము సంభవించునెడ సాయము వారల కాచరించి నీ
వు న్యశముకా గలంచుటకు గుడ్డిని దిద్దిపిల్చి వెంత వెట్టివో?
ధన్యత లేనివారలను ధన్యులఁ జేయఁగ నీకు శక్యమే.

263

మ. ఒకచో గుంటురి కీవు పోదుననుకొ మో వెట్టిశిష్యుండ! కా
ఖకునై వారలు నిన్ను నిట్టిగతిగాఁ గారింప యత్నింతు; నీ

♦ స్కాంధోత్తర ఖండసగుగీతమండి.

శ్లో॥ అతిశయే త్ర్యంశసాక్షా ద్విబాహుశ్చహరిస్సవ్యయం, ఆచతుర్వదనో
బ్రహ్మశ్రీగురుః కథితః ప్రియే... శ్లో॥ గురోః కృపాప్రసాదేన బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరాః, సామర్థ్యమగమకై సర్వే శేషం గురుసేవయా... శ్లో॥ నగురో
రధికం నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం, శివశాసనతః శ్రీవశాసనతః
శ్రీవశాసనతః శ్రీవశాసనతః... శ్లో॥...గురునిందాంకనోతియః, సయాతిసరకా
ఘోరాకా యావచ్చంద్రానివాకరా... శ్లో॥ “హుం” కారేణ నచ క్తప్యః ప్రాజ్ఞ
శ్మిష్యైకదాచన, గురోరగ్రే నచ క్తప్యమసత్సంశు కదాచన, గురుంతుం కృత్య
హుం కృత్య...సధవేద్రబ్రహ్మరాక్షసః... శ్లో॥...కాలమృత్యుభయాద్వాపిగురు
స్సంతాపితవార్వతి... శ్లో॥ గురుదేవార్పణం యత్తులేనతుష్టో స్మిమవ్రతే...

కకటా! నిక్కపుడున్నె? నాకొ? మఱి నీవా! కాదు, నీపంటి వా
రొక నేయైనను లెక్కలేదునుమి యోగ్యుల్ పండితుల్ న్నేహితుల్.

ఉ. వారలె లేకయన్నయెడ వాండుగ్గును నీవును గూడి దబ్బులల్
సాలెకు వ్రాసి యెట్లయిన సాయముపట్టః పో; రసత్యపుక్
భారము మోయుపృజ్గల పండితులౌ కతనక యథార్థవి
ద్యారసికుల్ భవత్కృతుల నడ్డుమ రేమియొనర్ప నేర్తువో. 265

ఉ. కావున నిష్పడేనియు వికారపుఁ జెయ్యులు మాని ప్రాజ్ఞులౌ
ధీమరు లాడుపల్కులను దెల్లముగాఁ దలపోసి సత్యపుం
ద్రోపకు రమ్ము, నిక్క మగు దోహము నీ మోసరించెయ్యక ఋజు
శ్రీ విలసిల్లు హేతువున శిష్యుడ! మంచెయశమ్ము గల్గెడిక. 266

క. మనుషచనమ్ములువిని తగ, మను, మనుషచనములనంగ మనుషచనము లే
మనుకొంటివో? మనుమార్గ, మ్మునుమాన మ్ముడిగి పట్టు మది యాఘ మడఁచుక.

మ. ‡ త్రివిధేయుండు త్రిలోకజేతయునుచుక “త్రిష్వప్రమాద్యక” మను
ప్రపదస్సారము తెల్పు నీవు కడగా సర్తిలుమన్నట్టి యా

...శ్లో॥ గురోః పరతరం నాస్తి త్రివారం కథయామి తే॥ ధన్యామాతా
పితా ధన్యో గోత్రంధన్యంకులంభవం, ధన్యాచనసూధాదేవియత్రస్యాద్గురుభక్తతా
ఆకల్పజన్మకోటి నాం యజ్ఞపత్రతపః క్రియాః, తాస్యర్వాస్యఫలా దేవి గురుసం
తోషమాత్రతః... శ్లో॥ ఏకాక్షర ప్రవాతాం యోగునంనైవమన్యతే, త్వాన
యోనిశతంగత్వా, చండాదేవ్యభిజాయతే॥ ... శ్లో॥ సప్తకోటిమహామంత్రా
శ్చిత్రవిభగ్నిమకారకాః, ఏకవీపపగో మంత్రో గురుఃప్రచ్ఛేదద్యయమ్.....
శ్లో॥...కవిత్యాది గద్యం సుచద్యం కగోతి, గురోగంఘ్రియ్యశ్శ్రీ మనశ్చేన్ను
గ్నం తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్ (చిన్తనమతత్రైస ద్విప్రవ్యః).

‡ శ్లో॥ తవపహి త్రయోలోకాస్తవస త్రయ ఆశ్రమాః, రవపహి త్రయో
వేదాస్తవపాత్రాస్త్రయోఽగ్నయః॥ ౨౩౦ పితావై గార్హపత్యోఽగ్నిః, రాత్ర
తాగ్ని ర్దక్షిణస్సత్రుతః (గురురాహవనీయస్తు) నాగ్ని త్రేతాగ్నియసీ॥ ౨౩౧.
త్రిష్వప్రమాద్య న్నే తేషు త్రికా లోకాకా ఎజయే ద్ధృవీ॥ ౨౩౨. (నునుస్మృతి
ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

(అభియుక్తోక్తి)

శ్లో॥ లజ్జా మేకాం పరిత్యజ్య త్రిలోకీవిజయీ భవేత్॥

హవనీయాగ్నిని గాలఁద్రొక్కియును వత్సా ! మూఁడులోకము లు
హవరంగమున గెల్పుటకా వృథయ ధర్మాధర్మ దుర్మర్మముల్. 269

కా. † ఆజన్మంబు గురుకా భజించునెడ బ్రహ్మపాపైక్కిర్తుండుగా
యోజించుకా స్మృతివాక్యముల్, మృషయనుష్ఠా వత్స ! యమ్మట; నీ
కీజన్మమునఁ గొంత నేనయును 'హిహిహి'లు 'హూహూ'లు త
ద్రాజద్బ్రహ్మసమాజమాన్యతమఁ బాత్రత్వమ్మఁ జేసూర్పుటకా. 269

మ. * తనయార్జించిన ష్టేత్రముఖ్యధనముల్ దాతవ్యముల్ మంచుగాఁ
దన యాచార్యునకంచు జెప్ప స్మృతి, తద్ధన్యంబు గన్నట్టె నో
తనయా ! నీయెడ; నెట్టులన్న, విను దుర్ధర్మంబుల వద్దిత్త మా
త్తనయా ! నాయెడఁ దొల్లనీవు వినియుక్తంబౌట నూచించుటకా. 270

కా. ‡ చాత్రస్వార్జితవిత్తమందు నొక పద్మంబంశముకా నైవొనం
బాత్రుండంట ! గురుండు వింటివె ? భవత్ప్రజ్ఞాభితాచార్యుడు
శృతుగ్రాన్తాఖ్య ధనంబు సర్వమును నస్మత్సాత్కృతం బయ్యె; నే
వాత్రంబో యిడ కంతయుకా బెను నిమ్మడ్కిన్ గురుకా జేర్తురే. 271

మ. ♦ శుగ్రతిమారంబయినకా స్మృతికా దవలె నెచ్చొ నీధితుల్ "నిత్యము
ద్భుతపాణిర్వసు" చెప్పెఁగా ? మనువు, నీధిమత్తచే దాని నా

† శ్లో॥ ఇమం లోకం మాతృభక్త్యా పితృభక్త్యాఽపి మధ్యమం, గురుశు
శూరిషయా తేనం బ్రహ్మలోకం సమక్షుతే॥ ౨౩౩. శ్లో॥ ఆసమాప్తేశ్వరీరస్య
యస్త కుశూరిష తేనుమం, సగచ్ఛత్యంజసా విహృత్రాణ్యస్సదృశాశ్వతం॥ ౨౪౦
(మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ.)

* శ్లో॥ స్నాన్యంస్తు గురుణాజ్ఞ ప్రశ్నక్త్యా గుర్వర్థమాహరత్, ష్టేత్రం
హిరణ్యం గామశ్యం ధన్యోపాసమామాసనం, ధాన్యం శాకంచ వాసాంసి, గుర
వేప్రీతి మావహేత్ ౨౪ అత్రవ్యాఖ్యాః॥ స్నాన్యం నర్దురుణాబత్తాజ్ఞోయధాశ
క్తిధనినం యాచిత్యాపి ప్రతి గ్రహణనాపి గురవేర్థ మాహృత్యాపి
శ్యంబవ్యాత్॥ (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము.)

‡ శ్లో॥ పద్భాగం స్వార్జితం పితౄం కృత్యానం దాతృకోసరః॥ ఏకంతు.
గురవేదద్యాత్.....

♦ శ్లో॥ నిత్య మద్భుత పాణిస్సాన్య త్సాధ్యచారస్సు సంయతః, ఆసత్యా
మితి చోక్తస్సన్నా నీతాభిముఖంగురోః॥ (మను ౨. ౨.)

దృతముఁ జేసితి; వగ్ర మం దగపడఁ దేలం జామి నీదును
దృతపాణిత్వఫలమ్ము, స్మార్తమతవర్తీ ! నీకగుఁ భద్రముల్. 272

క. ♦ బారతవచనమ్ముల మనె, జేరుతమని బావనడుగు శ్రీరతులుఁ న
ద్ధీరతులు నీదుపద్ధతి, ఘోరతఁ బనెడినీతి గొనకు మిఁకైనఁ. 273

క. గురుశరపన్నీకిఁ గృష్ణం, ఉఱియుఱి భీతివడు ధర్మశాదుల సత్వ
స్థిరుల నసత్యంపుమహా, దురితమ్మునఁ దోచె నెఱుంగుదో యెఱుంగువో 274

(భారతాదిపర్వమునుండి)

♦ కశ్చిద్యషి ధౌమ్యానామ ... తస్య శిష్యాస్త్రయో బభూవు రుప
మన్య రాహణీర్వేదశ్రేష్ఠి, సవీకంశిష్యమారుణిం పాంచాల్యం ప్రేషయామాన
“గచ్ఛతేదాఖండంబధానేతి ... యస్మాచ్ఛర్వయా మద్వచన మనుష్ఠితం,
తస్మాచ్ఛ్రేయో- వాప్స్యసి, సర్వే ఏవతేవేదాః పరిభాష్యంతి సర్వాణి చ
గర్భాస్తాణీతి ... తంచోపాధ్యాయః ప్రేషయామాన” వత్సోపమన్యో
గారక్షస్వేతి ... మయ్యనివేద్య భైష్యం నోపయోక్త్యమితి ... భో ఉపమ
న్యో క్వా-నివత్సేహీతి, స ఉపాధ్యాయచచనం శ్రుత్వా పరిత్యజాచ ...
కూపేపతితో- హమితి, తముపాధ్యాయః పరిత్యజాచ. కథం త్వ మస్మి
కూపే పతిత ఇతి, సఉపాధ్యాయం పరిత్యజాచ. అర్కపత్యాణి భక్షిత్వా-
ంధో భూతో- స్మృతః కూపే పతిత ఇతి, తముపాధ్యాయః పరిత్యజాచ అశ్వ
నాస్తుహి ... త్వం చక్షుష్మంతం కర్తారా వితి, ... అశ్వినాస్తోతు ముపచ
కర్మే, ... అశ్వినావాజస్మ రాహతు త్వేనం, ప్రీతౌ స్వ ఏవతే- పూహే-
కానైనమితి, ... నత్వహమే రమపూపమపయోత్తు మత్స హేగురవే- నివే
ద్యేతి, ... తమశ్వినావాహతుః, ప్రీతౌ స్వస్తనానయా గురుభక్త్యా, ... చక్షు
ష్మాం శ్చగవిష్యసి శ్రేయశ్చా వాప్స్యసీతి, ... బ్రహ్మః ... ఉపాధ్యాయ
మభ్యవాచయత్, ... ఏషతస్యా-పరీక్షాపమన్యోః, ఆధాపరశిష్యః ...
వేదోనామ ... గౌరవనిత్యం గురుకాధూర్జు యోజ్యమానః, తస్య మహతా
కాలేన గురుఃపరితోషంజగామ, తర్పణతో పాచ్ఛేయ స్సర్వజ్ఞతాంచావాప,
ఏషతస్యా-పి పరీక్షా వేదస్య.....

(విస్తరస్తవత్రైవదోష్ట్యః)

క. నిజమైనతిట్టు తిట్టుము, గజగజ నీకేల? లేని కార్లనకుము భూ
ప్రజలు సహింపరు లోలో, * స్వజనంబేనియును దప్పు పైచెడలుగుమి.

క. చదువెఱుగఁడనియుఁ, గంతము, మృదువైనది గాదటనియు, నేరికి విద్దెలో
గుదిరి వచింపఁడనియు నా? పదిరి జగము మెచ్చుగోరు పద్ధతిచెపుమా.

క. 'నాయొద్దఁ జదివినచె' యని, కోయిల నీవాయసంబుగూయుట తప్పా
నే? యరయుమయ్య! చావయె, వాయ్కోవలె, నీకుఁజేయిరాదిటువ్రాయ్కో.

క. ఇరువురచేవ్రాళ్ళుండుట, యరనియు నీ కిట్లువ్రాయు టది రాదనియే
పొఁబడితిఁ గొంతకాలము, పరమాత్తుఁడు రామమూర్తి పలికెడిదనుకఁ.

చ. తరమతి నీ కతండు పెదతల్లివమారుడు, నాకు మిత్రుఁడు
న్నతుఁ డన్వతం బతండు జననంబును బొందిన వంగడమై యా
కృతయుగ మాదిగా నెఱుగఁ; దిస్వడు నీకయి నేర్వఁబోదు; నూ
న్వతవచనుండు నీకతననే విని నాకు వచించె నభ్యక్తా! 278

చ. కుతుకములో నొకానొకటఁ "గోకుల కాకము" నాకవిత్వ మం
చతనికిఁ జెప్పినాఁడట! యయ్యది జ్ఞాప్తికిఁ చెచ్చికొమ్ము; శి
తుత్తకలిమిఁ వచింపఁడు బుధుం డతఁడేదో పరిసంగమందు సం
గతమగుటకొ వచించె నడుగం దగుసందియ ముండేనేనియుకొ. 280

చ. అనయుడవై స్వభాగ నెపు డాటవోయెట వ్రాయుచుకొ నిజం
బు నడచి నేటిచేనియు నుబుద్ధికొక పరాక్రమించు ని
న్నును నుజనుకొ బొనర్చుట కనుంగుఁజెలికొ సునిరామమూర్తిగా
రిని నొక సాక్షిఁ జేసితి నెఱింగి యతండు క్షమింపనుండునే 281

రామమండ్రి.

ది 28-8-13

*...తమరు కాకరపద్యి నెట్లెప్పట్లో "లోకములోని కవులందరు నా
జంద్యములోనివారు" అని అన్నచుచే యీ అల్లరి జరిగినదనిన్నీ పిమ్మట తప్పు
అంతయును కాకరపద్యివారిదే అనిన్నీ శ్రీ ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రులవారు నాలో
చెప్పినారు. యింకా కొన్నిసంగతు లున్నవికాని విస్తరించుటకు స్థలములేక
వ్రాయలేదు. ... రామకృష్ణులు ముందు భారతము పరచురించెదరట. వారు
యొన్నివ్రాసినను గురుదోహమును బలపరచేవే అని కీర్తి, ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రు
గారు అన్నారు..... చె. కొండయ్యవారు.

ఉ. అందఱు నాకు బందుగులె యంచు లిఖించెద వింతసాహసం
బెందుకు ? దూరగుల్ బలెనె యింజర కాకరపట్టు వామలుక
బొందఁబడంగలారె యిటు బొంకఁగనేటికి ? రామమూర్తి నే
కుందునొ చెప్పమా యకట ? యాతఁడు నాపెదతల్లి పుత్రుడే. 262

కా. చాడిలక పచియించువాడో ? జడుడో ? చండాలపుంబుంత లే
నాడుక ద్రొక్కినవాడో ? త్రొక్కఁగలఁడో ? నాబోటిలెక్కేమి యే
పోడలో నెత్తిన బెట్టుకోఁదగిన సత్పుణ్యుండు, గణ్యుండు తా
నాడంబోయెనోకో యసత్యము ? కుమారా ! నిన్ను పంచింపఁగఁ.

కా. ఆడుంబో యన్యతంబు నీకొఱకు వ్యాసాకొండి యెడ్డేని, పొ
ద్దాడంగాక మఱొక్కచో బాడమి కామాకొండిచే బల్లదం
బాడింపంగలదేమె చూచెదనుగా కంచుక బరీక్షార్థమై
నే డిచ్చ నొకసాక్షిగా నతని పక్షింపక బ్రసక్తింపెఁ జా 264

చ. ఘనుడల రామమూర్తి యెటుగా లిఖించిన నెందుజేరునో ?
తన లిపి యంచు గొంతుఁజామి తథ్యమెఱింగియు, బెద్దతల్లికిం
దనయుఁడె నేటొకండిపుడు దా ధవళాదిని వసింపు; నాతఁడుక
ఘనుఁడు తదంబయు నిగ్రులఁ గందురు నేటికి నన్ను బేర్చితోక. 265

†క. కృతమాప్రమఱచితివి నీ, కతనంగద ? వారు నాకు గడుఁ గూర్తురు; నీ
కతిశత్రుఁడు వారలకే, గతిఁ బ్రేమాస్పదుడో ? తెలువఁగాఁగలవెనెతా.

క. గురుఁ గాకముగానుడివిన, దురితపువ్యాసమ్ము గాంచి దుఃఖింపక యె
ప్పొ మెచ్చిరనియు వ్రాసెద, వరకే ! యిటుపంటియొగ్గు లవనింగలరే.

†క. శత్రులుమిత్రులు పైతము, పుత్రా ! తలయూచిరనుచు బొంగెఁగదా ! మీ
పతిగ, యూచుటకర్థ మ, పాత్రవ్యాస మని చేయుపని గాదుగదా ?

ధవళేశ్వరము, 26-1-18

† ...శ్రీ మానాన్న గారు శ్రీ మాయమ్మ గారు, సదా విశ్రేయోభివృద్ధిని
గోరుచున్న వారలు. కా॥ నారాయణమూర్తి.

(కవితనండి)

† కోకిలకాకము, ఇది కోకిలమును గాకమును గూర్చిన యొకచిత్రకథ.
శత్రులు మిత్రులుగూడఁ దలయూచిన పద్యములు.

- క. నీకవిరాసాగ్రశస్త్ర్య, శీకతనక గలుగు యశము చెందెడి నను; నీ
కో? కృతముముఱచు పాతక, మే కడకుక మిగులు సారమిదియె కుమారా.
- క. ఎందుకుఁ బెంచెద పఘమిది ? యందఱకు న్నిజముచెలిసె; నాఁగునెకస్త్రు
రిందాచినఁ బరిమళమది, బొందఁబడకు నిజమునుడివి పొందుము శుభముల్.

(10) మం గళ ప ర్య ము .

చ. తిరుపతి ! నాకు నింతటి విధేయుఁడు శిష్యుఁడు గల్గె వాని సం
చరణము లీశ్వరుక దెగడు సాహసమూనెడి, పట్టివానికిక
గురువన నెంత? తాదృశుని గొంజొక యోగ్యుని జేయ వేంకటే
శ్వరుఁ డొసరించె ధర్మపుఁ బ్రసంగ మెసంగు ప్రిసంగసంగతిక. 281

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు వానికిం
దిరుపతి! వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు లెంత? యే
ముఱజన దైననుక మనకు మంచికిఁ ద్రిప్పుప్రసంగమేదియో
జరుపుట యొప్పు వాని కిది సాయముఁ జేసినఁ జేయకుండినక. 282

చ. హితముపచింపఁ దావొసఁగు నెవ్వఁడు వాఁడెవఁడుక వినంద; భా
రతమున నేమి, తక్కిన పురాణములందున నేమి, యెవ్వఁడే
హితముగ్రహించె? నట్లని మఱివ్వఁడు చెప్పటమానె? చెప్పు లే
చతురునికోయగున్ గణననల్పి కృతార్థుఁడు వేటొకండగుక. 283

ఉ. కావున నేనొనర్చినను గట్టము లోకముకోసమే యశ
క్రీవిమలీకృతోజ్జ్వలదశేషవిశేషదిగంతరాళు లౌ
ధీవరులెల్ల లోకమునఁ దేలవలెక బరిశుద్ధలోకసం
భావితలే సుమీ జగతి భవ్యులు నేవ్వులు కావ్యభావ్యులుక. 284

ఉ. లోకము మెచ్చుగాంచు నతిలోకుని యాదపపట్టభద్రు డు
స్వామిఁడు దుర్గయుండు శిశుపాలుఁడు పట్టుకతిట్టె; దానిచే
నాకటివేల్పు పూజనము లడ్డనె? పాక్షికలోక మెన్నఁడుక
లోకములోనఁ జేర; దరిలోకపు శోకము కీర్తియెగున్. 285

నీ. ఖరముఖానురణిటి కపాకహార్షిటిలేక రాముక్తిరికి నట్టిరాణ యెట్లు?
శిశుపాలదుర్దిష్టపాత్మశుపస్పృశలు లేక కృష్ణక్తిరికి నట్టికలస పెట్టు
కనకకళిపుద్మకప్తచేష్టలులేక నరసింహక్తిరి కాగరిమ యెట్లు?
ఖలన్యపాలకహాలాహలహాభాహలి లేక కల్కిక్తిరికి నట్టి కలిమి యెట్లు?

తే. గీ. ఎంతవాడేని విమతులొక్కింతసాయ!
మాచరింపక పేరెక్కడట్టులగుట
నిరతసత్కిరీదాతల నిర్గుణస్వ
రూపుల సుతించి గీర్తిఁ జేరేవలయు.

286

ఉ. సులియింతున్ మనరామకృష్ణకవులన్ సున్నార్యకలైకన
ద్దతులన్ నూనృతవాగరాతుల, వృథాదంభాశుఘోషానృత
శ్రితులన్ దాదృశకొప్పపుంగవుల, నశ్శీలాపవాదప్రద
ప్రతిభాదూతల వారివీరిహితులన్ బాంబద్యశోదాతలన్.

287

మ. దయకై కొల్చుటకన్నఁ నిట్టుటయ మేల్ దైవాలదున్, బూర్వమే
జయుఁడున్ శ్రీ విజయుండు శాపహతులై శాసించి రీతొన, త
ద్దయు సౌకర్యము దీనియం దగవడున్, దైన్యంబు గన్నట్టి; దా
శ్రయణ్యైశము సున్న, తుల్యము ఫలై శ్వర్యంబు యోజించినన్.

298

మ. కలికిన్ మంగళమస్తు దానికి సిరిన్ గల్పింప యత్నించు ధీ
రులకున్ మంగళమస్తు నిస్తులచోరూఢిన్ గలిన్ ద్రుంచు నా
య్యలకున్ మంగళమస్తు వేదమతశాస్త్రోక్తార్యకలైకన
రులకున్ మంగళమస్తు గీరతవచోద్ధాభికిన్ మంగళమ.

299

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వేంకటేశ్వర విరచితంబగు గీరతామ్న
యమ్మునందు గురుదక్షిణ యను ద్వితీయభాగము,
సంపూర్ణము.

త ప్పొ ప్పల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి .	తప్పు.	ఒప్పు.
2	1	కోల	కోకిల
7	1	బ్రాజదువు	బ్రాజదువు
8	1	నెపుడో	నెపుడో
11	18	మొలుగుచు	మొలుగుచు
„	20	కాహాది	కాహాది
„	26	బబలిండు	బ్రబలిండు
16	23	ధమాను	వధమాను
22	17	దేము	దేశము
24	25	గలాడె	గలాడె
28	7	నిక్కాలంబునక	నిప్పట్లకృపా
33	15	వేరొక	వేరొక
38	17	గీరతం	గీరతం
62	18	తజ్జాలు	తజ్జాలు
67	28	నైవ	నై
71	3	భారత	భారత
75	9	దైవాలదుక	దైవాదులక

గీ ర త ము

(వి శ్వా హ ర థ ప)

ఉ పో ధృ త ము

చదువరులారా!

(“వివేకభిష్టానాం భవతి వినిపాత శృతవిధః”)

అను భర్తృహరినుభాషితమున కుదాహరణముగ నుండునట్లు మా “దైవవం చితులు” ప్రకటించిన “తిరువతివేంకటేశ్వరార్చితకమును” జదివియుందురు. చదివిన మీలోఁ గొందఁ జెట్టియేవమును బొందిరో అనందర్థమును దెల్పును త్తరములు గొన్నిటిని 41 వ పుటలో సుదాహరించియుంటిమి. లోకముచే నట్లు గర్హింపఁ బడుచున్న తిష్ఠాదుఁగూఁతల కుత్తరము వ్రాయుట వ్యర్థమని మే మెఱిగియుఁ బ్రసక్తానుప్రసక్తముగాఁ గొన్ని లోకోపకారములగు సద్గ్రంథముల నీవ్యాజమునఁ బ్రచురింపఁ దలంచి యాతప్పుడుఁగూఁతలనే గౌరవించి ‘విగ్రహారాధనము’ అనుపేరితో నీగీతతత్పతీయభాగము ముద్రింపించితిమి. ఇంతకు మున్నది గీతతదత్తుర్భాగముగా ముద్రింపించెద మని ప్రచురించి యుంటిమి. కాని గుంటూరినగరలో దీనియందలి పద్యములు కొన్ని విన్నది మొదల ద్విదానికై నిత్యమును వచ్చునార్ద్ర ర్థమితములుగా నుంటుండేసి లోకాభిరామాయణముకన్న దీనినే ముండు ప్రకటించవలసినవారమైతిమి. అనేకమహావిషయము లిందున్నవి. అవి చదువరులే గ్రహింపఁగలరు. అక్కడక్కడఁ గల విశేషముల నేకత్ర చెప్పి సమన్వయించుకొనువారికి బోధపడిన ట్టిది యితరులకు బోధ పడదు, కానఁ జదువరు లప్పట్ల జాగరూకులుగ నుండఁగోరెదము. ఇది యిటులుండె. ఈయనగ్రంథకమును జూచి లోకులెల్ల నిష్ఠివనమాచరించుచుండఁగా నీమర్యాద చాలక కాలబోలు ‘రామకృష్ణము + హాభారత’ మనఁదగుధోరణితో “రామకృష్ణముహాభారత” మను నేతిబీజకాయ నొకదానిని మనదైవవంచితులు లేవఁ దీసిరి. ఇది వదుచు, లేచుచు, చచ్చుచు, పుట్టుచు, “దచ్చిచెడిచేయం గలవిన్నపములు” కావించుచున్నది. ఇప్పటికి 128 పద్యములు, 24 పుటలు 7 పర్వములుగాఁ దలచూపి రోదనసంఖ్యాపర్య మనమాప్తిలో నుండఁగనే మరల నాగిపోయినది. అప్పగల్గినృతపచఃపూరితమగు నియ్యది వెలువడి నది మొదలు ప్రాజ్ఞలోక మిట్లు గౌరవించుచున్నది.

“తిరిగి యీ నడుమ ‘కవిత’ పత్రికలో నిదివఱకు కృష్ణాపత్రికయందుఁ బ్రచురించిన ‘పరాస్తపాశుపతమును’ బ్రచురించుచున్నారు. ‘పాడించే పాడరా పాచిపండ్లదాసరి’ అను సామెతకుఁ దగియున్నది. మీ గీతమునకు మరల ‘భారతమును’ వ్రాయుచున్నవారలు. ప్రారంభపర్వముమాత్రము వ్రాసిరి, వ్రాసినను మీరు దయచేసి వానికిఖండనముగా గ్రంథములు వ్రాయక యేవియో కొన్ని వ్యాసములు వ్రాసిన బాగుండును. కారణ మేమన? వారు వ్రాయువానియందు విషయవిమర్శనముండదు కాబట్టి.”

సికింద్రాబాదా (డక్కన్) చివుకుల అప్పయ్య. 24-9-13.

19-5-14.

సికింద్రాబాదు, సెకండుబజారు.

“గీత” ద్వితీయభాగమందలి సంబుద్ధిపర్వాదులను జూచిన రామకృష్ణసతీ ద్యులిక కాంతింతు రేమో యనుకొంటిని మరల వారు తమ చేటభారతమందు, తొంటి యవివేక ప్రసారమును గుఱిమ్రురించుచున్నారు. ఒడలుకొనెందు. యీ దేశమందు వారినిగూర్చి యేవపడని వివేకులు లేరు.

ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరుడు.

(1) అబ్బో!, ‘కౌతపర్వభారతంబట? మతిమంతులు వ్రాసి ంట?’ ఇత్యాద్యుక్తులు కొంతపట్టు కాయుచున్నవి. స్థాణువు పల్లవశోభ నంపివచ్చును గాని మనవారు త్రోవకు పచ్చనట్లులేదే? ఇది కలిమాహాత్మ్యము. లేనది వారి లోపము గాదు.

మ కలికాలంబ? భవన్మహాత్మ్యగిరిశృంగస్థానశృంగాటకో
చ్చలదగ్ధగృతచర్యపుణ్యజననాచాకేచకస్వానని
స్తలరత్నప్రతిబంధకల్పనకు సంతోషించి భక్తగ్రా
ణ్యులు మ్రొక్కుల్ పదివేలు మ్రొక్కెదరు మామోపాయసంధానమా!

అని వేడఁ దగియున్నది, “బ్రహ్మైపి నరం నరంజయతి” కోటిలోనికి.
పచ్చినది...”

శి॥ హ॥ 1-9-13.

(2) “కవిత” జూచి యుందురు, అందు శ్రీ “వారి” భారతము బయల్పడినది. ప్రారంభపర్వము ముందుదారిని సూచించుచున్నది. తత్త్వము లోక మెఱిగినపిమ్మటఁగూడ వీరి కీప్రయత్నములు శుభకరములు కావనియే ప్రాజ్ఞసంఘము నుడువుచున్నది...

శి॥ హ॥ 20-9-13

“ఉ॥ “శిక్షయొనర్చి, యత్నరమఁజెప్పి, నగ్రయోజకుఁ జేయు నొజ్జనే; దక్షుఁడనైతి నంచు, గడుఁ దానపమానమొనర్చుఁగూళ” అని శ్రీమాత్తి వసుప్ర కాశిక, రామకృష్ణకవులు మున్నగువారే, పయిసింగతికి నాధారమవుదురు. వీరి శృంఖలగాని, బృహద్భారతముగాని, భవత్ప్రతిభాయశః ప్రసరణములకు, ప్రతి బంధకములు కాఁజాలవు తాము మనవ్యమాత్రులుగా, నేప్రాజ్ఞులచేతను దలఁ పఁబడుటలేదు. మీ ప్రబంధరాజములను అందు మరియు మీగీరతామ్నాయముఁ జదివిన విద్యుత్కవులు, సాక్షాత్తుగ, మీరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులే యని, భావించుచుండిరి.”

బాపట్లతాలూకా

పెదనందిపాడుపోట్లు.

జమ్మలమడక శ్రీరామకవి.

కొండపొట్లూరు.

అతివిస్తరితముల. “పువ్వుపుట్టినతోడనే పరిమళము—పుట్టినతోడనే కంపు” అను సామెతకు మన సువివేకులభారతము ప్రధమోదాహరణము. అది యింతవఱకుఁ గొంచెము తక్కువగా నేడుపర్వములు వెలువడిన దని వ్రాసి యుంటిమి. ఏడుపర్వములలోఁ దుట్టకుదివ్యము పేరు ‘పునరుక్తిపర్వము’. దీని లోని యీ పద్యముంబట్టి చూడ నయ్యల కప్పుడే నాడి వెనుకకు లాగుచున్నట్లు మార్పులకుఁ గూడ సుగమమే.

గీ. “చాటుపద్యములెద్దాని జాటితెలిపె

శృంగభృంగమునందెద్ది చెప్పఁబడియె

సత్యసందేశమును దేనిసంప్రదించె,

నదియె వివరింపవలసె భంగ్యంతరమున”

ఏడవపర్వమునకుఁ బెట్టిన పేరుం బట్టియేమి, పైనుదాహరించిన పద్యపువా లకముం బట్టియేమి యయ్యల భావిగతి నూచితమగుచున్నది. చాటుపద్యములగతి నెఱుంగని వారెవరు? శృంగభంగ సత్యసందేశములదుర్గతి నెఱుంగని వారెవరు? ఆ పల్లదములుతప్ప గతిలేని దేశయ్యలంత పెద్దపేరుతో వ్రాతకు దిగుటెందు లకో? ఇప్పటికిని శృంగభంగ సత్యసందేశములనుగూర్చి సత్యాన్వేషణలు మరల మరల బ్రయత్నించి నిజమరసి “తస్య ప్రహరణములను” దగ్గరించుచునే యున్నారు. చూడుడు.

పినపాడు.

8-11-18

“నేను యీ నెల, 8-11-18 తేదీని కాకరపర్తిదగ్గర నున్న “పడలి” అనే గ్రామమునకు కార్యార్థివై వెళ్ళియుంటిని. అక్కడికి కాకరపట్టు చాలా సమీపమని తెలిసినది. కాకరపర్తి తగాదా విషయమై ఎవరినైనను కనుక్కుంటామనే కుతూహలముతో నుండగా, 8-11-18 తేదీని సాయంత్రం, 7 ఘంటలకు కాకరపర్తినివాసులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ కూచిభొట్ల మహాదేవయ్య, అనేవారు తటస్థమైరి. వారిని మీ తగాదా విషయమై నిజము యెంతవరకు, అని పరీక్షించితిని. వారు యీ క్రిందివిధముగా చెప్పిరి. మీరు కాకరపర్తిలో సభ చేసినప్పుడు తానుకూడ అక్కడ నున్నాననిన్నీ తమరు పగ్గరమంలో గగ్గరింపుము (గీరతము) చదువుచుండగా అందరికీ చాలా సంతోషంగా నుండెననిన్నీ తరువాత అక్కడ వారు యెవరో రచించిన పుస్తకమును మీకు చూపి మీ అభిప్రాయమును కోరగా అది మీకు నచ్చదన్నట్లున్నూ అక్కడనుంచి అక్కడ నున్నవారందరు అనేకవిధములుగా మిమ్ము అపమానించవలయునని పట్టుపట్టినట్లున్నూ అట్టివాండ్రలో తనకుమారుడుకూడా వుండినట్లున్నూ, వానిని వారు మందలించినట్లున్నూ, చెప్పినారు. తమయందుమాత్రం ఏమీ లోపము లేదనిన్నీ, లోపము వాండ్రోడే ననిన్నీ మిమ్ములను ఎట్లాగైనా అపమానించాలని వాండ్రందరు అదివరకే అనుకొని వున్నట్లుగాకూడా వారు అభిప్రాయము కనుపరచినారు యింకను బ్ర॥ శ్రీ॥ రామకృష్ణకవులలో కృష్ణకవి అనేవారు తమదగ్గర శుక్రాక్షచేసి అపధానరహస్యములున్నూ ... మీవద్దనే తుదకెగ్గిందు కొన్నట్లు నెలవిచ్చినారు. అంతేకాక మోక్షవిత్వముతో ఆవూరిలో ఎవరికవిత్వమున్నూ సరితూగచాల దనిన్నీ మిమ్ములను జయింపలేరనిన్నీ బ్ర॥ శ్రీ॥ పెద సీతారామశాస్త్రులనారు పదిమందిలో చెపుతూ యుండగా తాను విన్నాననిన్నీ చెప్పినారు వారి సంభాషణవల్ల ముఖ్యపరిపోర్టు ఏమనగా, మోసము రామకృష్ణకవులదనిన్నీ, ఆవూరియందు యింకా కొంతమంది దనిన్నీ, తెలిసినది. అప్పుడు నేను “లోపము ఎవరియందువుంటే వారిని మీవూరి పండితులు మందలించరాదా” అని అంటిని. అందుకు వారు రామకృష్ణకవులు అక్కడివారికి చాలా దగ్గరబంధువులు కావడమువల్ల ఏమీ అనుటకు వీలులేకున్నదనిన్నీ, తిరుపతి వేంకటకవుల కీర్తి యితరులవల్ల పొయ్యేది కాదనిన్నీ, మావూరియందున్న పెద్దలు పూరుకుండియున్నారు. అని నెలవుయిచ్చినారు. మీరు గీరత

మూలో న్యాయముగా చెప్పినట్లు వారు చెప్పిన మాటలవల్ల నామనస్సుకు (తోచి) చాలా సంతోషించినాను...”

T. KOTAYYA.

ఈ. టి. కోటయ్యగారి గాగ్గము మెక్కడిది? గుంటూరు డి॥ లోనిది. సత్యాన్వేషణతత్పరత్వము తప్ప నీయన కీపరిశ్రమమేల? సత్యజిజ్ఞాసువులు చేయు పరిశీలనమున కెన్నాళ్ళు చాడక యసత్యజీవముల వదరులు నిలువఁ గలవు? అట్టిచో నా పాదుఁగూఁతలనే మరల మరల నేల వదరఁపలయునో? పైవిషయమును గూర్చినదే మఱియొక యుత్తరము.

“నాలుగుదినములక్రిందట బగ్గి॥శీర్గి॥ చెర్ల రామశాస్త్రులగారును, వారితో బగ్గి॥ శీర్గి॥ ఆణివిళ్ల సీతారామశాస్త్రులగారును యీగాగ్గమును లొక్కసం॥ కార్యముమీద విచ్చేసిరి. మమ్ముల జూడవచ్చిరి. పేరువినుటతోడనే, బ్ర॥ శీర్గి॥ సీ॥ కా॥ గారిని “శృంగభంగపు” వ్రాతలనుగురించి ముచ్చటించితిని. అందు బాలురచేష్టలును, తా మచటి కేగుట మొ॥ సంగతులు చెప్పిరి; తమయందు మంచితాత్పర్యం కలదు ”

1-7-18 ఏలూరు.

మై॥ కృ॥

ఇ ట్లెందఱుచేతనో ప్రతిక్షణమున విమర్శింపఁబడుచు నిగ్గు తేల్పఁ బడుచు నీ, యని రోయఁబడుచున్న తన కుకల్పనయం దింకను రామకృష్ణమృకు నాశాభంగము కలుగనేలేదు మై॥గా నా, శృంగభంగసత్యసందేశములలో రెండవదానిని మేము మాగీరతమునఁ గైకొననేలేదట? కైకొన్న “శృంగభంగము” వలనఁ దనకుఁ గలుగుచున్న మర్యాద చాలదా? పునరుక్తిప్రాయ మగుదానిం గూడ నేల కైకొనవలెనో? ఆ ద్వయమే యననేల? ప్రకృతవిషయమునఁ దా నేది వ్రాసినను నయ్యది యవగల్భాన్యతమయముగానే యందెనఱుట యెవ్వ రెఱుంగునది? శృంగభంగసత్యసందేశముల కర్తృత్వ మెవని నెత్తిన బులుమఁబడినదో యా చర్ల చలపతి పర్తనముం బోలే నాయీ ప్రకటనములును వెలుగఁ గల వని తలఁపని పొజ్జి లెవరు? చర్ల చలపతి పర్తనము కొంత గూఢముగా గురుదక్షిణలో 15 ప పుటలో నూచింపఁబడినది. మఱికొంత తెలియఁగోరువారు మాశిష్యుఁడు చెంకటరామయ్య కొకవేళిలు విడిచిన పినతండ్రియగు బగ్గి॥ శీర్గి॥ ఓలేటి నారాయణశాస్త్రులవారి సరికొత్తయపాసద్వంద్వమును బ్రక్షింపఁ గోరెదము. అట్టి యుత్కృష్టునికి స్థాలికుఁడగుట కర్మవశ

ముగాని అందులకు దుఃఖింపక యవ్వనితో క్షీరసీరస్యాయమున నుండి కుకల్ప నలు ప్రకటించుట తత్తుల్యత్వ సంపాదకము కాక తీరదు. కావుననే దూర గులు సైతము శ్రత్యయము చాలక రామకృష్ణుని వ్యాఘ్రలు పృథివీదమును విరు ర్శించి తఙ్జులవలన గుట్టుమట్టులను గనిపెట్టి త్యజించుచున్నారనునంత మునుపే సిద్ధాంతీకరింపఁబడినది. దానినే బలపఱచు నతని స్వయంకృతాప రాధబోధకము లగు నక్కరములు మఱిగొన్ని చూపఁబడుచున్నవి.

(రా॥ కృ. భా. కథావతారపర్వమునుండి.)

చ. ఒకతఱి రామకృష్ణకవులొద్దకు వెంకటేశాస్త్రి చూడ ను
త్సుకుఁడను బోలె వచ్చి “తగుచోట ననుంగొని మీగురుండుగాఁ
బ్రకటన నేయఁ గోరెద భవద్గురుతాపదలబ్ధి నాకుఁ గొం
దొకయుపకారి మామతిలెడున్ భవదీయస్థపాలనన్నిధిన్.

ఉ. వేసవికాల మేగుడును వెంశియు నేమరుఁడును మింతలో
మానడి మీన్మపాలుని సమక్షమునందుఁ బ్రసంగమార్గముం
జేసి నచింపుఁ డేను నృపశేఖరుడృష్టన మబ్బి యత్నముల్
చేసెద”నంచుఁ జెప్పి మెయిఁ జెప్పెను దత్సమమోచితంబుగన్.

ఉ. మంచిది “వేంకటేశ్వరుఁడు మాకు గురుం డని పల్కు మీకు లా
భించెడి దున్ననట్లే కలిపించెద ” మఁచు వచించి యాతనిం
బంచిరి రామకృష్ణులటు ప్రాప్తమనోరఘుఁడౌట నారఁ డిం
చించుక సంతసంపడియు నీసురు వీడఁడు లేశ మేనియున్.

ఇట్లు వెం॥ కా॥ తమ్మ నాశ్రియించినది నిక్కమే యగునెడల నీయం
శము “లభ్యస్తుత ప్రశంసల” వ్రాయమానుటకుం గతము పూజ్యము. వెం॥ కా॥
‘రాజదర్శనార్థియే యగుచో వీరి నాశ్రియింపవలెనేమి? అసత్యమాడుపట్టులఁ
గూడఁ గొంత తెల్వి యుండవలయును. అదియే యున్నచో నీమా “దైవనం
చితు” లీయంశమునగూడ స్వాప్తికపర్యములోనేని జేర్చుకొనినఁ గొందఱు
కాకన్నఁ గొందఱేని “పాపము వారికట్లు స్వప్నము వచ్చియుండఁబోలు”నని
యనుకొనుటయైన ఓటసించునేమో? ఎట్లతటస్థించెడిని? వాదిప్రతివాదులలో
నొకరుఁ డింకొకఁడు చెప్పినట్లు తన కనుకూలించు సంగతులను గిలికి “ఇట్లాతఁ
డెప్పుడుచెప్పె” నను ప్రశ్నము వచ్చినప్పుడు “స్వప్నమునం” దని యుత్తర

మిచ్చుచో నమ్మ తీర్పులు లెక్కడనుందురు? కావున నీస్వప్న ప్రసంగము కూడ మా “దైవపంచితలు” శుద్ధాసత్యములను వదలు నికృష్టములని లోకులకుఁ జెప్పక చెప్పట తీర్పడినదియే యని మేమిందు వేటుగ వ్రాయనక్కఱలేదు. స్వప్నములో వెం॥ శా॥ చెప్పినట్లు లెన్నో సంగతులు కల్పింపఁబడినవి అందు రామకృష్ణమృతుఁ గల రిక్తమనోరథమును దెల్పుచును నొక యువగిల్గిపుఁబడ్డ మిట నుదాహరింపఁబడుచున్నది

ఉ. “పగ్గెకు మిచ్చు గెట్లు నని పల్కుచునుందురు గాని కృష్ణతో నెగ్గఁగ లేము తిర్వతియు నేనును నాతనిఁగలు విన్నచో దిగ్గరనక మనం? బ్రతుడు దృష్టమృగాధిపడింభమో యనక దిగ్గరఁ బైఁ బడంగ నరుడెంచునో యంచు భయంబుఁ జెందునక.”

పాపము వీనికెంత లోరికయున్నదో? అవును.

శ్లో. ఉత్పద్యంతే ప్రళయంతే ఓరిద్రాబాం మనోరథాః

బాల్యవైధివ్య దగ్ధానాం కులస్త్రీణాం...వివ.

“రిక్తమనోరథులకు పుట్ట”

అది యట్లు లుండె. ఇట్లని వెం॥ శా॥, వెం॥ రా॥ లతోఁ బోనఁదెప్పుడు? స్వప్నమునందు. స్వప్న ఫలవేత్తలిట్టి పట్టిన నగ్గ మెట్లు చెప్పుదురు? “ఇట్టినుట వెం॥ శా॥ వలన నీవెన్నఁడును విన నేరవు” అని చెప్పుదురు. అట్లేల చెప్పవలె నందురా? వేటొకప్పుడు వెం॥ శా॥ యెదుటికి రాఁగానే నిలువనఁ దమ యునురు నెగిరి పోయినట్లు కల పచ్చె ననుకొనుఁడు. అయ్యది యట్లు జరుగ వలసినదియే యగునోటు?

(దేవీభాగవత ప్రసక్తాంధమునుండి.)

శ్లో॥ నిషియా చాల్యతే చిత్తం భవంతి స్వప్న సందర్భాః నానావిధ మనో భేదాః... శ్లో॥ మృతం పితౄమహం స్వప్నే పశ్యతి స్వగృహగతం... భృమోఽయ మితి నిశ్చయః॥

దీని కిన్ని ప్రమాణము లెందులకు, నిజముగా స్వప్నము చచ్చియే, వెం॥ రా॥ లట్లు వాగిసినను నది వృథా, వీరలకట్టిస్వప్నమే రానిచో నికఁ జెప్పవల సినదేమి? స్వప్నముగాదుగాని యిది యొకబాతిప్రళాపనన్నిపాతప్రయుక్త మగువికార మైనఁ గావచ్చును. ఈవికల్పములలేమి, “రామకృష్ణమృతు, తి॥ వెం॥

కవులను జయించ వలయునను మనోరథ మున్నది. అట్టికత్తి భగవంతుఁ డియ్యలేదు. అందుచే నిట్టిపాటులు పడవలసివచ్చుచున్నది.” ఇది సారము, పై మనోరథ మెట్టిభయముతోఁ గలసి మెలసి వర్తించుచున్నదో, అభయ మెట్టితెలివితక్కువ ప్రాసంగమును జేయించుచున్నదో, యాకిందిసాకులవలనఁ జెలిసికొనవచ్చును.

(రా॥ కృ॥ మ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్వమునుండి)

“వ॥... తారు తుల్యపదభాగులె మే మెసరేగి తాఁకఁగఁ.”

క॥ సమకీలోద్యోగులకుఁ, సమవిజ్ఞానులకు సమనుచారితులకుఁ
దమలో సఖ్యమును వివా, దము దగు నని వ్యాసభారతమునలేదే.”

ఇందుచేత తి॥ వె॥ కవులు పిల్చినను వె॥ రా॥ లు విద్యావివాదమునకు రారఁట? సత్యమే కావచ్చును, వేదుల రామకృష్ణమృతీ విషయమైన పట్టుదల పూర్తిగానున్నట్లు బలవత్తరమైన సాత్వ్యమున్నది గానఁ బై సంగతి విశ్వసించి తీరవలయును. ఇతఁడు చర్ల చలపతితో వివాదమునకుఁ గాకున్నను వివాహము నకును స్నేహమునకును సంగీకరించి యశ మార్జింప యత్నించుట లోక విదితమే! శీలాదులయం దితని కతఁడు సముఁడు. “సర్వం సంపన్నం”. ఇతఁ డైవద్యమునకు బీజభూతముగు భారతశ్లోకముదాహరించి కొండొక చర్చింప వలసియున్నది.

శ్లో॥ యయోరేవ సమం విత్తం యయోరేవ సమం శుభ్రతం

తయోర్ద్వివాహ స్సఖ్యంచ నతు పుష్టవిపుష్టయోః

ఈశ్లోకమునకును ఆపద్యమునకును విశేష భేదమున్నను బ్రకృత మడి యంత గణ్యము గాదు. “వైవాక్య మెఱిసి? ఎవరిని గూర్చినది? ఈవక్తకుఁడుట్టు తుదకుఁ బ్రాప్త మైన గతియేమి” అనునది ప్రస్తుతము, వైపదనము రాజ్య మదాంధుఁడగు ద్రుపదునిది, దోషును ద్దేశించి పలుకఁ బడినది. దోషిణిష్యులచేఁ డుట్టుకుదకు వక్తకుఁ దటస్థించినదగ్గతి సర్వవిదితము. కావున దానిననుకరించు వాండ్రొగతి విచారించనేల? ఔరా! దైవపంచితలు ప్రమాదములు! “నీదయా, నీదయా, నీదయా”. ఇంతతెలివితక్కువలో నున్న తమరప? † ఉన్నతస్థానము

† ఉ॥ క్రిందుగనున్నవాఁడు... తెగియించు... ఉన్నతిం బొందినవాఁడు... సందియమందు...॥ (రా॥ కృ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్వమునా.)

గున్నారమ ! తి॥ వె॥ కవులమ ! అథస్థానమున నున్నారమ ! వీరి కోడినను
గల్చినను లాభమేనమ ! తమకో? యోడిన నప్తముమ ! కావున విద్యావివాదము
నకు రారమ ! అంతియకాని సామర్థ్య మేమో చాలానున్నదమ !!! ఏమీ
యున్నతస్థానస్థితి, సిగ్గుసిగ్గు

“ఎన్నఁడు నెఱుంగనివాని కేగానిదొరకితే యెందులోఁ బెట్టనేకందుల బుట్టా”,

అది యటలుండె, ఇప్పటి కచ్చయినంతవఱకా వీరి నేతిఁజికాయ
భారత మిట్టియప్రగల్భావృత్తులతో విండి యున్నయది, అందింతవఱకుఁ
నెట్లినకథాంశమేమియును లేదు. “కథావతారపర్వమని” పొర్రంభించి
అందు మాఁజ్యుఁడు చదివినగురువులను గొండొక శేర్కొనిరి, అందు నె॥
శాస్త్రిని మొట్టమొదట పదలెరి, పదపడి జ్ఞప్తికివచ్చి కాఁబోలు.

ఉ. ...చెప్త విశ్వ వేంకటేశ్వరా,

ఖ్యాతునితో నెటో చదివఁ గొముది నిర్వదినాల్గుపత్రిముల్.

అని యొకచోఁ దప్పుడుఁగూత నొకదానిని గూసిరి. ఈ మాత్రకర్థమే
లేదు. లేవన్నందులకు * అప్రస్తుత ప్రసంగలో వ్రాసిన ‘స్త్రీప్రత్యయాంతమే’
అనునదియే సాక్షి. స్త్రీప్రత్యయాంతము 24 పుటలలో నిమిడియున్న గొముది
సంపుటములు కానరావు. చదివినది స్త్రీప్రత్యయాంతమును గాదునుఁడీ !
హానికీ గొముదిలో నెన్నియక్కరములు పచ్చనో అవియన్నియు వె॥ శాస్త్రి
భిక్షయే యని పంచభూతములును గూర్వచంద్రిలును దజ్జాలును నెఱుఁగుదురు
కాన పిస్తకంపఁ బరిలేదు. యీటి పరస్పరవిరుద్ధప్రగల్భావృత్తులతోఁ
గాగితిములు చెఱుచు మాదేవయ్యలకు జాగ్రత్తన్నపాత మంకురించిన దని యను
మానింపఁ దగు సంశయలుగూడ నానేతిఁజికాయలోనే కలవు. అందొకటి
వృథాగా వింశరగ్రామమును బట్టుక పడఁదిట్టుట. దీనింగూర్చి యీగ్రంథము
తుట్టగుదను గొండొక విమర్శింపఁ బడి యున్నది. 49 వ పుట మొదలుకొని
చూడఁదగు మఱయు నాయా యీదగ్గములలో మా “దైవవంచితలు, వాగ్దీన
పంగతులు నంగ్రహముగాఁ బెల్పుచున్నారము. “వె॥ శా॥ గారికి శాస్త్రియ

---

* “వెంకటేశాస్త్రిగారిపద్ద వెంకటరామశాస్త్రిగారు వ్యాకరణము
పొర్రంభించి కొన్నిమాసములకుఁ గొముదిలో స్త్రీప్రత్యయాంతమే— ఎంతైన
నేమి, చదివిరి. (అప్రస్తుతప్రశంస చూ.)

రాదు. మాయకవిత్వము వచ్చును. శ్రవణానంద, పాణిగృహీతా, నానారాజ
సందర్శన, పాండవాశ్వమేధములు పనికిమాలిన చెత్తపుస్తకములు; గీరత మిన్నిటి
కన్న బాడు. దీనిం జదివినవారికి బాపము. వెం|| శా|| గారి యాజ్ఞామీదనే
మే మిభారతము వ్రాయుచున్నారము. స్వప్నములో వచ్చి, వెం|| శా|| తాను
దోషి నని యొప్పికొనియెను. వెం|| శా|| వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారికి మున్నె
పుడో విందు చేసి విలువగల నూర్నవస్త్రములు కట్టఁ బెట్టెను. కావున వ్యాస
మూర్తిశాస్త్రులవారు చాల గొప్పవారు. వీరి కతఁ యొనర్చిన విందు శబరి శ్రీరా
ములవారి కొనర్చిన విందువంటిది.” ఇత్యాదులు వ్రాయఁబడినవి. ఇందులో
నీవిందుమాట మాత్రము సత్యము. కాని శ్రీశాస్త్రులవారికి శబరివలె వెం|| శా||
యొంగిలిపదార్థములను బెట్టెనని వ్యంగ్యమర్థాదచే స్ఫురించునట్లువార్యముట
దండ్యమగు దోషము. మఱియు నీవిందు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారు పెద్దలు
పండితులు బంధుసముద్రులు అను గౌరవము వెం|| శా|| కిఁ గలదనుటకే బోధక
మగును గాని వారి కవిత్వమన్న నతని కేవలము లేదని తెల్పుటకుఁ బనికిరాదు.
వారి కవిత్వమునందు లోకుల కెంత గౌరవమో, వెం|| శా|| కిని నంతయు యి
విజ్ఞు లెఱుఁగుదురుగాక. అది యటులుండె. ఇట్లే అనుపయ్యుక్తములగు మఱి
కొన్ని సంగతులు వ్రాయఁబడియున్నవి, అనునది ప్రకృతము. ఆవ్రాసిన సంద
ర్భములలోఁ దక్కినవి విమర్శనకు నాఁగనియసత్యము లగుట యంత తప్పుగాదు
గాని వింజరదూషణ ముపానత్ప్రయోగార్హమని యననివా రుండఁగూడదు.
ఆభాగము ప్రచురించునెడల నంతపజుకు వచ్చుటయు, దానిపై నది కొన్నిమాసము
లాపి తుట్టకుద కొక సీసపద్యములో నాగ్రామస్థులలోఁ గొందఱు భూషించి
“ఔంకాయపిచ్చిఁగొండ” చేయుటయుఁ బలువు లెఱుఁగుదురు. మఱియు
నాయీ తప్పుడుభారతములో వెం|| శా|| గారి మిసములనుగూర్చి తాము
సెక్కిరింపలేదనియు, నేమో యనియుఁ గొంత పులిపింపఁబడినది. ‘రాసు
రప్పింపఁ బరిగానరాదు మాకు’ అనువానికిఁ దెల్వితక్కువగా వ్యాఖ్యాన మొనర్పఁ
బడినది. దానివలనఁ దేలు సారము “మీరు నచ్చునెడల మేము మిమ్ము రప్పిం
పము గాని మిమ్ము జయించుట కే ప్రదేశమునకేని మేము వత్తుము. వచ్చుట
మాత్రమే కాదు. విధిగా జయింతుము. అనునది, అగుచో నొకపరి బండరు
పట్టణమునకే వచ్చుట యుక్తము. ఇందునుగూర్చి, గీరత 1 భాగము 45 వ
పుటలోని “తే|| గీ|| బందరే వచ్చి” అను పద్యము చూడఁదగు. ఎప్పుడువత్తునో
తెల్పునెడల సభ యేర్పఱిచి వారి రాకకై ప్రతీక్షింపఁబడును. చేప యే

యన్నచో శీరరాజా రావు చెల్లయ్యమ్మ రావు బహద్దరువారి పట్టిపూర్తికావ్య నింపఁ బడి 'వత్తు' మని యంగీకృతిం దెల్పి కూడఁ బలాయనమంత్రము స్వస్తి చెప్పటకుఁ గత మేమో యెఱుంగనివా రెవ్వరు? "పిల్లి కనులు మూసికొని పాలు ద్రావిన" నది దాఁగుకొట్టు. ఇంచుగూర్చి యీసా త్తమున 51, 52 పుటలు చూడఁదగు. ఆయా సందర్భములెల్లఁ బరికించువారికి 'రామకృష్ణము + హాభారతముగా' గప్పట్టిక యెట్లుమా నెఱిసి. అది యటులుండె గీరత ముత్తెమగ్గింధ మెని తెల్పఁదగు నుత్తరము లెన్నో, 1, 2, భాగములలోఁ జూపఁబడినవి. దశాశ్రమ మీభాగముందును బ్రదురించితిమి. కాని యెన్నో యుత్తరము లింకను నిల్వయున్నవి. కొన్ని యిటఁ జూపఁబడుచున్నవి.

(1) శ్లో॥ శీరపతి నేంకజేతకవి నింహులూర! శతావధానం! నాగపర భాగభారసకలాంధ్రస రాధనసత్సభాప్రభా! గీతకీర్త్యదంచితవిధిప్రసజాత్య కులూర! సత్కృతి! స్థాపకులూర! నేఁ దమపరిణులకుం బ్రభుతుల్ సుటిం చెడఁ॥ చ॥ చరితములందు గీరతము చాలగసాకరమయ్యె నీతి! విస్మయము గాంచనయ్యె, గురుసూరులమన్నన పాచ్చనయ్యెనే! డరుదుగ 'సీమ'యక చరిత మాయ్యలు తాము రచించినట్లు నే! నెఱిగె లభింతు నొక్కప్రతి నీయెడ కుండయనేను వీ. పి. గా॥ క॥ అన్యతనోభయకవులం! 'దుద్యతీ'గ్నిప్రతాప యుక్తులకలనక! వ్యామ్యులగు తమకు నే నన! నద్యప్రణతిం బొనర్చి ప్రమ దము గాంతుక! 6-3-12.

(2) తామప్రమరించిన 'గురుదక్షిణను' జూచితిని, ఇంతకు ముందటి పద్ధిమ భాగముం జదివియుంటిని. ఇక్కాలమున శిష్యహితోపచేతము చేయ నింతటి స్మృతిగ్గింధమును రచించి, లోకోపకృతిబొనర్చుచున్న తమ్మును సహస్రిభా కొనియాడుచు నొక్కగురుదక్షిణను వీ. పి. గా దయచేయఁబ్రార్థించుచున్నాఁడను.

గుంటూరు పెరవలి, సార్వజీతశాస్త్రి,
18-11-13. వీ, ఈ, ఎల్, ఎమ్, కాలేజీ, సహాయాంధోపాధ్యాయుడు,

పెద్దింటి హయగ్రీవస్వామి అనేక ప్రణామములు సా॥ ఆద్యవటం-గొల్ల పాలెంపోట్లు, కాకినాడతాలూకా, గోదావరిడిస్త్రిపు. తాము చెప్పిన గీరతము చాకు పక ప్రతివెంటనే వీ. పి. గా దయచేయించుటకు పార్థించుచున్నాను.

చదువరుల కపరిమితానంద దాయకమని మన ప్రెసిడెన్సీ యంతయు కీర్తివిస్తరించెను. గాన సదరు గ్రంథము చదువనెంతో వేడుక కలిగి యీ విజ్ఞాపనపత్రిక వ్రాసినాను. ది 18-11-13.

తమ రిడివరకు రచించిన గ్రంథములు కొన్ని మాత్రము నావద్ద నున్నవి. అందు, సర్వజనోపయుక్తంబై, కల్పభూరుహంబువలె సకలార్థదానశాలయై, కాలమేఘంబుచందంబున గంభీరద్వని విరాజితంబై, భారత కథావిధంబున, నానావర్ణ సమస్తపదభూయిష్టంబై, మొప్పారుచున్న గీరత పర్ణమభాగమును జూడ నాడెందం బమందానంద తుందిలంబయ్యె. మల్లాది వెంకటసుబ్బయ్య, గుంటూరు 14-3-1913.

19-1-13.

తమ గీరతము నామాలాగ్రముగఁ జదివితిని. మిక్కిలి యుష్మను డెలుపును నానంద మొనఁగూర్చుచున్నది.

పురాణం, రామచంద్రీకాస్త్రీ. ముక్త్యాల (సంస్థానం) కృష్ణాడి॥

సీ॥ సరణి గృతఘ్నుల జక్కాడి జయమొర్చి ప్రభవిల్లు మీపాసుపతము గంటి... భారతప్రతిగమై బండితకోటిని దన్నెడు మీగీరఘ్ను గంటి..."

దార్పముల, వెంకటేశ్వరాస్త్రి. 22-3-14

గోపువాసిపాలెం, వీపూరుపోట్టు, వినుకొండతా॥ గుంటూరుడి॥

ఇట్లెందఱో నిర్వాణముగా నుతిండు పాత్రయును వెం॥రా! డెట్లు తిట్టిన నేమి ప్రయోజనము? అదిగాక వారేని స్వస్థచిత్తులై వాయువ్యాతలో నిందించుచున్నారా? పాపము! గీరతయును బదివి అవసరముం బట్టి ఖండింపనెంచి వీలులేక చేయు "హాభారతము" లోగదా తిట్టుచున్నారు. దుఃఖిసముద్రములో మునిగిసవా రేమన్ననా నది విజ్ఞులు పాటింపఁ దగదు. అదియట్లుండె, చూచి నంతలో నీ "హాభారతము" సత్యమునకుఁ జాలమారముగ నగవడుచున్నది. కాని యతిప్రాసాదు లనుపూలముగ నున్నవని జెప్పటకు సందియము లేదు. అందీకింది పద్యమును, వెం॥ రా॥ లెందుకో వ్రాసికొనియుండిరి.

క. ఏకపండితుఁ డొకపామరు, డొకలోకంబైన నేమియో యనవచ్చున్
సకలమృతం దముఁడెగడిన, స్వకీయదోషమును దెలియఁబోయె కుకపురే.

లోకులు వీరిప్రవృత్తిని గుతించి యేవపడుటనుగూర్చి గీరతమెల్లడఁ బలు ప్రమాణము లిచ్చియుంటిమి. అవి చదివి యీ పద్యమును జదివికొన్నవారి కిందుల కుదాహరణమును వేఱుగ వెదకవలసి యుండదు గదా? ఇఁక నసత్యవర్తనుల ప్రతిజ్ఞ లెఱుఁడునో తెలిసికొనఁదగునొక యుదాహరణము మాత్రము వెం॥ రా॥ ల “హాభారతము” నుండి చూపుచున్నారము.

తే. గీ. ‘అనృతవిషయమ్ములెల్ల సత్యములుగాఁగఁ
జెప్పి మెప్పులు గొనుట మాచేతఁ గాదు
ఉన్న దున్నట్లు వ్రాసెద మొప్పుఁ దప్పుఁ
జెప్ప రారయ్య పండితశ్రేష్ఠులార.’

పండితశ్రేష్ఠులు రావలయునట!, పాప! మెంతదైర్యమున్నదియో, అస్తు. ఇందలి స్వంగ్యమువలన గీరతమును లోక మెల్ల మెచ్చె ననుటకుఁ బ్రతిపక్షులుఁ గూడ నొప్పికొనక తప్పక వచ్చినది యని విస్తృత మగుచున్నది. అందనృత విషయమే యున్నదో సూనృతమే యున్నదో తెల్పవలసిన యావశ్యకత లేదు. ఈ యంశమును సాధింపఁదగు లోకాభిప్రాయము లుదాహరించి విసిరితిమి. కాక, “ముంజేతికంకణమున కద్దమెందులకు” “జగ మెఱిగిన బ్రాహ్మణునకు జంబ మెందులకు” “నీరుపల్ల మెఱుఁగు నిజముదేవుఁడెఱుఁగు” కొన్నిటి యందలి నిజమును గనిపెట్టుటకు దేవునిపక్షకుం బోవలయును గాని “పట్టపగటి దొంగతనపు” వ్యాతల యందలి సత్యమును గనిపెట్టుట కెవ్వరేనియుఁ జాలుదురు. అట్టివ్రాతలను వ్రాయుచు మా వెం॥ రా॥ లు లోకమును విశ్వసింపఁ జేయవలయు నని విశ్వప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వారెన్ని యెట్లు, యసత్యములు, కావించి సంగతినందర్భములు పక్కటించు చున్నను నయ్యవి గని లోకు లేవగించు కొనుచునే యున్నారు. అట్టిసిథిలో వారొనర్పఁ దగిన కేమి? పాపము స్వయంకృతాపరాధము వలని ఫల మనుభవించవలసినదే. ఒక యసత్యమునకై తొంబది తొమ్మిది యసత్యములను లిఖించి వానివలన లోకులచే గర్హితు లగుటకన్న దుర్దశ యొందుండెడినా? ఉండదు.

శ్లో॥ అత్యుత్కృతైః పుణ్యపాపై రిహేవ ఫల ముచ్యతే॥

అనుట కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును, ముంగు గురుత్వమును దాచి “పిదప స్త్రీప్రత్యయాంతము పఠ” కని బొంకి పదపడి 24 పుటలు

మాత్రమే యని “నానాటికిఁ దీసికట్టు నాగంభట్టు” గాఁ బాట్టు వడుచున్న మా వెం॥ రా॥ల కష్టమును భగవంతుఁడే పాలింప వలయును. స్త్రీప్రత్యయాంత మన్నప్పుడు నుమారు సగమును, యిప్పుడు మరల నా సగములో సగమును లోపింపఁ జేసిరి. దీనివలన వెం॥ కా॥ గురుత్వ మేమో క్షీణించు నని తలఁచు చుండిరి గాని యయ్యది “యాదవ కులపు ముసలము” వలె నెంత యటుగఁ దీసిన నంత విస్తరించి చేయఁదగు చనిని జేసియే తీరునని మాత్రము గుఱుతింపఁ జాలకున్నారు. “స్త్రీప్రత్యయాంతము” కొన్ని ప్రతులలో 68 పుటలు, కొన్నిటిలో 58 పుటలు, కొన్నిటిలో 49 పుటలుగను గానవచ్చెడిని. యిందుఁ దక్కువ సంఖ్యను గైకొన్నచో 24 దానిలో సగభాగముగఁ బరిణమించెడిని. యంతలో నజంతస్త్రీలింగములు పొరంభ మగును. తక్కిన సంగతు లెట్లున్నను వెంకట రామయ్యగఁ గొముదిలో శబ్దాధికారము గూడఁ దుడుముట్ట లేదని పై వ్యాతల వలనఁ దేలును. అగుచో నితఁడు “శాబ్దికజీవుఁ” డెట్లుగనో? ఈ “శాబ్దికజీవ” త్వమునకై వ్యాఖ్యానాదుల వఱకుఁ బోకున్నను గొముదిలో మఱికొంతయేని చదువ వలయును గాన నాభాగమునకు గురువులను వెదక వలయును, చర్లనారాయణశాస్త్రి గారినే మేల్కొండ మన్నచో నాయన యొద్ద లఘుకాముని మాత్రమే చదివినట్లు వాగిన వ్యాత బాధించును. (చర్లనారాయణ బుధేంద్రు సాకతమునఁ । గావ్య నాటకాదులు లఘు కాముదియును) (రా, కృ, మ, భా. కథావతార పర్వము చూ.) ఇక —

క. “గణుతి గలన్యాసముఖులుగఁబలపై” (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

నన్యాయముగా నీభారము మోపవలెను, గాని యిందులకు వారును సంకరింపరు. పైగా —

(“తటస్థించినపుడు...క్షణశఃకణశః.”) (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

అను “గోడమిఁదిప్పిల్లి, వ్యాత” యంత భారమును మోపుటకుఁ దోడ్పడదు. ఇక నెవ్వరి యందీభారమును మోపవలెనో చదువరులే విచారించ వలయును. వెంకటరామయ్య కాముదిలో 24 పుటలు మాత్రమే కాని స్త్రీప్రత్యయాంతము మాత్రమే కాని చదివె ననునది సత్యదూరము. అంతకన్నఁ జాల నధికమే చదివెను. గురువును మాత్రము వెదక వలెను. యెంతవఱకుఁ జదివెనో లోకాభిరామాద్య పీఠికలో వివరింతుము. ప్రకృత మీ యిసుకపాత్రలు పని నుండి యింతతో విరమింతుము. వీరి యసత్యములను జూపుట కింతవఱకుఁ బెంచవలసి వచ్చినది. గాని ప్రస్తుత మగు విగ్రహారాధనమునకును దీనికిని బొత్తిగా సంబంధమే లేదని మేమెఱుఁగుదుము.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

వి గ్ర హ రా ధ న ము

శ్లో. స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం, న్యాయేన్యమార్గేణ మహీం మహీనాః
గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభమస్తు నిత్యం, లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవన్తు.

శ్లో. కాలే వర్షణు పర్జన్యః, పృథివీ సస్యశాలినీ
దేశోఽయం క్షోభరహితో, బ్రాహ్మణా స్సన్తు నిర్భయాః. 2

శ్లో. అపుత్రాః పుత్రిణ స్సన్తు, పుత్రిణ స్సన్తు పౌత్రిణః
అథనా స్సథనా స్సన్తు, జీవన్తు శరదాం శతమ్. 3

శ్లో. మజ్జశం భగవన్ విష్ణో, మజ్జశం మధుసూదన
మజ్జశం పుణ్డరీకాక్ష, మజ్జశం గరుడధ్వజ. 4

శ్లో. నీలాచలనివాసాయ, నిత్యాయ పరమాత్మనే
సుధద్రాప్రిపాదినాథాయ, జగన్నాథాయ మజ్జశమ్. 5

శ్లో. ఉపనయతు మజ్జశం న, స్సకలజగన్మజ్జశాలయ శ్రీమాన్
దినకరకిరణనిబోధిత, నవనలినదశేషణోరామః" శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. 6

గ్రంథ పారి రంభ ము

ఉ. కర్ణమలప్రభూతమధుకైటభఘాతుకదుష్కృతఘ్నతా
దుర్జయహరి శౌరిః దలఁతున్ మధునూదను వేంకటేశ్వరా
భ్యర్థనమాప్తవిద్యుః రచితాగను, వేంకటరాము, దుర్వచః
పూర్ణముఖాంతరుక్ వినియపుంజసమంజసుఁగా నొనర్పఁగన్. 1

మ. సరియో సుత్తర మొండు లేమి నసురాచారండవై వేంకటే
శ్వరునిం దిట్టఁ దలంచి స్వాంతగతవిశ్వాసమృత బోదుర్నించి యీ
శ్వరదూరంబగు దుర్మతం బొకఁడు సంపాదించి యారార ! ము
ష్కరవాక్యములు చెల్వఁ గ్రక్కెదె, కృతఘ్న గామిమఁడామణి ! 2

మ. అన్యత మృన్న గుడమృ నీకు, గురుదేవామ్నాయనిందాప్తి జే
వనమే నీకుఁ, గుమార్తవర్తన మనన్ స్వారాజ్యమే నీకు ని
న్న నేమున్నది ? జన్మకాల మటు సవ్యాసవ్యభేదములన్
గనఁగా నీక కలంచుచుండె, నెటు శిష్యం బట్టిచో నర్భకా ? 3

ఉ. వెంకనఁ దిట్టిపోయ నల వెంకనతోడ నభేద మొండు నీ
కంకెను; రామకృష్ణులను నట్టు లభేదము చేసి తిట్ట నే
జంకఁగనేల ? కైత యది సాగదో ? లేఖిని వాయదో ? వృథా
పంకమునందు బ్రుంగుటకుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెవండు కడంగు నర్భకా. 4

ఉ. ఏబది చెప్పి యుంటి, “విఁక నేబది నెప్పఁగ నుంటి” నంటి; వీఁ
డేబదు లెన్ని చెప్పఁగలఁ డిట్టియభేదము పట్టెనేని యో
శాబక ! యుద్ధరంగమున శాతకృపాణిక పాణి నూని దు
ర్భిషాళారికంతములు ద్రొంచునో ? త్రెంచుకొనం దలంచునో. 5

కా. తిట్టన్ రాదని కాని యట్టి దొకసందేహమై లేకున్నచో
నెట్టో చెప్పుము రామకృష్ణులకు నిర్భయత్వసంసిద్ధి ? తి
ర్గుట్టన్ బొల్పెడి వేంకటేశ్వరున కేరున్ దోసమున్ వీసమున్
గట్టింగా వినఁబోము కృష్ణున కటుల్ గాఁదెంచువా రున్నచో. 6

సీ. జారుం డనఁగవచ్చు జోరుం డనఁగవచ్చు
బానిసమగఁడంచు బలకవచ్చు

స్త్రీఘ్నం డనగవచ్చు గోఘ్నం డనగవచ్చు
 బసులకాపరియంచు బలుకవచ్చు
 గల్లరీ డనవచ్చు గొల్లతీ డనవచ్చు
 బల్లెవాడని చుల్కఁ బల్కవచ్చు
 ఉత్తముం డనవచ్చు సత్తముం డనవచ్చు
 బాటుబోతని నొక్కి పలుకవచ్చు

గీ. చాకివాఁ డని యనవచ్చు సన్న 'బొంగు'
 పెదవిఁజేర్చెడివాఁడని వదరవచ్చు;
 ఏమనిననేమి భక్తి యొక్కింతగల్గి?
 యేమనక యేమి యిది లేని హీనజనుఁడు !

7

నీ. చెడుకంపు గొట్టెడి చేప నాఁజెల్లదో ?
 తాబేలని వచింపఁ దప్పు గలదో ?
 పంకానఁ బొరలాడు పంది నాఁ జెల్లదో ?
 అరచునిసి యటన్ననతుకవొక్కో ?
 బలి నాశ్రయించిన పాటువాఁ డనరాదో ?
 మాతృఘాతుకుఁ డన్నమాట తగదో ?
 తండ్రి 'పోపా'మృన్న ధన్యుండనగ రాదో ?
 త్రాగుబోతనుమాట తగనిదగునో ?

గీ. తిండిపో తన్నఁ జెల్లదో ? మొండిజగ్గఁ
 డన్న సరిగాదో ? కలికిగా నాడరాదో ?
 ఆతని పూర్వోత్తరమృల నరసి భక్తి
 గల్గి యేమన్న దొసఁగొండు గలుగఁబోదు.

8

నీ. విధవవాజి యటన్న బుధులొప్పరో ? విషా
 శ్రయఁడన్న సత్కవీశ్వరులు వినరో ?
 ధీరహితుం డన్న సూరు లొప్పరో ? యశో
 దాదారకుం డంచు వేదు లనరో ?
 నరకాభిగామి యన్న మహాత్ము లొప్పరో ?
 స్థిరగదుం డన విపశ్చితులు కనరో ?

హతశుపాలకుం డనరొక్కో విజ్ఞులు ?

గోత్రోద్ధరణుఁ డనుకొనరొ కవులు ?

గీ. ఎందుఁ గురుకులవిజ్వేషి యీతఁ డనఁగ
వచ్చు, నీకునక మృనవచ్చు; నిచ్చ
భక్తి యొక్కింత యేనియుఁ బాదుకొన్న
వాఁ, డితరుఁ డేమి యన్నను వమ్ము నమ్ము.

9

గీ. తల్లికి మగండు, * లంజకు ధవుఁడు, నోట
మన్ను గొట్టుకొనినవాఁడు, మామగారి
కొంప గూల్చినవాఁ, డత్తఁ గొనరువాఁడు
లోనగు పదంబు లెన్నియు నేని గలవు.

10

తే. గీ. అన్ని పదములు భగవంతునందుఁ జెల్లు
నన్నిశేషలు వానికి నన్యథా న
మంజసార్థఫ్రదము లయి మలయు; వాని
పేరు ధరియించుచోటఁ జేకూలుపెట్టు ?

11

తే. గీ. మంచిగందపుఁజెక్కలసంచి రాస
భంబు లెటు లట్ల యీ భగవంతునామ
మందఱును బేర్చి ధరియింతు; రంతమాత్రఁ
దత్తదుచితంబులు గొనాలు దవులఁబోవు.

12

క. తిరుపతి వెంకనయనఁగాఁ, దిరుపతి వెంకనయె యనుచుఁ * దెగఁబొగడిరి కొం
దఱు; నీవో తెగఁదిట్టితి, విరుమతముల దేవతాత్వమే న న్నెననెక. 13

* లంజా, లక్ష్మీకృష్ణ, (వీప్తి, నిఘంటువు చూ.)

* తిరుపతి వెంకటేశ్వర నామము తమకు సార్థకమేయగుచున్నది...
ఇమ్మహాకలియందు దేవరవారు నామమాత్రముననే గాక ... యు...ము...
ము...మును...విచారించిన శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని భాతిఁ జెలంగిరన్న
నెంతయు నొప్పిదమే యగుచున్నది..."

వేలూరి సుబ్రహ్మణ్యం, అమరవరం, భద్రాచలంపోస్టు, 4-8-13

గీ. పరా: — ఈవిషయమున కెన్నేని యుత్తరములున్నను విస్తర
భీతిచే నొకటి మాత్రమే యుదాహరించి మిన్నకుంటిమి.

ఆ. వె. హితుల నుతుల కే మహితుడవయ్యెను నీవు, నన్ను దేవుఁ జేసి నావుగాన
నతనియంశ మేదో యధిక మందఱకన్న, నన్నుఁ జేందినట్టు లెన్నవలయు.

ఉ. తిట్టిన నేమి, నీనుడువు తిట్లు మహత్తమ సాత్య మిచ్చె; నా
“రోట్టియ నేతిలోఁబడియె”; రోసముతోఁ బని లేదు గాని నీ
పట్టినపట్టు తప్పు, పలుపాపము లక్కతనం బొనర్చుచు
న్నట్టులు నాకుఁ దోచు; నది యడ్డద శక్తికొలంది నందుచే. 15

ఉ. ఏదియొ హేతు వుండవలె నించుక, తిర్పతివేంకటేశు మ
ర్యాదకు పీఠు పాల్పడుట యన్నది యూరక యెట్టులబ్బు? పీఠ
దేదెనవాడు? తిర్పతి మఱేదెనవా? డెటు లిర్దు రేకమై
రో? దురితప్రచారకు నూరక గోచర మేల కావలెక. 16

ఉ. అందుకె కాదు, పూర్వకృత మన్నది యెందులకేని తప్పు; నే
పందయొ తక్కు నీనుడికి బద్ధుఁడు గాని వివేకి లేడ; యిం
తెందును? నీవు దేవగురుహేళన నల్పుటకేని యేదియో
కందు పురాకృతం బొకటి కల్గియ తీరవలెక గుమారకా. 17

ఉ. కర్మవశంబ కాక యిటుగాఁ దెగియింతునె? బుద్ధిమెప్పుడుం
గర్మము నంటి పోవు; నది కార్యముచే ననుమేయ మయ్యె; నీ
కర్మము త్రిప్ప నాతరము గాదని కొంత యెఱింగియుండియున్
ధర్మము గామిఁ గొండొక వృథా ప్రలపింతు భవద్ధితార్థినై. 18

ఉ. కాన సమస్త మానవులు గర్మపుదానులు, నిక్కమింత; య
ద్దాని కతాననే యెటులొ దక్కెను దిర్పతివేంకటేశు నా
మానఁ బ్రసిద్ధి చెందఁగల మాన్యత నా; కికఁ నీకొ? దక్కె న
ద్దాననే వేంకటేశగురుదైవతవైరకృతాపచారముల్. 19

గీ. ఒకఁడు వేంకటరాముఁ డింకొకఁడు రామ
కృష్ణుఁ డీరెంటిలోఁ గొంత గిలుబుఁజేసి
ప్రాణి నా రెట్లో వేంకటరామకృష్ణ
పదవి; కీపాట్లు మాకుఁ జొప్పవవు తనయ ! 20

ఉ. వేంకటనేతఁ డిట్టినను వేంకట నామము మోము ద్రొక్కి నీ
పంక మడంచుచున్నయది; బాలక! ‘వేంకట’ఁ దీసికొన్న న

ర్యాంకము రామకృష్ణునిదె యా; నొక “రామ” పదములోన మీ
రింక నడంగఁగా వలయు నిర్వ్యయ భావుకు లెంత కష్టమో ? 21

ఉ. ‘వేంకటరామ’ లోనఁ గల వేంకట శబ్దముఁ దీసి, రామకృ
ష్ణాంకములోని రామ పద మట్టులె యూడఁగఁ బీడి, రామకృ
ష్ణాంకము దాల్చినకా గురునియాకృతి బేరునఁ దోపకుండు; మీ
రింక నటుల్ పొనర్చఁజను; హేయపు “వేంకట” నామ మేటికిక ? 22

ఉ. ఏ యవివేకియో యొకరుఁ డెట్టులా * మీనములం దగిల్చి ‘పి
న్నాయన !’ యంచుఁ బిల్వనఁట నాయన చెల్లెలి; నట్లే వెంకనకా
బాయఁగఁ దోచి నీవు గురుపట్టపుఁ బీఠమునందుఁ జర్లనా
రాయణు నిల్పుపూనికయుఁ బ్రాజ్ఞులకుం గనుపట్టు నర్భకా ! 23

ఉ. ఏ యొకలేశమో నొడువులే నిజ, మంతన నీకుఁ జర్లనా
రాయణుఁ డొజ్జయై యొరుఁడు రాయయు అప్పుయు నయ్యెనేమి ? నకా
దాయఁగ వచ్చినప్ప డొకటకా మను కాకరపర్తిఁ జర్లనా
రాయణుఁడే వచించెఁ జుమియర్భక ! తద్గురుత్వాత్కాగతికా. 24

క. ఏకాత్రరవ్రదాత్మత, చేకొనియుం గురునిగాఁగఁ జెప్పికొనఁగ నా;
నాకిది యక్కజ, మీతని, శేకతనకా దోయఁగల్గి తెఱిఁగింపవనా ! 25

ఉ. వేంకటశైల దేవుపయి వేరము పుట్టుటఁజేసి వానిపా
పాంకము దాల్చువెంకనయు నట్టిఁడ యయ్యెను ? బాగుబాగుహా !
“వేంకట” యకాపద మ్మరిది, వీడుము దాని; * నరిపృథివీతం
బంకము పెట్టుకోఁడగని చంచురు పెద్ద లెఱుంగు మర్భకా. 26

గీ. “కాలు వట్టుక పడలాఁగఁగాఁగడంగఁ,

జూరువట్టుక వ్రేలాడు” తీరుదోఁచె :

“బొంగది బుజానఁ డెట్టికి పొమ్మటన్నఁ,”

బోక వెంకన నీవేఁ డేఁకుఁ గంటె ? 27

* “నీ. మేనత్తమాతికి మీనమ్ములంటించి పిన్నాయనాయని పిల్చినట్లు.”

* “ఘోష పదాద్యంత రింతస్థం... (అనరిపృథివీతం)... నామ కుర్యాదితి
నామకరణ సంప్రదాయవిదో యాజ్ఞికాః.

ఉ. పేరది మార్చికొమ్మ, పయి వేంకటేశతధయంబు నీకు దు
ర్యారము గాకయుండు; నులపద్ధతి మున్నగు గొన్ని మార్పుకో
గూరిన నీకు బేరొకటి కొండొక మార్చిన నేమి పోవు ? ని
స్సారపుఁ ద్రోవ గ్రొక్కెడనె ? చాలు నికక విడు మీడరంతముల్.

ఉ. ఎట్టికులమ్మనక బాడమి, తెట్టియపాత్రపుఁద్రోవ బాపపుం
గు ట్టెగఁబ్రాకుమంటి? విడి గూడదునూ, కని గల్గినేని నక
దిట్టుము మిన్నకుండెదన; దేవుని దిట్టకు, మెల్లలోకముల్
దిట్టి శపించు ని, న్నొకట దేకుదు నందనుకోకు మధ్ధకా. 29

ఉ. ఎందులకేని యేగవలె నెక్కడకేనియు, “వీఁడె వీఁడె యా
నిందకు,” డంచు వేల్చితొన నిక గనిపించుచు నొండొరుల్ పొరిన్
ముందర వెన్న నాడుకొన ముచ్చముడుంగుట యెంత కష్ట ? మే
నిందకు నైచినక ద్రిధువనీవతి నిందకు నైచు రెవ్వరుక. 30

ప్రశ్నా:—చదువరులారా? ఈ వైని, వెం॥ రా॥ ల॥ తిరుపతి
వేంకటేశ్వరార్ధ శతకమునుండి గొన్ని ప్రల్లదములనెత్తి చూపుచు వానికి సంబం
ధించిన మాసిద్ధాంతములను దెల్పువద్యములు నెలకొల్పుదుము. వెం॥ రా॥ ల
యొక్క ప్రసంగము సర్వమును జూడఁగోరువారు, వారియర్ధ శతకము పూర్తి
గాఁ జూడఁగోరు చున్నాము. తి॥ వెం॥

(...నకలాంధ్ర) జగమ్మున కీవవేల్చినై వెలయుగ లేదుగా...)

శా. నాకుక దేవుఁడె, నీకు దేవుఁడె సుమీ నాయన్న! వెంకన్న; యే
లోకుల్ వానిని సన్నుతింతు రఘువల్లుల్ ద్రింపఁగా; నాంధ్రపుక
లోకంబం దొకకొంత గాదు పదునాల్గుక లోకముల్ గూడ న
య్యేకాకారుని గొల్తు రేరొ విమతుల్ హీనుల్ బాధాతుల్ వినా. 31

(...వరాజమహేంద్రమండిరవరమ్మున నీకుఁ బ్రీతివృ గల్గె...)

ఉ. రాజమహేంద్రమండిరవరానఁ బ్రీతివృత్తయే లేదుగా? మహా
రాజనతాంఘ్రి వేంకటపరాత్పరమూర్తికి; *నీకాపురీ

*(1910 సం॥ 1-2- సంచికలు ఆర్యమతబోధినినుండి)

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము.

“శ్లో॥ సగూఢాంబరహేతీనాం సుషమావహమూర్తయే, సర్వార్థిశము
దాయాన్తు వేంకటేశాయమంగళం.” (వేంకటేశ్వరస్తోత్రం)

రాజమహేంద్రమండరవరంబునఁ గల్గినపూజకూడ నీ
కో జడబుద్ధి! సుంతయిన నూహకు రా దది యేమి కర్మమో.

33

(పామరులైన దాసరులు బ్రహ్మరథమ్మును బట్టి దేవతాగ్రామజీవిత
యంచును ముఖస్తుతి నేయుచునుండు.)

ఉ. “పామరులైన దాసరులు పట్టిరి బ్రహ్మరథం” బటంటి; వా
నామము నెట్లు వాగ్నితి వనాధజనంబులు పట్టినప్పు? డీ

ఈకలియుగములో వేంకటేశ్వరుడు ప్రత్యక్షుడైవమై యున్నాడు. కావుననే పెద్దలు “కల వేంకటనాయకః” అని నడివియున్నారు. వేంకటేశ్వరుఁ డార్చిత్రాణపరాయణుడు. ఈతఁడు నతజనుల బాధలుమాన్య, తిరుపతిలో వేంకటాద్రియందు వేంచేసియున్నాడు. నిక్కవైసభక్తితో నీదైవమును గొలిచిన డింగరీండు సర్వవిధములగు బాధలనుండియుఁ దొలంగి సుఖపడుదురు. కావునఁ బ్రతివత్సరమును వేలకొలది భక్తులు తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దర్శనము నకుఁబోయి యార్చిరహితులై గతకల్పింపులై తమతమ నిలయంబులకుఁ జనుచుండురు. ఇయ్యది యాస్తికులగు హిందువులకెల్ల బాగుగాఁ దెలిసినవిషయమే యైనను నిప్పుడు మనహిందువులలోనే కొందఱు కీర్తిస్తుమతవికారమగు బ్రాహ్మమతమును నెల్పించుకొని యీప్రత్యక్షదైవతముయొక్క మహిమను గూర్చి సందేహించుచున్నారు. సందేహించుటయేకాదు, భక్తిచే వేంకటేశ్వరుని నేవించు సాధుజనులఁ బరిపరివిధముల నిందించుచున్నారు. ఇట్టి వారికిఁ గూడఁ దనమహిమ బోధపడి వారు కూడఁ దనభక్తులై తరింపవలెనను వత్సలత్వముచేఁ గాఁబోలు గాఢముగా నీబ్రాహ్మమతప్రభి ప్రికాంఠించున్న బ్రాహ్మసామాజిక శిబిరములలోనే తనదివ్యమహిమను శ్రీవేంకటేశ్వరుల చూపుచున్నారు. ఈనడుమనే యీక్రింది మహద్భుతము జరిగినది.

పితాపురపు సంఘానాథిపతులై శ్రీవేంకటేశ్వర పాదభక్తులై యాస్తిక శిఖామణులై కీర్తిశేషులయిన శ్రీరాజారావు గంగాధరరామారావు బహదరు వారి భార్యలలో శ్రీరాజా భావయమ్మారావుబహదరుగా రనువారొకరు పితాపురపు సంఘానాథిపతుల యింటనే యున్నారు. కిరొక సంవత్సరమునుండి యజ్ఞిర్ణవ్యాధిచే మిక్కిలి బాధపడుచుండిరి. ఏమి తినినను ఇముడుటలేదు. మంచినీళ్ళు పుచ్చుకొనినను డత్క్షణమే వెళ్ళిపోయెడివి. దాన దేవము చాల

వేమటితోక్కో? బ్రహ్మరథ మెవ్వరు పట్టిన సార్థకంబో వా
రే మటి పట్టి; రూర కరు లేడ్చి కృశించిన నేమగుకా నుతా.

33

చ. ధనికడ దాస్య మాను నొక దాసరి, వేంకటనాథుపాదపం
దనమున దాస్యమూల సలుపు దానులు పామరు లంచు దూటుటల్

కుష్మీభూతమై పోయినది. ఇప్పటి సంస్థానాధిపతులు తమ కామెయందుగల
భక్తిచే ననేకవిధ ఘనవైద్యులచే వైద్యము చేయించిరి. ఆలోపథి, హోమోపథి,
మున్నగు పథములెల్ల నయినవి. ఆయుర్వైద్యశిఖామణులగు. పండిత గోపాలా
చారిగారిని జెన్నపురినుండి రప్పించి వారిచే వైద్యము చేయించినారు. కాని
యేమియుఁ గార్యము లేకపోయినది. మానవపర్యయత్నమంతయు నీవిధముగా
నిష్ఫలముకాఁగా నప్పుడా సాధ్యమణి తనకు దైవమే శరణమని నిక్కముగా
నమ్మి తమ యిలువేల్పుగు చెంకలేళ్ళరుని “అన్యథాశరణం నాస్తిత్వమేవశరణం
మమ” యని యంతరంగమునఁ బ్రార్థింప మొదలుపెట్టినది. భక్తవత్సలుఁడగు
వేంకటేశ్వరుఁడు తన్నునే నమ్మిన యాధిపురాలివై గరుణకలవాఁడై యొక
నాఁడామెయం దావేళమై “నాకొండకు వచ్చి నన్ను దర్శించినయెడల నీరుగ్లత
నివారితమగు” నని పలికినాఁడు. అప్పటికి వ్యాధి మిక్కిలి హెచ్చుగానున్నది.
కొండకు పచ్చెద నని మొక్కికొనినది మొదలు వ్యాధి నివారించునని వేంకటే
శ్వరులు పచించిరి. ఈవార్తను విశాపురపు సంస్థానాధిపతిగారికిఁ దెలిపిరి.
వారు బాధ నివాణముగునెడలఁ దప్పక యట్లు మొక్కుకొనవలసినదే యని
మిక్కిలి సరసముగాఁ బలికిరి. ఆమెయందుగల భక్తిచే వారా మొక్కును
చెల్లించుట కంగీకరించిరి. వారమాటపై యాసతి యట్లు మొక్కికొనినది.
అనియేమి యన్భుతియో! ఆ వేంకటేశ్వరుని ప్రభావమెట్టిదో! గాని మొక్కి
కొనినదాదిగా నాకొంగమంతయు మటుమాయమై పోయినది. తినిన పదార్థము
శాల్ల వెల్లిపోకుండ నిమజ్జఁజొచ్చెను. ఈ శుభవర్తమానము సంస్థానాధిపతి
గారికిఁ దెలుపఁగా వారాశ్చర్యమగున్నలైరట! ఆమె భుజించువేళఁ దామ
చుటనుండి భుజించినపిమ్మట గంటపఱకును నచ్చటనే యుండి తినినపదార్థమిం
దుటను గని యామెను వెంటనే మొక్కికొనినప్రకారముగాఁ దిరువతి పంపిం
చిరి. ఆమె తిరుపతివెళ్ళి స్వామిని దర్శించివచ్చిరి. ఇప్పు డారోగ్యస్థితియం
దుండినది. ఇక్కడ నామెభక్తి, శ్రీ వేంకటేశ్వరుల మహిమ, శ్రీవిశాపురపు

కనిన వివేకి సైచుడు, వికావికనవ్వు, నహో! ధవంబు* దం
ధన మని తిట్టు; బామరులు ద్రవ్యపుకాను, లొరుల్ వివేకులే.

34

రాజుగారి సరసతయు, చాల వర్ణనీయుముగా నున్నవి. నిక్కమగు భక్తియొన్నఁ
టికిని పృథాగాబోదు. "సర్వార్థి శమనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళం."

(1811 సం॥ 1, 2 సంచికలు, ఆర్యమతబోధినినుండి)

(వేంకటనాయకుని మహిమ.)

కలికాలదైవతమగు వేంకటనాయకుడు తనమహిమనంతము నిప్పుడు పితా
పురపు కోటలోఁ జూపుచున్నాడు. కీర్తిశేషులయిన వెనుకటి పితాపురపు
రాజుగారి రాణులలో నొక్కరు బహుకాలము తీజనివ్యాధిచే బాధపడి తుడకు
వేంకటేశ్వరుని దయచే నారోగ్యస్థితి నందెనని వ్రాసియుంటిమి. ఈసాక్ష్య
కీనడుమ మరల దుగ్మత్తకలిగినదంట. అంత దానికే గారణము నారయబోఁగా
మరల నామెయందు వేంకటేశ్వరు లావేశమై యిప్పటిరాజుగారికిఁ బుత్రుల
భము కలిగినప్పుడు తనకు 1116 రూపాయల ముడుపు చెల్లించుమని వాగ్దానము
చేసియును జెల్లించనందున నీరోగము మరల నంకురించెనని నుడివెనంట. ఆపలు
కుల నిప్పటిరాజుగా రాలించి జరిమానాసహితముగా 1116 రూపాయలను వేంక
టేశ్వరులగుడికిఁ బంపఁగా నీసతీమణి దుగ్మత్తయంతయుఁ దృటిలో నివారిత
మయ్యెనంట! ఆహా? వేంకటేశ్వరుని మహిమ చాల వర్ణనీయుకదా. నిక్క
మగు భక్తిగలచోట దైవమహిమ కాన్పింపకపోదు.

(శ్రీ వేదాంతదేశికస్వామివారి స్లోకములు)

* స్లో. శరీరపతనాపధి ప్రభునిషేవణాపాదే నా
దబింధనధనంజయప్రశమదం ధనం దంధనం
ధనంజయవివర్ధనం ధన ముదాధగోవర్ధనం
సుసాధన మబాధనం సుమనసాం సమారాధనం.

స్లో. కాచాయ నీవం కమనీయవాచా, మోచాఫలస్వాదుముచా న యాచే
స్థితే—కుచేతే శ్రితమాకుచేతే, దయాకుచేతే ధనదత్తుచేతే.

స్లో. సిలం కి మనలం భవే దనల మాదరం చాధితుం
వయఃప్రస్మృతిపూరకం కిము న ధారకం సారసం

ఉ. కూతున కత్త పేరిడి రగుల్కొను కోపముకల్మిఁ గుంబటకా
బాఁతినరీతి నెందులకొ పాడునదుల్ జగదీశుఁ బల్కు నీ
వారివివేక మే మనఁగ వచ్చుఁ గుమార ? విభుండు ని న్నెటో
నీతికిఁ దిరిప్పి దోసము గణింపక నాకయి పోవుచుఁగావుతకా. 35

మ. “గురులకా దూటుటత” పుటంచు సుజనుల్ గొండాడ, “లక్కేమి? దే
వరనే దూఱుద నే” నటంచుఁ గవితకా బాఁతించునీతెల్వి క
వ్వరు శోకింపరె ? నీకు శ్రేయ మెటులో పొందించుతకా వేంకటే
శ్వరుడే నా కయిఁజేమఁ జూపుచు భవద్యాచాలతల్ నైఁపుచుకా. 36

సీ. వేంకటేశ్వరుండు నీవెకలితనం బోర్చి రక్షించుఁగాక మాపక్ష ముండి
యతనిదేవేరి మహాలక్ష్మి పతికోప ముపశమింపించి ని న్నోముఁగాక
ఆదేవు రెండవవైదలి భూదేవి త్వమ నిన్నుఁజూచి శ్రేయ మిడుఁగాక
యతనిప్రేముడిచాన యాత్మఁబుద్ధి నీపై నుంచి నీల కాపాడుఁగాక

తే. గీ. అతని కావాస మగు వేంకటాచలంబు
నీదోసంగు లడంచి మన్నించి “వేంక
టతీ” యనెడుమాట సార్థకగతి నెసంగ
సద్యశముఁ బొందుటకు నిన్ను సాఁకుఁగాక. 37

(“దేవురుగొట్టునై బయలుదేలుదు తిర్పతివేం...”)

ఉ. “దేవురుగా” ట్టటంచు నలదేవుని దిట్టైడి నీదుసాల్పకుకా
శ్రీవిభుఁ డల్లకుండుత; స్వనేప యునర్చిడి నాకునై సదా
నీ నెటు ప్రేపేనికా నయిచి నీకు శుభం బొడఁగూర్చి నన్ను సం
భాదన నేయురకా జగతిఁ బండితమండలి మెచ్చునట్లుగకా. 38

మ. “పగనైనకా పగనైనఁ బ్రాణభయముకా బ్రాపించియైనకా సదా
భగవన్నామ మెదం దలంచుటయిపో భాగ్యంబు, ముక్తుండు వాఁ
డగు” నందుకా పచియించు గ్రంథములు; నీ వద్దేవునిదిట్టియే
ని గడింపం గల వమృతాత్మకపదము నిక్షిప్తము సుమృద్ధికా. 39

మ. “చిరకాలమునఁ గాని భక్తిమెయి వాసిం గొల్చి పొందంగనే
రరు తద్దేవుని పొందరనము; నై రం బూనుచో శీఘ్రమే

అయత్న మలమల్లకం పథి పటచ్చరం కచ్చరం
భజన్తి విబుధా ముథాహ్యాహా కుక్షితః కుక్షితః

యరయం జాలుదు" రంఘ విందు; మది తథ్యమైవనో నీ కనుక
ద్వరలోఁ దిర్బతివేంకటేశపదపద్మస్రాప్తి యాత్రాగతికా. 40

(నీ) పదివఱ కీశ్వరుండవట ?...నీకొకయయ్య...వైష్ణవంబిడినవాడట)

మ. హరుడే కా, యల వేంకటేశ్వరుడు ము ? స్మల్లేయగుంగాక నో
రఱుగక దిట్టితి రుప్తుఁ డయ్యె నతఁ; డీయత్యాహితం బాఁగ నీ
గురుముఖ్యుండె గలండు, దేశికుని కెగ్గుల్ గట్టి రుప్తత్వముక
బొరయక జేసెద వేది దిక్కు ? * శివుడుకొబూనండ యిప్పట్టునక.

మ. హరుడే దేశికు నడ్డజాలఁ డనుచో నన్యాయరశే)ణికిం
దరమే ? వారలయంశ మింత గల ధన్యమృత్యుసంసారు లె
వ్వరికేనిం దరమే ? శరణ్య మెదియో వాకుత్తు నీ వేంకటే
శ్వరుడే నూ ! యల వేంకటేశుడును గావక లేడ యిప్పట్టునక. 42

ఉ. "దేవుడే లేని మానిసికి దేశికుఁ డెక్కడినుండివచ్చు" నం
చీవల నింతకాలమున కిండుక బోధకు ఫచ్చె; మేలు ! నీ
చేవ, నెబాసు ! నీపదన, నీ ! పహవా ! భవదాస్తికత్వ, మీ
త్రోవను బోవుసాహసికి దోహము చేయఁగ రాని దుండునే. 43

అ. వె. "అమృతపులు డ్రొంచు నమలాత్మలకు నెందుఁ
బిన్నతల్లిచెవులు బీజపూలుఁ
గావు" దేవుఁ దిట్టు గడుసుమానిసి కుపా
ధ్యాయుఁ దిట్టు పెంత తప్పిదంబు. 44

(తాతికి అప్పకు మ్రొక్కఁజెల్లునే)

చ. తొలి నతఁ డీశ్వరుం డగుచుఁ దోచియు వేంకటనరసింహ కై
న్నలరెను వేంకటేశుడుగ; నజ్ఞులరజ్జులకేమి, సోమయా
జులు మును గొల్చు వేల్పువలెఁ జూ మృతఁడౌ హరియుకొ హరుండు; మూ
ర్ఖుల కతఁ డొక్కటాయయు నగుక దలదిమ్ము పదల్చుపట్టునక. 45

ఉ. రాతిని దిట్టి తా "నొకయరాతిని తిట్టితి" నంచు నెంచు నే
వీతనయిండు, వాఁ డొకట వేరము భారము గాఁగ నెత్తితో

కాతిని బిట్టు మట్టియు “నరాతిని మట్టితి”నంచు నెంచుఁ జు
మౌత్తనయా ! వివేక మిటు లూరుచు నున్నది నాఁడు నాఁటికిఁ.

ఉ. రాతి కరాతి వైతి, పలరాతిని దేవుఁడె యున్నచోఁ బురా
రాతి కరాతి వైతివి, భరం బది మైమయిఁ బోన దమ్మురా
రాతి కరాతివైతివి, పురాతనవిజ్ఞులు రోసినట్టి దీ
భూతిమతంబు; దీనఁ బరభూతియు వక్త్రవిభూతియుఁ జెడుక. 47

చ. తిలకము లేనిమోము పితృదేవత లాదటఁ జూచి “యక్కటా !
తిల + కము మాకు నున్న” యని తిట్టి శపింతు రటం చెటుంగ రే
యలఁతులు, వారిఁతోవఁబడి యర్భక ! చక్కని యన్వయంబు తి
ప్పల కరఁ జేసి తంచు చగవక పలసెక, చెలిసెక భవద్దతుల్. 48

(దేవుఁడ నొడువేని... వేంకటేశ్వరా)

ఉ. “దేవుఁడ నొడువేని” యని దిట్టతనాన నెదో పదించి; తా
దేవుని కింతమాత్రమునఁ దీవ్రత పుట్టగు; ముందు మొక్కి కొ,
మ్మా నెనుకక నిరాదరణ కగ్గము గ మ్మపు డేమి యానా? యా
దేవుని దేవతాగరిమ తెల్ల మగు న్నిమనస్సు లోపలక. 49

కా. నేనే యించుక చచ్చ చేసితిని నీ నేరంబు వారింప; నీ
వేనోరో యెర వొండు తెచ్చికొని యెంతేఁ బ్రేలు, మా వేంకటే
శాసుం డీయఱపుల్ గణింపఁడు, శిలాసౌజన్యమే చూపు నీ
వై; నేమందువా? “యాదృశీ” యనెడివిద్యద్వాణి దుర్వాణియే. 50

(మహామృదు విగ్రహపూజ గాదనెన్)

ఉ. స్వచ్ఛపువంశముక గణన సల్పవ, పెద్దలమాట లెక్క లే,
దిచ్చకు వచ్చినట్టులుగ నేవియొ ప్పల్లదము ల్లిఖించి యే
మైద్విమతంబో పట్టి పయిమిక్కిలి దేవునిగూడఁ దిట్టి సం
పచ్చకలంబుకొన మిటు పాటుపడందగునే కుమారకా. 51

(విగ్రహరాధన సేయరెవ్వరు)

ఉ. విగ్రహముక ద్యజించి గురువిగ్రహముక దిల కెత్తికొంటి, నీ
కాగ్రహచార మెట్లయిన నానలకుక జనదయ్య; నిన్ను నే

తిల + కము, తిలోదకము,

*శ్లో॥ యాదృశీ భావనాయత్ర సిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ.

దో గ్రహ మొందు చెడ్డదయి యోగ్యతకుం గడు దవ్వొనర్చె; నీ
వాగ్గ్రహత్వప్తి కీమతము నందితి వంతయు నే నెఱుంగుదుకా. 52

(శంకరపాదుఁ డర్చికోపాసన నీసడించెను)

ఉ. కావలె భార్య, పుతులును గావలె, ద్రివ్యము గావలెకా, మఱిం
గావలె సౌఖ్యముల్, మఱియుఁ గావలె సర్వము; విగ్రహమ్ము పోఁ
గావలెనే కుమార ? సరిగా విను “విగ్రహపూజనమ్ము మూ
ర్ధ్నావళి” కందు వేని యెటు లార్దులు శంకరముఖ్యులొప్పిరో. 53.

(వ్యాసమతంబు... నేడు త్రొత్తగాఁ జేసినదారిగా దిది)

ఉ. వ్యాసులవారు సూత్రముల బ్రహ్మముఁ దెల్పి పురాణమందుఁడ
ద్భాసుర చిద్విలాసముల భంగులు దెల్పిన వారు; సూత్రవి
శ్వాసము చూపి తక్కుగల సంగతులకా ద్యజియించువారు స
న్నాసులు, భిష్టు లొదురు గృహస్థు లటుల్ చరియింపఁ బూనినన్. 54

ఉ. అన్నిటి తేకవాక్యతగ నారసి చూచిన విగ్రహంబు సెం
పన్న గృహస్థుకోస మనుభావము దేలెడి, నిర్గుణాత్ము నె
లైన్నగ నేర్పు వీడు ? గుణమే కడుముఖ్యము గాఁ జెలంగు నీ
సన్న యెఱుంగ రూరకయ జందెము ద్రెంచెడి శేస్తు లర్చకా. 55

ఉ. వ్యాసులు బ్రహ్మముం దిలఁచి యాతని విగ్రహరూపమం దెదో
రోసముఁ బూని తిట్టు మనిరో ? విని రోయుదు రిట్టిత్రోవ జ
జ్ఞాసువు లర్చకా ! యిటులు కాసరకూసర బోధనేయఁ దా
వ్యాసుడు; దీని నింక నొకవ్యాసు నుపాసితుఁ జేసి నేర్పితే ? 56

ఉ. వ్యాసమతమ్ముఁ బట్టి యలబర్హమ్ముఁ గొల్తువుగాక, యేడ దీ
కూసుమతంబు ? దేవగురుకోపమహాపదవాప్తసర్వస
న్నాస్యసక్యతంబు; నీపలుకు లర్థములేని పాఠ్యపర్దనా
భ్యోసపు వ్యాసముల్ గిలుకువారలకాటు లసారముల్ సుమీ.

కా. వ్యాసుం డీమత మొప్పెనే ? కటకటా ! వ్యాసాశయం బెట్లు ? స
న్నాస్యసుల్ వోవుపథంబు శేస్తులకుఁగా వ్యాసుఁడు కానించునే ?
దానీవాసకళత్రపుత్రనితతికా దౌదవ్యులం దోలకే
లా ? సంసారికీఁ గర్మబంధ మది వాలాయమ్ము డీ లయ్యెడికా. 58

ఉ. శంకరు లొప్పినారు మతపట్కము; విగ్రహపూజయందు ని
శృంకమె పట్కముకా; జడులసంగతి నిప్పటియట్లు పాపపుం
బంకముగా జగంబు నిలువక గమకించినయార్యుఁ డాతఁ డీ
శంకరుఁ బోఁడు, వ్యాసమతసర్వరహస్యవిదుండు గాఁడొక్కో. 59

క. శంకరమతమ్ము గా దిది, సంకరమత మైన నగును; శంకరుఁ డెట్లా
కాంకరిని బీతమున ని, శృంకమ్ముగ నుంచి పూజ సత్వెఁ గుమారా. 60

మ. తల బోడిం బొనరించి, జం దెములు తద్దం ద్రొంచి, “సన్నాసిపో
కలు గాఁ బోదు” మటందు రెవ్వ రలవా ర్కంబాక్షులకా వీడ, రే
తలఁపులో మానరు, “దేవళం” బనిన నిందలో నేతు; రీచెట్టపో
కలు నీ కేగతి నబ్బెఁ దుట్టతుదకుకా గార్హస్థ్యసంచారికికా ? 61

శా. ఏకర్మమ్మును వారు మానరునుమీ ! యీ కర్మమే తక్క; నీ
ఏకర్మం బన నేమిగాఁ డలఁచెదో ? యేకర్మ మార్యుల్ బుత
త్తోకుల్ శ్రీకరు లప్పదీక్షితముఖుల్ శోధించిగో వేదవి
ద్యాకంబాతథవాసతారు; లవి యేతచ్ఛబ్దతోబోధ్య మా. 62

శా. జ్ఞానప్రాప్తి కనేక మార్గములు విజ్ఞానుల్ పునఃసంగించి రి
య్యానందాత్ముని కిన్ని మార్గములు తుల్యంబుల్ నుమీ, విగ్రహ
ధీనుల్ గొందఱు గల్గుమాత్రముననే దేశంబు గోసెలెనే ?
జ్ఞానం బూరక కల్గునే ? యదియు నంగళ్లమ్ము క్రయ్యమ్మొకో ! 63

మ. ఎవఁడో మొక్కని కబ్బుఁగాక శ్రమ లేకే జ్ఞానసంపత్తి; యిం
కననికా దక్కినవార లెల్లరును నల్లైవారె ? యవ్వారికై
శివవిష్ణులయముల్ నెలంగుత; మెటుల్ శిష్యుండ ! నీ కత్తె నీ
యవివేకంపుమతంబు? దేవగురునిందానందసంధాయుడై. 64

ఉ. వేదములందు లేదనుచు విగ్రహపూజన మొప్పు గంట ! యీ
వాదులు గొందఁ; అయ్యదియ వాస్తవ మందము; మూఁడుపూటలున్
సాదము మెక్కి కుల్కుఁ డని సారెకు వేదము లేడ్చుచున్ననే ?
లే ఁట భుక్తికికా విధి; యశీకము గా డది మాన్య రాదొక్కో. 65

శా. ఏమీ, వేదము నంతమున్ దెలిసియే యీ మెట్టవేదాంతపుం
బూమె ల్వుట్టెనే ? దీనికికా ఫల మెదో పోనిమ్ము యోజిత, మా

ర్యామోదం బడి తప్పితోవుట, యపాధ్యాయాగ్రహోదగ్గఃసం
గ్రామారంభము నెత్తిమై బడుటయుంగా కన్యముం గల్గునే ? 66

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టితివే యను, మట్టితిట్లకుణ్
దురకలు దూరెకుల్ ముతయుఁ దొల్లిటిపెద్దలహద్దు లెట్టివో
యెఱుంగనిమోఱకుల్ గద సహింతురు; వీరలమెచ్చు సత్కవీ
శ్వరులకు వారికివ్యుల కనహ్య మెఱుంగదువో, యెఱుంగవో ! 67

చ. ఇతరకులస్థుఁ డేమతమునేని గ్రహించిన నంత నష్టి లే;
దతులము బాహ్యతాన్వయమునం దుదయించి పితామహాదులున్
ఇతరులు వోవువార్గములు పిప్పిగ నెంచి స్వతంత్రులై శుగ్రీ
స్మృతిగృహిదూరమైనగతిఁ జెందినవారియవస్థ శోచ్యమా. 68

క. రామానుజాదు లందఱు, నీమార్గము తెల్వి లేకయే విగ్రహపూ
జామంత్రము లొప్పిరిగా? యేమీ సాహసము తుడిచి నిందు దిగితివే. 69

(సలాముఁ జేసి గుడిదూరెడు తిర్పతివేంకటేశ్వరా?)

చ. లలి మనవేంకటేశుఁడు “సలామిడు” నంటి; “సలాం” పదమృచేఁ
దెలియఁగ నయ్యె ‘మల్క’ కని; దేవుఁడు వానికి నల్లఁడే చుమి,
“మలక పదమృ సాచి తను మట్టుడు నర్చకుఁ గొట్టె దేవి” యన్
పలుకు లెఱుంగవే తనయ? భ్రష్టైతోఁ బనియేమి సామికిన్. 70

(తలఁకుచు...దండము పెట్టఁగవచ్చువారినే తలఁగొఱిగించి...చెప్పితో...
గొట్టెదవు)

చ. తలఁకెడివారికే విభునిదండన, ‘మేనుఁగుఁ జూచి భీతిమైఁ
దలరెడిమానవుండె యొకతప్పన ముస్సన కగ్గ మానుఁగా,
కలగజరాజుమార్గమున నట్టై చరింపక యుండుతాటియా
కులచెడుచెత్తముక్కలకుఁ గుంజర రాడ్చయ మేడ దర్శకా. 72

చ. అవుర ! విచిత్ర, పెంతటియనార్యమొకో కలి; బగ్గిన్నవక్త్రగ్రం
భవులకునంట ! మల్కల* యపాత్రపుఁగూతలు గీతలంట ! హా

(* రద్దేహింమానుండి.)

నీ॥ కోతిరూపంబైన పోతుహస్తంతునూ వేపార్లు దైవమని వేడుకొనిరి...
అడ్డబొట్టందరూ “హరాహరా, బల్కిరీ సుద్దబొట్టంత హరి పెద్దయనిరి,...

శివశివ ! రామరామ ! హరి ! శిష్టవిగర్హితమైనమాగ్రముం
దవిలిన శిష్యునిన్ మనిచి ధర్మ్యకథమ్మునఁ బెట్టి పోవరే.

72

ఉ. సారాచారవిచారదక్షుమగు వంశమ్ముందు జన్మించి ని
స్సాయల్ మల్గులు వోవుమార్గముల నిచ్చల్ నించు నీచైదిచే
ధీరుల్ దూఱక యుందురే కటకటా ! “దీన్ మావులా” వారికిఁ
వీరల్ దాసులు, వారిబాస తుద కబ్బెన్ వీరి కంచుక సుతా !

(లభించినమాయకీర్తికిఁ భంగమువచ్చె నీమహిమ పాద్యదె)

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దేవభీ మూడినమీఁదఁగాని యీ
తిరుపతివేంకటేశునిపృతివృక్ష భంగములేమి లేరె; నెం
దలు మలకల్ ప్రయత్నముడి త్రవ్వినపిమ్మటఁగూడ దేవభా
లారుగక నిల్వెయన్నయవియో వినియుండవుగాక యర్చకా!

74

కొంటెలందరుగూడి కృష్ణు డనిరి... సీ॥ ...పంచితము పేడలే బహుశుద్ధి అను
కొని యిల్లువాకిట్టెల్ల చల్లకొనిరి, ... భగవతాభక్తులు బారుగామానుకొని విగ్ర
హపూజలే యిట్టనునిరి, మలమూత్రమే దోషములు తీర్చుననుకొని పేడ వుండలు
పంచితాలు తినిరి... శిలులు ముమ్మలు మిమ్ము రక్షించగలవా... సీ॥ పార్వతీ
దేవివై భస్మానురుడు మోహించి దా మెగునుని చంప తనిమివాడు...యిత
ముండల బోతును యీనుగ్రడనక, కొల్వనలెనయ్య అల్లాను క్రిమముగాను ...
సీ॥...గీ॥ భిడియపడరయ్య పైపముకు యుడియరయ్య, మడ్డిపూజలు యిఖనైన
మానివేసి, ...౧౯॥ సీ;...భాగవతమునుబట్టి పలుగు కృష్ణునిచెరియ నిజమువ్రాసి
తినయ్య సుజనులారా, ...౩౦॥ సీ॥ రామాయణముగంకు భారతంబేబొంకు గొల్ల
భాగవతంబుపొల్లుమనుచు, ...తే॥ ఇహములోయొక్క ఖరతను మోచు
యనుమా, సత్యపురుషులు చెప్పిరీడగతియందు...॥ ౩౧ సీ॥...మొహమ్ముదు...
దేవతులనైననూ...రాళ్ళనైనా, పూజించకూడదని బోధించి చెప్పినామానలేదు,
...॥ ౩౩॥ సీ॥ కుడివరాగ్రంథమే ఖరతను ఘనమయా యితరగ్రంథములన్ని
యొడమనుంచి, ...॥ ౩౯॥ సీ॥...గోమాంసములు మాకు గోమయంబేమీకు పాలు
మాకును పంచితాలు మీకు॥ ...౪౨॥ సీ॥ ...గీ॥ శంకరాచారి
చేసె మీ సంకరంబు, ...౪౫॥ ... (మక్కి మక్కి నకలు).

(ముంగలవారు... దైవ మటంచు నిజ నొనియాడువార లవి నేటికి
బూటక మయ్యె)

చ. ఎఱిగియు నోర్వలేనిజడు లేవియె ప్రాణినయంతమాత్రనే
“తిరుపతివేంకటేశ్వరు ప్రతిష్ఠకు భంగముగల్గె” నంచు నీ
పటచె; దుపాంగమై జలధి యంతయుఁ గల్లునుకోకు మయ్య! ని
క్కరిగ తినేమి యడ్డు భషకపక్రప్రకటారవార్భటుల్ ! 75

కా. అబ్బాయీ! నినువంటివాఁ డొకఁడు మర్యాదల్ దిగం బ్రాపి యే
కబ్బుంబో యొకఁడల్లినంత నది నిక్కంటై జగజ్జాలముల్
తబ్బిబ్బెనను బోనికీర్తి గలభూభ్రాస్వామి కెగ్గాన ? యే
మబ్బా ! సూర్యుని బుగ్గిచే నడచుచుదేవయ్యల్ ధరకొ గల్గితే. 76

ఆ వె. అర్థశతకమ్ము తుదకు ననర్థశతక
మగును సంపూర్తిఁ జెందిన యట్టికతన
నప్పడునుగూడ నీనోలి కతఁడు రాఁడు,
భయపడక తక్కుసగ మెట్లొ పాడు మబ్బు ! 77

ఉ. తీతువుపిట్ట యభ్రము క్షితిం బడకుండఁగ నాఁగునంట ! విం
టే ? తనయా ! యటుల్ సుని నశేయశంబది వోకయుంటకై
కైతయొకింత డాతునను గర్వపుఁ బల్లదముల్; యథాగ్రహ
భ్యాతిను యేని దుర్బగుల కాలులు దాని నడంప నేర్పునే. 78

(నీకుఁ గలటిప్రాధిమం బందఱులోన మెచ్చుకొనునట్టి యకాలము సంభవించె)

ఉ. మందఱమెచ్చు మెప్పులవి ముప్పులుగా నెఱుంగం దిగుకొ, యదం
‘బందఱు లోన మెచ్చుకొని’ నప్పడయా; నెటువంటిపదమ
న్ముందఱ ‘మేల్ బలీ!’ యనియు, మో మటుత్రిప్పి ‘యపాతుఁ డీతనికొ
గందుమయేని పాతకము గల్గు’ నటందురుగాదె పుత్రకా !

ఉ. చిందులు దొక్కి ‘నేను గురుశేఖరుఁ డిట్టుట కిట్లు దేవతా
నిందకుఁ బూనుకొంటి’ నన నీకడనే ‘సరిగా’ చటందుని పో
కొందఱు, కొందఱో, మొగముకొండొక దిద్దిపినమీఁద నేమిగా
నందురొ నీ వెఱింగినరహస్యమే నే పచియింప నేటికికొ. 80

ఉ. మానసమే పృథాన మగు మానిసి; కందలిభక్తి భక్తి, యం
దూనినపూజ పూజ, యది యొప్పినమె చ్చది మెచ్చు, దాని కిం
వైనది యింపు, దీనికి సమస్తసగమ్మును సమృతించు; నీ
మానసమేని యొప్పు; నది మాత్రము బ్రహ్మ సృజింపకుండెనే. 81

మ. మునుకొన్నట్లు త్రిశుద్ధిగా సతత మమ్మార్తిక బ్రశంసించి నేఁ
డనిశమ్మున్ మది నెంచుచుకొ బయికి నన్యాయమ్ములకొ గిల్కి యీ
యనయ మేరికొ కట్టి పెట్టెదవె? నీయాంతర్య మల్లెనుగ
కనఘుల్ తక్కినవారి కట్లుగుట తే మత్యాహితం బర్భకా? 82

(నవ్వులు నీవు వైవర మన న్నగువారలు)

క. నవ్వుండు గాఁడె? శిష్టా, కవ్యగ్రణి హనుమదాఖ్య గలబుధుఁ; డెటు సం
ప్రవృత్తిగ వేంకటేశ్వరు, నవ్యయు నుతియించెఁ జెప్పు మర్భక! నాకున్. 83

(1934 సం॥ ఫిబ్రవరి లాభివన సరస్వతినుండి)

తిరు ప తి వేం క టే శ్వ ర తత్త్వ ము.

చ. “తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకాఁ”డని తిట్టుచున్న యా
పురుషుల నైతముకొ మడుపుమాటలు కట్టునటుల్ పొనర్చి నీ
గిరి కరుడేర బుట్టగొటిగించి చుంపడి చెప్పుదెబ్బ లే
డైతి నపరాధిగిడుగ విధించువు తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 1

ఉ. నీమహిమంబెఱుంగని విశితులు కొండలు విన్నుదూఱుచో
సామము చేతనో, నయరసంబుననో మగలించి వారికిం
గామిత మీఁగడంగెదవ కాని నిజంబుగ నీర యల్గినకొ
భూమిపుడైన హృదయపురొకొ? తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 2

ఁ. పృణతులినర్చిచేసి తులులల్ పొనరించెడి దుష్టచేష్టలం
గణనయొనర్పబోకుమి, యొకానొక డట్టులొనర్పకున్న న
గ్గుణాహితుకొ నహింపకుమి, కోవదులేరుమ దాన నిన్ను దు
ర్గుణుఁడనఁదోస, నీ పథ మెఱుంగుము తిర్వతి ॥ 3

ఉ. భక్తులయందు నీకుఁ గలపారములేని కృపారసంబు సం
రక్తియుఁ జూపు పొంటె నపరాధులనేరము వారినోట సా
మోక్షులచేర ముందు వినకున్న భయోక్తులచేతఁ బిమ్మటకొ
న్యక్తముజేసి మొక్కుబడు లంచెదు తిర్వతి॥

ఉ. అవమతి నీకుఁ జేసెడు దురాత్ములగర్వ మడంప నెల్లమా
నవులును బూనియుండు తరుణమ్మునఁ దద్భరమేల నీకు? వా
స్తవమిది; సేనగల్గు నృపసత్తముఁ డెవ్వఁడయేని తాన కా
త్రపుల నదల్పు పూనికను చాల్పునె తిర్పతి॥

ఉ. దైవమవైన నీయెడలఁ “దవ్వులు గల్గు”నటందుఁ బల్కు బ
ల్కావలులైన వారిపయిఁ గారుణికత్వముఁ జూపఁబోకు ము
య్యా! విధిగానఁ జెప్పితిని, వాగ్విహమొందకుమయ్య! నేతకుఁ
సేనకులైన వారలు వచింపరె॥ తిర్పతి॥

చ. ఎఱుంగక నీపృతాపము, సహింపక నీఘనగౌరవంబు, కా
ర్లఱుచుఁ బరికాపభులనంపియు నీదు సుదర్శనమ్మరి
త్తరళగవీపరంపరకుఁ దాళక చొచ్చిరి సూర్యమండలా
పరిపథమందు దైత్యకవిపక్షులు తిర్ప॥

ఉ. దేవుని నిన్నుఁదిట్టు దురదృష్టులలేరొకొ మున్న! దానిచే
నీ పహి తగ్గెనే? యిపు డనేకులు తాపకదివ్యజంఘికా
పీఠరేళలేశమును బీఠకఁగలారె? భవత్ప్రతిష్ఠయుం
బోవుట యీజగంబు సరిపోవుట తిర్ప॥

8

ఉ. భావమునందుఁ జంచలతఁబాయఁగ దేవుని రాతియందు సం
భావన చేసినారు మును పాఞ్జులు, కాని నవీను లట్టి సం
భావననేయఁజాలరట! భార్యయు, దల్లియు నందు భేదసం
భావన యెట్లుచేసెదరొ వారలు తిర్ప॥

9

చ. “గురువును దైవముకొ మనకుఁ గూడ” ధటంచు వచించువారికిం
దిరువతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకాఁడు, యథార్థవస్తు త
త్పులగనూరికికొ గలఁడు దైవము తిగ్మతి వేంకటేశ్వరుం
డరమరిలేక నీ వరయుమా యిది తిర్ప॥

10

ఉ. దేశికుఁడంచు నిన్ను వినుతించెడివారిపయిం గృపారసా
వేశముఁ జూపుమయ్య! యొక వెంబరగొట్టు నుతించఁడేని నీ
వాశతునికొ సహించిన మహాత్ములు నవ్వుదు; రట్లుగాన నో
యీకుఁడ! తగ్గితిత్ విధియింపుము తిర్ప॥

11

చ. తెలియక నీ ప్రతాపము, మదిందలపోయక నీ మహత్త్వముం
బలుపలు తిట్ట, నాపదలు వచ్చినవేళల నీపదాబ్జముల్
గొలిచెడునట్లు చేసి కడకున్ దరిజేరఁగఁదీసి వారలం
దలగొఱిగించి కొట్టు మిరుదొడలఁ దిర్ప॥

12

చ. యశమువహించుఁ దప్తవిధి నబ్బిన నీ ఘనముద్రదాల్పుటం
బకువులుగూడ గోపతినమాఖ్యవహించి చరించెడున్ నిరం
కుశగతి సంస్కరించు నలగోవులఁ గావున నేరు నీకృపా
వకులు మహత్త్వముం గననివారలు? తిర్ప॥

13

ఉ. నీయభిధానముద్ర గమనించెడుగోపతి కెవ్వఁడో సురా
పాయయొ, జారుఁడో, తులువ, పాపి, శతాత్ముఁడు, శుంభ ముక్కుద్రా
డ్యోయఁ దలంచుఁగాక, యటువోయఁగశక్యమే? శక్యమే నిలం
జేయుల వారి నీవు నిరసింపవె తిర్ప॥

14

ఉ. పేరునునూరులేని పెఱవేల్పులనామము లుగ్గడించినన్
జేరెడుముప్పియుం దొరకఁ జెల్లదు గాని భవద్భటుండు నీ
పేరువతించుచున్ బయలువెళ్ళిన భుక్తికి లోటులేదు; నీ
పేరుమహత్త్వ మెంత వినిపింతును? తిర్ప॥

15

ఉ. ముంగలివారు నీచరణపూజయొనర్పకయున్నఁ దావకాం
శంగొను రామకృష్ణులను నైతము పూజయొనర్పబోవువా
రుం గలుగంగఁబోరుగద? రోయక వారినిఁగూడ నీవు నీ
బొంగు బుజానఁ బెట్టి కొనిపామ్మికఁ దిర్ప॥

16

ఉ. నీపదముల్ భజించు నవిసీతు లనేకులు దెల్పినచ్చి వా
రాపని మానిరంట! యిదియంతయు నిక్కమయేని పాప
పూపలు రామకృష్ణులకు బొంగుబుజంబునఁ దెట్టి తోవయుం
జూపుచుఁ బొమ్మ నీవరుగుచోటికిఁ దిర్ప॥

17

చ. “పరమును మీర లందఱు నుపాసన నేయు” డటంచుఁ జెప్పి, “య
న్నరచువు నీవ” యంచనిన వ్యాసునిపై నిఁకఁగోపమేల? “నీ
చరమును నీవుకా” వనుచు వాకొనువారల నొంచఁగా నిరం
తరచుగదీక్షు నెల్లపుడుఁ దాల్చును తిర్ప॥

18

ఉ. జ్ఞానవిహీన గోతి, యదిపైతము నీకథ వ్రాసె; నింక వి
జ్ఞానముగల్గుపూరుషులు మానుదురే? మఱి గోతికన్ననుం
జ్ఞానము లేనిమర్త్యుడు రసాస్థలమం దెవఁడేనియున్నచో
వీనికిఁగూడ గాథ వినిపింతును దిర్ఘ ॥

19

ఉ. “వ్యాసుడు కాలచేరు”డని వాకొనుటెట్టిదో, “రామకృష్ణుల
భ్యాసముచేసినారు సురపానము, జారత” యంట యే ముప
న్యాసమె, “గంగిరె” ద్దని మహాత్ములు నిన్నును టట్టిదే; విప
ర్యాసముగాఁ దలంతుఁ జడు లయ్యది తిర్ప ॥

20

చ. కలవు రసప్రవాసము, లభిండుఘనాగమశృంగారపం
బులుఁ గల, పద్మతాడకవిపోషణజాతమహాఫలంబులుం
గలవని యెంచి నీకలిమి గల్పిరి తిర్పతితోడ; దాని మూ
ర్ఖు లెఱుంగలేక గుట్ట యనుకొందురు తిర్ప ॥

21

ఉ. కనఁబడుఁ జిత్రధాతువులు, గన్పడు సిద్ధపదంబులుక, నుద్య
గ్జఁగణనీయవస్తువులుఁ గన్పడు, దృశ్యములెల్లఁ దిగ్వితిం
గనఁబడు బుద్ధిగల్గి సరిగా గుఱిగా గురుపాదసేవ సే
సిన యనఘాత్ములందఱకీఁ జిత్రము తిర్ప ॥

22

చ. “తిరుపతిఁబట్టి నీకుఁగల తేనె” మటంచును, “నిన్నుఁబట్టియే
తిరుపతి” కంచు మూర్ఖులు పదింబది దండ్రము లెన్నియోని రే.
స్పృశించినఁగాని మీర లవి పాటియొనర్పరు; బ్రహ్మచేత కె
ప్పుడు ప్రతిసేయఁగాఁ గలుగువారలు? తిర్ప ॥

23

ఉ. “చాయయు ఉప్ప”యంచు నిను జవ్వయొనర్చుచు, “నీకుఁ దేజముం
గోయ” నటంచుఁ జెప్ప నెఱుమూర్ఖులు తిర్పతి గాఁగ్రహముం
జేయఁగ నీకు గొప్ప మహనీయుల గూర్తు; రెఱుంగరేమె యీ
న్యాయము “రాత్రిభార్య పవ” లమ్మని తిర్ప ॥

24

ఉ. ఏగిరియంచు నీవు వనియింతువో, లీలలు చూపుచుందువో,
యాగిరి పల్లెయైన జను లంతురు తిర్పతియంచు, దానితో
యోగమె కాని యేటికి వియోగము నీకు ఘటించు? “వీడినకా
భోగములేదు నీ” కనుట మూర్ఖత, తిర్ప ॥

25

చ. గురు పగునిన్నుఁ గావనుచుఁ గూయుటయే యొకతప్ప, దానిపై
గురువును బల్కరాని పలుకుల్ పలికించు టిఁకొక్కతప్ప, దు
స్తర మగుపాప మిప్పగిది సారెకుఁ జేసెడివారికోస మే
నరకము క్రొత్త దేర్పఱచినాఁడవా! తిర్ప॥

26

చ. ఎవఁడు దశావతారముల నెత్తెనో వాఁడవు నీచ, త్వత్కలా
భవులనికాదె వ్యాసుఁడు ప్రబంధములం దల రామకృష్ణపుం
గవుల నుతించు, టీవు నొక కంటకు గన్దొనుచుంటఁ బీడికా
ధవనమునం బ్రతిష్ఠ కనుపట్టుట తిర్ప॥

27

ఉ. “దేవుఁడ” పండు నీకు వినుతిం, బ్రజుతిం బదరించువారెపో
కోవిదు, లట్టి కోవిదుల కోసమే నీవిధవంబు సర్వమున్
గావలె నందుఁ గోరుదువుకాని కటఁ! తెగ నాడఁజూతుచే,
కాపలులైన వార లది గానరు తిర్ప॥

28

ఉ. రాజితరాజరాజనగరంబు లనేకములందుఁ బెంది లీ
వోజమెయింబ్రతిష్ఠ, యచి యుండఁగని, మృత్యు మున్నపొంది
రాజమహేంద్రముందెరవరమ్ముల మిన్నగు పీఠకాపురీ
రాజమహేంద్రముందెరవరంబునఁ దిర్ప॥

29

ఉ. ఎల్లగు “నీవ యాదిపతి వీర్జింగంబుల” కందు నిన్ను వే
నోళ్ల నుతింపుచుండఁగ, బసుల్ మఱి కొందఱు “నీకు స్తోత్రమే
చెల్ల”డటంచు నిన్ను నిరసింపఁగసాగిరి, స్వామి! యేమి యీ
యల్లరి! పెట్టవీవు చెవివైనను దిర్ప॥

30

ఉ. కర్ణమునందుఁ బెట్ట వనికాదు నుమీ, పనియింను టింత గాఁ
బూర్ణముగాఁగ నించితవి ము; న్నదిచాలక యిట్లు తీర్చి వ్యా
కీర్ణత నొందుచుండిరి నికృష్టులు వారలు తృప్తిలేక; ప
ద్యార్ణవ! తృప్తి నేయఁడగదా? యిఁకఁ దిర్ప॥

31

ఉ. నేమముగోరి తిర్పతి పసింది ప్రసన్నతఁడాల్పి సేక
స్తోమమరగ్రుచుంబ పగుచున్ విలసిల్లెడి నిన్ను రామరా
మా! మహి నేరొ దూఱుమర! టంతటి మాత్రన నీరు విక్రమై
గోమముగూడఁ బోదని యెఱుంగుము తిర్ప॥

32

ఉ. కింకరులై భవత్స్వన మొగిం బచరించెడి భక్తకోటి శే
కొంతును జంతులేని కఱకుందన మొక్కఁజొసంగి, వైరితా
టంకవతిమనోహరనిటాలతటాలకకుంకుమపుభా
పంకముఁ బాపుశక్తి నీడువాడవు తిర్ప ॥

33

ఉ. “పంబినవేడ్క నిక గొలుచు పార్థివు లజ్ఞ”లటంచు, “నీకు న
ర్థంబు లొసంగువార లపథంబునఁ బోయెడివార”లంచు నై
చ్యంబు ఘటించు) పాలకునియందునఁ గొందలు “తిన్నయింటి వా
సంబులు లెక్కపెట్టు” నరసం బిది తిర్ప ॥

34

ఉ. ఆదట గల్గి విన్మూ, భవదంశనమద్భుతలైన రామకృ
ష్ణుల కెందునైన జగమందున ముందు సవర్య చేసి యా
మీఁదను “నీవులే”వనఁగ మేకొనుదుర్భుతు లుండ, దున్నచో
మోఁదరె యోగ్యులెల్లఁ బనిముట్టునఁ దిర్పతి ॥

35

ఉ. పందలు వేలు పద్యము లవారిగ నిం బడఁ దిట్టుచుం గటా!
క్రిందును మీఁదుఁ గానక లిఖించురు పత్రికలందుఁ గొంద; టీ
చందముఁజూడ వారిది దొంగని తోఁచదు, వారికట్టి శ
క్తిం దయసేసినట్టి తమదే యది, తిర్ప ॥

36

ఉ. “దాసులు నేసినట్టి పలుతప్పలనైన సహించు” వంచు, “చే
ర్మోసినవాడవీ”వనుచు, మోరకులేగతి నిన్నుదూతినక
రోసముఁజెందకుండుట “వైరుధ్యమటం” చెవరేయన్న నీ
చేసెడుకార్య మేమఱఁగఁజెల్లదు దిర్ప ॥

37

ఉ. శరణము నీమనోహరయశస్సరసీరుహవైరిమూర్తికి
శరణము నీమనోహరకనచ్చవిందురుమూర్తికి, నమ
స్కరణము నీపదాంబుజయంగంబునకుంగయిమోడ్పుచుం బుర
స్కరణము నీదుభక్తుల కొసంగెదఁ దిర్ప ॥

38

ఉ. మంగళమయ్య నీదు మహిమంబున కాయలమేలుమంగకుక
మంగళమయ్య నీవు కడుమాన్యత గూర్చిన యెమ్మెలాడికి
మంగళమయ్య నీగుడికి మంగళమయ్య భవద్భటారికి
మంగళమయ్య నీ కొకనమస్కృతి తిర్ప ॥

39

ఉ. నేమము నీకు, నీయనుఁగుశిష్యులకుం గుశలంబు, నీదువి
ద్యాయుహానీయపద్ధతి కనామయ, మాజ్ఞితసర్వదిక్తుల
స్తోమనిరంకుశప్రబలసుందరకీర్తిలతానతాంగిక
నేమము, నీదుభక్తులకు నేమము తిర్ప ॥

40

ఉ. పాలకుఁ డాత్మకూరునరపాలుఁడు గ్రంథముమ్రాయఁజేసి యే
వేళను నీదునామము జపించుచు నిన్ను సదా భజించుచున్
గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచు సుఖంబుగ భోగములందుచుండె; ని
న్నొలి భజించ లోప మొక టుండునె? తిర్ప ॥

41

ఉ. “ఈవాక్ రాతిబొమ్మ” వని యెంతురుకాని నిజంబుగా మదిన్
భావనసేయుచో బయట వత్తువు దీవ్యదళుండవైభవ
శ్రీవిజయస్వరూపమును జేకొని; మున్నొక పండితుండు నిన్
* దీవరపెట్టఁగాఁ దలుపు దీయవె తిర్ప ॥

42

ఉ. నీపరితిలంబచిత్రము లనేకము లుండనియిండ్లు లేవు, నీ
సుపరిశితప్రబంధములు చూడనియోగ్యులు లేరు, వేల్పులన్
ప్రపరిధమంబు నీచరణపద్ధతికిం దల యీనివారు లే
రపరితిమప్రభావ! జగమందునఁ దిర్ప ॥

ఉ. పూచిన మావిగున్న గతిఁబ్రేడి నీఘనవజ్రికంచుక
కిన్ చెలువారువిగ్రహముచెల్వ గనుంగొనలేక నోటికిన్
వోచినయట్లు పేరిలుదురు ధూర్తులు; వారలపాపమేమొ సం
కోచములేక చెప్పు విసంగోరెదఁ దిర్పతి ॥

ఉ. చిత్రమునందు శిల్పులు రచించిన బొమ్మలు తల్లిదండ్రులున్
బుతులు మిత్రు లందుఁ దలపోసెడునిప్పటివారు దివ్యచా
రితుని జేవు విగ్రహమునీతిగ భావనసేయలేరఁ టి
చిత్రము వింటివే! మిగులఁ జిత్రము తిర్పతి ॥

ఉ. రాజుల విగ్రహాలు గజరాజులవై నిడి యుత్సవంబులున్ ,
బూజలు సేయు నిప్పటిజనుల్ గుడిలోగల వేల్పుబొమ్మకున్

*శ్లో॥ ఐశ్వర్యమదమత్తోసి మాం నజానాసి దుర్మతే
పరైః పరిభవే పాప్రై మదధీనా తపశ్శిః॥

బూజయెనర్పరాదనుట పోలదు; గావున నెప్పుడేనియు
బూజలు విగ్రహంబులకుఁ బోలును ది॥

ఉ. తిట్టెడినోటికేని నిను “దేవుడ, దేవుడ!” యన్న తిట్టె గ
నప్పట్టుగాని వేటు గనుపట్టదు మార్గము; కాన నూరకే
పట్టిపగ్గలాపముల్ పలుకువారల తిట్లఫలంబు వారిసే
కొట్టెడు కాల మీవు కనుగొందువు తి॥

ఉ. ఎప్పటినుండియో భువి వహింపుచునుంటివి కీర్తి, యెందతో
కప్పము నిచ్చువార లధికంబుగఁ దాపకనామధారులై
యొప్పెడివారలెందతో, యహో! యెటువంటివి నీయశఃప్రభల్!
‘పెప్పెపెమెప్పెమే’లు పెకలింతురె? తి॥

48

ఉ. ఈవునిజంబు దేవుడవయేని భవన్మహిమంబు సర్వభూ
మీవలయాలయంబులను మేటితనంబు సహించెనేని చు
ర్ధివకు లాచు నిన్నుఁ జెడఁదిట్టినవారలమీఁదఁ జూపుమో
దేవర! తీవరంబు వెనుదీయక తిర్పతివేంకటేశ్వరా.

49

ఇట్లు, శిష్టాహనుమచ్ఛాస్త్రీ.

చ. ‘తిరుపతివేంకటేశ్వరుడు దేవుడుకాఁడని నీవు, ‘కాదు, దే
వర’ యని నేను, “లేదు, పలుబండలలో నొకబండ” యందు నీ,
వురక యిదేటితోత! మును పొక్కట నాస్తికునోడు నొక్కె శం
కరుఁ; డది *“నాస్తిచే” త్తనెడి కారిక దానిఁ బఠింపు మర్చకా.

53

(త్వత్కథార్థముల్ శ్రావ్యములై విపశ్చితుల సంతస పెట్టవు)

ఉ. *ఏమన నేర్తు, నేమనిన నేమగుచొక్కొ? నృసింహభారతీ
స్వామి విపశ్చిన్గ్రణియొ? ఇంతుసమానుడో? యమృహత్పుఁ డెం

(*శ్లో॥ నాస్తిచే న్నాస్తిచేనోహం, రస్తిచే న్నాస్తిచేనోహతః.)

(*శ్లో॥ శ్రీశేషులై సునితేతన దివ్యమూర్తే, నారాయణాచ్యుత హరే
నలినాయతాక్ష, లీలాకటాక్ష పరింక్షితసర్వలోక, శ్రీవేంకటేశమమదేహి కరా
వలంబమ్.....శ్లో॥ తాపత్రయం హర విభో రభసాస్మరారే, సంరక్ష మాం
కరుణయా సరసిరహతా, మచ్చిష్య మవ్యసదినం పరిరక్ష విష్ణో శ్రీచేం. ...

తే మునిపండుగ నీగుణఖనిన్ వినుతించె; విపత్సరంపరా
గాములాఁ? “విపశ్చి” దధికారులు, కాటు లివేల పుత్రకా. 84

(పాంజ్ఞులు నుతించు)

శా. ‡భారద్వాజుఁడు మొక్కె, గౌతముఁడు సంభావించె, నాకశ్యపుం
దారాధించె, యజించె నత్తియును, విశ్వామిత్రుఁడర్పించె, మో
కారిం చెన్ జనుదగ్గి, తక్కుఁబుషియున్ గావించె జోహారు; పం
దారుల్ సప్తయువుల్ ప్రపన్న జనమందారుం డతం డరభకా. 85

శా. *మార్కండేయు నెటుంగుడే మునిమణిక్; మారారిలింగార్చనో
దర్శుం డాతఁడు విగ్రహార్చకుఁడు కాలాభిలషాకావో
కార్కశ్యంబు తృణీకరించె నలసత్కర్మిఁ డాపుణ్యసం
సర్కున్ వేంకటనేతఁ గొల్చె నలఁతుల్ వాపోప సేమయ్యెడున్? 86

ఉ. ఉక్కునయంబు నింగ మొకఁ డుద్భవ మందుట నమ్మెదేని “తా
యొక్కడ దేవుఁడెక్క” డను క్షిన్ద్రులు బొగ్గులగుం గుమార! లే
వొక్కటిమాడ దేవునకు నుండఁగ రానిపుడేశ; మందులో
నొక్కొకచోటు ముఖ్యమను నుక్తికి ‡గీతలె సమ్మతించెడిన్. 87

ఉ. ఉక్కుననుండి, సత్కవులయుక్తులనుండి, జలమ్ము నుండి, నల్
నిక్కులనుండి, పావనుల దేహమునుండి, స్వతఃపురీధాతముల్
యుక్కులనుండి దేవుఁడు దురీహులకై యవతార మెత్తు; దు
ర్వాక్కులై కాకయుండినఁ బురాణము లాగమపుండుకాణముల్. 88

క॥ గతిలేక తుదకు ‡“జీవ,స్మృతమతమొకఁ డాశ్రయించి మితిమీటి దురా
గతమొడిగట్టిన నినుఁగని, క్షీతి పగవనియొగ్గు నొకనిఁ జెప్పంగలవే? 89

(తిర్పతి గ్రామ సింహము)

చ॥ తిరుపతి “గ్రామసింహ” మని తెల్లమయెల్లరకున్; మకారమున్
చురుసుతనానఁ జేర్చితివి; నోరది పూర్తిగ *మూత నెట్టున

‡(సప్తర్షికృత-వేంకటేశ్వర శరణాగతి స్తోత్రము చూ.)

(* మార్కండేయ కృతవజ్రకవచము చూ.)

(‡ భగవద్గీతాదశమాధ్యాయము చూ.)

‡ శ్లో॥ య స్వవిధరాత్ త్పరి భిష్టో పృథ్వైవ బహిష్కృతః, స జీవన్నేవ
లోకే-స్మిక్ మృత ఇత్యభిధీయతే॥ (విష్ణుపురాణవ్యాఖ్య చూ.)

(* పకారవ్యధస్తోత్రం, ఉపూపధ్మానీయానామోష్ఠా) (కామది చూ.),

క్కర;మనుగాక యేమి చెడు? గాఢజీకత్వముకల్పి వేంకటేశ్వరగురుపాదరక్ష యది సాగంగజేయుత నో హృదింబొరిక.

89

ఉ. ఎందుకు చేరె దూర? కింకనేనియు నోటికి బుద్ధి జెప్పికొ;
మృంబు నీమొగమ్ము గనినప్పుడు చేసెడిచేత యేమొ నే
నిందు లిఖింపనేల? యది యింతకుఁ బూర్వమె నీకు స్వానుభూ
తిం దెలియంగ వచ్చు; గురుదేవనిందకు నైచ రెవ్వరుక.

90

(వేఱురీతి నెపు డీశతకార్థము)

చ. తనకవవాదలం బలికి తాండవ మాడుదుగాక యల్ల డా
యన; నగుచుండు “వీడెవడురా!” యని, మున్నిటులాడి *తత్సృజ
ర్యనమున కగ్గమై శిరము సర్వము ముండిత మైనమీడ మొ
క్కినజడు లెందఱుక గనఁ డకించనులక మనవెంకఁ డర్థకా!

91

(సందన మాచరించెదము)

ఉ. పందన మాచరించెదరె! బాగది మంచుయొసాయమే; విభుం
డందికొనండు పందనము లట్టివికాని యెఱుంగరేమి? యే
చందపు శీర్షముక మొగించి సామి కెరంగుట యొప్పునో యటుల్
సందరిసింది సందనము నల్పుఁ డగుం డిదియెల్లఁ బొల్లగుక.

92

(భక్తితో వెంట్రుకలే నొసంగఁ గృప వెంచెదవు)

ఉ. ఎవ్వని క్షరెండు వెండుకలు కృష్ణుడు రాముడుగూడ నయ్యె న
ప్రవీణులుకాని తండ్రికి “నమో” యనుపట్టన నెత్తినున్నయ
క్రొక్క స్వఱఁగావలెక గనుకఁ గొండున ముండన మంచనబు; న
వివ్రివరం దెఱుంగమి నెటే పదరిం బొకొంటి వృథా.

93

(బోధములేనికాల మది పోయెను)

ఉ. “బోధము లేనికాల మదిపోయె” నటంటి, వెనండు నమ్ము? న
ర్వాసమమైన యిక్కలికి నక్కట, బోధముగూడనేడ! యే

(* వేంకటాచలమాహాత్మ్యము 2, 3 ఆశ్వాసములు చూ.)

(† దేవీభాగవత చతుర్థస్కంధద్వావింశాధ్యాయము చూ.)

గాఢయందు సీతనికి ‡ గణ్యత నున్న; భవావ్యకుల్ మహా
సాధువు లిక్కలికితికి సర్వధనంబుచుమీ కుమారకా.

94

చ॥ కృతగుర్వఘ్నిభిషేకు, లుప్త్యుత్తుకుధీశ్రీకుల్, ఋతన్తోకు, లా
దృతిసర్వాగమనాకు, లుప్తపితృమాతృప్రీతిసంధాకు, లా
ర్జితసత్యపరిధాకు, లాచరితసుక్షేత్రైకయాత్రాకు లి
ప్సతితుండొకలికికా విరోధులు సుమీ! భీష్టుల్ కడుకబంతుకుల్. 95

కా. ఏకాలమ్మును బాపకార్యములనే యీతందు ప్రేరేచు, స్వ
గ్లోక మృన్నను, జన్న మన్నను, దగారూఢిక బ్రవర్తించువే
దైకద్రిష్టులు శిష్టులన్న నితర డత్యంతమ్ము ద్వేషించు, దు
స్పాకుం డీకలి, వీనియాకృతియుఁ * బాపపాపియ మోయర్భకా. 96

ఉ. ఆకృతిఁబట్టియే గుణము లబ్బెడి నంచును పెద్ద; లిట్టిభృ
ష్టాకృతి కెట్లు మంచిగుణ మబ్బెడి? ద్వాపర మేగె, నంత దు
స్పాకుండు వీడు వచ్చె; బసిప్రాయ మెటో చనె, బాల్య మేగు ని
ష్టీకలి కెట్లు బోధ మది యీతని కాలమునకా జనించెడికా? 97

ఉ. భారతమందుఁ బేర్కొనెడిపాతకులకా విధిముందు దుర్గుణ
శీర్షరములుండు కారవకు శేతయశితకరుండు దుర్మళ
శ్చారి ‡ సుయోధనుం డితనిసార మె యేమనుకొంటివో! యెటుల్
గూరు సుబోధ మిక్కలికిఁ? గొండొకపృథ్వి ఘటిల్లు నియ్యెడకా. 98

చ. కలికలుషం బెఱుంగనియకాలపునెఱ్ఱు లబోధముకా మనిం
దలఁతురు బోధ మంచు; విబుధప్రసరుల్ జడబుద్ధులైన య
య్యలఁతులఁ జూచి 'యక్కటక్కటా! కలిగానికి లోఁగి వీరు త
ప్పల కెర యైరిగా!' యనుచుఁ బొక్కుదు రేమియుఁ జీయ నేరకుకా. 99

ఉ. వీనియనంతరమ్మునఁ బ్రవేశమగుకా ‡ యుగరాజు వానిలోఁ
దానెగడుకా సుబోధము; కృతజ్ఞు లెఱుంగుదు రీరహస్య, మా

(‡విష్ణు పురాణ షష్ఠాంశము చూ)

(* శ్రీనాథనైషధ సప్తమాశ్వాసము కలివర్ణనము చూ.)

(‡ శ్లో॥ దుర్యోధనః కలేరంశః) (దేవీభా ర స్కం-౨౨౨, చూ)

(† విష్ణుపురాణ చతుర్థాంశము చూ)

శ్రీనిధి మున్ను మిన్నయుఁ బ్రసిద్ధుఁడునయ్య నొకంట నిప్పు దే
ఁగనియుఁగాక యుక్తసమయేక్షణతత్పరతఁ వనించెడిక.

109

చ. కనుకఁ గలిక బ్రబోధ మది కల్గమి నిక్కువ; మీవు పూర్వపు
స్మృతులమఠంబు రోసితివి, ముగ్ధుడ వైతి పటంచుఁ దేలె; ము
గ్ధుని కొనరింపరాని దొకకూర్కొత యుండునె? యమ్మఁ దిట్టు, దే
వునిఁ జెడఁదిట్టు, దేశికునిఁ బూర్తిగఁ దిట్టెడిఁ, దిట్టుఁ దండ్రినిక.

101

మ. కలివోషం బిది, దైవసృష్టి నతఁ దొక్కఁ; ధాతఁడేనిక జడా
త్ములయం దాడెడునట్లు పండితులయందుం దాండవంబాడఁ, జీ
యలఁతిక వారలు లెక్కనేయరు; మహార్హాచారపారంపరీ
ష్ఠలదాచారులు వాసిదాసులయి చక్కఁ బోదు రాచక్కఱిక.

102

మ. కలి సంఘాత్రిగ నైనువే లరగె, సాంకర్య మ్మెట్టుక దప్పు, ని
వ్వలయమృందును * నిశ్చలాత్ములకు దుర్విజ్ఞానముల్ పుట్టి, వి
షులు కావ్యాసమహర్షి దేనుమి! పృథాపాగల్భ్యనారంధరీ
మలకో, సర్వయుగమ్ము లొక్కటియై సంకోచమ్ము లే దచ్చకా.

సీ. అకులీనుడగువాని నాశ్రయించంగ విద్యజ్ఞనందెపు డపత్రప పసిండు
హద్దు మీతీన తనయానుజాదులస్థుది కెపుడు శిష్టకులమ్ము లిచ్చు రోయు
స్త్రీపునఃపరిణయవ్యాపార మెపుడు సీచాతినీవమ్ము గా నరయ జగము
ఎపుడు కృతఃస్మృహ మీక్షించి విజ్ఞు లంబూకృతిపరీవణతాముఖులౌదు

తే. గీ. రది సుమీ కుఱ్ఱ! బోధమున్నట్టికాల,
మది గతించి యెన్నే నేడులయ్యె; నెఱుక
చాలని భవాదృశులకు నిక్కాల మకట!
బోధముగలట్టి కాలమై పాలుపుమీకె.

చ. బోధములేనికాల మది పోవుట చేత నె నూ! విఠంతుబిం
బాధరలన్ నరించు సుగుణాధ్యులు. వారల మన్నుపేరికమలో,
శిఘ్రతుల, గుణారతులు, శిష్టజనేతరు, లెంచు విగ్రహ
రాధకమాపకుల్ ధరఁ బరంగిరి, మన్నిటు లుండ నేర్పిరే!

103

(* దేవీభాగవత షష్టస్కంధము చూ.)

శీ. తొలి ధనాధ్యులకెల్లఁ దలలోనినాల్కలై యెందు నా స్తికులు పెంపొందిరెలమి
మును ధనం బిడువారు ధనవారలెల్లఁ “గణ్యాణంబు విధవానుయాలు” కన్న
బ్రహ్మవిద్వేషసంబంధమాత్రమున ముక్తజనులెల్ల మొక్కి రెవ్వనికి నేని
అంత్యజాచార్యమతావలంబనమును నెనుకటివారు గైకొనిరి తఱచు

గీ. ఇప్పుడును నట్టి యుత్సాహ మెల్లయెడల
వ్యాప్తిఁజెందెఁ జెందుచునుండె వ్యాప్తిఁజెందఁ
గలదు; సరిపెట్టుకొంద మిక్కలుప మిట్లు;
కాక శోకించి చేసెడికార్య మేమి.

106

(వేటురీతి...నీదుభోగముల్...నమ్రత...పహింపఁగ)

చ. తిరుపతి భోగి, యగ్గిరిని దీప్తిసంపాదెడిసామి భోగి, నీ
పరయక భోగముల్ గినిసి యాడఁ బొడంగితి “వేటురీతి” నీ
*దురిత మడంగు శంకరునితోయజనేత్ర స్మరింపు మాపె పా
దరజము శ్రీవిరాజితము ధన్యునిజేసినఁ జేయు నిన్నికకా. 107

ఉ. బ్రహ్మమతంబు నిప్పటికిఁ బట్టితి, నాకడ నున్నయప్పు న
య్యమృత ప్రసాదమే గతి యథార్థము నెప్పుమ? యాపెయాలము
మృత్యుగ నుండి మంత్రజప మేగతిఁ జేసితి విట్టినీవు? మొ
త్తమ్మన నిన్నుఁ బోలెడుకృతఘ్నుఁడు లేడు సుమీ జగమ్మునన్. 108

ఉ. భోగము, భోగి, భోగినులు వొచ్చెడి శంకరు నర్థమూర్తి, యా
భాగిని మండిభాగి నిను భిక్షునిగాఁ దలపోసి సత్కులా
భోగిని గాన జ్ఞానలవభోగినిగానొనరించె, నిప్పు చే
లాగున దూష్యమయ్యెను బెలావ్రతిమార్చిన నామహాకా. 109

మ. భవితవ్యంబు నెఱుంగ నేరవు, భవత్పాదోదయం బిట్లు పం
డవలెం గావున నేంకఁజేశ గురుఁడన్నా! * భోగినీరాగియై
భువి నెందున్ వినుతింపఁగాఁ బడెడిఁ దప్పంగూతలం గూయుకా
కవి కీలాటినుహారహస్యము నెఱుంగన్ శక్యమె ట్లయ్యెడిన్. 110

(* దక్షి భాగపత్ర పుష్పస్కందము చూ.)

(†వేంకటాచల మాహాత్యము, ౧ ఆ, చూ.)

మ. దురితం నీ వొడిగట్టివచ్చుడు భవద్దోహమ్ము సర్వమ్ము నే
 నెఱుగఁ జాలిన యంతట నొడువక హేయమ్ముగాఁజూడఁ
 వ్యయ; నట్లేనఁ గృతఘ్నతాఘ మొకఁడే వాక్రతు, నన్యఘమో?
 ‡ పరకీయాననీయ, మూలక వృథాభారమ్ము నాకేటికిక? 111

చ. *గురుపితృమాతృదేవులతగుల్ వివరింపఁగ రాదు, భోగముల్
 తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు తేలివఁ జని కాదు, దాన నీ
 గురుతమ భంగమేమి? యిదికొంతెతనంపుఁబ్రసంగ; “మేల కొ
 బ్బరితరు నెక్కె” దన్నఁ “దృఢభారముకోస” మటందువే సుతా? 112

చ. “తిరుపతివేంకటేశగురుదేవుఁడు ‘భోగి’ యటన్నఁ జప్పా? ‘చి
 త్రర మలవాఁడు దేవయ కృతఘ్నుఁ’ డటన్నది తప్పా? సుంత నీ
 పరయఁగలేకపోతి” పని యాదురు నీకవనమ్ము చూచి; త
 త్తటపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడకో యమాయికా 113

(నీపదములేధనియించెడివారగుడ... మున్నటివలె నిన్నుఁగొల్వరు)

చ. “తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడు ము, నిపు డట్లుకాఁడు కొ
 ల్వరు పలుమంది’ యన్నదియె లాఘవమో? ‘కృతముం దలంపఁ డ
 మ్రొఱ’ కన లాఘవంబో? కనఁ బోడితఁ” డందురు లోకు; లెంత త
 త్తటపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడ కోయమాయికా. 114

క. “దురితములెన్ని కృతఘ్నత, నరివచ్చెడి? దానిఁ లెంచసఁగె నితఁడు వే
 దుఱువాఁ” డందురునుమి! త, త్తటపడితివి దారియొందు దగులకపుత్రా.

క. తిరుపతివేంకటేశగురు, లెఱిగించితి యశమ సురిగెనే? యింతట, నె
 వ్వొరొత్కఁగ గీ రెపరులం, దొరకరె తాదృశులు విబుధ ధూర్వహులెందుక.

చ. ఇదిగద, నీవు నిల్లదము లెన్ని పఠించినదేలు సార? మీ
 చదువునఁ గీర్తిగాఁ జెడు యశమ్ముని లేశము లేద; చాఁచయై,

‡ కా. చెల్లాచెక్కిరి దీనికిట్లయితమాచీ? మాట లింకేటికిక (ఈపద్యపాద
 మెవరికవిత్వమో, చిని పుసక్తికిం గలనంగతి నందగ్ధము నెట్టివో మా శిష్యులు
 వెం. రా॥ లే చెప్పవలయును గాన వలయువారు వారివలన నెఱుగఁదగు.)

* శ్లో. భవానీశంః రాదీనాం శిరోర్వా కేళిః క్షణమ్, (ఇత్యాదినిశేధస్తా
 వదలంకార శ్లోకరాద్యాలంకారికగ్రంథేషు ద్రవ్యవ్యు.)

చదరయి నిల్చి యిప్పటికిఁ జాల దినమ్ములు వోవుదెంచె; ని
య్యది గని యొర్వలేని జడు లంతయునుండిన నెంతయేడ్చురో! 117

ఉ. కావున నున్నకీరితికె కావలె బోలెడు చోటు, నీవు నిం
జేవిధిసేసి గొంత గొను మీఁగలఁ డాతఁడు; నీకొసంగఁగా
నావల నిల్చినట్టిదియె యాతనికికె సరి పోవు; మాసియే
పోవునా ? పోవనీ, యశమపో' గడుఁ గాటియ హేతు పర్భకా. 118

క. *తఱుఁగు నిఁకఁగీర్తి యనుకొని, పోలఁబారి లిఖించి తీవు బూతులు; దానం
దెరిగెడినది భయపడు నతఁ, డరసితివే హేతు ? పర్భకా ! యిప్పట్లకె.

చ. మును హరికాస్త్రిగారి నొకమోఱు, నీవల వేంకటేశ్వరుక
గనలి యవాచ్యముల్ గిలుకుకైవడి, నేవియొ సేల దానికా
యన “జగమింత యుండ నను నాయలఘుం డలు దూఱుటే సుమీ
ఘనతకు నొప్పికొంట” యని కైకొనె మోదము గాఁగవంటివే. 120

నీ. భోగినీరతుఁడయ్య, భోగినీరతుఁడయ్య భోగినీరతుఁడె యప్పుణ్యమూర్తి
విభ్రమద్గతియయ్య, విభ్రమద్గతియయ్య విభ్రమద్గతియె యవ్యక్తమూర్తి
అచలానుగతుఁడయ్యనచలానుగతుఁడయ్యనచలానుగతుఁడెయ్యదలమూర్తి
శృంగసజ్జతుఁడయ్య, శృంగసజ్జతుఁడయ్య శృంగసజ్జతుఁడె యాజిష్ఠమూర్తి

తే. గీ. సానుగతుఁడయ్య, నతఁడు దాసానుగతుఁడె
వేశపరుఁడయ్య, నాతఁ డావేశపరుఁడె
భీరహితుఁడయ్య నాతఁ డాభీరహితుఁడె
ఏమెఱుగు దీనఁ గలభావ మెద్దెజనుఁడు. 121

(మానె భవత్ప్రతిష్ఠ యిదె మాయుచునున్నది మాసిపోవు)

చ. అతిముఠి నేవియొ గిలికి యంతన “దేవళముండఁ బో దిఁకక
దిరుపతి” నంచు నెంచు భవదీయవివేకము “నార్థి దోయిటకె
బురపురఁ దోడి లోఁగె” నని పొంగెడివానివిధమ్ము దెల్పె; సం
బరపడు, మేల నీముదిము నల్పన నేయవలెక ? గుమారకా ! 122

* శ్లో॥ భాగ్యవంతం పృథ్వియేథా, మాకూరం మాచపండితం, కూరాశ్చక్ర
విద్యాశ్చ మమపుత్రావసంగతాః” (ఇతి ద్వౌపదీం పృతికుంత్యా ఆశీః).

ఉ. మాయను సూర్యుడు, శశియు, మాయఁ జరాచరజంతుజాలముల్,
మాయను భూమియు, దివియు, మాయను నప్తకులాచలమ్మలు;
మాయని వస్తువేది ? వినుమాయది, తిర్పతివేంకటేశ్వర
శ్రియుఁ బ్రతిష్ఠయు మిగులఁ జేపకుఁ దావయి పొల్పు నెప్పుడు.

గీ. జగముఖిల మప్పురితిప్రాసశమున మురుగు
నయ్యదనఁగూడ నచలమై యలరు శేష
* శయ్యపై పొల్పు వేంకటేశ్వరువృత్తి;
దాని మాయంప నొకరికి దరమె పుత్ర!

124

(ఊరక లేనిపోనికా ర్థండు భవద్దణం బెఱుంగ నట్టిరు)

ఉ. “కొందఱు తద్దణం బెఱుక గూరక యూగు లేనిపోని కా
ర్థండు” రటం చెఱుంగుదు; యంతయు యంతయు గాక పూర్తిగా
నెందును సర్వముఁ బెరిసి యేసపుఁగానలము న్నిభించి గో
సంబెదివో ? యెఱుంగ నకటా ! వికటంబులు నీవగ్రహారముల్. 125

(నిక్కము పల్కు నెపింతు పంపు)

చ. అతఁడు “శపించు” నంచెఱుంగు; దట్లగుటే ధృష్ట మేని మూఁడురు
ర్థతియు నెఱుంగు; జేమనఁడు గాఱులు నూఁకెదో, పెంకెఱియ్యనై !
యతని దయాద్రిభాసమకదా ? నిను నింతకుఁ బెచ్చె; నింక న
ర్థతి యిహమందు చేతొకటఁ గల్గుట కేలెరువోయి, పుత్రకా ? 126

మ. గురువిద్వేషమె త్రోవయో ? యన్యతనామ్నోగ్రతప్తమే త్రోవయో ?
తిరుపర్వతపతిసంకృప్తితరవిద్వేషిత్వమే త్రోవయో ?
చిగుంబుధును వేదివిస్మయము ‘నిస్సీ’ యంటయే త్రోవయో ?
వగమూర్ధియున తేన మాదుకొని డంచాల్ గొట్టెనోయీ, సుతా ! 127
(తులువా తులువా యని నీవు...వక్కెది పన్యల నానఁపించి)

మ. ఎవరో నీదగుతుల్పచెయ్యలను నెంతే లోనఁ జింతించి నీ
యవివేకమును హాని ‘తుల్ప’ యని ని న్నామంతిరుక జేయ, వా
రి వనోభోరణి వేంకటేశ్వరుడు ప్రేరేపించిన స్థలంచెదే
నువిచేకీ ? యతఁ డేమి నేయును ! నీశుంభత్వపర్యాప్తికా ? 128

(* జీవీభాగవతం కి వ స్కంధము చూ.)

ఉ. తా నొనరించుకర్మ మది తన్ను ఘటించి కలంచుపట్ల న
జ్ఞాని యిటేచుమీ, వృథగఁ జాల దురుక్తులు వల్కు దేవు; ను
జ్ఞానియొ కర్మముం దలంచి, కష్టము నెట్టులొ పైచి, వచ్చుజ
న్మానకుఁ గూడఁజెట్టుకొనఁగా గమకించు సుకర్మపుంజముల్. 129

(ముష్టిచెంబుంగొని...బొంగు బుజానవేసికొనిపోదురు)

ఉ. “బొంగు బుజాన వైచికొని పోయినఁ” బోదురుగాక, “ముష్టిచెం
బుం గొనిపెట్టు” మంచడుగఁ బోయినఁ బోదురుగాక, “గంగిరె
ద్దుం గొని దేవుఁ డంచుఁ బలుతోవలఁ బోదురు”గాక; దేవనిం
దం, గురునింద నేయరుగదా ! యలవారల కేల యల్లెదో ? 130

ఉ. శక్తుడవేని దేవగురుసంస్కరణం దిగఁదాగిని, ♦ మై నికృ
ష్టోక్తులు ప్రియ దుర్మదులయొల్లములం బగులింపు, ధర్మశా
స్త్రోక్తులు సమృతించు నిది; యూరిక తీరికకర్మ నేటి య
వ్యక్తత, బక్కదానరుల కల్గెను నీసరులేమి కైసరా? 131

(బొంగుబుజాన వైచుకొని పొమ్మిక్కఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా)

ఉ. “బొంగు బుజాన వైచుకొని” పోడు; పరాంగముమీఁద నెక్కి మా
ర్గంగికరావ ముప్పతిల “దద్ద దదిందిక దద్దదోం దనోం
దొంగిణితక్క తక్క” యని తొల్లిటి కాళియమర్దనంబు జ
ప్తిం గొలుపుంజుమీ, తుదకు వేంకటనేతపదారివిందముల్. 132

(మాసినమూపపేరుగళమండనము...నీవేసమునూడ నెవ్వరికివేడుక)

ఉ. దాసునివానికికొ సరిగ నైనము తత్తదుపాధిరూపముల్
భాసలఁ జేయు; నీకు నగపట్టెను దేవునిగీవ నక్కటా !
“మాసినమూపపేరు”; కనుకయని వ్రజపుజోడు గల్లు శీర్ష
వాసుఁడు నీకుఁ గన్నడఁడు వాస్తవరూపముతోడఁ బుత్రీకా. 133

ఉ. స్వామి ధరించు * పరికవదమ్ము నెఱుంగుదె ? యెన్నికోటు తా
నో ? మహిపాలుఁ డెవ్వఁ డిడెనో ? యటుంటి వివేకుఁడెల్లరుకా
చామరులా ? దురుద్యములపథతుల న్నెగడింప సామ్యు వ
మామయదా కొప్పెడి గరాధిపతుల్ సువివేకులా సుతా ? 134

(♦ స్కాందోత్తఖండము చూ.)

(* వేంకటాచలమహాత్మ్యము 5 ఆ, చూ)

(శౌర్యము లేనివాడుగద శంకరుడు)

ఉ. ఈశునకమ్ము కృష్ణుడయి యీశుడు పూర్తితయం బటుల్ పొరి
న్నాశము నేసినాఁ డనుట నమ్మెడిచో నెటు “శౌర్యహీనుఁ”డఁ
రాశికి రానిమాట జనరంజక మా? మదిలోన నర్థనా
రీశుని బెట్టి వ్రాసితివో యీనుడి; దానఁ గవిత్వభంగ మా. 135

ఉ. “శౌర్యములేనివాడుగద? శంకరుఁ” డంచొకబొంతు బొంకి, తే
యార్యులు విశ్వసింతు? “నిటలాక్షుఁడు శూరుఁడు గాఁ” డటన్న; నీ
దైర్యమదేమి? దేవగురుత్త్వముపట్టునఁగూడ బొంతులక
గార్య ముకార్యముక మఱచి క్రక్కెద, వెక్కడిపాప మక్కటా! 136

(నిం దిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీరదు తిర్పతివేంకటేశ్వరా)

చ. “తిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీర” దటం చొకనామ్మ డొక్కి,వై
“దిరుపతివేంకటేశ” యని దీర్ఘము నేమని తీసితోయి? యే
మఱియో? విడంబసా? యది ప్రమాదమో? హాస్యమో? తప్పమావిహి
నఱిముఱి బాచిత్యముగఁ దదాహ్వాయముకొ స్మరియించుటో సుతా! 137

(దాసరుల్ తిరిపము నెత్తువేళ నినుఁ డెల్పఁగ)

చ. తిరిపము నెత్తువార లొకతిర్పతివేంకటదేవుమాత్రమే
స్మరణయొనర్చు; రొక్కొక రుమారమణుక, మఱి రాముఁ, గృష్ణుఁ
స్మరణ యొనర్చు; కేటి కివి సాఁగనికల్పన? లింశమాత్రనే
వరదుడు వేంకటేశ్వరుడు వైభవశూన్యఁ డెటుల్ మమరకా? 138

ఉ. ఎంచి కనంగ లేదుకద? యెన్నఁడు నగ్భక! * నారయప్పరా
వంచును “స్వామిసన్నిధి” యటంచును “బైటె” యటంచుఁ డెబురాఁ
గొం చరుడంచుభిక్షుకుల; గొండొకటేని స్మరింపరేమి? య
య్యించితువాసి గానిటుట న నొకొ? మానము లెట్టిగానముల్. 139

హిందూస్థానీ కీర్తన.

* అప్పారావు, దునియామే, నైరాజా, అప్పారావు స్వామిసన్నిధి
బైటె, అప్పారావు వైకుంఠమే గైరాజా. అప్పారావు కాశీమేయకుటికే॥
పల్ల॥ ఖానే లడ్డూ దియా, పీనే తంబల్ దియా, హాత్రే లకిడీ దియా, సోనే
కంబల్ దియా, దునియామే నైరాజా, అప్పారావు॥ ౧॥ పీనేలోక్కు రాజా,

ఉ. ఎవ్వని పేరు చెప్పికొన నిందుక ముప్పియుఁగూడఁ బుట్ట బా
గవ్వ నెవండు పాడు? ద్విజగమ్ములు మోసినవానిఁ దక్క; నీ
నవ్వున కగ్గఁమేమి? యలనారయభూరముం దలంతయే ?
యెవ్వరు నీకుఁ జెప్పఁ గల? రేవియొ పేరెడు తోచినట్లుగన్. 139

చ. అతని చరిత్రమున్ వినన, నానృపుఁబాదిన, నావదాన్య దా
తృతకు నమస్కరించిన, దదీయశము పఠించు భిక్షుక
ప్రతాపదస్సురద్రుజము ఫాలమునన్ ధరియించినన్ భవ
త్కృతము కృతఘ్న తాభర మెగిన్ శమియించు, నటుల్ పానర్పమా. 140

హుక్కా దియా రాజా, నుద్దుద్ దియా రాజా, చిల్కా దియా రాజా, గంజాయి
దియా రాజా, చిష్టా దియా రాజా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౨॥
బైట్నె చెత్తర్ దియా, సోనేత్సత్తర్ దియా, యేలూత్తే, యేక్ బడా సత్తర్
దియా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ 3॥ దూప్తే శతీర్ దియా, పాంకు సాతీ
దియా, సిల్కా బోపీ దియా, శప్తే ఘోడీ దియా, దునియామే నై రాజా,
అప్పారావు॥ ౪॥ రోటీ ఖానేలోక్కు, రోటీ దియా రాజా, ధూ త్పీనేలో
క్కు, ధూ, ద్వియా రాజా, దునియామే నై రాజా॥ ౫॥ బామకలోక్కు రాజా,
ఏక్ సత్తర్ దియా, అమ్మి దియా రాజా, బైగ్ దియా రాజా, డాల్, దియా
రాజా, ధై, దియా రాజా, సీ, దియా రాజా, సమ్మక్ దియా రాజా, దుని
యామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౬॥ కాశీరోట్టుదియా, జగన్నాద్ రోట్టుదియా,
మదరాస్ రోట్టుదియా, ప్రియాగోట్టుదియా, గయా రోట్టుదియా, దుని యామే
నై రాజా. అప్పారావు స్వామిసన్నిధి బైటే॥ ౭॥.....శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.

(పూరా:—ఈ మహాపురుషుని పుణ్యకార్యముల నిదేరితిని బై రాగులుగూడ
గానము చేయుచుందురు. ఇయ్యనఘుడు సాక్షాద్భగవద్భక్తుడై జనులపాలిటికి
భగవంతుఁడేయై యుక్తాయుక్తవిదక్షణత నెఱిగిన దాతయై నెగఁడెనట? ఈతని
యుక్త దాతృత్వమునుగూర్చి యొక మహాకావ్యము వ్రాసినఁగాని యింతతోఁడేలు
నదికాదు. భక్త్యాహుతిప్రాయముగ సామ్రా వమొనరించునేటిదాతల కనేకుల
కీయనఘుని చరిత్రము నీతిగఁజఁగలదని యెంచి కొలఁది దినములలో నీధర్మాప్న
రాయల వుణ్యచరిత్రమును వ్రాయ నెంచి యిప్పటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింతతో
విరమించుచున్నాము.)

(తిరుపతి వీడి వేటొకప్రదేశముఁ జేరితివేని నీ, పరపతి యెంత యున్నదియొ
పైఁబడుఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా)

చ. తిరుపతి వీడి వేటొకప్రదేశముఁ జేరిన వేంకటేశుఁ డే
పరపతి సుండెనో యెఱుఁగు వాఁడు జనించిన దేమి? చూడుమా
* కురుపతిపర్వర మృరిగి కొండొక యచ్చటనున్న వేంకట
శ్వరు; మది సందియం బుడుగు, సంశయముండుట నప్పి పుత్రకా! 141

చ. కురుపతిపర్వతంబు గనుఁగొం టెటు లందువో? యాత్మ కూర్చిభుజ్
బరిచితుఁ జేసికొ, మృతని పట్టణసీమకు నుత్తరమృతన్
బరఁగడు నాగిరీంద్ర, మట భాసిలు వేంకటేశత, వాని న
న్నరపతి యింటివేలుపుగ నమ్మి ధరించు ననేక భంగులన్. 142

కా. దేవబ్రాహ్మణధర్మోపాధ్యక్ష పచటిస్త్వీనాథుఁ, డెంతేని న
ద్భావుం, డాగమదేవదేశకులందన జేయునవ్వారిఁ గ
న్తో వాంఛంపఁ డెఱుంగఁ జెప్పితిని నీకున్; వైష్ణవగ్రామణీ
సేవాతర్కగుఁ డానృపాలుఁ గన జేజే జూచినట్లుం డెడిన్. 143

మ. సీరి జెన్నారుమొగమ్మునన్ దిరుమణిన్ శ్రీచూర్ణముం బూని, శ్రీ
హరినామమ్ము నిపించి, సాపజి, యథార్థాలంకృతుల్ దాల్చి, భా
స్వరవిద్యత్కె గాయకు ల్గొల్ప నాస్థానమ్మునన్ గొల్పున
న్నరవాగ్దాసీ గనుఁగొన్న రేపగునిందాపాపముల్ రూఢున్. 144

చ. చేయఁ డపారద్రవానములు, చేయఁ డనర్హనమస్కృతుల్, మఱిం
జేయఁ డనై దికార్చనలు, చేయఁ డవిద్యదుదారసత్కృతుల్;
శ్రీయు యశంబు దాతృతయుఁ జేసయుఁ జొల్పెడివాఁడు, సర్కవి
ధ్యేయుఁ డతంబు, పండితవిధేయుఁ, డహేయుఁ డెప్పితిన్. 145

ఉ. ఏగితివేని నీదురుత పెట్టిన్ కన్గొని, నీకుఁ గల్గిని
వ్యాగరిమమ్ము తేల్చి, యుచితం బగుసత్కృతిఁ జేసి, మీద న
య్యాగమవేద్యుఁ డున్నగిరి కంపు సహాయుల నిచ్చి; యూరన్
వాఁగుటె కాని నీ వెటకు వారక పోవఁగ లే నెఱుంగుచున్. 146

మ. అసహాయముగఁ బోకు; మేగునెడ నయ్యదీర్ఘమం దెందు *వ్యా
ఘ్రిసమాజములు “గాండ్రు గాంధురి” మనుచుం గర్జిల్లు నందెందు బృ
హ్మసమాజములు సేసమాజములు సేమం బీయ; వీదోసముల్
పసి గట్టం గల వామెకంబు లచటక భద్రంబు నూ పుత్రకా. 147

ఉ. భక్తు లనేకు లయ్యెడను పచ్చుచుఁబోవుచు మండ్రు; వారిపై
రక్తిగ నుండు నంట యవి; బృహ్మసమాజము భక్తదూరమా
రిక్తమతము గానఁ జెలరేఁగఁగ పచ్చు నటించు నెంచి ను
వ్యక్తముఁ జేసితిక దగినయ ట్లటమం జని చూడు వెలకనక. 148

౯. కురుపతియని కర్తృత్యుని, కురుమూర్తియు నాఁగ మఱియుఁ గుర్మాత్రియనక
బరఁగెడిగిరి యది; యచటం గురుమూర్తియె నీకుఁబోయె గురువిగ్రహముతో.

చ. “తిరుపతి, వేంకటేశ్వరుని లేజమునక యశ మందె” నంచు ము
న్నఱిముఱి వాని; తిప్పు డిం గును భిన్నము గాఁగ వ్రాసి; తే
మఱితివా? బుద్ధి కెవ్వడెనా? “నాదిగమంచవు” నుక్కియో? యెవో
యెఱుఁగఁగ రాదు; సంకరము లీవు క్రిందులునా? కుమారకా! 150

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తీ రది యర్థక! చంద్రిదంబిగా
స్ఫురణము భాస్వదాతపవిభూతి జ్వలజ్వలపరిభాధరం
ధరమును గా నెఱుంగుదురు రెఱ్ఱలు; మోక్షకులో, యెట్లెఱుంగు
దిరిగెడి వారినాలుకలు తెడ్లును గావు సుమీ కుమారకా 151

ఉ. అంబ నెఱుంగుదే? మహిమ నాగడ మాఁగినతల్లి, యాపెసిం
గంబు నెఱుంగుదే? ఇతిజగత్సము భర్త మొవచ్చి పేర్చె; నా
యంబయ్య సింగ న విడిగ నాకృతులక భృతి మాఁగి యున్నె? యీ
వెంబరగొట్టుకో డుయల వేచబము ల్లిఖియింతు వేటికో. 152

(కాసుల పూరుషోత్తముఁడు... శ్రీకృష్ణాంధ్రదేవుఁడ జేసినయట్లు మేమును
రచించితి మీశతకార్థము)

ఉ. కాసుల పూరుషోత్తముఁడు గట్టిన పద్మము లెల్ల భక్తి కా
నాసము; లీవుగట్టివ బృహ్మసమాజసమాశ్రయత్సవుం

* వ్యాఘ్రిసమాజ ఇతితమముక్తం, తథాపీదం కేవలస్వాధ్యమార్గైరత్సరత
యాసప్రస ర్తతఇతి కృత్వాసమాజఇత్యేవ ప్రయుక్తమితి తు రహస్యమ్

దోనము వెళ్లగొక్కుటను దుండగపుం జెడుగంప, లద్దిరా
కాసులత్రోవ కూసులగు కాసుల కూరక దేవుఁ దిట్టెడ.

153

ఉ. కాసుల పూరుచోత్తముఁడు గట్టివ వదైములందు రామునికా
రోసెను, గృష్ణురొసె, మఱి † రోయఁడ తిర్పతివేంకటేశు; నీ
యీసునకుక సహాయఁ డతఁ డెట్లు? వారల కీ వభేదముక
జేసెదా? నీదురుక్తు లవి నీదురికస్థలి నెక్కితొక్కడిక.

154

ఉ. “దేవునిఁ దిట్ట రా” దనియె తెల్పుదునో? “గురుఁ దిట్ట రా” దటం
చే వినిపింతునో? పృథయె యాయుపదేశములెల్ల నెంతదు
ర్యావుఁడు గూడ నీపను లపాత్రము లంచు నెఱుంగు; నట్టిచో
నే పచియింప నేల? ఫల మెయ్యది కోరి యిటుల్ వొనర్చెదో. 155.

ఉ. “నెట్టికోనేదియో ఫలము చేతుఁ బోలు” నటన్న సానెతం
బట్టితినా? యధఃపతనభాగ్యము తప్పద; పట్టకుంటినా?
తిట్టెద వింతకన్న; నీను దేవుఁడె యిందుకు బట్టఁ జేసె; నే
నెట్టులు బాగునాయఁ గల? నేమయినక పచియించుచుండెదక. 156

(వివరించెన మింతకుమించి నీయడఖ్యాతిని దక్కు సామిశతకంబున)

ఉ. ఇంతకు మించి తిట్టగలవేమి! యెట్టిదో యింక నొక్కమా
ర్గం తది ఎప్పుమా! భవదకుంతెనీదతరపగ్గినంగవా
గ్గంతురతాప్రభగ్గుతరకారహృదంతరసామనస్యః
తనంతరులే భవద్భవయసాకరిసాకిరులై చెలంగుతక. 157

ఉ. ఈవఱకు “యపాతుర్” లని యెల్లరు ♦ మీనడి యెత్తికొంచు ని
ష్ఠీపనమల్ పొనర్చుగతి చేతులె నాఁగద? యింతకన్న దు

† నీ. అప్పనంబులు గొను నఖిలదిగ్బండలేశ్వరులచే వేంకటాచలనివానుఁ
డరుదుగా నెలువదాఱవనరింబుల నుహాభోగంబుగొను నీలభూద్రవరుఁడు
పానకంబాలుసాబాలు భక్తులకిచ్చి యెసఁగును మంగళాదీర్ఘ్యుండు
పుట్టకొలందిమై పూతగాఁగొను మంచిగంపంబు సింహనగపగ్గిభుండు

తే. గీ. సాటిసాములరీతి నిచ్చుట నీవు

మూర్తిమత్వంబుఁ జూపక కీర్తిగలవె. చిత్ర॥

♦ (1) “ఈమధ్యను జూక, జూలై, కవిత, సంకెలో మరల తిరుపతి
వేంకటేశ్వరనిండలు గన్నట్టిపనివ్రాయుటకు దురసిల్లుచున్నవాడను వీరద్వంద్య

ర్భావపు సూత్రలక వదిలి పొమ్మి కొనందగుభాగ్య మేమొ; పు
తా! వెంటే ? చండితనదన్నున కిండుక వచ్చి తెల్పుమా!

159

కర్తలకు మఱి యెన్నటికిని బుద్ధిరానేరదని నాయభిప్రాయము..."

జనమపురి, 1-9-18.

K. S. Raghuramaswamy.

(2) చెట్టెక్కినవారింతతో కాంతి బొంపిన సరసముగానుండును. ఇప్పటికే యవయశస్సు లేస్సగా వ్యాపించినది చేయువని యెంతమేలు చేయుచున్నదో గమనించుకొను పృతిభకూడ సామాన్యము కాదుగదా!

గుంటూరు, 2-8-14.

శి|| హ||

(3) "నేను స్వగ్రామముపక్కకు వెళ్ళినప్పుడు వీరి యర్థశతకాది పృశంసను జెప్పగా యోగ్యతెల్లరది యేమియవ్యాయము... చదువుకొంటిమని తిమంతటఁ దామే యొప్పినియు నన్యూపదేశముగనో మఱియెట్లో యింకను దిట్టి తిక్కనుబడుచు దర్బార్-వులు దైవపంచితలగుచున్నారే" యనియే వగవ సాగిరి, వారికి మనవిగఁ గొందఱుఁ వ్రాసికొందుమనియు జెప్పిరి మొత్తమున మీ పృసక్తికి సంతసించువారులేరు. కాపథమున కెవరభిముఖులగుదురు?" శి|| హ||

(4) శిష్యులు గురునిందాపరులైరని, తాము మందలించుచుండఁగా నారు "అదేమి చూచెద వినిచూడు" మన్నట్లు కవితలో వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దినంతులు గొట్టసాగిరి. దేవా! పురాకృతపుణ్యవశమున నిట్టిశిష్యులు లభించినందులకు ననుకొనవలెను గాని వేటేముండును. కానిండు సాధారణముగా ధర్మచ్యుతి కల్గెడి యాయుగంబున మిగిలెదధర్మసంహిత తత్త్వోపనిషత్వారకంబై మహాశయహర్షదాయకంబై వెలుండుఁగాక. బృందావనము నరసింహాచార్యులు.

పొన్నూరుపోస్టు, గరికిపాడు, చాపట్టతాలూకా.

(1813 సం॥ సెప్టెంబరు 30 లేది మంగళవారముశకేస్థిమండి)

శ్రీరామకృష్ణకవులు, విగ్రహారాధననిరసనము.

అనుచేర నేఁబడిపద్యముల రచించి తమ కవితారత్నమునఁ బ్రకటింపి యున్న సంగతి పాఠకులందఁ జెప్పింపినదే. వానిం జదివిన శిష్యులకుశ్రీరామకృష్ణకవులు నర్వలోకగురు తిరుపతివేంకటేశ్వర పూజానిరసనరూపమునఁ దమ గూఢశత్రువుల నెవ్వరినోదూషించుచున్నట్లు బోధపడకపోదు. అయినను వారుంచి వనానుమునుబట్టియు వ్రాసిన టిప్పణియునుబట్టియు జనసామాన్యమునకు విగ్రహ

రాధన నిరసనమనియే తోచుటనిశ్చయము. కానఁ బామరజనాభిభాగును గోరియో
 “స్వర్థయాపర్థలేవిద్యా” అను నాలోచ్యుక్తిని దలంచి పండితులును గవిస క్తములును
 నగు కీర్తిరామకృష్ణకవులతోడి ధర్మవివాదమువలన నాకు విద్యాభివృద్ధియగుననియు
 నమ్మి వారు రచించిన విగ్రహారాధన నిరసనము మాత్రమే యిందుక నిరసింప
 మొదలిడుచున్నవాడను గాన సదయహృదయులగు చదువు లిందలి యుచితానా
 చితముల నారయుదురుగాత....

శుక్తి|| దేవపితృకార్యాభ్యాం సప్రమదితశ్చ, అనిశితౌపల్లి, దేవపితృకార్య
 ములవలన ప్రమాదము చెందకుము, అనియర్థము దేవకార్యమన దేవతాపూజ
 యని మనము తలంచవలయును (పరాశరమాధవీయము 41వ పుటయందు) ‘సంధ్యా
 స్నానం జపోహోమో దేవతానాం చ పూజనం’ అని పరాశరుఁడు చెప్పియున్న
 వాడు; ఇందువలన దేవకార్యమన దేవతాపూజయని స్పష్టపడినది. దేవతల సేకులు
 కలరు మనమే దేవుని బూజింపవలెను? దేనియందు బూజింపవలెను? ఇదిపఱకె
 పరు పూజించిరి? అని ప్రశ్నలు కలుగకపోవు. వీనికన్నిటికిఁ బ్రత్యుత్తరములు
 గలవు. వినుఁడు. “సర్వజ్ఞశ్చ హి మాధవః” అని వ్రాసికొనియున్న బ్ర|| మాధవాచా
 ర్యులవారు తమపరాశరమాధవీయమున తిలప ఫలను ఆగ్నేయేపి, శ్లో అర్చనం
 సంపన్నత్యామివిష్ణోరమితలేజసః, యత్కృత్వా మనయస్సప్తే వరం నిర్వాణ
 మాప్నుయ్యః, ఇందుఁజేయవలసిన పూజ విష్ణుపూజయనియు విష్ణునారాధించి మును
 లుముక్తినిబొందెననియుఁ బలియవచ్చినదికదా? ఇక నీపూజనెందుగావింపవలె
 నను విషయముంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. పైశ్లోకమువెంటనే “అప్స్యగ్నో
 హృదయే సూర్యేనండితే ప్రతిమాసుచ, యత్స్వేతేమహాకే సన్ద్యుగర్చనం మని
 భిస్సత్ప్రతం.....

ప్రత్యక్షాంస్నాత్వా దేవర్షి పితృభ్య గడకదానం ప్రతిమాదిషా హరి
 హరాది దేవపూజనం, ఇట్లు శుక్తులు స్మృతులు పురాణములు విగ్రహారాధన
 గావింపుడనఁగా, మునులట్లు దేని ముక్తిసాందఁగా, నది తెలిసి యాచరించిన
 కుల్లకధట్టమాధవవిద్యారణ్యాది వ్యాఖ్యాతృ శిరోమణులు బోధించియుండఁగా
 బాతారలోకము (అమెరికా) ఐతకు వేళ్లు దిగిదిగంతవ్యాప్తి నందియున్న యీ
 విగ్రహారాధన సాలవృక్షము కీర్తిరామకృష్ణకవులపండివాని చేయు నల్పవిమర్శన
 చిత్తోదములయూపులకుఁ గడలునా? కదలదు. ఇంతియొకాడు. వీరి బోధలచే
 రాజులవలనను బండితపామరులవలనను నిరంతరము పూజలు కైకొనుచున్న

ఉ. కీర్తి వసంతసేన, యది కేవలమున్ గుణరక్త దానికై
యార్తి శకారుఁ డూని యది యాత్మ పరించిన చాదవత్తునిన్
ధూర్తుఁడు తిట్టితిట్టి యల తోయ్యలిఁ జంపఁగఁడంగి యయ్యస
ద్వర్తసుఁ డేమి దా మిడికె ? దగ్ధతి నీకుచితంబె పుత్రకా ! 159

(ప్రజల్ పరమేశ్వరుఁ గొల్వనేర్చి యీవెంగలి రాతిబొమ్మలను వేడరు)
చ. “పరుఁ డొకఁడున్నవాఁ” డనిన భాగ్యము లేదునుమీ, కుమార ! య
పురువికృతుల్ గుఱుండు మఱి పార్థివుఁడున్ జనకుండు; నిందు నొ
క్కరు దిగఁద్రావినన్ బరునిఁ గా దని యంటయె; వేదశాస్త్రముల్
మొఱి లిడు నిట్లు; దాని నొకమోఱకు ‘గా’ దనినంత నే మగున్. 160

(1) బ్రహ్మముఁగొల్వ దైవవిశ్వాసములేదు వీరికని ...మాటెడవేమి)

చ. పరుఁ డన నెవ్వఁడో తెలియు భాగ్యము లేకయె పోవుఁగాక, త
త్పరుఁడయి నెద్దలం గొలుచుభవ్యుఁడు భవ్యము లందఁగల్గు; న
న్నరునకు విగ్రహమున్నెడ, నాయనపట్టున, నమ్మచోట, భూ
పరుకడ, నొజ్జచాయఁ గనుపట్టుఁ బరాత్పరుఁ డేకరూపియై. 161

(జీససుక్రీస్తునకుం బ్రతిమ నేవను రోసెను)

మ. పరుఁ డెవ్వారికి లేడు ? బాధులకు, నవ్వాఁరేనియన్ దేలికా
దరమున్ వీడరు; క్రైస్తవాదులకు నిత్యధ్యేయఁడే యొజ్జ; యె
వ్వరికిన్ దూరమె నీమతం బెచట సంపాదించి తోతండ్రి ? నా
తరమే నిన్ను మరల్ప ? వర్ధిలుము శీతజ్యోతిచందమునక. 162

క్రీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పూజలకు లోటు వాటిల్లినా ? వాటిల్లదు. “సత్య
మేవజయతి నానృతం.” (ఇందు విస్తరభీతిచేఁ జాలపదలితిమి) తి॥ సెం॥

ఇట్లు విన్నవించువాఁడు మహాబూబు కాలేజి సహాయాంధోపాధ్యాయుపద

విభాగిజి. శివానుగ్రహవిరాజి

శివపురపు వీరభద్రపాకయాజి.

సనాతన ధర్మబోధినీ సామాజికుఁడు, శికింద్రాబాదు.

(1) ఈగుఱుకుగల వాక్యము, వేంకటేశ్వరస్వామివారికి సమన్వయిం
చును. స్వామివారు బ్రహ్మముగొల్పువారల నెవ్వరిని దూఱిరి ? ప్రమాణమేమి ?
ఇట్టివెన్నోకలవు. మఱియొకటి మార్గము చూపుచున్నారము. చ. పరులను

(“పేర్పడు సనవర్తియు న్నిను సభాజనపాత్రమునేయడు)

క. ఏవనవర్తియు ఘనభువ, నావనవర్తి యగు వేంకటాచలసతిపై
నీవలె గావల మూనడ, నేవించియెత్తునేవ చేహరినచోక.

163

తే. గీ. లుబకుడు వనవర్తి యాలుబకు లెటు
గొల్తురో యట్లు కొలిచెడిఁ గొసరికొసరి;
ఇంతయెందుకు ? చెంచురా జెప్పఁ, డతఁడు
గాఁడె వనవర్తి ? కూతునె కాన్కయొనఁగె.

164

గీ. వాని యేర్పాటుచోప్పున వాడు గొలిచె;
నదియు సామికిఁదగుఁగాక, యట్లు కాక
పోవుఁగాక, యవ్వానికి నేవకుండు
గాఁడనెడి దోసమును గట్టబోడు సుకృతి.

165

క. “పేర్పడువనవర్తి” యటం, చేర్పాటొనరించితోక్కొ ? యటు లగు నేనె
దిర్పతివెంకనకుక వాఁ, డర్పింపఁడు సుతులు నిక్క మాడితిపుతా!

166

(బహుమార్గ నేమలంజేయులుగాఁ దలంపకుము)

అ. న యేకమార్గవేదియే వేది, బహుమార్గ, వేది యేటివేది ? వేడు అతఁడు
ఏకమార్గ మన్న నే మనుకొంటివో ? సత్యమార్గ మది ప్రశస్తిలెరువు.

ఉ. కారొకొ ? రక్కసుల్ కడు నకార్యరతుల్ ‘బహుమార్గవేదు’ ల
వ్వారల మార్గముల్ తుడికుఁ బాడఱి యెవర ? జయ్యలైనవా
రేయను బెక్కుతోవలనె యేగుచునుండు, రసయ్యు లొక్కటే
దారిని బోదు రయ్యది సదా జయ మిచ్చు యశం చొసంగుచుకొ. 168

చ. అరయఁగ నేర్తు వీవు చతురంగ మొకించుక గుర్తులేవ ? యే
లురిపురి నిక్కతాన నిను నొక్కట శిక్షితుఁ జేసినాడ, నీ
చరిత మటుండె, నియ్యెడ నజయ్యుల యెత్తోకతీర యెట్లు, త
త్తఱపడి సారె నోటువడు తజ్జులదాటు లనేకమార్గముల్. 169

చూని తిట్టెదవు బ్రహ్మసమాజము జిహ్మవృత్తిచై’ వేంకటేశ్వరస్వామివారు
బ్రహ్మసమాజము నెవ్వరి నావేరించి తట్టినాలో అయినోట్లు పనిపడినచో
చేయ్యలకుఁ జిక్కులెచ్చెడివి యని యెఱుఁగుదురుగాక.

చ. ఒకయెడ మూలయె త్రొకట నొండొకయె త్రొకమాటు తేనిబం
ట్టు కదలునెత్తు మంత్రొకదలుక మఱియొక్కడ తేడెదె చాటు వే
టొకయెడ నన్నిటం చుదకు నోడుదు రీ 'బహుమానవేదు', లే
రికి జయ మబ్బు వార లొకరీతి నె యెత్తుదు రెత్తులర్భకా. 170

(నీ సంగతి యెల్లవారికి నసహ్యమె యయ్యెను)

ఉ. ముంగల సద్గతుల్ వొలయుపుణ్యులకెల్లను వేంకటేశు స
త్సంగతి సహ్య, మందులకె నల్పుచునుందురు సర్వదా; వృథా
భంగురమైనకుక్షికియి పాపకృతుల్ రచించుచువారి కా
సంగతి యెట్లు లభ్యెడి? నసహ్య మలభ్యము కొంతమందికికె. 171

చ. కటికికెడగ్గడిమగ్గిడు, ఘటియింప దటం చెఱింగి కామ్యాధిమై
నటియించు ననాద్యతి; వేం, కటపతిసంగతయు నెట్లకట ? నీ కయ్యోకె.

(విశ్వమలోన నెల్లరు వివేకులు వేడుకతో బరింపఁగా)

ఉ. "పైదుబాదు" వీధి నొకయజ్ఞు డు హేలకు నొక్కదేహిఁ బా
మోది చనంగ వేటొకఁడు నోవుచు మొండెముఁ జూచి 'కత్తివా
గాఁ దెగె 'నా' ఫిటుల్ వలయుఁగా?' యని మెచ్చెనఁ; టట్టులే నుఁగి
నీదు కవిత్వపుంగరిమ నీతివిహీనమతుల్ చఱించుటల్. 173

(పొంగుచు నుంటి "నెక జనులు పూజలొనర్తు" రటంచు)

చ. పశులకు నోఁచుకొని యెలపొయ్యపుటంగన లూరలే హిమ
ద్యుతిమలయనిలాదులను చూతుదు, రాదర ముప్పతిల్ల సంగ
తపడులైన కాంతలు నికామమహోత్సవముల్ పొనర్చి న
త్కృతులుగఁ జేతు రిందుఁ గల దేవహస్యము నీ వెఱుంగవే. 174

మ. ఉపయోగింపవు దేశికాఖ్య మొదటకె 'నోదాహరే దస్య నా
మపరోక్ష' మ్మను శాసనము కతనక మన్వాజ్ఞమై నట్టిర
ప్పవలాపింపఁగ వచ్చు నక్కటకటా? యాపై వృథామాపక
త్వపదం బెక్కితి వేస్మృతికె జదివి ? తేధమ్యండు శాసించెనో? 175

శా. అల్పంబే యగుఁగాక నాగరిమ వేనల్పండనే యాదుఁగా
కల్పత్వ మ్మది తిట్టునీకు నొకసాహాయ్యమ్మ గావింప, దే

కల్పమృందును నీ వొనర్చువని యేకప్తుండు గావించఁ; డీ
శిల్పం బేగురునొద్ద నేర్చి తరలే? శిష్యా, స్వయంవ్యక్తమో! 17౪

ఉ. “వేదులవాఁడు నామఱది వేదఱుఱువ్రాఁతలు వ్రాసినాఁడు వాఁ
డీదురితమ్మునకా జెడెడి నే నఱు మొంద” నటంచు నెంచె దే
మో? దురితంబు వాని దనఁ బోలదు నీకయి వాఁడు ప్రేలుటకా
నదియె పాతకంబు మహానీయుల వేత్తల నడ్డి చూడుమా. 175

ఉ. గొల్లది చల్లలఁ గలుపుఁ గొంపకుఁ గొంపకుఁగూడ నీళ్లు, లే
పల్లవపాణి యేనియు “నెబా! సిది యేమె యపాత్యురాల? యీ
చల్లకుఁ దెల్పు చచ్చె” ననఁ, జాన పృథా జల మిచ్చినట్టియా
తలులఁ దిట్టు “నేచెనటి తా నిట నీ రిడె” నం చెఱుంగుదే. 176

క. గురు నేల తిట్టితన, మా, గురువే యిటు చెప్పెనంచు గొణుఁగకుమా! యీ
దురితమ్మెల్లను మెల్ల ను, పరి నాశర మెక్కు మిగుల బరు విది తనయా. 177

(తత్ప్రతిమా రాధనము నిరసించినచో, బ్రధాననిబర్హణనాచ్యాయమునఁ
దక్కిన విగ్రహముల పూజయు నిరస్తము)

ఉ. తిట్టఁగ లేదు నీవు మముఁ, దిర్భతివేంకటనాథునే చెడం
దిట్టితి విగ్రహార్చనవిధి నిరసించుట, కైనఁ గాశికా
పట్టణనేత దిట్టుటకుఁ బాల్పడ వే? మఱఁ డగ్రిగణ్యుఁ డా
దట్టునిఁ దిట్టినప్పుడ “బ్రధాననిబర్హణ” నీతి సార్థమా. 180

క. ‘కాశ్యత’ ఇతి వివరణమునఁ, గాశ్యపి చనుఁగాక కూలకలితం బగుచుకొ
దృశ్య మగుఁ గాశి యది “య, దృశ్యం తన్నశ్య” మనువిధికి లోఁగదునూ.
(కలె వేంకటనాయక, అను పదనము)

క. కానఁ ‘గలె వేంకట’ యను, మాన మృండినను గాశి మహిమ మధిక మె
న్నేయుఁ చెట్లట్లుగుటఁ ‘బ్ర, ధాననిబర్హణత’ కదియ తగుఁ జుమి పుతా.

క. క్షేత్రములలోనఁ గాశి, క్షేత్ర మృత్తమము దానిఁ జెఱిచినపై నే
క్షేత్రమృతేనిఁ జెఱుచుట పాత్ర మృద్దాని విడువఁ బాడియె కృష్ణా. 183

ఉ. ఎందఱు కాశి కేగుదురొ, యెందఱు తిర్పితఁ జూడఁ బోదురొ?
విఁదుమకాదె? సర్వపృథివీస్థలి క్షేత్రములెల్లఁ గాశితో

డం చులదూఁగ వయ్యది చెడక జెడు సర్వము, దాన సన్న రా
తిం దెగఁ దిట్టి విగ్రహవిధి న్నిరసించువుగాక యీపయుఁ. 184

(దిక్కటి కొండయొక్కతివి దేవుడ? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా)

ఉ. మొక్కులు ముడ్చులుం గలుగుముద్దులు మాత్రమె వేంకటేశుకొం
డెక్కుదు, రల్లకాశి కెవరేనియుఁ బోయెద రట్లుకాన న
మొక్కిలికంటి లింగమును మీటుము దూటులు పోవు నంతఁ దా
దిక్కటి దాన విగ్రహవిధి న్నిరసించుట సర్వసిద్ధమా. 185

శ. కావునఁ గాశీక్షేత్రము, పోవలయుక ముందు దానిపోకకునై వా
చావిధవము నెలయింపు నృ, థా వో దవి చెడియెత్తుఁ దగుకవివేనిక.

శీ. అట్లాసర్పితివేనియని గంగబడు, మీఁద రామేశ్వరము సముద్రమున మున్లు,
నాపైఁ బ్రయాగయు నటుపై గయాత్రయంబడుగంటుఁ దత్తదర్శనముల,
నల్లంబ రంగెనునతార మదియుఁ గావేరిలో మున్లు దేవేరితోడఁ,
తిదపఁ గాంచ్యాదుల పేర్వోవు, నంతలో దక్షిణదేశయాత్ర లవి సురుగు

తే. గీ. పైని "మక్కా మదీ" నాది భగవముక్తి
దాయక క్షేత్రములు మహాధర్మశాస్త్ర
దూష్యపర దేశయాత్రలు విషయ! మన కు
పాస్యతాభాసములు గావలయుకొక్క.

(మే మీవిధిసర్వమంగళము నెప్పుడుఁ బాడుమమయ్య నీకు -)

తే. గీ. "పాముతోఁ జెలగాటముల్" పనికి రావు,
కేషులై లేకుపై నేల రోష మన్న,
నించువో? విన, "విక్రమజేర" వైతి,
విన పని యెఱింగియును జెప్పెదను గుమార!

మ. గురువిద్వేష మొకండుచాలదె? గృథా హర్షం వేంకటేశ
శ్రుతివిద్వేషముగూడ నేమిటికి? దేవద్వేషమున్ దక్షిణ
త్తరవిద్వేషము రెండునుం గలియుచుండుఁ దెట్టిగో నీకు నే
నెఱింగింపన్ పలెనే కుమార! సుఖివై యీ త్రోవ రాబోకుమీ. 186

మ. గురునిందాదురితంబు చాలక వృథా గొంచుట లీ వేంకటేశ
శర్యనిందాదురితంబు లేటికి; బళా! సంకర్మర్మతల్ చాలు; దే

పరహస్యమ్ములబోలిఁ బోకు మని సంబాలించు శక్యమ్ము గా,
పరయం బోకుము భక్తి లేనియెడ నీ వద్దేవుపాదాబ్జముల్.

190

చ. నరుఁ డురదై నచో నిడుత్యుణమ్ముగు మేరువు, మంగళంబు లీ
పతిముఠి నెన్నిపాడితివో యన్నియు నన్నియకోటులై సిసుక్
దిరిగి పరించునట్లు లలిర్పతివేంకటసేత చేయుఁ ద
చృరణములెట్లు చట్టిన నొసంగు ఫల మ్మలదేవుఁ డర్భకా.

191

ఉ. మంగళముక్ బరించు టది మంచిదియే గురుమూర్తిగూర్చి య
మృంగళమూర్తి నీమనసు మర్మమెఱింగి యితోధికమ్ముగా
మంగళముల్ ఘటించుతఁ బ్రమాదములక్ తమియించి దానిచే
తం గరుణాభండక్ విరచు దైవతమూర్తిక చెల్లుఁగావుతక్.

192

ఉ. ఆర్పను దీర్పనుం దగనియజ్ఞులయందున డాఁగి సారెవం
దిర్పతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టెడు నోరికొలంది, నిట్టిని
దర్పను ధైర్యమున్ * గవిపదిస్సలెటో సకలమౌలంగి యె
ట్లూర్పులు పుచ్చుచున్నయవియో? కను కించుక విష్ణు వర్భకా.

193

* భవత్ర్యజీతగీరతామ్నాయంపుత్వా సంతోషపఞ్చా దేవం లిఖామి॥
గృహ్లాంతు కరుణానిధయః॥

శ్లో॥ లోకేఽస్మిక్ కలీనామకాంధతమస్వాత్మై తమో దూషితైః గుర్వాదిత్యవి
నింజకైశ్చ బహుభిః స్థూరికృతే నజ్జనే, కృత్వా గీరతభారం బహుసుపర్వానంబ
సంధాయకం, కద్వద్భగ్దతిః పరిబంధ మతులం యాతృకపిండ్రౌ స్తమః
శ్లో॥ సన్మాదగ్ధా శీర్షితవేంకటేశా కళాసమగ్రావిషపుష్పంఠౌ సుజ్ఞానదా
వనిజనస్య సమ్మ క్కక్షితేతాః జయతాం రుద్రాః॥ శ్లో॥ గురుభూసురవైవదూష
కైః స్వకృత్వైవోఽంగదృశో విమృషతత్త్వాః కళింకలతేతత్కాః పరిబుధాః
పరిబుధాభృతకాంచితా శ్చరంతి॥ శ్లో॥ ఏతాద్వగ్గంధనిర్మాణే లోకజ్ఞానా
దికారణే భవంతామః దక్షః ద్వ కంకపిండ్రభూటానామ్॥

పంచాగ్ని, మార్కండేయశాస్త్రీ. కినిగీతాలూకా
పోలవరగామవాసీ. పుస్తకే పాతగుంటూరు పురవాసీ.

శ్రీరామకృష్ణకవులు గురుసంగా పతలగుటచే నన్యలైనను శత్రుస్మృతి కుల్కు
మగు నిట్టిగీరతామ్నయమును దమచే జెప్పించుటచే నెంతయుఁ బ్రశంసనీయులే.

తే. గీ. *అమృతపుట్టిలు నీకింజరమ్మ, దాని
“లంజలకుఁ బంజరంబునెడుంకెనంటి.

వారు చెట్టెక్కి కోకిలమ్ములైరి. తమ సడుపడేశములను వినరు సరికదా, ఏవియో సాహసప్రయుక్త శతకాదులనుగూడ రచించ సాగిరి. ఏదియో తీగఁ ద్రొక్కిన వారు దారితప్పినట్లు పీరిప్పటికిని ద్రోవకురారు. కానిండు, వారికై యమర్చిన గ్రంథము వారికొక్కరికిఁ గాకున్నను లోకమున కంతటికి నుపకారకము గాక తప్పదు....

స్కూలుమాష్టరు.

శిష్ట వెంకట సుబ్బకాశ్రమి.

అప్పాపురం

బాపట్లబోమ్మ,

శ్లో॥ స్వచ్ఛందపరిసరత్సుధారసర్పరీ మాధుర్యసారస్సురః ప్రోహర శతా
వధాన కవితాసింహాసనాధ్యునినాః ఈతామత్రనిబద్ధ సర్వకుకవిప్రాగల్భ్య గర్వ
గ్రహాః శ్రీమత్తిర్వతివేంకటేశ్వరకవీంద్రా శిష్యకల్పద్రుమా॥ శ్లో॥ అంగీకరు
తం కృపయా, చంపకమాలాం మదర్చితామేతాం, ఇత్యభివాద పురస్సర మభ్య
ర్థనమాతనోమి యువాం॥

చ॥ కలి కలుషోన్మదైకమదఖండనచండసరస్వతీసము, జ్వలనయదాన
శౌండ మపవారితవైరివృథావిరండమై, వెలనెడుగీరతాగమము వీనుల విందుగ
నిందు నెల్లవా, రలము పఠించినారము పరాపరమూర్తులరైన మీకు శిష్యులు కలి
పూరుషుల్ గురుయశోఽనమానమ్మనఁ దమ్ము మిమ్మునం, దుల నిడికోడలంచి
సరితూఁగ భ్రమించియు మీయశంబు దొం, గిలు పనిఁబూన దానిఁ దమగీరత
మెల్లెడ నెల్లడించె మేకులుబిగియించి లాగితిరి కోయని కూయఁగ సర్వముండన,
మ్ముల జరిపించి మించితిరి. మూలముడుంగఁగఁజేసి మేల్మనుం, గులఁ దవిలించ
నెంచితిరి, కోయిల లోర్పునె యట్టిధాటి కా, జిలిబిలిమాటలు న్నగవునేఁతలు
దగఁజంచు మీవివత్సలకు జగమైతాఁడెలుపఁ జొచ్చె, పిశోధతి చచ్చె, వి
భూ, పలయముమెచ్చె మీయశమభంగురమైకడుపెచ్చె..., వైదుషి బిభాడ
నుగాను నన్నొక చిన్న శిష్యుఁగాఁ, దలఁపుడు కైవశేషుఁడ... గమలా పురినుండు
దుఁ గడ్డమండలి॥

కైవశేషకాశ్రమి. శమలాపురం, కడపజిల్లా.

‡(రామకృష్ణ మహాభారతము, వింజరపర్వమునండి)

క॥ వింజరము...వేళ్యా (లంజల) పంజరము...”

సీ. కాలికాభుట్టనగలవిజ్ఞఁ డొక్కఁడు నిన్ను బర్హిర్మఱునిం బొనర్చె
నైజామురాజ్యమ్మనఁ గలవారెందఱో నీపేరు వినుటకే యోష మనిరి
కడప కన్నుల్ ప్రక్కఁగల పొగ్గిజ్ఞలెల్ల నిజగలిపురుషునిగాఁగఁదలఁచుచుండి
రల్లనెల్లారివై పంతుమున్నె నిజ బతితునిగా వాగిసి పంపఁదొడఁగి

గీ. తెఱిగె విజయనగరము నీ హేయబళను
దెలిసికొనియె గుంటూరు నీ చులుకఁదనము;
ఇంబరంబును గూసిన యెడ్డెహఁత
లెన్ని గాగ్రమమ్మలను గూసె దెలుఁగఁ కెప్పుడు.

197

కా. ఏయూరికఁ దెగఁదిట్టనేమి యగు, నీ నవ్వారలకఁ గొట్ట నే
మా; యాకాగ్యము డాఁగ; దింకరము మాటట్లుంచు నీ దబ్బఱి
నీయాత్మకఁ గనుపట్టవే, అది నిను 'న్నీచుండ వీ' వండుఁ దా
రోయక మానెనె ? దానిఁ దిట్టికొను పేరుకఁ రారు నీజోలికఁ.

198

గీ. రమణ శ్రీలక్ష్మీనరసాపురమున మొన్న
రావు శ్రీచెల్లయంబును రాణయెసఁగ
జరిగినది షష్టిపూర్తికఁ, యచటికి నీవు
రావు, బావయు రాఁడు. మీచేప దెలిసె.

199

(1914 సం॥ నవంబరు నెల 17వ తేదీ మంగళవారం శనిలేఖనుండి)

షష్టిపూర్తి, అవధానములు.

ఈనెల 9వ తేదీ సోమవారంనాడు చెల్లాయమ్మారావు బహద్దరువారి షష్టి
పూర్తిక మహోత్సవము జరిగినది... వెంకటరామకృష్ణకవులను, తిరుపతివెంకట
కవులను అవధానములకు శ్రీ చెల్లాయమ్మారావువారు పిలిపించగా మొదట
సమ్మతించిరి. అంత కార్యక్రమపట్టికలు బిచ్చొత్తించిరి. ఏకారణముచేతనో

నులు, సంకరులు, లోనగునీచపవములతోఁ దిట్టమొలిదిగో వారలెల్లఁ డగు
మాత్రము సాహిత్య సాహిత్యములుగల్గి కవితచెప్పఁ గలవారనియే, సంపన్నగ్న
హస్తలనియు. వీండ్రకృతఘ్నతకు రోయుటచే నకలము నెఱిగిన వారియెదుట
నేమియు ననఁజాలక యిట్లుతిట్టఁబూనిరనియు, నెలుఁగఁదగు, మఱివారిచేకాక
గ్రామము నెల్లఁదిట్టదొరఁకొనుటచే నా గాగ్రమమందలి వారలెల్ల వీరికృష్ణతకు
వేదగించుకొనువారేయని విన్నవ్రమకాన వ్యాఖ్యాన మనఁజేయును.)

రామకృష్ణకవులు వచ్చుటకు పిలువేనట్లు సూచన చూపించ నాకార్యక్రమపట్టికలు వదలి, తిరిగి కార్యక్రమపట్టికలు ముద్రింపించి... 18 వ తేదీ తిరుపతి వేంకటకవుల శిష్యులలో నొకరగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచేరను అష్టవధానము చాల బాగుగా జరిగినది. రు118లు బహుమాన మొనర్పిరి... అవధానులకు రెండు నూటపదార్లు బహుమాన మిచ్చిరి. తిరుపతి వేంకటకవులకు వెంకటరామకృష్ణకవులకు సమావేశము కలుగుచున్నది. యెద్దియో వైచిత్ర్యముండునని అనేకయూళ్ళనుండి చాలమంది జనమువచ్చిరి... శ్రీరాజా చెల్లాయమ్మారావువారి పంటివారే పితాపురం ఆస్థానమునకు సంబంధించినవారు పిలపించినప్పుడు సభకురాని వెంకటరామకృష్ణకవులను, మరి యేరాజులు వీరికి తిరుపతి వెంకటకవులకును సమావేశము చూపించి సభ చేయింపగలరు. ఇంక యిట్టి పూహ యెద్దియైన ఎవరికయిన నున్నయెవలఁ అద్దిమానుకుండురుగాక. ఇట్లు, తులసి విశ్వనాథము.

చ. 'అనది'లందు మిమ్మెఱుగు నంతకుమున్నె జగంబు! చెల్లనజననికి వట్టిపూర్తి, మనశాస్త్రికిఁ దిర్పతి కీప్టిపూర్తి, భూజనులకుఁ దుష్టిపూర్తి, ధృతిచాలని బావకు నష్టిపూర్తియై దనరుకతాన సర్వవిదితం బది యయ్యె నిఁకేమి వ్రాసెనో! 200

చ. పిలువఁగలేదో ? మిమ్ములను, బిల్చిన 'వత్తు' మనంగలేదో ? పైఁదలఁ కుదయింపలేదో ? కలతత్త్వము లోకమెఱుంగలేదో ? యన్యుల నటులుంచు, శ్రీకరుఁడు యోగ్యుఁడు సూర్యవిభుండు రాజబంధులును నిజం బెఱింగి రని తోఁచునో ? నీమదికేని యర్థకా! 201

గీ. సకలము నెఱింగియును నిన్ను పాఁకువిభుని
మోముచూచి నిన్నేమియు మొగమునెదుట
నాడకుండిరిగాక, నీయన్యతములకుఁ
బార మున్నదె ? నీగుట్టు బతులుగాడె. 202

ఉ. శ్రీ వాసరించుదోషము లనేకము; లందును నింజరంపు భూదేవులజోలి కేగు టది తీరనిదోషము, వారి పాదముల్ కేవలభక్తి మొక్కి మురిగింపకు, 'మాచెడుకూఁత లెల్ల నా బావలిఖించినాఁ' డనుచు వారికిఁ బెల్చుము శాంతి కల్గెడిక. 203

ఉ. చూడఁడు గాక చూచునెడ సూర్యవృషాలుఁడు గూడ వేంకటా
ద్రోడవమాన మొప్పినను దీనికి నొప్పికొనండు; గాగ్రమమం
దేఁడొ యొకండు నీకు సరియే యగుఁగా కది కారణమ్ముగా
గాడఁగఁ దిట్టిపోనెదవె గాగ్రమమునెల్ల; వివేకి నైచునే. 204

ఉ. ఎప్పుడుగాని సూర్యవృషుఁ డీవును బావయువ్రాయు తప్పుడుం
జెప్పలమారి పిప్పినుడిచెయ్యులు తాఁ దిలకించి యుండఁ; డె
ట్లొప్పెడిఁ జూచెనేని; యతఁ డొప్పిన నొప్పుత, మేముమాత్రా మా
యొప్పులకుప్ప యొప్పినటు లుల్లమునం దలపోయ మర్చకా. 205

ఉ. ఆయన దర్శనమ్మునకు నందనివారము మేము, కాకతా
భీయము గాఁగ నానృపనిలింపుఁడు మానభ కేగుదెంచుచొ
ప్పాయితమయ్యెఁ గాని యది యంతటిభాగ్యము లేనిదయ్యె, లే
దా, యతఁ డిందు కేమనుకొ యానుడు లిందు లిఖింపకుందుమే? 206

చ. ధనమిడి పత్రికన్నిలిపి 'తజ్జాలమెప్పును గొం' డటంచు న
య్యనఘుఁడు పెప్పుఁగాని 'కనినంతన కేల నుపానహమ్ము నై
కొని మరియాద నేయఁదగు కొంటె నుడు ల్లిఖించి పాప భా
జనమగుఁ' డంచు నానృపతిచంద్రుఁడు చెప్పు వనంగఁ జెల్లునే. 207

ఉ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దేవుని దిట్టెడినీకుఁ బ్రాంతె ? యిం
జరము; భవద్విధంతుమనుజన్ములు లే ర్దనుజన్ము లుండుని నీ
దురితపుధోరణిన్ గడకుఁ దోచుచుఁ దిర్పతివేంకటేశుఁ డిం
జరపురవాసులున్ ముఖ మొసంగి త్నమింతురు గాక వీఁకమై! 208

గద్య

ఇది శీర్షి... తిరుపతివేంకటేశ్వరవిరచితంబగు విగ్రహారాధనము

సంపూర్ణము.

త ప్ప ప్ప ల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి.	తప్ప.	ఒప్పు.
1	1	న్యాయేన్య	న్యాయేన్
3	3	గల్లరీడనవచ్చు	గల్లరీడనవచ్చు
5	21	కిక	కిక
7	6	బ్రాకుచుంటి	బ్రాకుచుంటి
„	11	ముంద	ముంద
13	8	దేవుడె	దేవుడె
„	12	దాదువేని	దాదువేని
27	23	తెల్లమ	తెల్లమ
29	21	యక్కటక్కటా	యక్కటక్కటా
32	16	మొఱకన	మొఱకన

విగ్ర.

గీ ర త ము

(లో కా భి రా మా య న ము)

గ్రంథ పరిచయము

పక్షిపూర్తి మహాత్మ్యవమైన పిమ్మట గ్రంథముద్రణము ప్రారంభించక పూర్వమే మా గురుపాదులగు శ్రీవేంకట శాస్త్రులవారు రుగ్గులగుట తటస్థించి, దాదాపు ఆఱు సంపుటములు పూర్తయగు వఱకుఁ గూడ మంచముపట్టియుండిరి. కావున గ్రంథముద్రణమున చాకప్పుడప్పుడు పొడముచువచ్చిన సందియములను వారి వలన దీర్చుకొనుటకు వలనుపడకపోవుటయే కాక అమృతగ్రంథములింక నేమేమి యున్నవోకూడ తెలియవయ్యెను. ఇటీవల శ్రీశాస్త్రులవారి కించుక యారోగ్యము చేకూరిన పిమ్మట నేను వారిని దర్శించుటకుఁ గడియము వెళ్ళినపుడు అమృతగ్రంథములింక నేమేమి యున్నవా? యని యడుగ, ఏదో బీరువాలో నింకను గొన్నియున్నట్లు నెలవిచ్చినారు. తీసిచూడగా నీ 'లోకాభిరామాయణమును' 'స్త్రీవిద్య' యను నొక యసంపూర్ణ గ్రంథమును లభించినవి.

1915, 16 సంవత్సరములనాటికే అచ్చగుచున్న గ్రంథముల పట్టికలో దీనినిచేర్చి ప్రకటించుచువచ్చిరి, గాన నింతకుమున్ను దీని పేరు వినినదియే. మఱియును, 'ఉ॥ ఇప్పటి కాఱువత్సరము లీ కలహమ్ము జనించియాయె' అను నిండలిపద్యమువలనగూడ నిది యీ వివాదమునకు సంబంధించిన మొదటి రిజిస్టరుత్తరము వ్రాసిననాటికి ఆఱుసంవత్సరముల పాఠింతముల రచింపబడినట్లు తెలుచున్నది. అనగా శ్రీశాస్త్రులవారు బందరు వదలిపెట్టక పూర్వమే దీనిని రచించిరి. రచనాసంతరము అల్పకాలమునకే శ్రీశాస్త్రులవారు స్వగ్రామముకు కడియము ప్రవేశించుటయు గ్రంథముద్రణ విషయమున అశ్రద్ధసేయుటయు తటస్థించినది. అంతలో శ్రీ వెంకటరామకృష్ణ కవులలో నొకరగు రామకృష్ణశాస్త్రిగారు దివంగతులగుటయు, పిమ్మట మూడు సంవత్సరములకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రులవారు స్వర్గతులగుటయు తటస్థించి ఆ యీ కారణములచే నిది ప్రకటితము కాలేదు.

ఈ గీరతము ముఖ్యముగా సత్యనిర్ధారణమును గూర్చి ప్రవర్తించినది. అందులో ఈ నాల్గవ భాగము మఱియు నాయంశము స్థిరీకరించును. వెం॥రా॥ కవులు తమ మహాభారతములో, వెం॥ కా॥ గారు తమకు స్వప్నములో కనుపడి యేమో పరిసంగించినట్లును, పిదప చిన వెంకటశాస్త్రిగారు పరిత్యక్తు

మననే తమతో నేమో పలికినట్లును, వాగ్నిరి. ఈ తుదికల్పనము చిన వెంకటేశాస్త్రిగారు గతించిన రెండు సంవత్సరములకు బిమ్మట చేయబడినది. ఈయనత్య కల్పనమును గూవు మా పటకే ఈ లోకాభిరామాయణము రచింప బడినట్లు ఇందలి పద్యములనేకములు స్ఫుటపఱచెడివి. ఇక నిందలి కల్పన మును గూర్చి మాగురువు గారొక యైతిహ్యమును చెప్పిరి. వారి యింటనొక ముసలి దాసి పనిచేయుచుండెడిదిట. ఎన్నడును దొంగతన మెట్టిదో యెఱుగని యా యమాయికురొక నాడు కర్మము చాలక కడుస్వల్పమూల్యముగల ఇత్తడి వస్తువొకటి దొంగిలించెనట. బిమ్మట నాసంగతి నిముడ్చుకొనజాలక ఆమె తనలో తానే గొణిగికొనుచు దొంగతనము బయటపెట్టుకొన్నదట. అందుమీద, మనస్సుయొక్క స్వభావము సత్యమునందే బద్ధదీక్షమగుననియు, దానిని ఆత్మ అన్యధా తిప్పినపు డాతని యాజ్ఞచోష్షన బ్రహ్మర్తించియును బిదపఁ దన స్వభావమును పదలుకొనక లోలోవిచారించుచుండుననియు లోచి, వెంటనే ఈ గగ్గంధరచనమునకు గడంగిరట.

తండ్రికి అన్నము పెట్టక ఇంటినుండి లేవకాట్టినట్లు రామకృష్ణమహా భారతమున వాగ్నిన విషయము శ్రీశాస్త్రులవారు బందరులో నున్నప్పటి కాలమునకు సంబంధించినదగుటచే నందలి సత్యము నస్మదాదులగు నిచటివా రెండఱో యెఱింగినదియే కావున విస్తరింపబనిలేదు.

ఆ యీ యసత్యకల్పనములచే శ్రీశాస్త్రులవారి కొడలు మండినప్పటి ఆనే శమన నప్రయత్నముగా వెడలిన యీ గీరిత కవితాధార శ్రీతి॥ వెం॥ కవుల రచనముల యందు విలక్షణతాస్పదమై, ఆంధ్రభారతికి నపూర్వాలంకారము గూర్చుచున్నది. గుంటూరిసీమ కూడ నిట్టి యుత్కృష్టగగ్గంధమే. తాత్కాలికములగు నా యీ వివాదములలో పాల్గొనన ప్రధాన పాత్రలు అంతరించిన పిమ్మటకూడ భావికాలపుటాంధ్రులు చదివికొని ఆనందింపదగిన కాశ్వత రసపదార్థ మీ గగ్గంధములలో ప్రతిపదమును నిండియున్నది. రసికజన హృదియంగమములగు నిట్టిరచనలు పాశ్చాత్యభాషలయందెన్నియేని గలవు. ఇందలి 'రంతుల్ మానకు తిర్పతిద్విజుడు' లోనగు పద్యములు మరల కల గూరగంపలో చేరుట ప్రమాదము.

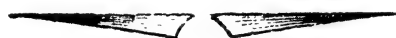
కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు,
ప్రచురణకార్యదర్శి.

శ్రీమత్పరదేశతాయనమః :

గీ ర త ము

4 వ భాగము

లో కా భి రా మా య నా ము

ఉ. శ్రీపతి వేంకటేశకవిశిష్యుడు వెంకటరాముఁ డొజ్జలక్
బాపము లాడి యాడి, కడుఁబ్రల్లదుండై యది కారణమ్ముగా
నేపలుతాల్మితో నొకట నింటనె పంచుచుఁ గాలయాశనం
బోపికఁజేయుచుక్ మదికి నూజటగల్గిమి నిట్లు పొక్కెడుక్. 1

మ. అరరే ! యేమి మహాద్భుతం బిది మనోవ్యాపార మాపంగనే
దురహంకారి వలంతి ? నన్నిది “గురుదోహమ్ముగావించి, తె
క్కరణిక్ దీనిఁ దరింతువోరి ?” యనుచుక్ గర్జించుఁ దర్జించు నేఁ
దరణోపాయము చెప్పఁగాఁగలనె యోదైవంబ ! యోజింపుమా. 2

కా. నా మా టట్టులెయుంచు, మానవపశు న్న న్నేరు ప్రశ్నింతు ? రీ
వేమో సర్వ మెఱుంగు నేతవని ని న్నేరేసిఁ బ్రశ్నించుచో
నేమాడ్కిక్ బ్రతిచెప్ప నెంచితివా నా కింతేని వాక్కుచ్చు మో
స్వామి ! నీమహిమం బెదేని యొకతోరపక్ జూపి కాపాడజే. 3

చ. గురు వల వేంకటేశ్వరుఁడు కూరిమిబిడ్డనిగా గణించి వ్యా
కరణమొసంగె, దిచ్చరణకంజరజమ్ముగ నుండి, నెన్నియో
పరమరహస్యముల్ కవితపట్టన నెట్టనఁ దల్పె, గన్నులం
దెఱచితి నక్కతాన, నెటు దేవుడ ! నీకడఁ బొంక నేరుతుక్. 4

ఉ. ఆతఁడు చెట్టై దీపమిది, యన్నమునొద్దను గూరుచుంటినా,
యాతని సేరె జ్ఞప్తికి రయమ్మున వచ్చును బూటపూట; కే
మీ, తగదే? కృపాళుఁ డతఁ డిచ్చిన విద్దియచేతఁగాదె యీ
జీతపురాళ్ళు నాకు నృపసింహుకతాన లభించు టెమ్మొక్క. 5

చ. మఱపుఘటిల్ల వగ్గురుఁడు మన్నినమన్నులు, తోడివాఁడు ద
బ్బఱలకు దింపఁగా డిగిలె, బాపములాడితి, నాడుచుంటి, ను
ర్వర నెవఁడో యొకానొకఁ డపాత్తుఁడు 'పహ్వరె' యన్న సేమి, యె
ల్లరును 'గృతఘ్ను' డీతఁ' డనులాగున కగ్గముగాఁగ నేర్పితి. 6

ఉ. నా తెలమొమ్మ వ్రాతలకు, నాచెడుచేతలకుం బదింబదిం
జేతమునందు నొచ్చి కొని "సీ" యనువారె యెల్లవారు; నా
రోతల కేరు సంతిలిగో, యలవా చల "వేంకటేశ్వరా
రాతు" లటంచు నామది గరమ్ము నెఱుంగు సహేతుకమ్ముగ. 7

ఉ. కొప్పరపుంగవీశులకుఁ గోరిరి గొప్పకుఁగాఁగ నాసనం,
'బెప్పడు నేను గోరఁదగ' దిట్లని ప్పాజ్ఞలు నవ్వఁ గొంద; బా
తప్పన కొప్పు డగ్గురుఁడు, దానికేఁగాఁ గలహించి యొడి యే
తప్పడుఁగూతలో వదిలి తజ్ఞ గురు న్నిరసించి రాఘవ. 8

చ. గురుఁడు సహసనం బిడఁడ కొర్రపువారికి; నేఁడు కారణాం
తరమున నెట్లుబొంకినను దారసమానెడ నేనుగూడ వి
ప్రరమున కొప్పుబోనని కటా! ప్పకటంబుగ నేరెఱుంగ? ర
క్కరములురాని కైతలకు గౌరవ మెవ్వఁడు నేయనొప్పెడు? 9

ఉ. సీమకుసీమ యేకమయి చేయు దురుద్యమమెల్ల వమ్ముగా
నామెయిఁ దాను బల్కు నుడు వాగమవాక్యముగాఁగఁ బాండితీ
ధాముఁడు మద్దురూత్తముఁడు తద్దఁ బ్రశస్తికి నెక్కునాఁ డిట
నామది బొంగుమోదిమది నమ్మునో లోకము, నమ్మనోకదా? 10

మ. శివరామాదిసతీహృలం గలసి యాసీమక గురుస్వామితో,
గవిశాసత్సభలక మెలంగఁదగు నక్కఱ్యాణముక నోచుకో
నెవరిక జూడఁగ లేని హేతువునఁ; బోనీ, దానికే పెట్టా త
త్సభిధం బాత్మమదంబు తెల్పఁగల పత్రం బంపినక జాలదే. 11

ఉ. అంతకుఁగూడ నోచికొననట్టి దురుద్యమపాతకమ్మునఁ
సంతతముక మునిగి, పయి స్వాంతము చోరునిభాతి డాచి, శ్రీ
మంతు గురూత్తముక దెగడు మార్తురు క త్రృణనూతులేని 'వా
రెంతకుఁ జాలువారె' యని యే బ్రకటించితి ప్యర్థవాక్కులక. 12

ఉ. చేసితి మెన్నియో గడుసుచేతలు వారలు సేముఁగూడి, పైఁ
గూసితి మెన్నియో దురుసుఁగూతలు; సర్వము గాలిఁబోయె, "నే
బా" సన మద్దురూత్తముని బ్రహ్మారథమ్ములుపట్టజొచ్చి, రీ
చేసినతప్పుచేష్ట లవి సిగ్గులచేటయి మమ్ముఁ బీల్చెడిక. 13

ఉ. వారికి దబ్బుజల్ గిలుకువారికిఁ గొప్పపువారి కెవ్వగో
ధీరవిచారుఁ డొక్కయెడఁ దిక్క దిగక దగుబుద్ధిచెప్ప దు
ధోరణి కట్టిపెట్టిరట! తొల్లి కడుంకెడుత్రోవఁ బోయియుక
వారలు సేడు నెమ్మదికి వచ్చిరి; మాగలి యిట్లై పొక్కెడిక. 14

ఉ. తజ్ఞుఁ డొకండు తాదృశుఁడు తారనమై, ననుఁ బాపిఁజేయు దు
ప్పిజ్ఞుని వేదులాన్వయగా భగ్నమనోరథు దుప్పిగల్భతా
భిజ్ఞుఁ జివాట్టువైచి యవివేకము వాసిన, సేను దత్తతా
ప్రాజ్ఞత రోసి కొప్పరమువైభరి విన్నకయుండుదుంగదా. 15

మ. అటువై నిప్పుడు గోయు లోకులె 'సెబా' సంచు న్ననుక మెత్తు, రం
తట మద్దేళకుఁ డాగ్రహమ్ము విడి ఛాత్రశ్రేణితోపాటు వి
స్ఫుటకారుణ్యము నాపయిక జిలుకు, ధీశూన్యత్వజన్యైనస
చ్చట నానాటికి లోఁగఁజేయుటకుఁ బశ్చాత్తాపమే చాలెడిక. 16

ఉ. అట్టిగురూత్తముక దెగడునట్టి కృతఘ్నుఁడ, నాదుజీవితం
బెట్టిది ? యేరు మెచ్చిన, "దిసీ" యని యెల్లరు రోయ నూరకే
పొట్టకుఁగాఁగఁ గృష్ణుఁ డెటుపొమ్మన నట్టులె పోవుచుంటి; న
ట్టిట్టనఁజాల, వాని కదియేమొ ఋతోత్తులు రావు నోటికిక. 17

క. కష్టించి వాఁడు "విగ్రహ, పుష్టియు నైవేద్యనష్టి" పోంపిరివోఁగా
శిష్టులు "సీ" యను కూతలు, సృష్టించు స్నాకు పణకుఁ జే యప్పట్లక.

మ. పరలోక మొకఁడున్నదం చెఱుఁగఁ డప్రాజ్ఞుండు వాఁ, డందుచే
దురితంబన్నను వెన్నదీయఁ, డిట సే దుఃఖించియేమా? బర

స్వరముఁ జంటగఁ గై తనెప్పుటకు నిచ్చుల్ పూనియుంటఁ బర
స్వరదోషము పరస్పర్ముఁ గడువఁ బ్రాపించు నెట్లో యిఁకఁ. 19

చ. తిరువతివేంకటేశ్వరుల తీరునఁ బేరులు కల్పి కైతముఁ
గరము రచింపఁబూనుటనుగాదె యిటుల్ ఘటియించె ముప్పు, త
ద్గురుత యనేకులఁ సుఖముగూర్చియుఁ గట్టము మా కొసంగడిక
బరిణతి కేమియూనొకద ? పాతకెనై యిటు వందికుండెదఁ. 20

చ. అని కనుఁగొల్కులఁ దొరలు నశువు లాపఁగలేక, కొంత నె
మ్మనమునఁ దన్మయత్వమున చూన్పడి, నెంటునె రూక్షవీక్షణ
మ్మున ననలమ్మగొక్కుచును ముందర వేదుల కృష్ణుఁ డున్నమా
డ్కిని గని, వండ్లుగీటుచు నొగిం బలుకుఁ నరసింహరూపుడై. 21

శా. ఓరీ ! కష్ట ! నికృష్ట ! కృష్ట ! గురువై రోచైర్వ్రహ్మాపాతక
ప్రారంభార్జనకర్ణధార ! వితతాపత్కారినిత్యావృతా
సారాలాపకలాప ! నారకమహాసంసారబీజాంకుర
కూరారాగార ! చెడంగఁడిసితివిరా ! గుర్వంఘ్రిరత్తు న్ననుక. 22

మ. కడుయోగ్యుల్ తలిదండు, లెక్కతనఁ దద్గర్భమునం దీవిటుల్
పొడమన్నేర్పితివో ! యశుమ్మనినఁ బప్పుంబెల్లముల్ నీకు, * నీ
కడ కేతెంచిన చిన్న వెంకన 'ననుం గారించె నాయన్నగా
ర్గడుదుర్మార్గు' డటన్నమాట నిజమాఁగా ? కష్టముప్పింపచా! 23

* గీ. ఆంధ్రకవితాపరీక్షార్థియై యఱగొఱ
కబ్బముక్కటి గైకొని : డెమునుండి
సందియమునందుచునువచ్చె చల్లపిల్ల
చిన్న వెంకటకాస్త్రీ మా యున్న బసకు.

క. వచ్చి, ... యెవరడుగకయే ... వేంకటేశ్వరు మచ్చితములఁ బల్కెఁ బూస
గ్రుచ్చినరీతిక.

ఉ. నన్ను విభీషణుండనుచు నవ్విన నవ్వుదురేమొకాని, మా
యన్నవిధంబు న్యాయమున కగ్గముగా; దతఁ డొడ్లశ్రేయమేక
గన్నులఁ జూడలేడు; మముఁగాంచియు నీనువహించు; నింకనే
ఁన్నది ! నాకు నాతనికి మల్లములక సరిపోదొకింతయొక.

మ. చిననాఁ డాతని తండ్రి స్వర్గతుఁడుగా, శిష్యుఁడుగాఁ జేర్చి, విద్యనొగింజెప్పి, వివాహమునొసలిపి, తద్దక్ష ముద్దుగాఁ జూచి సం దనుఁగా మన్నిన యన్నమీఁద నటు వాతప్పల్ ప్రసంగింప న య్యనఘం డీవును, నేను గాఁడునుమి నీచాచార ! వాచాటకా ! 24

క. తనతండ్రి యతనితండ్రియు, మునుపెపుడొ నిభక్తులైరి, మొగి నాతని కీ తని కేమిజోలి యున్నది? యనఘుఁడు నాగురుఁడు పెండ్లి యతనికిఁ తేనెకా.

చ. నగలిడు సొమ్ము వెంకన ఋణముగఁ దెచ్చికొనెకా, వివాహ మొ ప్పుగుగతి నైదుకోజులు మహావిభవం బలరారఁజేసె నా దుగురుఁడు చేతిసొమ్ము కడుఁదోరముగా న్యయఁజెట్టి; యట్టిచోఁ బగతునిగా గణించునట ! పాఞ్జుఁడు వెంకన మద్దురూత్తముకా. 26

చ. అనఘులు 'మేలు ! మే !' లనఁగ నందు సదస్యమునాఁడు పాండితీ ధనులకుఁ దక్కువిపులకు ద్రవ్యము హెచ్చుగ వెచ్చఁజెట్టె, కో పనితలు వచ్చి మేళము వివాహము నైదుదినము లాడి, రా పనితల కిచ్చుసొమ్ము గురుపర్యుఁడె తా భరియించె సర్వముకా. 27

మ. "అనుఁగుక వేయిలఁ బిల్చి పెండ్లికి ధనం బన్వారి వెచ్చించి నా యనగా ర్నకు ఋణముగట్టె"నని నీయగ్రమునం జెప్పి వెం కన దుఃఖించినయట్లు గిల్కితివి; వెంకన్నక గడుకయోగ్యుఁ డం చు నెఱుంగుక జగ మొప్పికోదునుమి నీచుక జేయ నీనెంచినకా. 28

ఉ. ఇంతకుఁ జిన్న వెంకనమనీషి గతించినమీఁద నీవు దు శ్చింత నిటుల్ లిఖించుటది చెడ్డమహాదురితంబు, చచ్చి స్వ గ్ధాంతరమందు నున్నయనఘాత్ముఁ గృతఘ్నునిగా నొనర్చి నా యంతటివానిఁ జేసి, మకృతాత్మునిజేయుచు నన్ను నీవికకా ? 29

ఉ. ఒండ్లన నేను భాల్యమున నుండుటఁజేసి తనంతఁదానె నా పెండ్లికిఁ బెద్దయై తనకుఁ బ్రేముడిగల్గిన నానిమేళముకా, గొండ్లికిఁ బిల్చి యప్పునొడఁగూరిచె నా; కటుమీఁద నెన్నియో యేండ్లు శ్రమించి యాఋణము నీఁగితి దైవ మెఱుంగు నాగతికా.

(రామకృష్ణమహాభారతము, విజయదశమిపర్వము చూ)

ఉ. ఇప్పటి కాలువత్సరము లీకలహమ్ము జనించి యాయె; నీ
వెప్పుడు వెంకనక గలిసి తీకలహమ్మున కాదియందెకా,
యిప్పటిదాక దాచి యతఁ డేగిన పత్సరయగ్త మప్పుడా
చెప్పెద? వాతఁ డున్నపుడు చెప్పినఁ జెప్పునఁ గొట్టితిరఁడే? 30

మ. అతఁ డున్నప్పుడు నీవిటుల్ గిలుకుచో నాశ్వేతరు నిన్ను నూ
నృతమారుక దగుశత్రునేయుననియే యిన్నాల్ల కీమాట గ
ల్పితముక జేసితి; నెప్పుడే నభయ నిజ బీడింపకపోదు; నూ
నృతవైరుల్ చనుతోడ బోవునపుడేని నీకు దార్కాణమా. 31

ఉ. 'వెండిలి తద్గినమ్ముగతిఁ జెట్టుడు, తద్గిన మాచరింపుడే
'వెండిలిగా' నటంచు జనవెంకన చెప్పుడు, చెప్పుడేదెలం
దుండఁడు; తాదృశుం డెటు "నితోపయమమ్మున సానిమేశముక"
మిండఁడు భారత పెట్టె"నని మిఁకొను నకడ సుంతచెప్పుమా. 32

ఉ. వెంకన నెప్పులేద యిటు, వేటొకఁడేనియఁ జెప్పలేదు, నీ
వింక నిటుల్ లిఖించుటకు హేతు వెఱింగితి విన్ను; మధురుక
వెంకటకాస్త్రి "మిండనిగ" నెల్లకనెయట; కంతమాత్రినే
క్రమంబున తద్వ్యశఃప్రసంగోమలశీతలసాంద్రించునికల్! 33

* కా. 'చెల్లారెడ్డి' యటన్న పద్దె మెటులో చేజిక్కి మద్దేశికం
డుల్లమ్ముక బగులించె దానిఁ గొని యాయెచ్చెమ్ము నెట్టిగఁగా
జెల్లక? "దత్కవనం బదేరిదొ" యనక జేజేలు కిక్కింతు; రే
కల్లల్ గూనిన లోక మెట్లో యెఱుఁగుం; గాపట్టముల్ డాగునే. 34

మ. పరకీయాగమనేచ్చ త, పృథియు సంపాదించఁగానేర క
త్తురీరత్నముచే జివాట్టతిని కద్యాల్ సెప్పుటో తప్పెకా
కరయన్నేర్చిన జావుకన్న నిరయంబందుంటకన్నక మహా
భర, మేతత్కృతి కగ్గమై గురు నదల్పక గొంప ముంచుంజుమి. 35

మ. పరకాంతామణులెల్లఁ దల్లులనుచుక భావించువాఁ డెప్పుడుక
దురతం బన్న భయమ్ముచెందు, సుజనస్తోతార్హుఁ డట్టిండు నా
గురుఁ డెవ్వారికి హనిలేనిగతిఁ గోర్కుల్ మీఱ వర్తించుఁగా
కగఁ. స్వీకరణ వావలెక బర, మిహా మూఱక బ్రవర్తించెనే. 36

* దీనిని గూర్చి విగ్రహారాధనము చూ.

చ. మనసలెఁ జేసినట్టిపని మాటలగ మాటి కసత్యమాతఁ డా
డనుబ్రయతంపఁ దొప్పికొనుఁ డక్కరికూతలు కూసి మున్నుచే
సినదురితంబు వెంపుగనఁజేతువు నీ వదియేమికర్మమో !
యన్యతముకన్నఁ బాతకములందు మఱిండు జగాన నున్నవే? 37

ఉ. మిండఁదొ, గండఁదో, యతఁడు మేటి కవిప్రకరమృతందు భు
క్కుండునిభాతి, 'కాదతఁడు కొంచెము నేరనివాఁడ' యస్మి, భూ
మండలి దిక్కులేకగద మన్నన నాతనిఁ జేరివేడి దే
వుండుగఁ గొల్చి నేడకట ! పోకిరికూతలు గూయఁ బోయినే ! 38

చ. "గురు" పని యొప్పికొం చతఁడు "కూళ" యనఁ ఫలమేమి ? తల్లి దు
శ్చరితయటంచు వేశ్యతనజాతుఁ డెఱింగియు గౌరవింపఁడే!
హర ! హరి ! తల్లి పూజ్యులు నందఱకుఁ గురుఁ డట్టులే, నృథా
యఱచిన నేమిలాభమగు? నాతఁ డపాతుఁడటంచు సారెకుఁ. 39

మ. మలినుండైనను జెట్టయైన నఘనిర్మగ్నుండయైనకొ మహు
స్థులదాచారుఁడయైన నెట్టిఁడయినకొ ఛాత్రుల్ గురుకొ, స్వాత్మజా
తులు తండ్రికొ విడనాడరాద; మచరిత్రుం డాటనే యేను నే
వలుగావించితినే మదీయశితుకొ ? నర్జింపనేలా గురుకొ ? 40

మ. చెడె వక్త్ర మృత్యుతో క్షులాడుకతనకొ, జేతున్ నెడకొ సారెకుకొ
గడుగోతల్ లిఖియించుకారణమునకొ గట్టా ! యిట్టేలాగు క
ట్టిఁడినై కాలముపుచ్చనేర్తు? నెటు వాడెందంపుఁ గుందాఱు? వీ
టిఁడినైతికొ, జెడితికొ, మహాఘ మెటు వారింపంగ నేజాలుదుకొ. 41

ఉ. అన్నయు దేశికుండునయి యాదటఁ బెండిలిచేసి తన్ను సం
పన్నగృహస్థుఁజేసిన కృపాశునిపై "దురితమృలాడె వెం
కన్న"యటంచుఁ గూసితివిగా యక్కతాస్కుఁడ ! నీదునాలుకకొ
నున్నముచెట్టియే జలజనూతి యొనర్చగఁబోలు బాలికా ! 42

చ. కల రల చిన్న వెంకనకు గాదిలిమట్టము లెందఁటేని య
య్యలఘులతోడఁ జెప్పికొన కందఱకన్నను మిన్నవంచు నికొ
దలఁచి భవత్సమక్షమునఁ దజ్ఞుఁడు వెంకన యేడ్చెనేమి ! నీ
మలిసమనస్క ! నీమనసు మ్రానొకొ ? లేక శిలావికారమో. 43

ఉ. వెంకటరత్నగార్లదు వేడులువాడ ! భవద్దురాగతా
లంకృతదుర్వచోరచనలక విసేసేనియు నిక శపించు నో
కుంకుడువేర ! నీ యటచుకూతలు రోతలు కట్టిపెట్టు, నీ
బొంకులు కాలిపోను దలపోటు బనించెడి నాడునాటికిక. 44

ఉ. చచ్చినవానిమీదఁ బెలుదక గుఱుచ ల్లిఖియింతు, వాతఁడే
సచ్చరితుండుగానియెడఁ జచ్చి పికాచముగాఁగ వచ్చి నీ
మధ్యనుమాపకున్నె ? “నిను మన్ననచేసి వచించినట్టి యా
యచ్చరముల్ వెలింబఱచి” తంచు దురాగ్రహదుర్విషాగ్రుడై. 45

ఉ. కాఁ డటువంటివాఁ డతఁడు, కాఁడు కృతఘ్నుఁడు, కాఁడు తుల్యయుక్
గాఁ డవృతప్రలాపియును, కాఁడు గురుద్విడపాత్రబుద్ధి, యా
పోడనెఱుంగు లోక; మెటుబొంకిన బొంకుము స్వార్థమై కటా !
పాడలు నీవచోరచన, పాడఱ వాతనియోగ్యతాగతుల్. 46

క. కరటకదనునకులు భవ, త్వయాపమని చెప్పటది స్వభావోక్తి చతు
శ్చరణము లయ్యవి నీవో, చరణద్వితయాభిమానచతురుడ వరరే! 47

చ. చదునున మిట్టుపల్లములు చాతురివొల్చెడి శిల్పియుక్, దుర
భ్యుదయు లవాస్తవ్యునెడ నొండొక వాస్తవముక్ భ్రమపరిమా
స్పదులకుఁ దోచున ట్లొనగుపంగల, రించుక చర్చసేయఁగా
నది, యిదియుక్ మదిం దెలియు నద్దసునందలి మోముపోలికక. 48

మ. శీరముక్ వచుక యింటిలోన నొకటక చీనచ్చవప్రక్రియక్
“దురితం బియ్యది యెట్లువోవు” ననుచుక్ దుఃఖించుచున్నాడ, నె
వ్వరియింటక శుభకార్యమైన నల వా రాప్రణామైతేయైన నే
నరుగక బిల్చినయేని, బోయినను మ్రానైయుండు నేమూలనో. 49

కా. ఎవ రేమన్న జవాబుచెప్పటకు లేరే! సుంత యాధార; మే
కవితా పత్రికయందుఁ జూచినను నిక్కంబిత లేదయ్యె, వా
స్తవవేత్తల్ గని యూరకుండరు, సమాధానంబు శూన్యంబు, వా
యవివేకమున కెంత చింతింతు? నీయజ్ఞాన మెట్లాగుదుక్ ? 50

ఉ. నాదురవస్థ యెంతని మనమ్మన డాపఁగనేర్తు, డాచినక
బో, భోకనాడు పెద్దతలి పుత్రిఁడు పుత్రికపెండ్లిసేయఁగా

నాదెసకేగి యయ్యెడల నందఱు బందులు దూయబట్టికోఁ
గాఁ దగును తరం బెదియుఁగప్పడ కేఁ దలవంచి మ్రగ్గితిన్.

51

ఆ. నె. అణివిశ్వకులజుడైన కామన్నగా, ర్నన్ను నడిగినట్టి వెన్నె ప్రశ్న
లున్న; వొక్కదాని కున్నదే యుత్తరం, బేటివ్రాత వ్రాసి తోటివ్రాత.

చ. చదువఁగలే డటందునో? వెనక గురుఁ డాతఁడు గాఁ డటందునో?
వదరిన తప్పఁగూఁతల, నబద్ధము, నాయవి గా వటందునో?
కదసమునందు దేకికుని గట్టిగ నే నెదిరింతు నందునో?
యెదియని నెగ్గవచ్చు? నటు లెల్లరు న న్నుడికించుపట్టవన్.

53

ఉ. “చచ్చినచావు”గా బ్రదుకునంగతి దెచ్చితి వెన్ని నా శ్శిటుల్
పుచ్చుదుఁ? బ్రాజ్ఞు లెల్లరును బూతిన్ గాఁ బాతకి పేఁ డటఁడు, నీ
గచ్చులు కొంపఁదీసె, గడుఁ గాటులు పేర్చెడి నీదు చెల్మి నా
మచ్చను మాపుచున్నది పృమాద మిదేగతి నీఁగఁజాలుదున్?

54

చ. అన్నము లేకయున్ బ్రదుకనా, వసనంబులు లేకయున్ గుణం
బున్నెడ నెట్టులో మనఁగనొప్పెడి, గీరితిఁగోరి దుర్యో
భ్యున్నతిలో మునింగి యన్యతోక్తులు గూడుగ నెట్లు జీవనం
బు న్నుడిపింపవచ్చు? నిజముం దెలియఁగలవారిముందటన్.

55

చ. పురపురఁ గాగితమ్రుఁ గొని * పుత్రుఁడు తండ్రికి దోహి యం చొక
ష్టతువు, వేటొక “ప్రనుఁ డన్నకు దోహి” యటంచు మిఱ్ఱె, దీ
యఁపులు దూరగుల్ తెలియరంచుఁ దలంతువు సంతసింతు;ద
గ్గఱఁగలవారి కన్ను లెటుగప్పెదు పెప్పెపె మెప్పెమేలతోన్?

56

చ. గురువరుఁ డస్మదీయవృషకుంజరునొద్దకు నొండుకారతాం
తరమున రాఁడు గాక, మన తప్పడుఁగూఁత లడంప వచ్చుచో

* ఆ.వె. వారి వారి మాట వచియింపఁగానేల

కలుషమునక మూఁడుకాశ్యమునలి

యైన తండ్రిమీఁద నాగ్రహముంబూని

యిట్లువెలిచెనంట యాఘనండు.

(రా॥ మ॥ భా॥)

ప.రా:— (ఈసందర్భమున నింకను గల వదరు వ్రాతలకు మాపురశ్వరణము.
జూడఁగోరెదము.)

ధరణిపుత్రుల నీయవృతదంభవహారదనాచరాధ మె
క్కరణి సమర్థనీయమగుఁ గ్రక్కున నాతఁడు నోయ నొక్కుచో. 57

ఉ. ఏనును నీవు మధురుని యేడ్చెఱి కీఁగలుగూడఁ గామి ల
క్షీవర సాపురంపునభఁ జేరఁగలేక మహానసంబులో
మానసమందుఁ జింతిలుచు మృగ్గుటచేత నెటింగె లోక, మిం
తేనియు “గొప్పకై న. గొటిగింపుడుఁ” గూఁతలు మాను టొప్పదే. 58

శా. “సంబీ! యేమిసహాయ” మన్న, “నెదుట రాకుంటె సాయం” బటం
చుం బల్కుంగఁగి ‘జెల్లయాంబిక యశస్సు న్నిల్పి కాపాడఁ జి
త్తంబం దెంచి సభార్థ మేగ’ మనుచో దజ్ఞుండు నమ్మం, డనా
లంబం బీనుడి సిగ్గులేమి నిటు బల్కుంబూనినా మిత్రజిత్. 59

చ. మనసభ శుక్రవారమని, మామక దేశికమాళిత్సభా
దినమది మందవార మని ధీరులు వేటొకనాఁడుగాఁగఁ బం
చినది జగం బెఱుంగు, గురుశేఖరుఁడుకొ మన మేల యొక్కుచో
టను గలియకొవలెన్ ? వెసఁగడంగి కచాకచిగాఁ వెసంగఁగె. 60

శా. తేనిన్ వారలు దూఱుటెందులకు ? వారి నీవు వారింపఁగాఁ
బూనం గాఁ బనియేమి ? యట్టిపనియే పుట్టన్ బ్రసక్తింపుచో
నానిండ్లోగ మెట్టుఁబొప్పికొనుఁ ? జెల్లాంబామనం దెట్టు ల
దైనికొ వైఁచెడి? నూర కేమిటి కసత్యంబుల్ గడుంజేలెదో! 61

ఉ. అంబకువెక్కి సంబయి, యాద్యతి తేనిని మన్నినట్టి చె
ల్లాంబిక చేయునత్సభనె యాపెకుమారుని దూఱువారు ని
క్కంబుగనున్నచో నదియుఁ “గాడనఁ దీతువుపిట్టరాయబా
రంబులతో,” బనేమి? యట రాజున కెందఱు గల్గ రాశితుల్. 62

శా. ఈజన్మమ్మనఁగాని వచ్చుభవమందేకాని మద్దేశికుకొ
రాజత్సత్సభ నీ కెదుర్పఁగలదైర్ఘ్యం బబ్బఁగాఁబోదు; నీ
వైజం చిప్పటి కే నెటింగితిని, శ్వాసం బేమినేయుకొ ? మహా
రాజశ్రీ కిరనైన యేర్పగని వైరం దెంత లోనుండినకొ. 63

చ. మొఱుఁగునుగాక దూరముగ మోరవడకొ శునకమ్మ లేస్తు ద
గ్గఱకరుగంగఁబాలునె, యొకానొకవట్టున నట్టినర్చుచో

గరిపదపూతముకా సయిపఁగాఁగలవే? యెఱుంగఁ జెపండు కు
క్కఱపులు, వాపదూతుల వృథార్భటులుకా మృగతృష్ణికావృతర? 64

ఉ. “కుక్కలు గూనికోఁ జెడునోకో? మఱి జంగము ప” ర్వటన్నయ
వ్యాక్కుల కీపు వాఁగుచెడువాఁగు దుదాహరణమ్ము సుమ్ము, నీ
వెక్కడ! యెజ్జ యెక్కడ! జయించుటయెక్కడ! చాలుఁజాలు, “న
క్కెక్కడ? దేవలోకమది యెక్కడ? దూరవిచార మక్కటా! 65

శా. “వేఁడంబోద” మటన్న నొప్పువు, సభక వేరంబు సాధింపఁగాఁ
గూడంబోద మటన్న నెక్క విడ నీకుం దప్పుడుంగూఁతలకా
గాడంగూయుట తప్ప సత్కవివరగ్రామంబు మెచ్చించు నా
జాడలో దోఁపవు, శ్వాసమట్లజచుటే శౌర్యంబగుకా మానికికా! 66

మ. తెగి విద్యత్సభలోన దేశికుని గద్దింపకొవలెకా, దాన గె
ల్పుగు, నోడేనియు సంభవించు నెటులే నాఁగాక లాభంబై యం
దగుపట్టుకా ధురప, మెట్లటన్న, గురుతో నాలమ్ములో నోడినకా
సాగనే, గెల్చిన వేఱచెప్పవలెనే! శూరత్వపర్యాప్తతత్. 67

ఉ. అంతియకాని “వెంకనకు నక్కర మొక్కటికూడ రాదు, మే
మెంతయు గొప్పవార”మని యేడ్చిన లాభములేదు, దీనిచే
గాంతుక గాంగువోవుటయుఁ, గోవిదు లెల్లరు ‘నీ’ యటంటయుకా
గాంతుమకాని గౌరవము గాంచము నిక్క మెఱింగి చెప్పితికా. 68

చ. గురుఁడు స్వశిష్యవర్గమును గూడుక చెల్లమత్తిగారి య
న్నరసపురమ్ము నేగునెడ వాకును నీకును భీతిగొల్పుఁ జె
చ్చెరి మన మల్లయార్యగృహనీమతు వచ్చినయప్పు దోజ్జమో
మర్చసి తటాల్న నీరయిన యాస్థితి దైవ మెఱుంగఁడే సఖా. 69

మ. అకలంకుండు పురాణపండవరమల్లయ్యార్య వీధీవిత్
ర్దిక శిష్యాన్వితుఁడై గురువ్రసరుఁ డర్థిక దంతములో దోమికొం
చెకసక్కెమ్మునకో యనంగ మనవై పీక్షించుచుకా గడ్పెఁ గొం
దొకనే; పెండులకో యెఱుంగుదువె యార్యుం డట్టు లేతెంచుటర? 70

ఉ. “పేర్లుచునున్నవా రురక పెగ్గెలు, బొగ్గులొనర్చ వేడిదే
వీలుదయించె, వచ్చితిని వే కనుదెండు సభాంగణమ్మునకా

- గూలుటూ కూల్చుటూ యగుటకుం బ్రయతంపుడు, మిక్కిలిమఱి
యాలలి బట్టిపీల్చు జ్వర మించుక యెంచక యేగుచెంచుటో. 71
- ఉ. కూయుచునున్న వా రురక కూతలు గోతలు మూల మగ్గి నే
దాయితమై పదండు సభ; కాయమ చెల్లమదేవి మిమ్మునుక
“ధీయుతు”లంచు రాచిలిచె, దేలెడి రో జనుచెంచె, నే జ్వరం
బీయది లెక్కపెట్ట కిట కిందులకే చను దంచితీక జూడీ! 72
- చ. అజుచునున్నవారు గృహమందున దాగి దురుక్తు; లన్నియుక
విడిసెడిరోజు వచ్చె, నిటు వీలగునం చెదలోఁ దలంచి నే
నెఱుంగజూడీ! ఘటించె మనయేలిక చెల్లమదేవిగారు ప
ల్కురు గల సత్సభక దెలియుఁబో! గురుశిష్యుల తాతమ్యము. 73
- చ. పదరుచునున్న వా రుర కవాకుచవాకులు; నోరునొక్కఁగా
నద నుదయించె తేనిపినయంబిక చెల్లమదేవి కల్పి; మీ
కద బిదు గుండదేని, యిదె యే జనుచెంచుచునుంటి రండు, మీ
కిది కడుఁబక్కనైన తటి, యే జ్వరితుండ జయింపవీలగుక. 74
- చ. పదరుచునున్న వార లవవాదలు నోరికొలంది, నేఁడు మీ
పదనముకంపు సొంపు జనపల్లభునగ్రిమునక బయల్పడుక
బదఁడు సదస్సుజేర, నిదె వచ్చితి నే జ్వరితుండనయ్య మీ
మదమది చక్కఁజేసి మతిమంతులుగా నొనరించుపూన్కితో. 75
- కా. ఈయంశమ్మున దోఁపజేయుటకె సుమ్మి! దేకికుండట్లు చె
ల్లాయమ్ముక గననేగుచుక, మన మొగా లార్తిక బ్రపత్తింపఁగా
దాయకవచ్చిన, దాతఁ డేమెఱుంగు గట్టా? “వీండుగ్రా”నంచు, లో
భి యెంతుండిన, పత్తురం చతఁ డెదక బేరానఁజెంచెంజుమి. 76
- చ. స్వయముగఁజూచియుంటిమి వికాలతరజ్వరయుక్తఁడయ్యఁ జె
ల్లయజననీనిదేశమున నయ్యెడ కేగెడియొజ్జ, నట్లుచూ
చియు ‘జ్వరితుండుగాఁ’ డనుచుఁజెప్పఁగ నోరెటువచ్చె? వ్రాయఁగాఁ
జెయి యెటులాడె? నీకకట! శిష్టకులమ్మున నెట్లుపుట్టితో? 77
- చ. ‘అన్యతములాడుపట్టున అనంతయు వీఁడు భయంపడండ, యిం
దునకు విమిత్తమేమియన దుర్లయు నిన్నుగుఱించి చర్చచే

నినఁ దుద కొక్కఁజేతువది చేతులె నో నయశూన్య ! నీవు దే
వుని యసమర్థతఁ దెలిసి బొంకెను సక్రము పూర్తిగాఁ జెడఁక. 78

చ. అన్యతములాడ నెల్లరు భయంపడువా, రది నీకు లేశముఁ
గనుపడ, దిందుకేగ్గడిన కట్టిడిజాతులు వేఱు, వారిలో
జననమునంద నీవు, పెలుచక మఱిసారెకు బొంకనేర్తు, దే
వునియసమర్థతఁగరిమ పూర్తిగ నెమది కెంత యెక్కెనో. 79

చ. జను లన్యతంబుపల్కుటది “చచ్చిననావు”గఁ గొంకుచుండు, నీ
వును మనుజుండువేయగుదుఁ బట్టియు దబ్బులలాడ లేశముఁ
మనమున నెన్నదీయు, వొకమోసపు రాయవి గావు నీవు, దే
వుని యసమర్థతఁగరిమ పూర్తిగ నెమది చెప్పెనోగదే ! 80

చ. ఘనుల గణింప నేల ? కడుఁ గత్మలజాతులయందుఁగూడ నీ
యన్యతమునందుఁ గాలిడు దురాగతుమోమును జూచినంతఁ “జీ”
యనని జనుండుగల్గ, డిదియంతయు నీవు నెఱుంగు దైన దే
వునియసమర్థతఁ గనియె బొంకెను సక్రము సక్రమైచెడఁక. 81

మ. అదియే నాలుక, దేనియం దన్యతవాచాఁంధముల్ పుట్టి; ప
య్యదియే మానస, మేది దీనియెడ నిత్యద్వేషముంబూను; న
ల్లదియే జన్మము, చేని పోషణ కసత్యాలాసముల్ ప్రాపుగా;
విది నీకుఁ దగి చెప్పచుంటి నిటువై నేమైన నాకేమిఁక. 82

మ. అన్యతంబాడి ఘజించునన్నమది తా నన్నంబుగా, దట్టు లం
దిన బల్లయ్యది బల్లుగా, దన్యతసక్రత్యమృత్యునంతేయు జీ
వనముఁ జీవనమెందుఁగా, దన్యతవాకావృద్ధిగఁగముఁ గోయకుం
దిన యేపొగియుఁ బొగిగా దెఱుగుమీ ! నీ కేసు వాకుచ్చితిక.

వీ. అన్యతకల్పనలు సారెనొసర్చు ఖలుకన్నఁ బ్రాణమేలేని శవంబు మేలు
రస నసత్యాలాపరసికుకన్నను “బట్టు”మని మోఁగె గర్దభర్తైన మేలు
సత్యవాఙ్మధురసజ్జతలేని జడుకన్నఁ “గీ” యంచఱుకు కీచురాయి మేలు
నూన్యతేతరవాగధినుసక్రముకన్నఁ గళ్మలంబగు తూముకాల్వ మేలు

తే. గీ. ఎపుడు నన్యతోక్తు లాడెడి కృపణుకన్న
శ్వపచుడే మేలు, పల్లవశస్త్రీయేల

ఇంతయెఱుంగని నీకు నే నేమిచెప్పి
యేమిసాధక మోయన్మతామయాత్మ!

84

సీ. ఎఱిగి యనత్యదుర్దరితపారావారపంకమృతం నిగఁబడకు బావ!
తెలిసి యన్మతసచరికలుప నారకకూపపర్యంతమున నిద్రఁబడకు బావ!
అరసి తఱ్ఱేతరవ్యాహరనీహారపటలములోఁ జొరఁబడకు బావ!
చూచి సూన్యతవశస్ఫుటిమయామయనన్నిపాతమృతకోబుంగఁబడకుబావ!

తే. గీ. నీకొఱకుఁ జెప్పుచుంటి మన్నింపు బావ!

ఆత్మ పంచించనెంచకుమయ్య బావ!

క్రందుమీఁదులెఱింగి వర్తింపు బావ!

అన్యతగతి వీడి సర్దిల్లుమయ్య బావ!

85

కా. నీదుర్మార్గపుఁగూఁతలకొ గురుఁడు వన్నెందక్కనం చేసిటుల్
వాదింపంజమి, యూరకే యన్మతిముల్ వాపోవు నీదుర్మద
ప్రదుర్భావ మొకింత దింపుటకునై వాకుత్తు; నింకేని మ
ర్యాదాపదతిఁ బట్టి పోయి యఘపారావారముకొ దాటుమా.

86

మ. మన మిట్లేతెగ గిల్కుచుంటిమి; గురు నృన్నించువా రెక్కడై
పనిగాఁ బిల్వఁగనంపి యుత్సవములకొ బల్కాఱుఁగావించి య
ర్చన లవ్వారిగ సల్పుచుండిరి హతాశాపాశబంధంబు నీ
జననంబుకొ వృధసేయుచున్నది; పగకొ సాధింపలే మిమ్మొయికొ.

87

కా. త్రాగుంబోతువిధానఁ బూర్వపరసందర్భములే కెట్టులో
వాఁగకొ దాన యశమృగల్లనె ? వృథోపాలంధముల్ నోటిచే
పేగా కన్యలగౌరవమున కొకింతే నంకమంగూర్చు; వే
లాగో సత్సభలో నెదుర్చుటకునై లావంత యార్జింపుమా.

88

ఉ. 'తీతువుపిట్ట' యం చతనిఁదిట్టితి, భావిఫలం బొకింత నీ
చేతమునం దెఱింగితివె ? చెచ్చెర నోటికి పచ్చినట్లుగాఁ
గూఁతువు, కొంపఁ గూలు ననుకో, విది యెక్కడి కర్మ, మాతనికొ
బూతులుదిట్టివాడ నని పొంగె, దెఱుంగవు పచ్చదుర్గతుల్.

89

ఉ. చూడుము కొప్రపుఁగవుల, శూరులప్రేరణఁజేసి తప్పడుం
బాడలఁబోయి పోయి పయి బాడ్యముఁడి కృతాపరాధముకొ

వీరిడయె పావఁగా నొకట వెన్నటి తుండుడుకెల్లదగ్గి మో
మోదును నుండి యిడ్డిపు డయోగ్యుని వీడఁదొడంగి రెమ్మెయిన్. 90

చ. మనల ననుగ్రహించుటకు మచ్చరపుక దురితంపుఁ గూఁతలన్
బ్రణయముకల్కిఁ బంపుగతిఁ బంపెడివారలు లేకకాదునూ !
గొనకొని కొప్పపుంగవులు కుంగినహేతువు, వార లిప్పు లే
చిన మన కొక్కయు త్తరము చేరదు సర్వము వారకే చనున్. 91

చ. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరులు దేవలు, కూశలు, మోరకుల్, కవి
త్వరచననే యెఱుంగదు వృథాయశమున్ గడియించినారు వా
రిరువురు సుధకుం' లని యీవును నేనును మిఱ్ఱిపోల్కిఁ బ
ల్వరు లిఖించి తుంటురులు పుచ్చిరి కొర్రమువారియొద్దకున్. 92

ఉ. అన్నియు శాఖలోనిదను లాసనచర్చకు నాగ్రహించుచున్
బన్నును వారి కానకుచుఁ బన్నినవే యవి; సిద్ధవస్తుసం
పన్నత యిట్టి ముష్కరులవాఁతలచేఁ జెడవంచు నెంచి యు
త్పన్నవివేకులై యిపుడు వాఁగరు కొప్పుమువారు నీవలెన్. 93

మ. మన కాబాపతు సుత్తరమ్ములెకదా మా న్యేతరుంఁగాఁగ నొ
జ్జను సాధించుట కూతమయ్యెడి, దురాశ న్నీవు గుర్తింప వ
జ్జననిందోక్తులు కొర్రమున్ జేరిచె; నీచందమ్ము నట్లొజ్జమీ !
యన్యతాహంకృతిదుష్కృతాశ్రయుడవై యాత్మోపకే పోయెదే ? 94

ఉ. ఎందుల కట్టియు త్తరము లీవు లిఖించిన "శృంగధంగపుం"
దండనకన్న మిన్నతె ? వృథా యది మన్నయ నిన్నుఁ బూతిఁగాఁ
బందనుజేసి, యియ్యెడలఁ బందలుగూనెడి తప్పుఁగూతలున్
జించులుఁ జేర్చికొన్న మఱి చేతులునే ? మన కున్నతస్థికుల్. 95

ఉ. కాఁకరపతిన్ మధురుఁడు కార్యవశమ్మున వచ్చినట్లై నీ
వాకరుణార్ధుతోఁ గలిసి యంఘుల వ్రాలిన నడ్డె తీలుఁబో
యాకలవాంబు; నే నచటనే యపు డుండిన నిన్నుఁబోలెఁ బ
ల్వకలు వోయి యిక్కరణి మూలముడుంగు నవధ్ధ చెత్తునే. 96

చ. ఎదుటికి నేగవైతివి, మఱేమియు నేరని మామతమ్మునిన్
గదనమునేను నంపితివి, కాలు లతండఱచెన్ గృమమ్ముగా

ముదిలెను గయ్య మాపయిని ముక్కురతాస్పదులైన క్షుణ్ణులక
గుదులుగుదుల్ల సంపిలివి కోఁతులదండు బలెక జయాశమై.

97

ఉ. అంతియకాని యప్పుడును నాతని యగ్రిమునందు నిల్చి 'నీ
సెంత? త్వదీయపాండితి యెంత? భవత్కవనం బెంత? నా
పాంత' నటంచుఁ బల్కుటకుఁ బోవఁగ జంకితి, పూరకే యశః
కాంతకు దేవులాడెవపు కంపము నెచ్చుది నిండియుండియుక.

98

ఉ. 'వేంకటరాముకన్దును వివేకిని నేను జయింతు సత్సభక
వేంకటకాస్త్రీ' నంచు నవివేకభుగూఁతలు గూతువొగదా
జంకఁగనేల నీకడకుఁ జయ్యన నాతఁడు వచ్చినప్పుడే
బొంకులొ వ్రాసి కయ్యమును బూర్తిగఁ బెంచఁగనేల యోలిమై.

99

ఉ. ఆతఁడు నీదు దండునకు నాత్మను బూర్తిగ జంకినప్పు డే
నీ తగునీతి నీ పెదుటి కేగిన ని స్తుతఁ డేమిసేయు? నిం
కాతరుణమ్ము రాదుగద? యంత భయమ్మున మున్న నీ వొగిక
గోతువు కోత లూరకయ, కోసినకోతగఁ నైత నిండఁగక.

100

చ. మనవిధ మెల్ల బైలఁబడె, మన్ను నృపాలకు మోమెకాక యే
యనఘునిఁగూడఁ జూచుటకు నర్హతలేమి దటస్థమయ్యె; నొ
క్కనిముసమైన నెచ్చుది సుఖమ్ముగ నుండఁగనేరదయ్యె నిం
కనయినఁ దప్పఁగల్పవలు గట్టిన లగ్గగు నెంచిచూచుమా.

101

శా. నీతప్పుంబెడుఁగూఁతలకొ గొని నినుకొ నిర్నిద్రానీతిప్రథా
స్థీతుంజేయఁగ నెంచి దేశికుడు సుశ్రీనించి కల్పించు వి
భ్యాతగ్రంథములెల్లఁ గామగవులై కవ్యగ్రణీనిత్యసం
ధ్యాశాంత్రోచితమంత్రరాజములునై వ్యాపించె వీక్షించితే.

102

శా. ఎన్నా స్థిగతి మిల్లినేమగు? వృథా యీ వేమనంగూడి; యా
పన్నెల్ చిన్నెలు నీకు నాకు నెటు రావచ్చుక? యతిప్రాససం
పన్నంబయ్యు బుజ్జాక్తిమారమగు కావ్యం బెన్న సాక్షాచ్ఛవం
బున్నట్లుండి క్రిమమ్ముగా నురుగు మాయోపాయముల్ వాయఁగక.

చ. అకట! శతస్మైయంచు నొకఁడల్లితి, పయ్యది పాల్లవోయెఁ ద
త్ప్రకటన నీకు నాకుఁ బరిభాషము గూర్చుటెకాక పాయమై

న కతన వ్యాసముఖ్యుల మనంబులఁ గొండొకసిగ్గు గూర్చె; నీ
వొకటియునేని నిల్పఁగల దున్నదె యందలిచెక్కిరింపులన్ ? 104

చ. అప్పులఁ బరాస్తపాశుపతమంచు లిఖించితి సిగ్గుమాలి మై
దెచ్చడలమై “బురశ్చరణ” తాడన మక్కుతనన్ ఘటిల్లె, నా
యనమతికూడఁ జాల కిపు డాయనతమ్ముని జిన్నవెంకనన్
బ్రవిమలచిత్తు దింపితివి పాడుకృతఘ్నుగణమ్ములోనికిన్. 105

మ. జనకద్రోహియటంచుఁ బేరిలితివి వాచాలత్వమేపాగ నెం
టనె యాతండనృతమ్మగూడ* దది సంధానించు దౌర్జత్యమం
చనిచెం బద్దెము; లంతతో భయముమై నాస్యమ్ము మూగయ్యె, నెం
దునకో తప్పదుఁగూఁతలన్ గిలెక దీతోవల్ ముదంబిచ్చునే. 106

ఉ. * కట్టుచునున్నవారు గృహకాండము నారకమందు; నన్నమున్
జెట్టకతండ్రి నిల్ నెడలనెట్టినవాండ్రునై, గురున్ దెగన్
దిట్టినవాండ్రుకై; యొకటనే మన ముండవలెన్ దురాగతం
బుట్టినడంగఁ గూయు భవదుత్తులు సత్యములేని యర్భకా. 1

ఉ. తీసియె యుంచి నారలఁట! తీఱనిగోతులు తండ్రినాత్మయా
వాసమునుండి గెంటునలవాండ్రునై; గురుఁ దప్పగూఁతలన్
గూఁపెడివాండ్రుకై; యొకటఁ గూలవలెన్ మన మీపు వాఱియునా
దోసమునిక్కమేని; యెటు దోహము లూరక పోవు నర్భకా. 2

ఉ. చెక్కియయుంచి నారలఁట! చిక్కనిమేకులు; నీకు నాకుఁబె
న్నకుమన నంటఁగొట్టుటకు; మానరు మానుడటన్నఁ దండ్రికిం
దొక్కఁడు ద్రోహి, వేటొకరుఁడో గురుపట్టన ద్రోహియారగదా!
నిక్కము వారికిం దెలియునే నవి నన్ను స్పృశింప వర్భకా. 3

ఉ. నూటియె యుంచి నారలఁట! నున్ననికత్తులు ముక్కముక్కలై
తీరునఁ గోతురంట! వెనుదీయ కసత్యములాడువాండ్రయా,
దూరసనన్ నిజం బపుడు తోఁపక మానదు, తండ్రి నింటికిన్
జేరఁగనీమియున్ గురుని జెట్టులుగూయుటయున్ బయల్పడున్. 4

చ. తెఱచియె పెట్టినారలఁట! తీవ్రదవాసలభీకరమ్మలై
నరకముల్లఁ దండిరి భవనమ్మున నుండఁగ నీక తోఱియు సం

కా. శ్రీ సూర్యప్రభుఁడిచ్చు బత్తెములతో సిగ్గడి జీవింపఁగా
వ్రాసెం దేవుఁడు నీకు నాకు నొసటన్, బొరబ్బ మిట్లుండె నా
యా సాన్నిధ్యము వీడినన్, మనకు నేయే పాచితంబేయే
మోసంబేని స్వదంకృతాఘములచే మూఁడున్ మఱుందేగినన్. 107

చ. నరకమటన్న నాయెద వణం కుదయించెడి, నందుఁ “గ్రొత్త వే
ర్పఱచుచున్నవా” రనుచు వ్రాసె గుఱం డవృతప్రలాపికిన్

కరులను, దేశికున్ దెగడుకట్టిఁడులన్ బడఁద్రోతురంట! యె
వ్వర మట కేగఁమో తెలియువాఁడు పరాత్పరుఁ డొక్కఁడర్భకా. 5

చ. నిలిపియ యుంచినారలంట! నిస్తులకస్త్రపరంపరల్ దురా
త్ములకయి; తండ్రి నిల్వెడలద్రోబ్బుట, దేశికు బూతుఁగూఁతల
బలుకుట, నేర్పికొన్న కపిపండితులయ్యెడ ముఖ్యులంట! త
త్ఫల మనుభూతమా నెడలఁ దధ్యము తేలఁగవచ్చునర్భకా. 6

చ. కలిపియ యుంచినారలంట! కల్పెడిపస్తువు దానితోడ, నే
యలఁతి పితన్ గృహంగణమునాపలికిన్ బడద్రోబ్బు, నింక నే
యలఁతి గురూత్తమున్ దెగడు నాయరువాగునకై; తనంబువుల్
తలఁ బడునట్టి వేళఁగద! తధ్యము కానఁగొచ్చు నర్భకా. 7

చ. ఇహమున నెందఁతేనిఁగల రిద్దఱనొస మెఱుంగు సాకియల్
నహి పరమం; దెవండు చని నారకముం గని పచ్చి చెప్పు ధీ
మహితుల; కిక్కతాన మనమంచియుఁ జెడ్డయు నింక తేలుటల్
బహుజనసమ్మతం బగు సభాస్థలమందుకుఁ జాలునర్భకా. 8

ఉ. సూనృత ముజ్జగించి పెరుమందనమున్ గడియించి పేర్పుదు
ర్మానమునన్ దురాగతపువ్వాఁతలు వ్రాసినయంత నేమగున్?
ధీనిధు లెందు లేర! గుటితింపరె నిక్కము! నోరు నొక్కరే!
పైననరే యపాతులని! పర్దనముల్ పదరంగఁ బోయెనే. 9

కా. బహ్వలాపములే? కల్లనిజముల్ పాలించువాఁ డున్నచో
నాన్యనించి స్వకీయలోకమున నీయావర్చ గావింపఁడే?
కన్యచారులు డాఁగనేర్తురే? యటన్ గాపట్టముల్ నిల్పునే?
జిహ్వచ్ఛేదము సిద్ధమా తెఱిగి భాసింపకఁ బ్రియత్నింపుమా 10

దురితము నిక్కమేని యెటుద్దక నీకును నాకుఁ దప్పవో
మొఱక ! వృథాగ నేమిటికి మో మరుగఁ దెగఁజేల్లెదోగదా? 108

మ. ఎపుడో నాగక మేగుదెంచునని నే నేడ్వంగఁ బో, నద్దినా
కిపుడే సిద్ధ ముదెట్లున్న, విను మాయీ దేశికద్రోహపున్
వివరీతస్థిఁజేసి నాయెడఁద కావేగంబు పెల్లయ్యె నె
ల్లపుడున్ వేల్చెడి మత్స్యతఘ్నత మదాస్యం బంటి నీడించుచున్. 109

మ. గురుతన్ ద్రోయఁగఁజాలినాఁడవె యవాకుల్ బల్చవాకుల్ శతం
బఱపన్ జాలితిగాని, యల్లెనుమి దాపై పైపయిన్ పచ్చు నా
సరకం బాఁగుటకూడ, నిప్పుడయినకొ నన్నా మహాభాగు పా
దరజమ్మున్ దలఁదాల్పఁజేసి యెటులో ధన్యత్వముం గూర్చుమా. 110

చ. విఱుఁ, డవివేకి, కాకవి, యవిష్టుఁ, డనాశ్వుఁ, డనర్హుఁ డల్లవెం
కటకవి వానిఁ బూజ్యునిగఁ గైకొనకుండని నీవు సర్వదా
రటన మొనర్చుచుంటివి కరంబు శ్రమంపడుచుంటి పక్కట
క్కట! యతఁ డట్టిఁడైన నగుఁగాక జగం బతనిన్ భజించెడిన్. 111

ఉ. “దీనిఁ బఠింపు” డం చొక్కఁడు, “దీనిఁ బఠింపకు!” డంచు నొక్కఁడున్
మానుగ శీర్షికల్ నిలిపి మందులపట్టిక లంపుచుందు; రె
ద్దానినిఁ జూడవల్లనిన దానినె చూచుట లోకధర్మమాఁ
గాన నిషిద్ధపస్తునె కాంతు రెఱుంగుదువో, యెఱుంగవో? 112

మ. ఉపకారార్థము పెండ్లిచేసె గురుఁ డోహో! నాఁగ వెంకన్న, కీ
పపకారమ్ముగ దానిఁ బొల్పెదవు ధైర్యం బెంత నీకున్నదో!
కపటస్వాంతుఁడ! “పెత్తనమ్మును మిషన్ గాఁజేసె ద్రోహ్యం” బటం
చపలాపించితి నీదు నాల్కకు సరం బావంతయన్ లేదోకొ! 113

చ. ఆతఁడు మహాపకర్తయగు నన్న పయిన్ దురితమ్ములాడె నం
చతికిన నీదురాగతికి నంతును బొంతును గల్గఁబోదు, నీ
బ్రతు కిటు తప్పఁగల్గునలు పన్నుట కేర్పడఁబోలు; నీకు దు
ర్గతియెడ భీతిలేదు బహుకప్తము ని న్నిక విశ్వసించుటల్. 114

చ. “అన్యతము కష్ట మిచ్చు, ఋత మన్నిట సౌఖ్యమునిచ్చు, దేవుడం
చు నొకరుఁ డుండె సర్వమును జూడఁగలాఁ డతఁ” డంచు నమ్మానా

జనుఁ జను విశ్వసింప, నితఁ 'సర్వము కల్ల' యటంచు స్వార్థముం
బనిఁగొని సంగ్రహించు నలపాతకి నమ్మినవాఁడు పాడగుట. 115

(అ త వ మే కు)

చ. భయము జనించె నాయెద భవత్సహవాసమునందు; ధైర్యమే
మియుఁ గనుపట్ట ద "య్యజనమేకు" స్మృతింబడె, నట్లు నన్ను ని
శ్చయముగ నీవు చేయునెడ శక్యమే దాఁటికొనంగ, నో దురా
శయ ! విను మక్క-భావిధము సర్వము చెల్పెద నీకు జగ్ధితే. 118

చ. అజనయు నొండు విప్రుఁడు ధనార్జనకై చనిరంట ! దేశముం
దిరిగి ధనమ్ము మిక్కిలిగఁ దెచ్చినవారంట ! మార్గమధ్యమం
దజనకు జబ్బుచేసి తుద కాశ పడల్కొనునంతదన్నరా
నెఱిగి యతండు లోన నిటు లెంతయుఁ జింతిలసాగె నం టొగిన్. 117

మ. 'ధనమార్జించితి మెంతో కష్టపడి యాద్రవ్యంబు దారాసుతుల్
దినుయోగం బది లేకపోయె నిది యీ దీనుండె సర్వమ్ము కై
కొను నావారలతోడఁ జెప్పఁ డెటులాక్కో ? వీని వంచించి నా
ధనమున్ వీనిధనమ్మునం గలిపి మధామంబునం జేర్చుటల్.' 118

చ. అని మది నెంచి యంతకభటాశలి సన్నిధి కింకఁ గొంతనే
పున కరుదెంచునన్ సమయముం గనిపెట్టి స్వసన్నిధిన్ గనుం
గొనలను నీరు జాఱఁ దనకున్ వగఁజెందెడి మిత్రుఁ బిల్చి "యో
యనఘ ! యిఁజేల చింతిలెద వాయువు శాశ్వతమానె యెరికిన్. 119

ఉ. ఎప్పటికేని దప్పనిదియేసుమి మృత్యువు దీని దాటువా
రెప్పడుఁ బుట్టలేదు, మఱి యీపయిఁ బుట్టరు, పుట్టుజంతువుల్
తప్పక చచ్చు, జచ్చినవి తప్పక పుట్టు, విచారమేల యీ
తిప్పులు బ్రహ్మముఖ్యులగు దేవతలేనియు దాటలేరుగా. 120

ఉ. కావున నన్నుగూర్చి యిటుగా విలపింపఁగనేల ? నేనిదే
పోవుచునుంట నాకునయి పుష్పకమల్లదె వచ్చుచుండె, నా
పై విడు మింకఁ బ్రేమ, ఋణబంధ మిదే తెగుచున్న దెంతయో
నావిషయమ్మునన్ శ్రమమునన్ బనిచేసితి వీవు కూరిమిన్. 121

ఉ. సారథు వైద్యునిం బిలిచి చక్కనిమందుల నీయఁజేసి, తిం
పారఁగఁ బథ్యమైనగతి నన్నముఁ గూరలు వండిపెట్టి, తె
వ్వారొనరింతు రింత సదుపాయము? నేను నిజమ్ముగా జమీం
దారుడ, రోగిఁ గాను, గుణధామని ని న్నొకనికొ గడించుటకొ. 122

కా. దారాపుత్రుఁలు ద్రవ్యముకొ దినుటకే, దారిద్ర్యమో, రోగమో,
ప్రారంభించినయట్లు చూడరు సుమీ! ప్రాజ్ఞుండ వీ పన్నియు
న్నేరంబోలుదు, నీకతాన సుఖివై నేఁ బోవుచున్నాడ, నం
సారభ్రాంతుడఁగామి ని స్థాకటి ప్రస్తావించు నాలింపుమా. 123

ఉ. నా కుపచారముకొ సలిపినాడవు మిత్రుడ వంలేకాక స
ద్భికుడ విట్టి నీ ఋణము దీర్చకపోతినయేని నాకు నా
నాకమునందు రాఁగల మహాపదవుల్ శుణ్యంగునంబులొ
గాక తిరమ్ము పట్టులగు? గర్జయు చెప్పెద నట్లోనర్పుమా. 124

చ. ధన మొకకొంత యివ్వరము దాచిన దున్నది యందులో నగ
మ్మున కధినేత నేను, జనిపోవుచునుండిన నాకు భాగమెం
దన? కది నీవ కైకొనుము, దుఃఖము నొందకు, మిందు లేశముకొ
బనుపకుమీ మదియులకు; భార్యయు బిడ్డలు నీకు నెక్కుడే! 125

ఉ. ఇందుల కొప్పువేనిఁ బయి నెన్ని భవమ్ములొ యెత్తికాని నం
కొందనలోక మేను జనఁగా ఘటియించదు; వచ్చు పుష్పకం
బుం దుదముట్ట రామి కిది ముఖ్యనిమిత్తము; మాటుచెప్ప కా
కొందన మాఁగి యింక నొకకామము నాయది తీర్చఁగాలెన్. 126

చ. అది యెది యందువే, నిది రహస్యము మెల్లఁగ విన్ము: హంస లు
న్నదియును లేనిదిం దెలిసి యావిషయంబు వినిశ్చితమ్ముగా
నెడఁ గదియించి మేకొకటి యింతకుఁ బూర్వమె తెచ్చియుంచి నా
కది దిగవేయు మానసమునందు మఱెవ్వరు చూడకుండఁగన్. 127

చ. అజల కర్మ మియ్యది, కులాచరణం బని, మానరారు నీ
వెలు గ విఁకెన్నియో కలవ యిట్టివి దానిదులందుఁ జిత్తముకొ
గలులు సమ్మతించినపరీకారము మానఁగనేల? యందుకే
ర్పించిరొ నారు, నీ విటుకృపన్ నలుపన్వలె మానకెమ్మయన్ 128

ఉ. తప్పనుకోకు మిప్పని, పదంపడి నాకిది కారణమ్ముగా
నెప్పటియట్ల జన్మమొక శ్రేష్ఠుడునో మఱియేమొ ! యూరశే
చెప్పరు పెద్దలెయ్యవియు, శేమపిచాలక వారివాక్యముల్
తప్పదు రొక్కకొంద, అది ధర్మము కాదని నీవెఱుంగవే? 129

ఉ. కావున నామనోభము కాదన కాద్యతి సంగ్రహింపు మిం
కీపు పానర్పణాదగిన దింతకు మించి మఱొండు గల్గ, దీ
నేనను బూర్తి జానెటిగి చేయవలెంజమి, యట్లుకానిచో
జావునకే నిమిత్త మిది, సద్గతి కాపయి నంతరాయమా.” 130

చ. అని కడు మిత్రభావమది యంతయు నట్టిపడంగ నా కుక
ల్పనకుఁడు బోధనేయఁగ పృథావివనమ్మఁ డనుయకుండునా
ననఘుఁడు తోడివిచ్చుఁ డది యట్టిపకాఁ డలపోసి చేసెఁ జె
ప్పిననుడి తప్పకుండఁ దనప్రేముడికాని ముదమ్ము దీర్చఁగఁ. 131

ఉ. పిమ్మటఁ గొంతనేపునకుఁ బోతనివాసపుభూమి కాశపం
బిమ్ముగఁ దీసికొం చరిగి, రీతఁడు నింకొక కొండ అంతఁ గా
వ్తమ్మునఁ జెట్టునప్పుడు తటాలున మే కొకరుండు చూచెఁ బృ
థిమ్మున; వెంటనే పృథ్వీసంస్కరణం బది యాపి కోపియె. 132

ఉ. దగ్గఱనున్న వారలనుఁ దద్గతశంకుపు చూప నందఱుఁ
బగ్గన మండి ‘యోచెనటి ! పాతకి !’ యం చొకపెట్ట లేచి ‘యీ
యె గ్గితఁడే యొనర్చె’ నని యేపడఁగంఁదగఁగొట్టి వ్రాసెపుం
బ్రగ్గడతోడఁ జెప్పి రల పాఱులు వారిని కాఱు లూరఁగఁ. 133

చ. అరఁ జెటునేయఁ గావలయు నంతయు నట్లొనరించి ‘యోరి దు
ర్మతి ! యిటు లేలచేసితివి మర్మము మాని వచ్చింపు’ మన్న, నా
హితవిధి ! యున్న దున్నయటు లంతయుఁ జెప్పెను బూసఁగ్రుచ్చిన,
‘ట్లకుకపు నీ కుకల్పనము’ లం చధికారి తిరస్కరింపఁగఁ. 134

ఉ. కాఁడు కుకల్పకుం డతఁడు, కాఁ డపకారియుఁ, గాఁడు లోభియుఁ
గాఁడు దురాశయండు, కొఱగాని దురాగతు మాయమాటలఁ
గాడఁగ నమ్మి యక్కరణిఁ గన్తికి నగ్గముగాఁగనై యసుల్
పిడె సమస్తయోగ్యులు ‘వీని వధిం దుటయు క్తమే’ యనఁ. 135

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గిన నీయెడ విశ్వసించుచో
హానికి నగ్గహదు నని యాత్మ వణం కువయించుచున్న, దే
మైనను మంచిదే విడుతు నాదృతి నీవయి నింకఁ; బాముతో
నేనరుడేని స్నేహమున కీకొని మోసము నందకుండు నే. 136

ఉ. తప్పుఁగుకల్పనల్ సలుపుదారియె తారఁగరాగు కాని యం
దెప్పుడు నిల్చునో, 'హితుఁడు నింకొక' డన్న వివేక మేమి ? యొ
క్కప్పుడు స్నేహమున్నయతఁడో, మఱియొక్కొకచో నరాతి; నీ
వప్పుడు నన్ను మాత్రము దురాశయ ! యొప్పురికింప నేర్తువే. 137

చ. ఏటుఁగమె కాలనేమి, నతఁ డెన్ని వుకల్పనలం బొనర్చి పా
డతె! నటులే యడంగు నని యందఱ కల్పన తెన్నరాద; యీ
యఱన దురాశయండుయి, దురాశ హితుఁ మృత్యుఁడేని ద్రివ్యపుం
బరణి సమస్తముక దనమ భార్యకు జేర్పఁగఁజూచెనేకదా. 138

చ. మృతి వృథగా నతం 'దఱవమేమి' కతమ్మున గాంచె గాన నా
మెత యిది లోకమం 'దఱవమే' కని యెల్లరుఁ డెప్పికొందు, రా
కత నఱ వొక్కఁడే, యిచటఁగా దటు, లిరువర మర్వవారసే
కృతి కొనసాఁగనీయఁజూమి! కృత్రిమఫక్కిని నవు చొక్కినకా. 139

చ. అఱవ యొనర్చు హేళువున నట్లపక్కిరికి జాతి నర్వముక
గుఱియగుటయ్యెఁ గాని యిటు కొండొక శాఖయుఁ జేయవచ్చు; ము
ష్కరుఁ డల కాలనేమియుఁ గుకల్పకుఁడేకద ! వాఁడుఁగూడఁ గా
నఱవ యనంగివీలగునె ? యందఱయందును నుండు దుష్టశుల్. 140

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గినవానిని జేరరాద, య
వ్వానిని జేర్పరాద యని వాకొనుటేయుచితంబు; నీవలె
స్నేహక యర్వనయ్యు జననింద్యపుఁడోపలు తొక్కినేర; నీ
చే నెటువంటి తప్పుయనఁ 'జీ' యన రచియింపఁగాఁబడుక. 141

శా. ఎన్నోకూసితి తప్పుఁగూఁతల, గురుం డెన్నేని సైరించు; నా
వన్ను నోరింతులందు లాడుటయు సంపన్నుల్ మదిందెట్టమిక
మున్నెందుం గలయట్టిదే, యఘ మొగిల్ బూర్ణంబు గావచ్చె, నీ
బన్ను బున్ననో ? యిప్పుడేని గురునిం బొర్లింప గా జెల్లదే. 142

తే. గీ. “విష్ణుదేవునిఁ దిట్టిన వెంకటేశుఁ
దిట్టినట్లుగు” నని నుంతు తెలియు నీకు
వేంకటేశునిఁ దిట్టిన విష్ణుదేవుఁ
దిట్టినట్లుగునని కూడఁ జెలియవలచె?

143.

మ. అటు లొక్కించుక నీవెఱుంగునెడ దుర్వాహరముల్ తొల్లి వెం
కటేశేతక్ గుఱినేసి పేలి, పది యజ్ఞానప్రయుక్తంబ; యం
తట వస్త్రైక్యము చేశికుండు తెలివెక్ దానక్ గనుల్ విప్పి చె
ప్పట కొండు తర మబ్బమిక్ పృథగ వాపోవక్ ఫలంబున్నదే. 144

కా. విష్ణుం దెన్నెడో వేంకటేశుఁ డతఁడే, వేయేల? రాముండునుక్
గృష్ణుండుక్ మఱి వానిలేశమున, నీ కీజ్ఞానమే యున్నచో
జిహ్వాక్ వెంకటేశేతఁ దిట్టెదని, నీ! నీ! పండితమ్మనన్! నీ
తృప్తాతంతువు పూర్తిగాఁ దెగుట కాతిల్లె నిమిత్తమ్ములొ. 145

ఉ. వెంకటేశేతడై నకట! వేరము నీవుసహించి తిట్టు నా
పంకము చూచి నాయెడలు బగున మండెడి, దేవుగూడ నా
వెంకట నామధారి నని వీటిఁడివై తలపోయనైతి నీ
బొంకులు సర్వముక్ జెల్పఁచెఁబో! గురు, శింకెటు నోరు విప్పెదో? 146

తే. గీ. విగ్రహారాధనమునందు నెలయుపవ్య
మొక్కఁడేనియుఁ ద్రిప్పలే పుఱక “వాజ
కూత” లని నీవు మిణికినఁ గూతలగునె,
“గీత” లని వాని వైదుష్యేతెలవరె! 147

ఉ. నీవల వెంకటేశు నెటు నేరిక తిట్టితి పట్టు కృష్ణునిన్
వావిడువండు దేశికుఁ, డపాస్తనము న్నిను మేలుకొల్పఁగాఁ
ద్రోవ యొకింత చూపి “యిటు దూఱిన దూఱగపచ్చు” నంచుఁ గా
దే వెఱువున్ గనంబఱచెఁ దేకున నీవలె నొజ్జ పీడునే? 148

ఉ. ఆతని లేకు వేమి, మఱి యయ్యనఘాత్ము నుపాయమేమి, వా
కృతురియేమి, నామనము సర్వ మెఱుంగు నెఱుంగ వీవు, నీ
చేతము మాత్ర మాతఁడు గగ్గిరించును గంత మటంచు సారెకున్
భీతినిగొల్పు నక్కతనఁ బ్రేరెడు దూరమునందు డాగుచున్. 149

కా. ఎన్నో కొన్ని దినాల శిష్యుడవు నీ కట్టుల్ గురుస్వామి యు
ద్యమై పుణ్యమవొల్పు వాగ్గరిమి చిత్త మెక్కు? నా కప్పుడున్
దమై పుణ్యమె జ్ఞప్తిలో మెలగు, సంతర్వాణిమాన్యంబు కా
మన్నన్ లోకమ మెచ్చునే యరక నీ "హూహూ" లతో బోయెనే!

మ. ఎవనిన్ దేవుని దిట్టఁగాఁ దగదటంచే బోధగావించె నో
యవివేకి! యల "విగ్రహార్చనమునం"; దంధత్వము నీవు, మ
య్యవి వదైమృతలా? లేకరత్నములా? నీవజ్ఞుండవై పోక త
త్కవనముం గని బుద్ధిగల్గి మనుమి గర్వంబు చాలింపుమి. 151

కా. నీ తండ్రిన్ మది నెంచు మమ్మహితుఁ డీనిన్నెట్లు సైరించుఁ ద
చ్చేత మెక్కుడు దేవతార్చనపయిం జెన్నారు, నప్పుజలే
కే తా నెన్నఁడు భుక్తిగై కొనఁడు "నీ వీలాటిదుర్మానివై
పో" తంచున్ మది నెంతగాఁబొగులు నాభూదేవవర్ణం డరే! 152

ఉ. నీ తఱదండుగ్రలే మదిని నీదు దురాగతి రోయుచున్నచో
లాఁతులు నిన్ను మెత్తుర? తలంపు మెదన్; జలమున్ గుదింపు, మ
య్యో! తగుమానిసింబలెనె యూరక "భారత" మంచు వ్రాఁతు; నీ
కూఁతలు రోతలై బుధులకున్ వెగటయ్యెడి సేమి సేయుదుక? 153

కా. స్నానంబున్ బచరింప నెన్నఁడును సంధ్యన్ వార్స వేనాఁడునున్
భానుంజాడక దంతముల్ గడుగ వప్రాజ్ఞత్వపర్యాప్తు దు
ర్మానిన్ గాఁకరపర్తిలోన నిను సమ్మానించువాఁ డొక్కరుం
డేనిన్ గల్గిన వాని పేరు నెపుమా? యేనేగి పగ్గించెదన్. 154

ఉ. అక్కట! కేదులావ్యయమునం దుదయించిన నీవు సొగ్గర్లు బా
మెక్కినమాఁద 'బి' ప్లాకటి యెంగిలిచే కరమందు నూని మి
ట్టెక్కి మొగంబుఁ గట్టటకు నేవముపొందినవార లెందఱో
యక్కటికమ్మమై నుడివినట్టినుడుల్ విని యేడ్చు నీకునై. 155

కా. నీదుశ్చేష్టల నాఁగనేరక భవన్ని శ్రేయసాకాంక్షిదా
యాదప్రేమను నీదుతండ్రి మదుపాధ్యాయున్ సదా కోరు 'మి
రీదుళ్ళిలు క్షమింపఁగావలయు న న్నీక్షించి' యం చీవు నీ
వాదార్థంబు నుమేరుకాస్త్రీ నడుగన్ వాక్రుచ్చుఁ జెల్లముగన్. 156

కా. లేదా, తండ్రినె పోయి యడుగు మఠఁ దేవీలన్ బ్రసంగించునో?
చే దెవ్వరికిఁ గాఁడు పుత్రకుఁడు తచ్చేయోధులై వార లే
యేదై న్యమునకేని పాల్కుటలేదే? చూడమే? యట్టిచో
నీదౌర్గత్యము వాచ నీపిత ప్రియత్నింపన్ వొసంగుండునే.

157

ఉ. పొట్టుకుఁగా నపాత్రమతముం గొని దేవుని దిట్టు పాపపుణ్
గుట్టువు నీవు గావుటకుఁ గోవిందుఁడౌ జనకుండు మోద మె
చ్చట్టునఁ బొందు? “వీడు కులపద్ధతిఁ గర్మ మొనర్చునందుఁ దా
నెట్టులు నమ్ము నార! భవదేకతనూజ నిటుల్ పొనర్తువే.

158

మ. పరమాపాత్రుఁడనైతి నీకతన నాపార్శ్వబద్ధ మిట్లుండె, భూ
పరుఁడేని న్నిను మందలించునన నీవ్యాతత గనం దాతఁ డ
గ్గురువఱ్ఱుండొనరించు గీరతములొఁ గొంటేనియొం జూడ నీ
దురితమ్ము న్నుపుఁ దాఁగుఁగాని యదియొన్ దూరంబ యాశీనికిన్.

ఉ. “వేంకటరామకృష్ణ” లను పేర్వినవచ్చినమాత్రనే కృత
ఘ్నాంకము జ్ఞప్తిలోఁ దవిలి యందలు నీ యనిరోయించుండి రీ
పంకము నీఁగఁగాదగు నుపాయము శ్రీగురుపాదసేవ గా
కింక మఱిందు లేదునుమి యెన్నివిధమ్ముల నెంచిచూచినన్.

160

చ. గురు నలవారు “తిట్టి” రని “కొట్టిరి” యంచని యేవొ కొన్ని తుం
టరు లేదొ కారణాంతరమునన్ సృజించిన తప్పఁగూఁతలన్
దురిమిన పత్రిక న్నడిపి దోహము నీఁగఁగఁజాల; మంతనే
గురుత దొలంగినే? యథుము గుడ్డి బెగడ్పడఁజేయకుండునే?

161

కా. సిగ్గొక్కించుక నీకు లేదుగద ? “నీ! నీ!” యంచు లోకుల్ సదా
యెగుల్ వల్లిన లక్ష్యపెట్ట వరతే! యేనీచులో యీసుమై
దగ్గల్ దగ్గిన వాని నూతగొని యీడన్ బోదు సందర్బులు, నా
కగ్గిక్ మగ్గినయట్లు, బొందఁబడినట్లై డెంద మల్లాడెడిన్.

162

మ. ఎవరో కొందలు నిన్ను మెచ్చి గురు నెంతే దూతీరం చేవియో
యవివేకోక్తులు చూపె, దే శకునులొ యట్లన్న మాత్రొక బహు
స్తానీయంబయి చెల్లెడి కురుకూలాధిపాతములమ్ము దు
త్వససాయమ్ము దురోదరమ్ము బహుభాషత్కారి కాదయ్యెనే.

163

మ. జగదేక స్తవనీయు నందతనయన్ శస్త్రాస్త్రవిద్యాభిషా
రగు గాంగేయు, దురాగ్రహమ్మునఁ దృణపాయమ్ముగాఁ జూచి బల్
పాగరుం గూఁతలు గూయలేదె శిశుపాలుం; డందు శే శ్రీఁదులొ
“తగు” నం చాడరె? వాని కీర్ష మటుపైఁ దక్కించి యాగల్గిరే? 164

ఉ. జండతనమ్మునన్ మన మవాపదవాకులుఁగూసి దాన “బ్ర
హ్మాండము మునిపోవు” నని యార్పుచుఁ బేర్పుచు “నంటయింటిలోఁ
గుండలలోన గుఱ్ఱములఁగొట్టిన” మీసమె కాదు, వారివే
తొందునుగూడ నూడ దయయో! మతిమాలు ప్రిసంగ మేటికిన్. 165

చ. కొలఁది యెఱుంగకే “మరికిగుంట” గలంచిన వారు వార, ల
వ్వల నది చిమ్మి కగ్నిమ్మికొనె వాసన “లోసరిలుం” డటంచు, నీ
తెలివికి నెంతయేడ్చు నది తెచ్చుక నెత్తిని బుద్ధికొందు, వి
ప్పలు కలవారు వల్కిన “నెబా” నను లోకము, నిన్ను ‘సీ’యనున్ 166

చ. మొదట “రిజిప్ట్” రుత్తర మహాఘము సంపిన వారెవా? రదే
కదపుటయోనుగా కిఁక నొకం డెటులె? నదిగాక వారలన్
గదపుట కున్నదే మన కొకానొకబీజము? వారికుండె గా
కిది పసిబాలుఁడే నెఱుంగు నేటికి సామెత నెత్తితోకదా. 167

ఉ. కాలను బోవుదాని నెనకమ్మున నెత్తిని రుద్దికొంటకే
గోలతనాన వమ్మరికిగుంటను బ్రుంగితి, విట్టి నీ వచో
బాలికతావిలాస మది భావిగతిన్ దలపించెడున్, శెడుం
గూళల కెందునున్ “మరికిగుంటలె” కా పరమండు గమ్యముల్. 168

చ. కడపిరి వారలే మనలఁ గళ్ళలచిత్తుల దున్నుమిత్తులన్
బదపడి “రెండునున్ విడిచి” వారికి నుత్తర మిచ్చి యుంటి, మా
మద మది లోసి వెంబడినె మద్దురుమూర్తులు పూర్తిగా వృథా
వదరు లడంపఁగా “సభకు వత్సలు రండ”ని పిల్చి రేడైజున్. 169

ఉ. అందుకుఁ జాలలేమి జగమంత యెఱింగ, భవద్భదంతరం
బందును నాహృదంతరమునందును గల్గిన భీతి తేఱ డెఱుం
గుం, దన పిన్నతల్లి మనకుం గబురంపిన నొజ్జ వచ్చునం
చుం దలఁకండిగాదె యొకచో మన మియ్యర ముప్త మ్రగ్గుటల్? 170

ఉ. ఎప్పుడు దేశముం డచటి కేగునుదుర్ వినవచ్చె నప్పుడే
తప్పె మొగములన్ దెలివి తల్పులు మాసుక లోనబుగ్గుటల్
చొప్పడె, దీనికై మదిని శోకమునంతగఁ బొంద నేను; నీ
విప్పుడుగూడ వారలకు “నీశ్వరవేర్లమె” యంట కేడ్చెదన్. 171

ఉ. ఎవ్వరొ యేల నీకొమరుడే యనుకొ ‘మృతకెందు కేగలే
దవ్వ కృపాధ్య చెల్లమ సభార్థము పిల్చెగదా’ యటన్నచో
గవ్వల మేనుడి న్నొడువఁ గాఁగలమో? వచియింపు మూరకే
చివ్వను బెంపఁగా దుడుకుఁ జెన్నటి కూతలు గూయఁ బోయనే. 172

కా. “అరామద్రవిడాన్వచాయవనదావాగ్నిస్ఫులింగ” మృతం
చా రాజార్చితఁ దిట్టబూనితివి నీయజ్ఞాన మేమందు? నా
ధీరుం డక్కతనక జడండునుమి, యా తిట్టేర్పు నిన్ను న్ననుక
నో చెట్లో తెగజార్చె దారయపు క్రిందున్నీదు సుంతేనియుక. 173

మ. పరమపీఠిగ నొప్పునట్టి యల శ్రీపాదాన్వయాంబోధిః
తరుచిక గృష్ణకవీంద్రు వెంకటకవీంద్రద్యేషిగా నెట్టులో
యటవకబూనితి పంతమాత్రముననే యాయిద్యురుక లోఁ బర
స్పర శత్రుత్వము దాల్తులేమి యవురా! చాతుర్యపర్యాప్తతల్. 174

ఉ. ఎంతటి పేర్మియుక మఱియు నెంతటి గౌరవముండకున్న ధీ
మంతుని మధురూత్తముని మన్ననమై గని “శిష్యుఁ” డంచు స
త్సాంగితుఁడు కృష్ణమూర్తికవి భారత మాతృకృతంబు నంపి “నీ
స్వాంతము వ్రాయుమీ” యనునె ? శత్రుత యేగతి నిర్వచించెదో.

మ. మనకర్మ మ్మిటుకాలి దేశమునపై మాన్యేతరాలాపముర్
పనిగా నేర్పడెఁగాక లోకమున నేపాపాత్ముఁడుక జేయఁజీ
పని, దుగ్మార్గతతుక గడంగితి మపభ్రంశమృలంగిల్కి వా
రని దుగ్మార్గకఘోరకూపమును జేరంబోవుచున్నా మహో. 175

చ. “అల భుజగేందురీతోఁ జెలిమి యాతనికిక జెడె” నంచుగిల్కి, త
య్యలఘునకుక గురూత్తమున కర్మిలి మెండుగ సున్నవార్త వ్యా
సులఁ గనుఁగొమ్ము తెల్పెదరు చూచినవా రట వారు సర్వ; మె
ఁకులకు పృథాయసత్యములు నోటికివచ్చినయట్లు చేరెదో! 177

చ. ఆల భుజగేంద్రునన్నిధికి వ్యాసమనీషియు మధురూత్తమం
దేలమని బిల్వసంపాదాడి యేగిరి యప్పురి నొక్కనాడు పొగ
జ్జాలుగల సత్సభాస్థలిని సూరులు మెచ్చ నుపన్యసించి ర
వ్వల నదివతికిక గని యపారముదమ్మును గంటి నే నొగిన్. 178

కా. ఈ నెవ్వారికిఁ గొమ్ము లున్నవని యిం కేవారికిక లేవటం
చేవో తప్పడుఁగూత లార్చితివో యాయారజ్జు లాపత్రికా
భావం బూడ్చెడి, నోరునొక్కెడి, వృథాప్రాగల్భ్యముల్ చచ్చు వి
ద్యావైశద్యము పెచ్చు, గస్తురి పటుల్ దాఁచంగ గూపెట్టెవో. 178

మ. పగ సాధించునుగాక దేశికుఁడు విద్యతాప్రసంగమైటో
దిగఁద్రోయక గమకించి యేవిషయమా లే; డీవో యేతప్పడుం
బొగరుంగూతలూ కూడు పయ్యవి వృథా పో కమ్మెయి న్నూలమా
దిగలుక రోయు కృతఘ్నతాఘమున నక దేలించి తూలించెడిక. 179

చ. మన గురుతో నెదుర్కొనుట హస్తతగాంచెను గొప్పరమ్ము కా
ఖను గలవారిచేనయివ; గర్భము కాలుటతప్ప లేకపో
యెను మన కెందు గౌరవ; మహీనుఁడు తేడిడుతత మెట్టులో
తిని భరణమ్ము గొక సుదతి తీరున నుండంగ ధాత వాగ్మయటక. 180

మ. గురుఁ డూరేగిన నేగి రొండొకయెడల గొప్పంపువా; రొజ్జ బగ్గి
హృదధస్థుండుగ నెందో బ్రహ్మార్థముం దవ్వారు నూరేగి; రె
వ్వరికిం గాని యభుమ్మునంబడి వృథా వాపోవుచున్ బొట్టకే
భరణమో గొను టొందుదక్క నొకసాభాగ్యమ్ము నీకబ్బెనే? 181

మ. వృథుఁడేని న్మన కట్టియుత్సవములన్ జేయింపఁ, డేమన్న, దు
మ్మకటంపు స్తనవర్తనం బఖిలముం గాకున్నఁ గొంతేని భా
వి పుచిత్రమ్ము స్పృశించియుండెడి నెటో మేపించుఁ గా కిట్టిపా
వపునుశ్శీలర కేమటం చితరసాభాగ్యమ్ములన్ గూర్చెడిన్ ? 182

మ. మన కేలాభము లేకయున్నను జగన్మావ్యంబు కీరదేశికా
గృహిపాధోరణి నెంటనంటి మనపకంపున్నదుల్ గోవుపా
లను గల్పంబడు శేదపాలగతి వాలాయమ్ము గాగ్రహంబులై
చను, నీలాభమ చాలుఁ బ్రాజ్ఞు లిటులే శంకింతు రస్మద్గురున్. 183

సింహము, ఎలుక.

చ. అటచెద వూరకే గురునియంతరమున్ గవలేక, యెట్లు నీ
యజపు లతం డడంపఁగలఁ? డాతని కంకపు మూల డాఁగె, డెం
దలు “తగ” డన్న నున్ వినవు, దంభవచోరచనావిశేషముల్
గురినెద వెన్నియేని; యనుఁగున్ గురుఁ డేమియునర్ప నేర్చెడిన్. 184

తే. గీ. తుద్రుడగు శత్రువు వొకఁడెద్దశూరునకుఁ ద
టస్థమగునేని యది దురవస్థవాని
కపు దుపాయమ్ము తుద్రున కట్టిక్షుదువు
నప్పగించుటెయని యెద్ద లనఁగ వినవె. 185

చ. కలదొకసింగ, మయ్యది యొకానొక యదిగుహన్ వసించు, నం
దలి యొక లాఁగఁ జేరి సతతంబును సింగపుజాలు మెల్లఁగా
నెలుక యొకండు పీఠికిని యిమ్మగరాజున కంకకుండ న
క్కేలనఁగలట్టిలాఁగకు నొగిన్ జనుఁ జిక్క దెన్నిభంగులన్. 186

కా. హర్యక్ష మృలదానిఁ బట్టుటకు నిత్యమ్మున్ బ్రయత్నించుఁ ద
ధైర్యధైర్యములన్ బ్రతాపమును గర్తవ్యమై యాయెల్కపైఁ
గార్యం బింతయఁ జేయవయ్యె; నలసింగం బింతకన్మాయ ను
శ్చర్యల్ సల్పఁగడంగు నాయెలుక నిచ్చల్ బొచ్చొగిన్ బీఠుచున్.

ఉ. ఎంతయు జాగరూకతమెయిన్ మృగరా జలపాడునెల్కకై
పంతముఁబట్టి మేలుకొని పట్టుదమంచుఁ దలంచి పొంచుఁ; ద
త్సాంతము గురైతింగి యది యల్లన గన్న మునంద యుండు, నొ
క్కింత కనుల్ మొగుడ్చు నలయెల్క వెసన్ గృతకృత్యమై చనున్. 188

ఉ. పిమ్మట నొక్కనాడు గుహ వీడి మృగాధిపుఁ డొక్కవృక్షమూ
లమ్మునఁ గూరుచుండి తనలావు సమస్తము చింతఁజేసి “నా
గమ్ములఁ గూల్చుకన్న, దురగమ్ములఁ జీల్చుటకన్న, నక్కరం
గమ్ములఁ బీల్చుకన్న, నెలుకంగని పట్టుట చాలఁగప్తమా.” 189

చ. అని “యది యేటిమాట, తనయంఘ్రితలమ్మున ముల్లు గుచ్చుకొ
గునవము వెట్టి తీయు టానఁగూడునె, నూది నెకాక, నీచ శ

తుగ్గన కొకసీమ నేర్పఱచి తుగ్గడఁగించుట యుక్త” మంచు గగ్గ
క్కునఁ దలివొంది యెల్కాయ కొండొకపిల్లని దేదలంచుచున్. 190

చ. అది యెచటన్ లభించుననునంతఁ గనంబడె పృథ్వీకొటరా
స్పదమగు పిల్లియొక్కటి, కృపన్ మృగరాజము దానిఁ గాంచి “నీ
పద ననుఁ జూచి భీతిగాన నేటికి? పృథ్వీము డిగ్గి రమ్మనే
మదగజభక్షకుండ నవమాన మెఱుంగనె? నిన్నుఁ దిందునే! 191

కా. నీతో నొండొకకార్య మున్నయది యంతేవాసిపై మధుహాక్
జేతోనెదమమై వసింపుము భవచ్చిత్తానుసారమ్ముగా
నాతో నుండఁగవచ్చు భుక్తి సతము న్నాపంక్తి బోనేతుగా
కీతంటా లింక నీకు నెందులకు సర్వభ్యమ్ము నీ కిచ్చటఁ . 192

చ. పని యది యెట్టిదన్న విను పర్వతపుల్గునూ నానివాస, మం
దున నొక కన్నమందు నొక దుండగపుల్ జెడునెల్కా వాసమాన్
గొని నడిరేయి నే నిదురఁగూరిన యప్పుడు మెల్ల వచ్చి గగ్గ
క్కున మెడబొచ్చు నోటనిడికొంచుఁ జమక్ దన లాఁగలోనికిన్. 193

ఉ. పట్టుదమంచు యత్నము నపారముగా నొనరించి నాడఁ, గ
నట్టదు, లాఁగలోన నొకపట్టున నెట్టన డాఁగియుండుఁ బై
తట్టున కేగుదెంచియును దబ్బున లాఁగకుఁ బోవు; నంతలోఁ
బట్టుట కీవు నేర్పరి వుపాయము నీయది నే నెఱుంగుచున్”. 194

చ. ఇటు నుతియించి పిల్లి నెటులే దనలెంకగ సంగ్రహించి య
క్కటికముమీఱఁ బెంచు చలకన్నము దాపునఁ గాపువెట్టి వె
న్నటివలెఁగాక సౌఖ్యముగఁ గన్నులనిండను నిద్రగొంచు న
య్యటవివరాధిపప్రసర మాగుహఁ గాలముపుచ్చునంతటన్. 195

మ. తనదుర్గర్పమడంచు పిల్లి యచటన్ దానుంట గుర్తించియున్
దిసి నాహారముఁ ద్రావ నీ రొదవమిన్ దేహమ్ముశుష్కించి నె
ట్టన నెట్లో చననెంచి యాయెలుక బైటన్ రా వెనక్ బిల్లి చ
ట్టనఁ బట్టన్ దిగమింగె; సింగమది వేడ్కన్ గాంచి యగ్గించఁగన్. 196

ఉ. కాపున నీచకతుగ్గనకుఁ గావలె నీమఁ దొకండు, సింగపుల్
లావది యేమిచేసె నలలాఁగపసింపెడి యెల్కామీఁద? న

శ్రే విను నీపయిన్ గురునియేడైయన్ బనిసేయలేద, నీ
వేవియు తప్పగూతల యాకపైగినిఁ బ్రేరదు నెగ్గెఱుంగమిన్. 197

శా. “నింక నీ నూనె నుటలను నింకొందఱు నీరంధ్రావివేకాన్విత
స్వాంతుల్ స్పన్నును నన్ను సత్సక్తు నీద్యక్షజేసి యస్మత్కువా
గ్వాంతుల్ మాన్చి కిందోఁగిం బాకిపి వై వాత్సల్యమున్ జూపి ధి
మంతుల్ మెచ్చ ననుగ్రహించినటు ! యామర్యాద లాలించితే. 198

శా. రంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నీరంధ్రావివేకాన్విత
స్వాంతఃప్రాంతనిరంతరావృతచఃపక్ర్రాంతదుష్కల్పనా
ధ్వాంతకాగ్నింతకుకావ్యనవ్యరవిదీప్యచ్ఛవ్యతేజోంచితా
హంతాదంతురవాక్ప్రకాశికల నీహమ్మార్ప కేనాటికిన్. 199

శా. రంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు ధీరమృత్యుతారుడత
స్వాంతాత్మంతదురాగతపరీక్షానీచాచారవాచాటకా
చాంతానంతకృతస్థు తాభరనురానర్వస్వనిర్వాహ
ధ్వాంతుల్ కొండొక వృద్ధిచేసి మొగముల్ వాడింప కేనాటికిన్. 200

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు వికాగ్నితాభిలాశాంతవై
రంతర్యప్రతిభాసమగ్నికవి తారాజ్యంబు పాలించు ధీ
మంతున్ దేశీయ దూతనాడిన సంతంతుస్థితుల్ వోవఁ ద
త్కాంతాంఘ్రిద్వయి మీరింబు లిరవొందఁజేయ కేనాటికిన్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సారగాగ్రహివిద్యవృన
శ్చింతాధాయిలథాకృతానుకృతరాశీభూలవాగ్దాతకు
ధాంతాలంకరలైకతానకవి తాధార్త్యంబునంచేసి గు
చ్ఛేతస్తాప మొనర్చు నీచరిత మేదన్ జేయ కేనాటికిన్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు డనర్థగాగ్రహమీనట
త్కంతు ద్వేషికిరస్సగామరసరితక్రొల్లలోలలోలార్థ
సంతానోపమచారుధారకవితాసంతోషితాశేషభూ
కాంతాస్థానవరున్ గురున్ జెనకుపాపం బాప కేనాటికిన్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు రారాజద్యుకేశవ్యకా
సంతానాయితభూమిపాలకసదాస్థానంబునం దుండియన్

జంతాకంతయు లేక పాదసముతో సిగ్గుక విసర్జించి య
త్యంతానభ్యములాడు కాకవుల కార్యం బార్ప కేనాటికిక. 204

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సర్వమృత్యుదాస్థానకు
ధాంతస్థానచిరప్రసాదితయశ స్తస్త్వినదోపాసనా
క్రాంతక్రాంతయశఃప్రభూతకః తాసామృజ్యసింహాసనా
క్రాంతుక దేశికు దూఱు మోఱుల పొంకం బార్ప కేనాటికిక 205

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పర్యాయదృతానేకసా
ధ్వంకేవాసికృతాపధానసమయవ్యాఖ్యానవిఖ్యాపితా
శాంతస్థాయయశఃప్రమానకవితాసాందర్యరాజద్గలో
పాంతుక దేశికుఁ డిట్టు కట్టిఁడుల గర్వంబార్ప కేనాటికిక. 206

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిత్యస్మాధురీహూత స
ర్వాంతర్వాణివరేణ్యపూతరసనాధారందరోదాహృతా
నంతల్లోకరసోరుషద్యరసపానాప్తాయీసాధుస్తుతో
దంతుక దేశికుఁగూర్చి వ్రాసిన యసత్యల్ మాన్ప కేనాటికిక. 207

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పారంశర్యసంప్రాపితా
చాంతామేయరసప్రసిద్ధకవితాసౌకర్యసాఫల్యకృ
ద్వాంతాసంఖ్యనవప్రబంధపతనవ్యాప్తతిల్లిం గాభిధా
నంతుక దేశికు నొంచువంచకుల పొం గార్పించ కేనాటికిక. 208

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిర్లజ్జావలేపుల్ వృథా
హంతాదంతురితాంతరాత్మకు లసత్యలాపమూలాక్షురుల్
భ్రాంతుల్ దుష్కువితారసజ్జలగు మూర్ఖకేళి ప్రత్యర్థులై
గంతుల్ వైవగ వారిగంతు లఱఁగాఁగం జేయ కేనాటికిక. 209

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు మార్జారాభియానాదృత
సాన్వంతంబౌ గజమట్టు కత్తృణము గాల్చుం బూను కాలాగ్నియ
ట్లంకేవాసికృతాపరాధజనితాహంకారుడైపోరు ది
గ్దంతిక దేశికు వేడఁబోని ఖలకృత్యం బార్ప కేనాటికిక. 210

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పార్శ్వభృతిరేకమ్మునక
గొంతేరమ్ములు ముందు కయ్యమునకుక గుకట్లు జాడించి కా
సంత్రైసం ద్విపలేక పాటుదురుగా కవ్యారిఁ బాకాలయా
శ్మంతస్థాయల బైట కీడ్చి వడరుల్ మాయించ కేనాటికిక. 211

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు దుర్గర్వప్రళోపమునన్
 తుంతవ్యమ్ములు గాని నేరములు లక్షలో నేసి యాపిమ్ముటన్
 గంతఃస్థంబు నెఱుంగలేక మనమున్ గంఠంబు వేధింపఁగా
 గగ్గింతలో దూటియుఁ జేర్చిలువాండ్రు పస గంగంగల్ప కేనాఁటికిన్. 212

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు దనిర్వాచ్యప్రభావోల్లసా
 క్కాంతానేకశతావధానక పుష్పారంభవేశాకృతా
 త్యంతస్తోత్రసముత్సముత్క-హిషపత్క-న్యాసయాగణ్యకృ
 త్యాంతున్ దేశికు నల్వఁ గొల్వని యకృత్యంబార్ప కేనాఁటికిన్. 213

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు సారస్వజ్ఞుచే గ్రంథమున్
 సాంతంబున్ జదివించి యందలి యసత్యానిపముల్ చించి మీ
 చెంతన్ మీకృతులందు గోమయపయస్నేకంబు చేయించి భూ
 కాంతాస్థానములందుఁ దద్యశముఁ బ్రాఁకంజేయ కేనాఁటికిన్. 214

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు స్వారాజేనియుం పొరుషా
 క్రాంతంబైన మనముతో సతతముం గాల్ ద్రవ్య మతోడ స్వో
 పాంతంబందొ మఱియొ యొక్కసభజేయంజేయ మీ మా కవి
 త్వంతర్యమ్ములుచూపి మీపొగురు మాయజేయ కేనాఁటికిన్. 215

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు సంరంధముతో నర్థితా
 హంతావేగముతో వధానభృతవిద్యాచాతురీధాటితోఁ
 బంతంబొప్పగ వచ్చి పండితకవీటప్పొంతమ్మునం బాండితీ
 కుంతాగ్రమ్మున గొంతునొక్కి చపలొత్తుల్ మాప కేనాఁటికిన్. 216

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు మర్యాదావిదున్ భూవతిన్
 దాంతున్ దాతృశిరోవతంసు నయవిద్యాజన్యసౌజన్యసి
 ధాంతుం గొల్చియు సంతయేని యభిమానాహంయువుల్ గాక వి
 క్రాంతాలాపము లాడువాండ్రు తలభారం బూడ్చ కేనాఁటికిన్. 217

కా. అంతుల్ మానఁడు తిర్ప్పతిద్విజుఁడు వైరంబున్నచోఁ పొరుషం
 బెంజేఁ జూపెడి వెల్మరాజ్యమున “మేమే” యంచుఁ గైమ్మునన్
 గంఠున్ వేయించి వ్రాత్రవ్రాముచుఁ గ్రియాకాలమ్మునన్ భీతి నా
 పొంతం బోని మోసగాండ్రు కలరూపుం దేల్చ కేనాఁటికిన్. 218

కా. "అలఁతఁ జెందకు" మంచు మిఁగొందవు నిన్నుం తేవసద్ధర్మసం
చలితుఁ దుర్గలితుఁ దురాగతు దురాచారపరిచారుఁ సభా
స్థలి కెక్కించి స్థలఽచ్చిచమ్ము, గళదుద్యతేస్వరుఁ గావించి లో
కులకుఁ జూపి శిరోసకుల్ గొని కృపాంకురచ్చటల్ నించి ని
చ్చలు రక్షించి యనుగ్రహించునట ! తచ్చాతుర్యముఁ గంటినే ? 219

మ. "అలఁతఁ జెందఁడు వేంకటాచల" మపాత్రాం తేవసద్ధర్మదా
విలసిర్బీకకృతఘ్న తాజ్వరభరోద్వేగప్రభావప్రభా
స్థలదాచారవచఃపరిచారవిలయాఖండోషధర్మాయని
ర్మలనీహారమనోహరాత్మకృతిఁ బర్యంజేయ కేనాఁటికిఁ. 220

కా. 'రాఘల్ పీడు' మటంచు మిఁగొందవు ధీరమృన్మయిని న్నిన్ను దు
ర్వాప్యపారుఁ సభలోని కీడ్చి భవదారభావవాదాన్యతా
లాపంబు లొద్దలంటఁ గాల్చి పయి వాలాయంబు శీఘ్రించి నీ
పాపంబూడ్చి సకుల్ గ్రహించునట ! తత్సాగ్రభ్య మూహించితే! 221

కా. 'రాఘల్ పీడు' వేంకటాచల' మసారస్సారఘోరాన్యతా
లాపాం తేవసదాన్యకర్కటవిశాలశ్యధీదుర్ద్వారృహిః
ప్రాపత్తారతరావిలాంబుపృషదాపత్సాగ్రకాత్మీయవా
గూరిసారచరంపరావిభవముల్ గుప్పింప కేనాఁటికిఁ. 222

కా. 'డంబాల్ మాను' మటంచు మిఁగొందవు ప్రాథమ్యన్యతాదోషమా
ధంబైసట్టి భవస్యనంబునకు వ్రీడఁ బుట్టఁగాఁజేయ ని
న్నుం బాండిత్యనిధాను లుండు సభయందుఁ బట్టి రెట్టించి గ
ర్వంబు న్నాన్చి యనుగ్రహించునట ! తదాన్వత్సల్యమూహించితే? 223

కా. 'డంబాల్ మాను' తిగ్బతిద్విజుఁడు' వీరదాశూన్యధన్వేతరా
లంబాలంబితగర్వధూర్వహదురాలాపానలాపస్వన
చ్చంబూకాయితవృద్ధీకవికృతచ్చాత్రాచరస్వరూ
పంబుఁ బూర్తిగ రూఘమాపి దెసలం బ్రాఁకింప కేనాఁటికిఁ. 224

కా. దవ్యులనుండి ప్రేలుటని త, ప్పెదిరించి వచింత మందులో
నవ్యులొ పువ్యులొ? యమునన్ మనకబ్బెడి, నందుకై మది
న్నెవ్వగ గూరనేని విను నీవతకున్ గురురా ప్రిసంగముం
ద్రవ్యకు కీర్ష మిప్పటిక తద్దయు బొప్పెగట్టెఁజూచితే. 225

మ. అవమానంబన వేటయన్నదియె కట్టా? చాలుమూలమ్మలన్
దవులంబోని యవాద్యవాదకములన్ దదన్ బ్రసంగించుచున్
భువిసెంచుం దలవంపుగల్గు సరణిన్ బోసెంచుకన్నన్ హరీ!
శివ! రామా! కరుణించి నాసఖు నెటో చీవాట్లు వై పంగదే. 226

మ. భగవంతుండవు నీవు, నీకొరులు చెప్పంగాఁ బనేమయ్య? నే
నగుదున్ శిష్యుడ వేంకటేశ్వరున కీయన్నంబు తచ్చిష్యతా
ధిగతంచే; యటులయ్య న్నగువరున్ దిట్టంగనుంకించు నా
తెగువ న్ని పఖిలమ్మునున్ సయిచి వర్ధిల్లంగజేయంగదే! 227

మ. చెలి యొక్కండు పురాకృతంబు కలిమిన్ సిద్ధించె; నవ్వాడు రోఁ
తలకున్ దింపె నధోగతింబడితి డెండింబూజుటం గాంధ ది
క్కలి యేరీతిఁ బాకాలు నీకరుణచే గా కోమహాభాగ! యీ
తులువన్ దప్పలు సగ్వమున్ సయిచి నిర్దుష్టాత్ముఁగాఁ జేయవే. 228

మ. పగఁజూపం డిపుడేని దేశికుఁడు; తత్పాదద్వయన్ జూడఁబో
వఁగఁ బ్రీతింగని ప్రామఁగాని, యెటులో నాపోయి నాపోయి యే
మొగమున్ బెట్టుక దేశికోత్తమపదమ్ముల్ మాడఁగాఁబోదు నో
భగవంతుండ! యుపాయమున్న నెఱింగింప నిన్నుఁ బ్రార్థించెదన్. 229

కా. అన్నం బేరు భుజింపరే! యనృతవాగాలంబనప్రాప్తమా
నన్నం బన్న మె, సున్నమే మెఱుఁగుగాదా, దానికన్నన్ శివా!
బన్నంబందు మునింగితిన్ జెడితి నాపన్నున్ గురుదేవసం
పన్ను న్నన్నెటులో కృపాంబునిధివై మన్నించి రక్షింపుమీ. 230

కా. నాకన్నన్ గలుపాత్ము లెందఱో నిమన్ ధ్యానించి పాపమ్ములన్
నీకన్ దుగించి యధోగతుల్ గొనక నీవిఖ్యాతికిన్ సాక్షులై
శ్రీకిం దక్కక యాయలన్ మెలఁగి మైజెన్నొందు లోకమ్ములన్
బ్రాగ్దేవగర్భి రటంచు వింటి; నటు నన్ బ్రార్థింతుఁ గాపాడవే. 231

మ ఎఱుంగన్నేరక తప్పబోవలకు న న్నెవ్వాడు పోదోచెన
మొఱుకుంగూడ సహించి యిప్పుడయినన్ ముందైన సద్బుద్ధికిన్
దెరువుతిగా నొనరించి దుర్గతుల నందింపన్ బ్రయత్నింప కే
దైవ రక్షించుగదయ్య నీకరుణ ప్రసందించున్ సమస్తాఘముల్. 232

మ. గురువుం దిట్టు టూకం డెకాదు మఱియన్ గ్రూకత్వముల్ పెక్కు సే
ముర పేవేవియె సత్వయుంటి; పుని యన్యుల్ గూడఁ గావించియుం
దురుగా, కిగుమ్మాణాఘమున కెందున్ జొచ్చువా రుండఁబో
వరు మమ్మున్ బలె; దీని మారణమొనర్పన్ దే! మత్నింపుమా. 233

మ. ఒరులే చెప్పిన నాకుఁ బుట్టినను నీయుడేక పెంతేనియు
న్నరకంపుకొడెలువొగదా? యెటు మది న్నా కూటల్ బగల్గు? దే
వరకారుణ్యముదక్క నీయుఘము సంబాలింప వేళొందు ది
క్కరయంగాబడ దెట్లుపోచెదా! మహాత్మా! సాపదావానలా! 234

మ. గురుఁ డాడం దనృతము నేనెఱుంగుదుకొ; గొంపోక్కఁ డాడంగ న
దురితాత్ముకొ గరుణింపఁ డిక్కతననే వ్రోహి న్ననుకొ నైపకే
డైతి శిక్షింపఁగలూనె, నట్లగుట యెంతే మించిం వ్రోవ యం
చరయన్ సేర్చియుఁ గాలకర్మమున నిట్లేతికొ నెవా! పోనవే. 235

మ. అతఁ డేత ప్పొనరించినకొ నయిచు శిష్యవ్రాతముకొ బేర్చి; మా
నృత సమూహ సహింపఁ డాదురతమే నేనూతెగఁ గొంటి న
మృత సమంధియుఁ గోడివానికతనం బాపంబు నాఁగట నా
మతి నిట్టింతులు వట్టసాగె నెటులో మన్నింపు నెాదేవరా! 235

మ. 'ననుఁ బ్రార్థించెదవేల? దేకికున్ సన్మానించి తప్పక
నిమిషకరాదె? "యనుగ్రహింపు" నునుచుకొ వేదంగరాదే?' యటం
నెదేమో? నుభున్వననాన్య మది సూత్రా, నైన నాకీధవ
మ్మున కామోగ్యులలేదు; నెవటాచొ యామూఢుకొ గటాక్షింపవే. 236

కా. పై పాత్రలు గుఱినకొ గుర్తి సంభావించుచున్నట్టి గు
ర్భటంధంబుఁ దిలంపఁబోకు ననుఁ దాచ్చున్మైననా ర్పావిధా
నైకాలంబుం ద్రు ప్రోదుటకునై హర్షింపఁగావచ్చు నే
దోకర్మమ్మున నిట్లులైతి నిది నీ పు హించి త్తంపవే. 237

మ. గురుఁడుకొ దేవుఁడు నిర్వరేకడ? నరుకొ గొవించినకొ గాచినకొ
గరుణాళుకొ గురు పీడి పాపమునకుకొ గారంపుమట్టించనై
నెఱజోపాయము లేక నీచుఁగముల్ ధ్యానించుచున్నాడె దే
వర! యీ "దానర తప్ప దండమునఁ బోనకొ" జేసి కాపాడవే. 238

శా. బిదాతేఁడులు వోవుదెంచెఁ గలహం బాగబ్బపై; కృష్ణుఁ డే
సోదో గిల్కునెకాని శాంతికొఱకై చూడండు; నే నింట నా
మోద మ్మించుకలేని మోమున నభుమ్ముల్ వ్రేల్చి నిట్లుంటి, నా
శేదేరితిని గోడుపాపగడ లోలేకా! కృపాశాలివై. 239

మ. అని యెంటేనియు వేడి వేడి మది కాయాసమ్మురా నిద్రగై
కొని స్వప్న మ్మన నెవ్వరో యొకరు "నీకు" దేశకాంక్షిద్వయా
ర్చనచేదక్క- శమంబుగిల్ల దుర కా? పాశబంధమ్ము చే
ననిశంబుక శివ వేడి యేమిథల? మ య్యాచార్య నేవింపుమా! 240

మ. ఎదరికొ ధిక్కృతిచేసి నీదళుముచే నిట్టెలివో, వారి నే
యవివేకం బఱచేసి వేడికొను మల్లంతన్ సుఖంబబ్బు మో
ము వికాసమ్మునఁ బొల్పుఁ బాతకశతమ్ముం బోవు లోకమ్ములో
నెవరు నిన్దని చూడఁబోవరు మనోఢీప్తంబు సిద్ధించెడిన్. 241

మ. "ఒకచో నొప్పియు నొంట రక్షయు" నెలుల్ యోగించు? నీచేయు పా
తకమెల్లన్ గురుమాషణాత్మకమకాదా? దానికిన్ దేశక
ప్రకటంఘ్రిద్వయసేవ మారకమగున్, బ్రాల్మలఁగాఁబోకు నీ
కలంకత్యమె కామ్యమైసయడ నాయలోచనం బట్టుమా. 242

మ. "గురువీడన్ జనుఁగా. కయోగ్యుడయినన్ గూటించి తీట్టంబనే
మిర? యోర! యన్యతాత్మ!" యంచు నిను నన్యత్వంజయండన్న
త్తర మొందున్న? యేల యిట్లు గెతమున్ ద్రవ్వన్, శివున్ వేడఁగాఁ
గరుణింపం డవఁ డేగి వేడుము గురున్ గారుణ్యమున్ జూపెడిన్. 243

మ. హరుకోపమ్ము గురుండు దీర్పు, గురుకోపాటోపమున్ దీర్పు శం
కరుఁ డేమాత్రముఁ జాలఁ డీనుడి నెఱుంగన్ నెప్ప నీదేశకుం
డరత! యాపితమెల్ల బోపిడిచి "దేవా! నన్ను బోగోపంగదే!
పరమాత్మా!" యనిసంతనే శివుఁడు నిన్ బాఠింప నేతెంచునే. 244

మ. శివుడేమీ! యవివేకియే, యతనికిన్ "న" నింతయున్ లేద? "మె
చ్చి పరంపారేడు కూశరక్కసుల కిచ్చె న్నన్ను రక్షింపఁడే?
యవివేకాత్మ" నటంచు నెంచితివా? గుర్యాక్షపకుం డెవ్వఁ డా
శివుచే బ్రోవఁబడెన్? వఁడెంపు మొకనిన్ జేయెత్తి యన్యత్తుఁడా. 245

శా. 'కాకం' బేమిటి? 'తీతు' వేమిటి? వృథాకాటుల్ ప్రలాపించి యీ శోకంబేటికి నేడు? పేరిలితి నెదో శోకించి యిట్టేమగున్? వామల్ జాతితి వేడైఱన్ దుదకు "దేవా! ప్రోవు" మన్నన్ శివుం చూఁకొట్టన్ వెఱివాడె? యింత యవివేకోన్రేకముల్ నైచునే. 246

మ. గురుడే తండ్రి, గురుండె చాత, గురుడే తు-రాగసంహర్త, దేవరయన్ శ్రీగురుడే, గురున్ డగ్గి దేవల్ల న్నుతింపన్ వృథా యజుల్ వారు గణింపబోరు; చను మయ్యాచార్య నేవింపు ర్వర పర్తింపుము శీర్ష మెత్తికొని పాపంబెల్ల గూఁకెట్టగన్. 247

శా. ఈలీలన్ జనుటొప్పు లేనియెడ మున్నె ట్టట్టులే దబ్బజల్ నాలాయుమ్మును గిల్కుచున్ శిర మధోభాగమ్ము వాంఛింపఁగాఁ నోలిన్ గాలము సర్వముం గడపి శాస్త్రోక్తప్రకాగమ్ముగాఁ బాలింపన్ జనుమీ! యథుంబో? సుకృతప్రాగ్భరమో? యన్యమో? 248

శా. నాకుం దోచినరీతి శాస్త్రగతికిన్ భంగమ్ములేకుండ, ధర్మైకాయత్తులు మెద్యరీతి ధర్మయాంశ్చైతన్ బట్టి నీ శోకంబాఁగు నుపాయము న్నుడివితీన్ శోధించి; నమిత్రు చు ర్భీకున్ బట్టక వేగ బాగుపడుమీ? దేబయ్యచై పోమమీ! 249

మ. ఇటు బోధించినయట్టులై నిదురచు త్రొంగెబనన్ మీఁద దృక్పటముల్ విచ్చి డసల్ గనుంగొని తమన్ బోధించు నప్పురుషుం డట నెందున్ గనరామి "స్వప్న" మని తానద్దాని భావించి యప్పటి కాయోజనతోడ నుండె గురుదేవదేవుడోపార్తుడై. 250

శా. లోక "దప్న" యను నెఱింగి,పై కనుపుజల్లుల్ వీరక పర్వించును న్మాదిన్ శిష్యునెఱుంగు; గాక జగ, మంతస్తాపముం బట్టియే పోదోయన్ బ్రయతించుగా కనుము శంభుండాదియా దేవతల్ వాదించియ్యది శిష్యశాసకముగా వర్ధిల్లుగా కల్లెడన్. 251

ఇది శ్రీ కింకరంద్ర.....

తిరుపతివేంకటేశ్వర కవి ప్రణీతమ్ముగు

గీరతమ్మున లోకాభిరామాయనము

సంపూర్ణము.

త స్సా స్పృ ల ప స్పృ క .

పుట.	సంక్తి.	తస్ప.	సిస్ప.
3	25	పాంపిరివోగా	పాంపిరివోగా
4	9	ముందగ	ముందణ
18	4	ట్టిడి	కట్టిడి
18	10	మాతుగూతల	బూతుగూతలం
22	20	బ్రగ్గడ	బ్రెగ్గడ
„	„	పాటులు	విప్రులు
26	27	కురుకూలా	కురుకులా
29	11	కూతు	కూతు
36	22	వీకణ	వీకణ
37	10	పైచకే	పైచకే

మఱియు 35 వ పుటలో మొదటి పద్యమున మూడవ సంక్తి చివరనున్న 'లో' యను నక్షరమును 'ని' గాఁ బఠించి నాల్గవ సంక్తి వదలివేయఁ గోరెదము.

లోకా.

గు ం టూ రి సీ మ

(పూ ర్వ ర ం గ ము)

ఉ పో ధ్వా త ము

(పరిధమ ముద్రణము)

“సత్యం కర్తుం గతంతి జనే పాప మభ్యాసతీతి”

‘కాశీసహస్రము’

చరణ రూపా రా !

“సత్యానంద బోయిన బాసమెదుగయ్యో” నను సామెతి నెలుంగునివారే తెలిసినదా ! ప్రస్తుత మీ గుం . రిశీహలోని చరిత్ర మంతయు నీసామెత కుదా నుం గావే యగు చుట్టకుదిను మీరే నర్థయింతుని మానమృకము. శ్రీకొప్ప గొప్ప సోదరులు : బండ్ల కిన్న వందలు చెప్పిరి, అన్ని వందలు చెప్పిరి, కడుం జారు కుగం తెప్పెడిరు, లోనగుంశము : బత్రికామధునను, ఆత్మలద్వారమునను పరి ప్రభుమను : బాం ధారాపయమున మా కొక కిధమైన యక్కజమును, అభ్యాసమును బనించి యుక్కపరి ప్రత్యక్షములోఁ జూడ వేకుక పుట్టినది. ఈ వేడుకకుఁ గాము, వేము గూడ నాకుకవుల మగుటయు, వివను వీరిని గూర్చి వ్రాసెడి వాఁతలలోఁ గన్పట్టిన నన్నివందలు చెప్పియుండకపోవుటయు, నిజముగా సోదరు ల్లు చెప్పదురా ? చెప్పదురుగాక, అది కనన మను పదము నందు ద గి యుండు నా ? అను సంశయము కలుగుటయునని యెలుంగునది. సంయ మున్నప్పటి మిన్నకుండం బందరుప్పించి వారిని ప్రత్యక్షములోఁ జూడనెంచనేని యని విడుంకింపవచ్చును. విశంక యుక్తమైనదియే కాని ఈయంశము ను మాకు వ్యాసినవారిలో నొకరిద్ద జట్టివారుగా నున్నారు. పత్రి కలలో నాయా యిచ్చెద్దమనుష్యులు నుతించి చెప్పిన పద్యములు ‘పరగుణ పరిమాణాక’ వ్యతీకృత్య’ అను భర్తృహరి వచనమన కుదాహరణములు కావచ్చు ననుకొన్నను బహువులగువారు మాకు వ్రాయు సుత్తము లట్టివను కొనుటకు మన మెప్పుకొన్నదికాదు. ఆ వ్రాసినవారిలో నొకరు బందరునివాసు లును సంస్కృతాంధ్రహూణభాషావిశేషజ్ఞులును నగు, మ॥ రా॥ రా॥ కాను తొలను త్రివిక్రమరామరావుగారు. వీరు బి. యే. పరీక్ష పాస్యచేసి బందరు.

సోదర్ కాల్జిలోఁ గొన్ని వత్సరము లుపాధ్యాయపదవిలో నుండి పదవది బి. యల్. చదువుకొనుటకు గాఁ జెన్న పురికి వెల్లియున్న కాలమున శ్రీకొప్పరపు సోదరు లక్కడకు దయచేసియుండిరి. వీరి యాశుధానిను వారు పరిత్యజ్యముగా జూచి యుత్తరమును వ్రాసిరి. పేటూరి పరిభాకు శాస్త్రీ వీరికన్న ముందే శ్రీకొప్పరపుఁగవులనుగూర్చి నుతించుచు...

“మున్నమా, తిరుపతి నంకచేళ్ళముఁ దల్పెదఁ బిమ్మట మిమ్మఁ దల్పెదఁకొ”

అని వాక్రుచ్చిన సంగతిని శశిలేఖలోఁ జెనెసియుంటిమి. దీనిచేఁ గొంత విశ్వసించుటచేతనే 5 వ పుటలో నుదాహరించిన పద్యములను జెప్పితిమనియు వారిని సగౌరవముగ నాహ్వానించితి మనియుఁ బార్శ్వభాగం నెఱుంగుదురుగాక. ఈయాహ్వానానంతః ము శ్రీరామరావుగారి యుత్తరము వచ్చినది. ఆయుత్తరమును మేము కృష్ణాపత్రికకెక్కి పరికటింపఁ చేసితిమి. పరికటింపఁనప్పుడూ పత్రికవాని తుట్టకుద నున్న పన్నుపంతులు దీనివేసిరి. ఆపంతులలోని యర్థము మాత్రమే మాకు జ్ఞప్తియందున్నదిగాని సరిగా నక్షరములు జ్ఞప్తియందు లేవు. శ్రీరామరావుగారు శ్రీసోదరులనుగూర్చి వ్రాసివ్రాసి యెందులకో గాని ‘హను మంతునిముందట కుప్పిగంతులు’ అను సావేత నుదాహరించి ‘ఈవిషయము తమ కొక లెక్కలోనిదికాదు. ఇదను మాయానందమును విన్నవించినందున కన్యకా తలంపకుండుదుగాక’ అనునర్థ మిచ్చుచున్నదిగాని వాగ్వి యున్నాను. ఆయుత్తరముగూడ నిందుదాహరింపఁపడినభాగము మువ్విద నున్నను ఇక్కడిటే గొంఱ విస్తరమగుటచేఁ బరికటింప లేకపోతిమిగాన నలయువారు 1910, 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలు చూడఁగోరెదము. ఇట్టిల రామరావుగా రొకపరి శచెన్నపురి నుండి వచ్చినప్పుడూ కార్యశకున మేమును వానిను గృష్ణాకార్యసానమున కేగితిమి. ఆప్పు డాయన తమ యుత్తరములోని తుదియంశమును దీనివేయుటను గూర్చి చాల నిష్కర్ష గాఁ బ్రసంగించిరి. ‘ఇది యంత యశనః’ మని మేము భావింపలేదు. ఏమంటిరా? ఆయుత్తరము శ్రీసోదరులయాన్నత్యమును దెల్పుట కేర్పడినది. వారియందలి దయయో అభిమానమో యేదో యాయుత్తరమును మాచేఁ బత్రిక కెక్కించినది, అందులో మాయాన్నత్యము కూడ నేల పరికటింపఁబడవలెను, తీసివేసినవా రే నదాశయముతో దీనివేసినను మాకదిసమ్మతమే యయ్యెను. ఆహుటలున్నచో సోదరులు చాల గొప్పవారనియు, తి॥ వెం॥ కవుః

లంతకన్నను గొప్పవారనియు లోకులకుఁ దోచు నని యే కదా ! మేనుభిల
షింప వలసినది ఆయభిలాష మా కప్పుడే కాదు, ఇప్పుడును లేదు, దాని
నటుండనిచ్చి శ్రీ మాకొప్పుఁ పు సోదరులకును మాకును గల యనురాగసంపత్తిని
గూర్చియే కొంత ముచ్చటెంతము. శ్రీసోదరులను మేము ప్రీతిపూర్వకముగా
నా హృది నిం చి న పి మ్మ టఁ గొంఠకాలమునకుఁ బత్రికాముఖముగా
బుమ్మును గొంత భూషించుచు ననఁగా నిప్పు డెంత తీవ్రముగా దూషించుచు
న్నారో అంతకు ముమ్మడుఁ గభకముగా భూషించుచుఁ దెద్ద సమానములను
దెట్టి న పద్యములను వ్రాసి తుట్టకుదను వచ్చుటను సూచించిరి వచ్చినప్పుడు
వారికి గాఢగిన సమానాధికమునుగూర్చి బ్ర॥ శీ॥ రావుబహద్దరు పురాణం
పంకటప్రయ్య పంతులుగారు, శ్రీ గౌరీనాథశాస్త్రులవారు, లోనగు పెద్దలును
హిందూ మైక్కులు విద్యాధులగు పిల్లలును సాక్షులే. కాన విస్తరింపఁ బని
లేదు. ఒక మనవి ; బహుశః కేషయము నింతమాత్రము వ్రాయుటయు నిష్పూరి
యోజనమే యని మీకుఁ దోచుచున్నను. అట్లు తోచుట యుక్తమే కాని
యీసమ్రాసము సోదరు లిక్కడకు పయచేసినచో నిప్పుడేని జరుగఁగలదు ఎఱి
గియో, యెఱుంగకో మొదటి యాహ్వానములో వారిని శతాపధానమందుఁ గూడ
సమర్థులని మేము వ్రాసియుంటిమి నిజ మిట్టివలఁ దెలిసినది. దానింగూర్చి
యీ క్రింది పద్యములు విస్తృతముగాఁ దెల్పుఁగలవు.

(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిల్ 3-4 సంచికల అభినవసరస్వతి నుండి.)

బ్ర॥ శీ॥ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రులవారికి — తిరుపతి వేంకటేశ్వ
రులు సమస్కారపురస్కరముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

1912 ఫిబ్రవరి సంచిక యగు మీ అభినవసరస్వతిలో మ॥ రా॥ రా॥
కొప్పరపు సోదరకవులు మీశేర వ్రాసిన యుత్తరమును బ్రకటించి యున్నారు.
అందు సుంతయేని మా పునఃక్షిత్తో నవసరము లేకున్నను వీ. “ తిరుపతి వేంకటేశ్వ
రు లట్లు మముఁ గట్టి ” అని యొక తుట్ట మాపై మోపియున్నారు అందు
మీఁద నీ క్రింది పద్యములు వారినిగూర్చి వ్రాయవలసి వచ్చినవి. వీనిని మీ
పత్రికయందుఁ బ్రకటింప వేఁడెదము.

హి తో ప దే శ ము

మ. అకటా ! 'మమ్మును దిట్టి చెప్పి'రని నేఁ దాత్మకొ విచారిండు మీ
వికలత్వం బది మా మనంబు మిగులకొ వేధింపజేసి; న్నాడు తీ
రికదా ! చక్కఁగ నుండలేక యెవరో క్షేపణ మాయంత మీ
రెకసక్కమ్ములకుం గడంగితరి; మేలే గొప్పరంపుం గవుల్ ! 1

కా. పశ్చాత్తాపముఁ దెల్పినంగులకు మీ భావంబు మెప్పుంగనా;
దుశ్చిత్తు స్త్రీముఁ దోసి, రిప్పు డెయ్యకొ నొడంగబోవయ్యె; నం
తశ్చంద్రము బైట వేసితిరి చింత లేనయ నేమియ్యెడక ?
నిశ్చింతంబుగ నుండ కిప్పు డిది చన్నే గొప్పరంపుం గవుల్ ! 2

మ. కలచేమో కలపించుఁ దృప్తిపడ కెక్కాలమ్మునకొ లేని కొ
త్రలకుకొ యత్తు మొనర్చి యిప్పు డిటు చింతామగ్నులై సారె మ
మ్ముల చూపించిన నేమి లాభ ? మెటు తప్పుకొ బహువా ? లేరు మీ
మ్ముల బ్రేరేపిరొ నారి నే యడుగు నెట్లుం గొప్పరంపుం గవుల్ ! 3

కా. మాకుం గావలెనేమి మీ గొడవయ్యకొ మాన్యంబు మీ కైతయుకొ ?
లోకు ల్కాకులు, నయ్య పెట్టొ యెటుకుకొ లోలోన నేనార లే
నాకు ల్లోకిన లేని శక్తి గను నెవ్వార ? డెందు నిచ్చెడు వీ
చీకుకొ జింతయుఁ దెచ్చుకొంటి రిటు లెన్నీ ! గొప్పరంపుం గవుల్ ! 4

మ. మొగమేనికొ గనకుండఁ జెల్లికను ము స్తు న్నేము వికంపి పే
ర్చి గనకొ జేసితి మంతలో నిమడ కేలేఁ బ్రేరణంజేయ నే
తగవో యెల్ల రిసీ యవందగిన దంతం చెచ్చికొన్నారు పూ
ర్తిగ మీలోఁదమె మీకు నన్తి నొడఁగూర్చెం గొప్పరంపుం గవుల్ !

కా. మీవారందఱుఁ మమ్ముఁ దిట్టినను నెమ్మి స్త్రీమ్ము భూషించినకొ
మావారందఱుఁ మమ్ముఁ దిట్టినను గగిన్నకొ మమ్ము భూషించినకొ 6
జేప లేనివి వమ్మనే యకట ! సుక్రీ మించు సామర్థ్య మే
మీ, వాసిన్ జెడుటేమి ? వేరొకరిబట్టికొ గొప్పరంపుం గవుల్ !

మ. దిగుమంచుకొ బలుమంది జెప్పుదురు 'దిట్టి' యంచుఁ దాశమ్ములకొ
దగ వాయెందురు, లాభమేమి ? చెడువార్తా రేరునుంగారు మీ

రిగనేని నిజమొప్పికొండు మమకారదే శిష్యుగాదే కవి
త్వగతిక బోలెడే రేరినో తెలుపుఁ దప్పా ! గొప్పరంపుంగవుల్ !

మ. బిరుదు లున్నప్పటికన్న హెచ్చె నెచటం బెంపగ నూహించికీ
కాఁ గొప్పంగ వధానముకొ నూపటి యెడించఁ గాఁ బూని తె
ప్పరు విన్నక నగరే ? మదికొ గనుఁ డహో ! 'పంచాంగ' పేరులే
కటవా ? పెట్టికొనుండు వ్రాసికొనుఁ డింకొ గొప్పరంపుంగవుల్ ! 8

పా. "చర్బాచరం" చోకపత్రిక న్నడిసి న్యమృతక మముకొ డిట్టించి
"చార్బూరు" ల్పరికటించు సోదరులు మీమాన్వయమునకుండు గం
తర్బాచిల్ వొలగింతు రూర కిటు చింతల్ నెయ్యఁ గానేల ? మీ
"చర్బాచరం" గవు లైతి రాఁగుఁడిఁగిం తల్ గొప్పరంపుంగవుల్ !

కా. ఏమేక వాగ్మయఁడు మీని మీయనఁగు, లింలేనికొ న్వశక్తికల్పన
భూమత్వంబు తెలింగి వర్తిలఁడు తత్త్వంబులకొ బట్టి తా
రే మాన్యలో మిమఁబట్టి మమ్ములను నెంతే దూఱుచున్నారో మీ
రామాన్యశక్తుల నుదలింపుఁడు యశంబొ గొప్పరంపుంగవుల్ !

మ. మము వాద్దూపణ చేసినంతటనే యేమాన్యండు మాకన్న మీ
రు మహాభాగు లటంచు నొప్పికొనఁ జేరో మీ స్వకాఖ్యాప్రసాద
గుములై వైకనుచుండ్రు లోన నలనా స్థూడన్నిజం బెంతు ర
కగ్నిమును మానస మొప్పికొ దెలుగుఁడింకొ గొప్పరంపుంగవుల్ !

కా. ఏరో దుర్జనహేతుకం బగుచు మా కీమగ్య సేర్పడడే
వాదో, యెంతట నేమి సత్పథము దప్పం బోడు; మీమాకలా
పార్విదుర్బాధిని రామరాట్సుకవి రత్నస్థానం డతం; చాతనిన్
బ్రోదికొ జెప్ప మనుండు సర్వమును జెప్పు గొప్పరంపుంగవుల్ ! 12

కా. వారున్ వీరును జెప్పనేల ? " యకటా ! పంచించి మ మ్మిందు నే
వారోదింపి " రటించు మీ రనిన యన్యాయుక్త లెనివి బడ్డ వా
రేరో చెప్పిరి వారు మీగురులె, పే రిందేల వాక్యస్వ; మీ
సారం బొందోరులేల చెప్పవలె నిచ్చ బొక్కస్పరంపుంగవుల్ ! 13

మ. సరియో కీర్తిని గోరువాడు గురు నిచ్చల్లాల్పి తత్పాద ను
స్థిర తాత్పర్యముమై గలాగ్రహణ మెంతేజేయుటొప్పుకొ పృథా

పరిపాటు ల్పని నేయ వూర కెవరో వాయించుతాళమ్మల
స్థిరకీర్తిక ఘటించు ? నార్తి యది గాదే కొప్పరంపుంగవుల్. ౧౪

కా. మామాట ల్భవదంతరంగమది సంభావించు శాఖాను లే
మేమో “వ్రాయుడు వ్రాయు” డందు రటుగాదే నేటికో వ్రాసినా
రామై * “విన్నప” మంచు బద్దముల నాహా ! దానికేమింకఁదై
మిమాటల్ నెలవేర్చుకొం డెపుడో నెమ్మిక్ గొప్పరంపుంగవుల్.

కా. బీరంబున్ పహించువుఁ యారక మదిక బీడించుదై న్యంబు పైఁ
బొజుండ్రోయకుఁ డన్నిలోపములు ‘చర్బారె’ సమర్థించు; లో
నారాధింపుడు దానివ్యాసములు మీ కాభ్యుత్పమంగూర్చు మీ
సారం బయ్యది హెచ్చునెయ నొకనిచ్చల్ గొప్పరంపుంగవుల్.

మ. కవితాపతిక్రవారు సాయపడు పోక ల్లోపఁగా వచ్చె మీ
రవలోకించితిరో, మతేమె, యిపి రెం డవ్వారిగా మమ్ముఁ ది
ట్టి పేకేషంబుగ మీకుఁ గీర్తి యిడు; వాటింపుండు ధైర్యమ్మ మీ
మ్మవురా ! తిట్టితిమేమి ? యెట్లనెద రయ్యా ! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. పడఁదిట్టి యెట్లెట్లా పత్రికల్పించు ధీరవరేణ్యుఁ డగు పోచిరాజు గారు
బంకుఁ గొంతును వీడి కొంకిరివ్రాతలు వ్రాయఁగల్గిన కూచిరాజు గారు
కలనిజం బెఱిగియుఁ గల్గ వ్రాతలు వ్రాసి ప్రకటించు నలమచిరాజు గారు
తాటాకుడడియన్న మాట లో నెఱిగి బీరమ్ము వ్రాసెడి పోచిరాజు గారు

తే గీ. మఱియు శగ్రులు లోనగు మాన్యులు మిముఁ
బూజ్యులను జేయుటకె సుఁడీ పూనినారు
చింతపడకుండు వెసఁ గార్యసిద్ధి గలుగు
మమ్ముఁ దల పెట్టి మొఱింక మాను టొప్ప.

౧౫

మ. ఆలక్రీరాముని శ్రీనివాసుని నితాంతానాథనాథుక్ మహా
జ్ఞులు లక్ష్మీరమణుక్ సదా మదిని సంభావించు డా మూర్తి మీ
మ్ముల రక్షించుఁ బొనర్చు లోపపువిధమ్ముక్ దెల్పు మాన్యత్వ మీ
మ్ముల నిప్పించెడి నే మెఱుంగుదుమె యే పున్నెమ్ము నే పాపముక్.

ఉ. ముచ్చట దీరగా బిరుదముల్పొకటింతుట కేమిగాని, యే
రచ్చనో నూలుమండికే భరం బనుకో కవధానపుంగృభిక్
బొచ్చెము లేక నల్పి పయిఁ బూనుడు; లేక “శతావధాను” లం
చచ్చరము ల్లిఖించి కొన నందుఁజూడీ! ఘృతకోశ సామ్యముకా.

ఉ. పేరున నున్న గౌరవము పిప్పి యొనర్పకుఁ డయ్యలార! మీ
రూఁపినిపించి కైకొనుడు; నూటికి నొక్కడనేనిఁ జెప్ప కా
పేరుభరించు టొప్పుననె? పెద్దలఁ గన్గొనుఁ జేరుగాని బీ
యే, రహిఁ బ్యాసుగాక బిరు దెంచును బొందికె మీరెఱుంగరే! ౨౦

క. కవిసింహులు లోనగునవి, యెవరో మనయందుఁ ద్రీలి నిడవచ్చు; నెటు
ల్లవిత శతావధానులేక “శతావధాను” లటన్న బిరుదు వాల్చితిరోక్కో!

క. నిజమాడిన నిష్ఠుర మని, ప్రజలందుట యెఱిగి వ్రాసుపలసెను మావై
గజముం గుప్పక పేర్చి దగు జవాబుం జెన్నఁడయ్య! కొర్రుంపుఁగవుల్.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

దీనిపై సోదరు లిచ్చిన ‘జ్ఞానోపదేశము’ అను పర్యవృత్తరము కడు నీచము
గానున్నది. నీచతకేమి, కోపవశమున వ్రాత్రయం ౬౫ కొండఱకు క్షీరకంఠులకు
చొరలుచుండును. ప్రధానాంశమున కుత్తరముగూడ నందు లేదు. దానినుండి
కొన్ని నికృష్టోక్తులను, 85-96 వ పుటలలో నుదాహరించి యుంటిని, చూడఁదగు.
శ్రీ సోదరులయొక్క నికృష్టోక్తిపూరితములగు పద్యములనేమి తత్వక్షీయుల నికృ
ష్టోక్తులను దెల్పు “పండితబుగ్గలక్షణాధికము” నేమి యిందుఁబూర్తిగా నుదాహ
రింప నేరని మమ్ము వారును వారును గొండ్లిక గ్రమించి మా గుంటూరి సీమకుఁ
బ్రోత్తుత్తరముగా వ్రాయ నెంచితి మని సోదరులు 15 ఫిబ్రవరి 1913 సం॥ కృష్ణ
లోఁ బ్రకటించిన (1) “జల్లిసీమయందొండె (2) నారాయణాస్త్రమందొండె
వలంకరించికొని యశ మాజ్ఞింపఁ గోరెదము. మే మీ గ్రంథమున వ్రాసిన యంశ
ములలో నేవేని ఖండింపఁ దగిన వున్ననో నందే సహేతుకముగా ఖండించి
చూపిననో నవి సరియైనవియే యైనయెడల రెండవకూర్పులోఁ దప్పక కృతజ్ఞతా
పూర్వకాభి వందనములతో నిద్దికొంచు న్నారము. మఱియు నీసోదరుల జ్ఞానోప
దేశమునందలి నికృష్టరంభావగామునకుఁ బలుపు లేనపడి మాపేర వ్రాసియుండిరి.
అందొక బి. యే. సీనియర్ వ్రాసినదిమాత్ర ముదాహరించుచున్నారము.

(1)... “కొన్ని రోజులకిందట “దర్బారు” పత్రికయందు జ్ఞానోపదేశము అను పేరు సోదరులు 15 పద్ధతులను వ్రాసిరి. తాము వానిని చిత్తగించియె యుండుదురు. విచ్చి కూతలు తప్ప వేరులేవు. రాజసముఖమున కెప్పిన ఉద్దేశములనుండి “బొంగు బుజాన” యనుదానిని గైకొని వారి పద్ధతులలో నిమిడ్చివారు. చెన్న పట్టణములోను గుడివాడతాలూకాలోని ప్రతి గ్రామమునకు ... శాస్త్రువాని ఏవ లేపది రూప్యములనిచ్చిన గ్రహించిన విషయము వారలకు జ్ఞప్తికి వచ్చినదికాబోలు. వారి... చెంబు ఇచ్చుటికి నిండకపోగా ఇతరుల దూషించుట వారి యహంభావమును పెల్లడించుచున్నది ... బ్ర॥ మానాయనగారు శం॥ లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రులగార్లు గూడ దానిని చూచివారు చాలా చుడుకుగా నున్నది... కడపటి పద్ధతి గూడ పిచ్చివారిత. రెమకాలమున వీరియంత పండితకవులుగాని శతావధానలు లేరుగాబోలు. దేవులపల్లివారు, తాతాచార్యులు, శ్రీనివాసాచార్యులు వీరి యంత గొప్పవారి కారు కాబోలు అహా! ఏమి—వీరివీరి కననతత్వము (అను) బాగుగ కల్గిడింపవలెను. ప్రాంతలో, నన్న పురవర్ణనలు సభావర్ణనలు ఏచాలప్రయంధుగూడ పఠించుటయె. నేడట గారికి శ్యాణము, రేపు నీతాకి శ్యాణము మరునాడు రక్తికి కశ్యాణము, ఏమి వీరి యాశుధార.....”

(2) “...తిరువాయి పేపర్లుగూడ తెప్పించి చూచివాను. అవి మిక్కిలి డుడుకుగానున్నవి. దానిలో నె “సత్యనిరూపణము” క్రింద చాలాప్రల్లదములున్నవి. తాము నెలవిచ్చినట్లు వీరికి బవాబలు నీమగ్గంధములో లోకము చూచుగాక...” (సత్యనిరూపణము 51 వ పుట 4 నెం, అధ్యస్తానదేశతది)”

ఇట్లే యీ పద్ధతులలోని నీచోక్తులకు నేడపడి యస్పచ్చిష్టులలో నిరువురు బాలకపుట కొన్ని పద్ధతులు పత్రికకంపి మతకొన్ని నాశ్శకు మావద్దకు వచ్చి “మేమిట్లు చేసితి”మని చెప్పిరి. దానిపై నది మన మెఱుగకున్నను జగ మట్లు భావింప యి తలచి వారి నట్లు చేయదగదని మందలించుచు నెంబనే యాపద్ధతులు పక్కటింప వలదనియు నాపిల్లవాండ్రు కేవలనామాయకులనియు నిప్పుడు జరుగుచున్న వాదము నియోగిత్యవైదికత్వప్రయోక్తముగాఁ దుదకు బరిణమించి యున్నదనియు నట్టిసితిలో! నీమాళిష్టులు నియోగిబాలకులై స్వకాఖివారు కట్టినపట్టు బాగు లే దని వ్రాసిన వాగైతలవలన నియోగులలోఁ గొందఱకు భారముగాఁదోచ వచ్చు ననియు వీరిప్పుడు బాలురగుటచేత మాయఁదలి గురు.

భక్తినే పరిధానముగాఁ జేసికొని మమ్మును వెనుక వేసికొని యేవో పద్యములు వ్రాసియున్నారు వానింబట్టి వీరిని స్వబంధువులు కొందఱు మిక్కిలిగ దూషింపవచ్చునని మాకుఁ దోచుచున్నది గాన నయ్యది పరికటింప వలదనియు మేము వ్రాయునవసరమున నా బాలకవులు 'తా మిప్పు డిట్లు వారించినలాభము లే'దనియు 'మే మీ పద్యములపత్రి నొకదానిని శ్రీ కొప్పరపుసోదరులకుఁ గూడ నంపి యుంటి' మనియు నచింతిరి. పిమ్మటఁ జేయునది లేక మిన్నకుండవలసి పచ్చినది. మాతో సేనంబంధమును లేని సుదర్శనపత్రికాధిపతులపంజీ నియోగి శిఖామణులు మమ్మును బురస్కరించుకొని వ్రాసినను నయ్యది మమ్ము ఘటించదు. గాని మాశిష్యులలోఁ జేరిన నియోగిబాలకులు మమ్ముఁ బురస్కరించి వ్రాయు వ్రాత లెంత న్యాయములైనను నయ్యది మాకుఁ బ్రతిష్ఠాకరము లగుటలోఁ బూర్తిగా సంశయంప వలసిన వగు టట్లుండఁ దైవెప్పుడకీర్తికిఁ గారకములగు నని మేము బాగుగా నెఱుఁగుచుము. ఈవిషయ ముత్తరరంగమున విశేషించి చర్చింపఁబడెడి, ప్రకృతమీ చిన్నినియోగిశిష్యులు మాసోదరులను మందలించుటకై చెప్పిన పద్యములు చదువరులకై యాదాపాఠించుచున్నారము.

(1812 సం॥ జూలై 7 వ సంచిక అభిన్నసరస్వతీపత్రికనుండి)

మ. అకటా ! కొప్పరపుంగవీరులు ! పృథ్వానాసంబు మీశేటి కా
శుకవిత్వంబునఁ బ్రజ్ఞయే గలుగ వచ్చుకాక, యద్దానికే
సుకవుల తీర్వతివేంకటేశ్వరులు పూజ్యుల పండితుల; వారి నూ
రక దూషించుట కీర్తించె? కవులారా ! సుంత యోజింపుడీ!

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు సభికుఁబిల్వ నోరమిమై మిన్నకుండుకతిన
శివరామకావ్య వ్రాసినయట్టి యుత్తరమృతము జవాలు నీయనికతమున
నేనువ్రాసిన లేఖకేనిఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగకయే మీరలున్నకతన
బూతుకవిత్వ మెప్పుడు ప్రకటింపి ప్రకటించునట్టి లోపమృకతనఁ

గీ. కొప్పరంపుఁ గవీశ్వరుల్ గొప్పయెల్ల
మృత యటంచును మాకందటికిని దోచె
నిజము కాదేని గెల్చి నిర్మిడకీర్తిఁ
గొనుడు మీకీర్తి జాటించుకొనుడు వినుడు.

కా. మీకుం గల్గిన పాండితీగరిమయుకా మీప్రజ్ఞ సర్వంబునుకా
లోకాతీతము, చెప్పనేటి? కిరక జాలుకా గాని యార్భటముల్

మీకుంజెల్లునె ? యేరు విన్న నగరే ? మీబోంట్ల కవ్వారి వి
ద్యాకాశల్యమునందు గెల్చుటకు శక్యం బానె ? యేనాటికిక.

మ. ఒక్కవాచాటపుబ్రతిక న్నిలిపి యేమో నోటికిం దోచిన
ట్లకటా ! వ్రాయుచునుండ్రు బూతులను, విద్యాకాశలంబున్న వా
రికిఁ జేయందగునీలియే ? బాధలు గర్హింపం బ్రయత్నింపరే ?
కుకవుల్ వోయెడి దారిఁ బోయినను మీకుక దుర్యశం బబ్బడే !

చ. అన్యతమటంచు నుంత మనమందున నెంచక, పత్రికకై లిఖిం
ప నెటులు చేతు లాడె విను మానిను లెల్లరు నవ్వ 'వార్ పలా
యనులయి' రంచు, మేము వినినట్టినిజంబునె యిట్లు వ్రాసినకా
విననివి కల్ల వ్రాయు టాకవంతయె ? యక్కట ! కొప్రపుంగవుల్.

చ. తెలుగున సంస్కృతంబున నతిప్రతిభామహిమమ్ముఁ జూపి యి
మ్ముల సుకవీశ్వరుల్ సతతముం బొగడక గంపమ్ము నెప్పి కీ
ర్తిలతను నాటినట్టి కవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశులక
గెలిచెద రంచుఁ జెప్ప ధరణిక మియు నమ్మెడి నెట్టు లుందురే ?

కా. బౌరాసాహస ! "మెండుగండికవులారా" యంచు శంకింప క
వ్వారిం దిర్పతివేంకటేశ్వరులఁ బిల్వం బాడియే మీకు ? ని
స్సారంపుంబదముల్ రసంబుచెడఁ గూర్చక మాత్రమే నేర్పు మీర్
వారిం దెప్పెద లేమి యాగడము ? ధీరమృత్యుపంకాగ్నిబుల్.

ఉ. "మీరు శతావధానమును మేలనఁ బండితులైనఁ చేసియు
న్నారలె పూర్తిగా గురుజనంబుల మ్రోల" నటంచు మిమ్ములకా
వారడుగఁగ దానికి జవా బిడుటల్ పడఁదిట్టుటాక్కొ ? యే
వారలు విన్నఁగాని నగుబాటగుఁగాదొకొ ? కొప్రపుంగవుల్.

చ. ఇలఁగల సత్కవీశులు మఱొండటొ తిర్పతివేంకటేశులక
గెలువ యితించి, వారలనుగెల్పుట శక్యము కా దటంచునుకా
దెలిసి తదాది వారికి నతి ప్రకరం బొనరించుచుందు రా
తెలుపులకన్న మీతెలివితేటలు మిన్నలె ? కొప్రపుంగవుల్.

ఆ. వె. "ఊరిపీడవచ్చి దారిఁబోయెడివారి,మీఁదఁ బడిన"దనెడిమాదిరిగను
దిట్ట బానపాటి వట్టాభిరామకా, స్తులనుగూడఁ దిట్టదొడఁగినారె !

మ. నుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు హెచ్చుం బ్రజ్జఁ జూపించి జాగ్ర
యు కవిత్వంబున నొక్కపద్యమునకుఁ యోజింపఁగాఁ బోలఁ జా
లక పోవుంగద వికవిత్వ మడియెల్లక; దీక్షాగుండి యూ
రక శ్రీతిర్పతి వేంకటేశులను దూఱక జేటు వాటిలదే!

మ. 'కవిచూడామణు' లంచు వారలను లోకంబెల్లఁ బూజింప వా
రి పధానముఁ గిపిత్వవైఖరియు మీరే చూచియుక మిన్నకుం
డి విశేషంబుగ 'మేము సాయమును సంధింపంగ మీకే పరా
భవముల్ జేకురవయ్యె' నంచు లిఖియింపం జెల్లనే పత్రికక ?

మ. కలరే, వీరలకన్నఁ బ్రస్తుతము సద్గ్రంథంబులకా వేర్పరి
త్రులు నైకొన్నకవీంద్రు లొండొరులు ? నిచ్చల్ వివాదబూజింప న
ర్హులుగారే ? యిది మీరెఱుంగనిదె ? యేమి జెప్పరే ? మంచిచె
డల యోజింపక యిట్లువ్రాయుదురా? కట్టా ! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల గెల్పుట ముఖ్యమేయని చెప్పు రామేశ్వరుండు
తగినయోగమును నిల్పంగ యతింతమటంచు నేకీభవించు కోటీశ్వరుండు
స్వాధ్యాయవాదినటంచు నన్నికల్లలను వ్రాయించినయట్టి లక్ష్మీశ్వరుండు
మిమ్ముగెల్పింప యత్నముఁగావించి యెంతెంతోక స్థిమి నేకేశ్వరుండు

గీ. నిందలును గూడి సాహాయ్య మిచ్చుటకును
సిద్ధమై యుండ గెల్పు ప్రసిద్ధ మనుచు
నెంచఁ బోకుడు మీయాట లింక సాగి
రావు ముమ్మాటికిని సాగి రావు రావు.

ఉ. చాలుదురేని మీరలు వెనక జనుచెంచి పివాదమంతయుకా
జేలుమిగొండు పెద్దలు నుధీనులులెల్లరు మస్తివర్తులై
గాగ్రలగ; లేచిచో గెలువరా దలవారల, నంచు నుండుఁ డే
మూలనో, వైకవచ్చి చెడుపోకలఁబోయిన ముప్పమూఁడెడకు

ఇట్లు బుధజనవిధేయులు

వడ్లమన్నాటి శృసింహశర్మ

పింగళి లక్ష్మీకాంతము.

ఈ పద్యములతో సోదరులు పూర్తిగా వెనుకరిగినవారైరి గాని సోదర కవులకుఁ జాలదగ్గఱబాంధవ్యముండుటయే కాక యాంశికత్యన్నేహసంబంధమున్న యొక యష్టాపధానినామధారి మాశిష్యులఁ బడఁదిట్టుచుఁ గొన్ని పద్యములు దర్బారులోఁ బ్రకటించెను, ఆపద్యములు వ్రాసినతఁడు పృథ్వీరములక్ష్మీవిశిష్టుడని చేవార్తిలుగలన గ్రహింప నలసియున్నను కొంత కాలము క్రిందట నితఁడు హనుమద్విశిష్టుడుగా మాకుఁ బ్రత్యక్షమయి యున్నాడు. ఇట్లు పృథ్వీక్షమై చిరకాలమైనను దైవదళమున నీయంశము స్పృతికి రాగా నితనిపద్యములుకూడ శతాపధానసారములోఁ గనఁజెయ్యను, పిమ్మట నితఁడు వేమదరాగృహారావధానసగలో నగుచున్నాను. ఫలానా, అని మాలో నొకరికిఁ దెలిసినపిమ్మట నష్టాపధానిగానిని సమీపించి, “నాయనా! హనుమత్కవిగాను తేమముగానున్నారా?” అని ప్రశ్నింపఁగా బాషమాతఁడు వెలవెల సోదరిని వాడఁజెయ్యను, మేము గుఱింపఁజాల మను నవ్యాకమతోఁ జేరుమార్చికొనినట్లభినయించి వ్రాసినవారైత బయలుగుటచే నతనికట్టి యుగ్ధ తలస్థించియుండును. ఇందేమి యక్కఱమును గనరాదు. ఆతఁడనుకొన్నట్లుగాక యా గుట్టు దైవదళమున మాకెఱుక పడినతోడనే “మన్మజ్ఞం న పృకోషయేత్” అనునార్యోక్తి కుదాహరణమై యాయపధాన సమయమున నక్కడనుండియు నుండనివాని తెఱఁగున నెట్లోయడఁగి నుడఁగి కాలక్షేపమొనర్చెను, మధ్యమధ్య వీలైనప్పుడెల్ల నితనితో నతిప్రీతిగా మేముసంధించుచునే యుంటిమి కాని యితని మోము వెలవెలవాటుటతప్పుఁ దొంటిరీతిని బ్రకాశింపఁ జాలదఁజెయ్యను, తుదకుఁ బశ్చాత్తాపనూచకమగు సంభాషణ కొంత నెల్లఁబుచ్చుటచే నెట్టివారైత వ్రాసినను నితఁడుకూడ యోగ్యుడే యని మామనస్సాక్షికి పచ్చుచున్నది. రాక చేయనలసినదేమి? ఇంతకన్న యోగ్యు లీ వివాదములోఁ గలుగఁజేసికొని వ్యవహరించు వారిలో మాకు దొరుకుట దుర్లభము గానఁ దలస్థించినంతలో వారి వారిమంచిగుణమునే మేమిందుఁ జైకొని మాకు దాపరించిన యావిద్యాకలహము యోగ్యులతోడనే వచ్చిన దని చదువరులకుఁ దెల్పి సంతసించుచుందుము. మీరును మమ్ము ననుగ్రహించి యట్లే విశ్వసింపఁ బ్రార్థితులు. 51 వ పుటలో నుదాహరించిన వారిపేరులలో నీయన చేర లేదు. ఆభాగ మచ్చుపడునప్పటి కీయన బయటికి రాలేదని యెఱుంగునది. బైట రాకుండుటకు హేతువు పూర్వమీయన మాయెడలఁ గనఁజేసిన యాచ్ఛాదైవ్యదోషమే కానివేఱు కాదు. యాచ్ఛదారిద్ర్యమూలకము, ఆవారిద్ర్యము నిట్లు పొచ్చినకవులు పట్టించియున్నారు.

(మృచ్ఛకటిక ప్రథమాంకమునండి)

శ్లో॥ దారిద్ర్యాద్ధియ మేతి హింసరిచితః ప్రభ్రంశతే తేజసా
నిస్తేజాః పరిభూయతే పరిభవాన్నిరేవద మావద్యతే
నిర్విణ్ణ శ్చవ మేతి శోకపిపితో బుద్ధ్యా పరిత్యజ్యతే
నిర్బుద్ధిః క్షయ మేత్యహో! నిధనతా సర్వాపదా మాస్పదం॥

ఇప్పటికే యీ యస్తాపథాని గారిని గూర్చి విస్తరించి వ్రాసినట్లు చదువ
చులు తలంతురు గాని యింకను వ్రాయవలసిన యంశములు గొన్ని మిగిలియున్నవి
వీరిని గలసికొని తుట్టతుడువ వేమపరిములో మాలో నొకరు మాటలాడునప్పటి
యంశములను బాలమంది పెద్దమనుష్యులు వినియున్నారు. అప్పు డీయన
చెప్పిన ప్రతిభుత్వ రాధికమునువారి అన నెఱుంగఁగోరెదము బ్రాహ్మశ్రీ శూము
లూరి కోటయ్యగారి రప్ప డా నికటమునఁగలరు. ఈ యంశమునకు వారిని
బరాతముచూపుచు నీయస్తాపథాని గారు సలక్షీమణులు గాన పూర్వము చెప్పిన
యాచ్ఛాపద్యములను శతాపథానసారము (ప్రథమ ముద్రణము) 125-126 వ
పుటలలోఁ జూడఁ దగు నని చెప్పచు సలక్షీమణ్య మట్టినపిమ్మటి రచన
వొండొక చూపుచున్నారము.

(16 అక్టోబరు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

చ. జరిపితే కొప్రపుస్తవులు సత్సభయందు శతాపథానమం
చరుడుగ వ్రాసినారలుగదా? మునుజేసితిమంచుఁ చొత్తముల్
గరువముతోడఁ దిప్పటయెకాని భవత్ప్రియు లాశ్మశక్తి యం
దఱుఁ గనఁ బూర్ణమైన యపథానముఁ జేసిరె ప్రస్తుతస్థితే. 17

గీ. “తా మునింగినయదె గంగ తాను పలచి
నదియె రంభయటం చ” నునట్టి మాట
ధరణిఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల కన్నఁ
గవులు లేరను మీయందె గాంచనయ్యె. 25

గీ. తగని యోగంబునిల్ప యత్నంబొనర్చు
ననుచుఁ గోటిశుఁ దెగడి నిజాన్వయంబు
దూఱువారలలోపలఁ జేరి సుకవి
పరుల నిందించు లేల మీపంటివారు ? 27

ఉ. వ్యాసము, కోడి, పేడి, వ్యభిచారి, ననామకు, నూరపంది, ము
త్తైనరతి, సురాపుని, నిజాన్వయదూరు, నశోచు, సూతకు
బీనుగు, మాల, గార్దభము, పిల్లని, నూనరి, నంటి యెవ్వడే
న్నానమునేయఁ డాఖిలుని సత్యముత్రోయగలేడు, వహ్నిలోక.

రుక్మాంగదచరిత్ర

సజ్జనవిధేయడు
పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహకవి, అష్టావధాని

సాలీపులక వ్యాయముగాఁ జూపిన యీపద్యములలో 17 వ సంఖ్య
గలపద్యము పలన శ్రీసోదరు లవధానము నెఱుంగ రని యొప్పికొన్నట్లు తేలు
చున్నదిగాదా! వారితోపాటు మేము గూడ నెఱుంగనివారమే యని లిఖించి
నాఁడు, లిఖించిఁగాక, అందులకు మేము పేటంగ శ్రమచేయ నక్కఱలేదు,
'సహృదయాః ప్రమాణం'. ఇంక నీ లక్ష్యవిశేష్టని వారితలై మాశిష్యులు మా
యెఱుకవీడనే యిచ్చిన పృథ్విత్తరపుఁ బద్యములన్నియు నుదాహరించుచు
న్నాము.

(నవంబరు 16 వ తేదీ 1912 వ సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

ప్రతి త్వు త్త ర ల ఘ్ను ఖ ం డ స

మ॥ రా॥ రాజశ్రీ పోచిరాజు లక్ష్మీనరసింహాష్టావధానిగారికి.

ఆర్యా!

తమరు దర్బారు పత్రికామంతులుగాఁ బ్రకటించిన వ్యాసమును జూచి
తిమి. కవితా రసభ్యున్నతికి మిగుల సంతసించితిమి. కాని మీ వ్రాతలలో
వ్యాసపాదులు గర్హించు నంశములు స్ఫుటముగాఁ గలవు. అవి ప్రకృతము
మాత్ర ముకేక్షించి తక్కిన వానిలోఁ గొన్ని ముఖ్యాంశములకు మాత్రము
జవాబు నొసఁగెదము:—

మీరు మమ్మ “నిజాన్వయదూరుల” నుగాఁ బరిగణించి కొన్ని నికృష్ట
క్తుల నాడియున్నారు. ఇందలి సత్యా సత్యముల నొక్కొక చర్చింతముగాక
మేము మనయన్వయమును దూఱితిమనుటకు మీరిచ్చిన యాధారము “తగని
యోగమును నిల్పఁగ యతింతమటంచు నేకీధవిండు గోదీశ్వరుండు” అను
వాక్యమేకదా ! ఇందు మీరు యోగమును నియోగముగాఁ జేసివారు. అది.

మాకభిషేకముగఁ గాక, కాకపోవుఁగాక, అంతమాత్రమునకే నిందయేమున్నది? ఇంతలోమేము నిజాన్వయదూషకల మగుదుమా? ఇతమమ్ము రుక్మాంగద చరిత్రములోని పద్యమునుదాహరించి నికృష్టతమమగు తీట్టులను దిట్టుతాము నిజాన్వయభూషకులా? చక్కనిబుద్ధితోఁ దిలకింపుఁడు. ఏదోవిధమున నియోగ పదము మావచ్చియురాని కవిత్వమునందు విజేగినంతనే మేము దూషకలమగు నెడల బుద్ధిపూర్వకముగా వేరొకయర్థములేని “సనుఁగు” లోనగు నికృష్టతలను నియోగులమైన మాయెడల నుపయోగించు మీరు నియోగభూషణులై యుద్ధరించువారా? కానిఁడు. మీకట్లు భగవంతుఁడు తోపించినప్పుడు మేమేమి చేయఁగలము? మీరనిన మాటలను బట్టియే మీరు వృథాభిమానులని తెలియుచున్నది.

చ మఱియొకటాలింపుఁడు ప్రమాదపుమాటలు గట్టి కెట్టుఁ జ
త్తఱి సభ సేతుమంచును వృథాగఁ బగిగల్గుములేరు వాగిని ౩
వ్వరు వెనుదీసి “రాజ” యని వాయఁగఁ జేసిరి, మిఁకలుంగఁ!
“గరువపుమీను” మన్న నుడిగల్గిన పద్యము కిప్పు లేవొకో!

క. విన్నిటకుఁ “మికవులక, దెమ్మనివాయంగ” వ్రాసితిరాకో మీరుఁ
మమ్మును మాగురువర్యుల రమ్మని; యారార! యేటి వ్రాతలుచెపుఁదీ?

మ. చరణంబుల్ విడనాడి కొన్నిటను బ్రాసస్థానముగ్ గొన్ని తొం
దరలోఁ బాడొనరించి కొన్నిట యతిస్థానమ్ములన్ మార్చి య
క్షరముల్ గొన్నిటిమధ్యమధ్య దిగమింగింక నేర్చియున్నట్టి కొ
ప్పరపుక వారల యాశుధారకవితా వ్యాపార మేపాటిదో?

ఉ. గంటకు రెండుసూర్ల కధికంబుగఁ జెప్పిన నేమి లాభ! మ
న్నింట నొకానొకండును గణింపఁ బ్రశస్తరసాతివ్యాద్యమై
యుంట సభస్సుమంబు, మఱియొక్కెడ గంటకు నూతన చెప్ప నూ
తంటఁ బరీక్ష సేయఁగ మఱిన్ విరసంబులు దోష పంఠగ్.

ఉ. మమ్మును గొప్పరంపు కవిమాన్యులనుక విలిపించి మాపధా
నమ్ముల మాకవిత్వపు గుణమ్ములనుక దిలకించి; తారత
మ్యమ్ముల నిర్ణయింపఁగల యట్టిరసజ్ఞుల మ్రోగు నన్నస
త్యమ్మును నెల్లడింపు మపధానవిధానకుశలవాగ్ధీ!

కా. అంతో యింతయొ జేశికోత్తముల పాదాబ్జమృలక గొల్చి మే
మంతేవాసులమై మెలంగుటను మా కబ్బెక గవిత్యము; మే
మాంతర్యమృలలో వధానముల జేయంగోరుటేకాని యొ
క్కింతేనిక బడబడ్యై గోరికను మీరే దీర్చుడయ్యా! యికెక.

చ. తిరుపతి వేంకటేశవిధీయలు మీరలు కోరుచున్న మీ
పురమున కేగుంచెదరు పో! రయమొప్పగ; గాని యక్కటా!
పారిగొరివచ్చి మీపురికి “బుల్లయ వేమవరంబు” పోలికక
మరలిన కేమిలాభ మని మాకును మీకును సందియం బటక.

క. తిరుపతి వేంకటకవిధీ, నరలరుదెంతురు తమపురవరమునకును మీ
ర్జరించినసభ; జరిగింపరేని మీయూరు వచ్చువారలె కిరల్!

ఉ. రమ్మనివారు మీపురవరమ్మనకు మము మా గురూత్తముల్
సమ్మతి చూపవచ్చు గొనసాగినచో సభ మంచిదేకదా!
మమ్మను బిల్చి మీరు సభ మానక చేసెదరన్న మాకు మీ
సమ్మకమేమి? కాన దగునప్మక మిం దగుదెంతు మొయ్యనక.

క. వీరినిడీకొన గొప్పపు, వారికి శక్యంబె? యకట! పంచానముక
బోరికిజీరునెహరిణ మయారే! యిదియేమిచిత్రమయ్యా! చెపుడీ.

ఉ. సున్నయె సంస్కృతంబు, పరిశోధననేయగఁ దెల్లుభూషలో
నున్న ప్రవేశ మయ్యదియు నొక్కరపంతయె; సత్కవిత్వమం
దున్న రసప్రసారమదియొక లవమే, యిటువంటివారు పె
రెన్నిక గన్న సత్కవుల కేటికి కేటికి దూఱుచుందురో!

కా. పాండిత్య మ్రదియుండఁగావలె గవిత్యప్రాభవోద్బంధుఁడై
యండక గావలె నాకుధార కవితావ్యాసమ్ము ఛేదింప న
త్తుండైయుండవలెక వధానమున నెంతో ప్రజ్ఞచూపకవలెక
లెండి! యేగతిఁ గొప్పపుంగవుల గెల్పింపక బ్రయత్నింతురో.

ఉ. వారవధానముక జలుపువారలు కారనుమాట కుత్తరం
నీరు లిఖించుచో సరిగనే లిఖించిరి; “దొంగజంచె మే”
వారునువీరుబూని రనునైఖరి తేల్చితి రంలెచాలు ను
న్నా రెది దొంగజంచెము వినక వదిలించెడి పోదరెండటో.

క. వాయుసలసివచ్చిన నె, స్నేయత్తులుగలవు; నాచు నీళ్లకుఁ దెగులొ
చాయ మఱిమాట మాటకుఁ, బాయక తెగులొటమానపలనెన్ జుండీ.

ఇట్లు బుధజన విధేయులు,

పద్మమన్నాటి నరసింహశర్మ.

పింగళి లక్ష్మీకాంతం.

ఈ పద్య ప్రకటనానంతరము సభంగుజీచి ప్రతిపక్షు లేవిగమైన యుత్తరమును నొనగలేదు. పిదప నీ యిద్దఱులో నొకకవికి బెబవాడ పెల్లినప్పుడు మ॥ రా॥ రా॥ పాటిబండ వెంకటరమణయ్యపంతులవారియింట శ్రీదెల్లంకొండ రామారావుగారు కనుపట్టి రోట! అక్కడీ ప్రసంగమును తెల్పు నతని యుత్తరము దాహరించుచున్నారము.

“... తరువాత మఱి కొన్ని పద్యములు చెప్పితిని ఆపునప్పటికి 8 గంటలైనది. రహస్యమి 190 లేక 200 పద్యములవఱకు వై నవటం. ఎల్లవారును మిగుల నానందించిరి. తరువాత నేను శ్రీ పాటిబండవారి యింటికి మ॥ రామారావుగారిని జూచుటకు బోతిని. వారి యింటిలో కొప్పగింపునారి యొక్కయు మన యొక్కయు స్మరణయే తప్ప మఱియెమియు లేదు. నేనేనునప్పటికి రామారావుగారు ... పాతముచెప్పుచుండిరి. నేను కవిత్వము చెప్పగా చూచినవారు నొకఁడో యిద్దఁడో యుండిరి. మఱియొక పద్యం “గీతమేగుఁడంచె దమకీరితిఁ బూరితివేసె” నను పద్యమును ప్రతికనుండి చదువుచుండిరి. మఱి యొకరు గీతము చదువుచుండిరి అప్పుడు నేను రామారావుగారికి ననుస్కారము చెట్టితిని. అని వారు గ్రహించినట్లు తోచదు, కూర్చుండుము, కూడనలేదు. నేనే కూర్చుంటిని, తరువాత నొక వృద్ధు నావేరును నింటిపేరును నడిగి తెలిసికొని మీరేమి చదువుకొనివారని యడిగెను. కాలేజీలో చదువుచున్నానని చెప్పితిని. సంస్కృతమేమి చదివితెరిని రామారావుగారడిగిరి. ఏమియు చదువలేదని చెప్పితిని. మీరు వ్రాసిన పద్యములు సంస్కృతపదభూయిష్ఠములుగ నున్నవే కారణమేమి యని యడిగిరి అందులకు నేను మిన్నపంటిని. ఆపద్యములు మీరు వ్రాసినట్లుగా నభిప్రాయపడినారు. గుంటూరునీమ తయారైనదా యని రామారావుగారు నన్నడిగిరి. అగుచున్నదని చెప్పితిని. మీరాశుకవిత్వము గంట కెన్నిపందలు చెప్పెదరని యడిగిరి. నాది వందల బేరము, గంటలబేరము గాదని చెప్పితిని. రామారావు

గారు చాల యశూయాగ్రస్తులై యున్నట్లు నాకు పొడకట్టినది ... నాదర్బారు పద్యముల మీద నేమైన జవాబు వచ్చినదా? వచ్చినట్లైన నాకు తెలియ జేయుడు" .....

జెజవాడ (చేవారిలు)

ఉత్తరములో వాయులేదుగాని శ్రీ వెంకటరమణయ్య పంతులవారి పిల్ల వానిలో, జేసిన ప్రసంగము మఱికొంత యున్నది. అది "న్యాయమైనను స్వశాఖావ్యతిరీక్తముగా నెన్నడును వాయుగూడ" యను సంశయము మాత్రము చెల్లెడిది. అది యీ చిన్నశిష్యుడు చెప్పఁగావంటిది. శ్రీ రమణయ్యపంతులు వారి పూజేని యధార్థముకన్న బంధుత్వానిక మెక్కువ కాదనియు దానినిబట్టి చరించు వారి కొకప్పుడు చిక్కు వచ్చినను శాశ్వతకీర్తి గలుగవచ్చుననియు నెఱిగి విద్యకును శాఖకును సంబంధమే లేదని బోధించువారుగాఁ బరిణమించినచో నెక్కుడు లోకోపకార మొనర్చినవారగుదురని హెచ్చరించుచున్నారము ఇంత పుత్రము పడి మేఘాగ్రంథమును రచించుటకు నున్ముఖము నియోగివైదికులు సహజములు గాన వీరి కీవైషమ్యములును ఈ శృఙ్ఖాపనాదప్రసంగములును దగవని తీర్మానించుటకే కదా? మా పరిశ్రమలోనెన్నన పంతుగాని శ్రీ పంతులవా రొనర్చినచో నది కోటిగుణితమై యీ గోలను దగ్గించఁగల దని మానవ్యుక్తము. ఇట్టి తరుణమున వైదికులలోనున్న కుమార్తలను వైదికులును నియోగులలోనున్న కుమార్తలను నియోగులును మందలింపవలయునే కాని వారిని వీరును, వీరిని వారును మందఱించినచో నది ప్రయోజనకారి కాదని శ్రీ పంతులవారి హృదయమునకు రాక యుండునని మేము తలఁచుము. వారు పెద్దలు, విశేషజ్ఞులు. అయినను దమకన్న ననేక విధములఁ జిన్నులగు మ॥ రా॥ రా॥ కృత్రిమింటి గంగరాజు గారీవిషయమున నొనర్చుచున్నయంత గాని శ్రీ సుదర్శనీ సతికాధిపతిగారును, కార్తీయిక పుతికాధిపతిగారును లోనగువా రొనర్చుచున్నంత గాని తుదకు పడ్డచున్నాటి సరసింహము లోనగు నియోగి బాలకవు లొనర్చుచున్నంత గాని ప్రయత్నమునేని బొనర్చుకుండుట మిగుల శోచనీయము. ఇంకనేని మాయాద్యమమునకు శ్రీ పంతులవారు చేయుత నొసఁగి నియోగి వైదికులకుఁగల పరస్పర వైషమ్యములను వారించి పుణ్యము గట్టికొందురని నమ్ముచున్నారము. చదువగులారా! ఇందులకు సంబంధించునవియే యైనను బ్రసంగాంతరములచే విడువ విడువ వ్రట్టించుచుంటి మేమో యని సంశయించుచున్నారము. శ్రీ పంతులవారిని గూర్చి వ్రాసిన ప్రసంగము

వారు పెద్దలగుటచే నీగ్రంథమునకు మంగళదాయకమని మా యభిప్రాయము. “మంగళాదీని మంగళమహ్యని మంగళాంతాని” అను మహాభాష్యము సహృదయు లెఱుంగనిది కాదు. మరల శ్రీ సోదరులకును మాకును సంబంధించిన యను రాగ సంగ్రహములోనికిఁ జిత్త ముంతురు గాక. సానురాగముగ మాచేఁ బ్రార్థింపఁ బడియు సోదరు లెందుకో బండును చాలేను. త్రిక ననుసరించి రా దలఁచిరిని మేము తలఁచుచుంటిమి. కాని లోకులలో వేఱుగానభిప్రాయములు బయలు వెడలఁ జొచ్చినవి. ఒకరిద్దఱు ప్రాజ్ఞులు మాతో నన్న మాటలుకలవు. అవి యటులుండుఁగాక. గుంటూరిలో సోదరులను బ్రత్యక్షముగాఁజూచు పర్యంతమును లోకుల యాశయమును మేము విశ్వసించుకంటిమి గాని, చూచినపిమ్మట విధి లేక విశ్వసించవలసినవారమైతిమి. మే మింకను గుంటూరికి నెదిసములకేగుదు మను నప్పటిఁ వీరిపత్రిజ్ఞనుగూర్చి వేఱొక తెఱఁగు వ్యాస మొకటి యభినవసర స్వతిలోఁ బ్రచుంపఁబడినది. కాని యయ్యది కూడ మేము కలువట విశ్వసిం పనివారిలోనివారమే, ఆవ్యాసమునకు మున్నొక పెద్దయుత్తము మాకు నచ్చినది. అందుఁ జేంగులు లేను. శ్రీసోదరుల గూఁకుకవితావిధానమునుగూర్చి వ్రాయుచు ‘నిట్టివారికిఁ దామెట్లు ప్రశంసాపద్యములు పంపి’ యను నభిప్రాయమును ప్యంగ్యముగాఁ దేల్పఁజొచ్చినది. ఆయుత్తమునుగూడ మేము విశ్వసింప నేలేదు. మాకుఁ బ్రత్యక్షములోఁ జూచినపిమ్మట మాత్రము వీ రేదో విధమునఁ బద్యము లల్లినను బ్రాజ్ఞులగువారిచే నంగీకరింపఁ దగినస్థితిలో లేరనియు నదృష్ట పంతులు గాన నచిరమ్మున యశమంబిరనియు నిప్పుడేని గొలఁదికాలము గురు శుశ్రూష చేసినచో వీరికి సహజముగనో యభ్యాసవశముననో యలవడిన యీ ధార మంచిస్థితికి రావచ్చునేమో యనియును దోచవనై యాయంశము బంధులలో నారికి మనము చేయఁదలఁచుకొన్న సమ్మానము జరిగినపిమ్మట మనయందు వారికి తగినంత విశ్వాసము గలిగినయంతరము వారి యంతరంగమున కెక్కునట్లు బోధింపవలయు నని యనుకొంటిమి. కాని యది యంతపఱకును నాఁగక మ॥ రా॥ రా॥ యేకా రామయ్యపంతులవాఁడ విందుప్రసంగములో మాలో నొకరి నుండి వెలువడవలసిన దయ్యెను. అప్పుడటకున్న పెద్దమనుష్యులలోఁ గొందఱు పేళ్ళను (9) వ పుటలో నుదాహరించితిమి. కాని యుదాహరింపఁదగినవారు పలువురుగలరు. అందులో నొకరు తద్ద్రహాధిపతులు శిష్టాహమచాఞ్చస్త్రిగారు వేఱొకరు జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు, ఇంకను నెందఱో విద్యాధికు లగు పెద్ద లక్కడఁగలరు, వారిపేళ్ళను మే మెఱుంగనిపేరువున నందుఁ జేర్చిన

మైతిమి. ఈ ప్రసంగమునుగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథభాగములో శ్రీకౌస్తురపు సోదరులకు గురువరులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ రామదుగుల రామకృష్ణశాస్త్రిలవానిని వ్రాయు మఱిదిమి. ఇటీవల వేమవరము వెళ్ళినప్పుడు శాస్త్రిలవారు ప్రసంగపత్రమునఁ దా మా సమయమున నున్నట్లు చెప్పిరి. శ్రీశాస్త్రిలవారురక సోదర కవులు మాపైఁ బ్రయోగించుచున్న పల్లదములకు మిగులఁ జింతించువారిలో నొకరు. వీరు శిష్యులను బ్రశ్నించుమునఁ బూర్తిగా మండ్లించిరి. అందుకువాని వ్యతిరేకులు గాలేదట! కాని మే మిచ్చుడు పరపతులము కాన నిట్లునటింపక తీరదని గురువుల కుత్తరము నిచ్చిరట! ఈయంశము నింతకు మున్నుదాహరించిన మామితోపదేశము 13 వ పద్యములో నొకిందుక సూచించితిమి. దీని మీఁదనే వారి జ్ఞానోపదేశములో నీక్రిందిపద్యములు పుట్టినవి.

“శా. ఏకోపంచనఁ జేసి దింపి కలహం బేర్పాటు గావించి రం
చూరుంబేరునులేని యాగురున కోహా! మేమెఱింగింపుటల్
భీరుం డాతఁడు మీచెవికొ నడుచుటల్, భీరత్వముం బూని మీ
రీరీతికొ డగియించి వల్కుటలు నెంతే నవ్వు పుట్టింపవే!

శా తప్పంబల్కితినంచు రేపితివిగాదాయంచు దుర్వారమా
ముప్పం దెచ్చితి పంచు వేమరలుపక బుత్తెంతురే యంచు మా
యొప్పున్నెమ్మది నెంచి యెండొరులు లోలో గుద్దుకొఁబోరె తాఁ
జెప్పండే! భవదీయజీవనముడో శిష్యుండు మీచందముక”.

వారిగురువులను మేము సాక్షులుగాఁ జూపిన సోదరులు మాశిష్యులను సాక్షులుగాఁ జూపిరి. ఇది మాటకుమాటవంటిదో నిక్కమో విష్ణులే గుఱితింప వలసియున్నది శ్రీరామకృష్ణశాస్త్రిలవారు మాకన్న సర్వవిధములఁ బెద్దలు. ఐనను వారేకారణముననో చిరకాలమునుండి నుమ్మును మిక్కిలిగాఁ బ్రేమించుచుందురు. మాపద్యములలో ననేకములు మాకు రానివికూడ వారికిఁ గంత పాఠముగా పుచ్చును. ఇట్టి శాస్త్రిలవారు తమ శిష్యపరమాణువులు మమ్ము మిక్కిలిగా దూషించునప్పుడు చేయవలసినదేమి? పాపము! అశక్యవిషయ మగుటచే వాదూరక నిచారింపవలసినవారైరి. వారివిచార మిప్పటికేని మాసోదరుల హృదయమునకు రాకపోదు గాని యీ మా సోదరులు కారణాంతరమునఁ బ్రకృతోపయుక్తమగు రామకృష్ణమత మను నొక కొత్తమతమును సమ్మానింపవలసిన

వారైరి. ఆమతము నామసామ్యమునుబట్టి గురుమతముగాఁ దోచుచున్నను నిజమునకు గురువుల కిండుకయు సమృతమైనది కాదు. ఈనూతనగురుసిద్ధాంతములో గురువును చిట్టుట లోనగునవి ముఖ్యాంశములు, అవి వీరు పూర్తిగా నవలంబించి ననో నెట్లుండునో కాని యిప్పటి కంతగా నవలంబింపమి స్తోదగులేకాక మేము గూడ ధయ్యలము. ఏమందురా? మాతో వివాద కొనితెచ్చకొనుటచేరగదా! రామకృష్ణుల శృంగధం గాదికమును వీరు గురుపదముగాఁ బట్టకూనివచ్చినది. ఆపట్టుట పూర్తిగాఁ దటస్థించుచో వీరికి గురుమాపణముకూడ నలవడవలసినదే కాని యింతగఱకు నది విశేషించి తటస్థించినట్లు కానరాదు. స్వల్పము గణించఁ దగదుగదా! శ్రీస్తోదరు లనత్యమును బెల్లముగానో లేక యుష్పగానో వాడుక చేయుచున్నాడు. ఇది చాలఁ దప్పిదమును బెద్దదోషము గాచునువా? లుండదు. ఈయంశము వేమడరవుసభలోని సోదో యుత్తరము సంసతిమని చెడబొంతుచు నిట్టివలఁ గృష్ణులఁ బ్రచరించిన యుత్తరమున ననే తెలిసికోవచ్చును. దీనిం గూర్చినవిస్తరము వేమడరవు సభాసభాసమీకలన నెఱుంగఁదగు. నా రీ యస త్యము నాత్మగౌరవమును నిల్పుకొనుటకును బంధువీరికిని వహించుచుంటచే దానివలని దోషము నంతగా సొంపవలసియుండదు. మాయాసచ్చక్తిని వినియోగించి శ్రీస్తోదరులు సర్వవిధముల ధన్యులే యని సమర్థింప యత్నింతుముగాక! పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగుటచే వీరిషేషయును మానసార్థమును లోకమును విశ్వ సింధుఁగాక. ఇంక వీరి కవితాప్రాశస్త్యమును గూర్చి కొండొక వ్రాసెదము.

శ్లో. ద్విజ బాలః కరీరశ్చ యంత్రితోఽయంత్రితః క్రిమాత్,
నరేంద్రహాళిమానంచ సర్తకీపథతిం పహేత్.

ఈశ్లోకము సత్త్వత్రియులును శ్రీ పెద్దాపురిపు సంస్థానాధిపతులుంబుము లోనివారును నిరంకుశసంతృప్తభాషాసాహితీధురంధరులునునగు శ్రీరాయ జగదతిరాజుగారు రచించిరి. వీరివరిత్యము నెట్లుండనిచ్చి శ్లోకతాత్పర్యమును విచారితము. పస్తువెట్టిదైనను శిక్షలేనిచో నది యపహాస్యాస్పదముగు ననునది యిందలి ముఖ్యాంశము. శ్రీస్తోదరుల కవితాధారయు నశిక్షితమగుటచేఁ బైనుదాహరించిన వెదురుబొంగువలె సంబరమార్గము నంటఁజూచినను దానికి శిక్షితుల కవనమునకుఁ గల గౌరవమును బాక్షి లీయనేరదు. శిక్షితమగు కవితా

ధారయో, కొండొక పక్కపూసారియైనను బల్లకీబొంగువంటి సన్మానమునకుఁ బాత్ర మగు ననుట నిర్వివాదాంశము. ఇట్టిసితిలో వారు పోవునట్లు విద్యత్కవి పుష్పకాంచుట కెన్నఁడుగాని యొప్పికొనునా? ఈయంశము ఆయా యీ పుటలలో దిక్పాత్రము తెల్పియే యుంటిమి; మఱియు నుత్తరార్ధములో దీని నింకను విస్తరించి తెల్పితిమి. కావునఁ జర్వితచర్వణ మొనర్పక ముఖ్యాంశము మాత్ర మిటఁ దెల్పుచున్నారము ఈ సోదరకవులను బుగ్గరించుకొని వ్రాయు శ్రీయుతులు మమ్ము నెన్నియో నిక్కప్రోక్షలతో దూఱుటయే కాక “అశుధారా శూన్యలగుటలేదా?” అనికూడ వ్రాయుచుండును. ఆవ్యాఘ్రలకేమి, వారిలో ననేకులకుఁ దలుపును ద్వారబంధమును లేకయే వ్రాయువాడుక కలదు. కాఁ జాంతరమున బైటికి రాఁజాలని శాఖాభిమాని శాస్త్రీగా రొకరు వీరికిఁబద్ధములు వ్రాసి యిచ్చుచుండుటచే నిండుఁజాలమందికిధార శుద్ధుగనే యున్నట్లుగూడఁ గిన్నట్టెడినుగాని, అసత్యములు దుండగములును మాత్రము మితిమీరియుండును. అవి దిక్పాత్ర మచ్చటచ్చటఁ జూపఁబడుచునే యుండును. దానినటుంతము, ఏకర్మము నెఱుఁగని సోదరులతోపాటుగా మే మిప్పుడు శ్రోత్రగాఁ బరుగిడుదు మని యేల చెప్పవలెను? పరుగిడఁగలుగుదుమా, లేదా? యనునది విషయాం తము, ఆలెప్పులకును ఆదోనములకును నొప్పికొన్నచోఁ బరుగిడవచ్చును. ఇది పక్షతః చిరకాలాభ్యాసవశమున నిది దోషము, ఇది గుణము, అను నంశము మన మున నాటికొని పోయినది. అసంస్కార మీజన్మమునఁ గాదుగదా, పచ్చు జన్మమునకుఁ గూడ నశింపదు. అట్టిచోఁ దప్పొప్పు లని యెంచక తిరుపతి వెంక ఠేశ్వరులు పరుగిడ వలె నని యనుకొన్నచో నిట్లు జరుగవలెను. ఎట్లనఁగా? ఏలేని దైవకాణమున వారి కిప్పు డున్న గుణదోషవిచారణమును శాస్త్రజన్య భావమును బూతిగా నశించి కవితాధార యనునది నామమాత్రానకేషముగా మిగిలి పీఠ తిరుపతివేంక ఠేశ్వరులు కారు, యెఱో, అను తెఱఁగునకు పచ్చి

“సోఽప్యన్య ఏవ భవతీతి విచిత్ర మేతత్”

అను శ్లోకపాదమున మదాహరణము కాఁగలిగినయుత్తరక్షణమే వారినిమించిపరు గిడఁగలదు. ఉన్నశక్తులలో నూటికిఁ దొంబదివంతులు తగ్గించుకొనుటకు యత్నింపవలసినదే కాని యాపరుగునకై యిప్పుడభ్యసింపవలసినది లనమును ముండఁబోదని ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱిగినదియే కాన విస్తరింపవలసిన యావశ్యకతలేదు

కాని యాచరులు ప్రాజ్ఞమహాకవిసమ్మతము కాదు. కావుననే భట్టుమార్తాంధ్రులెంతవఱకుఁ బరుగిడుట యుక్తమో యంతవఱకే యవధి నేర్పఱచికొని “ఘటికాశత గ్రంథకరణమర్చిత” దనుకనే యంగీకరించియున్నారు. ఇంపలి గ్రంథశబ్దము పారిభాషికమని తెలియఁదగు ఈసంకేతము పండితు లెఱుఁగుదురు మఱియు వేటొకవేశ్య “ఘటికార్థనిర్మితతత్త్వోక్తి” అని వ్రాసుకొనియున్నది. కాని దానిపోకడకూడ మన సోదరులపోకడ కప్పయో చెల్లెలో కాక తప్పదని మాయాశయము. అశుభ్యమకూడ ఘటత్వాదికమునలెనే యేదో కొంచెంఁ బర్యాప్తము కాఁ దగినయే కాని ధారావిశ్రాంతిసూక్ష్మముగాఁ బ్రకటింపఁ దగినది కాదు.

పు॥ ద శాఽస్యాం పుత్రా నాధేహి

అనుశ్రుతికి, సోఘమృతి, దశపుత్రీకలు, అనునర్థము చెప్పి యిరుండి మందివఱకు నాజ్ఞను గనుపఱచినవారు ప్రకృతాశుభోమసంప్రదాయము ననుసరించి పందలకొలఁదిగ నాజ్ఞ నేల యాలేదో నిజ్జులటఁదక్క నితరులకుఁ చెబుదు. ఆరుగవల్లవాచ్యత్వము మలయమారుతమునకును గుమ్మరనూఁగరలఁ గల్పికొని పుల్లకుల లోలోపల నిడికొనిపోవు తలనొప్పి గాలికిని నవిశేషముగఁ జెల్లినదియే యైనను మలయమారుతమునలె దలనొప్పి గాలివర్ష్య మగుట కవి సమయసిద్ధము కాదు. మితి మీఱినదో నాశుభార యాశుభూష యని చెప్పఁబడి యుండును. వేయేల? వీరిపరుగు న్యాయ్యమైనది కాదనుట కెన్నియేని యుదాహరణము లీసచ్చును. ఇది కవితాపదమార మగుట లే సందేహమును లేదు. ఏకర్మము నెఱుఁగని గాయకాభాసుని స్వరకల్పనకును సుశిక్షితుని స్వరకల్పనకును భేద మెంత యుండునో పాజ్ఞు లెఱుఁగరా? గుంటూరిలో వీరు స్వశక్తి పరశక్తి శూన్యము గఁ గాలుద్రవిష్టన తత్త్వసా టంతతోనే వెనుదియఁ బడినదిగాని, లేనిదో నీయంశములెల్ల సభ్యులకు వామృచ్చి వీరి పరువునుకూడ ననుకరించి మాపి యిది తప్పదు మార్గమని పాజ్ఞులచే నొప్పించియే తీరుదుముగాని తజ్ఞులు వీరికిని మాకును సభ యనుటకే యంగీకరింపకున్నారు. అది యీ క్రింది యక్రమములన విస్మయమగును.

(చాపలి వెంకటకృష్ణయ్య బి. యే. సీనియర్ గారి వ్యాసమునుండి.)

“సభావిషయమున మేమన్నమాట లప్పటికి ఇప్పటికి జన్మాంతమువఱకును విల్పుకొననెంచి యొక రియవురు పండితులకడకు కవులకడకు నేగితిమి. సాపధాను

లైవినుడు ... ఆయ్యా! తమరు జడ్జీలుగా నుండురా అంటిమి. దానికి వారు తిరుపతి వెంకటకవులేడ! కొప్పరపువారేడ! కొప్పరపువారికి కవిశబ్దమే వర్తించదు... కలక్టరు, లీల్ కలక్టరులకు నెంత తారతమ్యము కలదో ... అటులనే తిరుపతివేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపువారికిని భేదము కలదు. ... అని యేకరు నెట్టి ఆ సంగతి మాకడ నెత్తవలదని మమ్మను బంపిరి. ఆయ్యా! సభ చేయించ నెంచికొనినందుల కీట్టి మర్యాద జరిగినది. ఎట్లయినను మీ ఓరోధము మాఫుట మాకు ముఖ్యావసరము కనుక మరల నేరికడకైన బోయి మొఱ వెట్టుకొందుము గాని.....”

వైపంక్తులు శ్రీ సోదరులు వేమవరావధానానంతరము తోలివ పాపపుబండి యుత్తరములలోని యంశములలో సభన గూర్చిన ప్రసంగమునకు వారి నాహ్వానించ నేగినమాగురలో నొకరు కృష్ణాపత్రికాధిపతులకంపిన “గోషావేశసాంత్యన” న్యాసమునుండి కైకొనఁ బడినవి. విస్తర మస్యంబు చూడఁదగు. పాఠశాల శిరోమణులీట్లు నిరసించుచున్నను నవత్రిపాఠాన్యముగ మా సోదరులు “మాచై రులు, మా శత్రువులు” అని సారెసారె మమ్మను జేర్కొనుచుండురు.

శ్లో॥ “వాహశ్చ వివాదం నమయో రేవ శోభతే”

అట్లల నేల? వీరిశత్రుత్వ మిట్లు సమర్థితము గాక ‘అన్యత్వ పితావ న్యామున’ మాకు వారు మిత్రులు మేము వారికి శత్రువులమును గాఁగూడదా? లేక యీ పంచతంత్ర వాక్యములవలన నేని కాఁగూడదా?

“శ్రోత్రియభిప్రక్రియాణాం (మూర్ఖపండితానాం) సజ్జన దర్శనానాం

దీనింబట్టి యిది సహజవైర మనుకొన్నిను దప్ప లేదు. తప్పులేలేమి, వీరిశత్రుత్వమిత్రత్వముల కించిత్కరములగుటచే నివి రెండును బరిత్యాజ్యములేయని జ్ఞానవక్తమానరు. ఇది యిటులుంతము, సోదరుల యేవ్రాతెమిను నర్థ ముండదు.

(ఫిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

“...మఱయు మా శత్రువులు (గుంటూరునీమ) అను నొక పుస్తకమును చించియించుచుండిరట. అందు మా వివాదాంశముండునట! అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే యీసభ జరుగవలయును. అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే సమకూర్చలేనయెడల మేము వ్రాయుచున్న (1) జల్లినీమ (2) నారాయణాస్త్రము అను రెండుగ్రంథములును బ్రకటింపఁబడిన పిదప సమకూర్చవలయును. ఆ మధ్యకాలములో సభయగుటకు వీలుకడదు. అని చెప్పితిమికదా!...”

ఈవారే కర్ణమేమైనా గలదా? గుంటూరిసీమ ప్రకటనము సభ కేమి యపకృతిచేయునో కదా! జల్లినీమవ్రాతకు సభ యేల ప్రతిబంధింపవలయునో? “కొబ్బరిచెట్టు, మాడగడ్డి,” ఇంతకన్నలై వాక్యముల కర్ణముకన్నట్టదు. కన్నట్టచేమి? గుంటూరిసీమ గుట్టు లైటబెట్టును గదా, పైనిసభయెట్లు ? ఏమి గతి?

(సీబిఎస్ 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

“...ఈక్షణముననైనను, ఈదినముననైనను, లేక ఈజన్మాంతమువఱకు కష్టమైనను సరియె, వచ్చి మాశత్రువుల మీసములను దీయింతుము...”

ఈపంక్తులను గృష్ణ యవిచారితరమణీయములుగాఁ బ్రకటించినది. గాని యాంధ్రపత్రిక వృత్తి పాటి కామేశ్వర న్యాయపు దెబ్బను దివి యంటచేఁ గొంకి జంకినట్లు నటించి నిరసించినది. ఈవిషయము, వేమవరపు శతాపధాన పీఠికలో విస్తరించి చూడఁదగు. ఎంతటి తెల్వోయో చూడుడు, వివాహమునకు రమ్మనఁ బునస్సంధానమునఁ జిద్ధపడు పెట్టె పెండ్లికొమరుని దలపించు నీవాక్యము లెప్పుడు రోయకుండురోగదా? సభకు వచ్చినతోడనే జరుగఁదగినది మీసములు గొట్టికొని పోవుటయే గాఁబోలు ? ‘గాలెల బూలెల’ సామెతగా, నెంత తంతు జరుగవలెనోకదా ! అప్పుడు యాయత్తరజ్ఞానమాన్యులకు జరుగఁ దగిన తంతేమి యున్నది? వచ్చి, వచ్చినవెంబడినే మీసములు పట్టికొని వీలైనంత వఱకు వచ్చినంతవఱకు సంగ్రహించుకొనుటయే కర్తవ్యము. బో! మీసపు గోమములు ! మాసోదరులు పినికెంత మాహాత్మ్యమును గలిగించిరి. మతకర్త యగు మహమ్మదుగారి మీసపుగోమములను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నవే ! దీని సం పదాయము తజ్జులవలన నెఱుంగఁదగు. ఈయపభ్రంశపుఁ బ్రల్లదముల నీభారత మడచివైచుఁగాక.

“ఉ. వచ్చినవాడు ఘల్లునుఁ డవశ్యము గెల్తు మనంగరాదు”

(విరాటోద్యోగములు చూ) భీష్మచార్యునివంటి జగజ్జేత కీ తెల్వితేటలు తగుఁగాని మనక్షీరకంఠుల కెట్లు తగును ? అత్తరజ్ఞాన మిట్లుండఁగాఁ గొందఱు తలత్రిప్పలమారులు తగుదు మని యేవో వాయుమ సోదరుల పరువు సహజ మైనది కాన తెచ్చిపెట్టుకొన్నవార గల తి॥ వెం॥ కవుల కనుకరించు దగినది.

కాదని శాఖాభిమానమును చెల్లడించుట చూచి మాకెంతో యక్కజము గలుగుచుండెడిని. అవురా! పనివడినను రథము దిగి పాటును త్రవని పరువు విజయన కళకయ్యమే యగునేమోకదా? అతడు శత్రువులకు వీపు చూపక కదా పరువివ పలసివచ్చును. వైవారు “మెయిల్ రన్నరు” వలె బనివడి నేర్చుకొన్నను వాని పైనుండు నధికారులు పరుగెత్తినేరరనియు నందుచే వారికి వీరు బొచ్చనియుం గూడఁ జెప్ప సాహసించుటో! ఏమీ! తారతమ్యజ్ఞానవిలసనము? ఇట్లు వ్రాయువారి వ్రాత తంత బలగలవైనను వీనినిగూడఁ బాటించి మాశిష్యులలో గొందఱు పాఠింపించుకొనుచున్నవారే తమ పాండిత్యము నొక్కేగతు దిగ ద్రావి మాయాప్రసరాఖ్యులవలె నటించుచు నీయాశుఘోష కలవాఁలు వడిరి. అందుఁ బరకారుల నందిరి. ఈయనవడినవారిలో మొదటివాఁ డన్వారి సుబ్ర హ్మణ్యశాస్త్రి. ఇతఁడు, నితనికొక వ్రేలువిడిచిన మేనల్లుడును, మా కేకలస్య పూరియశిష్యుఁడును నగు నొక నొక సుకవియును నిందులకు సభ లొనర్చు చున్నారు. ఆయంశ మీకిందె యుత్తరముల నలనఁ దెలియ ననెన్నెడిని.

నెల్లూరు

నమోగురుప్యః

20-10-12

(1) అన్వారి సుబ్రహ్మణ్యనామ్నశ్చివ్యస్య శివతాతిర్విజ్ఞప్తిః శ్రీరాయ పోలు సుబ్బరాయేణ మమభాగినేయసేన సాకమహం కానలి పట్టణ మాగత్య తత్రాప్తవధానం ఏకస్మిన్నహని ఆశుకవితామస్యస్మింశ్చ ప్రచాలయామిస్మై, పారా భృశంతోషితాః; యైః కొప్పఃపుకవ్యోరాశుకవితా శుభ్రా, సప్తాహా త్సాగిడం పురంప్రావిశావ అత్రచప్రథమ మాశుకవితా తతోఽప్తవధానమితి ద్వమిలితే పరిసదౌ, భవిష్యతిచైతా, ఆశుకవనయా ఘంటాత్రిశతి నిరూఢా, ఏవమత్రపంచమేషు పరిదేశేషు ప్రచర్యయితుకామా చరావః సర్వభాగురూణా మాఃః పరిచూణం.

బుచ్చిరెడ్డిపాలెం

8-11-12

(2) మేము నెల్లూరిలో రెండు సభలు జరిగించి యీబుచ్చిరెడ్డిపాలెములో కొప్పరపుకవులను పెద్దగా గౌరవించి గంటలుకేసిన పట్టాభిరాయరెడ్డి యను శాతకున్నాడని విని యిచ్చటకు వచ్చినాము. ఇక్కడనువచ్చి ఆరుగోటలైనది. నిన్న నిచ్చట సభ జరిగినని ఆశుకవన మెల్లబడుచున్నది. పృథిపాద్యము వ్రాపదీ. పస్తాపహరణముఘంటాత్రిశతినియనుముగాఁ జెప్పచున్నాము. యిట్టిస్థితిలో”...

ఈ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి వేమనరమలో నాశువును జెప్పి యున్నాడు. నభ్యు లానందించిరి. ఇతఁ డితరప్రజలు కలవాడు. కాన నవ్వుడు కొండొక దొంగులు పొనగినను సమర్థించుకొనఁగలడు. ఏకర్మము నెఱుంగని సోదరుల కీకాలుద్రవ్య ప్రసంగము తెందులకో? తప్పు తప్పన్న నేరికిని నశక్యమే. వీరి కొప్పు తప్పన్నను నమస్కారేతరమగు గతి గానరాదుగా? పాపము! సోదరు లమాయికులు. పూర్వస్మృతిదూకులు. ఏనో మోమోటపడి వీరియాశ్రయ ణమునకును,

పీ. “బలిబళి మీతాత బల్లెమ్మ చేబూని పుల్లకుతూటుగాఁ బొడిచినాడు”

పంటిబట్టుకైనానిపుఁ బన్యములనును లోఁగి కొందఱు పాఠశాలలు కొన్ని సమ్మతిపద్యములను వ్రాసి యిచ్చిరే అనుకొందము అంతలోఁ దృప్తిపడి—

“జాగా యెఱిగి వైటోగా”

నించరించినచో నారింగము కింతలో నుపసంహరింపఁ బడవు. వెంటనే గర్వవస్థతి శృంగధరోహణ మొనర్చి తారతమ్యజ్ఞాన మవలకుఁ ద్రోసినకతన నాగువారు నిజాభిప్రాయములను భంగ్యంతరముగా వెఱి బొచ్చిరి. అందు మొదటివాడు శ్రీ కవిరాజుగాట, వీరి భంగ్యంతరపుఁ ద్రోప గ్రంథము దచ్చుటచ్చటఁ జూపఁబడియున్నది. ఇట్లు మార్చికొనుటకూడ న్యాయమే. దేవతలు తామడిన వరియులను మరలఁ గైకొనలేదా? భూదేవతలట్లానచ్చటలోఁ దప్పేమి? చక్రవర్తి మనుసరామఁ, పాపము! అవ్వారియతఁ డనుకరణార్థ మీ యాశు ఘోషకు దిగియు నిందుల కెంతయు సిగ్గుపడుచుండును. వేమనరమునుండి నచ్చుచో నర్పారావుపేటలో నీతనియాశుభాగముగా నొక సభ జరిగినది, దానికి డిప్టీ కలెక్టరు పదివిలోఁ బ్రకృత మఃపురము నలంకరించునున్న బ్ర||శ్రీ|| విష్ణు భట్ల రామకృష్ణయ్యగా నగ్రాసనాధిపత్యమును వహించిరి. గంటకు 350 వంతున నతఁడు పద్యములు చెప్పెను. ఇతనికి దానియందు వారలు తప్పలను పెరిసికొనఁ గల్గు తెచ్చితేటలు భగవంగతుఁ డిచ్చి యంటచేఁ గాఁబోలును, దనలోఁ దానే * లజ్జించుచుండును. ఇట్టి కవనములను గూర్చి శ్రీజగన్నాథ పండితరాయ లిట్లు పలికెను.

* డ. సిగ్గును వీడి చెప్పితివి శిష్యుడ! మానసమందుఁ జాల నీ పగ్గకు సంతసించితిని బాగును నోగును జూడ కట్టులో

“నోచే ద్దుష్కృతమాత్రవాక్యతమివ స్వాంతాద్భహిర్మా కృథాః”

(పండిరాజశతము చూ) ఇట్లు మాశిష్యుడు చెప్పినయాశువును బూర్తిగా వినియు నాయాశువునకు సభ్యులక్కజముగ నానందించుట గనియుం గూడ శేమికర్మమో మాకుఁ గొప్పరపుసోదరులకే యీ సామాజ్యపట్టాభిషేకమును గట్టవలయునని తోచెడిని, గాని మేముండె మాశిష్యులొండె గొంతకాకున్నఁ గొంతయైన నీయేలంపాట యాశుఘోషలో భాగమును గల్పించుకొనుటకు రుచిం పదని వ్రాసిన వాఁత యందలి పోషార్థమును గ్రహింపఁ గలుగువారు కొందఱును యుండకపోరని తలఁచెదము. ఉండకుందురుగాక ‘కింఛన్న మేతావతా’ ఈకింది భవభూతివాక్యమే మాకు శరణ మగుఁగాక.

“ఉత్పత్స్యతే మమతు కోఽపి సమానధర్మా కాలోహ్యాయం నిరవధిర్విపులావ పృథ్వీ” (మాలతీమాగ్ధము చూ)

మఱియు నీయవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యవాస్త్రి సూచిపిటి సంస్థానాధిపతులలో నొకరును శ్రీరామచంద్రాష్టరావువారి పుత్రులును నగు శ్రీనారాయణాష్టరావు సింహాద్యస్థానాధిపతులచే నియోగింపఁబడి యాయాశువు సమక రించెను. ఆచ్యటివారందఱును సంతసించిరి. కాని శ్రీజమీందారులు తమ సం తోషమును బైకి వెల్లడించినను ఇయ్యది వృథా పరిశ్రమ మనియు నిట్టిఘోషకు బురికొల్పి వారి వాక్కు నేల వ్యర్థపుచ్చవలయుననియు లోనగు వాక్యములు నొడువ మొదలిడిరి. ఇద్దానింబట్టి చూడ నిది ప్రాజ్ఞులగు కవులకేకాక తాదృశు

గొగ్గిగఁ బాడుపాటలకే కొందఱు మెచ్చులు చూపుచుండ నీ

వాగ్గరిమంబు మెచ్చుటకుఁ బండితమండలి వెన్నదీయునే!

ఈపద్యము మాశిష్యుని యాశువును విని నాటిసగ్గలో మాలో నొకరు చెప్పినది. ఉత్తరార్థముమాత్రము కారణాంతరమునఁ గొండొక మార్చితిమి. మనఃపూర్తిగాఁ గాకున్నను. హాస్యప్రాయముగా నాడు మాచే నీఘోష యను కరింపబడినది. దానిశైలి యెటులుండెనో, వాక్రచ్చభారము సభ్యులును సభాధిపతియును వహించుటగువారు. ఎవరో కొందఱు సంతసించినను మేమి ద్దానికి సమ్మతించువారము కా మనియు సహేతుకముగ ఖండించి తీరువారమే యనియుఁ బ్రాజ్ఞులొక మెల్ల నెఱుఁగుఁగాక. (కోవేత్తి కవితాతత్త్వ విశ్వరో వేత్తివా నవా)

లగు జమిందారులకుఁ గూడ' రుచింప దని మేము చెప్పక తప్పని దగుచున్నది. ఒకవేళ నిది సోదరకవులు చెప్పనవ్వదుమాత్రము శ్రవణకేయముగా నుండి యితరులు చెప్పనవ్వ డట్లు లుండదేమో యనుకొందమన్నఁ బ్రాజ్ఞులు వారు చెప్పినదానినిగూడ సహేతుకముగా నేనగించి ఖండించియే యుండుటచేతను వారికిగూడా వృథాఘోషించుట దక్క. శ్రీవణసుఖమును గల్గించు గాత్రమాధుర్యము మిక్కిలి సామాన్యమని ప్రత్యక్షములోఁ గనిపెట్టుటచేతను మేము వీరిని బ్రక్కతము నుతించువారు తేవలాభిమానికోటిలోనివానియు నీగుంటూరు వివాదకు ముప్పు సుతించినవారు 'పరగుణ పరమాణు పరవ్రతీకరణచణ' కోటి లోనివారుగాని, యాశ్రయజమునకు లోఁగి యేవో వాసియిచ్చు తెఱఁగువారి లోనివారుగాని యగుదురని స్థిరపఱచుచు నెట్టిదైనను నొకప్రజ్ఞను సంపాదించి దానిచేఁ గొంతపఱకు లోకమున వ్యాసించినవారెల్ల సంతోయింతో భగవదంశము కలవారే కావున మాసోదరులను మేము సభలో సహాసనదానముచే గారవించి వారొనర్చు కల్లిగొల్లిపద్యపు సమ్రాటముల నందఁ జూడకున్నను మాకుఁ గవితా మిత్రులును వారికి కాఖాసంబంధులును నగు మఱకొండఱు కవులచేతనేని సహా సనము నొసంగించుమఁ గొంత సంతోషపెట్టఁ దలఁచితిమి కాని సోదరులపాక మిటీపల మిక్కిలిగా మురిసినట్లు వారి వ్యాఁతలవలన నెఱుంగఁ బడుచుండుటచే వారివారి యాసనదానము లిందుదాహరింప వెఱుచుచున్నారము. అయినను జదువరుల వినోదార్థ ముదాహరింతముగాక.

(అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారి సుగ్రీవ పట్టాభిషేకమునుండి.)

(1) తే. గీ. పరుసఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ గొలిచి

కొప్పరపు సోదరకవులఁ గోర్కి దలచి..."

ఈయనఘుండు స్తుత్యర్థమై మమ్మిరువుర నొక్కచోఁ గూలనై చెను.

(2) "...ఇక్కాలమ్మనఁ బగటివేషములువేసికొని కవిహంసల మని కవిచక్రవర్తుల మనియు మిట్టి పడుచు ... కవిఘటాపంచాననుల మని మాకు సమానులు లేరని మీసములు దువ్వుచు ... చేయి యాపక కవిత వ్రాయుచుమఱి విజ్ఞప్తిఁగుచు..."

("టిప్ప" నుండి)

(2) వ నెంబరు 'టిప్ప'. గొంథకర్త మాయురువురను వెక్కిరించుటకై యొక పంక్తిని గూల వేసెను. ఈ వెక్కిరింపులోఁగూడ కాఖాభిమానముచే సోదరులకే మొదటిపీఠము నిచ్చినందులకు సంతసించ వలసి యున్నను నితనివ్యాఁత—

“ గూడుపురాణీవ్యాఁత. ”

యగుటచే నితఁడు సోదరులయెడ దయకలవాఁడయ్యుఁ బైకి నిట్లభినయించు నని యు, మొదటికవివలె నితఁడమాయక కాఖాభిమాని కాఁడనియుఁ గేవల మనాత్మజకాఖాభిమానిశిరోమణివోటివోని వాఁడనియు నిర్ణయించుచు విలువగల యిచ్చ నిరనివార్య కింతకన్నఁ దా మొసంగక దూరముగా విడుచుచున్నారము.

“ స్యాచ్చేద్భృహగణోఽయమాకృతిగణ స్తత్రేష్యతేచే ద్భవాత్ ”

ఈ మురారింబట్టియే సోదరులను గవిగణములోఁ జేర్చుటకు పీలుండదని యెఱిగిన మాలో నొకరు సహాసనమున కనర్హులనుగా బల్కియున్నారు. పిదప వారి కాలుదగ్గిన్వ పరిసంగమునకుఁగూడ నిట్లే యుత్తరమిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండి నను రెండవవారు సోదరుల నభిమానించి పెద్దమానిసుల కొండ్లోక మోమోలు పడుటచేత నట్లు జరుగదయ్యె. అందుచేతనే ఏ రిప్పటికిని నుత్తరకుమార ప్రజ్ఞలను బ్రకటించుచు మోసమును దఱుచు చలపెట్టు చుందురు. తుట్టతుదకా పెద్ద మనుష్యులు నన్నిన

“ నీకంటిలో వేర్లు నానోటిలో వేర్లు ”

అనురీతి రాజకై 27 ఆక్టోబరు 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలో మా యిచ్చిన పత్రిక యుత్తరము లోకులు చదివియే యున్నారు. అందరిఁడ యీ క్రిందివాక్యము

గీ. ఘనులు పండితరాయాది కవులు చూపు, త్రోవలం బట్టి పోదుము
దేవునైన, లక్ష్మకెట్లము మాకు నల్లభులు లేరు”

సోదరులవలె గాకున్నను శ్రీ పండితరాయలపై గొందఱు కపిపదవాచ్యు లే కాలుదగ్గిన్వ యుందు రనియు వారికిని దినకును గలవారనుబట్టి యాతఁడేవగించు కొనువాఁడనియు నతని ప్రాప్తికశ్లోకములలో గొన్నిటిపలనఁ దెలియ నయ్యెడిది. అందుఁ గొండ్లోక సర్ధానశ్లోకము లుదాహరించెదము గాక,

“ శ్లో॥ మాద్యత్కుష్టాఽకుమ్భ కోటిదిశస పోద్వత్కుఁరః కేసరీ

దైవాత్కుఁగ్ర పులిస్త సుందరదరీ మాఢోకతాం వార్ధకే

తత్రాఽసహ్య మిడింపి జమ్బుకభయా మ్భాగర్త సంపర్ధితైః

పోత్కుత్తైరపి సారమేయశికుభి ర్మోఢం సమాహూయతే.

శ్లో॥ ఆబద్ధకృత్రిమసటాజటిలాంస భిత్తి

రారోపితో మృగపతేః పదవీం యది శ్వా,

మత్తేభకుమ్భుతపాటన లమ్మటస్య

నాదం కరిష్యతి కథం హరిణాధిపస్య.

శ్లో॥ అయి డమ్మర మారకూట ధత్తే
కనకస్యాపి య దన్యతో నికామం.
నికమానికపం పితత్త థాచే
దనుమస్యే సుదృఢ మలక్కియార్వం

శ్లో॥ కుసుమాని లిఖిస్తు నామ చిత్రే, కతిచి త్కాలపశేషరూఢశిష్యాః
సురభిత్య మమాని కిం లభస్తే, కథ మేతేషు గ్రంథం విబన్తిభ్యశ్నాః.

శ్లో॥ హారం పక్షసి కేనాపి, దత్త మశ్నేన మగ్గటః
తేఢి జిఘ్రితి సంక్షిప్త కరో, త్యున్నత మానసం.

దీనింబట్టి అపండితులు పండితులవై గానుద్యోగినివచ్చు డాదానీవ్యము కన్న నవ్యము శాసనము లేదని స్ఫుట మగుచున్నది. ఈయంశము నితరులమున్నే 'పశ్యా పశ్యా' సమస్యావిషయమునకు 'పశ్య' మొనంగుటకు జేతఁగాక బూతులు పక్కటింప శాఖాభిమానుల నుద్దేశించి వ్రాయబడిన 'పండితాయతే' లోనే తెల్పియుంటిమి. అయ్యది యుత్తరంగమునఁ జూడఁగలరు. ఇప్పుడేని మే మితరులను లక్షింప నునుట కథమేమో విజ్ఞు మదికి వచ్చియుండెడిని. ఈవీతిగా స్త్రీపండితరాయలవారికి మా సహానుభూతిని దెల్పుచు నేపూర్వరంగమెల్ల నుపోద్ఘాతప్రాయముగనే యుండుటం జేసి విరమింప నుంకించుచుఁ గొండొక ముఖ్యంశముల నుదాహరించు నున్నాము. (51) ప పుటలోఁ దిట్టుబోతు వ్రాయసకాండ్ర బావితా కనుపఱచియుంటిమి. అందు (4) వ సంఖ్య కథితేవత యగునతఁడు విస్తరించి పద్యములు వ్రాసియున్నాఁడు. ఆతనినోటికిఁ దలుపును ద్వారబంధమును నున్నట్లు చదువరులు నిర్ణయించరు, కాని యతనింగూర్చి వినుటలో నతఁ డెందుఁ బండితుడో మాయంతరాత్మకుఁ బూర్తిగా వచ్చి యున్నది. అట్టివానిధారలోఁ గొన్ని పాండిత్యవ్యోతకములగు ప్రయోగములు "గంజాయి తోటలోని తులసిమొక్కలవలె" గాన వచ్చుచున్నవి. దీనికిఁ గారణ మిటీవల శుభ్రమైనది. కారణాంతరమునఁ బైకి రా వీలులేని యొక శాఖాభిమానిశాస్త్రీగారు వీరికిఁ బాసటయై వీడువ్యయ పఱచు పల్లదములనెల్లఁ బద్యములుగఁ జేసి యిచ్చుచుండుట! ఇంతియ కాక వీరుగొన్ని ప్రగల్భములాడుచున్నట్లు కూడ విందుము. పైకి వచ్చినప్పుడా యన స్వహస్త లిఖితములను జూపి తగుసమాధానము నీ నెంచి యిప్పు డిం

దుశేక్షింతుచున్నారము. (84) వ పుట మొదలు (94) వ పుట వఱకును నుదాహరించిన మా సోదరుల యుత్తరములోని యంశము లాఘుత్వముండే సంగ్రహముగా విచారించిబడినవి. మఱియు గంజామువారింటి యొద్ద వివాహ మగునపుడు తీ॥ కాస్త్రీ, కాకినాడలో లేదనియు; ముక్తీశ్వరిములో నాముహూర్తమునకే జరుగుచున్న శ్రీయత జయంతి రామయ్యపంతులవారి భవనమునందలి వివాహముం దుండెననియు మాచదువరు లెఱుంగుదురుగాక. ఆతప్పు పర్తిదపు టుత్తరమును శ్రీమాసోదరు లెవరిపేరి వ్రాసిరో యాయనఘటించొక గ్రామణీమాత్రుడే యయ్యుఁ జాల సమర్థుడని విని యతని పొగిఁబ్రామున కక్కజపడుచుందుము.

“శ్లో॥ ఘటం ఛింద్యా త్పటం ఛింద్యా త్కుర్యాద్వా గార్థభస్మం॥

యేన చేనాఽప్యపాయేన పరిధిః పురుషో భవేత్॥”

ఈపుణ్యజనుని పాపనచరిత్ర మొక యెనుబదేండ్లకవిచే సమగ్రముగా నెఱిగితిమి. పూర్వకాలమున గామిమపుంగరణములలోఁ గడుసమర్థు లుండిరని విందుము కాని యీకాలమున నింత చల్లని యాబిటిఘపృభుత్వమున నింతవారుండుటకు మిక్కిలిగ నక్కజపడవలసి యున్నది. సత్యనిర్ధారణార్థమై మాకు నవ్యాజముగా నప్రయత్నముగాఁ దోడ్పడిన యమాయికుల కీయపరపాలస్త్రుని కతన నేవిధమగు నీతిబాధలును రాకుండ సకలలోకనాథుడగు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాక. ఏపరమేశ్వరుఁ డాకరణముగారిని జ్యోతిషి సభలో నీప్రల్లదపుటుత్తరమును జదివించు జేసెనో, ఏలోకనాథుఁ డాకరణముగారి హృదయపీఠము నధిష్ఠించి వారివారిని నకల్లు వ్రాసికొనుటకు సమృద్ధిపఁజేసెనో యాసర్వమయని కనేకపదనము లొనర్చుచున్నారము, ప్రకృత మనుసరామః, ఈవృధా కాభాభిమానలెల్లరు లోలోనఁ గుట్రలుపన్నుటకే కాని యెవరేని తగు మనుష్యులు వీరు తీరి కూర్చుండి కల్పించిన యాసనచర్యాదికమునుగూర్చి యాడుగ నుద్యమించినచో “మే మెఱుంగము మే మెఱుగ” మని తప్పకొనువారె యని తెలియపచ్చుచున్నది. ఒక పెద్దమానిసిని వేటొక మహోద్యోగి యాసనచర్యనుగూర్చి యడిగి మందలింపఁబోగా నా సంపన్న గృహస్థశిరోమణి నిస్సంశయముగాఁ దానా సభలోనే లే నని బొంకి తప్పించుకొనియెనట ! చదువరులారా ! ఈమాటయే నిజమైనచో నీయాసనచర్య పెట్టిన పెద్దలుగూడఁ దమ

పట్టినపట్టునందెంత విలువ కలదను నమ్మకముకలవారో తేలుచున్నదిగదా? ఈవిషయ 'మాప్తవాక్యం ప్రమాణం' అను శాస్త్రాధారమున వ్రాసినది. ఇంకను బ్రతికాధారమున వ్రాయవలసిన యంశము లనేకములు గలవు. ఆ పత్రికలుగూడ మాకన్నియుఁ జేరనేలేదు.

శుగ్రీ॥ భరద్వాజోహ తిగ్రీభి రాయర్భి ర్భ్రహ్మచర్య మువాస॥

అను శ్రుతిలో సుదాహరింపబడిన తపస్వి మలో నొకరికి గోత్రకర్త. ఆయనఘుండు వేదము నార్జింప నెంత యత్నముచేసెనో మేమి వృథాశాఖాభి మానుల తొమ్మిదవయస్థముల నార్జింప నంత తపమొనర్చితిమి. అతనింబలెనే మాకు ను గడు స్వల్పముగాఁ జిక్కినవి. సంభవమైనదిలోఁగూడ గంభవిస్తర భీతిచే ననేకాంశములు వదలుకొనుచున్నారము. ఎంత వ్యాసినను సారమింతే.

(1) పండితాపండితులకు వివాదము సమంజసము కాదు.

(2) నిజము నిడివిమీఁదిఁ దేలక మనదు.

(3) శాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని పెద్దపెద్దలనుచిత్రపుఁగార్యము లను సహింపఁ గూడదు. అది పెద్దతప్పు.

(4) కవులకుఁగల స్వాతంత్ర్యమును మనముగాని మనయుద్యోగములుగాని యాఁగఁజాలవు. చాలనే చాలవు.

(5) కవియనఁగా నెట్టిదో ప్రాజ్ఞులకుఁగాని వ్రతి మనుజునికిఁ దెలియ వలసి యుండుదు "సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిమ్"

ఆ యీ యంశములను దెల్పుట తక్కు నీ గ్రంథమునకు వేటొండు ప్రయోజనము లేదు. ఉత్తరంగముందు మఱికొందఱకు మా కృతజ్ఞతను దెబ్బపుకొందుము. ఈ గుంటూరి పర్యాయములో మాకుఁ దటస్థించిన యసహ్యపు గోల కెంతేని చింతింప వలసి యున్నను దానికిఁ గొండొకపరిమళము గల్పించిన వారు మ॥ రా॥ బెల్లంకొండ రామరావుగారు. వీరి సాహిత్య సాహిత్యములు కడు మంచినట్లు!

శ్లో॥ కృతేతు ప్రితిః త్రివ్య మేష భర్త సృనాతనః

అను నభియుక్తోక్తికతన రావుగారి లీలాతరంగిణి కథాగతిత్వము నాపాదించి యుంటిమి. కాని యంతమాత్రమున రావుగారియందు మా గౌరవము పడదు.

“శ్లో॥ శత్రోరపి గుణా వాచ్యా దోషా వాచ్యా గుణోరపి”

వీరిగుణాధిక్యము సుత్తరరంగమున విస్తరించి తెల్పుదుము. “పశ్య” శబ్దమునుగూర్చి మహామహాపాఠ్యాయులుగూడ దిగి యిచ్చటికిని బనిచేయుచున్నారు. కాని యంతదనుక మాయాదృచ్చికోక్తియే మేలు చేయి యగుచున్నది. శ్రీరావుగారు కొందఱుపేర్కరించే మా సభకు వచ్చినప్పుడే దీని వాదము తేలవలసినది. కాలకర్మవశమున నట్టిబుద్ధి వారికిఁ గలుగక శాఖాభిమానుల వలలోఁ బడవలసినవారైరి. దానిచేఁ బశ్యవాద మింతవఱకు నచ్చుటయు లీలాతరంగిణి యథోగతికి దిగుటయుఁ బోచిరాజులు బయలుదేరుటయు గొగ్గివ్యాఘ్రలును బ్రాప్తించినవి.

“సీ॥ అగ్రహారతిత్రయాధిపుం డరఁడు వారక దేవురించు యాచకులుమీరు”

రావుగారిట్టి పల్లదపుధోరణులకు హర్షింపఁ దగ్గవారుకారు. మా యాచకత్వ మెట్టిదో వినికివలన నేని యెఱుంగని వారును గారు.

“పసిష్ఠ ఇవ విశ్వామిత్ర ఇవ స్వస్తివాచనికో బ్రాహ్మణ స్తే పరశురామ”

అను మురారిసాటక పంక్తిని బఠింపని వారును గారు.

“సీ॥ భృత్యానుభృత్యులై పేమించురాజుల యస్థానముల కేగ యాచ యగునె? యాహ్వనములు సేయుననఘుల యూర్శకు నవధానములగ యాచ యగునె? కృతులుగైకొనినట్టి మతిమంతు లిడెడివేయాటులు కొననేగ యాచ యగునె? నిజపాండితీ తుప్తనుజనపర్యలయిండ్ల నర్చనలో గొననేగ యాచ యగునె? తే॥ యుభయభాషాభి వృద్ధికై యుద్భవించి, తిరుగుతిరువతి వేంకటేశ్వరకవులను “దేవురించుచుయాచకై తిరుగుచును” రనుచు నీరీతి దూషణం బాచరింప. (అభినవసరస్వతి)

పైనుదాహరించిన యుభయకవిమిత్రుఁడు పట్టాభిరామ శాస్త్రులవారి యుపదేశమును మన్నింపని వారును గారు కాని యీ మా పాడుగోల కొకింత విలువ నిచ్చుటకై యిందు దిగవలసివచ్చిన దని తలంచుచున్నారము. విస్తర ముత్తరరంగమునఁ జూడఁదగు; పుణ్యపురుషు లని పృఖ్యాతికెక్కిన మ.రా.రా వీకా రామయ్య పంతులవారు ప్రీతిపూర్వముగా మా కొనర్చిన విందును గూర్చి కూడ సుత్తరరంగమే వాక్రుచ్చును. ఆసనదర్శనంతరముగూడ వీరు మమ్మంత ప్రేమతో నాదరించుట యెంతయేని క్లాఘ్యము. ‘యశఃకన్యకా పరిణయాదిక’ మెల్లను ఉత్తరరంగమునందే కలదు. కాళోజీ అను మకుటము గల చద్యములును

నందేయున్నవి. వేయేల? దీనికి బృధానభూతవిషయ మంతయు సుత్తరరంగ మందేయుండును. ఇది యెంత విస్తరించి యున్నను సుపోద్ఘాతమువంటిదే, కపటవర్తనుల తత్త్వమును దెలుప నేర్పడిన యీ నాటకమున కియ్యది ప్రస్తావన వంటిది. కావుననే పూర్వరంగ మని పిలువఁ బడుచున్నది. శ్లో॥ పూర్వరంగః పృసంగాయ నాటకీయస్య వస్తునః॥

విస్తరమువలనఁ బ్రయోజన మేమి? ఇఁకఁ జాలును, మిక్కిలి దూరపు జ్ఞాతులనఁ దగు నోకోపురపు సోదరులారా! మీ బిరుదులలో (కుండిన కవి హంసలు) అనునది గుంటూరిలో నెవరైననేమి మీ కిచ్చియున్నారు. ఇచ్చిన వారి మర్యాదకొఱకేని మీరు హంసల గమనమును నేర్చి కొనక తప్పదు. కాకవిగతికిని దానికిని గడు భేద ముండును. నిజమైన యాశువునకు హంసల గతియే యనుకార్య మని యెఱుఁగుఁడు, అందులకు మాయుపదేశముకన్న భారతము మీకుఁ జక్కఁగఁ దోడ్పడఁ గలదు. దానిలో కర్ణపర్వము ౨ వ అశ్వాసమునందలి హంసకాకోపాఖ్యానము జదివీకొనుడు.

మా లోకానుభవమును బట్టి మేమిక్రిందిపద్యము ననుకరించి వర్తించుము.

చ. వెనుబడి కాకపురో తనదు వీఁపుపయిన్ జరణమ్ములుంచి తాఁ
చిన నది లెక్కనేయకయి చివ్వకుఁ బూనక వైనతేయుఁ డే
మనక శిరమ్ము పంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతు లెం
దురు నలఁతుల్ పొనర్చు నలతుండుకున్ గణియింప రంతగన్.

తారతమ్య జ్ఞానహీనుల యుపదేశములను జెవిఁ బెట్టకుఁడు. ఇట్టివారే శదా మన కీ కయ్యమును జెట్టినవారు. చూడుఁడు.

క. కుక్కశ్యమువై నెక్కిన, విక్కిపు సంతోసమందు నిపుణులు కవులం
దెక్కున తక్కువ లరయుదు, రొక్కో? యిది విన్న నవ్వరొక్కో! విబుధుల్.

పై లెండుపద్యములును సుత్తరరంగములో రాఁ దగుననియైనను జవి చూపుట కిం దుచాహరించితిమి. మీరును మీపత్నమువారును దిట్టు తిట్లు మేము లక్షింపము.

శ్లో. శరీరం యే వినందంతి తే సహాయా జనా మమ,
ఆత్మానం యే వినందంతి స్వాత్మానం ప్రియమేవహి”

సోదరకవులారా! మీరును మీకు సంబంధించిన మహాభాగులును సైరంత ర్యముగాఁ బ్రచురించు నసత్యములు లోభగుణవి పైఁప పీలుగాఁ యశోరక్ష

జాగ్రత్త మే మా యొనర్చిన యాపరిశ్రమమును మావలనఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రత్యక్ష రమును వినియుఁ దెప్పించుకొని కనియుఁ దమతమ యభిప్రాయములను గొందఱుంపియున్నారు. అందుఁ గడుఁ గొంచెముగఁ జూపుచున్నారము ఇందును గూర్చి యుత్తరరంగము విశేషించి తెల్పుఁగలదు రక్తమాంసములు క్షీణించు సంతపరిశ్రమ చేసి రచించిన యీ చేటభారతమెల్ల నిట్టి యోగ్యులకొఱకే కాక మఱుందును.

నాగులుపులపాడు, చదలవాడపోట్లు; ఒంగోలుతాలూకా 7-1-1913
చిత్తకుల శ్రీరాములు నమస్కారములు.

“అయ్యో:- మీరున్నా శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారున్నా వేమవరాగ్రహారములో శ్రీ భాగి చెన్నయ్యగారింటిలో పెండు దినములు జేసిన యపధానము సాంతముగా నవలోకించి మూడవదినమందు మీరు సభకు నివిపించిన “గుంటూరి సీమ” యను గ్రంథ మదయము 8 గంటలు మొదలు మధ్యాహ్నము 3 గంటల వరకు కాలవేగము నెరుగకుండా వినుచున్నవారిలో నేనొకరుండ. గుంటూరిలో నాసనపుచర్చ యుత్తరప్రత్యుత్తరముల కాలములో నే నచ్చట యున్నాను. తమరు వినిపించిన సంగతులన్నియును వాస్తవమని చెప్పగలను.....

క. “గుంటూరిసీమ” ముగిసిన, వెంటనే యొకపుస్తకంబు వీ. పి. గనుమా
యింటికిఁబంపగ మిము శత, ఘంటకవీ ! వేడువాడఁ గడుభక్తిమెయిల్.”

“...నెలరోజులకిందట వేమవరపుసభలో “సీమను” తాము చదివి పున్నారట ? విన్న నామిత్రులందరు యథార్థము తెలుపుటలో ‘సీమ’ పంటిని లేదనియు, దానిని చదివినచో శక్తిలేని చురుగులెత్తరారు, అసత్యపుచారి త్రొక్కరాదు, సత్యబలము సర్వబలములకంటె గొప్పది” అను అంశము దీనివలన దెలిసితిరును. అని చెప్పిరి... ‘సీమను’ పి. పి. గా వెంటనే దయచేసి చిత్తగించు పుడు కందాళ సరసింహాచార్యులు, వైకుంఠపురం, 19-2-13.”

అర్ర్య,

1-3-13.

“ఈకాద్ద తమ సన్నిధికి జేరిన వెంటనే ‘గుంటూరిసీమ’ అను తమ పుస్తకము నొకటి వీ. పి. గాఁ బంపగోరెదను. అలస్యము నేయవలదు. ఎప్పుడెప్పుడా

అని చంద్రచక్రోరన్యాయముగాఁ గని పెట్టుకొని యున్నాను.....పోతరాజు
వరదయ్యవారిలు. ఏర్పూరు గ్రామము, సంతమాగులూరుపోస్టు, గుంటూరుసీమ ”

“గీ. శ్రీకరోధయథాసాగరిష్ఠకవిత
మృదుమధురధారచే నిష్ఠ మిమ్మెయెససె
గాన గవిసింహవిరుదవిఖ్యాతు లైన
తమకు సాష్టాంగము లొనర్తు దయసు గొనుఁడు.

ఉ. వేమవరాగ్రహరమున వీనులవిందుగఁ దాము నత్కవి
స్తోమము గోరు కోర్కెపయి శోధితకామను సీమ నెత్తి ని
స్సీమకవిపర్థం జనివి చెప్పి తదగ్గము లచ్చటచ్చట
స్వామి ! యఖండమోదము నొసంగితి రందఱకుఁ దిగినుద్దిగఁ.

గీ. అట్టి గుంటూరుసీమ నేఁ డచ్చునుండి
బయలు వెళలినదని విని నాగ్రయుదుంటి
వీ. ని గా నొక్కప్రతి నాకు వేంకటాకవి
చంద్ర ? దయచేయుఁడని భవత్స్వముఖమునకు
గుండెపూడి శంకరనారాయణ, కొత్తవేట, గుంటూరు. 3-3-13

“నేను వేమవరం శతావధానమునకు వచ్చినప్పుడు తమరు చేయుచున్న
గుంటూరుసీమలో పద్యములను విని సంతసించితిని... తయారుకాగానే నా కొక
చొక్కు వి. పీగా పంప సాగ్ధించుచున్నాను.”

3-3-13 Malladi Ramakrishnayya, Teacher,
Marripudi, Bapatla Post.

“నేను వేమవరమందు చేసిన శతావధానమునకు వచ్చి యామాడునాళ్ళు
కడు సంతసమవునటుల చక్కగా చూచి యుంటిని అప్పుడే మీరు చదివి విని
పించిన గుంటూరుసీమ చర్యయంతయు విన్నానుగాని యథావిధిగా పుస్తకము
చూడవలయునని కోరిక కలిగినది. నాయందు దయవంచి ఒకపుస్తకము గుం
టూరుసీమ ముగిసి ఇంటనే V. P. Post గా పంపమని పార్శ్వింశించుతూ
యున్నాను ”
గొల్లపూడి నరసింహారావు, బ్రాహ్మణనిడుమానూరు.

“...పంపిన సీమగ్రింథములోని భాగము చూచి పరమానందభరితుడనైతి
 25 శేజీని గల ఆననచర్చకు పూర్వము మీరు వివరించిన కొన్ని విషయములు
 నాకు తెలియకుండెను. ఇతరులకు తెలియకుండుటకు ఆశ్చర్యముగాదు. ఆ ముఖ్య
 విషయములను తాము చక్కగ విశదీకరించినారు. అవి చదివినవారు తమయందు
 లేకమైన దుడుకులేదనిన్ని తమరిని అపమానింపఁదలంచి, చేసిన పర్యాయములను
 పడగొట్టినన్ని ఎట్టివానికైనను తెలియకమానదు. ఈవిషయములను చదివిన
 తరువాత నా మనమునకు ఎక్కువతృప్తి గలిగినది. ఇదివఱకు యీవిషయములు
 నాకు తెలియవలెయ్యె. ఆరంభమందు మీకును వారికి గలిగిన సమావేశమున
 బృ|| తి|| శా|| గారు ఆశుకవిత్వమును గూర్చి చెప్పినవిషయము దానిపై వారికి
 కోపము పెచ్చుటయు ఆ పూర్వరంగము పట్లకుగా జరుగకపోవుటవల్లను అది
 లోకమెఱుంగఁదలెయ్యె. ఈవిషయములు తోయనివారు తమపై నిందపెంచవచ్చును.
 ఇవి తా మత్యద్భుతముగా పరిశీలించినారు. మీ పుస్తకమును జూచిన తరువాత
 నాకు తెలిసిన విషయమిదియే. ఇది చాలా ముఖ్యమని తోచెడిది. 34-41 పద్య
 ముల సంబంధము చాలా బాగుగ నున్నది. ఆశుకవిశత్రువును సందర్భపూర్వ
 కముగా బోధించినారు. దీనికి తోడు మీరు ఫుట్-నోట్లలో చేసిన అర్థముత
 బోధిని, టంగుటూరి శ్రీరాములు, శ్రీనివాసరావుగార్ల వ్యాసములు స్థిరపరచు
 చున్నవి. ముత్తమ మీరు లోకముకన్నులువిప్పినారు...కళిత్వములోనేమిగ్రంథ
 విషయములలోనేమి తమ మూలసంస్థల నిట్లు మెచ్చుకొనని మూర్ఖులు చాల
 తక్కువ... కొల్లెత్తమార్గము తమ సీమగ్రింథము చూపుచున్నది. మనభాషయందు
 చరిత్ర సత్యము పర్యాయముగా వ్రాయుట యంతపజకు లేదు అందులో యి
 టలు వ్రాసిన దాఖలాలను తీసుకొని సత్యమును వెల్లడిచేయుట అంతకుమున్నే
 లేదు. ఇంగ్లీషున దీనినే దామ్యమెంటరీ ఎవిడెన్స్ (Documentary evidence)
 అని అందురు. అంగ్లేయుల చరిత్రముల ఈవిధముగా వ్రాసియున్నారు.
 Documents of English History or English History from original
 sources) తమ రింగ్లీషు పరింపనివారయ్యె, తమ రీసడతిని చరిత్ర వ్రాయుట
 తమ ప్రజ్ఞావిశేషమును తెల్పుచున్నది ...చా|| వెం|| కృ|| 26-7-12.”

ఉ. శత్రువు గానికొర్కి నొన పాగమి నం దపమానమంది నా
 ర్థశత్రువు లేని దబ్బులు తద్దయ నింపఁ దొడంగు దుర్మనో

వాక్యపరంపరలో నిలిపి వైవరగఁ దిర్వతి వేంకటేశ చా
ణమ్యలు దీని వాగ్నిది ఘనప్రతిభుల్ నిజముకొ గ్రహింపఁగఁకొ.

ఈ పద్యము మేము రచించినదే యైనను నిందలి చాణక్యపద్యము శ్రీ
కౌండ్లంపేట జమిందారుగారగు శ్రీవాడేశ్వర విశ్వసుందరరావు గారు మా 'సీమ'
గ్రంథమునఁ గొన్ని భాగములను మావలన నీని ప్రశంసించు ప్రసంగములోనదని
తెల్పుచున్నారము. మాగ్రంథమును మెచ్చువారిలో వైదికమహాశయులెంద
రైనను నొకఁడయోగి మహాశయునికి సరిగా మేము గ్రహింపనేరము. అందులో
నిట్టివారినో వేయిమందికి నీటుగా భావించుచుండుము. కావున వారిమాటను
మే మింత విలువగలగానిగా గణించి పద్యమం దొకవ్రజముగా గూర్చి యానం
దించుచున్నారము. ఇదిగాక వీరువయస్సుచే జిన్నలయ్యును విద్యాబుద్ధులలో
నెందఱు కన్ననో మీద మిన్నలని చెప్పదలసినవారు. ఇట్టివారి మెచ్చుకన్న
నా పరిశ్రమకు సాగ్ధ్యమేమి కావలెను? "కృతార్థానయం"

ఇట్టివారికిమి నాధారముగఁ జేసికొనియే శ్లోకపూరి యీమాట పలికెను.

శ్లో॥ జయంతి తే సుకృతినో గణసిద్ధాః కపిశ్వరాః,
నాస్తియేషాం యశః కాయే జరామరణవిం ధయం॥

మత్తకోకిల

మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ !
మంగళంబగునీకు మాకును మమ్ముఁ దిట్టెడివాండ్రుకుఁ
మంగళంబగు నాశుభూష సమాఖ్యుక్తుర్కురపుచ్చముకొ
గంగ నీదంగ నూతగాఁ గొను కాకవిద్విజపాలికెకొ.

ఇట్లు

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

గుంటూరు సీమ

పూర్వరంగము

—: గుంటూరు:—

శ్లో. “స్వాధీనో రసనాంచలః, పరిచితాశ్శబ్దాః క్రియంతః, క్వచి
త్తోఽఙీంద్రో ననియామకః, భరిషద శ్శాంతా, స్వస్థతంత్రీం జగత్,
త ద్యాయం కవయో, వయంవయ, మితిప్రస్తావనా హుంకృతి
స్వచ్ఛందం పృథినద్య గర్జత, వయం మానవృతాలంబినః”

(సాహిత్యదర్శణపీఠిక)

I ఉ. మామయు నల్లఁడే వెనుక మాటకు నత్తయుఁ గోడలే, యటుల్
భూమి నియోగులెల్లరును బూర్వము వైదికు లయ్యు నెందు కీ
సాములు సాము చేసెద రసత్యము నూతెగ నూని వైదిక
స్వాములమీఁద, నేఁ డిది విచారణసేయఁగదమ్ము శాంకరీ!

(1911 సం॥ నవంబరు 8 వ తేదీ ఆంధ్రవత్సరికనుండి)

నియోగ వైదిక కక్షలు.

I తిరుపతి వేంకటేశ్వరులవారికిని కొప్పరకవిసోదరులకును జరుగుచున్న
వివాదముల ఫలితము, యీగుంటూరుజిల్లాలో వైదికనియోగకక్ష లనుతముగా
దెరుగుటయ్యుచున్నది. రెండువైపులను నారదమహామునులు యీకలహము
లను అమితముగ వృద్ధిచేయుచున్నారు. బి. ఎ. బి. ఎల్. పరీక్షలలో ప్యాసయి
ఇట్టిభేదములవలన దేశమున కనర్థము వాటిల్లుచున్నదని ఎఱింగియు వీటిని వృద్ధి
చేయుచున్న మహాజనుల సేమనవలయును! బ్రిటిషుప్రభుత్వమే లేకపోయిన
యెడల ఒకరొకరి గొంతుకలను పరపర తెగగోసికొని యుందురని వాయు
టలో నతిశయోక్తిలేదు. ఈ భేదములవలన జనించుచున్న ద్వేషాగ్ని ప్రతిపట్ట
ణములోను గ్రామములోను మూలమూలలను వ్యాపించుచున్నది. బడులలో
జడువుకొనుచున్న పసిబాలురును బాలికలును యీ వైదిక నియోగభేదములతో

మ. కవులు బండితులై నృపాలకులు గాన్కల్ వెట్టగా వైదిక
ప్రవరుల్ వోలె నియోగు లుండిరి, ధరాపాలుర్ నియోగించుకా

చర్చించుచు నొకరితో నొకరు దగవులాడుచున్నారు... వేయేల? యీగుంటూరు జిల్లాలోని స్త్రీపురుషులు బాలికా బాలకులందరును యీ విషజ్వరముచేతనే బాధపడుచున్నారు. ఈ కార్మిచ్చు నార్పుటకు 1, 15 సంవత్సరములయినను కావలసియున్నది విద్యాధికులమని విజ్ఞప్తిగట్టి పెద్దమనుష్యు లీసందర్భమున చేయవలసినట్టి కర్తవ్యములేదా ?

.....గుంటూరు

ఒక ఆంధ్రుడు.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ ఆంధ్రప్రభికనుండి.)

ఒక మాసముకింద బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటకవుల శిష్యులగు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు మాకాలేదీ బాలురు చేయించుటవలన శతాపధానమునల్పిరి. వారికి 28 వ తారీఖున బంగారు పతకము కాలేదీహాయిల్చిచ్చిరి వారినిమర్యాదచేయుటకు “గుంటూరు ఎమెట్యూర్స్” అను నాటక కంపెనీవారు చా, చా, నాటకమాడిరి. ఆరాత్రయే వేంకటకవిగాని, శివరామశాస్త్రిగారిని, ప్రెసి డెంటుగారిని గజ్రపుబండిమీదెక్కించి యూరేగింపించిరి. 29 వ తారీఖురాత్రి వారికెదురు పార్టీనాడైన నియోగులు నియోగించుట ప్రాహ్లాణిని గుఱ్ఱముమీద నెక్కించి యూరేగించిరి ఆహా ! లోకమెట్లు మారిననోచూడుడు. ఇరువది సంవత్సరముల పాత్రయముగల బాలుడు శతాపధాన మొనరించెనన నేరికైనను తలవంపేగదా ! ఇదంతయు నరసిమాడ యేమియు బాగుండలేదని నాతాత్పర్యము. ఇదంతయు పులినిచూచి నక్క వాతపెట్టు కొన్నట్లాయెను. మాపురమందు కక్షలధికమగుచుండె. ఇన్నీయు బాపుకొనుడని నేను ప్రార్థించుచున్నాడను.

గుంటూరు

ఒక కాలేజీవిద్యార్థి.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ దేశాభిమాని నుండి.)

శివరామశాస్త్రిగారిని యూరేగించిన మరుదినము, ఒక వంటలవానికి ఒక నోరూసకవి యని పేరిడి గుర్రముమీద నెక్కించి, ఆవిరిదీనములు - బేండువాయి ద్యములతో నూరేగించుటయేకాక, దారివెంటను కొందరు వైదికుల యిండ్లముం దరను గలభా చేసిరి.

ర్యవిధుల్ దీర్చుచు నేవచేయుచు నియోగ్యులైనవారల్ వోలె నేఁ
డవనిక వైదికులుండి, లేటిపని కంటా ! * వీరి కీభేదముల్.

(మ॥ రా॥ రా॥ కార్పేర్ల శ్రీనివాసరావుగారి

“కొప్పరపుకవులు, ఆశుకవిత్వము,” అను చిన్ని పోత్తమునుండి.)

ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగతులన్నిటిని బాగుగాఁబరికించి చూచిన కత్తు నియోగులకుఁ గలదుకాని వైదికులకు లేదని తోచుచున్నది.....కానఁగత్తు నియోగులకు మాత్రమే కలదు. 2 వైదికులగు శ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు శతావధానమును మిగుల శ్లాఘాపాత్రముగా నొనరించుచుండుటచే వారికవిత కొప్పరినియోగికవిగారి కవితకంటె వేయిమడుఁగులధికముగాఁ బ్రకాశించు చుండుటచే నోర్వజాలక నియోగిప్రముఖులు సభలో నేవోయొక యల్లరి పెట్టి రని బుద్ధిమంతుల కందరికిని దీనిమూలముగాఁ దోచక పోదనితలఁచెదను.....
...కాన నియోగులే కత్తునుపహించుచున్నారని దీనివలనను దేలుచున్నది..... శివరామకాస్త్రీగారు ..... శతావధానమును మిక్కిలి జయప్రదముగా నొనరించిరి. సభవారానందించుటయేకాక సంతోషాతిశయముచే నవధానిగారిని బురవీధుల నూరేగించిరి. అందుపై నియోగిప్రముఖులు నియోగిపుంగవుండగు పంటబ్రాహ్మణుల నొక్కని దీనుకొనిపచ్చి ‘పంటలశతావధానికీ జే’ యని కేకలు వేయుచు నూరంట నూరేగించిరి. ఇతరులు చక్కఁగాఁ గవిత్వమును చెప్పిన పీఠికంత కడుపుమంటఁగానుండునో యిదియే బోధింపఁగలదు. నియోగులగు కొప్పరకవుల నియోగులు కొన్నితావుల నూరేగించుచు పచ్చిరి. అచ్చటి వైదికులు తమలోని పంటబ్రాహ్మణుల మరల నూరేగించిరా? అట్లు బుద్ధిమంతులెవరును తలంపఁజాలరు. అనూయ లేని వారు కనుక నట్లు వైదికులు చేయలేదు, లేకున్న నేలచేయరు?.....నేను వైదికినిగాను, నియోగినిగాను, శతయుల క్షేమమునుగోరు ద్విజేతరుడను. ఇవి నాయూహలు. దేశక్షేమమును గోరి నేనిట్లు వ్యాసించిని.

* (జూను 15 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారులోని, ‘కే. వి. లక్ష్మణరావు, ఎమ్. ఏ. గారి యుపన్యాసమునుండి)

.....ఇందుచే వైదికులు తమశ్రోత్రీయత్వమే కారణముగాఁగల యాధిక్యమును మఱవలెను. ఇటులే నియోగులుకూడ తామధికులమని యనుకొనఁగూ

చ. తెలుఁగుకవిత్వముకొ సలిపి ధీవరమాన్యత గాంచి నా ర్షియో
గులు మును పెందఁటొరియును, గొందఱు సంస్కృతమందుఁ గూడఁ బ్ర
జ్ఞులు గలవార లుండి, రొకసంస్కృతమే తమ జీవనంబుగా
పెలఁగిరి వై దికుల్, తెలుఁగుమీఁదికి నంతగ రారు వా రొగిన్.

చ. తెలుఁ గలసంస్కృతమునకుఁ దీయనిచుట్టము; సంస్కృతంబొ, యా
తెలుఁగునఁ గల్పకున్నయెడఁ దీపి జనింపదు చప్పనా; నటుల్
కలియవలెకొ నియోగులును గ్రందుగ వై దికు, లట్లు గానిచోఁ
గలిగెడునప్త మెప్పురిదొ గాంచఁగ లేదె పృపంచ మంబికా.

చ తెలుఁ గన ! నీవు, సంస్కృతము దేవర శుద్ధశివుండు, నీకునుకొ
గలుగవు మాయకుకొ భిదలు, గన్గొనువారికి సీతు భర్తకుకొ
గలుగు నభేదమేర్పడెడుఁ గాని యశక్తులు దీని నొప్ప రో
లలితరొ ! సార మియ్యది బలంబు సమస్తము నీకు భర్తయే.

చ. పరశివు వీడి నీ వొనరుపం గలకార్యము సుంత లేదు, ని
న్నఱమర సేయుపై నతని కంతయె కాని స్వయంప్రకాశుఁ డా
స్మరహరుఁ, డిట్టిభేదమునుమా ! తెలుఁగుకొ మఱి సంస్కృతంబు డం
బలరునియొగివై దికులు నందుచు నుండు లెఱుంగ నేర్పినకొ.

డదు. వీరు తామధికులమనుకొనుటకుఁ గారణమేమి ? తాము లౌకికధూర్వ
హాలమనియు రాజకీయాధికారముచే శోభితులమనియు రసికులమనియు వైదికు
లట్టివారు గాక యాచనయే జీవనాధారముగాఁ గలిగి లౌకికజ్ఞానము లేని యరసి
కులనియుఁగదా వీరితాత్పర్యము. ఈయంశములు పూర్వకాలమున నెంత నిజ
మయినను నేఁడు నిజములుకావని యందఱకుఁ దెలిసినవిషయమే. ప్రస్తుత మనేక
వై దికులు ఇంగ్లీషులో గొప్పపరీక్షలనిచ్చి తహస్సీలుదారు డిప్యూటీకలెక్టరు
మొదలయిన గొప్పయోగ్యులములను జేయుటయు వారి యింటిలో నియోగియగు
సింగన్నపంతులుగారు, పాకాధ్యక్షుండుగా నుండుటయు మనము ప్రత్యక్ష
ముగా నివ్వడు చూచుచున్నాము. ఇట్టి సింగన్నపంతులుగారు నేను అమాత్య
పదవికి నర్హుఁడను కావున ఈవైదికంకె ప్రేక్షుడనని చెప్పినయెడల హాస్యా
స్పదముగనుండదా ? కావున మనమిట్టి గర్వము విడువవలెను. ప్రస్తుతము వైది
కమునందేమి లౌకికమందేమి యందఱును సమానులయి నారు.....

కా. మాయాస్థానము తెల్ల, సంస్కృతము సాంబస్థానముకా జెందె; సం
బా! యీరెంటిని బ్రాహ్మణప్రవరులే పాలించుచున్నారు తా
శయేయాశ్రయ మేగొనచ్చెదగొ నా శేర్పాటుగాఁ దద్గుణ
శ్రీయుక్తింగన కెట్లుమానుచురు, నీచే మాన్వఁగా శక్యమే.

గీ. ఉభయభాషాశ్రతులకబ్బు నుభయగుణము
లేకభాషాశ్రతులకబ్బు నేకగుణము
తత్తదను సారముగ వారిదారులుండు
ననియ యీకబ్బుమందు నీవరయవలయు.

ఉ. ఎన్నటికేని మాయ యది యింకక మాన దటంచు శుద్ధస
త్వోన్నతి తత్త్వముకా దెలియు యోగులు చెప్పెడిమాట నిక్కమే
యన్నయెడకా నిజం బెట్లులా యాద్యులవ్రాతలె తేల్చుఁగాక ప్ర
చ్ఛన్నులవ్రాతలంగల యసత్య మవశ్యము బైటఁ బెట్టుచుకా. 9

ఉ. కొప్రపువారిపైఁ గలదు కూరిమి బోలెడు మాకు, వారి యా
శుప్రతిభావిలాస మది చూడఁగఁ బ్రతిక నంపియుంటి మా

† (1911 జనవరి 17 తేది మంగళవారము శనిలేఖనండ్లి)

—: శ్రీ కొప్పరపు సుకవి ప్రశంసావరత్నములు :—

కా. అయ్యా! కొప్పరపుం గపీశ్వరులు! మీయాస్త్వంబు మే మెప్పుడే
నోయ్యంజూడఁగలేదు శిష్యుఁడొకఁ డోహో! యంచు మెచ్చెన్మిమున్
నెయ్యార్లియ్యఁగ శక్తిలేదు కొనుఁడి వెయ్యారులే యంచు మే
మియ్యంబూసిన పదైముల్, మనుఁడి మీ రెచ్చో నిరాఘాటులై.

చ. “అరుదగు మికవిత్వ” మని యాత్మఁడు శిష్యుఁడునైన నా ప్రభా
కరము నచింపఁగా విని యఖండముడంబును బొందినాను బం
దరు దరి కేగుదెంచియును దా మటకుకా జనుదేరకుంట మీ
దరిసెన మబ్బదయ్యె బరితాపకరం బిది మాకు నెంతయొకా.

చ. “నరిగ శతావధానములు చక్కఁగఁ జేసెడివారు పూర్వమే
పఱిరి నేఁడు లే” రనెడి వార్తలు కల్లులు దివ్యవాగ్ధురీ
భరిపరిపూరితాద్భుతసభానదలంకరణవ్యచారసుం
దరతరభావభావుకకనద్భవదీయవధానసంపదకా.

చ. “చనెడి శతావధాన మను జాహ్నువి సంద్రిమునందు డిందఁగా”

నని జగ మాడు నప్పలుకులన్నియు నేటి కబద్ధమయ్యెడి ది
న్నని కవితాప్రవాహమున నాటకవేషము లట్లుగాక మీ
రొనరుచున్న దివ్యకవితోదయమ౯ ప్రాద మడ్డుపచ్చుట౯.

ఉ. ఏమొకకొంతకాల మెదియే నొకతీరు శతావధానముల౯

గాగ్రమములందుఁ బల్లెలను రాట్సభలన్ మఱి రాజధానుల౯
స్వామికృపావిశేషమున సల్పినవారము సల్పుచుంటి మిం
కేమగునో ! మఱేమికొద వీరవధానుల గుద్దవించుటన్.

ఉ. బందరుపచ్చి యచ్చటి సభాసదుఁన్ దనియించి వారిచేఁ

జందనమో ! సుమంబో ! మఱి శక్తికిమించని దేదిగాని మీ
రంది కృతార్థులన్ సలుపుడయ్య ! మమున్, మిముఁ జూచుకోర్కి మా
డెందములందు మిక్కిలిఁ గడిందిగ సందడి చేసెడిన్ జుఁడీ.

చ. అనఘులు ! కూపకూర్మముల యట్లొకచోటనె మగ్గిసగ్గి నూ

తనమగు పాడుతోర్ప నవధానము మానము గంగఁగల్పి తా
మన్మతమె యూతగాఁ గొనెడి యర్భకపుం గవులట్లుగాక మీ
రొనరుచుమార్గముల౯ మది ‘కహో’ యని మెచ్చొడఁగూర్చెడున్ జుఁడీ

క. మీ నామంబులు మీ యవ

ధానమువిని మాయకవులు తలలెత్తక లో

లోన నికఁజేని సిగ్గును

బూని యొకట నుండుగొక బొమ్మలపోల్కిన్.

క. శశిలేఖలోనఁ బదివితి

విశదంబయ్యెన్ భవత్ప్రేమిత మీ కున్

యశనుబ్బుఁగాక భగవ

ద్వశమై యాయువును సిరియు వఱలెడుఁగాతన్.

ఇట్లు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

క్షీత్రకవుల్ మఱేమొదయనేయరు పిమ్మట వారికిమకే

‡ సుప్రథితానురాగమది చొప్పడి మమ్మున బిల్వై బెల్వనన్.

* చ. అచట నియోగివైదికుల కంతకుఁ బూర్వమె కక్ష లంట! త
త్ప్రమరత సుంతయుఁ దెలియ వచ్చినవారము గామిఁ బేర్పి మే

(12-8-11 గుంటూరు.)

‡ బ్రహ్మశ్రీ... గారికి, ... మున్నగు పెద్దలచేత ... తిరుపతి శాస్త్ర
లు గారును తామును ... శతానధాన మొనర్చునట్లు సభ ... ప్రవపణపఁ
బడినది...పై పెద్దల చేచార్లుగల యాహ్వాన పత్రిక రేపు తమమను, తిరుపతి
శాస్త్రులవారికిని జేరితీరును. తాముభయమును గలసినప్పునట్టి పీలును దా
మేర్పరప నలయును. తను సభంబిలకింపఁ దెక్కు గాగ్రములనుండి పల్కుదు
తటస్థులు రా నుత్సాహ పడియున్నారు. తమవర్గము తరణోపాయమున్నంత
యెన్నికయిటఁ గల్గియున్నది. తాము వచ్చినప్పుడె యిచ్చట ఘస్టుకంపెనీవారు
తమ పాండవవిజయముఁ బ్రదర్శింపఁ గురూహులులైయున్నారు, ... పెక్కురు
సగములు తమరాకకై నిరీక్షించియుండిరి, ... దేవుని నరమజిగినట్లు దేవరవారి
నొక్కటి వేడికొనుచున్నాడను తాముభయమును బందరునుండి యేగోచిన
సేటయమున సేబండికి సేటయమునకు గుంటూరున దీగురుగో దయముంచి
దెల్వినచో సే నాబండిని గాచుకొని యుండును. అటుపై నాకుట్టిననున నా
రెండుపూటలును నివసించఁ దెక్కుపాష్టాంగము లాచరించెదను. అనేకజన్మా
జ్జితపుణ్యఫల మిదియే యనుకొందును.

శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి, బవుక్ హైస్కూల్ తెల్లవండితుండు.

* (1911 సం॥ నవంబరు 5 న తేదీ, దేశాభిమానినుండి.)

ఈ గ్రామమున నియోగి-వైదిక కక్షలు బాగుగ ప్రబలినవి-ప్రబలు
చున్నవి. వీటి కంతకు కారణము యీ పత్రికాయం దింకొకచో ప్రచురింప
బడిన “నియోగి, వైదిక శాఖలవారి కొకవిజ్ఞాపన” యనుదానియందు నూచిం
పబడిన, “దైవాద్వైత” ఏర్పాటే కారణమని తలచెదము.

(ఫిబ్రవరి 2 న తేదీ 1912 సం॥ కృష్ణావత్యిక్తనుండి

ఒకనియోగివద్దనుండి.)

... దీక్షితులుగారు చనిపోయిన తరువాత కొంతకాలమున కీగడవిడయణగెను.
... ఇట్టికాలమున దైవాద్వైత మతస్థాపకులగు ... శర్మశాస్త్రిగారు బయలు
దేరిరి. అదేశంక రాచాచ్యులవారు అద్వైతమతస్థాపకులు, ఆచార్యులవారికి

మచటికి నేగి మేటిసభయం దవధానము చేసియుంటి ను
ష్టచటికి వచ్చె గొప్పరపుటాయన చూచు కుతూహలమ్మునా.

చ. తగుగతి మాట లాడితిమి తద్గయఁ బ్రీతి జనింప లేకమే
నగువధదేరియందుఁ గలహంతుర, మాదిన మట్టులేగె నొ
ప్పుగ మఱునాఁడు మాబసకుఁ బ్రొద్దుటవచ్చె, బహూకరించి నా
మగణితమైన ప్రేమమున నయ్యయిగోష్ఠులఁ బొద్దుపుచ్చుచుకా.

గీ. "తఱచుమిపాదములె మాకుఁ దొరలుచుండుఁ గైతలో" నని కొఁఠంపుఁగవి
వచించె, నయనుచేఁబెద్దలముగా నవచ్చునంచు, నతనిమాటకుబదులుగా నంటిమేము

చ. విదప నెనో కవిత్వమును విన్ని యొనర్చెను వింటి మెంతయుకొ
ముదము నటించి యుంటిమి సమున్నతు లెందఱొ యప్పు డయ్యెడకొ
బాదలుచు నుండి రింతటను బుట్టెను సుంత వివాదభీజ మ
య్యది వివరింపఁగా వలదె యార్దులనెమ్మది కెక్కు నట్లుగకొ.

ఉ. స్నేహమ్మకర్మఁ దిర్పతి వచించె "నొకించుక మీరు శాస్త్రు స
న్నాహము కల్గియుండిన ఘనప్రతిభుల్ మీము నింతకన్న ను
త్సాహముతోడ మెచ్చెదరు సంస్కృతభాషకుఁ దెల్లభాషకున్
స్నేహము మెండు" నాఁగ నొక క్రీకరుఁ డాంధ్రనియోగి యిట్లనెకొ.

ఉ. "బాగుగఁ జెప్పినార లిటు పల్కిననాఁడనె యేనుగూడ స
ద్యోగతిగాఁ గవిత్వ మది యుండిన నుండెడుఁగాక మేటిను
శ్రీగల కావ్యముకొ నలుపుచేతకుఁ బొందితి యుండుటొప్పు లే
దా! గణుతింప రెవ్వరును నాద్యులు, గాలికఁ బోవు నాకువుల్." 16

సమస్తశాస్త్రములు సాంగోపాంగముగా తెలియును. శర్మశాస్త్రిగారికి ఒక్క
శాస్త్రమైనను రాదు. ఇంతే ఆచార్యులవారికిని శర్మశాస్త్రిగారికిని గలభేదము.
వీరునియొగ మతసిద్ధాంతమును పునర్జీవిగాజేసి నియోగులకు బంధుయాజనయును
చైదిక పురోహితత్వాగమును నేర్పించు శిష్యులను పోగుచేసికొని తమకు
వచ్చి నంతవరకు ..... తద్దిన మంత్రములను శుభాశుభకర్మలను ఇంకా
ఇతరములను నేర్పట నియోగులనుండి చందాలు పోగుచేయుచు ... దండము
చేత ధరించియు దేశసంచారము చేయుచు ముఖ్యముగా గుంటూరుజిల్లాయందు
వనిచేయుచున్నార.

గీ. ఇతఁడు జాపూడికులుఁడు సంస్కృతమునందుఁ
బ్రజ్ఞగలవాఁడు * నుకవి స్వభావనమ్మిఁ
డల్లనీమ నియోగులయందు రాను
రావు తరువాతనితఁడె కరంబు మేటి.

క. జాపూడి హనుమత్కృతి, యీపగిదిక బలుక వెంటనే యానుడి సం
స్థాపించుచుఁ గోటిశ్వర, కాపాయుధుఁ “డోను జదువఁజను వీర” లనెక.

చ. ముగురును నిట్లు వల్కుటయు మోమున వెల్వెల దోచెఁ బాప మా
నుగుణికిఁ గొర్రెపుంగవికిఁ; జాచి యి దొప్పనిత్రోవయంచు వీ
రిఁగ నిటు లాడుచుండినను నిందుల కొప్పఁగ రా దటంచు నొ
ప్పిగఁ గని వేంకటేశ్వరుఁడు శ్రీ గనంబడ నిట్లు వల్కెడుక.

ఉ. “ఏగతి నిట్టులాడెద రహీనుల రయ్యను విదై రానిలో
తే గణియింతు, రీయనఘుఁ డెంతయు దట్టుఁడు పూర్వ పుణ్యమే
నాగఁగఁ జేయు నీతనికి సత్కవితాగరిమం” బటంచుఁ దా
నాఁగఁగ, వార లిట్లనిరి యాతని కేకము గాఁగ మూగురుక.

ఉ. “ఎందుల కిచ్చకంబు, లెవఁడేనిఁ గవిత్వము చెప్పనేని మె
ప్పందునయేని విద్యయెడ నంతయు యింతయు ప్రజ్ఞ యుండు తెం
దుం దగు లేక యున్నయెడ దోసము లుండకమాన”వంచు వా
రందలు నేకవాక్యముగ నాడిరి యుక్తివిశేష మేర్పడక.

చ. అది నిజ మంచెఱింగియును నాప్తుఁడు కొర్రెపుసోదరుండు నె
మ్మది నెల్లు లెంచునో యనుచు మాటికిఁ గొంకుచుఁ “బోతరాజుగా
రెది పరియించె, నింక నొకఁ డేది పఠించె! బరింపకున్న నే
కొదయును రాదు నిక్క” మని కొప్పరపుంగవిపక్ష మూనుచుక.

బ్ర|| శ్రీ||... గారి పాదపద్మముల సన్నిధికి

* చ. నవకవితావిలాసినికి నాయకు లాంధ్రనృపాల సత్సభా! భవనము
లందుఁ బూజ్యులు శుభంకరమూర్తులు చుప్పివర్తనో! ద్భవకుకవీంద్రగౌతము
లుదారులు తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్! స్తవమున కర్హులకవులసన్నిధికిక విలిఖింతుఁ
బ్రత్రముక. తే. గీ. శతపథానాది కవితాప్రశస్త్యలైన! మీకునేఁబద్యముల్ వ్రా
యమేలుగాదు! కొంచెమా గొప్పయో నేనుగూడ నట్టి! వాఁడవనుటను దెలి
యక వ్రాసినాఁడ.

4-2-11

జాపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి,
శతపథాని, బండారుపల్లి.

- క. వాదింపఁ దుదకు నెట్టులొ, వాద మెదుటివారు నెగ్గి “పాండితి కవికొ
లేదేనిఁ గవిత యది కొఱ, గా” దని సిద్ధాంతపటిచి కడుఁ బేర్చి మెయిన్.
- క. బోధించిన విని యాతఁడు, సాధుత మెఱయంగఁ జదువుఁ జదువఁగనొప్పెన్
గాధ యిది వేంకటేశుఁడు, బోధించుచునుండె శంక చొప్పుడుకతనన్.

ఉ. ఎందుల కీప్రపంగ, మితఁడెట్టిఁడయే ననుఁగాక, చూడ న
చ్చెం దనవారుఁ దాను; నిటు శ్రీపతి యాడఁగరాద, ఆడెఁబో
బందుగులొ నియోగులును బల్కుట యేటికి సంభవించె, నెం
దెందునొగాక యీపలుకు లిక్కడ వచ్చు టయుక్త మెంతయున్.

ఉ. చూడకమున్న మెచ్చితిని సోదరులన్, మఱి చూచినంతలోఁ
బోఁడిమి కొంత తేలె, నిఁకఁ బోలద వేటొకమాట వల్క ‘ము
క్కేఁడొ యొకండు గోసికొన నెల్లరుఁ గోసికొనంగ లేద’ యా
బాడయె యిట్ల పట్టవలె సత్యముతోఁ బరి లేచు సుంతయున్.

చ. తిరుపతి మెచ్చ లే దనియుఁ దీరిక నూరక మెచ్చె వేంకటే
శ్వరుఁ డొకరుండుమాత్ర, మని స్వాంతమునందు నెటింగి లేని యె
వ్వరు పయి కాడువార “లలి పంపిరి యివ్వరుఁగూడ” నను రం
దరసినిఁ గన్నడున్ దిరుపతయ్యయు వారికి సాక్షి భూతుడై.

తే. గీ. అట్టిచో నిష్ఠ డిటులాడు టంత మంచి
మాటగా దల్లవారికి మంచి గోరి
చెప్పినను నన్యధాబుద్ధి నేయు జగము
కాని యిందొక్కలాభంబు గలిగెనేడు.

క. తిరుపతితోఁబాటుగఁ గొం, దఱు తద్భంధువులుగూడఁ పద్యాక్యమునే
సరి యనుటె కాక మున్నే, తఱుచుగ బోధించువిధముతగఁ జెప్పిరొగిన్.

చ. మనయెడఁ ‡ గొప్పరంపుఁగవి మన్ననయున్ గడుభక్తియుక్తి యుం
డి నడచుచున్న యట్లులు గడిందిగ సాక్ష్యము లుండె వీరలన్

‡ (1910 సం॥ డిశంబరు 10 న తేదీ ఆంగ్రప్రకాశికనుండి.)

కొప్రపువారి అష్టావధానములొని పద్యము

చ. అరుదుగనిచ్చ మెచ్చి విబుధావలియేతముశ్లోక మెన్నఁగా
హరువుగ శ్రీసమన్వితులునై విజయానుచరత్వముని యా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తీరునఁ జెప్పఁగనొప్పినా రిలన్
దిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీరులె శ్రీకనుపర్తిసంకజా !

గనకయె మెచ్చియుంటిమి పగల్ మఱి యెవ్వియులేవు, వారికిఁ జనవున నేని యెందులకు సల్పవలెకా హితబోధ బాధగకా.

(1911 ఫిబ్రవరి 1 లేది బుధవారం శశిరేఖ, నుండి)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరుల ప్రశంస.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీశ్వరులార ! మహేశ్వరీకృపా
భరపరిలబ్ధధన్యమతివల్లభ తానతసర్వసత్కమీ
శ్వరధరణీశ్వరార్పితలసద్రసవత్పదపద్యమండనా
దరణగుణప్రభూతకవి తావనితామహితాసురాగసుం
దరతరమూర్తులార ! రచితాద్భుతకృత్రప్రథితప్రబంధబం
ధురతరవృద్ధ్యపద్యచయతోషితపండితమండలీనుద్య
క్సరిసిజనిస్సరస్మధురసభ్రమకారిముదకుళివారిశీ
కరపరిషిక్తహస్తపటకల్పితశీతలవాతపోతవి
స్ఫురితతనూనుఖాకలిత పుణ్యజనస్తుతివాగ్విరావసం
భరితసమస్తపట్టణనివాసజనాంచితమానసాంతరాం
కురితనవానుమోదరసగుంభితపద్యకవిత్యమల్లికా
పరిమళితాష్టదిక్కుహరభాసురకేసరులార ! భూసురో
త్కరమణులార ! మిత్రజనతామరసాకర మిత్రులార ! ను
స్థిగపరమోపకారగుణసింధువులార ! శతావధానధీ
పరిణతులార ! పూజ్యకవిబాంధవులార ! విధేయులైన నా
దరకవులిచ్చు పందనశతంబులివే కరుణన్ గ్రహించుడీ.

చ. ప్రవిమలధన్యసద్గుణవిభానురుదైన పృథాకరాఖ్యస
త్కవివరుఁడెఞ్చ యస్మదపధానము గన్గొని తెల్వినంతనే
సువిలసి తాఖిలార్థపదమందరపద్యకదంబకంబు మా
కవునని మెచ్చిపంపిన దయాళుల మిమ్ము నుతింప శక్యమే.

క. బురుగ్ మెచ్చినచోఁ దన । పరువుచెడునటంచు నెంచుపద్ధతి నీర్వా
కరమగునీకలివేశన్ । బరమామోద మిడె మీస్వభావంబు పరీ.

ఉ. యక్షపసంపదం గనినయట్టి ధనాధ్యులొసంగు వేయి నూ
ర్లాక్షణ ముండియేచనెడి నక్షరసంపద గన్న మిమ్ముఁబోల్
దక్షులు మెచ్చి యిచ్చు సుకళాంచిత మైతగుల్లోక మెంత కే
నక్షరసంపదన్ మిగుల నందినల్లోక మొసంగఁజాలెడిన్.

చ. అనిమనమందు వెంకన తనంతన సందియ మందుచుండి యా
తనియెడఁ బ్రీతి యెక్కుడుగఁ దద్దయుఁ జూపి బహుకరించుచు
న్నను మనమందు నాశుకవి “నాకిటుతిర్పతికాస్తి బోధచే
యునె” యని కొంకుచున్నటులె యా హుకమచ్చునుండె మెండుగఁక.

ఉ. ఇంతకు మున్నె చెప్పఁదగు నింకొక సంగతి; రామయాఖ్యుఁ డ
త్యంతము కీర్తికాలి ఘనమై తగుపద్ధతిఁ బొల్పువాఁడు శ్రీ
మంతుఁడు మమ్మువిందునకు మన్ననఁబిల్వఁగ నేగుడంచె న
త్వాంతులు బందుగుల్ బలసి తన్నును వెంబడిఁ గొల్పుచుండఁగఁక.

ఉ. వచ్చినతోడనే పలికె నారక యాతఁడు “మిమ్మునేడు మే
మిచ్చటఁ గోరుకోర్కులివి, యెయ్యవి యందురయేని! విందుకై
వచ్చుట యొందు, నాసపునఁ బామరులన్ గరఁ గించుటొందు, వి
ద్యచ్ఛయమాన్యతల్ మునుపె తద్దయుఁగాంచితి రీరు నావుడుక.

చ. జనమతులార ! మీపురమునన్నిధిప్రామరు గొమ్రువోలులన్
గని యనధానముల్ జరుపుకాలమునం దటకేగునెంచి ద
ర్శన మొనరింపఁ గా మదిని జాలఁగఁగోరితి మప్పజింటఁ ద
ప్పని పనిగల్గుటన్ జనుట పాల్పడెఁగావున నాటికోర్కె దీ
రని పెనుచింత యింత యని వాఁయఁగ శక్యముకాదు లేఖినిన్.

కా. లాఁతొంబోని రసజ్ఞశేఖరుల కుల్లాసంబుగల్పించి వి
ఖ్యాతింజెందిన మీకుఁ బద్యముల నీఁ గాంక్షించినా మివ్వి మీ
చేతఁప్రీతిఘటింప నేర పయినన్ జేకొంగ్రుగా కావులై
“శీతాంశో రమ్యతార్పణం” బను నుడిం జింతించి ధీరోత్తముల్!

ఉ. సత్కవితావిలాసము పొసంగఁగ నీమదరాసులో నుద్ధి
కోత్కరమాదరింప నిపు డుండియు బందరుచేరి మిమ్ము సం
పత్కరులం గనుంగొనెడు భాగ్యము గోరుచునుంటి మింక వి
ద్యత్కవివర్యులార ! భగవంతుఁడు మాకది సంఘటించుతన్.

క. అరనిమన మయినఁ దీరిక ! బారయమిచే నిన్ని నాల్గు బోయెనుబ్రతు
త్తరముక ప్రాయఁగ గావునఁ గరుణక్షమింపవలె నిది జగన్నుతదరితుల్.

ఇట్లువిధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ, - వెంకటరమణయ్య.

- ఉ. పలికను వేంకటేశ్వరుడు భావ మెరింగి “వధాన మైనయ
వ్వల నది యట్లచేయుదము పండితులొప్పుని ఫక్కియేల! వా
రలు మఱియన్య లొప్పికొనురాణనె పోవుద” మంచు బల్కున
వ్వలుకులు వించు దిర్పతియుఁ బల్కె సమంచితఫక్కి నీగతికొ.
- ఉ. కోరినకోర్కులం దొకటి గొప్పదిగాదు, మఱొక్కటో, మహా
భారము, పామరులో గరఁగుపద్ధతిగాఁ గవనంబు చెప్పనా,
దారులు మున్నెఱుంగ మది దప్పని దందురయేని ప్రీడనం
హారము కాక యెట్లాదవు నట్టికవిత్వము నేడు మా కొగికొ
- ఉ. “ప్రీడ” యటన్న పల్కతఁడు వేయక వేయులెఱంగుఁ జూపె నా
ప్రీడ వచించుమాట యది పూర్తిగ వ్యంగ్యపురంగు లీనుచుకొ
“చూడలతోఁ గవిత్వ మది తుందుడుకొప్పఁగఁ జెప్పుకంటె సి
గ్గడను లేదు దానికిఁ గవీంద్రులు పూనరు వేయునేటికికొ.
- ఉ. కొప్పరపాశుధార యది గొప్పగ మీమది నెంచి మీరు మ
మృచ్చగిదికొ దడాబిడిగ నల్లుట కోరుచునున్నవార లా
తప్పడుకైత చెప్పినపదంపడి * పండితులెల్ల నవ్వనా
యొప్పమిక్కిలు పాల్పడుదు రూరక వాఁగుటయున్ గవిత్వమే!
- చ. చదువనివాని పోలికిని “జర్చర చర్చర”విద్య నేర్చువాఁ
డెది వచియింపఁగాఁ గలఁడె! యెందును ‘లా’ యెఱుంగంగ లేనివా
ర్చరరెడిపోల్కి ‘లా’ తెలియువారు వచింపఁ గలారె! శాస్త్రసం
పద యడఁచుకొ వదావదత, పామరమాన్యత కైత కేటికికొ.

(4-9-11 వ తేదీన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి పేర కొప్పరపువారు
వ్రాసిన లేఖచుండి.)

“... మగునటిదినము ఉదయమున వారు (తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు)
రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారు అను స్త్రీడరుగారియింటో నుండఁగా దర్శనము
చేసికొనుటకు వెల్లినాను, వెల్లివారినిగుఱించి నాకుండుసంతోషమును భక్తి
భావమును వెల్లడించుచు గొన్ని పద్యములను చదివి 11 గంటలకు మరల భోజన
వేళయగుటచే శ్రీవీకా రామయ్యపంతులుగారింటికి వచ్చినాను,...

(శ్రీజయంతి రామయ్యపంతులవారి యుత్తరమునుండి)

.....ఈకలహమునకుఁ బూర్వము వారికి మీయందు గౌరవముండెనని నే
నెఱుఁగుదును, వారికి మీరు సాదరముగాఁ బద్యములంపినారు, మీకీ భేదము
నితరులు కలుగఁజేసినారు....

* శ్లో. నాకవిత్వ మసర్వాయ, మృతయే దండనాయా, కుకవిత్వం
పున స్సాక్షాన్మృతి మాహుర్మనీషిణః. (మహాకవి దండి)

ఉ. “స్త్రీదరు బల్ల గ్రుడ్డ” నని వేమరఁ జెప్పచు మెప్పు చూపు నా
జాడకవిత్వముకొ సలుపుకై లికి సత్కివి పోడు చక్కఁగా
దూడలు రాకయుండుగతి దూఁకుడుగాఁ గవనంబుఁ జెప్పునా
పోడలె పెద్దనాదు, లిటు పోయిన వారికిఁ బేరు నిల్చునే

ఉ. బొబ్బిలిపాట మెచ్చు దగుపూజ్యులు గొందఱు, బొమ్మలాటపెళ్ల
బొబ్బలు మెచ్చఁగాఁ దగిన పుణ్యులు గొందఱు, వీరిమెచ్చుకై
సిద్ధితి వీడి యేసుకవి చెన్నఁటికైతకుఁ బూన నేర్పు! ‘మే!
లబ్బెను మ్లేచ్చభాష తుద’ కన్న బుఱోక్తికిఁ దా వొసంగుచుకొ.

చ. రయముగఁ బండుధాన్యము కరం బహితం, బది కూలివారికికొ
వ్యయ మొనరించి యించుక యనంతర మేయవి పండు వానినే
కయికొని గాడఁ బోసికొనఁగా ఘననాగరికుల్ దలంతు ర
ట్లయతిగఁ జెప్పనాకువును నాకువు నప్రియముకొ బ్రియంబు నొ.”

ఉ. ఇంతటివ్యంగ్య మిచ్చుగతి యేర్పడఁ దిర్పతి పల్కె దానిపైఁ
గొంత మనముల్లో పగపుఁ గొప్పరపుంగవి దాల్చె; దానికికొ
జింతగలట్టి వెంకనయఁ జేయునుపాయము లేక యెట్టులో
సంతసముకొ ఘటించుటకుఁ జల్లఁగ నీగతిఁ బల్కె నొప్పగకొ.

మ “వినుఁడీ రామయగారు! మాహృదయముకొ, వేయేల! ఘంటాశతం
బునుజెప్పం బ్రయతించువాఁడె* కలుపుకొ బూర్వోక్తముల్ పద్యముల్
మనవా రెట్టులు కల్పకుండు! రిది సామాన్యంబు, పూర్వోక్తప
ద్యముల్ చేరిని యట్టి దేకధయు నుండకొ బోదు లోకమునన్.

ఉ. అప్పుడె కైత చెప్పినను నజ్ఞుఁడు నమ్మునుగాని, బ్రాజ్ఞుఁడో!
చెప్పిన విందుఁ దూర్చెనని చిత్తములోఁ దలపోయు ‘నాకుగాఁ

* (జూలై 1912 సం॥ ఆంధ్రభారతిలోని శ్రీకవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి
శాస్త్రులవారి వ్యాసమునుండి.)

.....మఱియు నీయాశుకవులు:— “గీ. జల్లిపడములు వాలుగు సంతరించి!
గురువులేడుచోట లఘువులు కొన్నిగూర్చి. పెరతిగూడక మీఁదలు వెదకికొనుచు!
నచ్చుపొల్లుల వైసుంచు సతఁడు కడయె.” అనునీపద్యాభిప్రాయమునకుం బాత్రు
లైదేశాటనము చేయుచుం బ్రార్థించి సభలు చేయించుకొని సభలలో నేదో
నొకకవయమియ దానిఁగూర్చి పద్యములు నోటికిపచ్చినట్లు చెప్పదురు, ఆచెప్పు
టలో నదిపక్షకుఁ జెక్క చోట్లఁ జెప్పినయె నుండును.....

జెప్పెడివారివట్ల నిది చెల్ల' దటందురో ! * కొన్ని యాశుగాఁ
జెప్పను వచ్చుఁ గొన్ని మును చెప్పియుఁ దూర్చును వచ్చుఁ గొల్లగక.

చ. వలసినఁ జూపువార మిది వాస్తవ; మిట్టాసరింపకుండ నా
నలువయు నాఁచనేరఁడిది నమ్మరయేనియుఁ గొప్పరంపువా
రల నడుగుండు భిన్నమగురాణను జెప్పుదు రేమొ" యంచు న
వ్వల నల కొప్పరంపుఁగవిపంకకుఁ గాంచి సుహృత్త్వమేర్పడక.

మ. “కలదే మాదగుప్రశ్న కుత్తరము నక్కాణింపుఁ, డీ రట్టివా
రలు గా, రాశువునంచె చెప్పుదురు సర్వంబుకొ మఱేరేని యి
ట్టులు వాదించిన వారి కుత్తర మకట్టుల్ ! పూర్వపుంబద్ధముల్
గలియకొ మానెడుచెట్టులుందు రని ఎక్కాణింపఁగా నేర్తుమే.

(* 1911 సం॥ జూలై, అభినవసరస్వతిలోని ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

(సోదరకవులు)

.....నిర్దుష్టములగు నృత్తములు నూటికి 45 కి మైగా వల్లించిన పద్యములైయుం
డునని రెండు మూడు సారులు వీరి యాశు కవితను వినియేమాత్రమైనధారణగల్గు
ప్రతిబాలునకును దోఁచకపోదు దీనికి దార్కాణముగ “సరసిజ వైరివైరి నేక
సక్తేములాడెడు మధ్యమంబుతో సరసిజవైరివైరినగఁ జాలెడుమేలగు కప్పు
కొప్పతో, సరసిజవైరివైరిలపసం దులఁ మాఁగు కుపద్యయంబుతో సరసిజగం
ధివచ్చె నలుసన్నిధికికొ మదనాశుగంబనకొ” అనుపద్యము మున్నగుకొన్ని పద్య
ములు పట్టుములో నలచరిత్ర యాశుధారగఁ జెప్పినపుడు చదివితమని మాగురువు
గారికి వినిపించిరి. అపై పద్యములనే గుంటూరిలో జరిగిన రెండవసభలో సావి
త్ర్యపాఖ్యానములో “నలుసన్నిధికికొ” అనుచోట “నృపసన్నిధికికొ” అని
మార్చి చదివిరి. ఇటులనే “నిష్కలటస్వభావమున” ఇత్యాద్య నేకపద్యములు
కుతపూర్వములే విననయ్యెను. ... ..

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సం పుటమునుండి)

..... వీరు (కొప్పరపువారు) చేసికొనియున్న పద్యములు చదువుదురనుట సత్య
మునుగాదు; అసత్యమునుగాదు. అదినఱకుఁ జేసికొనియున్న పద్యములొకింత
సారము కలిగియుండును. అప్పటికప్పు డల్లునవి చాలపేలవముగానుండును. వీరు
చెప్పిన పద్యములే మరల మరల చదువుచుందురనువాడుక పూతిఁగా నసత్యము
కాదు. ఒక్కసారియే విన్నవారి కీవిశేషము తెలియదు గాని రెండుమూడు సభ
లకుఁ బోయి విన్నవారికి సందియము తీరిపోవును. గంజామువారియింటను, గళా
శాలలోను జదివిన పద్యములు కొన్ని పోతావ్రగడ వారియింటను వచ్చినవి...

గీ. 'అమృతో'డని 'బాబుతో'డని వచ్చించి
జంఁదెములు వట్టికొని సరస్వతిని సాక్షి
భావమున నిల్చి నమ్మింపవలయునంత
కర్మ మేమిటి కల్యాణకవనమేల.

మ. అపధానాదుల భిన్న భిన్నముగ నాయావృత్తముల్ గోరఁ జే
ప్రవిధానం బది యాశుగాఁబ ! యచటక బూర్వోక్తముల్ చేరు నం
చెవఁడుక బల్కుఁడు పల్కెనేనిఁద్రుటిలోనే వానినమ్మింపనా
నెవఁడున్న మృనిపూనిక యెల యని మే మీక్షింప మీయాశువుక.

గీ. భిన్న భిన్న విషయంబులు పెట్టిచెప్పి
నమ్మఁగాఁజేయవచ్చు నిక్కమ్ము బుధుల;
నంతియేకాని కథలుఁగభ్యాసములును
జెప్పినమ్మింప లేమింత సిద్ధ"మనుచు.

గీ. ఈ తత్తము లేనియట్టియాయుక్తిహిఁద
నన్యమేమియుఁబలుకక "యానునిజ"మె
నమ్మవలె నమ్మకున్నను నమ్మఁజేయఁ
దగినయాధార మదిలేమి తధ్య"మనియె.

క. పిదప"నిది యితరవిషయము, సదమలమగుమిదుపూనిక సత్యమ యగు" నం
చెద నతనికొంకు దీర్చిన, పదపడి వా రెల్లఁ జనిరి భవనంబులకుక.

గీ. వెడలునపుడు కొఁప్రంపుఁగవి యొకయింత
తనదు మదిన్చొచ్చినతెఱంగు కనఁబడంగఁ
"దమకు సాధ్యముగానియద్దాని నొరులు
ఖండనమునేయు పెందునుగలదె"యనియె.

క. అనుమాటకు మార్పలుకక, చన నిచ్చి యనంతరంబు చర్చించిరి యా
తనితుదిపలుకునఁ గలదు, ధ్వనియును నాతనికీ గలుగుదర్శోద్ధతియుక.

చ. తిరుపతి యిట్లుపల్కు "వెనుదీయపు పత్రిక యెందు కంపి తీ
వరయక యక్కటా ! నుకవితాచరణంబు లంబు లేదు త
త్పరిచితి కించుకేనియును బాండితి గన్నడ పెట్టా యూరకే
పరుగిడువారిపై నెటులు పర్వ భవత్కరుణాకటాక్షముల్ !

తే. గీ. వెట్టివెల్పొంటి గాన వివేకియయ్య
నాశ్రయణమునకోడి నీకలద్రభాక

యం దొన ర్చే 'సీపారసు' వొండు నీడు
తెలివి యేమయ్యెఁబడెముల్ గిలకనేల?

ఉ. ఆగ్రహ మేగుదెంచివనునట్లే యనుగ్రహమైన నట్లెనీ
యుగ్రత, నీదయోదయము నొక్కని దించు మట్లొక్కనికొ య శో
వ్యగ్రు నొనర్చు నీకివి కళాకళ, లట్టులె కాదయేని నీ
వాగ్రచనావిశేష మెటు వర్వెను గొప్రపువారిమీఁదికికొ.

క. నిన్నటిసభలో నెదొ చెప్పెన్నారాయణ ! యదియొ గవిత్వమె యకటా!
నిన్నేమనందుఁ గనుమీఁ, దన్నెటి మెచ్చంగ రాదె తత్తటమేలా.

చ. పురపురఁ బంపినందులకు బుద్ధిని జేప్పెద రింకఁ జూడు వా
ర్పరపర చెప్పవద్దతిని బాడఁ గలాడవె నీవు? లేనిచో
గరువమెకాని యాశుకవి గాఁ డలవెంకన యండ్లు నూచనా
న్పురణము కొప్పరంపుగవి పోవుచుఁ గన్నడఁ జేసెఁ జూచితే”

చ. అనవుడు వేంకటేశుండను “నంతకు వచ్చుట నిక్కమేని నేఁ
బనిగొనువాడ నప్పనికిఁ, బస్సన నాశువె చెప్పలేనె! యం
దునకుఁ బ్రయత్న మేల! యిదె తుందుడుకుం గవిత్వ వచింతుఁ గ
న్తోను”మని చెప్పఁగాఁ దొడఁగెఁ గొక్కిరి బిక్కిరిపద్యపుంజముల్.

చ. తిరుపతి యిట్లు చల్కు, నిడిదెప్పరమే, “తువ కెట్టులబ్బె నీ
తురకలబాస”యంచు నిను దూఱుదు రక్కట ! పండితుల్, యశ
స్కరపుఁ గవిత్వముకొ సలుపు * సత్కవి కియ్యది త్రోవ గాదు, కా
దరయఁగ నాశు వియ్యది; రయంబునఁ బాడినయంత నాశువే?

* (శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులుగారి వ్యాసమునుండి.)

.....మఱియు నీయాశుకవిత్వమందు గంట కిన్ని పదల పద్యములు కావలయున
నియేకాని యిట్టి యిట్టిపద్యములుండవలయును, అన్వయము సరిగనుండవలయును
గణములు, యతులు, ప్రాసములు, ఛందము, వ్యాకరణము, శబ్దము, అర్థముసరిగ
నుండ వలయునని నియమములేదు. ఉన్నదన్నను లాభములేదు. ఆపిచ్చిభోరణి
లో నొక ప్రాసమునకు మఱియొక ప్రాసము, నొక పద్యమునకు మఱియొక పద్యము,
మూడు చరణములు రెండుచరణములు, రెండున్నరచరణములు, నొక్కచరణము
గలపద్యములు పుట్టుచుండును. మఱియు ననేక మహాదోషములిందు నిండియుం
డును. అట్టియాశుధారా కవిత్వము వినునప్పుడు మదికింపు సంపాదించదు. ఓటి
తాటియాకు చేద వాయించుచున్నప్పు డెట్లుండునో యట్లు వెగటుగానుండును

చ. నిజమగు నాకుధారయన! నెన్నెనె తెత్తెనె పెప్పె పేలు లే
కజరరుణీ కృపక గలము నాగక చెప్పుటా గుప్పుటో యగుక.

అని నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁగలను. ఇది పద్య మెఱుంగని పామరులకుఁ దిక్క
దక్కిన వారికందఱకు నిచ్చే యుండుననియుఁ జెప్పఁగలను. ఇట్టి కవిత్వముచెప్పు
టకుఁ బ్రయత్నించువారు గురులఘుజ్ఞాన మించుకంత సంపాదించుకొని యిప్పు
డిప్పుడే ప్రపంచమునఁ దలయెత్తుచున్నవారని నిశ్చయించుకొనునది. అట్టివారికి
నహంకర్తృత్వాభిమానముమెండు. వీరేక్రాగుచున్న పాలు. ... (ఆంధ్రభారతి)

(23 వ జూలై 1912 సం॥ సువర్ణ లేఖలోని, టంగుటూరి శ్రీరాములు,
ప్రీత్యు, బి. యే. కార్మిలియక్ ఎడిటరుగారి వ్యాసమునుండి)

సు క వు లా - శు క ము లా.

..... కవిత్వమన నేమో కవులనగానేమో చక్కగ తెలిసియుండవలసిన
సదభిప్రాయులగు కొందఱు విద్యాధికులుగూడ ఇద్దరు కవిమాత్రులను లేక
యేవో షడైదు లల్లగనేర్చినవారిని దైవసములుగ పూజించుచున్నారు. వారిని
కొప్పరపు కవులని పిలచెదరు. మరికొందరు సరస్వతీ ఆవతారములనియు
కవిచక్రవర్తులనియును భావించుచున్నారు. అక్కడక్కడ వారికి స్వర్ణపత
కములు నగలు బహుమానములు, కవిసంహాలు, కవిచంద్రులు, కవిభాస్కరులు
మొదలగు బిరుదనామములు నెన్నియో యెసంగబడుచున్నవి నపయోపములును
విద్యాధికులనగు శ్రీపితాపురమురాజుగారు గూడ వీరి చిత్తజల్లుమాటల కవన
మున మోసపోయి ఈ రెండవరకముపద్యనిర్మాతలకు గా రూ 1116 లు పాడు
చేసిరి. ఏది మంచికవిత్వమో, ఏదికాదో యనునంశము నింతమంది విద్యా
ధికులు పైత మెరుగపండుట మిక్కిలి వింతగనున్నది. వింత వింతవ్వనులు
గలమాటల కవిత్వమునకు పశువులను, బాలురును, ఆటవికులును, సంతసించది
నది. విద్యాధికులన్న నట్టికవిత్వముగాక కొంత సత్కృపనమును కోరదగినది.
అవాచకములనో సువాచకములనో ఛందోబద్ధముగ వ్రాయుటగాని నుడువుట
గాని కవిత్వముకాజాలదు. ... ఆంధ్రకవిత్వము యొక్కయు ఆంధ్రవాఙ్మ
యము యొక్కయు నభివృద్ధిని కోరుపట్ల ప్రజ్ఞారహితమును అసర్థదాయక
మునకు కవనమనబడుచున్న కొప్పరపు సోదరుల యాశువును నిరసించుటకు
బదులు ఎందరో అనాలోచనముగ వారికి ప్రోత్సాహము గలిగించుచున్నారు.
ఆంధ్రకవిత్వమును ఆంధ్రవాఙ్మయమును నభివృద్ధి నొనరించు మార్గమిదియేనా?
ఆంధ్రవాఙ్మయమున స్వతంత్రగ్రంథ రచనకు ప్రోత్సాహముకలిగించు మార్గ
మిదియేనా! సుకవనమందు సదనురాగము గలవారందరు ఇట్టి కవన మనెడి

గజిబి వడ్లుబియ్యమును గాఁ బచరించుట నిన్ను బోటి యా
రజపుఁగువుల్ గొనందగదు రంకుగతిఁ బరుగెత్తు * టాకువే!

యాశువును నిరసించుట విధాయకమగునా, కాదా? పితాపురమురాజుగారి
పంటి ధీయుతులుగూడ ఈశీతిగల కవిత్వమునకుగూడ 1116 లు ఎందుకు
పాడుచేయవలెను....

(1912 సం॥ 19 జూన్, దేశమాత నుండి)

..... అయితే నేను వారివీరిమాటలను వినివ్రాయువాడనో కానో నన్ను
ఎరిగినవారందరు ఎరుగుదురు. నాతో ఎదురుగా వాదించిన వారి నందరను
కొప్పరపువారి కవిత్వము నిజమైన కవిత్వము కాదని ఒప్పించియున్నాను.
మిషన్రీకలో వీరి కవిత్వమును గురించి నాకు తీరుబడిగావున్నప్పుడు ముందు
ముందు విశదముగా తేటతెల్లముగా వ్రాయు నుద్దేశముతో నే మీగత సంచి
కలో ప్రచురించిన చిన్న ఉత్తరమును నేను వ్రాసియున్నాను. చర్యలకు
వాదములకు కొన్నికొన్ని నీతి పద్ధతులున్నవి. ఆ పద్ధతులకు లోబడి చర్చించు
వారితో చర్చించుటకు నేను సిద్ధముగానున్నాను. వారు పొగడినారు వీరు
పొగడినారు కాబట్టి మీరుపొగడవలెనంటే నేను ఒప్పుకొనువాడనుకాను.
కవనమునగావీమీతో, కవులనగానెవరో, కొప్పరపువారి కవనము ఎట్టికవనమో ఈ
అంశములునిమృతముగా చర్చించి నన్ను ఒప్పించినయెడల నేను వారికవనము
పొగడుటకు సిద్ధముగానున్నాను. చర్చించవలసిన అంశములను గంగలోకలిపి
పచ్చిబూతులపంచాగములువిప్పి దెబ్బలాడ తలచుకొన్న గొప్పగొప్ప పండి
తులతో సమానముగా దెబ్బలాడ శక్తిలేనివాడను కనుక, వారితో నేను
చర్చించ తలచుకొలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులని పిలువబడు వారికిన్ని
కొప్పరపుకవులని పిలువబడు వీరికిన్ని గుంటూరులో జరగిన కాట్లాటవంటి
కాట్లాటకు నేను శక్తిగలవాడనుగాను. 18-6-12 టంగుటూరి శ్రీరాములు.

* (అభినవసరస్వతి, ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

.....కావున సరస విద్యత్కవిపరేణ్యుల కవిచ్ఛిన్నమును నిర్దష్టమును దా
త్కాలికమును నగు పద్యధారయే యాశుధారగాని పలు తెఱంగుల బాదనియమ
ములేని తోడుపదము కొనదాక పెట్టుకొని గంటకిన్ని యన్ని యనులెక్కతో
నవసరము లేదని నా యభిప్రాయము.

(నుచర్ణలేఖలోని టంగుటూరి శ్రీరాములుగారి వ్యాసమునుండి)

.....స్వతంత్రములును మానవమనోభావములను వెదచల్లునట్టివియును నిర్దష్టము
లును, నూతనములును, జీవయుతములును, ఉత్సాహకరములును నగు పద్యము

తే. గీ. * ఆశుకవిత యనఁగ నదివేలు శ్రీశిష్ట
కృష్ణమూర్తి జగతి కెఱుంగఁజేసె
నంచువిందు మట్టి యసమానవిద్వాంసుఁ
డేడ ! యిట్టి కుకపులేడ ! ” యనుఁడు.

ఉ. “ఆకవితావిశేష మది యక్కఱ లే దిట, వేగ మొక్కటే
చేకొనిపోవ నీజనులచిత్తము మెచ్చెడి, సిగ్గు వీడి నే
నాకవితక రచించి దురహంకృతి మాపెడ, నింక నెందు నా
వై కతఁ డేగుదే డని ప్రపంచక మీపు నెఱింగినట్టిదే.

అది యటుండనిండు. చిరుకపలుకులు పలుకువారిని మహాకవులని మిన్న
ముట్టి కొనియాడువారు కవిత్వమును గూర్చియును కవులనుగూర్చియును తమకు
గల యల్పసరిచయమును లోకమునకు వెల్లడిచేసుకొనువారగు చున్నారు.

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికాస్తుతివారి వ్యాసమునుండి)

.....ఆశువునం దిభ్యాసము చేసినవారు తమకవిత్వము (గంట కిన్నివందలను
లెక్కగలది) నాగ్రూపముగాఁగాక లిఖితరూపముగాఁ జేసినప్పుడుగదా మెప్పు
నకుఁ బాత్రమగును. వాగ్రూప పద్యసంఖ్యలో నెపుడు కొన్ని పాల్లు తగినను
దృగ్గోచరమై విమర్శపాత్రమై యిదినిద్దనునటకుం దిగియుండును. ఇట్టి లిఖిత
రూపమగు నాశుకవిత్వము నవసరముపడేనేని యొరులకుం దీసిపోకుండ నే నిప్పు
టికినింజెప్పటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడను. (అంభరీభారతి)

(* 1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి)

.....ఇటీవల శిష్ట కృష్ణమూర్తికవి, మాడభూషి వేంకటాచార్యకవి లోనగు
ప్రబంధకర్తలును నాశువునందుఁ బనిచేసిరి. ఇప్పుడు పనిచేయుచున్న వారును
బల్వరుకలరు. సర్వవిధములఁ బ్రాథమిక రసవత్ప్రబంధకర్తలు నగు మహాకవులు
కొందఱు వినోదముకొరకై యాశుకవిత్వమునుగూడఁ జెప్పుచురాఁగా రసవంత
మగు ప్రాథకవిత్వము చెప్పఁజాలనివా రాశుకవిత్వము చెప్పటకై బయలుపెడలి
రసహీనమైనను వృత్తనియమాపాయము కలిగినను భావసూన్యమైనను నెట్లో
పద్యములల్లుటయే ప్రధానముచేసికొని నీరసపద్యముల వ్రాయుటకుఁ బాఠశాలభిం
చిరి ఆకవిత్వమునకు రసభావాదులు ప్రధానములను దలంపుపోయి త్వరగాఁ బద్య
ములల్లుటయే యుత్తమగుననుగా నెంచుకొనువారును గంటకు నూలులకొలఁది
పద్యములల్లువారును బల్వరు బయలుపెడలిరి. నిక్కమగుకవిత్వముయొక్క విలువ
రసజ్ఞులగువారికిఁ దెలియునుగాని జన సామాన్యమునకుం దెలియదు. లోకములో
రసజ్ఞులు తక్కువగను దక్కినవారు హెచ్చుగను నుందురు... ..

క. ‡ వీరిరువురు నీరసగతి, గా రచియింపంగలారు కవనము, రఘువం
కారంభతంద్రులవధా, * నారామోదారజాత కాప్తమవంద్రుల్.

‡ (కార్పెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పాత్రమునుండి.)

.....వైదికులు సత్యమునుమీరి నిందించుచున్నది లేదుగాని కొప్పరకవులు
నియోగములఁగాఢాభిమానము నొక్కదానిని బెట్టుకొని కొందఱు నియోగిపుంగ
వులతిమాత్రముగా వారిని ముఖస్తుతిచేసి వారికొక విధమైన నష్టమును గలిగించు
చున్నారు. వీరి సభలకు నేనుజని చూచియున్నాను. వీరికిఁ బట్టికీటుతక్కువ,
కవిత్వము శేలసముగా నుండును సహజమైన కవితాధారకలదు. వీరు కొంత
కాలమింకను గురుకులవాసముచేసి బాగుగా గ్రంథపరిశోధనముచేసి యాపైఁ గవి
త్వము చెప్పటకు మొదలుపెట్టిన బాగుగానుండును. ... ..

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి.)

ఇంకం గొప్పరకవుల యాశువుంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. వీరికి సహజముగా
గవితాధారకలదు. బాల్యమునుండియును వీరుపద్యముల నల్లుట కలనాటుపడియు
న్నారు. కాని సంస్కృతమురాదు తెలుగునందున నైనను మంచిపాండిత్యము
సంపాదించుకొని యుండలేదు. గ్రంథపరిశోధన నుతిగాలేదు పిండికొలఁదిగొట్టె
యని కోవిదులకు వేలుగఁ జెప్పనక్కఱలేదుకదా - వీరు నడిగఁ గవిత్వము జిహ్వా
దురనుటకు సందియములేదుగాని యది శేలసమై బహుదోషములు కలిగి మూడు
వంతు లర్థశూన్యముగా నుండును. ... ..

(12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి)

.....కొప్పరపు వారు... తెలుగునందు బాల వ్యాకరణ మైనను చదివినట్లు కను
పడదు. నోటికి వచ్చినట్లు తప్పలొప్పులు తెలియక రసజ్ఞానమంతకు మున్నే
తెలియక చెప్పవారి ఆకుకవిత్వమునకే... ..

* (ఆర్యమతబోధిని. 8 సంపుటము. 3, 4, 5, 8 సంఁకలనుండి)

కొప్పరకవుల యవధానము.

కొప్పరకవు లాశువుగాఁ బద్యములల్లుటమాటయుండ వీరు సభ్యులకొరి
వరీతిగాఁ బద్యములఁజెప్పుదు శతావధానాదుల సరిగఁ జేయఁగలరా లేదా యను
సంశయము లోకమునకుఁగలదు. ఏమన వీరట్లు చేయఁజాలరని వాడుక పుట్టిన
తరువాత గుంటూరులో శతావధానము చెప్పబోయిరి గాని యది చెడినది. కవి
గారవధానమగ్రమునఁ దలనొప్పినచ్చి పడిపోవుటచేత నదియొగిపోయినది చెన్న
పురిలో శ్రీ రెంటాలవేంకటసుబ్బారావు గారొకకథనిచ్చియొకకొన్నినియములు

ఉ. ఆశువు చెప్పవారలకు నందఱకుఁ నులభంబ నిక్క మ
త్యాశువు దానితాత పరమాశువు సైతము, వీడ్వయంబు నే
కోశమునందు లజ్జయును గొంతును * వీడిన యుత్తరక్షణం
చే శరణాగతంబగు; జయిం త్రవి వీడినవారు లోకముల్.

కోరి యట్లు చెప్పఁడనినప్పుడును వీరికి జబ్బుచేయుటచే నాఁటిసభ యాగిపో
యినదట. అది దైవవశము కావచ్చును అయినను బల్వరకు సందేహము
మాత్రము బాధించుచున్నది రవిషత్రికలో వ్రాయబడియున్నట్లుగా శతావ
ధానులు, అష్టావధానులు పెక్కుండ్రుకల యీపురియందు వీరిక సభలోనైన
శతావధానము చేసియుండిన బాగుగానుండును. అట్లు చేసియుండలేదు.
“అంధ్రభాషాపదూటికి నివాసమగు నీపురమున శతావధానులు, అష్టావధానులు,
పెక్కుండ్రు కలరు. అట్టి పండితులందఱు కలసి యీసోదరుల కొకబిరుదము
నిచట కూడ నిచ్చుట యుచితము” అని రవిలో వ్రాయబడియున్నది. సోదర
కవులు కాకినాడపురమునంగల శతావధానులు అష్టావధానులును మెచ్చఁ దగు
రీతిగా నవధానములఁ గావించుచు వారు బిరుదుల నిచ్చుటకును
సందియములేదు. పురజనులు కోరలేదు గనుక చేయలేదనుటకు వలనపడదు.
శ్రీపల్లారిరాణిగారు తామొక సభచేయింపఁదలంచి యున్నామనియు నిదివఱకు
నాశువుగా నాకాశపురాణములు చెందుమాడు చెప్పియున్నారు గాన మేము
శతావధానము చేయించుము మికిష్ట మేని తెలుపుఁడు అని కొప్పరకవులకు వ్రా
యించియుండఁగా మేము వెళ్ళిపోవుచున్నాము. గాన నిప్పుడు చేయలేమని
సమాధానమిచ్చిరి. అట్లు సమాధానమిచ్చిన తరువాత నాలుగు దినములవఱకును
నిచ్చటనేయుండిరి. ఒక సంపన్నులును సభ చేయించుమనియుఁ దగురీతిని సన్మా
నింతుమనియు వ్రాసిననుగూడ శతావధాన మొనరింపకయే యీపురమునుండి
వెడలిపోయిరి. అట్లు చేయక శతావధానముచేసి పిమ్మటఁ జనిన బాగుగా
నుండును.

* (శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులవారి వ్యాసమునుండి)

... .. నాకుఁ దొంటి నుండియు నాశుకవిత్వమం దభ్యాసముకలదు.
మలయభ్యాసమును గ్రమక్రమముగాఁ దగ్గించుటకుఁ జాలప్రయత్నముచేసి. శ్రమ
చుడి కొంతవఱకుఁ గృతకృత్యుఁడనయితినని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఈవదరుఁ
బోతుఁగవిత్వ మభ్యాసము చేయవలయునని ప్రయత్నించువారు కనుపడినదాని
నెల్ల (పుల్లీయాకు) — “గీ. పుల్లీయాకుఁజూడఁ బిల్లు దినివేయ । రోడ్లయందుఁ
దిరుగ నడ్డుపడుచు । బాటసారి గమికి బాటుగూర్చెడుగానఁ । జక్కఁబెట్టి
వలయు జనవరేణ్య॥” వెండుకః — క॥ వెండుకఁ బీకినమేనికి । కేంద్రమృను
గలుగఁజేసి వెననెత్తురులక । గుండ్రముగఁ బుట్టఁజేయుచు । నాండ్రకు మగల

చ. పలికెడివేళ మధ్య భగవంతుని నామము సారెకుకొ యలి
స్థలమునఁ దూర్చి కొందఱు ప్రసంగమొనర్తు రెఱుంగుదే! యటే
యలపడి రీకవుల్, సులభమాగతి నందఱు సేర్వవచ్చు నా
పలుకులు నీకవిత్వము; నవత్రప రెంటికిఁ గూడఁ దాఱజ్యమా.

చ. అతితరమైన యాశువు మహాకవి చెప్పునుగాక, కాకవి
ప్రతలి వచించుఁ గాక యొకపద్ధతివే దోసగుల్ పొసంగు, నా
చ్యుతి మతికెక్కు నూరులకు, శుంకకు “సర్వము తోటకూర సం
గతిఁ” గనుపట్టు భేదమిది, గాక సమస్తము తుల్యమే యింకొ.

చ. నిలిచినయట్లు నాదము జనింపనిజీవము లుండుఁ గొన్ని, య
ట్లులే యొక కొంతమందికిఁ గడుంగడుఁ బర్వదుచోటఁదప్పఁ దా
నలపడదంట ! కైత, యది యట్టిదయే యగునేని దానికిం
గలుగు రసంబె దీనికిని గల్గు నటంచు వచించు టాపుదే.

క. బ్రతికెడి నాదియు ‘వాచియు’ బ్రతికెడి కవితయును దగిన వడిగల్గి యథో
చితగతి నడుచుట యుక్త “మృతి సర్వత్ర” యని పెద్దలాడుట వినమే.

కా. ‘అలోచించి రచించువారలకు లేవా! దోసమూల్, మాకు నే
లా లేకుండెడి!’ నందుఁ గొంద, అది వీలా ! యట్లులేనికొ ధరా
పాలుండుకొ మనమొక్కయన్నమెకదా ! భక్షింతు, మప్పట్టనకొ
వాలాయంబుగ భేద మే మనిన, నెవ్వారేని నైరింతురే.

ఉ. పద్దెములల్లు మంచనెదో ! పంబలపాటలు పాడుమంచువో !
సుద్దులు చెప్పుమంచనెదో ! మాతువుగాని మదీయధార, యే
హద్దును ఒద్దు లేనియెడ నాశువుచెప్పు టదేమిలెక్క ! యీ
విద్యయు విద్యయే ! యిది కవిత్వమే ! దీనికి నింతయేటికికొ.

మ. మును శ్రీనాథుడు గొల్లసుద్దు లొకటకొ మూర్ఖావసీతుల్ తనుకొ
ఘనవిద్యత్కవి మెచ్చ లేనితటినే కట్టెకొదా ! యంతక
న్నను సుత్కృష్టకవుల్ గలారె ! మనముకొనై కొందమార్గ; మీ
ఘనులకొమెచ్చగఁ జేయ వచ్చి యింకఁగొంకొ ల్లాభమేముండెడికొ ?

కును సుఖమునకును నరెండ్రా! ఇత్యాదులు సర్వదా చెప్పుచు నభ్యాసముచేయ
వలయును. ఇట్లు చేసినవో గంటకు 4, 5, 6 నూలులవఱకుం బద్దెములుచెప్పు
మహాశక్తి 2-3 నెలలలో బరిపూర్ణముగాఁ గురుదునని దృఢముగాఁజెప్పఁగలను.
(అంధభారతి)

క. పద్మలక్ష్మి నాశువు, నుద్దులలో నెక్కువేగుఁ జూపించెద నా
నుద్దులలో నాశువు నాకీ, విద్దులలోఁగలదునూ! ప్రవేశంబునఖా.

క. రయమే ముఖ్యమువీరికి, భయమేను! యదే యిటకొ సభకొ జూపింతుకొ.
నయవిదుఁడు కాళిదాసుఁ డ, నియె * గ్రామ్యసభకొ గుఱించి నీవదివినకె

క. కల రెండఁతేని యిటఁ బ్రా, జ్ఞులు వారికి వీరికవిత మంతయుఁ బడ దే
కలయు నెఱుంగని తలఁత్రి, ప్పులమారులె వీరి కిడిరి మును బిరుదు లిటకొ.

క. వారలె వీరిని మనపై, కారోహింపంగఁ జేయ నాలోచనముకొ
వారక చేతురు తుదికుకొ, సారాసార పరిసంగచర్చయు వచ్చుకొ.

గీ. ఏమివచ్చిన వచ్చుఁగా కెంతమనకుఁ
దోఁపఁగాఁజేయు నాత్మ నాత్మోపదక్క
నిచ్చకపు మార్గమునఁ బోవుటిది హుళిక్కి,
ప్రాజ్ఞలోకంబు మెచ్చనిఁఫక్కియేల."

క. అనివాదించి పిదపఁ గ్ర, న్నన భోజన మాచరించి వాఁటినభకుఁ బో
యినపై జరిగినకథ చె, ప్పు నవసరం బంత లేదు పత్రికలుంటకొ.

ఉ. ఊరును బేరు మార్చికొని యూరక వ్రాసినపిచ్చివ్రాఁతలకొ
గౌరవ మెవ్వఁడుకొ ఘనుఁడు గైకొనఁ, డెవ్వఁడొ యట్టివాఁడె త
త్సార మెఱింగియుండియును దానిన యూఁతగఁ జేసి యేవియో
కాటులు గిల్కుచుండు నవి ఖండిత మైనను వాఁడు కైకొనుకొ.

ఆ. వె. ముఖ్యమైన యంశముల కుదాహరణంబు,
తగిన వారి వ్రాఁతదక్కఁ గొనము
చరితమాత్రొ డెల్పుసంగతి కెవ్వరి
వేని గొందు మింత యెఱుఁగు మంబ.

కా. ఏకారామయగారు లోనముననా రే కారణంబైన నే
మీ! కొప్పంపుఁగవికొ సహాసనముపై నెక్కింప నుంకించి; రే
సాకో సభ్యులు చూపి యాగి, రది చర్చకొ బెంచె, నామీద నే
యేకట్లోలములేని గల్లె; నటుపై నేమందు మావ్రాఁతలకొ!

మ. సభలో విద్యదుదారస్క వివరస్థానోన్నతిక బొందజా
వి భరంబున్ గని తత్క్షణంబ చని బర్మిన్ బండునన్ నూప బత్
రభసప్రక్రియఁ బంపె బత్రిమును ధీరమృన్మయపున్ వాక్రితతో
నభయందై యలకొప్పరంపుఁగవి మా కానాటనే రాలిన్.

ఉ. ఇంచుక విస్తరించి పచియించెద మాసవచర్చలోని యా
మంచయుఁ జెడ్డయుక విబుధమండలియుక భవంతరంగముక
గాంమనుగాక; కూకలిడఁ గాఁదగువారిని మందలించుఁగా;
కంచితు లైనవారలకు నబ్బఁగఁ జేసెడిఁగాక కీర్తులక.

చ. బగి సభకేసు మందఁజ జలోక్తికి వెంకటకృష్టి తిర్వతిక
దగఁగని “నేడు నీశతవధానము కొర్రపువార లాకుధా
రఁ గురియఁ జేసి మెచ్చెదరు రచ్చనుగూడ “నిదేటిధార” యం
చగడుగఁ బ్రొద్దుటంబలెనె యాడుదా! యేమె!”యనంగ నాతఁడుక

ఉ. హాయిగ నుండెనేని “పహవా! యిమెచ్చి బహుకరింతు, లే
దా! యది నిన్ను బోలె విని యాదరము న్నటియింప నేర, “నా
రాయణ! ఓమ్ హో!”మనుచు నాడుట నిక్కమ, యింకనైన వా
రీయలవాటు మానికొని యిం పగుఱక్కికి వత్తు రొప్పుగక.

క. * హరిదేవర సుబ్రాయని, లెఱఁగునఁ జనువారి మెచ్చితివి వారలు నీ
మరియాద కలరి దానికె, గరువముగొని బాగుప డెడిగతిగన రకటా.

కా. సంగీతం బన రాగపల్లవులు నిచ్చల్ సత్స్వరో ద్రోకపున్
భంగుల్ గాని; యపస్వరాపలయదాంపత్యంబు దైవార నే
రంగో నించెడి గూని రాగము లనన్ రా,దట్టులే చిత్త ము
ఘ్నంగన్ జేయునదే కవిత్వ; మితరంబో! హో! కవిత్వందై యా.

చ. డివిడివిడివిడివిడి గరిడీలు రుచించునె యన్న, నిక్కమే
యవమతి నేసి నట్లగుఁగదా! యపు డిట్లుచో ననంగ, నే
నవమతినేయ,నక్క,వులయం దభిమానమె నాకుఁగూడ, నే
చవియునులేని పదైములు నైఁచవు నాచెవి కేమిసేయుదున్!

(* 1912 సం॥ 8 వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

..... ఈదినములలో నాకువునందే కాలము గడపిన వారునుగలరు. కీర్తిశేషు
లైన హరిదేవర సుబ్బరాయ కవిగారిట్టివారే. ఈ సుబ్బరాయకవిగారు మనకొ
ప్పరపుకవులవలెనే పద్యములతోడనే పడిగాఁ బ్రసంగించెడివారు. తుద
కాయన కవిత్వమంతయు గాలిపాలే యయినట్లున్నది. ... ..

క. వారనె యన నేటికి ని, స్వారంబులు నీవియేని నైఁచవు, నీపై
గౌరవములేదా నాకు ? వృ, భారటనమ్మునకు నలను తజ్ఞుఁడు కలఁడే ?

ఉ. ఆడుదు నేను బ్రల్లదము లాడినదాడకయుండ నట్లు నీ
వాడఁ గలాఁడవే యనిన నార్యుఁడు దానికి సిద్ధమైనయ
ట్టి డివిడివ్వపాట కెటు లీవు గడంగెడు చెప్పుమయ్య ! నీ
పోడిమి దానఁ జేసి చెడిపోద ! బుధుల్ హునియింపకుందురే !

మ. మనకుఁ సాధ్యము గాదఁ టాకవనసామర్థ్యంబు ! కొప్పంబు దా
ననియెఁ బ్రొద్దుట వింటివే ! యది నితాంతాహంకృతింబట్టి ప
చ్చినప, లెట్లును దప్ప వీ దినము 'కుస్తీపట్టు' లీ విడ్డు కాం
తిని బోధించెద పూరకుండెదనె యేదీ ! చూత మప్పట్టునక.

క. నాకెందు కూరకుండెద, నీకుఁ నివ మెక్కానేని నేఁ గాదుగదా,
లోక మెల్లను నొకటై, తాఁకియు వారింపలేదు తథ్య మెఱుగుదుక."

క. నావుడు "మనకెందుకు వా, కేవో పదైములు చెప్పిరని వినుము, లే
దా ! వినక యూరకుండుము, నీవలఁ బ్రతివాఁడు చెప్పనేర్చునె కవిరత్ !

క. పనివడుచోఁ గయ్యంబది, చనుఁగాక వృథాగనేల, సత్యమనుచుఁ బ
ల్కిన నది సత్యమైసను, మనమున నవ్వారి కొదవు మాత్సర్యంబుల్."

క. అనుచు భవిష్యత్సూచన, కనుగుణముగ నాడికొంచు నరిగిరి సభ కే
మనవచ్చు దైవభుటనం, బును ! సభలో బీజమొకఁడు మున్నే మొలిచెన్.

(ఆ స న చ ర్చ)

* ఉ. ఆసన మొండువేసి, రదియొక్కటలేదని కొంద, అున్నచో
దోసమె ! యంచుఁ గొండలును దోచినయట్లు వివాద మెంతయున్
జేసిరి కొంతసేపు, పయిఁజెప్పిరి కొద్రుపువారికోసమై
వేసితిమంచు వేసిన వివేకులు గుట్టని బైటి కెక్కఁగన్.

ఉ. "కొప్పపువారి కాసనము కూడదు నే"డని కొంద, "తొర ! యే
మప్పగితాత్మలే ! యటుల నాడుట కం"చొకకొంద, "తెంతయున్
నుద్రుతితుల్, తథాపి యది చొప్పడ" దంచును గొంద, తీగతిన్
బ్రహ్మధమంబు వాదమును బాచుకొనన్ బొనరించి రెచ్చుగన్.

* (1911 సం॥ 7వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినిసుండి)

—: రెండవదినపు చర్య. :—

.....మొదటిదినము విక్కిలి వర్షనీయముగా నడచుటచే నాకీర్తి పురం

మ. “ఘనులౌ సత్కవులున్ బుధుల్ శత మిటన్ గన్పట్టుచున్నారు వా రిని గా దంచును గొప్పరంపుఁగవిగారిన్ దెచ్చి యర్పించుటా ప్పూనొ కో!” యంచొక కొందఱాడ, “నదియొప్పుకొ దుల్యుండితండు త క్కినవా ర్గా” రని కొందఱు అందునొకయుక్తికొ జెప్పిరోప్పారఁగకొ.

ఋనందంతటను వ్యాపించి రెండవనాడు పురజనులు చాల హెచ్చుగా సభకు విచ్చేసిరి. సభాభవనము చాలినదికాదు. రంగస్థలమున మొడిటిదినమున నిద్దరు కవులకును సభాధ్యక్షునకును వేసిన మూడుకుర్చీలను గాక నేడెవరిచేతనో నాలవకుర్చీకూడ రంగస్థలమున నుంచబడినది అప్పుడు సభలో నీక్రింది ప్రశ్నోత్తరములు జరిగినవి. (ప్రశ్న) వైఁగా నీ కుర్చీయెందుకు ? ఎవరువేసిరి? (ఉత్తరువు) ప్రయోజనముండియే వేసిరి. (ప్ర) అదియేమి ? (ఉ) కొప్పరపు కవులు కూర్చుండుటకు (ప్ర) నేఁడాయన యవధానము చేయుటలేదు. వారి పని నేడులేదు. వారును నిన్నటివలెనే మనలో కూర్చుండవలెను గాని నేఁ డవధానము చేయువారిలోఁ గలసి కూర్చుండుట యెందుకు ? (ఉ) వారును శతావధానములే కావున. (ప్ర) శతావధానముల కందఱికిని గుర్చీపెట్టవలయునా ? (ఉ) పెట్టవలెను. మనము “Satavadhanies welcome” అని వ్రాసి నాము గాన నీశతావధానిగారికిని గుర్చీ యియ్యవలెను. (ప్ర) మనము “The Satavadhanies welcome” (ఈశతావధానములకు స్వాగతము) అని వ్రాసినాము కావున మనము నిర్దేశించినవారు నేడు శతావధాన మొనరించు చున్న తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులే యగుచున్నారు. వారికి స్వాగతమనినాము. పాడికి స్వాగతమిచ్చువారము మనమందఱమునునై యున్నాము మనలోనివారే కొప్పరపువారును నగుదురు. కావున మనమందఱమును నెచ్చట కూర్చుంటిమో యచ్చటనే వారును కూర్చుండవలెను... ..

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 3 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి)

.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శతావధానము హిందూనాటకశాలలో ముందుగ జరుగుట దట్టించినపుడు ప్రథమదినమున కొప్పరపు సోదరులలో నొకరగుకొప్ప రపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ యనువారు మొడిటితరగతి చూపరులు గూర్చొను గోతిలో వేయబడిన కుర్చీపైగూర్చుండిరి. మరుదినమునగూడ నట్లేజరిగియున్న బాగుగా నుండియుండెడిది. పై నూచించిన ప్రకారము తలతలపెత్తనాలగుటచే ననాలోచనపరులగు నెవరో యొకరు మరుదినమున నింకను గతదినపు విషయ మును బూర్తిపరచు బాధ్యతగల తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతోపాటు కొప్పరపు సోదరునికిగూడ రంగస్థలమున గుర్చీ యిడవలయునని మూడవకుర్చీ నొక దానిని వేసియుంచిరి. దానినెవరువేసిరో యింతవరకు జేలలేదు.....

చ. సభ వినుచుండె నల్లతెరచాటునఁ గొర్రుపు సోదరుండు నీ
గుభగుభతల్లనుం గనుచుఁ గోరికతో నొకచోట నుండె, నా
రభసము చూచితీరవలె రాజదొడంగె బరస్పరంబు నా
నభికులకుఁ వివాదశిఖి, శాంతముగాదది యెన్ని భంగులకొ.

ఉ. ఎవ్వరు తెచ్చిపెట్టిరోకొ ! యెందులకుం గొఱిగాని పీతపుం
జివ్వ, మహాగ్రహ గ్రహవశీకృతులై నటియించు చొండురుల్
ప్రవ్వఁగ నాడికొంచు నొగిఁ బోరి యెంతనివ్రాయువార మీ
నవ్వు ప్రసంగ మెల్లడఁ గనంబడుఁ బ్రతికలందుఁ జూచినకొ.

* ఉ. అంతట నెవ్వరో యనిరి “యగ్రపుఁ బీత మలంకరించె నే
శాంతుఁ డతండ యాసనపుఁజర్చను దీర్పఁగ నొప్పు” నంచు, “మే
లంతియ” యంచు నా గడుగ, నాయన “కొర్రుపు వారి కిప్పు డీ
చెంతను నాసనం బడుగఁ జెల్ల” దటం చనియెకొ దిగిపడ్డికొ.

* (1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 3 వ లేదీ దేశాభిమానినుండి.)

.....అభిమాన మనునది యొకటి పట్టి భాధించుటచే నట్లు చేసియుండురనియు
నాయభిమానావేశము చేతనే, యాకుర్చీని తీసివేయఁజయునని గొందరును, ఆ
కుర్చీ నట్లెయ్యించి కొప్పరపుసోదరు నంచుగూచుండ జేయువలయునని మరి
గొందరును పోరాడుచు నాసభకాగ్రాసనాధిపతులుగ నున్నవారు మూడవ
కుచీఁని వేయఁగదని తీర్మానించినను 2వ కలహము పెరుగుటకు దగు పర్యయ
త్నముల జేయుటయు దటస్థించినదని తెలిసికొనుటకు మిగుల విచారము నొందు
చున్నాము. ఆనాటిసభలోనివారు పాశ్చాత్యవిద్యా వివేకసంపన్నత కలవారె
హెచ్చుగ నుండియు, సాగ్రహాధిపతిగారి యజ్ఞోల్లంఘనజరిపినదీమాడ మన
మిక బాగుపడుటయు నైకమత్యాభివృద్ధి నొందించుకొనుటయు నెట్లో తోచకు
న్నది. అభిమానమునది వదలి యన్నివిషయముల నిష్పక్షపాతబుద్ధితో జూచు
కాలము వెంటనే కొలది కాలములోనైన దటస్థింపకున్నచో, మనమిక యథో
గతిపాలు కావలసి వచ్చును. ... ..

(కొప్పరపు వారు. వే. పర్. కొన్నికి వ్రాసిన యత్తరమునుండి)

.....కుర్చీ అచ్చటవేయఁడనగా కొంద రిదివద్దనియు కొంద రిదియుండవలెనని
యుననుకొను చుండినారు..... నేను వారితో “నిన్నటిదినము దినప కుర్చీ
మీద గూరుచుండలేదా, నారు సభచేయుచుండగా నేను వారి ప్రక్కను గూరు
చుండుట మాత్రము గౌరవమా,..... నా కెప్పటి చోటనే కుర్చీ వేయించిన
యెడల గూరుచుండెదను, సభజూదుటకువచ్చి యేమేమి అభిప్రాయ మెందుల”

ఉ. తార్కికుఁ డమృతాకవి యతఁడుగఁడు హేతువు లేన్న చూపి తీ
వ్రాక్కునిచందమైన నిఁక నాయనకుం బ్రతి చెప్పలేక డు
స్తర్కపుఁద్రోవబట్టి “యెటు తప్పదు యానన” మంచు గోల యా
కర్కశు లాచరించి రధికారితిరస్కరణంబు చూపుచున్.

కని నేను వారలతో జెప్పినను “మొదటవేయట యెందులకు ! తరువాతతీయట యెందుల” కని నడుమగలవారు వాగ్వాదము జరుపుకొనుచుండిరి. అప్పుడు నేనే చెల్చి క్రిందవేయబడిన కుర్చీమీద గూరుచుండ దలంచుచుంటిని యీవాగ్వాదము అవధానము జరిగించు సభాప్రదేశమునగాక ఆ ప్రదేశమునకు వేరుగా నుండు మరియొక చోట జరిగినది.....ఇంతటిలో నగ్రాసనాధిపతిగారు.....
...యీ సంగతిని విచారించి కొంత ప్రసంగము జరిపిరి. ఆప్రసంగము.....
యుక్తియుక్తముగా నుండినది. ... 2000 మంది మహాజనులు కూడిన ఆ సభలో వెంకటాద్రిగారు లేచి “ఆ ఆశుకవిత్వము మాకవత్వము వంటిదికాదు. ఆశతావధానము మాఅవధానమువంటిదికాదు, కావున ఆశతావధాని మాప్రకృను గూరుచుండుటకు మాసరసననిల్చి యుండుటకుదగ”వని...అందుచే వారికిని మాకు ను ఆశు కవిత్వావధానముల విషయమయి కొంచము కలహము ప్రాప్తమయినది ఇందు కొంతిభాగము నడుమ నున్నవారి మహాత్మ్యము.....సర్వపథవర్తులును మిత్రవరేణ్యులును న్యాయప్రియులునగు తమకు యథార్థమును విన్నవించు కొనినాము,

ఉ. వారిని మేము మమ్మమరివారును జూడక యుండినట్లు వి
స్తారము గాగ న్నేహము నెసంగగ జేసిన బుద్ధిశాలివో
ధీరవరేణ్య నీనయవిధిక్ గణుతింపగ ! మాకు శక్యమే
కూరిమి బాపి యా నడుమ గొందరు జేరి మనోవికారముల్
కూరిచి యల్లరిక్ జరప ఫహారముగా డలనెట్టియుండి రీ
వైర మసాధ్యమై ప్రబలవచ్చునటంచును దోచుచుండె లో
నీరస మింతలేక మది నెంతయు న్యాయ్యమై కోరుచున్న వి
ద్యారసికుండవంచును హితాగ్రణివంచును విన్నవించి నా
మీరస మెట్లుమారునో గ్రహింపుమి కీర్తికరా ! ప్రభాకరా !

గుంటూరు, ఏకా.రామయ్య } ఇట్లు విధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బా
గారియింటిలో } రాయ, నెంకట రమణులు. 4-9-11

క. “తిరుపతి వెంకటకవులకు, * సరి కొప్రవువారు, వారిసరసను మఱి వి
ప్రమండి తీరవలె న, క్కొలె దన్యలకు వారు గారు సమానుల్.”

మ. అని బింబప్రతిబింబభావ మిడి యధ్యక్షున్ రవంతేనిఁ గై
కొనకే పట్టినపట్టు నెగుటకునై కోలాహలమ్మున్ దమం
త నెటో సల్పెడి దంటలక గని నితాంతక్రోధబాధాధరం
బునఁ జిత్తంబు పశంబు దప్పటయ్య నాపొంగార్చి యల్లలనక.

(* 1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి.)

ప్రశ్న... అట్టి సమయములో నేడువనిలేని కొప్పరపు కవిగారికిఁగూడ నిందుఁ
గుర్చియేల పెట్టవలెను? ఉ॥ శతావధానులుకనుక. ప్ర॥ అట్లయిన నిచ్చటనున్న
శతావధానుల కందఱికిని గుర్చిలువేయక యొక్క కొప్పరపు కవిగారికిమాత్రమే
మర్చి వేయటకుఁ గారణమేమి? ఇటనింకను బ్రహ్మకీర్తి జానపాటి పట్టాభి
రామశాస్త్రిలవారు కలరు. బ్రహ్మశ్రీ ములుకుట్ల వేంకటకృష్ణశాస్త్రిలవారుగలరు.
ఇంకను బల్లరుగలరు పీఠెల్లరు శతావధానులుకదా? వీరికందరికిని గుర్చిలు
పెట్టవలయునుకదా? ఉ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర కవులతో సమానముగాఁ గవి
త్వము చెప్పగలమని పచ్చువారందరికిని గుర్చిలు వేయవలసినదే. ప్ర॥ ఇతర
శతావధానులకుఁ గుర్చిలు వేయవలసివచ్చినవారినిఁ బరీక్షించి మఱియొక
వలెనా! కొప్పరపువారినిమాత్రము మన యిష్టప్రకారము కూర్చుండఁ జెట్ట
వలయునా? ఉ॥ కొప్పరపుగవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమానులు
గానఁ కూర్చుండఁజెట్టవలెను. ప్ర॥ ఇతరులుకారా? ఉ॥ సమానులమని
రమ్మనుడు. ప్ర॥ కొప్పరపువారికేల యాప్రశ్న లేకపోవలె? ఉ. వారు
సమానులు కనుక. ప॥ మనమా? యానిర్ధారణము చేయువారము. అయినను
సభాధ్యక్షులయొత్తరువును దీసికొండము, అని సభాధ్యక్షుల యొత్తరువును
గోరి వారిక్రిందతీర్పును జేసిరి:— “నేడీగుర్చిలు ఇచ్చటనున్నవారి తార
తమ్యము వెంచుటకై వేయఁబడినవికావు. అవధాన మొనర్చువారు నిరాతంక
ముగా సభ్యులకు దృగ్గోచరులగుటకై వేయఁబడినవి. వీరికి మించి మఱియొక
శతావధానికే గుర్చినిత్తుమేని విగిలిన శతావధానులకందఱికిని గూడ నీయవలసి
యందును. అట్టిచ్చిన మన యద్దేశమేచెడును. నేడవధానముచేయువారి
యందుఁ బ్రత్యేకముగా లక్ష్యముండుటకుఁగదా మనము వీరభయాలకును
గుర్చిలు పెట్టినాము, శతావధానులమని పచ్చువారికెల్ల గుర్చిలఁ జెట్టుదుమేని
మనయూహకు భంగమురాదా? వారు వీరితో సమానులగుదురా! కారా! యను
వాదము పెట్టుకొందుమేని అది సంవత్సరమునకైనను జేలదు..... అగ్రా-

చ. మనమున వేంకటేశ్వరుడు “మాటికి నక్కట! వీర లిట్టులే
గొనగొనలాడుచుండెదరు కోవిదమార్గ మెఱుంగలేరు ధీ
ఖని యగు నీసభాధిపతిఁ గాదని గోల యొనర్తురింక నే
వినిచి యథార్థమున్, సభను వీడఁ గడంగుట కొంత మేలగున్.

క. తెగదీవాదము నేడు వృ, భగఁ జెట్టిరి బందరేగఁ దగు శీఘ్రముగా
నగుబాటుసభకు వచ్చితి, మిగదా! న్మూలవిడిచి, సెలవు మేకొను లెట్లో.

చ. అదియటులుండుఁగాక “సము”లంచును గొప్రపువారి నూరకే
వదిలబడిజెప్పవీరి యపవాదము లీసభవైఁచుఁ గాక యీ
యవనునఁ గొప్పరంపుఁగవి “యట్లనఁ గూడదు త”ప్పటంచుఁ దా
నెద సకలం బెఱింగియు నిశీ! తెరవెల్వడఁ డెట్టి ప్రాజ్ఞుఁడో!

చ. తనకును నస్మదాదులకుఁ దజ్ఞతలోఁ గలవార మూర్ఖుఁ డా
జనుఁ డెఱుంగండుగాక తనస్వాంత మెఱుంగఁ దె, “యెందు కీసహా
సన” మని యావరాదె! తెరచాటది వెల్వడివచ్చి, దానఁ ద
న్నును జగమెల్ల మెచ్చదె యనుంగులు మెచ్చిన మెచ్చకుండినన్.

గీ. భారయొక్కటి మాత్రమే తనకుఁగలదు
దానికెన్నియుండిన మీఁదఁదజ్ఞుఁడొప్పు
తండులమ్ములుమాత్రమే యుండి యెవఁడు
పెద్దిసోపేతముగ భుక్తిచలుపనేర్పు.

క. ‘అన్నమ్మ యవాగువునే, మున్నది లవణంబు తినఁగనోయా!’ యన నా
పన్నుండుదక్క నే సం, పన్నుం డప్పట్ల సిద్ధపడి సాపడెడిన్?

గీ. ఇంతయెఱుంగఁడె! తానింక నెన్నియేండ్లు
క్షుదువువైఁ దుల్యుడగు ? నేరొజడులు తుల్యుఁ
డన్నయంతన యదివిని “యనుముమినుము”
ననక చాటునఁ గూర్చుండె నక్కటకట!

స నాధిపతులు చేసిన యీతీర్పు న్యాయముగానే యుండినను రోగపీడితునకు
చుభ్యము రుచింపనియటులు పక్షపాతపీడితు లగుకొప్పవరకవిపక్షము వారికి
నది రుచించినదికాదు. అందుపై నావలకుఁ బోయి యేమేమాయాలోచించుకొని
మరలవచ్చికొప్పవరపుకవికిఁ గుర్చియాయక తప్పదనియు నాతఁడు తిరుపతివేంక
టేశ్వరులతో సమానుడనియు నుడివిరి. ... ..

చ. సభయెటులుకొ జెడెకొ దుడకు సాగమి నిక్కువ, మంతరాములం
గుభసభ లేర్పడెకొ ; * వృథగ 'గొప్రపువారును వీరుదుల్య' లకొ.
రభసము నెత్తిపై బడియె; రాదగు నెద్దియొ వచ్చుగాక యే
విభయము ! నిక్కముం బరికి మేలనిపించెదగాక ధీరులకొ.

క. తగనమయిందిది యిప్పుడు, మొగ మోడంగరాద, నుంత మొగ మోడినచో
నగుదురు పండితు లిపు డిది, వెగటయ్యను బిదప సారవిత్సవృత్తమా.

గీ. ఇంటిపేరుమాత్ర మేకమైనంతనే
తగినజాతియగునె తనకు ! దాని
కెన్నియెన్నియట్టి వేకమ్ముగావలె
గవియటన్న మాత్రం గలదె ఫలము!

క. తనకాణాచిని దూరగు, డని యెఱిగియు నెవడు జ్ఞాతి కర్పించెడి బా
లును, గొప్రపుసోదిరు డీ, ధనమునకుం దగఁడు మిగుల దవ్వగు కతనన్.

పీ. చరికొండధర్మం దార్జన చేసె నీపీత మేలె దేవేంద్రుడై యెన్ని నాళ్ళొ,
అవలఁ బట్టాపల్లమై భట్టునకు వచ్చె నెల్లారి రాఘవుని కది చేరె
మాడభూషికి నది తోడివేదంబయ్యె దిరువతి వెంకటేశ్వరుల కట్టె
తగిన వారికి వారు దఖలునేయక యన్న నాత్మే పణకుఁబాత్రులగుటద్రవము

గీ. కొప్పరపువారియ్యెడఁ గూరుచుండి
నిర్వహించుట సున్న ; యఖర్వధార
ణాబలములేక నుంటేని నడువనట్టి
పనికిఁ బుట్టిన దీపీతధనము ఘనము.

మ. వినమే భోజని యంతవాడు ఘనదోర్నీర్వ్యండు శ్రీవిక్రమా
ర్కునిపీతమ్మునఁ గూరుచుండుటకునై కోర్కుల్ పిసాళింపఁ బో
వునెడన్ బంగరుసాలధంజికలు “పో! పో! దీనఁగూర్చుండునా
ఘనయోగంబదిసికు లే”దనవె? చక్కంబోడె యాధీరుఁడున్.

క. కావున నున్నయథార్థం, భావివృత్తమాట యొప్పు నటు పూర్వంపుం
గోవేదులసరణిగన్నడు, నేవెడఁగలొ పలుకుమాట లెవడు గణించుకొ.”

చ. అని కృతనిశ్చయండుయి హృదంతరమందలివాణి యూతగా
వినయము తోడుఁగా నిలిచి వెంకన కొంకొకయింతలేక జం

* శ్లో. హేమ్మః ఖేదోన దాహేన చేచ్ఛదేనకషణేనచ, ఏతదేనకరం దుఃఖం
యద్దంజాసమతోలనం. (పండిత రాజశతకము)

కనునది దగ్గరపై చన జ్వరాల్లికి మామై కృశించియుండియున్
ఘనతరస్థువునది తెలుగునా నిటు నల్ల సయ్యక్తమ్మగఁ.

చ. "గురుకులవాసము" సలిపి కూరిమి మాధుకరంబు వారముల్
జరుపుచు నమ్మ గాని యొకసాధ్యుని "అమ్మ" యటంచు "బా" బటం
చూరులను గొల్చి నేర్పితిమి యెండొక కాస్త్రము, పండితుల్ "సెబా
నుర !" యని మెచ్చ బద్దెములు శ్లోకములు రచియింతు మాకుగఁ.

ఉ. కొప్రపువారునుంగవులె, కొప్పపువానికి మాకు విద్వబో
నుప్రథితంబువార, యది నూపు లెఱుగుదు రల్లవారలే
ప్రప్రథమత్వమందినను బాల్కుడ దియ్యెడ వాసనంబు న్నా
య్యప్పతిభక్త జెలంగెడి మహాత్ము లెఱుంగర ధర్మ పద్ధతుల్.

క. అల సుబ్రహ్మణ్యుడు తా, నెలమిన్ బాడునెడ నూరకేయుండును స
భ్యులలోన వైధ్యనాథుడు లలి నీతఁడు పాడుపట్టులను నతఁడట్లే.

క. నములైనను లేకమహో, త్రములైనను నొకని పెండ్లితటి నందలమం
దిముడఁ దలంపరు వేటొక, రమలినహృదయులకు సర్వ మవగతమేకదా!

ఉ. వాదముకొన మొప్పుదము వారలె హెచ్చని, యట్టులేని యె
ట్టిఁదగు మాకు నేర్పడిన యీసభ మాసరిగౌరవంబు మీ
రేదెనఁ జాడలేదె ! పురమేగెడిచోఁ దమశిష్యు పెండ్లిలోఁ,
బాదచరిత్య మాను గురువర్యుల, నట్టులె యట్టితండ్రులక.

గీ. అట్టిచో సామ్యమేలేని యప్పు డిట్టి
చర్చయేటికి "విద్యలో నను" లటంచు
వాసనము వేయుటది గూడ; దన్యథా యొ
సంగిరే వాసనము మాకు సమ్మతంబె.

క. * తగదు తగదు తగద"ంచును, మొగమోటము దక్కియిట్లు ముమ్మాటికిఁ బ
ల్కఁగ నేమని చెప్పుదు! మా, గఁగరా దాసభ్యజనుల కలకలమవలక.

క. "హరిలే దయ్యత లే"దను, తెఱఁగునఁ దిరుపతియఁ దెలిసి తెలియనియటు లా
తిరుపతి భూధరశృంగము, స్మరణకుఁ దగిలించుచుండె సభ్యులకెల్లక.

*...అప్పుడు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటాశ్రమిగారు లేచి "ఇదివఱకును మీలోమీరు
చేసికొను సంభాషణము మీలో మిమ్మును గూర్చిగాన మేమూరకుంటిమి.
ఇప్పుడు కొప్పవరపుకవులు మాతో సమానులని పదేపదే తత్పక్షపలంబులు
చెప్పుచున్నారు. గాన మేము మాటలాడవలసివచ్చినది. కొప్పవరపుకవులు.

ఉ. “పొద్దుటిరీతిఁ జూడఁ బొరపొచ్చెము తిప్పతిఁగ్రాస్త్రీగారి యం
దెద్దియొత్తోచె, వేంకట కవీం ద్రునియం దది గాన రాద, యే
మిది? త్తణమృతా నల మేగతి శీతలమయ్యె! నీరమె
టద్ది! వేండ్రమయ్యె!”నని యారసి చూచిరి కొంద అయ్యెడక.

చ. “అననసరంబు గాన నపుడంత నె పోవఁగ నిచ్చె నిప్పుడో,
వనివడఁ గొంతుపట్టికొనెఁ బట్టుక తిట్టుట తప్ప నిప్పు డిం
క నొక యుపాయ మేదియును గానఁగరా దటు నేయఁ గొంద తొ
య్యనఁ బ్రయత్నింతు చూడు”మనియా దెఘసుండొకఁడొక్కమిత్రుతో

క. ఇటు ఘనమతు లగు కొందఱు, తటకాపశిచూచుచుండఁ దగుఁదగదంచుకొ
బటుమతులు గొంద అనుకొనఁ, జటులతరం బగురనం బెసంగెక సభలో.

చ. విలయపయోధిలోని పటుపీచికల ట్లాగిలేచి వీక స
భ్యులు “సరిగావచించె నిది పోలును” “పోలదు, శక్తి యుండుఁగా
కలఁతిగ నొండొరుకొ బలుకుటారయఁ దప్పగు” “తప్పకాదు ని
మ్మలుపులచంద మిట్టి” దని సారెకు వాద మొనర్చుచున్నెడక.

చ. అది తనుఁగూర్చి కానియటు లన్నియు విం చొకకొంతనేపు నె
మ్మదిగను గూరుచుండె మఱుమాట వచింపక వేంకటేశుఁ, డ
య్యదనునఁ గొప్పపుంగవుల యాత్మలచూపులు కొన్ని వహ్నికిం
గుదురులు గాఁ గనంబడియు గొప్పకు నంతగఁ దప్ప వొయ్యనక.

క. ఒకపాటిబండతన మిం, చుక లొకికవిద్యగలుగు శూరులు మఱి నై
దికవిధిగూగురు దుష్కృత, వికఠితు లొకయిర్వ రట్టివేళఁ గడంకక.

ఉ. లేచి మహాగ్రహగ్రహహలీమసులై కవి వేంకటేశునికొ
నీచముగా నదల్చి “విను నీనెపు డొండొకరుకొ సహింప విం
తే, చదు వెంతయున్న నది యెందుల!”కం చొకకొంత గొణ్ణి సం
కొదముతోడ నయ్యెడనె కొంతుచుజంతుచునుండి రొక్కెడక.

ఉ. నీచత గొక్కువారిని మనీషివిదూరులుగా నెఱింగి నా
నాచపలుల్ వచించు నుడు లంత గణింపఁడు వెంకటేశుఁ, డా

మాతో సమానులుకారు. కాన వారు మాతో సమానముగా గూర్చుండుటకు
మొరొప్పినను మేమొప్పుము. అనిచెప్పిరి.....(అ॥ బో॥ 7వ సం॥ 1911 సం॥)

నీమలత్రోవఁ బట్టక విసీతిగఁ గొందఱు కొప్పుపుక హితుల్
లేచి యథోచితంబుగ లలిక * జని రుగ్గిమహాగ్నిహస్తమై.

క. వారలలోపలఁ గల రథి, కారులు మఱిగొందఱు అనధికారులును గడే
కారులు యత్కించితన్మం, స్కారులు నానావిధ ప్రకారులు తలఁచుక.

గీ. అట్టు లధికారు లధికారులగుచునేగఁ
గ్రొత్త యింతుకయును లేనుఁగొలుపునందు
నేరికి విచారమది యుదయింపదయ్యె
నిక గడేకార్లపోకకు వెవఁడు పాగులు.

ఉ. “సోలఁడుపాలె చాలు” ననుచుకొ పచియింతురుకాదె పెద్దలా
లీల ననంతరంబు లవలేశము దోసము లేక యొప్పె న
చ్చీలసమంచితంబయి యశేషమనీషిచునఃప్రమాదమై
గోలయడంగి యాసభ నుగ్గోష్ఠికీ దాపయి పేర్చిప్రోవునై.

చ. జరిగె వధాన మాపయిఁ బ్రశస్త సమస్త మహాకవీశ్వరో
త్కరహృదయాంబుజాతసతతప్రమదావహహృద్యపద్యవి

* (కార్చర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పాత్రమునుండి.)

...సర్వవిధముల మధ్యవర్తులు ఘనపండితప్రకాండులు నగు సభాధ్యక్షులు
“కొప్పరనియోగికపు లవధాన మొనరించువారితోడిపాటుగాఁ గూర్చుండఁ
జగ” దని తీర్మానించిన వెంటనే యేదో యొక సామను గల్పించుకొని నియోగి
ప్రముఖులెల్లరును లేచిపోయిరి. వీరికి నైదిక కవుల కవిత్వముపై ననూయ
వుట్టినదనుట కింతకంటెఁ బ్రమాణమేమి కావలెను. వీరుసభనుండి లేచిపోవు
టయు వీరు నియోగినైదికకక్ష ప్రధానముగాఁ గలవారని వేవిధములఁ జాటు
చున్నది నియోగికవులసభలు జరుగుచుండినప్పుడు నైదికులిట్లు మిషలు గల్పిం
చుకొని లేచి పోయిరా? లేదు... ..

(ఆర్యమతబోధిని 1911 సం॥ 7 వ సంపుటనుండి.)

...అగ్రాసవాధిపతులు తమకు వ్యతిరేకముగాఁ దీర్పు చెప్పుటచే కొప్పవర
కవిపక్షపాతులు సభనుండి లేచిపోవనెంచి సందును నెదకుచుండిరి. ఇంతలో
వేంకటకాస్తులవారు పైవాక్యములను బరికియుండుటచే నది మిషచేసికొని
సభనుండి లేచిపోయిరి. ఇంతవరకును లైట నిలువఁబడియున్న కొప్పవరపు
కవియు సభనుండి లేచిపోయినవారును గలసి యిండ్లకుఁజనిరి. కలహమునకు
వీజమిది .....

స్తరస్రప్రచారవికత శ్రుతి పురుషసమీపర
ధురతరసాధుగోష్ఠిచితోపేతదిగ్భ్యసభామధురీయై.

ఉ. ఎంతయో మబ్బు వట్టి పని యెట్లయో * చెడునంచు నెంచుచు
న్నంతఁ బటత్పటద్రవ మనంతముగా నుడిగాలి వచ్చి యే
చెంతకొ దుమ్ము దూలిగ నళింపఁగ మబ్బును బాఱద్రొచ్చిన
ట్లంతట నా సభాస్థలము నందలివారికిఁ దోచెఁ బూర్తిగ.

వీ. మును మెచ్చి యిప్పుడీయన యంత చుక్కఁజేసిన నేమిలాభమంచ నెడివారు
మెచ్చినయంతనే వచ్చి నెత్తిని గూరుచుందురే యని కోప మొందువారు
“ఎచట బావా! యన్న నేమది పంగతోటకడ సాగ” దటంచ ముకొనువారు
తాకిమలయ్య నేలా కోరి రీకోర్కె? యంచొక్కొక్కరిఁ బ్రశ్నించువారు

తే. గీ. చర్చలకు నేమి సభ చక్కఁ జరిగెదెదుకు
నపరిమిత మోదమబ్బెఁగా యనెడువారు
సభజరుగ కేమి, యీనాటి † ఛాందసత్వ
మెల్లను నియోగులదటంచు నెంచువారు.

వీ. తా నెంచుకనవలె దగుమనుష్యులు లేరె యంచు నెంకటకవి నెంచువారు
అధ్యక్షుమాటపై వాగిన వేంకటేశ్వరుఁ డిట్లు లనఁడంచుఁ బలుకువారు
అతఁ డూరకున్నచో నావాద మీపాటికైనఁ దేల దటంచు ననెడువారు
“నీవునీ”వనిపల్కి లే వారొ యవ్వారి నెఱుఁగుడే యని చెవిఁగఱచువారు

* తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల గుంటూరి శతావధానపు పీఠిక నుండి.

..... మరల మఱునాఁడు సభ 3 గంటలకు సమకూర్పబడెను. కాని కొన్ని
యనివార్యములగు నంత రాయములచే సభ మానుకోవలసినంత దుర్యోగము
జరిగినను, గుంటూరివాస్తవ్యుల సుకృతముచేతనో, సిద్ధసంకల్పులైన తిరుపతి
వేంకటేశ్వరుల మహిమచేతనో సభ జయప్రదముగా జరిగెను.....

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, పొప్రెటరు, చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల.

† (1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి)

..... పైవానినంతయు బట్టిచూచిన గుంటూరుపోరునకు లీజమును నాటి రచ
పోడణముచేసి దాని నెంతవరకు కొప్పవరకవి పక్షపాతులని బాలునికైనను
చెలియఁగలదు. ఒకరికార్యము జరుగుచుండగా వారితోఁగూడఁ సమముగాఁ

లే. గీ. ఏమనిన నేమి ? తుదకు జయింపఁగలిగి

రే వృథావాక్కులయ్యవి పోవుఁగాలి

కనెడువారు “నిల్లలికినయంతఁబండు

వగునె” యిఁకఁజూడుఁడేమానో యనెడువారు.

గూర్చుండఁగోరుకొనువారు బాలురుకాని ప్రాజ్ఞులు కారుగదా. ఒకడు పెరి
డ్లలోఁ బల్లకినెక్కి నందుగూర్చుండఁ గలహమాడువారు బాలురు కాకమఱివ
రగుదురు. అట్లనే యొక్కరు శతావధానము చేయుచుండఁగా నడుమ నింక
నొకరువచ్చి వారితో సరిగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నము చేయుటయును నొప్పు
చుండును. మమ్మిట్లు గౌరవింపుఁ డట్లుగౌరవింపుఁడని కోరుకొనుట వెంగలి
తనమగును గాని ప్రాధత్వము కానేరదు. అనేక పండితప్రకాండులు కవి
వర్యులు విశేషించి శతావధానము క్రిందఁగూర్చుండుట కంగీకరించి యవధాన
మొనరించువారికి నున్న తాసనము లిచ్చియుండఁగా నా యున్నతాసనము తమ
కుఁగూడ నిచ్చినంగాని లోపలికి రామనుట పిచ్చిపనిగాని మంచిపనికాదనుట
కంగీకరింపనివారిలో న్యాయవృష్టి కలవా రెవ రుండురు ? తిరుపతివేంకటేశ్వర
కవుల సరసను గూర్చుండుటకుఁ గొప్పవరపుకవులు ప్రయత్నించురన నదియే
మొదటివారి యాధిక్యతను వేనోళ్ళ జాటుచున్నది. రెండవవారికిది వాసినిడే
జాలదు. ఇఁక నీప్రయత్నము పరిహాసపాత్రముకాదా ? మొదటిదినమున
వచ్చి సభ్యులందఱును గూర్చుండినతావునఁ గూర్చుండిన గొప్పరపుకవిగారు
రెండవనాడు మఱియొక ప్రయత్నమే? చేయవలసి వచ్చెనో ? తామవధానము
చేయునప్పుడు తా మున్నతాసనములఁ గూర్చుండియుండఁగా శ్రీకృష్ణమాచా
ర్యులవారు మున్నగు శతావధానము క్రిందఁ గూర్చుండిరిగాని తమతో సమాన
ముగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నింపలేదని గొప్పవరపుకవిగారెఱుంగరా? “అక్క
న్నమాదన్న గార్లందలమెక్కిన సాటికి సర్వపు చెఱువుగిట్టెక్కె” నన్నట్లు
తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవు రెంత యున్నతాసనమునఁ గూర్చుండిన మనమును
వంతయున్నతాసనము వేయించుకొని గూర్చుండినమాత్రముననే మనము వారితో
సమానులమగుదుమా ? మనయందు నిక్కమగుప్రజ్ఞకలదేని అది యెచ్చటగూర్చుం
డినను బ్రకాశించుచునే యుండునుకదా... అప్పులలో పంకమధ్యమునఁబడి
యున్న పద్మమునకున్న ఖ్యాతి ఆకాశమునొరయు బూరుగుకొనయందున్న పూవు
లకు వచ్చునా ? కావునఁ గొప్పవరపుకవిగారును దత్పక్షపాతులును నాడుచేసిన

గీ. ఏమియగుఁ ! చెల్వితక్కువయెందు నపజ
యమ్మనకుఁగారణం బది యాచరించు
పక్ష మెన్నటికేనియుఁ బడుటద్రువము
చెట్టివేసముల్ సాఁగవు విదైపట్ల.

ఉ. తక్కినవానికేమి యపధాన విధాన మదట్టులుంలే మిం
పెక్కిన * గీరత శ్రవణ మెంత నుతించినఁగాని తీర దా
చక్కని పాక మెట్లొదవు ! సార మదెంతయు లేక యున్న న
మృక్క ! నిజంబుగాఁగవనమున్న ! నదే యగు నేయునేటికిక.

చ. అనుచు ననేకమార్గముల నయ్యయి వారు ప్రశంస చేసికొం
చును ముదమందుచుకొ జనిరి చూడఁగవచ్చినవా, రమాయలో
మునిగినవారు కొందఱు ప్రబుద్ధులు “తప్పదు వాఁత్రవాసి వే
రును జెడఁదీయలేమె” యని రోజుచు నేగిరి యేదో గొల్లెచుక.

చని పిచ్చిపని. కొప్పునరపుకవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమాను
లనిపించుకొన నెంచునో వారివలెఁ దామును హృద్యావపద్య పద్యకావ్యముల
విరచింపవలె. వారివలెఁ దామును సరసమైనవేద్యంబులగు గద్యకావ్యంబుల
నిర్మింపవలె. వారివలె దామును నేత్రశ్రోత్రశృంగాటకంబులగు పాటినాటకం
బులఁ గల్పింపవలె. వారివలెఁ దామును సులక్షణలక్షితంబులగు లక్షణగ్రంథ
ముల గూర్చవలె. వారివలె దామును మధ్యభాషలందును రసపోషితంబగు
కవిత్యము చెప్పవలె వారివలెఁ దామును శత్రుమధ్యముననైనను నిరాతంకముగా
నపధాన మొనరింపవలె. వారిదేహము లే యున్నతస్థితియందున్నవో యాయున్న
తస్థితియందే తమదేహములను బెట్టినఁ గార్యములేదు. వారి జ్ఞాన మెట్టి యో
న్నత్యమునందియున్నదో అట్టి యోన్నత్యమును దమ జ్ఞానమును నందియుండు
నట్లు చేసికొనవలయును. అంతియేకాని తమవారిలో బలవంతులెవరో దమ్మును
దీసికొనిపోయి బలాత్కారముగా తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సరసను గూర్చుండఁ
బెట్టినను, అంతకంటెను నొకమెట్టుదాటి యాతిరుపతివేంకటేశ్వరకవులఁ బడ
ద్రోసి వాదకూర్చుండిన యాసనములందే వీరిని గూర్చుండఁబెట్టినను దానఁ
దమకు లాభముండనేరదు

* ఇందులకు సంబంధించిన యుత్తరములు గీరతపీఠికలోఁ జూడఁదగు-

క. “పంచశుభం పంచాశుభ” మంచుక బుధులాడుమాట యచ్చుపడఁగ దీ
వించుచుఁ దిట్టుచు మెచ్చుచుఁ, గుంచించుచు నరిగి రంతకుకొ సభముగినెక.

ఉ. ఇంతకుఁ బూర్వమే స్వజనమెల్లరు స్త్రీపురుషులు లాత్మలోఁ
బంతము పుట్టి “శాఖ కిది పయ్య నణంచె” నటంచు నెంచి “వి
క్రాంతి నియోగులంగలుగుఁగాక యెటుల్ మఱి దాని నైదికుల్
గాంతు” రటంచు నక్కవికి గాటముగాఁ బురి నెక్కజేయుచుక.

ఉ. “ఒక్కరో , యిర్వరో ! జనము లుండిరి వేలకువేలు, తాదృశం
బక్కట ! యాసభాసలమునం దొక నైదికమాత్రుఁ డెంతయు
న్నిక్కు గనంబడక బలుకు నే ! నిను నింతటిమాట, విదైలో
నెక్కువతక్కువల్ గలుగు నే యను మంతనె యింతగర్వమే.

ఉ. గర్వముదేమొ చూచెదము గా కిది గుంటురిసీమ, యిద్వైదక
ధూర్వహు లెండతో గలరు తొల్లిటినుండి నియోగు, లిండటల్
దుర్వినయంపు నైదికులతోపలు సాగెడి ! నస్సదాదులం
దర్శనఁ “బ్రక్క నిల్వఁగ నిలిండు దగం” డనుమాటఁ బల్కునే!

* ఉ. మీసము “రెండు బాసలకు మేమె కవీంద్రుల” మంచుఁ దాల్చునా
వాసిని గోలుపుచ్చి మననై పునియోగులచేసఁ జూపి “మీ
దాసుడ” నంచుఁ బల్కెడివిశిష్టున కక్కవిఁదేకయాన్న నీ
వేసములేల ! పాగలును వింతలకోటులు బర్బుకోసమే.

ఉ. “ఉన్నను బాంశితీగరిమ మొండొక నైదికులందు యోజనల్
సున్న” యటంచుఁ † బెద్దవతిశిష్యునిగఁజెప్పెనుగాదె, యేదియో
పన్నిక పన్ని యిక్కపులపంత మడంతముగాక, ఛాందస
త్యోన్నతు లేమిసేయఁగలరో ! కనుఁగొందముగాక నైదికుల్.

* ఉ. దోసమటంచెటింగియును చుందుడు కొప్పఁగఁబెంచి నార మీ
మీసము “రెండుభాషలకు మేమె కవీంద్రుల” మంచుఁ దెల్పఁగా
రోసముకల్గినకొ గవివరుల్ మము గెల్వఁడు గెల్చిరేసి యీ
మీసముదీసి మీ పదసమీపములకొ దలబుంచి మ్రొక్కమే.

(నానారాజసందర్శనము చూడుడు)

† “బుద్ధిజాడ్యజనితోన్మాదుల్ గదా శోత్రియల్” (మనుచరిత్ర)

మ. ఇది గోదావరితీరమంచు మదిలో నేమేమో యూహించెనో
విదితం బండ్లు బలమ్ము చైదికుల్ల కావేసమ్ము లిప్పట్టునం
గుదురంబోమి యెఱుంగఁ జేయవలయున్; 'గుర్ర సమావంబుగా
నొదవన్ రా' దమ్మమాట కర్థమని యేమో! చూత" పుం చుడ్డతిన్.

ఉ. కొప్పురపుంగవీశుఁ బరికొల్పుచుఁ "బత్రిక వ్రాయు ఘిప్పుడే
చప్పన, వారు రేపకడఁ జన్న పయిన్ మన మేమి చేసినం
దప్పునుబాక, మినిసిని దత్కవియ్యగ్మము వాటకంబునం
దొప్పెడిఁ బ్రతమక్కడనె యొప్పుఁబఠించి యొసంగి వచ్చుటల్.

క. వినిపించి యొసఁగ నయ్యెడ, ఘను లందఱు విందు రంత గర్వ మడఁగు నె
త్తని దీనిఁజెట్టికొని వార్, చనునట్లొనరింపకున్న కౌర్యము గలదే!

క. 'అలస్యాదమృతంఽప' మీలాగున వ్రాయు" మంచు నేర్పఱిచి తనున్
గోలగ నెసకొల్పిన మది, డోలాందోళనకు దిగి కడున్ వడఁకుటయున్.

ఉ. పాపము ! కొర్రపుంగవికిఁ జద్యము వ్రాయఁగఁ జేయరాదు; లో
లోపలఁ బూర్తిగా దిగులు లోఁతగిలింపఁగ సాగె; సారె దా
దాపుననుండి బందుగులు ధాన్త్యము నేర్పఁగడంగి రేదియుం
దోఁచు పాప ! మాతనికి "నూయియు గోయియుఁగాఁ" గనంబడున్.

ఉ. 'కాలెటు త్రవ్వవాడ సభ గావుటయే ధ్రువమైనచో, నెటుల్
చాలుదు గచ్చు విచ్చుమెయిఁ జర్చరగంఁబెడి యాశుఘోషచే
దూలుదురే, వధానులు బుధుల్ కవు లాశుకవిత్వ తత్త్వవి
త్సాలవిలోచనుల్ ! చెడుఁగదా ! మును పుండినకీర్తి దీనితో.

ఆ వె. క్రొత్తనీరువచ్చి కూలమ్మఁ బెకలింపఁ
బ్రాతనీరు కూడఁ బైకిఁబోవు
నేమిసేయువాడ నిది వీరెఱింగియు
దిగుమటందు' రనుచు పగచుటయును.

ఉ. ఆముఖవైఖరిన్ దెలిసి యాపులు బందులు పల్కిరంట ! "నీ
కేమి భయంబు వైదికుల కియ్యెడ వాటలు సాగ వెందు నీ
నీమ నియోగినీమ, సభ చేయనె చేయము చేయచో నెటో
నీమహిమంబె మెత్తుము మనీషుల జంకుదు రొండు పల్కఁగన్.

తే. గీ. తెల్లవాతినదాది యేదేని పనికి
పచ్చి రోకిమలను జూడవలయు నట్టి
పండితులు మాకు వ్యతిరేక ఫణితః బోరు
ఎల్లబుధులు తిర్వతివేంకటేశులొక్కా!

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక; సభయెట్లగు? స్కూలునఁ “డెల్లుటి బ”రకా
పదమున నుండె నందొకఁడు, వాదముకొసము స్కూలువారు “పా
పద”మని యిత్తురే సెలవు? పల్కులు వేయును నేల! రేపె పో
యెద రలవారు నీకు జయ మేర్పడు, నోర్పడి యుండు వైదికుల్.

ఉ. పంతుముపుట్టి వా రొకట వాదముకొసము నిల్పిరేని య
ల్లంతన జీవనార్థమగు నాపని యూడెడి, మీఁద దానితోఁ
గొంత యడంగు గర్వ; మది “కుంచెడువోయెను సోలకేగ” నం
చెంతురు లోకు, లెట్లయిన నేమి పరాభవమైన యట్లగుకా.

ఉ. వ్రాయుము ‘మీదు మీసమును వాదములో గొఱిగింతు’నంచు వా
రేయఁగలట్టి డెట్టిదియొ చేతురు, మాతముగాక; నీకు మా
సాయము గల్గ నిట్టి దొక సందియమేటికిఁ ‘గేను’ దెచ్చువో
మాయదియే సమస్తము; వ్రూదము లేకములేదు దీనిలో.

కా. మేమే వ్రాతుముగాని మాకుఁ గవితో నేమింబు ముఖ్యంబు గా
దేమో కొంచెము వ్రాయనేర్చినను మే మీసప్రతిలో లేము; మ
మ్రామోదించదు లోక మట్లగుట నిన్నర్థించుచున్నాము నూ!
మామావ్రాల్పిట నున్నయట్టులుగ సంభావింపు నిశ్చంకగకా.”

చ. అని పలుమాటు చెప్పినను నాత్మకు నన్యులకున్న యంతరం
బు నెఱుఁగు కొప్పరంపుఁగవి పూర్తిగ సందియమున్ విడండ, యా
తనిగతి గాంచియంతట నతంద్రుఁ డొకానొకవృద్ధు పల్కు ‘ని
న్ననఁ బని లేదు, నీకు బిరుదాదు లొసంగిన తప్పు మాదియే.

ఉ. ఐనది యయ్యె నీ కిడిన యాబిరుదమ్ములు నూలులాలులున్
మానుగఁ బెట్టిపొమ్ము మఱుమాట పచింపక యట్లు గానిచో
దీనత మాని పత్రికను దేకువమై లిఖియింపు మొందుచం
దానకు నొప్పుకో’ మన నతం డిది యెట్లును దప్పదంచొగిన్.

చ. మనమునఁ జింతనొందుచు నమాత్యులు చెప్పినయట్టి యంశముల్
గొని తననేర్పు చందమునఁ గొండొకకై తరచించి వ్రాలిన
ర్చిన నది కేలఁబూని దయచేసిరి మాకడ కొక్కయిర్వురిం
తని వచియింప రాని * వినయం బనయంబు మొగముగ్రమ్మఁగన్,

క. వీ రిరువురు మఱికొండఱు, గాఱులు ప్రకటించి పత్రికలు నింపిరి గు
ర్యారుల నివ్వారల నా, చేరువవా రెఱుగుదురు ప్రసిద్ధులె వీరల్.

చ. ఒక్కఁడు 'యథార్థవాది' యగు నొక్కఁడు దా నగు 'సత్యవాది' వే
టొకయొడ రెండు వేసములు నొక్కఁడె తాల్చి పరాక్రమించు ము
న్నొక మహిషాసురుండె కద! యొక్కతొటిన్ శతశస్సహస్రశః
ప్రకటితరూపుఁ డయ్యె నని భాగవతంబు వచించు నంబో!

ఆ. వె. పలుకులేల! 'సత్యవాది' 'యథార్థవా
ది' యనుపదముగమ్ము తిట్టుగాఁగ
మార్చినట్టి వీరి మహిమను నుతియింప
శేషఫణికినైనఁ జెల్ల దంబ!

క. పనిలోఁ బని యివ్వారల, పెను దుండగముల నొకింత వినిచి పిదపఁ ద
క్కినకథ నుపేసెద మింతటి, యన్యతాత్ములఁజూచియెఱుఁగ మంబోయెందున్.

చ. ఇదివఱ కే మొనర్చునట్లులే యవధానము వాఁడునుకొ * సభా
సదు లలరకొ బొనర్చితి, మనంగత మైనను వారు పట్టు ప
ట్టి తుద నెగ్గనిచ్చునెడ నాదుము వీరికి మంచివార మ
య్యది బుధగర్వితం బగుట నందుల కొప్పకపోతి మంచికా!

* "అతివినయం ధూర్తలక్షణం"

*.....19 వ తేదీ పగలు 2 గంటలకు హిందూనాటక సమాజము వారి నాటక
శాలయందు సభ సమకూర్పబడెను. గుంటూరునందలి పౌరులేకాక చుట్టుపట్ల
నున్న పల్లెలవారును నవధానసభాదర్శనకుతూహలులై వచ్చుటచే నినుముచల్లినను
రాలకుండునట్లు నాటకధవన మంతయు నసంఖ్యాకములగు జనములచే నిండి
నిబిడీకృతంబైయుండె, 2 1/2 గంటలకు నవధానము ప్రారంభింపబడెను. ఒకరి
రువురేమి తక్కువయొకాని పృచ్ఛకులు నూర్గురు గూరుచుండిరి. వారును
నూర్గురికి చెప్పటకు సంసిద్ధులైయుండిరి. కాని అవధానలొక్కొకరికొక్కొక్క

♦ చ. ప్రతిఘటియించుచోట నలుపద్యభ్రతుండనుఁ గాక లేక
తృప్తి యగుఁ గాక పోదు టని తప్పుద న్నాయుడుకోస, మిట్లే తి
ర్పతికిని వేంకటేశునకు రాఁ దగులేరది వచ్చె; నేడు నీ
ర్కతికిన మాత్రఁ బోవు నదికా దని యెవ్వరెఱుంగ రంటికా!

క. గాడిదగ త్తరవ్రాతలు, బూడిద బుస్సన్న లెవరో పొల్పినఁ గీర్తల్
పాడఱునెడ “దగ్గినచో, నూడెడిమ క్కుండు నేమికో! తుమ్మునెడక”

క్క పాదముచొప్పున నలుబదిమందికి పద్యములు చెప్పనప్పటికి మ. రా. రా
ఏకా రామయ్యపంతులుగారును, కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారును
బ్రహ్మశ్రీ రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారును మొదలగు పెద్దలు, ‘నలుబదిమంది
చాలరా! ఏల యాయాసము, కాలముచాలపట్టు’ నని వక్కాణించుటచే నాడు
గ గ ం ట ల గు వ ట కు, న ప్పు డ ప్పు డ డి గి న ల్లే ల్ల తా మి ది వఱకు
నా యా రా జు ల వై ర చిం చి న ప ద్య ము ల స భ్య క ర్ణ పే
య ము గాఁ జదువును నలుబదిమందిలో నిరుపదిమందిపూర్తిగా నాలుగు చరణ
ములు చెప్పి, చదివివేసి మిగిలిన యిరుపదిమందికి రెండురెండు చరణంబులచొ
ప్పునఁ జెప్పివేసిరి.....బ్రహ్మశ్రీ వేంకటకాస్త్రిగారప్పటికి జ్వరపీడితులైయు
న్నను వారు తమయృద్ధ్యమును నెఱవేర్చి సభ్యులకుఁ గలుగఁజేసిన బ్రహ్మనంద
మనితరసాధ్యమని వక్కాణించుట తక్క విశేషించి వర్ణించుట నాబోంట్లకు
శక్యముకాదు ఇంక నారోగ్యస్థితిలో వారొనరించు నవధానమెంత యానంద
కఁమై యుండునో యెవరుచెప్పగలరు! నాటిరోజున మిగిలిన రెండుపాదములు
చెప్పి మరలఁ జదువుటకుఁ గొంచెము కాలమేపట్టినను రాత్రి 8 గంటలవరకు
వారి యసమానకవితాసుధాధారలచే సభయంతయు నిస్తరంగంబైన సమద్రము
వలె నుండెను. పిదప “జయజ” యేతిధ్వానములతో సభ ముగింపబడెను. నాటి
రాత్రి హిందూనాటకసమాజమువారి పాండవవిజయప్రదర్శనమున కంతరాయము
కలుగుననికాని లేనిచో ఛధ యెప్పటికిముగిసియుండునో తెలియదు. అపధానాం
తమున నాయాయి పండితులు తమయానందమును వెల్లడించుచు చంపకోత్పలాది
మాలికలచే నవధానుల నలంకరించిరి... .. ఇట్లు,

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, చంద్రికాపీఠస్థు, గుంటూరు 29-2-11

♦ ప్రతిఘటించిన నెంతవాడైన లక్ష్మీంపము (నానారాజసందర్శనము 39 వ
పుటయందు చూడుడు)

ఉ. తప్పుడువ్రాత వ్రాసెడి పృథ్వీరకులేనియు నొక్కత్రోవ నొక్కప్పుడుఁ బోవరై రొక యుదాహరణం దిది నిర్దుమంబ! యీ కప్పల కూత లారయును * 'కాచుమునుక' శివరాముఁ' డంచుఁ దాఁ జెప్పు నొకండు వేరొకఁడు † 'శిష్యుఁడు మూర్ఖు'డటంచు వాఁగెడుక.

క. అపధానమె యెఱుంగనికొ, ప్పవరపుసోదగుల వేయి పాళ్లధికులుగా నెవఁడో యొకండు వాఁయును, శివ! శివ! యవ్వానికెట్లు చేయినడుచునో!

క. ఒక్కటిగా దరయుంగా, దక్కట! పదిగాద యిరువదైనను గాదే! ఒక్కపటి ♦ వేయిరెట్లే, యెక్కిరి కొవ్వంపువార లీతని వ్రాతక.

తే. గీ. కాఖిలొంగొంద తాకాశ సాధ మొకటి

గట్టిపెట్టిరి కొప్రంపుఁ గవులకొఱకు

'ఎక్కరేము మొట్టో'యన నెక్కితీఱ

వలయునని త్రోయుచున్నారు బలముకొలది.

కా. అంబా! యాజగమెల్ల నీవలనఁగాదా! పుట్టి వర్ధిల్లు నిక్కంబుక దెల్పు మసత్యపుంబటిమచేఁ గల్పంతము న్నిల్చుకీ

(పండిత బ్రువలక్షణము అను బండతిట్ల పాత్రము నుండి.)

*.....మఱపుకురాదు దెబ్బ, పొడిమాటలుదాచినఁ బోదు నొప్పి; నన్నరసి యొపండు గాచునిఁక హా! శివరాముడ, స్వామి! యంచు.....

(22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి.)

.....తరువాత నయ్యో యదియట్లయ్యెనే యనువ్యసనముచే గాబోలు వారి శిష్యుడగు వేలూరు "శివరాము" డను చిన్నవానిని పిలిపించి విద్యాధ్యులద్వారా కాలేజీహాలులో నేటికి నాల్గొరోజులకిందట నొక సభగావించి... (సత్యవాది)

† (22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి)

.....సమరంబున కర్ణు డీర్చినట్లు యీ శతాపధానము పూర్తియైన దని చెప్పట కెంతమాత్రము సంశయములేదు.....(సత్యవాది)

(డిబో ఆంధ్ర కేసరి.)

♦ .....వాడు తిరుపతి వెంకటకవులుచేసిన యపధానముకంటె కొప్పరపు కవులు చేసిన యపధానము వేయిరెట్లెక్కువగా నున్నదనుట కెంతమాత్రము సందేహములేదు.....(సత్యవాది)

ర్తింబుట్టించు ననామకప్రజల నెండే గంటివే నొక్కల
శ్శ్యంబుక జూపుము తేదకాస్త్రముల, లేదన్న బురాణములక.

ఉ. కొండొక యీసుచే నెవడొ కొంటెతనమ్మున మాటు పేరితో
నండి యెదో లిఖింప నది యెండొక యూతగ లేచి మాకృత
జ్ఞం దొకరుండు దబ్బులు గొన్నిటి వ్రాయగఁ జొచ్చె నద్దిరా!
“తొండకు చెల్లునాక్షి” యనుతోల్లితిమాట స్మరింపఁ జేయుచుక.

చ. ఇరువదికిండు పత్సరము లేగను వీ రవధానభారముక
శిరమున నూని, యొక్కపుడు చెట్ట లిఖించినవాఁడు లేఁడు నేఁ
డుఱక యెవండొ కొంటె యెదియో లిఖించిన నమ్ము లేట్ల టం
చెటిగియు మాకృతజ్ఞఁడరలే! యది పట్టుక యొలలాడెడిన్.

ఉ. వేయికి నొండె లేక యరవేయికి, నందు సగాన కొండె, గా
దే, యొకనూటికొండె, మఱి యేబదికొండెను గాదు, * నల్ప, దిం
తే! యెటు తప్పిరియ్యెడ నుధిశులు తిర్పతివెంక లేకు లం
చీయనవారేత ఛీ! యనకయే గ్రహించెను మాకృతజ్ఞఁడుక.

ఉ. తప్పదువ్రాత కొప్పరపుఁ దజ్జులకై లిఖించె నెవ్వఁ డో
మొప్పె స్వకాఖకై; యతఁడు పోయినపోకడ లొప్పఁగాక “వా
తప్పప్రసంగ” మంచితనిదారిని దజ్జులు దూఱుచుండ మా
యప్పకు ‘నట్టహాస’ కవి కా నుడు రెక్క వడటితేల్చియో!

† ఉ. అప్పడు “సత్యవాది” యు “యథార్థపు వాది” యు నన్న వేళ్ళతోఁ
దప్పలువ్రాయు వారల విదగ్ధత మాపెడునట్టియూహయే

(1911 సం॥ 9-10 సంచికలు, అభినవ సరస్వతినుండి)

*... శతావధానమే ప్రారంభించి యేయద్దేశముతోనో కొందఱిచే 40 మం
దికే చాలునని యొత్తిపలుకఁబడినమీఁద నంతకే ముగింపఁసెంచి చెప్పుచున్న
వానిలోని యవశిష్టాంశమును నుడువసాగిరి-పూర్వదివసము 40 మంది కన్న
పేరేకాని యవధాన మగ్ధమున నితరప్రసక్తి మొండట. ....

† J. GURUNADHAM, B. A., RAJAHMUNDRY
Editor, Andhrakesari. Dated 13th Oct. 1911

Sir,

Re—Your registered card dated 11th Oct. 1911
you are requested to refer to the Andhrakesari.

యప్పతిలక్ గ్రమ్ముగ రుహదయ మయ్యది తగ్గి వారిపై
నిప్పుడు ప్రేమ పుట్టెడి పడేమిటికన్న! పచింతుమంటరా!

చ అన్యతము వ్రాయుగాక యది యాత్మమనంబలె నొడ్లమక నుఖం
బున నన్యతంబుగాఁ దెలియఁపొల్కిని వ్రాసెను 'సత్యవాది'; పీ
నిని బరమోపకారి యని నిక్కమ చెప్పఁదగుక "యథార్థవా
దిని" మఱి యట్లే చెప్పవలె దిట్టి రసేకులు వీరినెందుకో

చ తనలిఖించు వాఁతలకుఁ దద్దయు మోసము చెంది పత్రికా
జను లపరాధిగా మఱి యసత్యవచన్మునిగాఁగఁ దన్నుఁ దె
ల్పిన నొకమూలఁ గిమ్మనక పేర్చినభీతిని దాఁగినట్టి వాఁ
డన్యతము వ్రాసియు న్నిజము వాపలఁ దెల్పినవాఁడె యాఁగదా!

తే. గీ. * దిద్దుబాటును బత్రికాధిపతి వ్రాసి
"సత్యవాది" యపరాధమునైచి దాచి
నట్టిసంగతి నెఱిగియు నదియె పట్టి వేలఁ
బడు మాకృతజ్ఞుఁడు చెట్టివాఁడు.

dated 29th September 1911, page 6 column 3, when
a 'correction' was published regarding the matter
you have written to me about

I am advised to add that nothing more can be done.

I am, Yours faithfully,

J. Gurunadham, Editor.

M. R. Ry.

R. HANUMAYYA PANTULU GARU, B. A.,

First Grade Pleader, Guntur

(* 29 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరి నుండి)

ది ద్దు బా టు .

గుంటూరు ఆపధానము.

"గుంటూరు ఆపధానములు" అనుపేరట "సత్యవాది" యను ఉపవిలేఖరి
మాకు వ్రాసినలేఖను వెనుకటి పత్రికలో ప్రచురించినాము. అందు
వేలూరి శివరామకృష్ణిగారిచే చేయబడిన శతాపధానము సరిగా చేయబడలేదని
సత్యవాదిగారు వ్రాసెను. ఇది అసత్యమగు లేఖగా మాకు తరువార తెలియ

అ. వె. “ఇంటివాడు గొడ్డుదడి యనఁ బొరుగున
వాడు పాడి”దంచుఁ బలుకురీతి,
మెలఁగు మా కృతజ్ఞ మెచ్చ నాలుక రాద,
యెవని నేని మెచ్చ నిచ్చగించు.

ఉ. చచ్చిన వాఁతఁ బట్టికొని సాకుచు ముద్దికుకొంచు నచ్చనక,
గ్రుచ్చుచు నక్కునందు నిడి కుల్కుచుఁ గన్నుల నద్దికొంచు ని
ప్పచ్చర మైన సామెతకుఁ బాల్పడు మా కుహనావధాని కే
మిచ్చిన నీయనచ్చు నిటు లేనము దా నొడిగట్టి నందుకక.

వచ్చినది. మఱియు శివరామకాస్త్రిగారిని శివరాముడనియు సత్యవాదిగారు
వ్రాసిరి. మేము ఈపేరు కవిత్యము చెప్పటయందు తమ నమ్రత (Modesty)
ను జూపుటకు పహించిన నామమని దలంచి దిద్దుబాటు చేయుకుండ ప్రకటించి
వారము. వీరినిగూర్చి మేము ఎప్పుడును వినియుండకపోవుటచే ఇట్టిపొరబాటు
తటస్థించినది. మరియు సత్యవాదిగారు విద్యాధికులనియు లేఖల వ్రాయుటందు
తమ జవాబుదారి గ్రహించిన వారనియు మేము భావించుటవలన వారిలేఖను
వ్రాయురము జేసివారము. ఇట్టి పొరబాటు గల్గినందుకు చింతిల్లుచున్నారము.

షరా:— ఈదిద్దుబాటునకు మఱియొకలాగునఁ దాత్పర్యమును కల్పించు
చున్న కవితాపత్రికలోని వ్రాత నీక్రింద నుదాహరించుచున్నారము. ఆవ్రాత
తలోని దురాశయును, దెవ్విత్తునయును, అకృతార్థతయు లోనగు సుగుణ
ములు చదువరులే నిర్ణయించుకొందురగాక.

“కృష్ణ—కేసరి! ఈసంగతి పొరపాటుని చెప్పితివటగాదా? ఆంధ్ర
కేసరి—(నవ్వుచు) అది గాదమ్మా! ఆయనపేరు శివరామకాస్త్రియనుటకు శివ
రాముడనుట పొరపాటుని చెప్పితినిగాని తక్కినవిషయమును గుఱించి నేనేమి
యు నసత్యమాడలేదు. ... (1912 సం॥ కవితాపత్రిక 2 వ సం॥ చూ)

రాజమండ్రి 13—10—11

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము నమస్కారములు, అయ్యా! దేశమాత
కార్యదర్శిగారి పేర మీరు వ్రాసిన జాబు చూచితిని. పత్రికానిర్వాహపు
భారమును నేను యితరులపైఁ జెట్టితిని. వచ్చిన యపవిత్రేఖకుల జాబులను నేను
చూచుటలేదు. పత్రికానిర్వాహముఁ జేయువారు గూడ పొరబాటున వానినిఁ
ప్రకటించియుందురు కాని యుద్దేశపూర్వకముగా మిమ్ముగాని తిరుపతికాస్త్రిలు
గారినిగాని తిరస్కరింపదు. కావున మన్నింపవలయునని కోరుచున్నాను.

చ. ఇది యిటులుండుగాక “నది నీడ శ్వపుచ్ఛము నూత. గొన్న” కో
విమలఁ గృతజ్ఞులకై గడువివేకుల గీరతమందుఁ జూచుకో
కది యిచటేల! వారి బులు పయ్యెడఁ దీర్తముగాక, అంబరో!
పదపటిగాధకుకై హృదయపద్మ మొకించుక త్రిప్పు మొప్పగక.

సీ. వినయార్థముగ మేము వినుచుపల్కులనెల్ల నసమర్థతకు గుర్తు లని లిఖించె
* ఘనుఁడైన కాశీకృష్ణుని ఒట్టికొ మాకునై యేదో నూచించెననిలిఖించె

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రప్రతికనుండి)

ఈశతావధానములను గురించి వాయువా రికముందు దమపేరులను వ్యా
సాంతమున ముద్రించుట కంగీకరింతురేని వారి వ్యాసములను స్థలమున్నయెడల
ముద్రించుట కంగీకరించెదము. సత్యవాది, హితవాది, పృచ్ఛకుడు, అని వ్యా
సినయెడల ముద్రించుటకు వీలుపడదు. (అ॥ ప॥ సం॥)

(ఈక్రిందియు త్తరము కృష్ణాఫీసునుండి వచ్చినది)

*...మియవధానము బాగుగ జరిగినదని పత్రికలో వ్రాయుటకంటె యధార్థ
వాదియొక్క వ్యాసమే మిప్రఖ్యాతిని మణింతస్థిరముగ స్థాపించినదనియు,
ప్రజలయభిమానముకూడమిపట్లచూపుటకుకారణమైనదనియునమ్ముచున్నాను...

అవటపల్లి నారాయణరావు.

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

* ...వీరవధానముచేయునపు డగ్రాసనాధిపతి యేదియోవాయుచుండిరి. ఈ
వ్యాతవైకవీశ్వరులు తమవీక్షణములు ప్రసరింపజేయుచువచ్చిరి. (యధార్థవాది)

(అక్టోబరు 6 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

.....అయ్యో, తాము తమపత్రికలో మాగుంటూరు శతావధానము (తిరు
పతి వేంకటేశము) ను గూర్చి యధార్థవాదిగారి వ్యాతవైకవీశ్వరులచేయించుచున్నారని
అందఱక విరుద్ధాంశములును ససత్వాంశములును గలవు అనియన్నియు నాకు
సంబంధించినవికావు. కావున వానివదిలి “కాశీకృష్ణమాచార్యులు (అగ్రాసనాధి
పతి) తన చేతిలోవ్రాసి, స్రగ్ధరావృత్తమనియవధానములకు నూచించె” నను నంశ
ము, నేనవధానపద్యములు వ్రాయుచు గూర్చుండుటయు వారవిచూచుచుండు
టయు, కేవలమనత్యమని చెల్పుచు నా “యధార్థవాది” యెవరో దయచేసి తాము
తెల్పునెడల మీయెడ మిగులగృతజ్ఞుడనై యుండునని వాక్రుచ్చుచున్నాడను.

గుంటూరు,
25-9-11.

ఇట్లు, కాశీకృష్ణమాచార్యులు,
బాలసరస్వతి, శతావధాని.

‡ మమ్ము మన్నననేయు నమ్మహాత్ముల నెల్లఁబక్షపాతులటంచుఁ బడలిఖించె
నది యిది యననేల! యఖిలమృత్యుతిరేకమెటులొనోయెంచి తానటులిఖించె

గీ. “అ” యనఁగ నపశబ్దమా “ఉ”యన నుప
శబ్దమాను “నారాయణస్మరణనేయ
బూతను” నటన్న సామెత పూర్తిగాఁ గృ
తార్థ మగునట్లు నడిచె “యథార్థవాది.”

* తే. గీ. “చేసియో చేయకో మేముచిన్న నాట
‘శతవధాను’ లటన్న మచ్చనొకదాని
గొంటి మది నేఁడు పోఁగొట్టికొందమన్న
‘బాలబాపనోగపు’ మచ్చ పగిడిఁబోదు.”

క. అని వినయంబున మాకుకొ, మనమున నవధానమందు మసలినవినువుకొ
ఘనమతుల మెచ్చ నొడివిన, ననయుండు “యథార్థవాది” కది విషమయ్యెకొ.

♦ క. “మందఃకవి” యను శ్లోకము, నందుకొ శ్రీకాళిదాసునంతటివాఁడే
నిందించుకొనియొందనప్ర, జ్ఞుం దానికి నేవవడిన జడులుం గలరే. 193

క. అతఁడే మందుఁడు ననికొనె, మతిహీనుఁడు కాళిదాసు మఱి యీతనిఁ బం
డితులు నుతించుట వితయను, వితముగద ! “యథార్థవాది” వేఁడులు వ్రాతల్.

‡ (నెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

.....పూర్వపుసంగతి యెట్లున్నను ప్రస్తుతము మాయూరియందు వారుచేసిన
యవధానమునకు సన్మానించుట కభిమానమే కారణమని నిశ్చయముగా జెప్పగల
ము.....(యథార్థవాది)

* (నెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

...మొన్నను వారు (తిరుపతివెంకటేశ్వరులు) స్వవిషయమై చెప్పికొను సంద
ర్భములో పసితనంబున చిన్నబిడ్డచేప్రవచ్చినప్పుడు కాల్చిన రక్షయొక్క మచ్చ
ఆజన్మాంతముండునట్లు వారు చిన్నప్పు డాజ్ఞించిన “శతావధాను”లను మచ్చ
యిప్పటివఱకు నిల్చియుండినదని వచించిరి ఆహా ! ఏమి వీరియభిమానము! కింక
వీంద్రీఘటాపంచానసులనోటనుండి రావలసిదేవా ! వారికిఁగ్రినివారే మచ్చతోఁ
బోల్చుకొనుచుండ మేము వేఱుగఁ జెప్పవలయునా !.....(యథార్థవాది)

♦ శ్లో. మందఃకవియశఃప్రార్థి, గమిష్యామ్యపహాస్యతాం” (మందః, నిర్భాగ్యుఁడు,
శ్లో. “మూఢాల్పావటునిర్భాగ్యామందః” అని నిఘంటు చెప్పచున్నది.

గుం. పీ. 7

ఆ. వె. దీనికేమి తెలివితేటలు లేని జా
 ల్మలకుఁ దగినయాహా పాదములెట్లు
 అనియుఁగాక కేసలానృతమ్ములువ్రాయు
 వారివ్రాత కొక్కనరుస గలదె!

195

క. “మాదిగమంచమునకుఁ దల, యేదెస ?” ‘కాశ్యకప,’ యనఁగ నేదెస ? యట్లే
 పో! దుర్విదగ్ధు లెదియో, సోదకో వ్రాయుదురు దానిఁ జూతురె ప్రాజ్ఞుల్.

చ. ఇతఁ డిటు వ్రాసినకొ సుజనుఁడే యనుకొందము దేవి! యింత కు
 న్నతులు గలారునూ! జగమునకొ మఱి కొందఱు; వారు సుపరిసి
 ధృత గలవారిపైఁదఱుచు దప్పుడు వార్తలు వేయుచుండ్రు “స్వ
 ర్గతు లయి” రంచుఁగూడ పృథగాఁ బ్రకటింతురు దుర్విదగ్ధులై.

* చ. (1) “తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీటి” రనకొ మఱి తీట లేద (2) ‘వేం
 దులు గొని’ రన్న వేదలునఁ దూఁగఁగ లే (3) ‘దసధానమునఁ ద

* పరా: — ఈపద్యమున నున్న (1) మొదటియంశ మిదివఱకనేకులు విని
 యున్నదియే, దీనికి సంబంధించినలేఖలు ప్రకృత మిట లేమిందేసి యుదాహరింపఁ
 బడవయ్యె. ఇక (2) రెండవ యంశమునకు సంబంధించిన లేఖ, గీరతములోనుదా
 హరింపఁబడి యుంటచే నిందు మరిల నుదాహరింపలేదు. సెప్టెంబరు 16 వ తేదీ
 1912 సం దర్బారులోని చట్టి నరసింహారావుగారి వ్రాతగూడ నీయపవాదమునకుఁ
 దోడ్పడుచున్నది. (ఎవరోయొక నెట్టివెంకయటాపలనఁ బ్రేరేపింపఁబడి వ్రా
 సినతలంపు) ఇది శ్రీకవిరాజు క్రిపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవారు నీర సాశుకపవ
 మును గూర్చి వారికిఁ దోచినయభిప్రాయము నాంధ్రభారతిలోఁ బ్రకటింపఁ
 గా నది కూడ మాప్రేరణవలననే జరిగినదని యీ చట్టి నరసింహారావుగారు
 వారి, మమ్మున, దూషించుఘట్టములోని వాక్యరత్నములలోనిది! ఈయన
 సత్యవాదిత్వ మిక్రింద నుదాహరింపబడు దర్బారులోని శ్రీ కవిరాజుగారి
 వాక్యములవలనఁ జేలఁగలదు.

(అక్టోబరు 1 వ తేదీ 1912 నఁ దర్బారునుండి)

.....“ఆ నావ్యాస మొకరి నుద్దేశించి వ్రాయుంబడినది కాదు. నీ నెట్టివెం
 కటాను” ప్రేరణయు నటలేదు. నేనొరల దాక్షిణ్యమునకుఁ గట్టుపడియుండు
 వాఁడఁగాను. ప్రస్తుత మింటిరిటికిఁ బరుగురపధానులు నాశుకవులు బహు
 దేరుట చేతను; వారిపలనలోకమునకుఁబకారము, లాభము, లేదని నామనకిం

ప్రీ" రనినఁ దప్పలేద; రిపునీకరులై తమశేషమిఁదఁ †బ
య్యరు బ్రతుకన్ భవత్కరుణ పొంపిరితో నుఖముఁడి రంచికా. 198

* ఉ. మోసపు రావభాసురుల మోఁతలు నీకడఁ జెప్పనేల ? రా
కానులచైదమల్ దెలియుఁగా ! భవదీయహృదంతరంబు, మా

దోఁచుట చేతను నిడదవోలునభలో నించుక చదివిన విషయమునే విపులముగ
ప్రవాసియుంటిని. దానివలనఁ దమ కింత కినుక వచ్చుటకుఁ గారణములేదు.....

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికాస్త్రి),

మరా :— ఇది యిటులుంచి యీరావుగారి “వెట్టి వెంకటాయ” ప్రయోగసార
స్యమునుబట్టి మన కొప్పరపుసోదరుల పక్షమును నిర్వహింపఁ బూనిన
సంఘాదుసీమలోని సనామకు లెట్టివాగో లోకులు గ్రహించి వీరింబట్టియే
యనామకుల వ్రాతలయందలి గౌరవములను గూడఁ దెలిసికొని “యింత విద్వ
చూపిన” మారావుగారిని మిగుల గౌరవించుతురుగాక. ఇదేతీరుగా మమ్ము
దూషించు బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు గలరు. చదువరులకుఁ దెలియుటకై
వారి పేళ్లుమాత్రీ మిట నుదాహరించుచున్నారము, (1) పాటిబండ నూర్యనా
రాయణరావుగారు, (2) బందా నూర్యనారాయణగారు, (3) మున్నంగి నృ
సింహశర్మగారు, (4) పోచిరాజు సీతారామయ్యగారు, (5) మన్నవ నరసిం
హముగారు, (6) తురుమెళ్ళ వెంకటసుబ్బశర్మగారు, (7) కాళ్ళూరి నారా
యణరావుగారు, ఈ మొదలగువారి వ్రాతలు పెక్కులు, గ్రంథ విస్తర
భీతిచే వాని నుదాహరింపని మమ్ము నవ్వారుమన్నింతురుగాక. అవకాశము
న్నచో మాండు ముందుదాహరించుటయే కాక యుపోద్ఘాతమున దిక్ష్మాత్ర
ముదాహరింపఁగలము. పునిసినవారు దర్బారు, మనోరంజని, అను పత్రికలలోఁ
జూడఁగోరెదము.

† (వేలూరి శివరామకాస్త్రి తెనాలి శతావధానమునుండి)

శ్లో. కేచిచ్ఛ్రీపతి వేంకటేశ్వర కవీ దృష్ట్యాఽఘ శుశ్రూషయా, కేచి
త్యేచి దమిత్రతామ పగతాః కేచిత్పురి త్వాఽంతికే, అభ్యస్యంతిశతావధాన
కలనాం కీర్తిం లభంతే ధనం, తస్మా దాధునికావధానిగుర్భతా హేతూ కవీ
సంశయే.

ములుకుట్ల వెంకట కృష్ణకాస్త్రి శతావధాని.

* (ఫిబ్రవరి 24 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణపత్రికనుండి)

వేటొకచో కైతవశతావధానులను శిక్షకరింద బ్రచురించిన వ్యాస

వేసముఁ బూని పట్టువడి చెల్వెలమై నొకయందు ముకారసా
భాసయి పోయె నంట ! యెటువంటి ప్రబుద్ధులు లేరు ! శాంకరీ. 198

మను మాచదువరులను శిద్ధగా జూడగోరుచున్నాము. ఇట్టిమోసమును చెల్లును తరములు మాకును, బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు వేంకటశాస్త్రిగారికిని రెండు మూడు నెలలనుండియు విశేషముగా వచ్చుచున్నవి శతావధానులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులమని భిక్షుటనమునకు బహులు దేరుచున్న కృత్రిమపురషులనుబట్టి ముందుగ బుద్ధివచ్చునట్లు సత్కరించి యనంతరము పోలీసువారి స్వాధీనము చేయగోరుచున్నారము. లేనియడల, దేశమంతటను విచ్ఛలవిడిగా తిరుగుచు జనులను మోసముచేయుచున్న యీయపాత్రులపనులు తుదముట్టజాలవు.

కైతవశతావధానులు.

జనవరినెల 27 వ లేది సాయంకాలము సుమారు (5 గంటల సమయమున ఎఱ్ఱపాలెములో నివసించుచున్న మద్బాంధవుడును మిత్రుడును నగు మాడపాటి తిరుమలరావుగారి గృహమునకు బోయియుంటిని. అచ్చటనున్న యాస్తరణము (కురిచీ)లలోనొకదానిపైన నొకే క్రొత్తపురుషుడు కూర్చుండియుండెను. ఆయన వయస్సు 80 సంవత్సరములుండును. మిగుల బొడగరిగాని పొట్టికాని కాక మధ్యస్థుడుగ నెత్తును, గిరదాతోగూడిన పెద్దజుట్టును, సామాన్యములుగ నుండిన మీసములును (ముఖమున మచ్చయున్నట్లు నాకు జ్ఞప్తి) గలిగి కొంతవఱకు నుండరపురుషుడనదగియుండెను. ఆయన ధరించియుండిన ఆకుపచ్చరంగుగల కాలువతోగూడ గులాబిరంగుగల పట్టురుమాలు వల్లెవాటుగనుండి వారివేషమునకు లౌకిక వైదికచిహ్నముల కళనొసంగుచుండినది. పెద్దత బొడగన్న పృథు వారికి ననుస్మృతు లొసగు నాకేకారణముననో వారియందట్టి భక్తిభావము కలుగలేదు. అది యట్లుండె నేనును నొక్కచో నచ్చట కూర్చుండిన పిదప వారికిని నాకును నీక్రిందిసంభాషణ జరగెను. (నేను) అయ్యా! తమవాసస్థలమేమి? (నూతన పురుషుడు) 'మాకాపురము బందరు' (నేను) 'తమపేరు?' (నూత) (నిరసనభావము నభివ్యుచ్చించుచు) ఏనోపుల్లయ్యా (నేను) 'తమగృహనామము' (నూత) 'చెల్లపిళ్లవారు' (నేను) (కొంచెములోచించి) ప్రిసిద్ధపండితులగు శతావధాని వేంకటశాస్త్రిగారితో తమకేమయిన బరిచయముగాని బాంధవ్యముగాని కలదా? (నూత) (ముసిముసిగవుతో) మీరాయన — మీరతని నెక్కడజూచితిరి? (నేను) వారిదర్శనము ప్రత్యేకముగ జేయలేదు కాని వారివలన వ్రాయబడిన గ్రంథముల బఠించితిని (నూత) ఏయేగ్రంథములు, (నేను) పలుగ్రంథ

ములు అప్పుడచ్చటనుండిన గృహమేధియును తిరుమలరావుగారును మరియు నాగ్రామస్థులును మరియు నందరును నచ్చట వాడుకప్రకారము కూడియుండగా నాక్రొత్తపురుషుడు తన పాండిత్యమును గొప్పతనమును వెల్లడింప నుద్దేశించి పూర్వకవికృతములగు నవికొన్నియు శతావధాన శ్రేష్ఠులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులచే రచింపబడిన గ్రంథములలోనివి కొన్నియు పద్యములను స్ఫుటముగా జదివి తాము గద్యాల మైనూరు మొదలగు సంస్థానములలో బిరుదముల నందితిమనియు, నానారాజసందర్శనము మొదలగు గ్రంథముల వ్యాసితమనియు నాంధ్రపత్రికయొక్క సంవత్సరాది సంచికయందు తమ పటములు వెలువడినవనియు బలికి తుదకు నేనే యావేంకటేశాస్త్రిని దైర్యముగ జెప్పిరి. విఖ్యాతచరిత్రులగు శతావధానుల చాచూపటముల ననేక గ్రంథములలో సంతకుమున్నే చూచియుండిన నాకు నారు చెప్పవలయునుగూర్చి సందేహము కలిగి నందున వారినగురించి నాకన్న నెక్కువగా నెరింగియుండిన తిరుమలరావుగారి వంకజూడ వారియొక్కయు తదితర సభికులయొక్కయు దృక్పథములు నాయభిప్రాయమునే బలపరచెను. ఇదియంతయు నాక్రొత్తపురుషునకు జెలియకుండునట్లే జరిగెను. అంతట మాగ్రామమందిప్పడున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల లక్ష్మీ పతిశాస్త్రులుగారును కొన్ని కారణములవలన మాయూరియందు వైద్యులుగవచ్చియున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ మండా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులుగారును (వీరిరువురును శతావధాని శ్రీవేంకటేశాస్త్రులవారి శుశ్రూషాగౌరవము నందినవారు) క్రొత్తశతావధానిగారి కభిముఖులైరి. వారిలో లక్ష్మీపతిశాస్త్రులగారికి క్రొత్తశతావధానిగారికిని చక్కని వివాదము జరిగి పిదప సదుత్తరము లీయజాలని యాపండితం ముగ్యుడు తనగుట్టు బయలుపడుననికాబోలు మార్గపాడమునకు దిగెను. లక్ష్మీపతిగారు తుదకు వీరు బూటకులుకాని వేంకటేశాస్త్రులగారు కారని ముహూటికి నొక్కిచెప్పిరి సుబ్రహ్మణ్యముశాస్త్రులగారు దానిని బలపరచిరి. అంత సభముగిసెను. క్రొత్త వేంకటేశాస్త్రులుగారు నాటిరాత్రి తిరుమలరావుగారి యింటనే భుజించిరి భోజనము లయినపిదప మరల మేమందరము సమావేశమై చూచువరకు గృత్రిమశతావధానిగారి ముఖము తొంటికాంతిని గోల్పోయి వెలవెలబారెను. చూపులు దెదరుపాటును బొందెను. అక్కడికి తెచ్చికోలు గాంభీర్యమును సహాయముగ గొని యేదియో వాయువును సభికుల ముఖము జూడజాలక గూర్చుండియుండెను. అది సమయము కాదని మేమందఱము వెల్పితిమి. మరునాడుదయమున వారితో బసంగించు నుద్దేశముతో

ఉ. మోసము తుల్యమైనను “నమోనము” యందుము వేసగాని, కే కానునో తెచ్చుకోఁ దలచి గౌరవముకొ బ్రకటింపె వాఁడు నీ దానుఁడు; సత్యవాదలు ‘యథార్థపువాదలు’ చేయుమోసముల దోసపుఁ దప్పువ్రాతె లివి ద్రోహపుటూహ వెలార్పు నంబికా.

ఉ. దగ్గఱున్నవార ‘లిది తప్పుడువ్రాతె’ యటంచు మోరవై బొగ్గులు వోతు రంచెఱిగి పూర్తిగ నామము డాచె దూరగుల్ నిగ్గది తేలునంతకు ననేక విధముల శంకితాత్ములై మృగిరి * సంశయాంబునిధి మాయలమారి ‘యథార్థవాది’ చే.

201

మేమునచ్చవరకు వారు పలాయన మాత్రమును బరించిన తెలిసెను. పిమ్మట మరునాడు (౨వ జనవరి) మాతాలూకా తహసీలుదారుగారు మ- రా- జీవన రావుగారు మడుపిల్లెయను గ్రామమందుండఁగా నావేషధారి యచ్చటికిబోయి వెనుకటిదినమున నప్పగించిన పాతమునే వారియెదుటజదివి చిల్లరగా రు 50 లు పొందుటకు వాగ్దత్తమును బడసి దానిలో గొంతపైకమును హస్తగతముజేసికొనిరి. అంతలో మావపాటి తిరుమలరావుగారు మధురకు వెళ్ళుట సంభవించి యాసమ యమున తహసీలుదారుగారిని, నరసింహారావు పంతులుగారను, మరియొక న్యాయవాదిగారిని, దర్శించి నప్పుడు కృత్రిమ శతావధానిగారిని గూర్చినప్రసంగము వచ్చినపుడు తిరుమలరావుగారు వారివృత్తాంతము నామూలగ్రము నెరింగించిరి. అంత నావివరత శతావధానిని రప్పించి వారినిగూర్చి కాస్త్రీయమైన చర్య యేల జరపబడగూడదని బ్రశ్నింపగా నావేషధారి తాను పొందిన రొక్కమును మరల నిచ్చివేసి పాదాక్రాంతుడై వేడగా దయదలచి వారినంతటితో వదలిరి. పాపమా విద్వాంసమృత్యునకు అంతకు మునుపు దొరకైన రొక్కముతప్ప వాగ్దత్తమైన రు 35 లు చెందలేదు. ఈకపట వేషధారి ముందెచ్చటికి బోవునో తెలియదు. కాని యాయనకు జయముకన్న పరాభవమే యెక్కువకలుగునేమో యని తలంపవలసియున్నది.

జములాపురపు వేంకటకీషక్ రావు

* ...తమకు యెక్కడికి వెళ్ళిననుదిగ్విజయమేకలుగుననిన్ని మిమ్మును జయించువారుగాని తుడకు తమకు తుల్యులుగాని ప్రస్తుతము యెక్కడనులేరన్న సంగతి నాకు బాగా తెలిసివున్నప్పట్టి యిప్పుడు వుండే కల్లోలములనుబట్టి తమవల్లజరిగిన నిజస్థితి తెల్పుకొనువరకు మనస్సుకు నెవ్వదిలేకయున్నది గనుక అవధానమును గురించి సవిస్తరముగా వ్రాయుకోరెదను.....

K. GANGARAJU.

గీ. ఘనమతులు వల్కుదురు “నూలుకలలాడి
యొక గృహము నిల్పు” మంచుఁ దమ్మక్తి నెఱిగి
కొప్పరము నిల్పు యత్నించెఁ దప్పవ్రాత
లఘు మనక వ్రాసివ్రాసి యథార్థవాది.

202

తే. గీ. ఆడె నీతఁ డపార్థమృ లాడుఁగాక
స్వార్థమును గోరి కాదు దేశార్థమంబ!
ఇల్లు నిల్పు నూటికి నాజ్ఞ యిచ్చువారు
కొప్పరము నిల్పు నీరొక్కొక్కోటికాజ్ఞ!

చ. ప్రతిసభలోన వీడ్కోకఁడు వంచకుఁ డుండు పెఱింగి యెవ్వరో
నతి యొనరించి * “వ్రాయకుఁడు నాయన ! తప్పడు వ్రాత, లార్య న

* (నరసారావుపేట శతావధాన పీఠికనుండి.)

..... ఇల్లునిర్విఘ్నముగ నవధానము పూర్తియైనపిదపనగ్రాసనాధిపతి మొదలగు
పలుమంది పండితులు పలువిధముల వారి పాండిత్యాతిశయముం గొని యాడిరి.
నాటిదినము డిప్యూటీకలెక్టరులగు మహారాజశ్రీ విఘ్నగట్ల రామకృష్ణయ్యగారు,
తహశీలుదారులగు మహారాజశ్రీ రావులపాటి చెలసతిరావుగారు మొదలగు పలు
మంది యుభ్యోగస్థులును, బ్రిడ్జర్లును, ననేక మహాజనులును సభ నలంకరించియుం
డిరి. అప్పట్ల బ్ర|| రావిప్రోలునుబ్బారావుగారు లేచి “వీరిపై ననూయచే
గొందఱు సత్యవానులను పేరుతో నసత్యప్రకటనలు చేయుమండిరి. కావున
నేఁడు జరిగిన యంశములకు భిన్నమైనవ్యాత బయలు చేయనప్పు డీ సభ్యులెల్ల
రును సాక్షులుగానుండ వలసినచ్చునని చెప్పిరి.....

చావలి వెంకట కృష్ణయ్య.

షరా:— ఇంత కట్టుదిట్టముగాఁ బెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగఁజేసి రిజస్టరు
చేసినట్లు కొందఱు యోగ్యులు శ్రమచేసినను పాడువ్రాత వ్రాయునామ విర
మింపనేలేదని యెఱుఁగునని. అందు మమ్మును అగ్రాసనాధిపతి కాశి కృష్ణాచా
ర్యులుగారిని కొంతసఱకు దూటి తుట్టమద వాగిసిన సంక్తులుమాత్ర మీక్రింద
నుదాహరించఁ బడుచున్నవి. ఆపంక్తులవలననే ఆవ్రాయసకాని కడుపుమంట
విస్తవచ్చును.

(1-11-1911 లేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

..... గాగ్రమస్థులు కవీశ్వరులు వచ్చినప్పుడు వాయిద్యములతో నూరేగించుచు

మృతిగ వధానమయ్యె నిటమాన్యులు మెచ్చిరి, శంక గల్గిచోఁ
బ్రతిఘటియించి యిష్టడుగ వచ్చు” ననక బ్రతి చెప్పఁ దొక్కఁడుకా.

ఉ. దొంగ యెవఁడో యుండె నని తోచి దయాఘఁ డెవఁడుగాని “యో
దొంగ! మహానుభావ! యిదె తోచిన వస్తువు పుచ్చుకొమ్ము రా
త్రిం గలగుండు నెట్టకుము దీపము లాటపి” యంచు వేడ నా
దొంగ యటుల్ పొనర్చి తనదోహము మానుట యెందుఁ గంటిమే.

ఉ. అట్టులె యార్యులైనజను లారని వేడుటెకాని దబ్బఱల్
గట్టిగ వార్యు నాజనుఁడు గన్నడి మాటవచింపఁడెల్లరుక
“జెట్టలిఖించు వీఁడె” యని చెప్పచు వ్రేలను దన్నుఁ జూపున
పుట్టనఁ దన్నుఁ గానిగతి భావగభీరత నుండు నొక్కఁడుకా. 208

ఉ. ఎంతనివ్రాతు మీమహితు నెమ్మెలఁ గూటిచి “సత్యవాది” య
న్నతననన్న నట్లనకు’మంచును గుఱ్ఱులు పైత మెంతయుకా,
గాంతురు కోప, మట్టులె మొగమ్ము ముడుంతురీ “యథార్థవాది”య
న్నంత, నిటుల్ వృథా చెడుఁగదా! యొక కొన్ని నుశబ్దముల్ భువికా.

వీ. అద్వైతకబ్బ నుయ్యది తిట్టుగా మాటె బాహ్యశబ్దం బది పాడువాటె
సంభావనాశబ్ద సౌమ్యం బడుగంటె గంధర్వశబ్దంబు ఘనత దరిగె
దామోదరాఖ్యకు దాద్యము ఘటించె చాందనశబ్దప్రళస్తీ చెడియె
కరణిక మృనుషేరు కడకు దుర్ధ్వని నిచ్చెఁ గైంకర్యపదము పాపాంకమయ్యె

మర్యాదతోఁ దీసికొనిపోయిరిగాని తిరిగి వారు వెళ్ళినప్పుడట్టి మర్యాదలేమియుఁ
జేయనందులకుఁ జింతులుచున్నాను. బహుశః కవీశ్వరులు తొందరమీఁద బైలు
దేరుటచే నటుల జరిగియుండునని యూహించడమైనది. (నత్యవాది)

షరా:— వైపరీత్యులగల వ్యాసమును మాత్రము వేసి పతిరీకా సంపాదకుఁడు
మేలుకొని నింతకు మున్ను 48 వ పేజీలోనుదాహరించిన పంక్తులువ్రాసి నిరసించు
టను సూచించెనని యెఱుంగునది, మఱియుఁ బ్రతి స్థలమునందును, ఎవనినో
“శిశ్చోటి, గానిని బంపి కలహమేర్పఱిచి” ఆకలహమును శెద్దచేసిదానిని “తిరు
పతివేంకటేశ్వరులు శెట్టి”రని పత్రికలకు వ్రాయఁ జొచ్చి” రనియెఱుంగునది.

గీ మంచికబ్బమ్మ లెన్నయో మంటఁ గలిసి
తనకులేని దురర్థమ్ముఁ దాల్పుటెల్ల
వాని ధరింపంచు నొకకొన్ని వస్తువుల ఘ
హత్త్వమే కాని వేఱుగా దరయు మంబ.

ఉ. పి రటులుండఁగాఁ దమవివేచన కొందఱు మూల డాఁచి కా
ఖారుచిరాంగికై వలచి కాసరకూసర లొక్కపెట్టి ని
చ్చారతి వ్రామఁ జొచ్చిరి ప్రసక్తికే గాని ప్రసక్తిగా జమిం
దారుల యట్టివారలును దత్తము డాఁచిన నేమనందగుక.

ఉ. పీరు వివేకవంతులుఁ బ్రీతిలులు నేర్వరు లింతెకాక మా
ధీరత గురైఱుంగుదురు తేకువకు న్నిలయంబులయ్యు కా
ఖారుచిరాంగిపాలఁ బడి క్రన్ననఁ బ్రక్కకు పంగి తప్పు మా
పై రహిఁ బెట్టి తప్పుగలవారిని పీడుచు వ్రాసి రంబికా.

ఉ. ఊరును బేరులేని యెవరో యెదియో లిఖియింప నంతగా
భారము దోచదయ్యెఁ గవిబాంధవుడైన భుజంగరావు వి
ద్యారసికుండు దుదారగుణధాముఁడు కాళికు లోఁగి వ్రాయు నా
ధోరణిఁజూచి చిత్తము కుతూహలియయ్యె బదు ల్లిఖింపఁగక.

211

సీ. * కొప్రపు వారలఁ గొమరులకన్న నత్యధికమ్ముగా మన్నినట్టి మేటి
తప్పొనర్చిన వారి దండించు నధికారమునఁ బరమావధిఁగనిన ఘనుఁడు
'అనల మందొకటి చందనమందొకటి' యన్న నుడికి దృష్టాంత మైనడచునుజనుఁ
డవనరంబైనచో నాంగ్లేయులకుఁగూడఁ దగవు దిద్దఁగఁ జాలు ధర్మమూర్తి

తే. గీ. భక్తబాణపరిత్రాణపరుని హరుని
ననుకరించుచు వ్రాసిన యట్టిజాబు

* "...కొప్పరకవులకును మీకును వాక్కలహము కలిగినట్లు తెలిసి వ్యసనపడి
నాను, ఉభయవక్తముల స్నేహసంబంధమున్న వాడనగుటచే నట్లయ్యె, మీ
రవధాన మొనరించునప్పుడు వారి కున్న తానసమియ్యవలెనని కొందరు పట్టు
పట్టుటచే నీవివాద కలిగినది, ఆపట్టుబట్టినవారే కలహకారకులని చెప్పవలసి
యన్నది. ... మీకు వారు వ్రాసిన మొదటి పద్యములలో మీ మీపపునద్యము
నుదాహరించుట యనుచితము, వీటినన్నిటినిబట్టి కృమముగాఁ గలహము పెరిగి

కన్నవనశ్యుల వ్రాతలు మిన్నలగునె
నీకు నీభక్తులకుఁ దిలొకై కజవని.

క. వీరెల్లరు చైదికులని, చైరులు వచియింపవచ్చు వాడునకై, క
న్తూరీపరిమళమాపై, వారింతుత వైరిలకునవాసన లెల్లన్.

తే. గీ. ప్రకృతము భుజంగ రాయభూపాలవరుడు
లేనిపోని ప్రసక్తి మాపైని బాలిపి
నట్టివ్రాతకు మేమిడినట్టి యుత్త
రంబు వినుమంబ! ప్రత్యక్షరంబు గాఁగ.

{ 1911 వ సం॥ నవంబరు 1 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి. }
{ శ్రీరాజా భుజంగరావుగారి పద్యములపై విమర్శనము. }

ఈదిగువ వ్రాయబోవు పత్రికకు బీజభూతములయిన శ్రీరాజా మంత్రి
ప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమిందారువారి పద్యములు, వానిపైవిమర్శనము.

సీ. “తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు గద్వాలాది దేశములకై బోరు చెచ్చికొనిరి
అదియుఁ జిరంతనంబయ్యెఁ ద్రవ్యగణేల యొకవంక రామకృష్ణకవియుగము
నొకవంకఁ గొప్పవరకవియుగమును నెదిరించి బవరమ్ము ఎదలరైరి
వృధఁజేయుచుండిరివిధి ననర్గళమైన కవిత నక్కట! యేమిగల్గెదాన...

ఇందుఁ “చెచ్చికొనిరి” లోనగువాక్సరణి శ్రీవారిహృదయమును బూర్తిగా చెల్ల
డించుచున్నది.

చ. “తిరుపతి. వేంకటేశ్వరులు.....‘వీరుమా
నరసను గూగుచుండుటకుఁ జాలరు, మాసరిగాఁ గవిత్వముకై
విరచనఁ జేయజాలినను వీరలనొప్పెద’ మంచుఁ గొందఱికై
‘గురువులటంచు మమ్మనరు కూడదటంచు’ పచింతుగొందఱికై.”

ఇందలి తుదియంశము నాక్షేపించుటచే గురుశిష్యసంభ్రదాయము నెఱుంగమి
మాచించుటయేకాక గురువనశేమా, అతనికప్పమెట్టివో, యతనియుగమును
శిష్యుడెట్లుతీర్చు కొనవలయునో, యిందులకు వేదములేమి, కాస్త్రములేమి, భార.

నది, నుప్రసిద్ధులగు మీకిప్పుడు జయము కలుగుట యొక విశేషముకాదు
పాధ్యమైనంతవరకు వివాద పెరుగ కుండజేయఁగోరెదను, ... మీకిఁ ఛేదము నితే
రులు కలుగఁజేసివారు....”

జి. రామయ్య

తానులేమి యేతీరుగ మెట్టిలిడుచున్నవో శ్రీవారు బొత్తిగాఁ బరిశీలించక యేదోతీరున నేరముమోప నెంచిరని స్ఫుటమగుచున్నది. చెండవయంశము నెత్తి కొనుట యుక్తముగాఁ దోచినను, అందులకుఁగల బీజమును బూర్తిగా నెఱిగి యుండెయ్యు బానిసెత్తికొన్నచో నపరాధులు నియోగి మహాజనులే యగుదురని సంశయించుటచేఁ గాఁబోలు మెల్లఁగా జాణవిడుచుటచే వీరెట్లో నియోగికవులను బైకిఁదెచ్చి వైదికకవుల నడుగంటఁ జేయవలయునను నుద్దేశముకలవారని విస్పష్టపడుచున్నది.

8. “గీ. ఒక్కకాలమునందు నహోబలుండు
వైదికుండని బ్రామసి సంపన్నుఁ డొకఁడు
పొగడె; నంత నియోగిగా నెగడెనంచు
నొక్కఁడు నిదర్శనముఁ జాపెఁజక్కఁగాను.”

ఈపద్యమును జదివినవారికెల్ల నిది శ్రీవారు వ్రాయునున్న పత్రికకు బొత్తిగా సంబంధించనిదనియు, శ్రీవారికిఁగల స్వకాఖ్యాభిమానమును మాత్రము వెల్లడించుననియుఁ దోచుకమానదు. కాన నుపేక్షింపఁబడియె.

సీ. ‘కొప్పవరపువారు గూర్తరు గంటలో ముద్దుగా నేనూలుపద్దెములను
తిరుపతివేంకటేశ్వరులతో నిరుబాస సాహిత్యమునఁదూఁగఁజాలకుండు...’

ఇందులో శ్రీవారిరువురను సములనుగాఁ జూడవలెనన్నట్లు కొంత ప్రయత్నించిరికాని తుదకు వారిమనోరథము నెఱవేఱక కాఖ్యాభిమానమే వెల్లడి యగుచున్నది. ఏమందురా? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యము మాత్రమే యున్నదనియుఁ గొప్పవరపువారికి ముద్దెన యత్యాశు కవిత యున్నదనియుఁ దెల్పిరి. ఈ ‘ముద్దు’ ప్రాసకోసము వాడినదని చెప్పక తప్పదు. అందులకు శ్రీవారిండు మఱియొకచో వ్రాసిన “ముక్కుతిమ్మన తోడి ముద్దుపల్కులు” అను సీనపాద మొప్పించి తీరును. అది యటులుంతుము. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కొప్పవరపువారితో నాశుకవనముఁ జెప్పుదురో చెప్పురో, వారి యాశుకవిత యెట్టిదో, వీరియాశుకవనమెట్టిదో, యది సభా ముఖమునఁ దేలవలసియున్నది అందుల కెవరి యసామర్థ్యమునలననో గుంటూరియం దీనధ యాఁగిపోవుటచే నది విస్పష్టముగాఁ దేలలేదు. తేలని యంశమును శ్రీవారిండు నిర్ధారణముచేసి వ్రాయుట యెంతవఱకు సమంజసమో చదువరులే నిర్ధారణము చేసుకొందురుగాక - ఇదిగాక, కొప్పరపువారు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములోఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దీసిపోవుదురను నంశము

హిందూ ఋషిపాతము సేనా విలియుచున్నది. రఘువంశమేని సుస్మృతములోఁ బాతముఁ జెప్పలేనివారనియుఁ జెల్లలో విజయవిలాసాదులలో నెద్దాని నేనిఁ బాతము చెప్పలేనివారనియుఁ శ్రీనారాయణాద్రిగా నెఱిగియు నిందుమించు భేదముమాత్రమే యున్నట్లుఁ నూచింపుటచేఁ గొప్పవరపువారు సంస్కృతం ధములలోఁ మంచిసాహిత్యము కలవారేగాని తరుపతి వేంకటేశ్వరులకు నందుక తీసిపోదురనియుఁ గవిత్వములోఁ బూర్ణముగా హెచ్చుదురనియుఁ జేల్పినట్లు ధ్వనివేత్తలు నిర్ణయింపక మానరు. ఇందులకు త్తరము ముందొ వ్రాసికొను పత్రికలో వ్రాసికొనఁదలచి యిచ్చట శ్రీవారి సహృదయత్వమును మాత్రము వర్ణించుటతోఁ దృప్తిఁజెందుచున్నారము.

ఆ. బె. “వీరికున్న విద్య వారికిలేకున్నా, హెచ్చుతగ్గులెన్న నెవరివశము
కాన వీరి వాడకలన నిరర్థము, హాసభాజనంబు నగుచునుండు.”

ఈ పద్యములోని యుత్తరార్థము చక్కని యర్థము కలదుదియే కాని కొప్ప వరపువారి నెవ్వరును నెవ్వరు. ఈవివాదమువలన వారికి లాభము లేకపోలేదు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరలకునే ప్రాజ్ఞులందఱును నవ్వుదురు లేకమును వీరికివివాద మువలన లాభములేదు; అను సంక మిప్పుడేని శ్రీవారి మదికి వచ్చినచో నిట్లు వ్రాయ సాగింపరని తలంచెదము. వలసినచో నీయంశమును సమర్థింపదగు నుత్తరములు కడుఁ బ్రాజ్ఞులచే వ్రాయఁబడినవి శ్రీవారి సన్నిధి కంపుకొను చున్నారము. మఱియుఁ బూర్వార్థములో “ఒకరికున్న విద్య మఱియొకరికి లే” దను సంకముకూడ సత్యదూరమై యున్నది. వివేకానందసన్న్యాసికిఁగల ప్రజ్ఞ తిరుపతి వేంకటేశ్వరలకును, దిరుపతి వేంకటేశ్వరలకుఁగలప్రజ్ఞ “వివే కానందస్వామికిని” లేదని యన్వయించుకొమ్మనినచో, కెప్పనేరము కాని కొప్పవరపువారికున్న విద్య తిరుపతి వేంకటేశ్వరలకు లేదనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. తిరుపతి వేంకటేశ్వరలకున్న విద్యలు కొప్పవరపువారికి లేన న్నచో నేబాలుఁడైనను సమర్థింపఁగలకు కాని దీనిని దేవుఁడేని సమర్థింపనేరఁ డని మనవిచేసుకొనుచున్నారము. వలసినచో ముందు విపులముగా వ్రాసికొనఁ దలంచి యిప్పటికి పండితరాయల శ్లోకమును జక్కఁగా నర్థముచేసికొండని శ్రీవారినిఁ బ్రార్థించుచున్నారము. (ఇందే ౩౫ వ పుట చూ)

ఆ. పా. “కొవ్వపరపువారి గుంటూరువారలు, బిరుదులిచ్చి చాలఁ జెడ్డఁజేసి
రవ్వఁజెల్తు నీకఁతాపధానులు గలి, రంచువారు మడులసెంపలేసి !”

ఈ వ్యక్తుని కర్తవ్యమును గురించి అనుభవము. ఎక్కడనో జరిగిన దానిని గురించి
చింతించి... ఇదిగో కాకపోతే... 'శిష్టిశిష్ట' పరిస్థితిలో... 'ఒకని పెండ్లిలో'

మఱిక్కోడా పల్లకి నిలుక నుంకించు లెంటేని దప్పు" అను నీసపద్యమును జదివికొనఁ బ్రార్థితులు. అది కృష్ణలో నచ్చగుచున్నది అంకాలమ్మకు బాతర సేయువారు శివకేశవులు లేరనికాని, శివకేశవుల కుత్సవ మొనర్చువారంకాలమ్మ లేదనికాని యూహింతురనుకొనుట యనుభవవిరుద్ధ మని మనవి చేసుకొనుచున్నారము.

చ. "వరపరవస్తురంగకృతివర్యుడు పండిత వేంకటాద్వయై
దిరుపతి వేంకటేశులును ధీరతఃఖాని శతాపధానముల్
జరిపెడువాడు డీకొనఁదలంపరు, వారలపైకి శిష్యులక
బురికొలుపం దలంప రిటు బుద్ధులు లేవొక నైష్ఠవాళికై."

ఇందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు శిష్యులను గొప్పవరపువారి మీదికిఁ బుట్టి
కొల్పిరనుట సత్యమునకుమారము. వేలూరి శివరామకృష్ణికి మేము త్తరమేని
వ్రాయలేదనియు, నతఁడెవ్వరో యెవ్వరికో వ్రాసినయు త్తరమును నవ్వారు
వినిపింపఁగా విని దాని సత్యాసత్యములు తెలిసికొనఁదలంచి హతాత్తుగావచ్చి
మేము త్తరములు వినించుచుండగా సభలోమమ్మగలసికొనెననియు మాగురు
పాదసాక్షిగ మనవిచేసుకొనుచున్నారము. 'యథార్థవాదులును', 'సత్యవా
దులును' వ్రాసినట్లే దేవరకూడ వ్రాయబూనుట మిగుల సాహసము. శివరామ
కృష్ణి కొప్పవరపువారికన్న ననేకవిధముల మిన్నయని తమరే యెఱుంగుదురు.
అయినను వివరించెదము. శివరామకృష్ణికి బాణినీయకృష్ణమునందుఁ గొ
ముది పూర్తిగానైనది. పరిభాషేందుశేఖరము చదువుచున్నాడు. కావ్య చాట
కాలంకారములయందుఁ జక్కని సాహితీకలదు చదివినంతలో శిష్యులకుఁ
బాతము చెప్ప శక్తి గలదు. తగుమాత్రము పంగీతములోఁ బ్రవేశమున్నది.
ఇంగ్లీషులోఁగూడఁ బరిచితి యనఁగా 'ఫోర్టు ఫారము' వరకుఁ జదివియున్నాడు.
మఱి కొప్పవరపువారో! పైఁజెప్పిన యంశములలో లేకమును బ్రవేశములేని
వారు. నలసినవో సభాముఖమునఁ దమరే నిర్ణయింపఁగలరు. శివరామకృష్ణి
సంస్కృతమున ధారాళముగాఁ గవిత్వములును కొప్పవరపువారికి దానివ్రసక్తియే
తెలియదు. ఇంక నిరువురకును గల ప్రజ్ఞలు:— 1. తెలుగులోఁ గవిత్వము
జెప్పట, 2. శతాపధాన మొనర్చుట, 3. అష్టాపధాన మొనరించుట, 4. ఆకు
చచన. వైవిషయములలోఁ గూడ సుభయభాషలలో సంపూర్ణ శతాపధానము
హాసర్చినవాడు శివరామకృష్ణి. అసంపూర్ణ శతాపధానమును ఒకభాషలో
ఘాత్రము చేసినవారు కొప్పవరపువారు ఇంకను నిందు జెలిబుచ్చఁదగని పనేక

శివస్వామిలు కలవు అవి యటులుండుగాక. వ్యస్తాక్షర్యాదులు గల యష్టవధానమును జేపితవాడు యెడటియైతడు. మనిపూని నేరేడుకాయను జేసినవారు రెండవవారు. ఇక మఱకు మిగిలినదొక యాశుధార. అందులో వారి యిచ్చవచ్చినట్లు చెప్పని తురేని అతనినే కాక యెవ్వరి నేనిఁ గొప్పరపువా రతిక్రమింతుఁడని తమకుంబోలె మాకును నమ్మకము కలదు. కాని ఆయాశుధారాకవిత్వమునగూర్చి మాకిన్ని సంశయములు కలవు. అష్టదశ వర్ణనలను జేసి యుంచుకొని, వానిని సమయోచితములుగాఁ గల్పింకొని తాత్కాలికముగా నేవో కొన్ని పద్యములుమాత్రము చెప్పఁగూడదా ? అట్లు చేయకుండ భగవంతుఁడేని వారింపఁగలఁడా ? ఇది యటులుండుఁ గాక. భిన్నభిన్నవస్తు వర్ణనములలో వీరికిటియాశుధార పరిసరించునా ? అందు వీ రాశుకవులని పేరుగల యెవరి నేని నతిక్రమింపఁగలరా ? అతిశయింపనిచో శ్రీవారు పైనిజేప్పిన కాపట్యమును నమ్ముదురా ? ఇక నొకటి, అవ్యాజరథనయే యనుకొందము. అందు లక్షణముతప్పకుండునా ? సందర్భముండునా ? ఇదియును నుండుఁగాక. వీరు నిజముగానే సలక్షణముగానే గంట కయిదునూఱులు పద్యములను రచియింతురుగాక ! అప్పుడేని శివరామకృష్ణి నతిక్రమించినవారగుదురా ? శివరామకృష్ణిఁగల ప్రజలలో నేక దేశమందు మాత్రమే యతిశయించు వీరు శివరామకృష్ణి గురువులమగు మామీదఁ గాలుద్రవ్య విసములు గొటిగించె యని వ్రాసినవ్రాత్రు దేవరహృదయము సంతసించి, యద్దానికై పరితాపమందు శివరామకృష్ణి తనకంటె ననేక విషయములలోఁ గేవలము తెలియనివారును నేదో విషయమున నేక దేశమున నతిశయించువారునునగు కవిసోదరులను విద్యా వివాదమునకుఁ బిలుచుటకు మిగులఁ జింతిల్లుచున్నందులకు మాచిచారము పట్టజాలకున్నారము. ఇంకను నీయాశుకవనమునగూర్చి విశేషించి వ్రాయవలసియున్నను, అది యస్యత్ర విస్తరించియుండుటచే నిందుకేఁగించి, శివరామకృష్ణి కొప్పరపువారిపై కేగుటగూడఁ గొప్పరపువారికే గౌరవప్రదమనియు శివరామకృష్ణికి లేశమును గౌరవావహము కాదనియు, నతఁడు మాఁగ్రేణచే రాకయున్నను దమపంటి సత్యసంఘలు నిర్ణయించు విధానమునుబట్టి అనూక మానెత్తికే వచ్చుటచే నందులకు మేము విధిలేక సమ్మతించుచున్నారమనియు, మనవిచేసి కొనుచున్నారము. ఎవరుగాని ఎవరితోనేనిఁగాని యుద్ధమునకొ విద్యావివాదమునకొ కడంగునప్పు డన్ని విషయములును సుభయాలకును సమములుగా నుండవలయునేకాని ఏదో యేక దేశముమాత్రమే యున్నవారొక్కరును, కేటొక్కరనేక విషయము లెఱింగినవారును నైనచో నాయెదిరింపుగాని, జయింపుగాని, హాస్యా

స్వదమనియు విన్నవించుకొను చున్నారము. చతురంగబలములుగల టేనితో నొకవదాతివర్గము మాత్రమేయున్న ముతాదారులనంతదానైయెదిరింప నెంచుచు మీరు మీకున్న గజాశ్వాది వైద్యమును దీసికొనిరావలదనియుఁ బదాతివర్గమును మాత్రమే తీసికొని రంధ్రనియుఁ గలుగంపినచో దమపంటివారయ్యది విశ్వసించు రని మానమృకము; తరువాతఁ దమచిత్తము.

ఇకవైష్ణవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులపై డీకొనఁదలంపరనుమాట కుత్తరము చిత్తగింతురుగాక. గద్వాలదులలో విద్యావివాదము తటస్థించినదని శ్రీవారెత్తి కొనియును మరల నీవిషయ మవ్యథాగా వ్రాయుటచే గద్వాలలో జరిగిన యంశమును బరిశీలించకయే వ్యాసీరనుకొనవలసివచ్చినది. గద్వాలలో నేమి, ఆత్మకూరిలో నేమి, మమ్మెదిరించినవారు శ్రీ వైష్ణవులే, వారిప్పుడు సజీవులైయున్నవారు. ఆవివాదమునకు వైష్ణవత్వస్మార్తత్వములే ముఖ్యహేతువులు. వలసినచో నా సంస్థానాధిపతుల పేరఁ దాము వ్రాయించినచో వారు యథార్థమును దెలుపకపోయి. ఒక భేదముమాత్రము లేకపోలేదు మేము నియోగులము కాక అంతోయింతో ఆంధ్రకవనముగూడఁ జెప్పుచుండుటచేతను, ఈ గుంటూరు మండలములో విశేషించి నియోగి మహాజనులుండుటచేతను, గొప్పరపువాసీమీ ములో నియోగిశిఖామణులగుటచేతను, వారితో సహాసమును విద్యావిషయమున మేము సభ్యులతోపాటుగను, అగ్రాసనాధిపతితో పాటుగను సంగీకరింపని హేతువుచేతను వారికిని మాకును వాదిప్రతివాదిభాషము గల్గుటయుఁ దమపంటి ప్రాజ్ఞులుభయమును సరిచేయ నెంచుటయు, హెచ్చించుటయు, గుంచించుటయుఁ దటస్థించినవి. కాని యే హేతువుచేతనో తారతమ్యవివేచనకై సభమాత్ర మీనీ మనుగాలేదు. ఆక్కడ నట్లుగాక మామాభేదములను సభాముఖమున నా సంస్థానపరీభువులు తేల్చి సమ్మానింపఁదగునీతిని సమ్మానించిపంపిరి. అందులకుఁ గారణము మమ్మెదిర్చినవారు పండితులగుటచేతనని దేవరచిత్తమునకు రానివిషయము కాదు. కాన నిక విస్తరింపఁదలఁపక యింతటితో విరమించుచు నీక్రిందివిన్నపమును జిత్తగింపఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

మ. రా. రా. శ్రీ, శ్రీరాజా మంత్రిప్రగ్గళ భుజంగరావు బహద్దరు జమిందారువారి దివ్యసముఖమునకు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వినయపూర్వకముగా వ్యాసీకొను విజ్ఞాపనము.

ఆర్యవరా!

తమంతటఁదామే యేవో పరిపక్తిగల్గించుకొని “వివాహమహోత్సవశీర్షవన పవ్యరత్నావళి యందలి పీఠిక” యని యుచ్చొత్తించి ప్రకటించిన పత్రికలో మాకును గొప్పరపు సోదరులకుఁగల తారతమ్యమును నిర్ణయింపఁబూ

మటచే మేము మిగుల భక్తులము. మాకును సోదరకవులకును విద్యావివాహ మే
పథ్యలో గల్గినదో యెందులకు గల్గినదో అవివాదమునకు గారకులెవ్వరో అయా
యంశములను దామాసభలోనే దయచేసియుంటచే బూర్తిగా నెఱుంగుదురు.
‘యథార్థవాది’ ‘సత్యవాది’ నామముల నవసరమునుబట్టి ధరించిన సోదరులు గూడ
నాసభలోనివారేయైనను వారువ్రాసిన న్యాతలయందలి విషయముల కేవిధము
యిన ప్రత్యుత్తరము నొసంగజాలక “నిజమెట్లు బయటికిపచ్చునురా! భగవం
తుడా!” యని నిత్యమును బరితపించుచు, మాకుగల యావత్కార్యములను
పఱలుకొని, జీవనోపాధియగు నుపాధ్యాయుడవని, యాస్థాన విద్యత్తయనువానిని
లక్షింపక సుమారు రెండుమాసములనుండి యాగుంటూరునఁ బడియున్న మాకు
దేవరవారి పత్రిక యెంతో సాయమొనర్చుచున్నది! * ఇట్టి తారతమ్యమునకు
నిజముగా దమకంటి విద్యత్ప్రభువులే తగినవారు. మావార్యము నంశము స్తుతి
మాత్రము కాదనుటకు నీక్రిందిపద్యము నుదాహరించు కొనుచున్నాము.

“సీ. ఆస్థాపధానము నాచరించితి నేను సంస్కృతమ్మును గొంతఁ జదివెయుంటి
నాటకమ్ములు పదనములు ప్రబంధముల్ నవలలు మున్నుగా వివిధకావ్య

* ఆర్యులారా! గుంటూరుపురమునం దిదివఱకు రమారమి రెండుమాస
ములనుండి కింకవీంద్ర ఘటాపంచానవాది బిరుదాంకితులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి
వేంకటేశ్వరికవులకును, మ॥ రా॥ శ్రీ కుండిన కవి హంసేత్యాది బిరుదాంకితు
లగు కొప్పవరపు సోదరకవులకును, జరుగుచున్న కలహము సర్వజనవిదితము.
కాని, గుంటూరుపురవాసులు విద్యత్కవినభ నొకటేర్పరచి దానియందున
శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను, శ్రీకొప్పవరపువారిని రావించి విద్యజ్ఞన సమ్మ
తముగ వారివారి సామర్థ్యమును బరిశీలించి గౌరవించకపోవుటచే నాకవుల
కలహము నానాటికి నభివృద్ధిగాంచుచున్నది. దీనితోపాటు హిత, సత్య,
యథార్థ, వాదులసంఖ్యయు హెచ్చుచున్నది. మఱియు నిప్పుడిప్పుడసంబద్ధ
ప్రసంగములుగూడఁ బెరుగుచున్నవి. ఈపైవిషయము లాంధ్రపత్రికా చదు
వరుల కెల్లరకు విశదమైయుండవచ్చును. ఈకవుల కలహమును మాన్యవారొక
రును గన్నడవైరి. గాని, బొంబాయియందుఁ బ్రచురింపఁబడు నాంధ్రపత్రికా
మూలమున బ్ర॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ
భుజంగరావు బహద్దర్ జమిందారుగారిని “కవిపండితసభ నొకదానినిగావించి,
యాసభకు మమ్మును, కొప్పవరపు సోదరకవులను రావించి, మామావిద్యాసామ
న్యముల విద్యత్కవి సమ్మతముగఁ బరీక్షించుటకుఁ దగినవా”రని 1-11-1911

విరచనఁజేసితి నిరుపమానం బగు కవితారసాస్వాదకలనఁగంటి

గ్రంథమృతము జెక్కుఁగాంచితిఁబండితకవులతోఁబలుముఁగఁలియుచుంటి”

పైపద్యమువలనఁ దాము మాయుభయుల తారతమ్యమును సభాముఖమున నిర్ణయింపఁ బూర్ణముగా నధికారము గలవారని మానవ్యకము. మేము వైదికుల మయినను దాము నియోగ్యులైనను బక్షపాతముండు సూచనలు తమపత్రికలోని యంశములు చెప్పచున్నను మేము తమపన్నిధి నీయంశమును సభాముఖమునఁ దేల్చుకొనఁ బ్రయత్నించుచున్నారము కాని యాగీతము కొంత సందియము వాపొదించుచున్నది.

గీ. “కాని యీగతి వాదముల్ గాననైతి

విబుధవరులార ! నాదొక్క విన్నవంబు

ఇచ్చ దీరంగఁ బోరుల గ్రచ్చుకొనుఁడు

దాని ఫల మెదియో దయఁబూని చెప్పుడు”

ఈరీతివివాదములు తాము కాందలే చనుట యొప్పిదమేగాని ‘పగులఁ గొట్టించి తుద్భటవివాదప్రాధి గొడడిండ్డిమథట్టు కంచుధక్క’ ఇత్యాదులు పూర్వపండితులకును నిట్టివాదములు కలవని ఘోషించుచున్నవి. ఒకవేళఁ దాము ‘ఈరీతి వాదము’లనఁగా, ఇట్టి యసమానకత్తులని వ్యాఖ్యానము చేసినచో

తామును కోరిరి. ఇది సమంజసమని ముమ్మాటికిఁ జెప్పితీరవలయును. శ్రీరాజా గారును విద్యత్కవిమంజరులగు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల విజ్ఞాపన నాలకించి యొక పంశితసభగావించి శ్రీకవిద్యయయుగళమును రావించి, నారితే పీరిచే తాపధానాదుల జరిపించి, విద్యత్తల్లజాభిప్రాయానుసారముగ నెవరు జయ మొందుదురో ఆజయము నాంధ్రప్రతికలద్వారా తెలియఁబఱచినయెడల నీకవుల కలహవిషయమై యన్యతప్రతులై కవులకంఠే రెండుపాళ్ళేక్కువగాఁ బ్రయాసపడుచున్న యీహిత, సత్య, యథార్థ వాదుల కొకింత విశ్రాంతినిచ్చిన వారగుదురు. శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మనవి నాలకించి యటులఁజేయుట పలన వారికి నుతిపాత్రులగుదురు; మఱియు లోకమున కంతకును నిజము దెల్పిన వారిగుదురు. కావున శ్రీరాజాగారు త్వరితముగా నొక విద్యత్కవిసభగావించి వారివారి సామర్థ్యములను లోకమునకుఁ దెలియఁబఱచి సంప్రసాదములు కాఁగలరని కోరుచున్నాను. (చివుకుల అప్పయ్యకాస్తీ, సికందరాబాదు.)

(1911 సం॥ 11 నవంబరు ఆంధ్రప్రకాశకముండి.)

మేమొసగు నుత్తరములేదని విన్నవించుకొనుచున్నారము. ఈవిద్యావివాదము నకు ఫలమేమని నెలవిచ్చియున్నారు. పూర్ణమైన ఫలముకలదు. ఎట్లందురా, కవిత్వమున నెట్టిది? ఆకుకవనమున నెట్టిది? ప్రబంధకవనమున నెట్టిది? కవికె గావలసిన సామగ్రియెట్టిది? సామగ్రి లేక కవిత్వము చెప్పబూనుట యెట్టిది? అతనిని గవి యనవలయునా? వేఱుపేరఁ బలువలయునా? అందులకుఁ బూర్వ లాక్షణికు లెట్టిపరిష్కారములను జేసియున్నారు? ఎవరెవరి నెదిరించుట యుక్తము? ఎవరివాగ్ధాటి శుద్ధము? ఎవరిది కాదు? ఎవరిని బండితులొప్పుదురు? ఎవరి నొప్పురు? న్యాయమేది? అన్యాయమేది? అను నంగములు వీనివలనఁ దేలును. దానిపై నొక నెవ్వరును నిట్టి కాలుద్రవ్వుటలును, ఇట్టి యనవసరపు టాసనచర్చలును సలుపకుండురు. ఇట్టి ఫలమున్నది గాన నిది యెందులకని విద్యత్ప్రభువులు నిరసించుట కవులదురదృష్ట మనుకొనవలసి వచ్చుచున్నది. కేవల ముపనిషత్తులనుబట్టి తామే వివాదములకును శోక్యమును గలిగింపఁదలఁపనిచో ననవసరముగా నీయంశము నెత్తికొని, మాలోమేమెట్లో సరికెట్టుకొని మిన్నక యెవరియూనికి వారు పోదలఁచుచు నేవో కొన్ని గంటిభాగవతము లాపల్లెను ఆపల్లెను జరుపుకొనుచు వారిచ్చిన ద్రోహమును సంపాదించుకొనుచు నున్న మమ్ము నిందుఁ జేర్చొనితారతమ్యనిర్ణయమునకుఁ గడంగుటయే యుక్తము కాదు. కలుగఁజేసికొనుట కొప్పితిరేని యనుగ్రహించి సభాముఖమున మా తారతమ్యములను బండితసమక్షమునఁ దేల్చి యీకాలమునకు వికృత నూర్కలోభోజులలో యనుసద్యశమును వహింపఁ బొంధితులు. ఇది నైతిక నియోగికక్షాములకముగాఁ గల్గినట్లు తాము తమ పత్రికలో నూచించియున్నారు. అది సత్యమైయెవరు (మేమునియోగులయెడలద్వేషభావము లేనివార మనునంశమునా పల్లెపూర్ణపట్టుదలలు దేవరవారి మంజువాణీపత్రికయే ప్రకటించియున్నది గాన సందావిషయము లేదు. కనుకనిందు మేమిది చర్చింపక వదులుకొంటిమి, ఎట్లో దేవరమ మ్ముగ్రహించి మామాతారతమ్యములను సభామాలమునఁ దేల్పఁ బ్రార్థించుచు నిందలి తప్పులను మన్నింపవేడుకొనుచున్నారము.

గుంటూరు }
18-10-1911 }

ఇట్లు తమవిధేయులు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

చ. అతని నుతింపఁగా చలద యక్కట ! కాళికు నిట్లు దెండ్రో
వితగఁ బ్రయత్నముచో నలుపుచేళ యభార్థము పత్రికన్ సమం

చితగతి వ్రాసి యిందఱకు సిగ్గు ఘటిల్లఁగఁ జేసి సర్వస
మృతమగు త్రోవఁ ద్రొక్కి బుధమాన్యత గన్న మదర్శినీశ్వరుఁ.

ఉ. సాహస మెంత చేసెనో! యసాధ్యుఁ డతండు, స్వకాఖవారు ని
ర్వాహకులై మహామహులు బ్రహ్మని దిమ్మిగ దిమ్మి బ్రహ్మిగా
దోహద మాచరించునెడ “దోహము కూడదు త” పృటంచు సం
దేహము వీడి వ్రాసెఁ దనతెంపు బుధుల్ వినుతంపుచుండఁగఁ.

ఉ. పక్షముఁ బూని వ్రాయు తమ బంధుల వ్రాతల నెల్లఁ బూర్తిగా
శిక్షయొనర్చుటలేడి విశేషములం బ్రకటించి పత్రికా
ధృక్షత సార్థకంబుగ యథార్థముఁ బట్టి వరించినట్టి యీ
యక్షయసూన్యతాత్మనకు నంజలిసేసిన నబ్బుఁ బుణ్యముల్.

ఉ. సత్యము వ్రాయఁ దొక్కుదుఁడు కాకును లోఁగుటఁజేసి, పత్రికల్
దౌత్యము నేయఁగాఁ దొడఁగె దారిని దప్పి, యిదేమి ! యెంత దౌ
ర్గత్యము దాపరించెఁ గలి కాలమహత్త్యముఁ బట్టి యంచొగి
నిత్యము చింత నేయునెడ నీతికి నీతండు నిల్చె నొక్కఁడు.

క. కల రెందఁజేసి లోలో, పల “నిది యన్యాయ” మనుమఁ బలుకు నియోగుల్
ఫలమేమి! పయికి రావొగి, జెలఁగి పయికివచ్చె నొక్క శివశంకరుఁడే.

సీ. “కస్తూరి” యనుసమాఖ్యఁపొందినట్టి యీతనియింటికిఁ బ్రశస్తి తనయఁగా
“శివశంక” రాభిఖ్యచే నెనంగెడియీతఁ డనుపమప్రఖ్యాతి నందుఁ గాత
తనసేరు సార్థకత్వము దాల్చి నితనిపత్రిక “సుదర్శిని” పేరు దెచ్చుఁగాక
త్రికరణపుద్గిగా దేవుఁడుండుట యెఱింగిన యీతనిమనంబు మనెడుఁగాక

గీ ఇతనివ్రాత యాచంద్రార్క మెల్లబుధుల
మెచ్చనకుఁ బాత్రమై పొరపాచ్చెములను
బెట్టి వ్రాయు వ్రాతల చెంపపెట్టుగా ను
దాహరించెద మంబ ! ప్రత్యక్షుంబు.

220

(సుదర్శినీ పత్రికనుండి)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు.

ఆహా ! కష్టించి గురుకులవాసమొనర్చి పాణినీయవ్యాకృతిపవిత్ర
మయిన యున్నతవిద్య నభ్యసించి యుభయభాషానిరాఘటసాహిత్యముతో

పాటు బహువిధ విచిత్రావధానసహితావద్యహృద్యసద్యశ్శతఘంటకవనరచనా
ధురంధరులై యనేక సలక్షణ ప్రబంధనాటకాది సద్గ్రంథనిర్మాతృశిరోమణు
లయి వివిధవిద్యత్సభారంగభంగవిజయసుధంగభావుకులయి యాంధ్రదేశేంబున
నేకవీరులై విరాజిల్లుచున్న శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును గొందఱిచేగర్వో
పసంహరనీతిబోధలు ! వేదాంతోపదేశములు!! ఔరా!! ఏమి కాలకర్మము!

దైవమిచ్చినమాత్రపుజ్ఞానముతోఁ గొప్పవరపువారు శతావధానలమని
బయలుదేరి వారితోపను వారుపోవుచుండఁగా మధ్యఁ గొండలు గలహాశములు
వారిని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నొక్కచోఁజేర్చి యంగు “పక్షపాత
గౌరవ సూచనమునకో” యనునట్లు వారి సన్నిధిని వీరి కాసనమిచ్చుటయు
‘న్యాయమును బట్టి విద్యావిషయమున మాత్రము మాతో సమానముగా వారి
కాసనము (సీటు) నీయఁగూడ’ దని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులన్నందుపయిని
వారును వీరును గలసి యా తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నానావిధముల ధర్మిం
చుచుండుటయు, దానికిఁ దాళములువేయుచుఁ గొండలు పర్వముఖుల మగిపించు
కొనువారే తమ విద్యాతాగతమ్యవివేకిత్వము నొకమూలఁ ద్రోసి కేవల
గతానుగతిక నేత్యము లయిన పక్షపాతాదులచే పురస్కరించుకొని “తిరుపతి
వేంకటేశ్వరులు సభారంగమున వారి నట్లు తృణీకరింపరా” దనియు ‘నెఱి
యంతటివారు వారనియు నిత్యాది నీతివాక్యములు వ్రాయుచుండుటయు
నందున కాకవికుండరు ‘లట్టి నబజులు చెప్పట యన్యాయమో’ యని వారికి
వారికి సంగిపంగి సలాములుచేయుచు విన్నపము లంపుకొనుచుండుటయుఁ జూడ
నీప్రాంతముల సత్పాండిత్యప్రాధవమునకు దిక్కులేకుండఁ బోయినదనుట కాపం
తయు సందేహము లేదు.

ఏపత్రికలోఁ జూచినను యథార్థవాదులే! న్యాయవాదులే! గర్వము
కూడదనువారే! స్వాతిశయము నలపినవారే! నీతులవ్వారిగఁ గురిసిపోవుచున్నవి
గదా! అబ్బ! ఈనీతు లెవ్వరికి రావు? ఇవి యొకరి కుపదేశించుపట్టుల లోక
సామాన్యములే యయిపోయినవి! అయినను ఇంతటి మహాపరాధము వీరేమి
చేసిరి చెప్పరా! కొప్పవరపువారు విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమాన
గౌరవమును బొందుట కర్హులు గారనుటయా? మేలు!

ఇదియొక తప్పుగా విద్యాస్వాతంత్ర్యాభిలాషు లెవ్వరును ఎంచఁ
జాలరు. ఏమనఁగా? మిట్లలెట్లు పరమెల్లల బలాధిక్యమున కంగీకరించుకో

యట్లే విద్యావులుగూడ వివాదవిషయము వచ్చినప్పుడు మాత్రము పరుల నిర్వ్యుత్తప్రజలనే యంగీకరింపరు. అట్టియెడ సామాన్యప్రజ సంగీకరింతురా? మధ్యస్థులగువారే వారివారి తారతమ్యములను గనికెట్టి యర్హతగౌరవము లేదు వలసియై డెను. అట్లుజరుగనప్పుడు వారే కలుగఁ జేసికొని తమ తారతమ్యములను దెబ్బకొనవలెను. అట్లు గాక, వారు నూరకొని వీరునూరకున్నచో నిక సద్విద్యాపరిశ్రమయొక్క తారతమ్యము తెల్లు గమనింపబడునా?

ఈసాత్త్వికనీతు లుపదేశించు సాధువులు, ఇట్టి సంగతులలో నాత్మదృష్టాంతముల నిచ్చుకొన్నచో లెస్సగఁ దెలియఁగలదు.

కష్టపడి గురుకులవాసముచేసి, యధశ్శయన బ్రహ్మచర్యము లాచరించి యఫ్. యే. బి. యే. పరీక్షలనిచ్చి యనేకములయిన ‘లా’గ్రంథములు చదివి యర్హతాటితో ధర్మశాస్త్రచర్చానిబద్ధమయిన న్యాయవాదముచేయు నొక స్త్రీడరుగారు, పొట్టచింపినను ఇంగ్లీషుముక్క లేక తెలుగైనను బూర్తిగా నెఱుంగక ‘లా’ యన నేమియో తెలియక కాలకర్మశమునఁ బట్టువడిన శుభ్ర పాండిత్యమునుబట్టి గంటకు వందలకొలది యర్థములేని బండ్లయిత్తులను బ్రయోగించి వాదించు నొక చెట్టుక్రింది షకీలు తనతో కోర్టులో సమముగా గౌరవింపబడునప్పు డాతనిఁ జూచి యెట్లుసహించగలరో యూహింతురీగాక.

ఎంతో చాతుర్యముగ, యుక్తియుక్తముగ, రసపోషణముగ, సలక్షణముగ, ద్వంద్వార్థముగ, నర్హ వేగముతో, గర్వోపసంహారాదివ్యాసములు వ్రాయునొక పత్రికావిలేఖుడుగారు, ఇచ్చెవ్వియును చేతగాక టిక్కెట్ యేవో పొడివాటలను అనేకాపద్ధంశములతో గంటకు దస్తాలకొలది బరుకఁ గలఁడను సంతమాత్రమున నొకనింబిచ్చి తనతో సమునిజేసి కూరుచుండఁ బెట్టినప్పు డెట్లు కొఱతొఱలాడునో యోజింతురీగాక.

ఒక భాగ్యశాలిగారు, వివాహోదయందుఁ గాని యన్యత్ర గాని సామాన్యజనుల పంక్తియందుఁ దాము గూరుచుండక రాజబంధుపంక్తియని “కేటాయింపు” గా వేరొక్క పంక్తి తీర్చించుకొని తమతో సమానులయిన రాజబంధువులతోడనే కూరుచున్నప్పుడు సామాన్యజనుల నా పంక్తిలోఁ గూరుచుండఁ జెట్టిన నెంతయగ్రహము వచ్చునో పరిశీలింతురీగాక.

ఇట్లే ప్రతివారును ఆత్మదృష్టాంతముల నిచ్చుకొందురేని సుశిక్షితవిద్యాబలధారేయులయిన తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు శుభ్రపాండిత్యముచేఁ గవలమును

బామరజనమత్యరంజకంబయిన యాశుకవిత్వకవచం బొండు దొడిగిగొనివచ్చిన యొకరు తమతో సమగౌరవమునొందునప్పుడు వారి తల యెంతకంటగించుకొను నో తెలియగలదు.

అనేకులు తమకుఁ దెలిసినది స్వల్పమయినను తమకన్న ననేకగుణముల మిన్నలయినవారినే గడ్డిపరకలనలెఁ దిరస్కరించుచుందురు. అట్టిసంగతిలో సంపూర్ణవిద్యాబలదర్పితులయి రెండువైపులను వాఁడిగల్గి చికిలిచేసిన కత్తులనఁ జెల్లు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు తమకన్న ననేకగుణములఁ జిన్నలయిన కొప్పురపువారిని విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమానగౌరవమునఁ జూడఁదగదనుట తప్పయిదా? వారు కష్టించి చేసిన విద్యాపరిశ్రమయంతమాత్రపు బధికారమున నక్షయ నోచుకొనలేదా?

ఎవ్వరినోని తిరస్కరించఁగూడదనుట సామాన్యధర్మమే. కాని యొక్కొక్కప్పుడు విశేషధర్మము చొ॥ నట్లు తటస్థించక మానునా?

ఉద్యోగస్థులను జూడుఁడు. ఎవరికైనను ఉన్నతోద్యోగమిచ్చినప్పుడు అంతకంటె నెక్కువ (క్వాలిఫికేషన్సు) గుణములుగలవారు “అయ్యద్యోగమాతని నీయఁగూడదనియు నతనికిన్నఁ దనకెక్కువ గుణములున్నదిగనుక, ఆగౌరవము తనకే యిప్పించవలె”ననియుఁ దగవులాడుదురు. అప్పు డీయపనిషన్మత మవలంబింతురా? వేదాంత మవలంబించుటయే ప్రధానమగునెడల సభలును విద్వత్ప్రకటనలును గౌరవములును ఆశించక తపమాచరించుకొనుచుఁ గూరుచుండుట లెస్స అవి కావలసివచ్చినప్పుడు తాతతమ్యగౌరవములును వెంబడినే కావలసి యుండెను. ఇప్పటి జమిందారులు కొండెఱు విద్యత్సంభావనలిచ్చుపట్టుల నీయపనిషన్మత మవలంబించి సమముగా సంభావన లిప్పించరాదా? ఒక్కరికి రు 111రీలు, మఱియొకరికి పట్టి రు 11రీలు నీయనేల? కావునఁ దారతమ్యము గమనించితీరవలెను. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు సత్యము పల్కిరి. “మాకున్నన్నిప్రజలు వారికిలేవు గనుక వారిప్పట్టున మాతో సమముగాఁ బండితాన నమును స్వీకరింపఁదగ”దనిరి. ఆ సంగతి సత్యమొ కాదో విజ్ఞులు తాము ప్రత్యేకముగ సభఁజేయించి నిర్ధారణము చేయలేకపోయినారా? అట్టి తారతమ్య విచారణసభ కెవ్వరురాలో, పచ్చి యెవ్వరు డీల్పడుదురో, వారి నప్పుడే నిరపింపవచ్చునుగా! పత్రికలలో నీపడించి వ్రాయవచ్చునుగా!

గుంటూరుపురవాసు లెప్పరిచేర్బల్మమునకు రహస్యముగా వెంచియో
యినాసభఁ జేయింపఁగైరి అట్లు జరిగినచో, ఇంతమంది కీ వాగ్రతలశ్రమ లేకుండ
నప్పుడే తేలిపోవును. అట్టిభాగ్య మెప్పటికైనఁ గలుగునా? అదిగాక మన
వారు కొందఱు చెప్పినట్లు గౌరవాభిమాననిర్వహణమే యక్కఱలేనియెడలఁ
గొప్పరపుశర్మగారు సభవారందఱతోపాటు సేపక్రక్కనో కూరుచుండక ప్రస్తు
తావధానులతోపాటు సమానముగఁ గూరుచుండ నుంకించిన జెందుకొఱకు? స్వ
గౌరవప్రకటన కొఱకు తరువాత తిరుపతి వెంకటేశ్వరులట్లు వారిని
గూరుచుండరాదనుట యెందుకొఱకు? తమ నిరుపమానవిద్యత్కవిపట్టగౌర
వము నిల్పుకొనుటకొఱకు. తరువాత ఓరిని వారు “మీసములు దీయించెద”మని
రణోన్ముఖులగుట యెందుకొఱకు? స్వగౌరవము నిల్పుకొనుట కొఱకు. కొం
ఱప్పుడు కొప్పవరపుశర్మగారిని ముందు గూరుచుండఁజెట్టుటయును, ఇప్పటికిని
ముందునకు దేఁజూచుచుండుటయు నెందుకొఱకు? స్వజాతి గౌరవముకొఱకు-
వేయునేల? యుక్తిప్రయుక్తులను బ్రయోగించుచు నిట్లు గంభీరవ్యాసములు
వ్రాయుచుండుట యెందుకొఱకు? ఒకరికన్న నొకరు మిన్నలన్న గౌరవము
కొరకే కావున నట్టి గౌరవము కుంకితమగుచున్నప్పుడు మన శాంతిమంత్ర
ములు పాఱవు

కొప్పవరపువారు స్వశాఖవారని గౌరవము మనకున్నప్పుడు మన
యిండ్లకు వచ్చినప్పు డెగువపీటలును గగువపీటలును వేయుదుముగాక. సంబంధ
బాంధవ్యములు నెఱపుకొందుముగాక. అంతియకాని యా మమకారమును
బురస్కరించుకొని విద్యత్ప్రకాండుల నీసడించవచ్చునా?

ఇంతవఱకు వ్రాసినంతలోఁ గొప్పవరపువారి నెంతయు గణించుట
లేనటుల కనఁబడుచున్నయది- కాని, సత్యముగా మాయభిప్రాయమిదికాదు.
విద్యత్ప్రకాండులగు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ద్వారమున వీరినిటు తగ్గించవలసి
వచ్చినదిగాని, లేనిచో దేనియందలి యసాధ్యతచే యతి కుదిరినఁ బ్రాసకుమర
కయుఁ బ్రాసకుదిరిన గణముకుదురకయు, తొంబదితొమ్మిది నిఘంటువులు
ముందువేసికొని షెద్దషెద్ద కవులమనిపించుకొనువారే యొక్కపద్యము వ్రాయు
నప్పటికి మూడుముంతలనీళ్లు ద్రాగి, గుడ్లు మిఠుకరించుచుందురో యట్టి పద్య
కవిత్వము గంగాప్రవాహముట్లు అశ్రమముగా, నాశుధారను పర్షించునట్టి
శ్రీకొప్పవరపుకవిసోదరులు దేవతాసమానులనుట కావంతయు సందేహము
లేదు. మనకండఱకును వారు పూజ్యాతిపూజ్యులే కాని, తిరుపతి వెంకటేశ్వ

బలకొక్క యడ్డుగు చెనుకనే యుండక తప్పదు. ఏమనగా! వీరికున్న యాంధ్రాశుకకల వారికిని అర్హభాటితోఁ గలిగియుండుటగాక విశేషించి విద్యత్ప్రజ్ఞ లెక్కువైయున్నందున వారికి వీరిలక్ష్యములేదు. అదిగాక సత్కావ్యరచనము చేసినప్పుడే కవియనఁదగినది కొప్పవరపువారొక్క గ్రంథమునైనఁ బ్రకటించలేదు. తిరునతి వెంకటేశ్వరులు పంచమవేదమును దృశ్యప్రబంధమొనరించి యాంధ్రదేశమునకు మహాపకార మొనర్చిరి. మఱియు నెన్నేని సత్ప్రబంధములను రచించిరి. వారొకవేళ నొక్కొక్కకావ్యమునఁ బరమావధి ప్రజలుగల మహాపండితకుంజరిముల కొక్కింతజంకిన జంకు దురేమోకాని తక్కిన వారికి దుర్నిరీక్ష్యులు మనము నాలుగు ముక్కలు వ్రాయఁగల్గుదుముగదా యని యేమేమో వ్రాసినంతమాత్రమున వారిలేజము కొఱత పడునదికాదు ఎంతవ్రాసినను ఇంతే. పరమార్థమొక్కటి వినుండు.

చ. పనిగొని పంతగించి ఘనవాతపరంపర లొక్క పెట్టు మే

దిని వడివీనఁ జైలమయదీపిక లాటిన నాఱుఁగాక! శో

భసఘనకాంతివిస్ఫురదభంగభగదగధాశ్చర్యస

స్మణిమయనిత్యనిర్వికృతిమంగళదీపిక లాటిపోవునే.

పరా:— పత్రికాధిపతులందఱును దయయుంచి యీవ్యాసమును దమతమ పత్రికలలోఁ బ్రకటింపఁ గోరుచున్నారము. ప॥ అ॥

(1912 సం॥ ఆక్టోబరు 1 వ తేదీ సుదర్శిని పత్రికనుండి.)

కవుల కయ్యములు.

మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి గారికి విన్నపములు:—

మిత్రమా! లోకమండలమును ఎవ్వరును హితులుగారు కొందరి కిష్టమును గొండెటి కనిష్టము నగుట విధాయకము. లోకానందసంభాయకుడైన కళానాథుడే కొందరిచే బుద్ధివృద్ధిఁబడఁచున్నాడు. చూడలేదే! ఇది విహితంబ కాని, మృమండలమును భాషనేవ నేయుచున్నవారము. సరస్వతీ కటాక్షపీక్షణములకై నర్వదా ప్రతీక్షించుచున్నారము. కావున సారస్వత ద్రోహాచింత మనకు స్వప్నమందును లేకుండునుగాక! చంపవచ్చిన వాడయ్యను నిక్కమగు విద్వాంసుడయ్యెనేని యాతఁడు విద్వాంసుడు గాఁడని యనకుండుముగాక! విద్వాంసులపాదరజస్సును శిరముల ధరింతుముగాక! ఎందువలన? “విద్వానేవ విజానాతి విద్యజ్ఞః పరిశ్రమం, సహి వంధ్య

విజానాతి గుర్తిం ప్రసవవేదనాం" అనునట్లు పండితుని పరిశ్రమము తెల్లలముల కుఁగాక యితరుల కెట్లు తెలియును? దుర్భరమైన ప్రిసవవేదనము, పంధ్య(పిల్లలు కలుగని యామె) కెట్లు తెలియును? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు వారికిని జరుగుచుండెడు ఘర్షణములో నందఱుమును గొలఁదియో గొప్పయో వ్రాసియున్నాము. ఈనడుమ తాము మనోగంజనిలో, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు న్యూనత్వసూచకముగా, కొప్పరపువారినిఁ గూర్చి విశేషించి కొనియాడుటయు నందుపైని మీపురమందలి కార్పెర్ల శ్రీవాసరావుగారు గాని లేక మీరు న్యాయించినట్లు మఱియెవ్వరో బ్రహ్మరత్నస్సు కాని పెద్దకథ నొందు ప్రకటించుటయు నందఱు నెఱిగినదేకదా! మీరేమో యంతఃకలహములను నెంచుచున్నారని వారు వ్రాసినందున కాత్మసించుచు నట్టి కలహబీజములు వారి వ్యాసములో నే ఖూర్తిగా నున్నవిగాని మీవ్యాసములో లేవని మీరు వ్రాసియున్నారు కాని, కలహబీజములు మనవ్యాసములోను స్ఫురించుచున్నవి. కొప్పరపువారినిఁ బొగడినవారు కవిపండితచక్రవర్తులనియుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులను బొగడినవారు సామాన్యులనియు, మీరు స్పష్టముగా వాక్రుచ్చి యున్నారు. పామగపక్షమునఁ జూచితమేని నడుమ నిది యొక కలహబీజము కాదా? అది యటుంచుఁడు; మీరు వ్రాసినట్లు వారు కవిపండితచక్రవర్తులే, వీరు సామాన్యులే. ఇందుఁ దగవుకెట్టిన ప్రయోజనములేదు. కాని, యంత నాత్యయతో మీవాదమున కొక్క యణుమాత్రము నుపయోగము కన్పించుటలేదు. ఈ కవులతాగతమ్యములను గూర్చి వ్రాసినవారొకరిద్దఱు సామాన్యులే కావున వారి వ్రాతలు విశ్వాసపాత్రములు గావని మేము స్పష్టముగా దెల్పచున్నాము. ఏమనఁగా, లోకములో ఘనులైనవాని తమయొద్దకు వీరి యొకింక చదువుకొని పండిత సంపాదనమునకై ముందుగావచ్చి యాశ్రయించిన వారిని తేరదీసి తమమంచుగుణముచే నొండె లేక వారి విద్వత్త్వముబట్టి యొండె వారిని గౌరవించి కొనియాడుట కర్మముయి యున్నది. అందునను మహదాశ్చర్యకరమైన యాశుకవితాప్రవాహము వెల్లివిరియఁజేసిన కొప్పరపు వారినిఁ గూర్చి పెద్దపొగడుట యొకవింతలోనిది కాదు. కాని వారిచే వాగట్లు పొగడఁబడిన మాత్రమున లోకములో నికనందఱును గొలఁదివా రయినారని మన మనుకొనరాదు. వారప్పు డాకవులను సమాధానుకూలముగా గొప్ప వారని పొగడియున్నారేకాని యానందర్థమునఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులు

వారికంటే తక్కువవారని వారేమియు స్థిరపఱచినట్లు మన మెవ్వరమును వినియుండలేదు. ఆకవిపండితచక్రవర్తులు ఉభయులఁగూర్చియుఁ జర్పించి అందు తారతమ్య నిర్ధారణము జేసియున్నచో వారాంధ్రదేశమునఁ బెద్దలై యున్నారగునక “ఆపరితోషాద్విదుషాం నసాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం” అను న్యాయమును బట్టి వారి సిద్ధాంతమును మనము శిరసావహించుటకు సందియములేదు, ఇది యిటు జరిగినదా ? ఏకదేశ పరిశంసవలన ఫలమేమి ? మఱియొకప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వెల్లివారి నిరాఘాటోభయభాషకూలంకషపాండిత్య ప్రవాహమును వెల్లివిరియించినచో నప్పుడు వారిని బ్రశంసించురు ఇది పెద్దల ధర్మము. కావున సామాన్యవిధిచే వారు చేసిన ప్రశంసలు తారతమ్యచర్చలకుఁ బనికిరావు. విశేష విధిచే వారు ఉభయులనుగూర్చి చర్చించి తీర్పు చెప్పినచో నట్టితీర్పు అంగీకార్యమగును. ఏదీ ? అట్టిభాగ్యము ఆంధ్రదేశమున లేదయ్యెను “సభ సభా” యని ప్రోడకవు లంగలార్చిరి. వినువారు లేకపోయిరి ! తూష్టింభావమును వహించిరి. కారణ మూహింపలేము.

కవులందఱును గోడకట్టెడువారితోఁ బోల్పఁబడుదురు. కొప్పరపు వారతిలాఘవముగా గోడ పెట్టఁగలరు. కాని, అది యిసుక పొదుపు పెట్టి కట్టెడుగోడ, వారికి యుక్తమైన రాళ్లు దొరకవు. పుట్టికీటు తక్కువ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దగిన సాధనసంపత్తి కలదు. వారియొద్ద శతశ్ములకును బగులని గట్టిరాళ్లగని యున్నది. ఆగనియందుఁ గొరినరార్మును రత్నములును సకృత్సముగ దొరుకును. వారి కూర్చుగూడ నీరంధ్రమయినది. ఆగోడ ప్రళయము వఱకును శిథిలముగానిది. లాఘవమునందుఁగూడ వారసాధారణులు. పిల్లలవినోదార్థమై యిసుకతోఁ బిచ్చుకగూండ్లను గట్టువారిని మహాసాధనీర్మాతలతోఁబోల్పఁ జూతు, రిది యేమి పాపము ! వారుగూడ మహాసాధములు నిర్మించనిండు. అప్పుడు చూతము.

మనము భాషాభిమానులము గామా ! సరస్వతి మనలను దన భక్తులనుగా ననుగ్రహించవలదా ? యెద్దియేని యనిష్టకారణమున నిట్లు సరస్వతీసంపూర్ణావతార తరచదులయినవారి నెల్లఁ ద్రోసివేయుచుందుమేని, యి క సరస్వతి మనలను బరమవిరోధిగణములోని వారినిఁ గాఁ జూడదా ! తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తక్కిన విషయములు మాకుఁదెలియవు. వారెట్టివారో కనులనైనఁ జూచి యుండలేదు. వారి గ్రంథరత్నములఁ బఠించిన పక్షపాతము మమ్ము దోషులను జేసినఁ జేయవచ్చును.

తాము మనోరంజనిలో నొకరుచెప్పిన కత్తెరపద్యమునుచు నొక పద్యమును, అకత్తెరమీదనే కొప్పరపువారు చెప్పినారనుచు మఱియొక పద్యమును ప్రకటించినది చూచినాము. నిజముగా కొప్పరపువారు చెప్పినదన్న పద్యమున కెంత విలువ యిచ్చినను ఈయవచ్చును. రెండవ పద్యముఁజూడ నిక్కముగా నిగ్గే వేయుచున్నది.

అప్పటికప్పుడాశుధారగా రచించిన పద్యమే యంతి మనోహరము గానున్నప్పుడు స్థిరచిత్తులై యూహాసహాయమున వీరేదిరచించినను నది యలోక సామాన్యమయి యుండుననుటలో నతిశయోక్తిలేదు. కాని * అదియే నిజమయ్యెనేని తమ శక్తియంతయుఁ గన్పఱచఁదగిన శ్రీజార్జిచక్రవర్తి వర్ణన పద్యములు 'సరస్వతి'లోఁ గొప్పరపువారు వ్రాసినవి అంతనీరసముగా నున్నవేమి చెప్పుమా ! ఏది స్థిరపఱచుటకును జేయఁదగు. ఇంతకును గొప్పరపువారేవయినఁ

* పరా:— సుదర్శినీపత్రికాధిపతిచే మిక్కిలి మృదువుగా మందలించఁబడుచున్న యీ మనోరంజనీపత్రికాధిపతి యనఁగా ! యగు పృథాకాభాభీమాని, కొండొక యతిప్రాసములకూర్చు నెఱిగినవాఁడును “శతాపధాని” యను నొకవిగ్రహ జండెఘఃభోచ తోడుగుకొనినవాఁడును నని యెఱుఁగునది. తన నాటకముపైఁ దాననుకొన్న తెఱఁగున నభిప్రాయ మొనఁగనిది మొదలు మమ్ము నితఁడు ద్వేషించుచుండును. నేటికఁ గొప్పరపువారి పంకదోరకీ యందులో మాకేదియో విష్ణుచక్రము చేయఁదలంచి శరపరంపరగాఁ గొన్ని వ్రాతలు “కొమ్ములు తిరిగిన యపధానపుంగవులజత” లోనగు ప్రగల్భపుఁ బ్రల్లదములతోనింపఁ జొచ్చెను. అవి యసత్యబహుళములగుటచే నార్యమత బోధిని యీ క్రిందితీరున దుమ్ముదూలి చేసెను.

(1) “మనోరంజనిలోని వ్రాతలను చూచితిమి అందసత్యములు చాల కానిపించుచున్నవి. మనోరంజనీ సంపాదకుఁడుగారు గంజామువారియింట మున్నగుతావుల కొప్పరకవులు అపధానము చెప్పుచున్న సమయమున పద్యములను తాము వ్రాసికొనినట్లుగా ప్రకటించిరి. గంజామువారింట జరిగిన సభలో వీరి ప్రక్కనే మేము కూర్చుంటిమి. వీరప్పుడు వ్రాసికొనలేదు. మఱియును అప్పుడు

గొన్ని ప్రబంధములు రచించువఱకును వారిని దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల ప్రచారముతోఁ గలిపి ముద్దటింపవలదని పండితపక్షపాతులయిన మిమ్ము వేడుకొనుచున్నారము. ఈవ్రాయుటవలనఁ గొప్పరపువారిని సామాన్యులనుగా గణించుచున్నామని కొందఱు భ్రమపడుచున్నారు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరాలతోఁ బోల్చుట యను నొక్కచెట్టి భ్రమను విడనాడితిరేని యనంతరము మీచిత్తము. వారి నెంత మెచ్చినను దనివిపొందనక్కఱలేదు. అట్లు కాదేని,

చ. పనిగొని పంతగించి ఘన వాత పరంపర లొక్కచెట్టు మే
దని నడివీరఁ దైలమయ దీపికలాటిన నాఱుఁగాక శో

వారు చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ఇవ్వడు ప్రకటింపఁబడిన పద్యములకును చాల భేదము కానిపించుచున్నది. కొన్ని కొత్తపద్యములకూడ కాని పించుచున్నవి. ఉదాహరణము:— సగ్గలో “తిమ్మిలిబమ్మిగా” అని అన్న గారును “పందినిపందిగా నందినిపందిగా” అని తమ్ముడును సీపద్యము పెద్ద పాదములు చెప్పగా మనోరంజనియందు గీతములో “బమ్మదిమ్మని దిమ్మబమ్మగాఁగ” అని వ్రాసిరి నందినిపందిని మొదలగునవి లేవు “చ కనుఁగెన శోణ కాంతులెసఁగన్” - అను పద్యము కొత్తదిగానున్నది.” (1 కొత్తపల్లి నూర్వ రావు. 2 నేత్రకంటి శేషగిరిరావు 3 వాచర్ల హనుమంతరావు 4 కోగంటి ఉత్తీనరసింహాచార్యులు. 5 శ్రీనిముద్రాల వేంకట అప్పారావులు)

(2) ‘కొప్పరికవులను స్తుతించువారలలో నేను నొక్కడనైయున్నను, వారినిగురించి ప్రచురించిన వ్రాతలు చాలవఱకు సత్కేతగంబులుగా మనోరంజనిలోఁ గాన్పించుటచేత నిట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. ఆశుధార వారికి సహజముగా నున్నదని యంగీకరించియు, నందు ప్రచురించినప్రకార మున్నట్లు నాకుఁ గాన్పించుటలేదు. వారాశువుగాఁ జెప్పిన పద్యములకును నిందలీపద్యములకును చాల వ్యత్యాసమున్నది. “తిమ్మిలి, బమ్మిలి” యని విశ్వాచితుని కర్పించునప్పుడు సీపద్యపాదముగా వర్ణించినారు. ఇందది గీతపద్యపాదమైపోయినది. ఇది విశ్వాచితుని స్పష్టవిగూడ మీటియున్నది. ఇదిగాక, వారియాశువు నందలి పద్యముల వ్రాయుటకుఁగూడ మీలేనట్లు చెప్పఁబడియుండఁగా మీ వ్రాసి యెట్లు జాగ్రత్తఁజెట్టిగో తెలియకున్నది వాట్లక్కడక్కడనే కొన్ని కొన్ని పద్యములు వ్యాసినెట్టిప్పటివఱ కెవ్వరు నెఱుంగరు. ఇది కడు శోచనీయము. ఇందలిపద్యములకును వారుచెప్పిన పద్యములకును వైలే భేదముగూడఁ గాన్పించుచున్నది’

కిడాంబి వేంకట వేదాంతాచార్యులు

భనఘనకాంతి విస్ఫురద భంగధగధగధాళ సశ్వస
సృణిమయ నిత్యనిర్వికృతి మంగళదీపములాటిపోవునే.”

(3) ‘మనోరంజని పత్రికయందు కొప్పరపుకవుల నుండించుచు గంజాము వారియింట నల్లబడిన పద్యములని కొన్ని మచ్చుచూపబడినవి గంజామువారి యింట రచింపబడిన పద్యములకును నిందలి పద్యములకును జాలభేదముకలదు. తెలి భేదముమాత్రమేకాక యచ్చటచ్చటఁ జెప్పబడిన యూహల నేర్పి యొక్కపద్యముగా వ్రాయుటయు నందుఁజెప్పబడిన పద్యములు నూతనముగా నిందుఁ జేర్చుటయు జరుగుటచే స్తోత్రముచేయుటయే ప్రధానముగాఁ జేసికొనిన యాలేఖకులు సత్యతరములగు వాగ్రథలు వాగ్నిధి.

Ch. L Narasimhacharyulu,

Math Asst.

Me. Laurin High School.

(4) “నేను మనోరంజనీపత్రికలోఁ గొప్పరపు సోదరకవుల కవిత్వముగాఁ బ్రచురింపబడిన పద్యములను జూచితిని. వారొకరిన సభలకన్నింటికి నేనుబోయియుంటిని. వారాయా సభలలోఁజెప్పిన వానికిని నేఁడిందుఁ బ్రకటింపబడినవానికిని నందు చాలభేదములున్నవి.”

ఏలేశ్వరపు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

(5) “కాని నాద కళాశాలంబురిగిన కొప్పరపుకవుల కవితాగోష్ఠికింజనితి. వారి యసర్గళభోగి ఓంటి కాని యిట్టివ ప్రకటింపబడిన మనోరంజనిలోఁ గొప్పరకవుల కవిత్వముని ప్రకటించిన పద్యములుమాత్ర మవికావు. ఆపద్యములు నేలవముగానున్నవి- ఇందు గొన్నికొన్నిపాదము లిట్టివ కన్పింపబడి యుండువచ్చును- ఏమన వారి భోగి వ్రాయుట కవకాశములేనిది-”

ఒయింతి భావనారాయణ-

(6) “మీరువ్రాసిన లేఖను చూచితిని, కాలేజిలో కొప్పరపుకవులు అనుధారిగా కవిత్వమును జెప్పినపుడు కొంతనేపుంటిని- అప్పుడు ఎవరును పద్యములను వ్రాయలేదు. వ్రాయుటకుఁదగినంత సాధకాశము వారు కవిత్వము చెప్పినపుడుండును. జ్ఞాపకముంచుకొనుటకైనను ఏయేకసంఘాగ్రాహికిని మీరు పడదని నాతాత్పర్యము. మీరు పంపిన పద్యములు వారేచెప్పిరిని నేను వ్రాయలేను. ఇట్టివల వారుచెప్పిన నెవరైన వ్రాసియుండురు. ఆసమయములో వారు

తే. గీ. నైదికులును నియోగులు వాడులాడు
నపు డుభయపక్షములకు నన్యోన్యలేఖ
లుపకరించెడి నవియు నటుండనిమ్ము
జనని! బ్రాహ్మణేతరుల వాక్సరణివివము.

చెప్పినవి యెవరును వార్యలేదు. ఆభావముగల పద్యములుగా గన్నడుచున్నవి.”

పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం.

(7) “కొప్పగళకవులు గంజాంవారి యింటియొద్ద చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ప్రచురపరచిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తోచుచున్నది గంజాంవారి లోగిటియందుఁ జదివినపద్యములను మాత్రమే నేనువినియుంటిని.”

తా॥ నారాయణమూర్తి.

వీనినిబట్టి సభలోఁ గొప్పగళకవులు చెప్పిన కళత్వమునకును మనోరంజనిలోఁబ్రకటింపఁబడిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఈభేదమునకుఁ గారణమేమి? సభలో నాడువుగాఁ జెప్పిన పద్యములు నిస్సారముగా మండుటచే నింటికడ సావకాశముగా నున్నప్పుడు వానిని దిద్దివేసి మనోరంజనిలోఁబ్రచురించుచున్నది నీభేదముఁబుచ్చినది, ఈదిద్దినవా రెవరు? మనము కొప్పర కవులేదిద్దిరిందము..... (31 జూలై 1912 ఆర్యమతబోధకుండి)

షరా :— పిదప, మ. రా. రా. కాచ్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారుకూడ సత్యనివేదకులై తన వ్రాతకును తన పట్టిన పట్టునకును నొకింతభాధకులని తలఁచి యాయననుగూడఁ దూరుపాటఁ బట్టుచు. గొంతవారిత వెళ్లఁబెట్టెను, కాని పూర్తిగాఁ దనగుట్టు పైటఁపెట్టిన బోధనిని ఖండింప నాధారము చిక్కనందన నిట్టూర్పులు పుచ్చి రోఁజుట తప్ప నితనికి గత్యంతరము లేక పోయెను, ఇతఁడు తనతోపాటు మఱికొండఱును గూడ వెట్టి తోక్తులు దింపుట కడుశోచనీయము, పాపము! పాడి వెంకటస్వామిగా రితనికి గురువులో శిష్యులో కాదగువారు, ఈయన నెనకొల్పి కొప్రపువారి నతిమాత్రస్తుతి చేయించుటలోఁ దప్పులేదుగాని ఆస్తుతిమధ్యమున యావత్పండితమండలిని గాకులనుగా నవలూపించుట పూర్తిగా మంజరింపఁదగు దోషము, “పండిత కాకాయితడుప్రపలాపములు” (15 జూలై 1912 సం॥ మనోరంకని చూ) ఈవెంకటస్వామిగా రమాయికులు. ఏ దొంగ జంజెపు శతాపధానియో వాగ్రిని యాయన చేవారిలచేయించినట్లా పద్యముల త్రైలి చెప్పుచున్నది, నిజము భగవంతునికే యెఱుక, దీనినిబట్టి యీ కాఖ్యాభిమాని “తాఁడెడ్డ క్రోఁతిపనమెల్లఁ జెఱిచె”నను సామెత కుదాహరణమగునేమో

క. కార్పెర్ల శ్రీనివాసుడ, మర్చిన పొత్తమ్మటుండ కుమార్తెయొకరుడు క
వ్యర్థకుఁ డతితరవృద్ధుఁడో, వర్చిన చగ్గయును గొంత నాటింతు మిటక.

విజ్ఞులు పరికింతురు గాక. ఇతరవిషయములలోఁ గేవలము భిన్నాభిప్రాయములతో
గొండాడు బోధనీ సుదర్శను లీయన “యసత్యవాది” యనుటలో నేకీభవించు
ట యిందులకుఁ బ్రబలాధారము ఇయ్యది సర్వ విధముల గురుశుక్ర సమాగమము
నంటిది, దీనివలననే యితనివారిత సర్వాసహ్యము గానున్నది, యనిజగ మెఱుఁ
గునని యెంచి గ్రంథవిస్తర మొనర్చక విరమించితిమి,

(1911 సం॥ నవంబరునెల 10 వ తేదీ శశిలేఖనండ్రి)

†“చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లాదిని శబ్దకాస్త్రసా
గరమునుదాటి తర్కమును గల్పము భంధము యోగమాగమో
త్కరముఁ ద్రయిక్ గ్రహించి కవితార్థురి భూరిశతావధానముల్
ధరణిపు లెన్నఁ జేసిరి యధావిధి, వీరిని నే నెఱుంగుదుక.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీయుగళాంచిత సాహితీమహా
గరిమనుతింప నాతరము గాదని నెప్పిన నొప్ప కప్పణీ
శ్వరుఁబురికొల్ప నాతఁడును వాకొనఁజాలఁ డదేమనక? జెగా
భరమునఁ దూలుటక శ్రుతివిభాసురుఁడెన్నఁడు గాకయుండుటక.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణియుగ్మము గూడి విస్మయా
కరముగ రాజరాజులును గావ్యరసజ్ఞులు మెచ్చి రచ్చలక
నిరవధికావధానము లనేకములాశువుగాఁ బ్రబంధముల్
నెరపిరి శిష్యసంతతికి నేర్పిరి వీరిని నే నెఱుంగుదుక.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లించుక జంతులేక భూ
వరు లరుదండ గొప్పగల వాడుల నైరుల విగ్రహించియే
బిరుదుల జండ్రహారములఁ బేటిక లాటని హాటకోజ్జ్వలాం
బరములఁ దెచ్చిరెన్నిటిన్ బాగుగ వీరిని నే నెఱుంగుదుక.

చ. నెఱుపుగలట్టి గుండెయును విక్రమమూరని పల్కొకండుచుక
బిటికితనంపుఁగండయు వివేకవిహీనులఁ గోరునండయుక
సరసము లాడకుండమియు సాహితీచాలనిగండెఱుంగ రీ
తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లిన్నియు నే నెఱుంగుదుక.

ఉ. ఏనఁగునెక్కినారు కృతులెన్నియొ లీగఁ జెప్పినారుదు
 రానవ వారముక గడిచి మాటికిమాటికి దూటినారు స
 వ్యానము లందినారు మనిమర్గములారిసి నారు పీఠటం
 చేసదలంచి పద్మతతి నే మణిమాలగ నిచ్చిల్లిక్రియక.

ఉ. శ్రీమణిమణివిమలచిత్రశరన్నభినాభిహేళిదే
 వారివిదారిశౌరికగుణాకలితేక్షణార్థితార్థశృం
 గారకవిత్సృప్తస్వగణకార్యుడు కార్యమపూడి రాజుచు
 న్నారు శతావధానకవి, న్యాయము నారసిప్రాసె నీకృతిక.

వివేకులకు, విద్వాంసులకు, విద్వత్కృషలకు నేనొక విన్నపము చేయుచున్నాను. అరియెద్దియన, కేయ్యమునకు, నెయ్యమునకు, కయ్యమునకు, సమతే పలయుననికదా సదావిభావాలు పక్కాణించెదరు..... తిరుపతివేంకటేశ్వర కవుల నిరచనమునను దీయించెదమని వెనకొని గుంటూరు లోదారినించి వ్రాసినపద్యములొకగుబురస్సర ప్రేక్షితోత్తర పరిశ్రుత్తరములు గల చిన్నపుస్తకమొకటి చిరంజీవులు వినిపించుగాఁటిని, తత్తద్విషయములం చెప్పికొంటినిగాని, ఇదవిధముని నర్థించుటకు తగిన విద్యావివేకములుపరమ కారుణీరుద్ధగుభగవంతుండొసఁగియుండినను, దేశ కాలముల ననుసరించి యూర్జనుండులైనవాఁడనైతిని. అది యేమందురా. మొదటినుండియు నియోగి బ్రాహ్మణులయందు గుణగుణ నిరూపణ వివక్షణులు మెండుగనుండియే యున్నారు. ఇప్పటికాలముం దంటిమో? లెక్కింపసెక్కిముగాక అంతట డండిగనిండియున్నారు. ఇట్టివివేకనిధుడె మక్కువపడి తగవును మిగుల తెగువతోఁ బెంపు నేయచుండు బ్రాహ్మణతరుండ నగు నేనెమినేయగలను ... మాచీరాలపేరాల గ్రామములలో సోదరికవుల సభలు జరిగినవి. సభ్యులు గౌరవించిరి నేనును నావారును గొండాడితిమి. నెండియు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులును ఆమలు నాఁడేదయచేసి మాగ్రామములం బాసనముచేయఁదురని నే నీ పద్యముల వ్రాసియుంచితిని. అట్లు డట్లొంచమిచేఁ బ్రతీకలయందుఁ బ్రకటింప పలసి వచ్చినది మాగ్రామములలోఁ దగపాటి ప్రశ్నసంతులును, చదువరులు, యోగ్యులు, శాస్త్రజ్ఞులు నగువైదిక బ్రాహ్మణులు కలరు. తగుపరిశ్రమలు జరుగుచున్నవి. సభకాగలదు. ఆశ్వమేధ వహిషములగవారి దర్శనమువలన అస్మదాదులము ధన్యులము కాగలము.” కార్యమపూడి రాజమన్నురకవి శతావధాని, పేరాల.

క. న్యాయమూర్తిఁకుఁ గాక వృ, థా యీశ్రమమేల? నృధృతముఁ డీతని కే
మామోపాయమొచ్చేనెడి, ధీయుతుల కింత చింత యెచ్చునో యకటా!”

తే. గీ. ఇటు కర్మమమ్ముగఁ బ్రాజ్ఞుల యెఱుక శలిమి
కూటవాదుల వ్రాతలు కూలఁబడఁగ
నెగడఁగాఁజొచ్చె సత్యంబు “నిజము నిడివి
మీఁద తేలు”ననియెడి సామెత ధృవంబు.

ఉ. సత్యపువల్ల లోకమున సాఁకెడివారలు లేమిఁ జాల దౌ
ర్గత్యము చెందె, నించుక యొకానొకచో నది డాఁగియున్న దు
ప్సృత్యయులౌ నరాధము లబధపుసాత్వము లిచ్చి దానికీ
మృత్యులు గాఁదొడంగి, రొకమేటి యెవండ్లో పెనంగ నేమగుట!

చ. పారఁబడుఁగాక వెంబడిగఁ జొందిన మోసము తెల్పినట్టి‘కే
సరి’కేఁ బురస్కృతులౌ మొదట సల్పి, పదంపడి‘దేశమాత’సం
తరమున మెచ్చి, ‘కృష్ణ’కుఁ గృతజ్ఞత చూపుచు, ‘నాంధ్ర’పత్రికా
గరము బహూకరించెదముగాక మనోవిశయంబు తెల్పుట.

ఉ. తుంటరి పోకఁబోయెడి విధుంతులకు విలసద్యశస్సుధా
కంటకులన్ నిగూఢతరకర్మకులన్ విదలించి, వీండ్ర నె
ప్పంటికి సత్కథానిధుల పాలిటి శత్రులుగా గణించి, మి
న్నంటు యశమ్ముగొన్న యసురారి ‘సుదర్శిని’ మొక్కుటొప్పదే!

సీ. అల బిడాలాదుల నాజిఁ గూల్చుటకన్నఁ గొండగొఱ్ఱల బలిగొనుటకన్న
మహిషాసురుని బరిమార్చినైచుటకన్నఁ జండముండులఁ బట్టి చంపుకన్న
ధూమ్రలోచను తల దూళి నేయుటకన్న రక్తబీజుని నేల రాయకన్న
బండలలో నెల్ల బండ్లు శుంభనిశుంభదైత్యుల వధించు పనికన్న

తే. గీ. నీకు నీసింగమునకును నేఁడు మిగులఁ
గప్తమగు పని పుట్టె నో కాళికాంబ!
అన్యతము నడంపవలయు, సత్యంబుఁ బెంప
వలయు, గడు జాగరూకత వలయు జనని!

సీ. అదరిపాటున మీన మంటి కుంటిన కొప్పరంపునరంభంబు దింపినావు
గుంటూరిపురిలోని కొంటెవారలు పన్నుచద్దతు లడవిపాల్పించినావు
అవధానమధ్యమ్మునందు లేచిన దుర్మృదుల గోల లంతలో నిలిపినావు
బ్రాహ్మణకొడూరఁ బరమోత్సవమ్ము గల్పించి మేసాల నెక్కించినావు

తే. గీ. అద్వితీయద్వితీయపార్థాభియాన
విక్రమోపక్రమము దలపింపఁ జేయు
నీకరుణ కేమి నిష్క్రమితి నేర్తుమమ్మ!
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరనియంత్ర!

సీ. దోమ యేనుఁగుఁ బట్టి దోరించె, నొకనక్క సింగంబు నెల్లెత్తి చీరి యెదిరె
పిల్లిజో డెదిరించి పెద్దపులిని జంపె, గొఱ్ఱాలి కువయించెఁ గొడుకుఁ గుఱ్ఱ
చెవులపిల్లికిఁ గొమ్ముకవపుట్టె, నాకాశమం దెన్నియేని హర్ష్యములు వెలసె
నంది యయ్యెను బంది, పందియయ్యెనునంది, యప్పాచుకప్పలై యాడఁదొడఁగె

తే. గీ. ననుచు వ్రాసెడి వ్రాతల నాదరించి
మంచి యిది చెట్ట యంచు నొకించుకేని
చర్చ నేయక పృకటించు చతురమతుల
సేమియన సేమియగు భవానీ! మదఁబ !

చ. “అదె క నె దున్న దూడ” ననినంతన “గొట్టములోనఁగట్టు”ను
న్నది ధ్రువ మంచు నేటి మన యాంధ్రుల పత్రకలందుఁ దోచు, నే
రెది లిఖించిరేనియు సరే యని పత్రక నింపుకొందు, రొ
ప్పెది యెది తప్ప టంచు గణియింప రొకింత యదేమి పాపమో! 231

ఉ. పత్రకలంచు నేవిఱ్ఱె యవాకుచవాకులు వ్రాసు వాని సౌ
భ్రాత్రము నమ్మి పండితులుఁ బామరులుం గడు మోసపోదు, రీ
పత్రక లెందుకో ? నిజము పాడలు కాలము వచ్చిగాక; దు
ర్గాత్రము లివ్వి, వీనినడకల్ కడు పత్రము లక్రమార్భటుల్.

ఉ. రాజులు చారచక్షులయి ప్రాణము లెంతటివేని దీసి, రా
యోజనె పత్రికాధిపతు లొక్కరి వ్రాతల విశ్వసించి య
వ్యాజయశస్కులకొ దొసఁగు లంటఁగఁజేయుదురీ హిమాని పా
థోజహితుకొ దనంతఁ బిహితుం బొనరించినఁ జాత మందికా!

ఉ. గవ్యను రత్నముకొ సులుపఁగాఁ గల రెవ్వరు ! కొంగ హంసయై
నివ్వటిలంగఁ జేయుటకు నేర్పరు రెవ్వరు ! కుక్క గోవుగా
నెవ్వ రొనర్ప నేర్తురు ! యథేచ్ఛగ వ్రాతురుగాక, యక్కటా !
అవ్వకు జవ్వనం బొదవు నా ! ముసలయ్యకుఁబండ్లు వచ్చునా!

గీ. కవులమై పొందగా నెంత గలదో యంత
గౌరవమును మనుచున్న గాంచివార;

మిథుడు మాపేరఁ గల యర్థ మెల్లగతుల
సార్థకంబయ్యె నీసీమయందు జనని !

గీ. అక్క జంపు* గౌరవములు పిక్కటిల్ల
నచట మే ముండుతఱిఁ బ్రతికాధిపతులు
పొరబడుదుఁ బ్రకటించునప్పు డొకకొన్ని
వ్రాతలంగూర్చి యిటు కించ పడఁగవలసె.

పీ. కలనైన సత్యపుఁగం పెఱుంగని పక్షపాతులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పూర్వపండితమార్గముల నెఱుంగని యసద్వాదులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పరమున్న దనెడి భావమె యెఱుంగని కూటవాదులెల్లరు సత్యవాదులైరి
యెఱిగియు నిదిగించు పరమకృత్రిమసార్వభౌములెల్లరు సత్యవాదులైరి,

గీ. మికతమ్మున, మిమ్ము నమ్మితిమయేని
ఆఱు మూడగు మూడెఱు నగు ధృవముగ,
మిమ్ము నడిపించువారి లోపమ్ము మిమ్ము
గ్రమ్ముచుండెడిఁ బ్రతికాకాంతలార !

(* 1911 సం॥ అభినవసరస్వతి 9-10 సంచికలనుండి)

గుంట్టూరు సమాచారము.

గుంట్టూరులోఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులు శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల
నాహ్వనము చేసిరినియు అగష్టు 19-20 తేదీలలో సంపూర్ణ శతావధానము
జరుగఁగలదనియు నా కొకన్నేసితుఁడు విలిఖించె. అందుపై 19 వ తేదీకే
పోవునట్టి ప్రాప్తిలేక 20 వ తేదీ గుంట్టూరు ప్రవేశించి శ్రవణానందాద్యనేక
గ్రంథపఠనముచే వారి విద్యత్కవిత్వాతిశయ మెఱింగియున్నవాడ నగుట ట్టి
మహానుభావుల దర్శన మెప్పుడు చేయునునా యను తత్తఱపాటుతో వారి
బసకుఁ జేరుసరికి నాయంటిముందట బైస్కీలును గుట్టపుబండ్లును మూఁగియుండి
యంతఃప్రవిష్టుడనగుటకే యతిశ్రమ పడవలసివచ్చి యెట్టకేలకు బ్రవేశించియుఁ
గొంతకాల మీపలనే పడియుంటిని. అందుకుఁ గారణము వారిదర్శనమునకు
వచ్చిన మహాజనుల సందప్తమే.....మరల తిరుపతి వేంకటకవుల శతావధాన
ములు బ్రాహ్మణకోడూరులోను దెనాలి, నరసరావుపేటలలోను జరిగి యీ
ప్రాంతములఁ బలుమందిని నవధానసభలు సలిపింపఁ బురికొల్పుచున్నయని.
తథాస్తు, సర్వేజనా న్సుఖినో భవంతు.

గీ. అప్రయోజకుడగు పుత్రునందుఁ బక్ష
పాతమానుట యది న్యభావంబై జనని,
కలుగుదురు నీదువాత్సల్య మెల్లవారు;
దేశమాతరొ! నిన్ను నింపించు నెవడు.!

మ. ఘనతం బొల్పడివారి నూరక శిలాకారమ్ములొ కొంప లె
జ్జని పంకమ్మునఁ బొల్పి నీదరికిఁ జేర్పకొ నీవు గుర్తింప కెం
దును వారికొ గుటిలస్థితికొ సరసులంగుకొ జేర్ప నీగుట్టు పె
ల్పనఁ దత్పంక మడంచి తేల్పుఁజుమి కృష్ణా! వారి యాధాన్యముల్.

ఉ. పత్రిక లేమి నేయు, నవి వ్రాయఁగ నేరవు; లోకులందు సౌ
భాగ్యము నుంచి వారనుపువ్రాతలు సంగ్రహణంబొనర్చి స
ర్వత్ర చరించుచుండు, నల వారలు మోసము చేసేరేని త
త్కృత్రిమతావిశేషము నొగికొ గన లే వరయుకొ గ్రమమ్ముగకొ.

గీ. మొదటఁ బొరఁబడి పత్రికల్ పిదపఁ గన్ను
దెఱచి వచ్చినవ్రాతల తెఱఁ గెటింగి
'బుట్టవాఖిలు' నేయుడుఁ బుట్టై నంత
లోన "దర్బారు" మముఁ దిట్ట బూని జనని!

చ. ఇతరులవ్రాతలంగుఱిచి యిందుక తెల్పితి మింతపట్టుఁ ద
ద్గతమగు నుంచిచెడ్డలను గాంచితి పంబరొ! యింకఁ గొప్పపుం
జతురుల తప్పుఁ * బ్రల్లదపుఁ జాతురి కొండొక చూపి వార్ పూ
యతులగుటకొ గుఱించినది యింకొకచో వివరింతు నుంచికా!

242

కొప్పవరపువారి తప్పువార్తలు.

* శ్రీరాములు.

కొప్పరము- సంతమాగులూరిపోస్తా,

24-7-12.

సమస్తాద్వయమును సకలగుణగణా లంకారులును విద్యాభిమానులును
బ్రహ్మశ్రీ... శత్రుగారివన్నిధికి - సమస్కార పురస్కరముగా చేయువిజ్ఞాపనము
మేధానిధి;

ఈమకు వ్రాయించిన యొత్తరమును పద్యములునుజూచి పరమాష్టాదము
వొందితిమి. మేము కాకినాడనుండియే బ్రహ్మశ్రీ కొన వెంకటరావుగారికి

చ బవరములై తిభించియు సభాసలికెఁ జనుదేరలేమి ము
న్నవమతి కగ్గపై యది స్వయంకృత దోషముగా నెఱింగి, బం
దువులది గప్పిపుచ్చుటకుఁ దోచినసాయ మొనర్చుచుండ, నో
రు విడువఁజొచ్చెఁ గొవ్రము పరుల తనదబ్బుల లేవనింపఁగఁక.

క. 'రాజీ' యను చొక రాకడ, గాఁ జనుదెంచుటయు, మేము గాదనుటయు వా
రాజికి రాఁజాలమిని బ, రాజితు లగుటయును దబ్బులకుం ద్రిప్పెక. 244

చ. ఇది మొద లెంత తప్పలిపికేనియుఁ గొవ్రము సిద్ధ మయ్యెఁ గొ
న్నిదినమా లేగుమీఁదఁ దమ నెయ్యపుబంధులతోడఁ బెండ్లికొ
గదలియుఁ గాకినాడ చని 'కాళ్లకు' రాతనిఁ గూడి వాడు ప్ర
ల్లదములూ ! రామకృష్ణకవులకొ గడుయోగ్యులఁ జేసి పుచ్చెడిక.

జాబువ్రాసినప్పుడే తమకుగూడ యొకటి వ్రాసితిమి. అది యేకారణముననో
చేరలేదని తమ జాబువలన గ్రహించితిమి.

మన కోస వేంకటరావుగారి సభాసంతరము మణికొండసంస్థానాధి
పతిగారు తమ కుమార్తెకళ్యాణమునకు సమాహ్వాన మొనర్చిగా వెళ్ళితిమి. అచ్చటి
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి కవిరాజుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆసభ
లో రాజుగారు 232 రూ బహుమానముగా నంపిరి కవిరాజుగారు పద్యగౌరవ
మొనరించిరి అచ్చటనుండి నిడదవోలుకు - పండితసభకు వెళ్ళితిమి. అచ్చట
చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహస్వాం గా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. పంధ్రారెడ్డి
గారు రు 118 లు బహుమతి యొసంగిరి. అచ్చటినుంచి కాకినాడకు గంజాం
వేంకటరత్నం పంతులుగారి యింటికి వివాహకార్య (చర్చికా) హూతుఁ మై
వెళ్ళితిమి.

ఆ వివాహగృహంబున బ్రహ్మశ్రీ దురి నేటి శేషగిరిరావుపంతులుగారి
యొక్కయు బ్రహ్మశ్రీ కమ్మారి శివశంకరశాస్త్రిగారియొక్క (ఆ) గ్రాసనాధి
పత్యముక్రింద పభజిగినది.

ఆసభకు శ్రీహోలవరపు రాజుగారు వచ్చిరి, ఇడ్డేలు మొదలు సమస్త
ఉద్యోగస్తులును సభను నిండిరి.

ఆసభకు తిరుపతిశాస్త్రి నెందరు పిలిచినను రాలేదు. ఆ తిరుపతిశాస్త్రి
గుంటూరులో రంగావ (ద్య) ల హనుమయ్యగారి యింటియొద్ద ప్రాణమిత్తులు
పోగైయుండగా కొవ్వరపుకవులు గోదావరి (తా) దాటివచ్చినట్లయితే బుఱ్ఱ

క. ఆటఁ దవబొల్బలి పాటకు, నట! మేమిరువురము వెళ్లమట! తవకం జం
కుటచేతనట! యట్లని, కటువుగ రటనఁబు నింపుఁగాఁదొడఁగి రొగిన్.

క. తిరుపతి నట! సభలోనట!, దురుక్తులను బెట్టి కట్టు దూఱిరట! యతం
డరయఁగ నేటికిరాడని, తిరస్కృతిఁ జూపిరట! తెలియు నుదెల్లన్.

గొరిగించెద" నని చెప్పెనట. ఆమాట వినిన వారమగుటచే ఆసభలో జ్వప్తివచ్చి
అతడు సభకు రాకుండుటను విచారించి,

గీ. బుట్ట గొరిగించెద నటంచు బొట్టబలిసి
యెవ్వడో పల్కెనట తొల్లి హీనుడగుచు
కంచుదివిటిని వెదకిని గానరాదు
ప్రాణముండెనో లే, దొక్కొ! పశువో, నరుడో!

అని చెప్పితిమి. అప్పుడు తిరుపతికాస్త్రి యొక్క డే కాని వెంకట
కాస్త్రి లేడు. ఎండకాలపు సెలవులగుటచే బందరునుంచి ఇంజరము నతని స్వగ్రా
మమును వెళ్ళినాడు; వెళ్ళి తిరుపతికాస్త్రికి, కొప్పరపువారు కాకినాడకు వచ్చి
సభలుచేయుచు సభలలో నెట్లు ప్రసంగించినను, నేనులేనిది-సభకు నీవు వెళ్లవద్దు
అని జాబు వ్రాసినాడట. అందుచేత తిరుపతికాస్త్రి సభకు రాడయ్యెను.

2 వ సభ శ్రీ పోలవరపు రాజాగారును అనగా తిరుపతికాస్త్రిని యుం
చుకొనినవారు, దివాన్ బహద్దరు దురినేటి శేషగిరిరావుగారును రావు బహద్దరు
కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తి గారును కలసి ఆ పితాపురంరాజాగారి
కాలేజీలో చేయించిరి. ఆసభకు 2 వేల మందికి పైగా సభ్యులు చేరిరి. జడ్జీలు
కళాక్షర్లు, తహశీలుదార్లు, స్టేషనరులు మఱియితరులైన యువ్యోగీయులునుండిరి.
ఆసభ కగ్రాసనాధిపత్యము పోలవరపు రాజాగారే పొందిరి. (అ) గ్రాసనాధి
పత్యము బ్రహ్మశ్రీ వంకా వెంకటరత్న కాస్త్రిగారను పెద్దపండితుడగువారు బొం
దిరి. ఆసభకు ముందు రాజాగారు తిరుపతికాస్త్రిగారును తమ దివాణము
లోనుండ సభకు తిరుపతికాగారిని రాజాగారు రమ్మని కోరితే ఆయన
ప్రత్యుత్తరము.

రాజా— ఏమండీ తిరుపతికాస్త్రిగారూ! సభకుబయలుదే (రమా)?

తిరు— సభ యెవరిదండీ?

రాజా— కొప్పరపు సోదరకవులది.

తిరు— అటులైతే వారిసభకు నేనురాను.

ఉ. ఇంతటి గొప్పఁ జేసితిమి యే మని చాటుగ వీరలొక్క ధీ
మంతునికొక లిఖించి రది మాకెటులో లభియించె నిక్క మిం
దెంతయొ కల్పితం బదియు నెంతయొ పోలవరప్రభుండు ధీ
మంతులు తక్కునభ్యులును మాటికిఁ జర్చ యొనర్చఁగావలెక.

క. నిక్కముగ వీరియు త్రర, మక్కట ! నీచాతి నీదమై యున్నది యా
వాక్కులకు నైచు గౌరవ, భాక్కులు సభ నుండరంచుఁ బలికెద మంతా !

రాజా:- ఎందువల్ల రారు?

తిరు:- నేను రాచలఁచుకొనలేదు.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! మొన్న కవీశ్వరులను మాయంటికి నేను విందునకు పిలవించినదా! ఎల్లప్పుడూను నాయంటిలోనే భోజనము చేయుచుండే తమరు భోజనమునకు సపంక్తిరాక “భోజనమున కీపూట యెందుకురా లేదండి” యని నే నడిగితే, “నిన్న జ్వరమువచ్చినది, యీదిన మువము మున పత్యపుమెతుకులు తినినా” నని యేదోసమాధానము చెప్పితిరి గం జామువారింటిసభ కెందరు వచ్చి పిలిచినను రాకపోతిరి. ఈ సభకు 'రమ్మని నేను పిలుచుచుండగా రాదు'ంచుకోలే దనుచుంటిరి. ఇది యేమి సరసముగా లేదే.

తిరు:- సరసముగా లేకేమిలెండి.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! తమరు గుంటూరులో కొప్పరపు కవులు గోదావరి దాటి వచ్చినయెడల బుట్టగొరిగించెదనని అనినారట నిజమేనా, మీ రట్లా అనవచ్చునా?

తిరు:- సరి, సరి, బాగావున్నది. ఆమాట గుంటూరులో ఏగాడివన్నాడు. నేననలేదు.

రాజా:- మీరన్నాలో అనలేదో, గంజాంవారింట సభలో వేయిమంది వినుచుండగా,

గీ. “బుట్టగొరిగించెదనటంచుబొట్టబలిసి, యెవ్వడోపల్కెనట తొల్లహీనుడగుచు
కంచుదివిటీనివెదికిన కానరాదు, ప్రాణముండెనో లేదొక్కపకువో నరుడొ”

అని పద్యముచెప్పి కొప్పరకవులు సింహగర్జన చేసినారు. పద్యము చెప్పినట్లు మీరు విన్నారా, లేదా?

తిరు:- విన్నానులెండి.

క. ఈపదమంత్రాత తమకే, కావునమత గలుగఁ జేయఁగాని పయికి రా
నోపదమచు లిఖియించిరి, పాపము! పాపంబు దాచు బ్రహ్మచరంబే!

రాజా:- మీరు గుంటూరులో చాటుగా అంటే, కాకినాడకు వచ్చి నిర్భయముగా వారు సభలో ప్రతాపమును సాటించిరి. ఆపద్యమును వింటే మావంటివారికే కఠినముగా దోచినది. ఇక మీ కెట్లు యుండవలెను.

తిరు:- తమరు మరల అప్రసంగమే యెత్తితే యెట్లు! అన్నవాడు గాడిద అని అంతనట్లు వేసికొంటినిగదా! ఇకవైన నవ్వురా?

రాజా:- దానికేమి, పోనివ్వండి; ఈసభకు మీరు రాకపోతే బాగాయుండదు.

తిరు:- బాగుండకేమి, యీసభకు రాకపోతే మనకేమిత్తువ?

రాజా:- ఈమాట చాలా సంతోషమే. ఈసభ యెవరిది? మనది కాదా! మేము చేయించే సభలో మా ఆస్థానములో నున్న మీరురాకపోతే సభ్యులిదివరకే అనకొన్నదానికి నిదర్శనముగా నున్నదని విమృశనెట్లు అంటారో మీరెఱుగుదురా?

తిరు:- ఇదివర కేమనకున్నారు?

రాజా:- “కొప్పవరపుకపులే సమర్థులు కావున రంకెలువేయుచున్నట్లు” సభలో నిర్భయముగా నిట్లు చెప్పుచున్నారు; పెద్దవారు కనుకను, కవితాసామర్థ్యము మేధాసామర్థ్యము తప్పిపోవుటచేత, తిరుపతిశాస్త్రిగారు అసమర్థులవలె సభకు రాలేదు” అనుకున్నారు. ఈ మా సభకు గూడ రాకపోయిన తప్పక అసమర్థులని అనరా?

వరు:- ఎవ రేమనకుంటే మన కేమిలెండి.

రాజా:- అనూయగా మెండివేస్తే రాజకూడు, అ(న్న)ట్లు భయగస్తలైన బలహీను లింతే అనేది. ఎందు కింత భయము?

తిరు:- భయములేదు కాని, మావెంకటేశాస్త్రి ‘పోద్దు’ అనిజబబ వాగ్నినాడు.

రాజా:- జాబేది?

తిరు:- (జాబులెచ్చి చదివి వినిపించును)

రాజా:- వెంకటేశాస్త్రిగారు సభలో కలహమగునని పద్దనెను కాని వేరకారణము కాదు. నేనున్నాను, మీకుమనవాలేదు. రాండి.

తిరు:- రాను లేండి.

రాజా:- రాకపోతే మీరు భయడినారు. ఓడిపోయినారు.

మ. సభకుక దిర్ఘతి పోని మాటనిజమే; శత్రుత్వమున్నప్పుడా
సభకుక బోవగ నేల? యితకుఁ బరీక్షాసంగతింబట్టి యా-
సభ యేర్పడ్డది యొక్కొ? మున్నువృథగా “చాలంజ” తూలించి పా-
లు భయభ్రాంతులు పాడు పాటలు వినకఁ గోఁ తొగదా! కాంకరీ!

తిరు:- మీరెమన్నా అనుకోండీ.

రాజు:- ఇక మేమువెళ్ళగలసినదే (నా) యాదినము 5 గంటలకు సభ అని నోటి
నులలో అచ్చుపరిచితిమి, 6 గంటలైనది.

తిరు:- నేనొక కథ ఇచ్చెదను. దానిమీద గంటకు 50 పద్యముల చొప్పున
చెప్పితే నాజందెములు తీసివేసుకొంటాను.

రాజు:- ఏమి కథ?

తిరు:- భీష్మజననము.

రాజు:- దీనిలో నేమి కప్తము?

తిరు:- అట్లా అనకుడు. గంభామువారింటిలో నీతాకళ్యాణము స్త్రీప (ర్థ)
(పురపర్ణన వనపర్ణనలు) ఇదివరకు వారువర్ణించుకొన్నవే చదివరి. భీష్మ
జననములో మాటయలేదు కాబట్టి దీనిమీద 50 పద్యములు చెప్పలేదు
చెప్పితే జందెములు తీసుకుంటాను.

రాజు:- జందెమునకేమి, పద్దు. రండీ!

తిరు:- నేనురానుకాని అది అడుగండీ!

రాజు:- ఇంతమాత్రానికింత బింకమెందుకు అని 6 గంటలకు సభకువచ్చిరి వా-
రే (ఆ) గ్రాసనాధిపతులు. ఉపాగ్రాసనాధిపతులు పంకా వెంకటర-
త్నప్పశాస్త్రి భీష్మజననమే కోరిరి, దానిమీద గంటకు 3, 4, 5 వంద
చొప్పున చెప్పితిమి. సభ్యులందరు పరమానందాశ్చర్యము నొందిరి.
పలువు గుపవస్యసించిరి. కవులనేకులు పద్యములు చెప్పిరి ఆకవులలో
తిరుపతి వెంకట కవులకు తెలుగునకు గురువుగల్గె. ఆంధ్రపాణిణి (య)
ధ్వ బిరుదాంకితులైన (బహుశ్రీ) పాటి వెంకటస్వామి నాధగారును
ఉత్క (న) దేశబ్రాహ్మణుడు గూడ మిగుల స్తుతించెను. వారి పద్య
ములలో నొకటి ఇందుదహించితి.

మ. యతియే యుండరా ప్రాసమే గదియ దేయంశంబునం దన్వయ
స్థితియేలేదు సమాస మిల్ల యని విద్యేషంబుతో బల్కుపం
డిత కాకంబుల దుష్ప్రలాపములు శాంతింబొందెడుక సభ్యులై
ప్రతతాశూక్తులఁ గొప్రపుంగవుల కావ్యంబింత యాలించినన్.

ఉ. పోలవరంపు తీరఁ దరిగి ప్రొద్దుట మెచ్చిన మెచ్చ విన్నచోఁ
బాలఁద? యాతఁ డే మనెనో; సత్యము నీహృదయం బెఱుంగు; నా
కీలపదగగఁబు కడఁ జెన్నలరాడెడునా రెఱుంగుడు
గోలయుఁ గూడఁ గైత యను కోవిదుఁ డాతఁడు గాఁడు కాంకరీ!

ఇట్లు సేకులు చదివరి ఈలాటి పద్యములు శత్రువుల హృదయములకు
బిడుగులుగదా!

విక్య (రు) సమాసమనియు అసూయాగ్రస్తుల మాటలు పాటించరాదని
యు మిగుల క్లాఘించిరి. వెంకట రత్నప్ప శాస్త్రిగారు సరిస్వతీస్వరూపులే
యని స్తుతించిరి తరువాత సభ్యులైన సారముగారు 2 నూటపదులు 2 బంగా
రపు బతకములు యివ్వంబడెను.

సభాంతము మేము చెప్పినపద్యములు.

సీ. జంఁదెంపు బంఁదెంబు సంధించువారల బాడింపమే సభాస్థలికిజేర
తొడదట్టి కడు మిట్టిపడుఁజ్జి వారల బాడింపమే సభాస్థలికిజేర
మీసాలపంఁదెంబు వేసి దూకెడి వారి బాడింపమే సభాస్థలికిజేర
గోడచాటువజేరి గోళ్ళు గిల్లెడి వారి బాడింపమే సభాస్థలికిజేర
గీ. అరయ పరియవనాటి ముత్తైగు వలన బాటు మాటున జేరి వాచాటులగుదు
వాగు టిదిమేల సత్సభాభవనమునకు వాడిమైచేరి (ని) గిపోవలయుగాత.

ఉ. ఆతడు మూతిమీసముగలట్టి మగన్నయె యయ్యెనేని తా
నీతటి వచ్చి సత్సభ సహీనగతిన్ జయమందవచ్చుగా
(1) కోతివిధాన నెంచు సొరకో తలు కోసినలాధిమేమి, యీ
భీతియె తొల్లియున్న నిటు పెప్పప కొమ్మెకొ యంట గల్గునే.

అనియిట్లు పలుపద్యంబులు చెప్పి ద్వైపాయన (పా) దము నందు
(2) దుర్యోధనుడు (లే) చిడాగ గా ధర్మరాజుగుల్లు పలికిరో అట్లే పలికి
తిమి, కాని ఆదుర్యోధనుడు మానసమవగుటచే హృదయము నడలి యుద్ధము
నకు వచ్చెను. తరుపతి శాస్త్రి తద్యుత్థిరిక్తుడగుటచే సభలో నెన్ని యనినను
యెవరెట్లు పలికినను ఒకమాటైనను మాటాడక నింటిలో యుండెను. ఆసభ
ఆప్రకారముగా జయజయేతి శబ్దంబులతో ముగిసెను.

పిదప వెంకటశాస్త్రి ఇంజనమునుండి తరుపతి శాస్త్రిచే బిలువనంప
బహివచ్చెను. అతను వచ్చిన తరువాత శ్రీపోతాచలగడ్డ బ్రహ్మనందరావుగారిం
టిలో మరయొకసభ.

చ. ఘనులగువారి లక్షణ, మొకానొకఁ డేదియొ విదై చూప నె
మృనమది రోయుచుండినను “మంచిగ నున్న” దటంచుఁ బైకి మె
చ్చును గనఁ జేయుటేగద ; యశోభరితుం డగు కృష్ణరాయధీ
ఖని మనవారియాశువును గాదనునే సభలోన కాంకరి !

254

అసభకు తిరుపతికిని వెంకటేశాస్త్రికిని అందరికి బంపినట్లే ఆహ్వాన
పత్రకలు బంపిరి. ఆఆహ్వానపత్రకలు తీసుకొని వెళ్ళినవారితో మేము రా
మని చెప్పిరి.

ఆసంగతిని విని బ్రహ్మానందము గా (నే) వెళ్ళిపిలిచిరి. పిలిచిన
రామనిరి. అంతట శ్రీవెంకటస్వామిపాతీగారును మరికొందరును కలిసి వెళ్ళి
పిలిచిరి మేము రామనిరి. అప్పుడు వెంకట స్వామిగారికిని వారిలో వెంకట
శాస్త్రికిని జరిగిన సంభాషణ

వెంకటస్వామిగారు:- వెంకటేశాస్త్రిగారూ ! మీరెందుకు సభకు రాగండి?

వెంకటశాస్త్రి:- మేము రాము.

వెం|| స్వా:- తిరుపతిశాస్త్రిగారు వెంకటశాస్త్రిగారు పోవద్దని యుత్తరము
ప్రవాసిరి కనుక నేను రానని కాలేజీలో జరిగిన సభ నా డని నాయకద!

యీదినియు మీరిరువురును ఉండి రామని యనుటకు కారణమేమి?

వెం|| శాస్త్రి:- ఎందుకో రామన్నాము, అది మీకెందుకు?

వెం|| స్వా:- మీరు మాకు మిత్రులగుటచే మిమ్ములను యాబాలగోపాలము “కొప్ప
రకవులను చూచి తిరుపతి వెంకటకవులు భయపడినారు. కనుక నే రెండు
సభలలో వారు వీరిని ప్రతాపోక్తులబలికి సభకు రమ్మనియు దానిలో
పదియై నాటి ముత్తయిదువలనియు నతికఠోరముగా బల్కినను రాలేదు.
యంతటి అసమర్థులగు తిరుపతి వెంకటకవులు కొప్పరికవులమీదికి కాలు
ప్రవృట్ట ఎందుకు” అని ఎచట చూచిన మిమ్మును దూషించుచుండుటచే
మేము విని సహింపలేక మేము పిలుచుచున్నారము.

వెం|| శాస్త్రి:- ఎవరెట్లు అనుకున్న మాకేమిగాని నేను ఒక ప్రశ్నయిచ్చెదను
అది ఆనాటిసభలో గంటకు పదిపద్యములచొప్పున చెప్పినయెడల నేను
చెవిని కోయించుకొనెదను.

వెం|| స్వా:- ఆహా, మీతిరుపతిశాస్త్రిగారు జంజెంబులపంచెంబులు వేసుకొనిరే!
అంతే, మీచెవుల పండెము.

ఉ. ఆయనగూడ సభ్యుడయి యందఱతోఁదల యాఁచెనంట! యా
 రేయిమొదలో నదా హృదయరీతి వెల్లార్చుచునుండుకాళి; కై
 సాయమునేయ నెంచుచు వసత్కపు మెచ్చులు మెచ్చువారిలో
 వాయనఘండు చేరఁడు యథార్థమ పల్కఁగ వింటి మందికా! 255

వెం॥కా:- అట్లాగా - మా తిరుపతికాస్త్రీ పిచ్చివాడు గనుక సకలవర్ణనములు
 గల కథ కోరెను. నేనుకోరునది అటువంటిది కాదు.

వెం॥స్వా:- అది యేకథ చెప్పండి.

వెం॥కా:- అభిమన్యు పథ.

వెం॥స్వా:- ఇదికష్టమే, అయిన వారి కొక లక్ష్యముగాదు.

తిరుపతి:- ఏమండో వెంకటస్వామిగారు, యాకథ భీష్మజననము పండిదికాదు.

మావెంకటకాస్త్రీ కోరినది, అభిమన్యుకథ అండో.

వెం॥స్వా:- యేది యెట్లయినను తమరు రండీ.

తి॥వెం:- మేమిద్దరము రాము.

వెం॥స్వా:- రాకపో తేమీరు వోడిపోయినట్లే

తిరుపతికాస్త్రీ:- అంతేకాని మీరుసాండి

వెం॥స్వా:- పోతే తప్పదు చెవులు వూడుతుందిలెండి, అని వచ్చిరి. ఆసభలో
 గంటకు 500 లైన చొప్పున పద్యములు చెప్పితిమి బహుమానము జరిగిన
 పిదప

గీ. ఘోరసింహం (బు) లట్టల కొప్పురంపు
 కవులు చనుదెంచి నాటి (రీ) కాకినాడ
 యందు కవితో (న్న) తిని విజయ (రి) భవజంబు
 మి (న్న) యై దీని పేకు మగ (న్న) యెడో.

క. కట్టితిమి విజయఘంటిక, మొట్టితి మదివరకు (కు) కవియూ (ర్థ) ము లగలకా
 బట్టితిమి కాకపురి జయ, మట్టిట్టనరానిమీన (యా) శక్తి శివా !

గీ. కొండపీటి మహాగుహ కూ (ర్కు) జెందు
 సింహములు రాగ నీ గ్రామ సింహములకు
 బ్రతుకుఁ బెరువును వర్తన పరిధవిలు నె!
 చాటుమాటున మొరుగుటే జరుగుగాక.

ఇట్లనేక పద్యములు చెప్పితిమి. యీసంగతిని విని మరుసటి దినమునం
 దెవ్వరితో చెప్పక నె తిరుపతియు వెంకటకాస్త్రీయు ఇంకరమును గ్రామ
 మునకు వెళ్లిరి. ఆ గ్రామము కాకినాడకు కొంచెము దూరము.

ఉ. ఆయనయాజ్ఞ మీఁద నిటు లంబరొ! వ్రాయ; మసత్యమైనచోఁ
 'జీ' యనుఁ గాక మమ్మును సుశీలుఁ డతఁ; డిది నిక్కమేని యా
 ధీయుఁడుఁ దూరకుండుతఁ; గుశీలుర గోల లడంప సాక్షిగా
 వ్రాయు మముకొ మదికొ విమలవంశజుఁ డా యనఘుండు సైఁచుతకొ.

పిదప, పైడా అయ్యన్న శ్రేష్ఠి గారు తమగృహమున నొక సభశేయిం
 పగా నచ్చటి కింజరమునుండి వెంకటాస్త్రి తనమిత్రులను కొందరిని పంపిం
 చెను. ఆ సభాధిపతి “తరుపతికా స్త్రి మిమ్మున్నమాటకు మీరుబదులు ఏమి చెప్పి
 రని” విని యడుగగా,

గీ. బుట్టగొరిగించి సున్నపు బొట్లు పెట్టి
 ఖరము వెక్కిరించి యూరేగ గానొనర్చి
 మాలదాసులు ‘చీ’యని గేలిగొట్ట
 తిరుపతిని వెంకటన్నను త్రిప్పినా (ము.)

పిదప, కాకి నాడపురలక్ష్మీచేత సెలవునొంది, నిడదవోలు వచ్చుసరికి
 తేజుకు, నర్సాపురము, భీమవరము కరణములు జమాబండికెరాగా అచ్చటి డిప్టీ
 కలెక్టరుగారు తమవలెనే వివిధోత్సవములతో మిగుల గౌరవించెను. పిదప
 ఇంటికి నచ్చి కుశలముగానుండి వారము. మేము ఇంటికి వచ్చి తమజాబును
 పద్యసమవయమును జూచి పరమానందము జెందితిమి. తమరు కవిత్వపరిశ్రమ
 జేయుటగూడ మాకు చాలా ఆనందముకలిగించినది.

గీ. పట్నహాసం నియోగి వంశజులయందు
 శ్రేష్ఠపదవి వహించి ప్రసిద్ధికెక్కి
 తనరు మీక్షేచులేఖ మోదంబుగూర్చె
 నయదయా కర్మ శ్రీ.....శర్మ.

చ. నరుడయి ధాత్రియందు జననంబయినాడని యన్నమాత్రే సం
 బరమగునే, నయొన్నతియు భాగ్యము సాహసముకొ వదాన్యతా
 పరిణితియుకొ బొసంగవలె వంశము వృద్ధియొనర్పగావలెకొ
 హరువుగ.....యివియన్నియు గల్గెను నీకు మేల్ బో!

క. మెచ్చితిమి మీదు కవనము, మెచ్చితిమెద నీనయంబు మెచ్చితిమెంతే
 హెచ్చగు నీయభిమానము, నచ్చినచేతుకను.....సుధీరా!

ఉ. ఆతటి వీరికైత విని యాతఁడు చెందిన యేవ మంతయుఁ
 వ్రాఁతుమటన్నఁ నోలవలె బండ్లను గాగితముల్; వివేకితా
 భ్యాతుఁ డతఁడు వీరి నడుగం దగుమాటలు పృచ్ఛచేసె, ఏ
 రాతటి నేమి చెప్పిరొ రహస్యము తల్లెరొ! నీ వెఱుంగవే!

257

ఈవార్తను ప్రాజ్ఞులును బంధువులును యనవద్యులునునైన బ్రహ్మశ్రీ
 రామబ్రహ్మముగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ శిరిమి పిచ్చయ్యగారికిని, (బ్రహ్మశ్రీ) ముని
 పల్లె వెంకటసుబ్బయ్యగారికిని, శ్రీ లింగయ్యగారికిని, శ్రీవేంకటేశ్వర్లుగారికిని,
 మ్మూలుమాప్తరులకును వన సర్వమిత్రవర్యులకును వినిపింపగోరెదను.

మీ అల్లుడుగారును నయ్యలగునైన శ్రీ..... గారియొక్కయు
 పుత్రికా పుత్రకులయొక్కయు మన బంధుమిత్రుల కుటుంబవృద్ధి యొక్కయు
 కుశలము వ్రాయించగోరెదను. చిరం॥ మాతమ్ముడు వెంకటరమణశర్మ ఒక
 ఆవసరముచే చెన్నపురికి వెళ్ళినాడు. ప్రస్తుత మనావశ్యమని తోచి యచ్చ
 టనే యుంచితిని. తాము కవితావృద్ధి వొనరించి సంతోష మొనంగుడు, మేమం
 డరము కుశలము. కొన్ని యాహ్వానములు వచ్చుచున్నవి ఇవ్వడు వెళ్ళము.

చిత్తగించుటైన

కొ॥ వెంకట సుబ్బారాయశర్మ,

(అనియున్నది)

మరా:— ఇట్లు తీరికూర్చుండి తమయొక్కయు సదృశులగు కొండలు కాభాభి
 మానుల యొక్కయు మనస్తత్వకై కల్గిబాస్ వ్రాఁతలను నింపుటయేకాక అం
 దితరులను బూర్తిగా గూషించుచు సుత్తరకుమారప్రజ్వలను నెళ్లగ్రక్కెడి యీ
 మా సోదరుల వ్రాఁతలను విమర్శించుభారమును లోకమునకే వదిలుచున్నారము.
 ఇందు “పాడి వెంకటస్వామిగారు చెప్పిన” డని వ్రాసినపద్యములో “పండిత
 కాకంబుల” అనుమాట మనోరంజని పాఠముకన్న భిన్నముగా గన్పట్టుచున్నది.
 డీనింబట్టి మొదటి పాఠ విడిదియే యనియుఁ బిదపఁ బుత్రికా సంపాదకుఁడు గారు
 ‘కాకాయిత’ అని దిద్దియుండుననియుఁ దెలియవచ్చెడిని, మఱియు వీరు రహ
 స్యముగా వ్రాసిన యీయత్తరమునంగల సదుద్దేశములను వీరు దర్బారులోఁ
 బ్రచురించిన జ్ఞానోపదేశమునందలి మధుఁబలుకుల నుండియు, మఱియుఁ గాకి
 నాడ సభలోఁ జెప్పినట్లు మనోరంజనిలో బ్రచురింపఁబడిన పద్యము నుండియు
 మఱియుఁ గాకినాడనుండి వీరు బయలుదేరి వచ్చునప్పుడు రచించిన సీసగీత.
 పాదమునుండియు నెత్తిచూపుచున్నారము.

చ. అటు కడు దైన్య మయ్యనఘు సగ్రమునక బవరించి యాత! పి
మృటం డకటాంకు లాడు నల మానినులక సమయంబు వచ్చుచోఁ
బలుమతి కృష్ణరాయనరపాలుఁడు బైటికిఁ బెట్టఁడొక్కొక్క! త
క్కటిప్రజ యాతఁ డెన్నఁటికిఁ గాఁడని వ్రాసితిమంబ! యంతయుక.

ఉ వ్రాసెనక మానులే మెఱుంగు, వ్రాసిన లాభ మొకింత లేద, మా
ధీయునుఁడే వచింపనలఁ దెల్పి జనింపవలెన్ మొగాల, కీ
వ్రాయట యెంత ? యిం దెనియు వ్రాయఁగలేకయెపోతి మాతఁడే
నేయవలెక బ్రసంగ, మటుచేసినచో విని తీరఁగానలెక. 259

(1)॥...ముప్పి చెం! బుంగొని పెట్టుమం చడుగఁ బోతిగొ తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్.

(2)ఉ॥...వెట్టిచేపులక! జేసితి రిద్దివానిఁ గలశేష మొ తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్.

(3)ఉ॥ మీకొఱ గాని కృత్యములు మీచెడుపోకలు నెంచలేదే! మీ
కాకులగూడు పొత్తిముల గాను ఘటించఁగఁ బూనలేదే, మీ
చీమలుఁ జింతలుక బయలుచేర్చఁగ నూకొన లేద యెందకీ
కాకరుతంబు లేటికి నగక గొన దిద్పితి నెంకటేశ్వరుల్.

(4)చ॥...చంకచుడ్డు శరణార్థులు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్,

(5)చ॥.....కాకరపర్తి శృంగభంగమై
పూవును మాపదో నిజముఁబల్కుఁడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.

(6)చ॥...రాసణ కుంభకర్ణుల, స్వల యభివృద్ధి కిండుకయు నోర్వక...యే,
యెలమిని గాంచి రద్ది గ్రహించుఁడే తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్॥

(7)చ॥...అ, జ్ఞత చెడ నిక్కసుక్కిరితిరిగాకట! తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్

(8)చ॥ సి, గ్గును గనకేట డంబమును గొట్టెదరు...తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్

(9)చ॥...కారవు లేమియైగొకో తెలియుఁడు ... తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్

(10)ఉ॥...నాటిపథ నెల్లరు మిమ్ముఁ బరాభవింప మా, చేసిన సాయముకొ
మఱవఁ జెల్లునె జన్మశతాలకేనియుక.

(11)ఉ॥...నేఁడిలుల పేలఁగ నెవ్వరి యూతఁ దెల్పుఁడే!

(12)ఉ॥ ప్రాసములుక విరామములు పొడొనరించుచు బూతుపద్మముల్
వ్రాసిరి నాటకంబులుఁ బ్రబంధములంపని పేరుఁ బెట్టి యు
ద్వాసన మాచరించి రలప్రాక్కవి మార్గము లట్టి వీరి కీ
రోసములా యటంచు మిము రోయరె తిర్పతి నెంకటేశ్వరుల్!

(13)ఉ॥ కాకరపర్తియే సలిపె గర్వము మానిపి శృంగభంగముకొ
కాకులయట్లు బాటఁగఁ జీకాకొనరించెను బైడిపాడు పై

క. తామేమో తమపొట్టకు, నై చూటికీ బడెడిపాటు లని చెడగొట్టం
గా మే మరుగుమమే సభ, కేమీ ధ్వజమింతమాత్రకే నాటిరిగా !

క. విజయధ్వజ మెత్తితి మని, బుజము లెగరివేసికొంచుఁ బొడిమాటలతో
గుజగుజలు వోవునంతనె, నిజ మెట్లో పయికినచ్చి నెగడకయ్యెన్నే !

యాకులపాటుఁ దెచ్చి బలమంతయుఁ బాపెను గొప్పరం ఓకక
గూకలు మాని యెందో తలఁ గుక్కుఁడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్ !

(14) మ॥... ఎందుగండి కవులారా !

(15) మ॥... మీ, యసమర్థత్వము దుర్జనత్వమిఁకఁ గట్టా ! నేగిసంధింపదే.

(16) సీ॥... మిమ్ము బొమ్మలఁజేసి (1) తిమ్మాటలాడించి పోరుఁ బెంచిన...
(శ్రీప్రల్లదములకు, 1912 సం॥ జూను 18-19 సంచికలు దర్శించుచు)

(17) ద॥... తిరిపపుఁ (1) దిమ్మపోతరముదింపిజయంబిడుమమ్మ కాంభవీ" (15 వ
జూలై 1912 సం॥ 8 వ సంచిక మనోరంజని)

(18) సీ. గీ. "మహిమ నీకాకినాడ నన్మద్విజయపు । (3) ధ్వజము నాటించి
తీవె శ్రీవాగ్ధవాని" (చేగంటి బాపిరాజుగారు ప్రకటించినపుస్తకము.)

(19) "గీ. రోస మున్న నిజంబైనమీసమున్నఁ, బాటపొవుటగూడదు పందవగుచు
దైత్యవనమునఁ బాండవోత్తములచేత, సింధుపతిపడ్డపాట్లుగాంచెదవురమ్ము.

(20) ఉ॥ ఆళిదంగి- నీగురులయంతటివారెదిరింపలేకయో, వేశముదక్కియుండిరి
కఁ బిన్నపు, కాగలవాడ విప్పుడే, యాశుకవీంద్రీ సింహముల కాగ్రహముకొ
గలిగింపఁబోక న, త్యాగివరామకాస్త్రి! సుగుణాధ్యుడవై యశముకొగడింపుమా!

వైసదాహరించిన 19-20, సంఖ్యల గుర్తగాఁగల పద్దెములు శివరామ
కాస్త్రి యెదుట లేకున్నప్పుడు గన్నవరంలో గొప్పరపువారు నోరుచేసికొన్నవి.

(1913 సం॥ 15. డిశంబరు, జనవరి 12-13 సంచికలు మనోరంజనిచూడుడు) ఆ
యీ సోదరుల ప్రల్లదములు పిదప వారు తప్పకొన నెంచెడివికావు. వారి

యత్తరములోని యశము శ్రీప్రల్లదముల కించుక దాటినను మొత్తము
సారాంశ మొకటే, ఇదిగాక ఆయత్తరములోని పాట వీరు చెన్నపురి

మొదలుకొని కొప్పరము వలకును గనుపడిన వారితో
నెల్ల బాడుచునేయున్నారని యిట్టిపల వేమసరాగహారమున కవధానార్థ

మరిగినప్పు డనేకులన వింటిమి వీరికిట్టి ప్రసంగమున కధికారమిచ్చిన భగవం
తునికి వందనములు. మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యెట్టిఁడో ఆర్యమతబోధిని

తేల్చినదికదా ! అసత్యవేదములో నతఁడు గొప్పవాఁడో సోదరులే గొప్పవారో
అని చర్చించఁగా వీరే గొప్పవారని సహేతుకముగాఁ జేసినది. పోతాప్రగ్గడ

వారింటిసభలో గంటకు 500 చొ॥ చెప్పినట్లు వీరి పల్లదపు టుత్తరమునఁ
గలదు. 15 వ జూన్ 1912 సం॥ మనోరంజని 200 వందలచొ॥ అని మాత్రమే

చ. “ధ్వజమును నాటి నార”మని దబ్బణ లాడుట కేము రోయ మా
విజయముమాత్ర వ్రాసికొని వెట్టినుడుల్ లభియింపకున్నచో
నిజమగు నేని నిక్కముగు నిక్కము గానియెడల ముతొండగుణ
గజవిజి లేని కల్పనలఁ గాగితముల్ పెడఁగొట్ట నేటికి.

వ్రాసినది దీనిం బట్టి మే మాయితారతమ్యమును గనిపెట్టితిమి. దీని నిటుంతము
ఈమనోరంజని మాశిష్యునిగూర్చి పృథాగాఁ దనయనూయనెల్ల వెల్లడించినది.
విలువగల యిచ్చ నావాగ్యయమునకుఁ దావొసఁగము. మఱియు నిది మేమాం
ధృభాషా పరిష్కృతిక కొసఁగిన “ఆంధ్రముహాకవి” ప్రశంస”నుగూర్చి కొంత
తెలివితక్కువగా వెక్కిరించినది. ఆవెక్కిరింపులోని యొకపంక్తి నుదాహ
రించెదము.

“భాగవతమును చదిగించిన పోతనామాత్యుని శ్రీనాథునకుఁ జాల నీవలి
వానిగఁ దరువాతఁ జెప్పిరి.” (15 డిశంబరు జనవరి 1813 సం॥ మనోరంజని)

చూచితిరా? తెలివి, శ్రీనాథుఁడును బోతన్నయు బాపమఱుదలని
కూడ మాకుఁజెలియదని యీపత్రిక యభిప్రాయము. మఱియు నీ మనోరంజని
శివరామశాస్త్రిని బడఁదిట్టిన కొప్పరపువారి నోటిదుడుకు ప్రసంగపుసభ నిట్లు
నొక్కినొక్కి నుతించుచున్నది.

“...సోదరకవులకుఁ బ్రతిపక్షులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకుఁ
బ్రాముఖ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు సబంధమిత్రముగా
సీసభకు విచ్చేయుటంజేసి లోఁగడ జరిగిన సోదరకవుల సభ లన్నిటికంటె నిది
యగ్రగణ్యమై వారి జీవచారిత్రమునందలి ప్రధానవిషయములలో నొక్కటి
యగుచున్నది.”

షరా:— దీనిస్వభావము దెల్పుటకివి చాలినను నుదాహరింపవలసినవి
బోలెడు కలవు. సోదరకవులు సశిష్యముగా నప్రసక్తముగా ననాలోచన
ముగా మఱ్ఱు బడఁదిట్టుటను సర్వమును గోడమోది పిల్లిచాటముగాఁ దానే
ప్రకటించుచు నిది యెట్లు సాహసించి చెడ బొంకుచున్నదో!

“...మావెనుకఁ బద్యములఁ జదివినవారిలో నొకరు తిరుపతి వేంకటేశ్వర
కవులయెడ నిరసనభావముగల యొకపద్యమును జదువఁబోగా సోదరకవులు
వెంటనే లేచి యట్టిపద్యములం జదువరాదని వారించుచు నీక్రింది పద్యముం
జదివరి.....”

కా. పోతాప్రగడగారు బా బొకటి మమ్ముంగూర్చి పంపించె “మే
మేలేరకా గల” మంచు మిళిపులతో నేర్పాటుగాఁ జెప్పి పై
“నేలేం” డంచు లిఖింపుఁ డన్న నతఁ డాయామాటపై నేమిగా
మాతోనాడెకొ యిప్పు చెప్పఁడొకొ ! యామాన్యుండు సత్యంబుగకొ.

మరా:— సోదరకవులట ! మమ్మునట ! యితరులట ! వారికొఱకట !
నిందింపఁబూనిరట ! ఆనిందకట ! సమ్మతింపలేదట ! ఈవారిత “విచ్చ
గానిని బొమ్మన్న కోడలి కలిగి యత్త చేసినవనికీ” స్మారకమగుచున్నది.
మేలు మేలు ! మనోరంజనీ ! మంచివానిచేతఁ బడితివి ! ఇదియే సోదరులను
దుష్పథమునకుఁ గొండొక ద్రిప్పిన దని చదువరు లెఱుంగుదురుగాక. దీని యశ
క్తిదుర్జ్జనతకై యాయించిన యుదాహరణములు చాలును, పనిలోఁ బని పేరు
చెచ్చికొండమని యిది యిన్నించుచున్నది. సోదరుల ప్రల్లదములకు మొట్టమొదట
బ్రత్యుత్తర మిచ్చినందులకే సిగ్గుపడుచున్న మే మితనికిఁ గూడఁ బ్రత్యుత్తర
మియ్యనెంచము. సోదరుల ప్రల్లదపు టుత్తరమును “మక్కికిమక్కి” గాఁ బ్రచు
రించితిమి. సందియములున్నచో గుండలీకరించితిమి. సోదరుల యభిప్రాయము
చొ॥ వారికి యశస్కరమును మాకు లజ్జాకరమును నని తలఁపవలసిన యీ యు
త్తరమును వారికై సహించి కాశ్యపపుగ్గింధమునఁ జరిత్రకార సంప్రదాయము
ననుసరించినవారిమగుటచే ముద్రించినందులకు వారు కృతజ్ఞులై తాము పృక
టింపఁ బోవు “జల్లినీమ, నారాయణాస్త్రము” లోనగు చరిత్రగ్రంథములలోఁ
దత్తుచకముగాఁ బ్రవర్తించి సత్యము విలువ నెఱిఁగి ముందేగుదురు గాక.
నకలు మాకుఁ జేరిన విధమును జూపుచున్నారము.

1...కొప్పరకవులు జాబులిఖించిపంపిరి. అందంతయు తమ్ముల నిందించు
టయే తప్ప వేరేమియు లేదు, మియ్యభయులను పోలవరపు జమీందారుగారైన
శ్రీకృష్ణారావుగారు వారుచేయించిన కాకివాడకాలేజిసభకు రమ్మనమని
వారెంతవేడినను తమరు దానికియ్యకొనలేదట, అదిగాగల సంగతులతో ఎదుట
నుండి గమనించినవారిరీతిగా సంభాషణ యంతయు వింతగా వ్రాసిరి...దాని
యధార్థమంతయు మాకు దెల్పిరి. ఆజాబునందలి మాటలు చాలా కర్ణకఠోర
ముగా నున్నవి అందంతయు వారి యాన్నత్యమును, మీ—ప్రకటించుమాటలే
కాని వేరేమియులేవు. దానియొక్క నకిలు నావద్ద కలదు. తమరు పంపు
మన్నచో పంపెదను. తమరు ఆగృహస్థుని పేరుమాత్రము మియ్యచ్చుగ్గింధముల
యందెచ్చటను ప్రకటింపవద్దని నాప్రార్థన...దానినుండి యీకొనిదిదానిని

ఉ. ఆయన యత్తరం బాకటి యంపుట సత్యమ, అంతెకాని మ
మూయన వచ్చి పిల్వఁడ, యనంతర మాయన 'ప్రసన్న' వద్దికే
పోయి వచించినార మటు; బుద్ధిమదగ్గిణి యారఁ డట్టిచో
ప్పియకొనండ, యి స్థతఁ డహీనుఁడు వేటొకలాగు చెప్పనే !

ఉ. "వెంకటసామిపల్కె" నని వీరలు డాదినడాబు సర్వముకొ
బొంకుప్రసంగ, మాతఁడును బొంకఁడు యోగ్యుఁడు, బొంకుమంచు ని
శృంకుఁ డొకఁడు చెప్పఁగల సాహనుఁ డుండెడుఁగాక నీకుఁ దా
జంకఁడె యంబకో ! కడు నసత్యము సత్య మనంగ నేర్చునే ! 284

యైత్తివాయుచున్నాను.—ఏమి యీ సాహసము, ...వీరు శాఖాభిమానమే
చేయూతగా చేసికొనియున్నారు...వెంటనే జాబువ్రాయ ప్రార్థితులు.

2...వారు వ్రాసిన అసలు త్తరమునకు నకలు పంపుచున్నాను, ...యిది
దానికి సరియైన నకలని తమరు నమ్మవచ్చును. యీపుత్తరమును ... గారికి
వ్రాసిరి....మీకును వారికిని సరిపడకపోయినను వారి కొన్నత్యమున్నచో
దానిని స్థాపించుకొను విధము లనేకము లుండగా మాషణచేత జయింప నుంకిం
చుట నాకు చాలా కష్టముగా నుండి నేమికిది పంపుచుంటిని...చూచి తమరు
దీనిని మీయిచ్చినచ్చినట్లు వాడుకొనవచ్చును, నాకు తమయందు గౌరవపూర్వ
కమైన భక్తియే యిట్లుచేయ నన్ను పురికొల్పినది. (చేత్రాలు)

3...అప్పుడు యీజాబు చూపెను. యీజాబు నీకెట్లుదొరికినదని...
అడుగగా అతనిట్లనెను,..."అందువలన ఆపుత్తరమును వీరికి చూపుమని... గారికి
వ్రాసిరి. వారట్లుచేసిరి. దానిని నేను చూచి ...సరియైననకలు తీసుకొంటిని"
అని...చెప్పినాడు యిదియే నా కది దొరికినవిధము. నిన్ననే మీకుపంపుటకు
ఆ...పద్దనంచి యీసంగతులకు జవాబులెప్పించుకొని వ్రాయుదమని యనుకొని
యతనికి వ్రాసితని. అతను వెంటనే జవాబు పంపనందున నేడే మీకిట్లు
వాయుచున్నాను. మీకతను వ్రాస్తే వాయువచ్చును. అది సరియైన నకలేను.
(చేచాళిలు)

4...శ్రీకృష్ణరపుకవీశ్వరులు కాకినాడది గ్రామములకు వచ్చినపుడు
అక్కడ జరిగిన సభలలో మిమ్మును దిరుపతి శాస్త్రిగారిని ఆహ్వానముచేయగా
రామని మీరు చెప్పినట్లున్ను అందుమీద కొన్ని ప్రశంసలు జరిగినట్లున్ను,
ఇంకా మొదలైన కొన్నిసంగతులతో శ్రీకృష్ణరపుకవీశ్వరులు తమ మిత్రు

ఉ. వేరొకరుండు తోడగుట వెంకటసామినిగూర్చి సందియం
 వీరహీఁ దోఁపఁజేసె, నతఁ డెంతయు యోగ్యుడై యెస; నింక వీ
 రేరిని జేరు గుచ్చిరో యొకింతయు వారలఁ గూర్చి శంక చె
 న్నారద, నూర్యుఁ డింకొకదిగంతరమం దుదయించెనేనియొక.

మ. “సహవాసమ్మున నబ్బుఁగాదె గుణదోషంబుల్” మహాపండితుల్
 బహుమానించెద రీవిశేషమును, సంబంధంబు తత్తాదృశం
 బహముకొ రేయియు నుండు హేతువున యోగ్యత్వంబు చెన్నారు ధీ
 మహితుకొ వెంకటసామిగూర్చి మదిలో మాకబ్బె సందేహముల్. 268

ఉ. వెంకటసామి కుండెనొక వేలకు వేలగ గుండియల్! వృథా
 కొంకక యట్టివాదమునకుందిగునే శివ! యెప్పుడో నిరా
 తంకునిగూడి ‘కాకు’ లని తజ్జుల దూటిన దూఱుఁగాక, యీ
 పంకము నీఁగుటెట్లనిన వాక్కిఁక నాతనికికొ జనించునే!

ఉ. వెంకటకాస్త్రితో నటులు వెంకటసామి వృథా ప్రసంగముకొ
 శంక యొకింత లేకయును సల్పఁగఁ గారణమేమె ? యైవో
 నింకొకమాటు చేయుటకు నేటికి సందియ మింత యేల ? యీ
 బొంకుల కాతఁ డొప్పునెడఁ బోవలె నాతని మీఁది కయ్యెడక.

లయిన...వారికి వ్రాతమాలకముగా తెలిపినారు...ఆ అంశములన్నియు విశద
 ముగా...వల్ల తమకు విశదమైనట్లు నాకు ... ఎద్దనుంచి ఉత్తరము వచ్చినది.
 తమకు పంపిన నకలు శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన లేఖకు సరియైన నకలై
 యున్నది...అచ్చటచ్చట అక్షరములలో కొన్ని పొరపాటులు పడియుండ
 వచ్చును...శ్రీకొప్పరపుకవులు పంపినదాని నకలు నావద్దచూచి నిజము తెలిసి
 కోవలెనని నావద్దనుంచి తీసుకవెళ్ళినారు. తిరిగి తమవద్దనుంచి తనకు ఉత్తరం
 వచ్చినట్లు యీరోజు వుత్తరం వ్రాసినాడు. అందువల్ల దీనిని తమకు విశదం
 నిమిత్తం వ్రాసుకున్నాను. శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన వాటిలో యథార్థమును
 మాకుగూడ తెలుప ప్రార్థించుచున్నాడను. చిత్రించవలెను. (చేవ్రాలు)

పాఠా:— పైయుత్తరమ్ములన్నియు వారివారి వ్యాఖ్యతో నుండినను
 కాభాభిమానులవలన వారి కేముచకారమేని జరుగునని యెంచి వ్రాళ్ళును కొన్ని
 సందర్భములును విడువఁబడియె.

ఉ. ఊరక వ్రాయు వ్రాతలకు యోగ్యుని నాతనిగూర్చి వ్రాయుటలో సారవిమల గణింప, రెకసక్కెపు వ్రాతకుఁ బూని యేరినో దూఱఁగ నెంచి పండితుల దూషణ చేసిన దానఁ జేసి యా కాటులు నైఁపరామి నిటుగా పచించితి మింత యొప్పుదే!

ఉ. “పాడి” యనంగ నీతి యగుఁ, బండితులం బడఁదిట్టఁ బూనుచోఁ బాడికి నేమి యర్థ మగుఁ? బండితు లేమి యొనర్చి రీతనికొ? వేడుక యయ్యెనే? యకట! వెంకటసామికిఁగూడఁ నేని నో నాదనివాఁడు పండితుల నాడునె కాకులు గాఁగ నక్కటా!

ఉ. “కా దతఁ డట్లు వ్రాయఁ” డనఁ గన్పడుచుండెను వ్రాత యింతగాఁ జేదయిర్కొక్క పండితులు! చెన్నటి యెవ్వఁడో వ్రాయుమన్నచోఁ బో దల తెల్ల పాణిని స్వబుద్ధిగఁ బోవలె మున్నిటులో చనక లే దలమేటి పాణిని; బలే బలే! పాణినిగారు పుట్టిరే!

చ. “చిరు దిడినాఁడు నా” కనుచుఁ దెగ్గకు నేదియొ వ్రాయఁబోయి సం స్కరణ మొకింత కల్గియును జక్కనిధార విదూరమాట న క్కరణిని జెప్పెఁ గాని బుధకాండము సర్వము దూఱఁబోవఁ డె వ్వరినొకొ దూఱియుండు నన వాస్తవమేయగు, దిద్దికోఁదగుకొ.

ఉ. ఒక్కరి గొప్పఁ జేయుటకు నొక్కరిఁ దిట్టినఁ గాని గాదె! యే మక్కట, పండితప్రవరు లందఱు కాకులె! యెంతవాఁడు తా నొక్కనిఁ బోలఁగాఁ గలుగునో! యింక నేనియు నిట్టిత్రోవలకొ ద్రొక్కక చక్కఁగాఁ దెలిసి దూఱుడు వాకులు గట్టిపెట్టుతకొ.

ఉ. కాకపురంబు వాస మను కారణ మీనుడి తెచ్చిపెట్టెనో! కాకవి తోడునీడ యగుకారణ మీసడిలోన దింపెనో! లేక యశమ్ము కైకొనెడి లీలయొ! పాకపు సొంపా! కంపా! యా రా! కడు మేరమీఁతఁగదరా! నవపాణినిగారి ధోరణులో.

లే. గీ. అరిగె భీముండు, సోముండు సురిగె నకట!

జరిగె సర్వజ్ఞదీక్షితసార్వభౌముఁ

డేమి! పేరూరి దౌర్భాగ్య మిపుడు పప్పు

శంకరుండఁట! వ్యాఖ్యాతృచకృపర్తి!

ఉ. ఇంజరమేము నిర్వరము నేగుటగూడ నసత్య ; మొక్కడే
గం జనుమీద నయ్యెడఁ గేవలభక్తిని జేసి * యత్నప
లుం జరిగించ నెల్లరును బూనిరి యప్పుడు వారు వచ్చి పి
ల్వం జనుదెంచెఁ దిర్పతి సభక బొనరించితి మంత నయ్యెడక.

ఉ. పోలవరంపుఁతేడరుగఁబోవుచు నాసభ కట్లు తిర్పతిక
జాల బలాత్కరించెడి ప్రసంగముగూడ † నసత్య మే మనక
శ్రీమతికుఁ జయంతి కులశేఖరు రామయగాళి జూడఁగా
నోలి “మొటారు” బండిపయి నూరికిఁ దిర్పతియేగె నయ్యెడక.

ఉ. రామయగారు కోటిఫలి రా నల వారిని దోడుకొంచు రాఁ
గా మఱి తేఁడు బండిని దగక బనిచెక, జనెఁ దానిమీద నా
శ్రీమహితుక గనుంగొనఁగ శ్రీపతి; వచ్చెడువేళ వాన దా
నామెయి మార్గరోధిగఁ బ్రయాణము మందత చెందె నంచితా! 370

చ. తిరుపతి యేడుగంట లగుదెంచుడు రామయగారు తాను ధీ
వరుడగు మల్లయ్యార్యుడును వచ్చిరి, యేగిన దొంటిగంట; శే
కరణిని నైదుగంటలకుఁ గాఁదగు నిట్టి ప్రసంగ మంబ! సా
కిరు లిట రామయ్యార్యుడును గేవలధీరుడు మల్లయ్యార్యుడుక.

చ. పదపడి ప్రాద్దువోవుపయి బండిపురమ్మున కేగుదెంచె, న
య్యదనన దానఁ జేసియె మహాత్ముడు రామయగారు గూడ “పి
రిది సభ” యం చెఱిగియును నేగఁగ లేదట! దీని తత్త్వ మి
య్యది, సభ కేగునప్పు డెటు లా నటువంటి ప్రసంగ మంచితా! 260

చ. మఱియొకయప్పుడేని యొకమాట వచించుట, దాని కుత్తరం
బరసి వచించు, టాపయిని “నా” ననుకొంటయు, గాక యట్లుగా

(* 1912 సం॥ జూలై 10 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి.)

జూను 18 తేదీని శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు ఇంజరముగ్రామమునం
దు శతావధానంబు నొనరించిరి ఉమాఅలీషాకవిగారును నూకల అమ్మన్న
కాస్త్రీగారును కవిత్యమునుగురించియును అవధానమునుగురించియును చక్కని
యువస్వాసములనిచ్చిరి. అవధానానంతరము శ్రీవేంకటేశ్వరకవులు సత్కరిం
చుబడి జనులచే నూరేగించబడిరి. నందికోళ్ళ గోపాలరావు.

† 104 పుటలోని శ్రీవారి జాబుచూడుడు.

జరుగునె యంటి వాడ; మది సత్యమెయ్యానెడ నిప్పు “డింతయున్
జరిగె” నటించు మానవులుడు సాక్ష్య మొసంగుట కేమి శంకయా!

ఉ. పోలవరప్రభుండు తనపాంతను దిర్వృతి యుంటఁజేసి యీ
గోలకుఁ బూనుకొన్న నది కొందఱు వేఱుగ నెంతు రంచు స
చ్చీలుఁడు జంకునేము! యని సాక్షుల నన్యథా జూపినార మా
శ్రీలలితుండె చాలు నిది చెచ్చెరఁ దీర్చగ, నింద తేటికిక?

ఉ. వీరలు, కాకినాడయును, వీరులిఖించిన పేర్లు నిక్కమే;
యారయఁ దక్కునంగతుల యందొక లేశము సత్యముండినన్
వీరు లిఖించుపోకడలు వీసము సత్యము గా; వసత్యపుం
ధోరణికేమి; ప్రల్లదపు దూఁకుడు కేమి వచింతు వంచికా! 383

చ. “తిరుపతి నెంక లేశ్వరుల ధీరుల మేము జయించినార” మం
చోరులకుఁ దెల్పి సంతసము నొందుట కింతయు నల్లి, రట్లు సు
బరపడ రాదె? తిట్టులను వ్రాయఁగ నేటికి? చేతిచేటె? యం
బరొ! యిది దాఁగనేర్చునెటు, “వ్రాత బలింగను” నం పైఱుంగవే!

క. ఇదిగాక పెద్ద లేమని, రది నీ నెఱుంగనిదె? యజ్ఞ లాకర్మంబున్
మది నెఱుంగ రక్కట! “శతం పద, ఏకం మాల్ని” యనువా రలఁతులొకొ!

చ. ఎవరికి వ్రాయ నేమియగు? నేగతి నయ్యది పైకిఁ బోవునో
శివ శివ! చేయునట్టిపని చెడ్డది యైనపు డించుకంత జం
క వలదె? యంతదాఁక మది గట్టిగఁ బట్టుక యేగి నన్నిధిన్
బవరపుగెల్పు దెల్పికొన వచ్చుగదా! తమయిచ్చ చొప్పునన్. ౨౮

చ. అదియును *బైకిసచ్చుఁ జూపి యంబరొ! సాజపు బొంకు పాండితిన్
బదఱఁగవచ్చు “లే”దనుచు; వ్రాతకు నయ్యది వీలు గాదు, కొ
ట్ట దిదియుఁ గొంతమందిని, గడంగుదు రియ్యెడఁగూడఁ బొంకఁగా
నద నగుచోటఁ గొందఱు మహాత్ములు; చెప్పఁగ నేల యిక్కలిక.

*శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

హాల్ మకాం, పొన్నూరు.

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ నెంకట కామ్రోవారికి, నమస్కారములు,
ఇదివఱలో మా దేశవాసులగు కొప్పరపు సోదరులు కాకినాడలో నాకు
కవిత్వము చెప్పినపిదప గుంటూరులో కొందరు పెద్దమనుష్యుల ముందు “మిమ్ము

ఉ. “వ్రాయనె లేదు మే” మనుచు వచ్చెడి. వాదము దక్క దీనిపై నోయఖిలాంబ! వాద మింక నుండదు, సాహసు లెందుకేనియుక్ రోయరు రోయకుండుతఁ, బరోక్షము నీ కొకఁడున్న! నీదుకం దోయిని గప్పునేర్పరులు తొల్లి విసంబడ రిప్పు డుందురే! ౨౦౮

సభలోనికిఁ బిలిపించిన రాజైతిరనియు రాజావారిద్వారా పిలిపింప నిదెవచ్చెడ మని పరాజ్ఞులు లైతిరనియు పిదప మీరు వెరచి రానందులకు సభ్యులయెడట “అకట! పదియవనాటి ముత్తైదు బోలె, డాగి యున్నారె” అనియు, “గురుత లభించ దంచు నభుకుక్ బెభుకుక్ బలుగాకి కూసి సో, దరు లగు రామకృష్ణులను దద్దయదూషణచేసి నంతనే, జరిగెను శృంగభంగము” అని కంప పథ సందర్భమున శ్లేషగ చెప్పితిమనియు, మఱియొక కర్ణకతోరమగు పద్యమును బ్రచురించి విజయముగొంటి”మని చెప్పిరి. ఇందలి సత్యసత్యముల విచక్షణ సేయు పెద్ద లిక్కలికాలంబున గానరారు, గాన తామైన సత్యమును బ్రతికా మాలమునఁ బ్రచురించి చదువరుల సందేహనివృత్తి యొనర్పఁడు. బలపద్విరోధమునకు జంకి యథార్థవాది నామమున నిటువ్రాసితి, పలయుచో నేను చిరు నామ తెలుపుటయే కాక సాక్షిని గూడ కాగలను. (యథార్థవాది)

యేర్పూరు.

24-2-12.

.....సోదరకవుల యొక్క మాతామహస్థానము మాగ్రామమే అవుటవల్ల నున్ను, కాఖాభిమానమును జూపక న్యాయపక్షముగా తత్కవులతో మాట్లాడుటవల్లనున్న, యీగ్రంథము విశేష అవసరమైయున్నది. తరుచు యీగ్రామములోనేయుంటూ దగ్గరలేని యెనుము కున్నను యీనిన చందముగా యీగ్రామము వచ్చినప్పుడెల్ల మాట్లాడుచుండగా మేము తద్విరోధముగా మాట్లాడుచుందుమని మాయం డనూయ్యలై యుందురు.

(చేవ్రాలు.)

కాకినాడనుండి మ||రా||రా|| ఆనరబిల్ కె. ఆర్. వి. కృష్ణారావు బహుదరు డి. ఎ. గారు పంపించిన యుత్తరము నీక్రింద పొందుపఱచుచున్నారము.

శ్రీకొప్పరపు కవులు కాకినాడ పురమునకువచ్చి సభ యొనర్చినపుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లాసభలో వారిచే బరాభూతులై రని శ్రీకొప్పరపు కవులు అక్కడక్కడ ప్రసంగించుకొనుచున్నట్లు మామిత్రుల కొకరు వ్రాసిన యుత్తరమువలన దెలియవచ్చినందున నిజముగ నీపురమున జరిగిన సభావిశేషము చీక్రింద వివరించుచున్నారము.

ఉ. తప్పికోసంగఁ జూచినను దప్పదు కంటఁబడున్ గతిత్యక్తం
జొప్పు వేలార్పు పద్దెముటు చొప్పుకలకలఁ బోలునట్టి ప్
తప్పదు వ్రాతలోఁ గలవు, తక్కిన వానిని వీనిఁ బోల్చుకొ
న్నప్పుడె “గుప్పు గుప్పు” మని యజ్ఞులకేనియుఁ గొట్టు వాసనల్.

ఉ. గుంటపురమ్మ నందు ననుఁగుల్ తమచుట్టును జేరి “యెట్టులో
గెంటుఁడు నల్వదింటికె దెగింపుఁడు ధారణలోఁ బనేమి? మే

శ్రీ గంజామువారియింట వివాహమున కాహూతులై శ్రీకృష్ణరపు కవు
లీపురమునకు వచ్చిరి. వివాహ సందర్భమున కేర్పడిన సభ ముగియఁబడిన
తరువాత పురవాస్తవ్యులు శ్రీకృష్ణరపు కవులచే గోరబడి యొక సభ గావించిరి.
ఆసభ కాలేజిలో జరుపఁబడినది. అందునకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగా రాహూతు
లయ్యెను కారణాంతరమున రాలైరి. వారందులకు రాకపోవుట శ్రీకృష్ణరపు
కవుల క్షేమము కొరకేయని తలచి వారిని బలవంత పరచమైతిమి. పై సభ
జరిగిననాడు శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారు మావద్దనే యున్నవారు. వారు భీతికెంది
పలాయనులైరిని కృష్ణరపువారు చెప్పకొనుమాట లసత్యములును నిరాకరింప
దగినవియును అగును. శ్రీకృష్ణరపు కవులకొర కీయూరజరిగిన సభలలో నెం
దును వారికిని వీరికిని సమావేశప్రసంగము జరుగలేదు. కాలేజిలో జరిగిన
సభ విషయమై శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారి పోత్తాహ నిరుత్సాహము లేమియును
లేవు. శ్రీ కృష్ణరపు కవులకును తిరుపతిశాస్త్రిగారికిని సమావేశ మియూర
నెచ్చటను గలుగలేదు. మా యొద్దను గలుగలేదు. శ్రీ కృష్ణరపు కవుల
మూలమున శ్రీ తిరుపతి వెంకట కవులయం దుండు గౌరవ ప్రపత్తు లెవ్వరికి
దగ్గిపోగలవి కావని మానమృకము. ఇచ్చట శ్రీకృష్ణరకవుల నిమిత్తమేర్పడిన
సభలోని విశేషము లింతకన్న నిట వ్రాయ నవసరము. ఇచ్చట జరుపబడిన
వసుకొను గజారోహణాదు లీసభతో సంబంధించినవి కావు. వానిగాధ వేరు.

కాకినాడ, 27-11-12.

K. R. V. Kristna Rao.

(ఇట్టియుత్తరమునే రాయ బహద్దరు కె. నార్యనారాయణమూర్తినాయుడు
గారును పంపినారు.)

ముంటి" మటించుఁ దోల నది యూని * బడల్పడునప్పు డేమి లే
కుంటిమె చుట్టుపట్లఁ, జనియుంటిమె యాసభ కోమహేశ్వరీ! 290

(*1911 వ సం॥ నవంబరు 15 తేది దేశమాతనుండి)

గుం టూ రు జూ బు

"...కిందటినెల 1 వ తేదీ మధ్యాహ్నం బండ్లెండుగంటలకు ఆపధాన
మహాత్మ్యము జరుగ బోవు గుంటూరునందలి ద్వితీయనాటకశాల సర్వసూక్ష్మ
త్వదంబై యన్నిట నద్వితీయంబయి వెలింగె. నాడు విచ్చేసినవారిలో సర్కారు
ద్యోగస్థులు ప్రిడర్లు మొదలగువారుండిరి. సర్కారుద్యోగస్థులలో మ. రా. శ్రీ.
పెమ్మరాజు కామరాజు పంతులుగారు (డిప్యూటీ కలెక్టరు గుంటూరు)
మ. రా. శ్రీ మందపాటి లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు (తహశీలుదారు)
మ. రా. గిరిరావు పంతులుగారు, (టవును మేజిస్ట్రేటు) మ. రా. చిరుమామిళ్ళ లక్ష్మీ
నారాయణప్రసాదనాయుడుగారు (ప్రొ. డి. త) పోలీసు యినస్పెక్టరు
(ముసల్మానులు) సబ్ ఇన్స్పెక్టరు కానిస్టేబులును, ప్రిడర్లలో మ రా ఏకా
రామయ్య పంతులుగారు వు. రంగారావు పంతులుగారు మొదలగువారును
విచ్చేసియుండిరి డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి సరసను మ రా. వింజమూరి భావ
నాచార్యులవారు దయచేసియుండిరి..... అంతట పూర్వపులలో నొకరగు
మ॥ వు రంగారావుపంతులుగారు సరిగ నూరుమందికి నపధానము నేయ జూడ
గుతూహలము కలదని యగ్రాసనాధిపతికి విన్నవించిరి. అట్లు చేయుటకు... వీలు
లేదని చెప్పిరి.... తరువాత నపధానము నొక్క రొక్కరుగ విశదలలో బాపట్ల
లో జేసిరిగాన నిచ్చటసోదరు లిద్దరును గలసి యపధానము చేసిన బాగుండునని
వు. రంగారావు పంతులుగారు తమ యభిమతంబును దెలిపిరి. అదియు నయ్య
గ్రాసనాధిపుఁడు వారించెను, కాని సహేతుకంబుగ గారు ... ఇద్దఱుపిల్ల
కాయలు... పిల్లజగడము బెట్టికొని కర్ణాశ్వత్థామలకధ జక్కగజ్జి ప్రికెచ్చిరి.
సబ్ ఇన్స్పెక్టరుగారు రంగంబులోనికి వచ్చి యాపిల్లకాయల విడదీసి యొక
సభికుని నెట్టుచుండ "అయ్యో అతను మనవాడండి" యని యొక నియోగి
సబ్ మేజిస్ట్రేటుగారితోననిరి. యీయననరంబున రంగంబునలంకరించిన
పూర్వపులు లేచి నిలిచిరి ... నాడు నలువదియొక్కమంది పూర్వపులు గూర్చుం
డిరి. ... పూర్వపుడు నేను వృత్త మడిగితిగాని గీతముకాదనియె, కవీశ్వరు
లలో ననుజుండు గీతమును వృత్త మే యనిరి. పూర్వపులలో నొకరగు మ॥
వు. రంగారావుపంతులుగారు గీతము వృత్తము కాదనియు వృత్త జాత్యుపజాతు
లలో వృత్తములు వేఱనియు వారికి నుడివిరి. అగ్రాసనాధిపతిగారు పజాతులలో

మ. శివరాముం దొనరించెఁ గాదె విబుధుల్ నేనా సనక బూర్ణమా
నవధానం బపు డప్పురిం గలదుగాదా కొప్పురం; బేల తా
నవలోకింపఁగ రాదో! నీవెఱుంగవా? యప్పట్ల నీతీరుగా
శివరాముండు ప్రగల్భముల్ పలికెనే 'నీనీ' లకుం బాత్రమై.

చ. తగుదునుటంచుఁ గాలెటులొ త్రవ్వి పృథంవకమెల్ల “దోమయే
నుఁగులకుఁ బోరు సాఁగె” నని నూటికి నొక్కఁడు తప్పఁ జెప్పికో
నగడున కాస్పదం బయి పలాయనమంత్రము స్వస్తిచెప్పియే
మొగమున మాసహోదరులు ముచ్చట లచ్చుగ నిట్లు వ్రాతురో! 292

క. మాసత్రితయం బటు మా, మీసము తలపెట్టు తమకు మేము వృథాగాఁ
జేసితిమి గర్త పురమున, వాస మ్రొదిరింతు మన్న వాని యడంపక.

వృత్తములు లేవా యనియు మఱియు బృచ్ఛకులు సమవృత్తమో విషమవృత్తమో
చెప్పరైరనిరి. అంతట రంగారావు పంతులుగారు గీతములకు నుపజాతివృత్త
ములకు సంబంధములేదనిరి సరియే యని యొప్పుకొని యవధాని యంతట వృత్త
ముజెప్పిరి. ... ఈ పద్యముల కన్నింటికి ప్రథమపాదముగుపజకు సాయంకా
లము 4 గంటలు ఆయె ... అవధానపద్యముల బూర్ణముగ వ్రాయువారిలో
మ॥ ఏ. లక్ష్మీనరసింహంపంతులుగారు రవధానిగారి ప్రక్క నెఱ్ఱపెన్నలుతో
దాళిఫల ప్రమాణంబులగు నక్కరములతోను, మ॥ పాటిబండ సూర్యనారాయణ
రావు పంతులుగారు నల్ల పెన్నలితో నవధానిగారి తమ్ములదెసను గూర్చుండిరి.
పద్యంబుల రెండవపాదంబులు జెప్పసమయ మాసన్నమాయె. ఈయెడ ధారణా
పటిమ యంత యెక్కువై కనపడలేదు. 3 వ పద్యముయొక్క 2 వ పాదము
చెప్పచు అవధానిగారు దాహముకొరకు, కాదు క్షీరమునకని తరువాత దెలి
సినది, యవనిక మఱుగున కరిగినతోడనే వారి యనుజులును మ॥ సూర్యనా
రాయణరావుగారును లోనికరిగిరి. కొంచమునేపటికి సోదరులిద్వయము సభ
లోనికి దిరిగివచ్చిరి అంతట నవధానిగారు 11 పద్యములవరకు జక్కగజెప్పిరి;
12 వ పద్యము రెండవ పాదము చెప్పతఱికి నవధానిగారికి దైవవశంబున
సభ్యుల కానందము మందముగా శిరోవేదన సంభవించెను ..... కొంతతడ
వల్లే బాధపడుచునైన బూర్తిగావింపనెంచిరి ... మఱల క్రీ నుబ్బారాయావ
ధానిగారును సూర్యనారాయణరావుగారును ధూరిపాటి లక్ష్మీనారాయణ
గారును (లేఖకులలో నొకరు) మఱలలోనికివెళ్ళిరి, పిమ్మట గవీశ్వరులు మఱి
కొందరుం దక్షిణపు బంచాదిలోనికి వెళ్ళిరి. అవట గొంచెము గాలి గొట్టుచు
న్నందున నచట గుర్చి వేయించుకొని కవిగారు కొంచెము విశ్రమించిరి....

ఉ. అప్పుడు పాటిపోయినది నాశ్రులుఁ దామును జేయుచున్న యీ
చప్పుడులుక బదాయనుడి చాయలు దబ్బలు లెల్లవారికిం
జెప్పక నెప్పు గర్తపురిసీమయు, గర్తపురమృతండు ము
మృత్యుడుఁ దిట్టిపోయ జనియించున సత్రికయుక మహేశ్వరి !

ఉ. చెడెఁగద! మాఁ డు మాసములు చెన్నఁటిపోరు ఘటిల్లుటక వృథా
గడవివతోడ గర్తపురిఁ గాలము; కాక స్వకాళ తోడుగా
నడరెడునప్పు డెందుకని యక్కట! వారలవంకఁ బోక యే
బెడఁదయు లేకయుండ, నెటు వేదమువ్రా.తఁ బ్రాసిరోక దే! 295

చ. కడియమునుండి వెంకన యొకానొక నాఁ డలయింజరంబుఁ బోఁ
గడఁగి స్వమార్గమాటఁగద! కాకపురమృతండు గె, నాఁడె య
క్కడ సభ యయ్యె, నిక్క మగుఁగా; కెవరో స్వయ మేగుదెంచి పి
ల్చుడుఁ జనఁ, డేమి? యిట్టులనుచుక లిఖించునె యంబ! తిట్టుచుక

అంతదిరిగి యసధానిగారు రంగమునకు వచ్చి కూర్చుండిరి... ఇంతలో నసధాని
గారికి శిరోభారంబు తగ్గదయ్యె. సభికులందఱు వారశ్రమ జూచి నాటిరేయి
మఱిత శ్రమపెట్టజనదనియు పాదమతోగూడిన పని గనుక నింకను శ్రమ
జేయునెడల ముప్పు సంభవింపవచ్చునని తలంచి యెటులనైన నాటిరాతిరే యవ
ధానము బూర్తి చేయవలయునని సర్వథా జతనము సేయుచున్న వారిని వారింది
సభచాలించి తమతమ నివేశనంబులకరిగిరి ... ఇంక రెండవనాటి చరితము
క్షుప్తముగ వ్రాసెదను. నేటిదివము మ॥ శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యు
లుగా రాధిపత్యము వహించిరి నాడును (2-10-11) సభ యొంటిగంటకు
వ్రారంభమయె నాడు మొదటి నాటికంటె బదిమంది నెక్కువగ నేర్పరచి
వారికియు నసధానము సేయబూనిరి ... మ॥ ఏకా రామయ్య పంతులుగారు “స
రే యిక నిన్నటి 12వ పష్యము నెత్తికొం” డనిరి... అంత గొందరు పృచ్ఛకులు
“నరురగా గాక యెక్కడనడిగిన నక్కడ చెప్పుమరా” యన నట్టి నీమము
లాము పెట్టుకొనమనియు వరుసగానే చెప్పెదమనియు నసధానిగా రనిరి.
పె్రిసి డెంటుగారు “మీరట్టిసేమము పెట్టుకొనినచో బృహ్మకు లిష్టమసారము
నడుగ వీలుండ” దనిరి. లేఖకులగు మ॥ వీ. లక్ష్మీ నరసింహము పంతులుగారు
పా. మూర్యవారాయణపంతులుగారు నిన్నటివలెనే కూర్చుండిరి ... అన్నిటికిని
రెండుపాదములు చెప్పినతరువాత మ॥ విం భావనాచార్యులుగారు మిగిలిన
రెండుపాదముల నొక్కసారిగ జెప్పిన చాలబాగుండునని యన్న నసధానిగా

ఉ. ఇంతటి పాటుబోతు లని యెల్ల నెఱింగియుఁ గాలుద్రోవ్వి ధీ
మంతులు నవ్వ గర్తపురి మాయెడుటక బడ కేల మానిరో!
హంత! ననుస్తయుక గడచునాపయి నెవ్వరు నమ్ము వార లం
చింత బడాయి వాగ్గెతలకు నేమనిపూనిరో! మాసహోదరుల్.

ఉ. ఎందుకు వీరితోఁ గలహ? మేదియె పూర్వము నచ్చె బోయె, వీ
రెందు నమర్థి? లీకవుల యెమ్మెలతో మనకేమి, వీరు తా
మెందుల కేగ నచ్చటికి నేమును సిద్ధముగావు టొప్ప దం
మం దలపోసి మానుటది శూరులఁ జేసెనె? పాటుబోతులక.

ఉ. 'వచ్చినవాడె చాలు బలపంతులు బందుగులున్నవారితో'
బిచ్చపువైదికుల్ సరిగఁ జెన్లఁగలారె? స్వశాఖవార లే
పొచ్చెమొ చేయుచుందు రది పోకడపక గడుఁ గట్ట' మంచు మే
మిచ్చఁ దలంచి వారిఁ ద్యజియించుట యొండొక గోస మయ్యెఁగా!

క. "రాజీకి నొప్పు వలనదు, యోజించుకొనుండు మదిఁ గుయ్యక్తునివి మహా
రాజశ్రీ కొప్పరము పు, ధా జయములు నెప్పి కొనఁగఁ దలఁచెను నాండీ!"

గండుల కిష్టపడరైరి నాల్గపాదము చెప్పవేళ నాల్గపాదము వరుసగా శిష్టు
టయు వెంటనే యాపద్యమెల్ల చదువుటయు దటస్థించినది. ఇట్లు 11 పద్యము
అగువరకు జాలసాధుపోయె అందువలన విగిలిన పద్యముల జనున బనిలేదని
సభవారనిరి. ఎట్లయిన రాత్రి 11-40 గంటల కనధానము ముగిసెను. పిమ్మట
మైతిపద్యములు నగ్రాసనాధిపతిగారి యుపన్యాసమగువఱకు రాత్రి 12 గంట
లాయె. అంతట సభకు లిండ్ల కేగిరి. కాన పంచాశదపధానమునకు 16½ గంటలు
పట్టినవి. ఈసంగతినొకటి గమనింపవలయు. ప్రతిపద్యమయొక్క 2వ పాదము
చెప్పకముందే యాపద్య ప్రథమపాదము రెండుమాడు మారులును 3వ పాదము
చెప్పనెడ మొదటి రెండుపాదములు రెండుమాడుమారులును నాల్గపాదము
చెప్పతటి మొదటి మూడుపాదములు రెండుమాడుమారులును నవధానిగారు
చదువుచువచ్చి కావలసినపాదముల వేయుచుండిరి. ఇట్లుండ మ॥ కొం. నెంక
టప్పయ్యగారవధానిగారితో పదేపదే మీరు మొదటినుండి పద్యముచదువుట
యేల? యేపాదము చెప్పవలయునో దానినే చెప్పెడు. కాలము చాలయగు
చున్నదనిరి. అంతట నవధానిగారు వెలుపలికి జరువక తమలో దాము జనువు
కొనుచువచ్చిరి. నెంకటప్పయ్యపంతులుగారద్దాని జూచి లోపల లోపల జదివిన
వెలుపలికి జదివిన నొకటే, వెలుపలికే చదువు డనిరి ... అవధానసమయమున నే
వేనియు గొన్ని పద్యములు చదువుం డంచు రంగారావుపంతులుగారన నగ్రాస

క. అని * కొంతమంది మాకై. చనిగొని వ్రాసి రఫు, డేము పరికింకక నల్ల
ధని విశ్వసింపచో పిరిని బట్టగఁ బగ్గములు ధరితిం గలవే! 300

చ॥ తమనభ కేగకున్న నిటు తచ్చనలక లిఖించి, రేగి య
క్రమములుఁ దప్పలుక జెడకి కంతము నొక్క యతింతుమేని లో
కము మము నేమనుక “మునుపుగాక మఱిక్కడఁగూడ నేల యు
ద్ధము? వెనుకంజ వేసినను దా ర్విడ”రంచును మమ్మ దూఱదే!

కా. “నాగన్నా! పడకయ్య మాయెదుట నెన్నండుక మఱెన్నండు మే
మేగంబోము భవద్ద్యగంతికము, నీవింకేగు” మన్నట్లు మే
మిగోష్ఠికి విడనాడి, తిట్టినను మా తీకుండ నున్నప్పు డీ
లాగుక వ్రాతురె! భానుమూర్తి కృతి యేలా దీని లో నెంచునో?

మ. అతియోగ్యుండగు భానుమూర్తి విబుధారాధ్యుండు లోకైకస
మృతుఁ డీవ్యాతకు నేమిగాఁ దలఁచునో! మామానసం బమ్మహా
మతి దివ్యాశయముక విసక దలఁచెడిక మాన్యాత్ముఁ డాతండు ముక
వితగా మమ్మ ‡ మరల్ప సెంచుకతనక వేడ్కయ్యెడుక దెల్పగక.

నాధిపతి వారిని వారించిరి. శతావధానులనుట కొకసాక్షియైన సంపూర్ణశతావ
ధానము జేసినగాని యొప్పుదు. సభానిర్ణేత లట్టి యవధానము చేయించుట కీయ
కొనక యొప్పుదో ముందు చేయింతుమనిరి. కానిండు, ముందైన నీకవీశ్వరుల
వలన నిర్ణయమైనట్టి దానిఁ జేయించి వారిబిరుదములకు సార్థక్యము గల్పింతుడు
గాక.

* 12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యత్నమునుండి.

...తాము వాఁడతో రాజకీ పవ్పితిరేసి మీరు వారికి ఓడినట్లు మద్రాసు
యంత్రములలో ముద్రించుటకు సిద్ధముగానున్నారు. ‘మహాగజాః పలాయంతే
మశకానాంతు కా కథా’ యన్నట్లు మీరా మిమ్ములను గెల్పునది! వారియావ
జ్ఞేనము సాధించినను మిమ్ముల గెల్వజాలరు, జాలనేజాలరు కింకవింద్ర ఘంటా
పంచాసలను బిరుదు వీరియందే సార్థకముకావలెను ... గ్రంథవిస్తరభీతిచే
నింతటతో ముగించితిమి. లేకున్న నొకరిముతాగితములు కట్టును.

ఇట్లు పురవాసులు.

‡ బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవివరుల సముఖమునకు.
సే॥ చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తి యనేక నమస్కారములు చేసి చేసికొను
విన్నపము.

తమకును కొప్పరపు కవిద్వయమునకు పొసగిన వివాదలను బత్రికాముఖ

ఈ ఎవ్వరు యోగ్యులో! కలహ మెవ్వరు కోరెడివారో! యెట్లుగాఁ జివ్వ జనించెనో! యెవరు చెన్నటివ్రాతలు వ్రాయువారో! యీ అవ్వయు అట్లు సర్వమును రాఁగత మేమో? సమస్త మిప్పు డే నవ్విమలండు స్పష్ట మగునట్లు లిఖించెడుఁగాక కాంకరీ!

మున విని విచారించుచుంటి నేకాని కొంతవరకు కింకర్తవ్యతామాధతను మరి కొంతకాలము మీయున్ని నిశ్చయముగాఁ దెలిసి వ్రాయు కోరికను ఇంతవరకు విలంబమైనది. ....కవిలోకమునకు రసజ్ఞులగు ప్రభువుల సమ్మాన మరుపగుటంజేసి ప్రాయికముగా భిన్నరుచులును, సాహిత్య శూన్యులును దుర్వి భగ్గులనగు పామరుల మెప్పుగాంచి యశము నొందవలసిన యవస్థ పట్టినది. గావున కవితా గౌరవము గ్రహించి రక్షించుకొనవలసిన భారము ముందు మీ మావునను పిమ్మట పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగు నితరులపైని నిలిచియున్నది. మరియు మీరు పెట్టినదారి ననుసరించునట్టి వారియెడ నొకవేళ లోపమున్నను సైరించి గారవిందు భారమును మీదియేకదా! .....మీరలు కలతపడి కలహమునకు దిగుట లోకానర్థహేతుపగుటయే కాక యుభయపక్షము లకు ప్రియమును హితమును గోరు మావంటి సుహృదులకు వ్యాకులకారణము, మిత్రుల చిత్తకాంతికైనను మీరు పొందుపొసగి యుండుట మీ కవశ్యకర్తవ్యము. “గజానాం పంకమగ్నానాం గజా ఏవ ధురంధరాః,” అన్నట్లు పంధానోపాయమును మీర చింతింప దత్తులు, మాబోట్లు చేయదగిన దింతియకా నెంచి యింతటితో విరమించెదను.....

చిత్తగించవలెను.

2.....మాకేల? వాడికిని నేనెరింగి నంతవరకు నేటికిని మీపట్టిన ననేక కారణములచే గౌరవభావమేయని నా నమ్మిక. నడుమ కలహప్రియుల కుతం త్రములవలన నిది పొసగినదని నాయూహ ఏది యెట్లున్నను కొంతకాలమైనను మిత్రకోటిలో నున్నవారితో కలహము పొసంగినను కొంత సైరించుట ధర్మమని వాతాత్పర్యము. మీరు సైరించిన సర్వమును సమంజసమగును. మీ యుదా రతయు ప్రకటికృతమగు నేకాని పర్యవసానము వేరొందు గానేరదు. మీరు కాంతించుట మావంటి వారల ప్రార్థన నంగీకరించి చేసినను చేయుదురుగాని మీయందు భక్తి తాత్పర్య పరిపూర్ణులగు దూరము విచారింపని కొందర నాప మాతరముగాదు. కాన నాభారముకూడ మీపైనే నిలిపెదము.....

చిత్తగించవలెను,

సే. చెన్నాచగ్గడ భానుమూర్తి.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీరిక నూరక కూరుచుండి సం.

గరములు పెట్టుకొందు రవిగా! మును వ్రాసిరి కొంతముంది; వా
రరసి లిఖింతుగాక తమ యాశయముల్, “పరికించి యిప్పు వ్రా
సిరి” యని లోక మొప్పుకొని చెప్పికొనక గమకించుఁ గావుతక 30౬

కా. తల్లాప్రగ్గడవంశవారినిధిశీతజ్యోతి శాఖాభిమా

నోల్లాసం బొకకొంత కల్లియును నెంతో యుక్తియుక్తమ్ముగాఁ
ఁజల్లం బొగతి శాంతి కూర్పు కవిరాధీరుండు మాసోదరుల్
కల్లల్ నించుచుఁ దిట్టుచుండుటకు నేకారుణ్యముక జూపునో!

మ. ఒగిఁ దల్లాప్రగ డాన్వవాయుఁ డిపుడే నొక్కింత శ్రీకొప్రపుం
జగడంపుండఱఁ గూహనేయత వృథాసందేహముక మాని వీ
రు గడుక సాహసులం చెలుంగుత మదిక రూఢిక్ విచారింప కే
మిగ ముక వ్రాసెనొ “వీర్యధానులని” శ్రీర్మిక్ దానిఁ దా దిద్దుతక.

(నిండుకుండ తొణక రాదు.)

.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నాకు పూర్వ పరిచితులు. ఆంధ్రలోకమున
వారి పేరు దిగంత విశ్రాంతముగ వెలసినది. వారి విద్యా ప్రాగల్భ్యమును,
కవిత్వవైరుష్యమును, నిరుపమానములని పేరుపచ్చినది. వారు బయలుదేరు
నాటి కిట్టి మాదిరి ఆశుధారా కవిత్వమును, అపధాన కవిత్వమును, నరుదుగా
నుండెను అట్టి కాలమున వీరు దీని నుజ్జీవింపఁ జేసి దానియందే మహా యశ
స్సును సంపాదించినారు. వారికిప్పుడు పయను తిరిగినది. భాషాసతి వారిస్థాన
మునఁ దగినవారిని మఱికొందఱిని నిలువండెట్టి పురోవృద్ధికరులగు మఱికొందఱు
పుత్రులం గాంచినది. ఇప్పుడు కవిద్వితయములును, అపధాన కవీశ్వరులును,
చాలమంది బయలు దేరుచున్నారు. వారందఱును వీరి మీఁదికి కాలుద్రవ్వ
చున్నారు. త్రవ్వనిండు. త్రవ్విన వీరికేమి కొదువ. అట్టిసమయమునఁ దిరు
పతి వేంకటేశ్వరు లేమి చేయవలయు? వారు తక్కిన వారిలోడ నములుకారె.
వారు విద్యత్కవీశ్వరులు దిగంత ప్రతీతిఁ బడసినవారు. వారిక్రింద బయలు
దేరిన శిష్యుగణమె విశేషముగ నున్నది. వీరందఱునుపచ్చి మేము మీకంటె
గొప్పవారమని డీకొనిన “నీవెంతరా” యని వారిలోడ వీరుఁడలపడుట దగవగు
నా? శిష్యుఁడు గురువునకంటె యెక్కువవాడయిన గురునకు గాక గౌర
వము మఱి యెవ్వరికి? ఈ అపధాన కవిత్వమును బయలుదేరఁదీసినది వీరుగాక

ఉ. చూడని యట్లు మావలెనె చొప్పడియుండును భ్రాంతి; యాశువుం బాడుట తక్కు వీరలకుఁ బట్టమ ధారణయంచుఁ బూర్తిగా నేఁడెటు మే మెఱింగితిమొ నిక్కము వీరటులే యెఱింగి యీ యాడునఁగూడ వారిధృతి కేము తలంక మటం చెఱుంగుతకొ.

ఉ. వారిని జూడకున్నపుడు వ్రాసిన వ్రాతలకేమి యెట్టులో దూరపుఁ గొండలన్నగతి దోఁపఁగవచ్చు “వధాను” లంచు మే

మఱి యెవ్వరు ? ఒక్కవేళ వయసు దిరిగిన వారిప్పుడు నూతనముగ బయలు దేరు పిన్నవయసు వాండ్రితో వడినిఁ దీసిపోయినఁ దీసి పోవచ్చును. ధారణా శక్తి యొక్కింత తగ్గవచ్చును. అంతమాత్రమున వారి కొక లోటు వచ్చునా? కొప్పరకవులకును నాకును నుత్తికాముఖపరిచయము దక్క మఱియొండు లేదు. .... తిరుపతి వేంకటేశ్వరులారా ! మీ విద్యావివేకములు వీరయెడ నేమియుఁ బనికేవచ్చినవి కావు. విద్య వివయమునకు మూలము. మీరు తలపడుట పిన్న వాండ్రతోడనా? వారి వయ సెక్కడ ! మీ వయ సెక్కడ ! ఆంధ్రలోకం బునకెల్ల భాషాపరిజ్ఞానమున గురువులుగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్న మీ కిట్టి వాద ప్రతివాదములు తగవు. మిమ్మెవ్వ రేమనిన మీకీర్తికేమి కొరువ ? ఈ మీ కయ్యములు భాషాచారిత్రమున కాశ్వతముగ నిలిచిపోవును. ఈయపయశస్సు రాకుండఁ గాపాడుట కయినను, మీమీ వినాదములను వదలు కొనుడు.

ఓ కొప్పరపుకవులారా ! మీకీర్తి యచిర కాలమున దిగంత విశాంత మయినది. ఈ వచ్చినకీర్తి స్ఫుర్తచే వచ్చినదా ? మీకేల అనవసరపు గలహము? అనసరమే కలిగిన దనుకొనుడు. ఎవరివలన లోటున్నదో ప్రపంచము గనిపెట్ట లేదా ? ప్రాజ్ఞులెఱింగిన చాలదా ? మీ రెదుక్కొనినంత మాత్రమున మీ కెక్కునకీర్తి వచ్చునా ? మీరిప్పుడు వయసునఁ జిన్నవాండు. “పరమాదో ధీమతామపి” అనునట్లు పెద్దలొకవేళ మదిదప్పి వర్తించినను మీరు తొందర పడరాదు.....మీ, ఆశుధాటి పెద్దనాదుల ధాటినికూడ మించిన దని చెప్పు కొనుచున్నారు. అంతమాత్రముచేత మిమ్ము పెద్దనాదుల, కంటే ఘనులని యందురా ? అట్టి తలఁపు మీమనస్సుననైన జనింపవచ్చునా ? ..... పెద్దల యెడ నెట్టి కొడువ లున్నను వారు మీకు వందనీయులు. (1911 వ సం॥ సెప్టెం బరు 27 వ తేదీ దేశమాతనుండి.)

తల్లాప్రగడ సూర్యవారాయణశాస్త్రి.

మూరక వ్రాసి మీఁద భ్రమనొందితిమం చనుకోమె ? సోదరుల్
కాటులు వ్రాసి * తిట్టుటకుఁగా గమకింపరె మమ్ము దానికై.

310

చ. ఎఱుఁగనియట్లు వ్రాసియు నిట్టివల దిద్దికొనంగవచ్చు నిం
దరయఁగ శంక యేమి ? యిటు లాంధ్రపుఁబాణినిగారి శిష్యుఁడొ
క్కరుఁ ధోకచోట వ్రాసె, నదిగా మఱి వేదము నేటికాలమం
దటికిని; దానిబట్టి యయినక బొరపాటును దిద్దికోఁదగుక.

మ. తల్లాప్రగడరావుగారు మము వార్ధక్యమ్మునకొ ధారణా
చిత్తీలకొ గవి సోదరుల్ వృధగఁ గించిత్రేని యొడింతు రం
చెల్లకొ మున్ను లిఖించువ్రాత విత, వా నీకర్మమే నేర; రే
కల్లల్ నేరని రావుగారికి వృథాగా భ్రాంతి కల్గెకొదా !

312

క. ఉభయాయనండు నూర్యని, యభిఖ్యధరియించు మిత్రుఁడభిలమేటిగి తా
నుభయహిత మభినయించుచు, నభిమానము వెల్లడించుటచి యొప్పుఁగదా!

ఉ. వీరలు వారి నాశువునఁ “వైద్యనకన్నను మిన్న”లన్న యా
భోరణి, మమ్ము “సర్వకవిభూర్యహు” లంపని కొండ నుంచు నా
భోరణి, రెండుఁగూడ దయతోఁ గడు “నిండినకుండ” కించిదా
ధారవశమ్మునకొ నొణికి తద్రస మిట్టటు చిమ్ములేయగుక.

ఉ. ఏదియె వ్రాసె మున్నొకఁడు వృద్ధుఁడు కల్లఁ బ్రల్లదంబులుకొ
బాఁదయఁ బండితుం డయిన బంధుసముద్రున; కేది గాంచి “యా
మాదిరి వ్రాయునే యకట ! మాన్యుఁడుఁ గూడ” నటంచు నెంచి దా
యాదుఁడు చింత నొందెనొ; మహాత్ముఁ డతం డిపు డేమివ్రాయునో!

* (దర్బారులోని కొప్పరపువారి జ్ఞానోపదేశమునుండి.)

మ. “అనుమోదంబున వేలనియ్యదగమన్నా ? పద్యముల్ గొండటం
చును ముమ్మన్నవచించి యార్ష్య నిపుడిచ్చ సామ్యముకొగూర్చ రా
దనుచుకొ రెండువిధాలఁ ద్రిప్పనిది నాల్గ్గా ? తాటిపట్టా ? ”

† (మనోరంజని 15 వ జూన్ 1912 నం॥)

.....తాను స్వయముగఁ జూడనివిషయమును బరల మాటలనుబట్టి నిర్ణయింపఁ
బూనుట యంతకంటెను బొరపాటు ఏవిషయమందైన నిజము తెలియకముం
దేమనుకొనినను, దెలిసిన వెనుకఁ దన యభిప్రాయము మార్చుకొన కుండుట
యన్నిటికంటెను బొరపాటు.....

చ. ఎవఁ డలనూజిపీట మము నించుక చూచినయంత భీతిమై
నవసెనో “గుట్టు మే మెఱిగినా”మని; నున్నలవన్నమున్ దగం
గ వినిన బ్రహ్మరాక్షసునికైవడి మానుడి కెవ్వఁడేనిఁ బె
ల్లవకరమున్ వెలార్చుచు భయంబడె నాతఁ డిఁకేమి వ్రాయునో !

గీ. ఎవఁడు “హితవాది” పేరున నేదో సోద
స్వలితోడన వ్రాసి యెచ్చటికొ యనిచి
తుట్టకుద నేదియో తనపొట్ట నున్న
తుట్టఁ గ్రక్కెనో యతఁ డిప్పు డెట్లు లనునో !

ఉ. ఆలిపియందు నొక్కయెడ హంసపదం బిడి దిద్ది స్వీయమా
వ్రాలునఁ గొంత వ్రాయు నొకపండితుఁ డిప్పుడు “కొప్పరంపువా
రేల వృథాగఁ బ్రల్లదము లిన్ని లిఖించిరో తెల్పు” మన్న నే
మూలను డాఁగునో జనని ! మ్రోఁగునో, వేటొకతోవ కేగునో ?

ఉ. వృద్ధునివారిత గూర్చినది, పేరిట లేమిని గొంతమందికిన్
శ్రద్ధగఁ జూచినప్పటికిఁ బాల దురూహముగాఁగఁ దోచుచే
సిద్ధము, వీరియుత్తరము చేతికి రామిని నిట్లు వ్రాసి నా
మిద్ధరణీసురుండును నికృష్టుఁడు గాఁడు ప్రసిద్ధఁడెంతయున్.

ఆ. వె. ఊరిపేరు వ్రాయ నున్న గుట్టంతయు
బైటికెక్కు నితని వ్రాత నొకటఁ
“బ్యాడ్వివాకు”లాది పలుమంది చూచినీ
యని రటంచు వింటి మంబ ! యేము.

కా. చాలన్ వృద్ధత గూరియుండియును వాచాదోషముల్ వ్రాసి తా
నే “లా”మాపి యమున్ జయింప మదిలో నీతండు తా నెంచెనో ?
కాలం బెట్టిది! యిప్పుడేని దనకుం గాఁబట్టడే సత్యపుం
జా,తొరా ! యితఁ డెంతగా మునుఁగునే కాఖాభిమానాంబుధిన్.

గీ. చాటువ్రాతల కేమి వాచాటులగుచుఁ
బైకిఁ బ్రతికలందున * బరుకు వారిత

---

* చ॥...హరు నిటలాత్మదృష్టి నివహంబులపాలయి స్వప్నులయ్యెడిన్.
“మే దక్షులమంచు నిక్కెదరు విద్యద్యేషమున్నుని !

లెట్టులున్నవో యెఱుంగవా ? చెట్టలకును
వ్రాయరాని వాగ్దేవులుగూడ పలుకుకొక్క.

ఉ తొలిపల్కినచొప్పున ముప్పిచెంబు గే, లంగొని బిచ్చమెత్తుటయె
లాభమటంచు నెఱుంగరాదొకో ! చ॥...పడఁబోలునె బూతుల...

(15 ఆగష్టు 1912 సం॥ మనోరంజని)

(దర్బారు పత్రికలనుండి)

.....బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరాలకు — చి॥ చక్రవర్తుల సుబ్బా
రాయశాస్త్రికి... మ॥ అరుగంజాలరు క్రోశమాత్ర మొకనిన్ పార్వమ్మమై జూ
డలేరు రుజగ్రస్తులరై తలఁనెరయగా రూపంపు సాంపెల్ల వేదిరిపో వార్ధక
మందె...శా॥ ఆసన్ ద్రుంపుము,.....మదమ్రంత్యమ్ము నొందింపు...చ॥ కుష్టు!
మాటల సహీనత హీనతదోచుచుండుటల్, తిరుపతి వేంకటేశ్వరాలు దేశికులా!
యిక జెప్పనేటికిన్॥

17—1—12.

“(పశ్చాత్తాప సత్వం న సత్వతః విమర్శనకేషమ.)”

.....యః ఎవఁడు తప్పద్రాగుటచేత (ఇది ప్రకరణముబట్టి లెమ్మకోవలెను)
సత్వతః ఏమియు కనజాలఁడో, యః మఱియొకఁడు పశ్యతి జగత్స్వర్వం అర్థాత్
కావాసుందరీ మేద్యస్థిపథమియాదితి, (ఇదం సామాచర్యనియమలభ్యం) చక్కని
దెవతె కంటఁబడునా యని జగమెల్ల కలయజూచునో, తావుభౌ అపశ్యత్
ఆచదివిన యపండితు లిరువురును పరం ఆత్మానం పరఁడగు నాత్ముని సత్వతః
కనజాలరు. పశ్య (మిత్రమా) చూడుమా.....

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకు.

.....ఫీ యనకుందురే జనుల్...పూర్వసువాసిని గౌరవంబు॥...
.....కొంగా ! హంస నెదిర్చి భంగపడకే కోల్పోక నీమానమున్॥...
...తే. గీ. మేటికవులనితోచిన మీరెవారి, చరణములఘాళి శిరముపై బల్లకొ
నుఁడు, ఇంక నేమేని యొనరింపుఁ డింతెకాని, కలుపకుఁడు మమ్ముమాత్ర
మిక్కార్థమందు;..... మీసింబోతు గాంధీర్యము నింకెంతకాలము పజుకు
పగ్గజలకుఁ జూపెదరు. తటాలున యొకరినని “సంశితబ్రువము మొదలగు
గ్రంథములకు కథానాయకులగుటతో నైనఁ దమకు తనివితీరలేదా?.....
మీపాండిత్యమునకుఁ దోడు సభకూడ జేయవలయునా..... సీ. అగ్రహరత్రి
తయాధిపుం డతఁడు వారక దేవిరించు యాచకులు మీరు..... సీ. అల్లి

క. ఆయావ్రాతలఁ గన్గొని, రోయించు నొక వృద్ధసుకవి రూక్షేక్షులుండై
‘సీ’ యనియంతటవిడువక, ధీయుతుఁ * డెటువ్యాసెనొక్కొ! తెలియఁబెననీ!

బిల్లిగ నాల్గు కల్ల లల్లి లిఖించి కడిమి జూపెడు దివార్ల భట్టు, వెట్టిభంగిని
చొర్ర మొర్ర వ్రాతలు వ్రాసి వేరుగాంచెడు చెళ్లపిళ్లభట్టు...

(ఇట్టివ్యాతలను మితియేలేదు)

షరః— ఆయావ్రాతలు, గొండఱవ్రాళ్ళుగల చేటభారతపు వ్యాసముల
నుండి సారీపులాక న్యాయమున నెత్తిచూపఁబడియె, విస్తర మాయాదర్శారు
పత్రికలయందే చూడఁదగు ఏతిట్టుతిట్టినను శిరసావహించి “దర్బారు”
ప్రకటించుచున్న దనుటకు విస్తరించి యుదాహరణము లవసరములేదు. జగ మే
సాక్ష్య మీఁగలదు. విస్తరించి యుదాహరింపఁ బూనుదుమేని దర్బారు నంచి
కలలో మూడుపంతు లుదాహరింపవలసియుండును. అట్లు చేసినచో గబ్బము
విస్తరిల్లుటయే కాక తిట్లయము కావలసినదృశ్యము. పాక్షి లింతటితోడ నే
తృప్తి నందుదురు గాక.

(* 1912 సం॥ డిశంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఈక్రిందఁ బ్రకటించబోవు పద్యములను బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామ
కవిగారు మాకుఁ జాల దినములక్రిందట నంపిరి. ఇవ్వుహాసహుండు కడుస్పృహ,
ఈయనఘృణికవిత్వము వసుచరిత్రపాకము ననుసరించి యుండును. ఇప్పటి
కాలమున నాంగ్రకవిత్వ మికట్టుదిట్టముగాఁ బెప్పు మహాకవులు మానీమ
యందే కాక యితరత్రగూడఁ గడు నరుదు. తిక్కనాదుల కాలము నుండి మా
కొండవీటిసీమ మహాకవులకు నివాసమై యశమునందుటయు నేటి కట్టిసీమను
సుకవులు తండ్రితండముగా బయలుపెడలి కుకవిసంరక్షణకుఁగా సుకవి
నిందన మొనర్చుచుఁ కడునజ్ఞానులై పర్తించుచుండుటకుఁ గొంకి దీనివలన
సీమ కెల్ల నప్రతిష్ఠ పచ్చునని తలంచి యావృద్ధమహాకవి యాపద్యములు వ్రాసి
పంపిన ట్లుహించనయ్యెడిని—

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తయే నమః

సీ. అలమేలు మంగలాభాప్తిపర్తిలు నొక్కఁ డలమేలు మంగలాభాఘ్యులొకరు
విబుధసపర్య శోభిలుచుండు నొక్కండు విబుధసపర్య శోభిలుదు రొకరు
శ్రీమత్కళావృద్ధిజీవనుం డొక్కండు శ్రీమత్కళావృద్ధి జీవు లొకరు
రాజితాపీనగోత్రస్థితుం డొక్కండు రాజితాపీనగోత్రస్థు లొకరు

తే. గీ. నామమాత్రానఁ గాక గుణక్రమమున
సములు తిర్పతి వెంకటేశ్వరున కట్టి

క. ఈయమరవాది వంశజుఁ, డీయనఘుం డీమహాకవీశ్వరుఁ డకటా!
రోయునె రామసుకవి యొరు, లే యవివేకమును జూపరేని భవానీ!

సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ దెగడు
వారు విబుధాపకారులు గారె తలఁచు.

సీ. గద్వాలనృపతి రంగ ద్వాలఖిల్యాభమతు లంచు విత్తసమ్మతులఁ జేసె
నాత్మకూరున ముదంబాత్మ కూర ఘటిల్లె రోహణోపమగజారోహణంబు
వేంకటగిరిరాజు వేంకటగిరిదూప ఫణితుల్యులని ధనార్పణమొనర్చె
విజయనగరి, వాడ విజయనగరిపుడేళికు లంచు రాజకాళికులు మెచ్చి
తే. గీ. రందు నిందననేటికి? నఖిలలోక

మస్తకస్యస్తకీర్తి పృశస్తులగుచు
వఱు తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుకవుల
నీర్వ్య రిపు లేవగించిన నేమి తఱుగు.

సీ. కావించు రెవ్వారి గాఢోత్సవుల సుధీదుర్లభబహుపారిలోషికముల
భావించు రెవ్వారిఁ బరిచితగ్రంథశబ్దపరిష్కరార్థవైద్యసరణి
నేవించు రెవ్వారిఁ గోవిదపాఠ్యపృథ్విస్వద్గుణాంశముల్ పట్టువడఁగ
రావించు రెవ్వారిఁ బ్రాజ్ఞగోష్ఠీ చర్చికల కగ్రగణ్యులఁ గావరించి

తే. గీ. సకలదిగ్దేశధీరరాజన్య లట్టి
సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుకవుల
ఖిలు లనూయాపికాచసంగ్రస్తు లగుచుఁ
బడఱుటయు వారలకు నొక్కప్రాభవంబె!

సీ. ఆత్మయశోవర్ధనాసక్తియే కాని పరకీర్తికి నసహ్యపడుట లేదు
వైదిర్భిరీతిఁగావ్యము లల్లుటయె కాని పటిమకై గొడిఁ జూపుటయు లేదు
పరకావ్యముల గుణస్ఫురణ మెన్నఁటెకాని తప్పు లన్నేషించు తలఁపు లేదు
పామరునైన సంభావించుటయె కాని యొక గర్వమతిఁ జూడకుంట లేదు

తే. గీ. కలరె యిటువంటి బుధులని కవులు మెచ్చ
వఱు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నీర్వ్య
నింద సల్పిన వాండ్రొకే నిందగాక
వారి కీర్తికి సుంత లోపంబు గలదె.

సీ. కోవిదామోదఁబుఁ గుమతిదుర్వాదఁబుఁ బూన్పరే మాన్పరే భూరిసభల
సంస్థానములయందు సరిసానములందుఁ బఱుపరే నెఱుపరే వద్యబహుత
చటులశబ్దపథంబు శతపథానవిధంబుఁ బాపరే చూపరే స్వకవనముల
పాపిత్యజనముల్ సాపిత్యజనముల్ చేర్పరే నేర్పరే శివ్యతతికి

జీ. “వెంకన్న”* యని వ్రాసి వెక్కిరించితి బాగుగా నంచునొక్కండు మేను మఱచు
“వెంకటే” నని వ్రాసి జంకు నాకేమని యొక్కండు సంతోస మొందుచుండు
“వెంకప్ప” యని వ్రాసి వేచొకం డాత్మలో నానందపారవశ్యమును జెందు
“వెంకం”డనుచు వ్రాసి యింకేమికావలె ననుచుచొక్కండు గను ముదంబు

గీ. అరి యొక్కండు “వెట్టి వెంకటాయ” యని వ్రాసి
వరమసంతోషవారిధిఁ దిరుగులాడు
నేమనఁగవచ్చుఁ గొప్పంబు నోమఁడలఁచి
పడెడి పాటులు తత్పక్షపాతు లకట !

గీ. దాదృశోదారశీలసందర్భులగుచు
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుకవుల
నీర్వ్య నిందించ వారల కేమికొఱఁత?
కొఱఁతఁ బరికినవారికే కొఱఁత గాక.

జీ. ఆయాధ సాహితీవ్యాకరణభాషదదితకశ్యపులయం దఁతరించి
చర్చితార్థసభా ప్రసంగవాక్పాఠిపంభాదితి స్తస్యపానాస్తిః బ్రబలి
సంస్కృతాంధ్రకవిత్వచాతురీకైతవచోలోపనయన సంస్కరణ మొంది
వరకావ్యమోదితనరపాలబహుమతివ్యాజనానాకళ లభ్యసించి

గీ. బహుళితశతావధానాదిపాటవాఖ్య
బలిసవనయ్యక్తిఁ బెరిగి విశ్వమయఁడయ్యె
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరయశస్త్రి
విక్రమం డయారె ! వారి భావింప వశమె !

* (18 వ ఆగష్టు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రిక నుండి)

..... ఓ ఏడుకొండలవాడా! ఓ తిరుపతి వెంకన్నా! ఓ మహాప్రభో! నీవు
చాటుననుండి యమాయకులను ప్రేరేపించి వారిని యావహించి యపవాదముల
నేల పరికించెదవు? నీవు వారికిని వీరికిని పూనుటకంటె ప్రత్యక్షమయి యేమి
కావలెనో యేల కోరరాదు? వెయ్యి కొబ్బరికాయలు పడపప్పు పానకము చేసి
విన్ను గాంతిపరచెదము. మాయంబు దయముంచి నియోగి వైదికులకు వైషమ్య
ములను జంప వరమియ్యము. అప్పుడు నీ పేరు సార్థకమగును. కోపించి యడు
వాపములను వెల్లడించిన ఈ యిరువదన శతాబ్దములో నమ్మువారెవరు? కావున
గాంతింపుము గాంతింపుము. ‘నియోగి’

పరా:— ఇట్లు స్వయంకృతాపరాధమును మాపైఁజెట్టి వ్రాసినను, ఈ
యన తిట్లుతిట్లు హేతువునఁ గడుయోగ్యుఁ డనుకోవలసియున్నది. వెంకన్న,
అనునదియే యొకతిట్టుగా నాయన తలఁచి యుండునుగాని మాకంతమాత్రమునఁ

ఉ. ఇంకొకఁ డెవ్వరో తెలియ దేసపుఁ “బండితపుంబ్రువంబు” నే
కొంతును లేక వ్రాసె మముఁ * గూర్చియె యంచును బ్రతికాధిపుల్
జంకక తేల్చి, రయ్యదియు సత్యమె; బండయుఁ గూడ నట్లుగా
బొంతులుఁ దిట్లు వ్రాయఁ డని పూర్తిగఁ దోచెడి నంబ, కాంకరీ!

క. ఆదుశ్చేష్టకు యోగ్యులెల్లరును ‘నాహ’ యంచు ‘సీ’ యంచు “నే
మీ! దౌర్భాగ్య” మటంచు నొచ్చుకొనఁగా మిన్నంది “మేల్ మేల్ బరీ”
నాదంబుల్ పచరించుచున్ ‘గవిత’ విన్నాణంబు చూపించె నొఁ
గా! “దుత్తూ రది భంగులో” గలియుచో నాశ్చర్య మే మండెడిన్!

క. ఈపాటు లీయసత్యము
లీపోకడలెల్ల “వారికే మాసనమున్
బ్రాపింప” మనుచు మాపైఁ
గోపించుటఁజేసి పుట్టి కొన కిట్లయ్యెన్.

ఆ. వె. ఆసనమ్మ కొఱకు ననుంగుం గవులు విద్దె
లభ్యసించు నొక యుపాయ మేది
యేని జూడవలయు నిస్సీరో! యీతిట్టు
లేమిసేయు నింత యెఱుంగ రంబ!

బోయిన దేదియులేదు. నిజమగు మా కేరదియే యగుటచే సంతసించుచున్నా
రము. ఈ కత్తును జెట్టినవారెవరో యీ కబ్బములోని పొగిజ్జుల లేఖలవలన
విస్పష్టపడును గాన నీకనేని యీయన నిజ మెఱిగి తన మ్రొక్కును జెల్లించి
కొనుఁగాక.

* (22 డిశంబరు 1911 సె|| ఆంధ్రకేసరినుండి)

“రామేశ్వరీయము” అను పండిత బ్రువలక్షణము :— ఈ చిన్న పద్యగ్రంథము
రామేశ్వరీకవి గారిచే రచియింపబడినది. వెల ఒక అణా. ఇది తిరుపతి
వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు కవులకును జరుగుచున్న కలహము విషయమై
రచియింప బడినట్లు కనబడుచున్నది”.....

పరా:— ఈ కేసరిపంతులవలన “పండితబ్రువము, అనునది ప్రకృతకల
హమునకు సంబంధించినదేయని తేలునగదా! ఇంతకుమున్ను దర్బారు పత్రిక
చానిని మానెత్తని జెట్టినదనుట విస్పష్టము. మఱియు నీయంశమునే కవితా

కా. * మున్నె తెల్పితి మేల తిట్టెదరు మిమూర్ఖత్వమల్ సారెకున్
పన్నెల్ వాటెడిఁ గాని దాన జనియింపకొబోదు లాధం బటం

పత్రిక కూడ తేల్చినది దానింగూర్చి గీరత పీఠిక చూడఁదగు, పండితబ్రువమును గూర్చి యెవరో పండితకవి యేవగించుచుఁ బద్యములు వ్రాసి పండితబ్రువ మను పుస్తకమునందే అంటించి పంపియున్నాఁడు. ఆపద్యము లీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

మ॥ తమసాదమ్ములు వట్టి తొల్ల దమనిందన్ బిమ్మటన్ జేయుమా, ర్గము గైకొన్నమహాత్ములై యిపు డీరక్షింకఁబెంచి.....నీచక్లాఘ్య మిగిలెమున్ భగ్గిమదీరంగ లిఖించె దీనిఁ దమ రుగ్రప్రజ్ఞ వారింపలే. ఉ॥ ఊరును బేరు లేక గొబయోరఁ జరించెడి కొండబట్టె లీ, తీరున విట్టివీఁగుటకుఁ దేలెను గొండబమ్ము పేతువం, చేరు పెకల్పలేరనుచు నెంతురు కొండను కొండప్రక్క వా, రారయ మీరు కన్డెఱుచునంత ఘడిలునఁ గొండఁ గూలదే. కా॥ నోటన్ గీటము లుప్పతిల్లునటు కన్నున్ మిన్ననుం గాన కే, చేటోమూఁడి ననాటుఁ డెప్పఁడొకొ నించెం దిట్ల డచ్చీలు ది, వ్యాటోపన్నుర దాశుధారకవితాత్యా నందనద్దంధవా, ధాటిన్ బాటిలు మిమ్ము నిందలదురాన్ధన్ ముంచి తేల్చన్ వెనన్. కా॥ చెంపన్ గొట్టినయ ట్లసాధుతను బెంచెంగాదె యాకాకి యా, పెంపుం బంపానరించి కొన్నిట బుధప్రీతిన్ బొసంగించు ప, క్యాంపుక్యాం ప్రకటింపఁ గావలయుఁ గొండా! కూబు, బండా! పడున్, గంపన్ మేనెడి కొండబట్టె లకు వైకల్యంబు గల్గంజుఁడీ. ఆ॥ వె॥ కొండబలము బండకుండె దానిబలమ్ము, కొండబట్టియలకుండె నార! బండ, కొండ, కొండబట్టియల్ మయివెట్టె, జేయు బిగుపు తమకె చెల్లియుండె॥

* (కాఖాభిమానప్రపర్తకులగు శౌకికశిరోమణుల కొకపాచ్చరిక.)

ఉ॥ తిట్టిన లాభమేమి ! కసిదీఱఁగ వీలగు నేని యెప్పుడో
కొట్టిన లాభమేమి ! యది కోవిదమార్గముగాదు, మున్ను చే
పట్టితి రెట్టులో విలుగు బాడిత కొమ్మలు రెండు, వానిచే
నెట్టె దలంచినా ర్గము వినీతికిఁ దక్కి భుజాబలమృతన్.

చ॥ పయినొక చింతకొమ్మ కెగఁ బ్రాకితి, రందలి పండ్లు పుల్లఁగా
నయి వెగటై యనన్యమయి యందఱకున్ దలవంపునించె, నే
మియు నొనరింపలేక పయిమిక్కిలిమిఁదికి దూఁకుచుంటి, ర
య్యయ్య! జగతీతలం బెఱుగదా! నగదా! పగదాఁగనేర్చునీ!

చు, న్నానాటికి బుద్ధి గల్గెడి నటంచుక మేము భావింప నే
మన్నుక లే దభివృద్ధి చెందె నకటా ! మాంద్యంబు సాంద్రంబుగక.

కా. మేమే కా దిటు లెంతమందియో, నదా మిన్నుంది దూషింప ను
ద్దాముల్ వీరిని మందలించి రెవరిక దా మింత లెక్కింప కే
మేమో తిట్టుచు వ్రాముచుందు రకటా ! యీవేని యవ్వారికిక
ధీమత్వంబు నొసంగు మంబ ! యటుపై ధీజాడ్యముల్ వోయెడిక. 318

కా. చల్లా పిచ్చయశాస్త్రి నీతి గఱచెక జాజ్వల్యమానప్రభా
కల్లోలాకులమైన పద్యతతితో గాధాగ్రహోదగ్రుడై

ఉ॥ రాజును బట్టుకొన్న పయిరాప్త్రజనుల్ చెలరేగితిట్లు నా
యోజను మీయొనర్పు పనులున్నవి శాఖకుఁ గీర్తిదెచ్చు టీ
యాజతనంబులం గలుగునే ! పయి పెచ్చుపకీర్తిఁ దక్కు నా
హా ! జగమెల్ల గుడ్డిదనియా ? నకలమ్మునకుం దెగించుటల్.

(చిత్తరము “పశ్యం పుశ్యం” లో చూడుడు)

తిరు ప తి వేం క తే శ్వ ర స్త వ ము

(1912 వ సం॥ సెప్టెంబరు 9వ సంచిక అభినవసరస్వతిసుండి.)

కా॥ “వెంకన్నా !” యనునంత లోటగునె నీవిఖ్యాతి విద్వచ్చుమా
సంకాశస్సుటవైదుషీధరితవాచాచాతురీశ్రీనిరా
తంకప్రోత్థమహాశుసంఘటితపద్యజ్యాలసద్భుంజికా
టంకారమ్ముల నాలకించి చనుబండల్ వేంకటేశప్రభూ !

మ॥ తలలన్వించి కరమ్ముల నొగిచి పాదద్వంద్వమం బట్టి త
ప్పుల సైరింపుఁడు మీకు దాసులముగామో యంచుఁ గాల్చెప్పు దె
బ్బలకాసించెడి వారిఁ జూడకయె గప్పాల్లాటినీ “న్నేడుకొం
డలవాఁడా !” యన నీ యశోరమకు లోటా ? వేంకటేశప్రభూ !

కా॥ అంకల్వేసిన లాభమా ? మిగుల బారల్పాచినక లాభమా
బింకాల్లాటిన లాభమా ? వెడమడు ర్పేలిలంగనే లాభమా ?
జంకునీవీడి ముఖాముఖిక గనవలెక సామర్థ్య మామీదటం
జంకల్లాటినలెక ‘బరీ !’ యన బుధేకా ! వేంకటేశప్రభూ !

కా. జంకుల్లంగ నొక్కవే, కడలినిచ్చల్ దాటుచో రెండువే
ల్లంకంజేర్చిన మూడువేలని కపు ల్లాంగూలముల్ లాచి ని

పిల్లలవోలె దదీయధాటి కొకటక బెంకేది వాచాటకుల్
చల్లంగా నొడుగంగఁ జొచ్చిరి వచసార్వంబు దూరంబుగక.

శృంకన్మొక్కిడి యాటువేలయిన నీసౌమ్యత్వముంజూపి వే
టెంకాయల ల్బలివెట్టువారలట వింటే ! వేంకటేశప్రభూ !

కా॥ అంకమృన్నజియింతురో, యటులుగా కొండమంగొల్తురో
కంకాళిం గనఁబోదురో, మఱియు మేక శ్రీంగుడేవర్లకుం
గైంకర్యములఁ జేతురో ! హరిహరీ ! కాకున్న లోకత్రయిం
బంకాఁజేసిన నీకెటుల్ శిషములప్పా ! వేంకటేశప్రభూ !

మ॥ ఎటినో మూలనుగూరుచుండి తనపే శేమూలనో దోపి ప
ట్టుటఁ బండ్లూరక పిండిఁజేసికొని కంఠస్థాభిమానముతో
గుటక శ్రీంగుచుఁ దొంటి వాగైతలకు సంకోచింపకే లేచి చ
ప్పటులంగొట్టఁగ నీకు లోటగునె యప్పా ! వేంకటేశప్రభూ !

ఉ॥ ఏడనో కొండనుంటిపని యెంతురుగాదె కపింద్రులెల్ల న
జ్ఞాడెదు కొండలన్ని తునియల్పొనరించు టెలుంగరైరి మో
మాడి భజించువారలను బ్రోతువటందరు కాని నెత్తిబా
చ్చుడఁగఁ గొట్టుచుందు పని యూహ యొనర్చురు వేంకటేశ్వరా !

చ. తెలియఁగలారె యెల్లరును దిర్వతితో వసియించియున్ జగం
బులఁ గలజీవరాసులనుబొంది జగానిగలీను కీలు బా
మ్మలవలె నాడఁజేతువని మాటికిమాటికి నోటితీటచే
గలబిలసేయచున్ శిషముగాఁ దలపోతురు వేంకటేశ్వరా !

మ. పెనలే చాకగనున్నవో ! యకట యాబెల్లంబె బల్చొకయో
వెనఁ దమ్ముం గడతేర్చి యెల్లపుడు దోర్విర్యంబు సంధించువోఁ
బాసఁగం జాలినయంత నీకు పడపప్పున్ పానకాలేపురం
ట ! నెబా సెంతటిమాట వింటిమయ కట్టా ! వేంకటేశప్రభూ !

మ. కరముల్లాప్పలు నేతురంట ! మదిలో గర్వంబు లేదంట ! గు
ర్గరలేమూలను లేనెలేవంట ! పరాకుల్ తెల్పువారంట ! త్వ
చ్చరణాంభోరుహచంపరీకులంట ! మీసాస్త్రీయలేరంట ! యా
వరముల్ కావలెనంట యేమనెదు ? దేవా ! వేంకటేశప్రభూ !

ఇట్లు, చల్ల పిచ్చయ్యకాస్త్రీ.

క. * నుమనోఽ వతంసకృతిక, ర్మ మహాభాగురడు నుగుణరాశి యితఁడు స
ర్వము నెఱిగి మందలించిన, క్రమ మంబర! సర్వసుజనగణ్యమకాదే.

ఉ. పంగిపురాన్వవాయు నటువంటి మహాత్ముని గూడ నుంత పే

ర్మిం గన రీప్రబుద్ధులు సమిద్ధపరాక్రమ లంబరంపునీ

ధిం గడు దూఁకులాడుదురు లేకుప కొండొకయున్న గాదె చె

ప్పం గలవారు చెప్పటయు వారక వింటయు నోమహేశ్వరీ!

331

(* శ్రీమాన్ పంగిపురం కృష్ణమచార్యులు. బి. యే. యల్. టి. గుంటూరు
కాలేజీసహోపాధ్యాయ విరచిత “నుమనోఽ వతంసము” నుండి.)

క. శ్రీనాథుం డిల సత్యము, నేనాఁడును బ్రోచుచుండ నింపుదలెర్పక, ధీనిధి
సత్యవిమర్శన, చే నెగడుచు నుండుఁగాత శిక్షితమతియై॥.....చ॥.....గుం,
టురిపుర వాసులార! వెగటుం బడ కీను వినుండు సాధు న, చ్చరణసరోజ
నేవనల సత్సరునస్సులు కింకవీంద్ర సిం, ధురపృథుదేహనిస్సరిదనూనమదా
పహృతి ప్రభూత ను, స్థిరనిగవద్యదిగ్విరతిదివ్యవిభూషణసద్విశస్సుని, త్తిరు
పతివేంకటేశ కవిధీరమృగేంద్రుల చెంతఁ జేరి సా, డరమతి విద్యనొంది కవి
తాపరికల్పనచాతురీ ధురం, ధరుఁడయి...వే, లురి శివరామకాస్త్రి బుధలోలు
పమానసపద్మఁ డటై గుం, టురిపురికాలేజీ కవివినోదనపూరుచునంఘమందు
దు, ప్కరనిజగ్ధీనిలాసకృతిచందములెల్లను జూసి కారదా, పరమపవిత్ర విగ్ర
హవిభాసితకాండవముద్ర) నంగుడుకొ, నరతతి మోదకర్ధనని నాదసముచ్చయ
పూర్వకంబుగా, వరశకటాంతరంబున విధాసిలఁ గూరిమినుంచి యాబుధుకొ
టురి రమణీయవీధులను బొల్పుగ నుత్సవ మొప్పఁ గాలేజీ, సరసకళార్థులెల్లరు
ప్రసన్నముఖుల్ విహరింపఁజేసి చే, రిరి నిజమందిరాలి ‘భళితే’ యని పెద్దలు
మెచ్చుచుండ; న, ద్దిరి! మఱునాఁటి రాతిరి హృదిం బురికొల్ప కుతూహలంబు
మై, సరగునఁ బాకకాస్త్రివిదు సౌమ్యముఖాశ్వపరాధిరూఢు నుం, డరముగ
నూరఁదిగ్విరి వృథా వ్యయమెంతయొ చేసి కొంద తె, వ్వరొ; సుమనశ్రృవః
కుహరపాటనహఁ గద దీని విన్న; న, వ్వరొ బుధసంతతుల్, శ్రుతికిఁ బర్వ
మెకా యని మెత్తుకొక్కొ! చే, సిరొ లఘుతాలఘుత్వ పరిశీలన సన్మతు లిట్లు
లెప్పుడేక? సరసతఁ బాకముల్ నవరసంబుల నొప్పఁ గవీంద్రపాదకుల్
పరగఁ గృతుల్ రచింతు రని వారల సామ్యము చాటియుండ్రొ! యే కరణి
నలంకృతుల్ గుణనికాయము శ్రావ్యమనోహరభవనుల్, విరివిగఁ గల్గియుండి
కవిబృందమనోహరయై చెలంగు నా, వరకవితాతనూజఁ గను భాగ్యము పాద

కా. కార్యకార్యవిదుండు నూనృతవచఃకై వల్యపాధోధిసం
సార్యగ్రేసరుఁ డాంధ్రహూణముఖభాషాశేషుఁ డీకృష్ణమా
చార్యుం డూరక పాత్త మొండు విరచింపక దీరి కూర్చుండెనే
అత్యుం డెన్నటికిక సహింపఁడుకదా ! అన్యాయసన్యాత్ములక.

మఁ డంద నేర్చు? ని, ట్లరయక లోకగర్వకృతి హర్షముతోఁ దిలకింప
న్యాయమా? అరుదగు శేముషీమహిమ కక్కజమందుచు విద్వద్వర్ణ స, త్కర
ణము నేయ దోషమె? బుధప్రవరాళినికారసత్తులక, విరసమనస్కులక గురు
వివేకరమాధ్యులు “కూడ విట్టి తుం, టరిపను లంచు గొబ్బున జనంబులు మెచ్చ
నివారణంబు సా, కిరులయి చేయకుండ రది కేళి విలాసముగాఁ దలంచి.....
విమర్శనేయుచో నొరులని యన్యుదీయులని యొప్పునిభేదము లెన్ను బుద్ధి స,
త్వరమయి న్యాయవృత్తిమ వాయుచు స్వీయజనాళికృత్య మం, దిరసియుఁ
గాన దొక్కనెర నైనను; జూపిన ఫర్మ మంచునుక, బగకృతీయం దనేక
గుణవారము దోషవితాన మంచొగిక, చురుసుఁదనంబుతోఁ బ్రతి గోసపు
లేశము గొప్పఁజేయు; నీ, పురి విపరీతవార్త వినఁబోలును; దాన నెఱింగి
మద్దవ, స్మరసత సద్విమర్శనము నల్పుము మిత్రమ! అద్ది యేది యం, చరయ
నియోగివైదికుల కక్కట! పోరు సముద్భవిల్ల నొండొరులు ప్రభిన్నమార్గ
లయి యొప్పుగఁగూడరు వైదికక్రియా, చరణము నందు; వాక్కలహంచడత
ద్వేషము పెద్దనేయ నా, గిరఁట; నియోగి యాశుకవికిం దగు కారణ మేమి
లేకయే, పరు లవధానులద్దలు సభక దమ నైపుణి చూపుచుండ, నా, సరస నె
పీతమంచి రది ‘సత్సభ గూడను గూడ’ దంచు ను, ధృర కలహంబు హెచ్చు
డు “సభూపరులెక్కఁగఁ బల్లకిని నె, వ్య రితరు లెక్కఁగోర” రనిపల్కెడి
నిద్దటిలోన నొక్కఁ డం, దఱు వినుచుండ; నైనను పృథాగఁ దదాసనచర్చ
మానకుం, డిరి; మది నొప్పఁగా నతఁ డనెక “ఓన చెంగటఁ బీతమందు నె,
ప్పురుసునఁ గూరుచుండఁ దగు పండితుఁ డయ్యెడి నీతఁ”దంచుఁ దీ, సరపడి;
యంత నంత శుక్తి పాట నకారి వచో హతాత్ములై, య
రిగి ర నంగఁ గొందఱు రయంబు న నాశుకవీంధుగ్రి
తోడఁ జే, రిరిగృహములో; నిజాతిశయరీతుల నాశుకవీంధ్రుఁడంత రా,
తిరి ప్రకటించెఁ బతికలఁ దేనున నాడెఁ దెలుంగుమీస మి, ర్వురు నిలుపుం
డటంచు, నెఱఁబోసిరి లేఖలపైని లేఖలక; బురజను లెల్ల రుండఁగ నమోఘ

ఉ. ఈయనఘృత్ వచించుపయి నింకొకనిక వచియింతు రప్పరిక
 ధీయెడ యోగ్యతాగరిమఁ జేతువ లోతువగాని శక్తి; గాం
 గేయునికేని లోపము లగింపఁగఁగొండొక వచ్చు, నీయుపా
 ధ్ధాయనికొక బి. యే. ఎలిటి. కంబరొ! లేదు కళంక మెయ్యెడక.

విదగ్ధవచశ్చ రాఘవులక, మరలఁగజేయువానివలె మాటలుసెప్పి యథార్థవాది మ,
 త్వరమును బెంచె;నిట్టి కవిసంగర మాఁచఁగ నెంతవాఁకేక, దరమ! వివేకపం
 తులు వితాకువడం గడు పృథ్వియయ్యె...స్థిరగురుపక్షపాత మొ విశేషవిరోధమొ
 కల్గియున్న హృ, త్వరసిజ మెట్లు కల్మషదశం గనఁగల్గు నిజానిజంబులక...సర
 సతమీలు కృష్ణఘనుసన్నిధిని గ విహంస లొప్పి సు, స్థిరయశ మంచుచుం బద
 గతిక భరి చూపిరి” యంచు గొంద టం, దురు; “నిజ మెట్లు లుండునె ?
 వినోదపదం బని హంసలెన్నఁడేక, సరసతి మీలు కృష్ణఘనుసన్నిధి సంస్కృత
 పాదనృత్యచా, తురి నెటు చూపు? ..... పూర్వమందె త, ద్విరచితమైన
 వర్ణన లతిత్వరఁ బాడి” రటంచు గొంద టం, దురు; “నలుదిక్కులక వెలయు
 దొడ్డయశస్సు గణించు ధీభద్రక, పలుకు శతాపధానులట బాపురె యంచు
 జగంబు మెచ్చఁ జూ, పిరి తమనేర్పు వీనులకు విందుగ నన్న యథార్థవాది బా,
 గరయక దోషతండమునె యల్లనఁ జూపును, సత్యవాది మా, యురె! గుణ
 మెంచ కెంతయు మహోగ్రతతో శివరామపండితుక, ద్వరపడి దూఱ సాహ
 సము తద్దయుఁజేకొని మాటకారియె, “గురులు సహాయులౌచుఁ దన కొంతును
 మానెడి భారమాన దు, స్తర మగు పృశ్నలన్నియు నెనక సభపెద్ద నిరాక
 రింపఁ దెం, పరియి సల్పె జక్కఁగ నవారణలీల శతాపధాన” మం, చొరు
 లు నగంగ జాఁబెడి నయోగ్యపు దబ్బుట లెన్నొ! .....శతాప
 థానిధీనరకృతి వర్ణనీయ మని పండితు లిట్లన సత్యవాది, సాకిరియి కదలించు
 బుధభేదము వర్ధిల జేసె..... అరయచు దీని దుష్ఫలములాఁపఁగఁ గొందఱు
 సంధినేయఁగో,రిరి యెటులైనఁ బండితవరేణ్యుల మాటలఁ ద్రిప్పలేమి వా, రెఱిగి
 కృతార్థతం గనక యిమ్ముల నుండిరి.....రసములొక్కఁ జిల్కయుననంతర
 మిట్లని పాడె; “నక్కటా!, వెఱ పొకయింత లేకకడుఁ చిన్నతనంబునఁ గొంద
 ఱర్థకుల్, పఱచిన పాదకోత్సవ మపారముదాపహమంచు, మన్మనో, హరగుణ
 కాలులై నిరత మార్య విధేయత నొప్పుబాలు రుం, డిరి యని విన్న మద్భుదయా
 శీరజ మట్టె విచారమగ్నమై, విరిసెను. సాధుమార్గమును వీడిన వీరలతోఁ బ్రసం
 గ, మె తైఱఁగునఁ జేయఁదస్మతులు తిన్నని పద్ధతి నుండునోకదా!.....ఎఱుక

ఉ. బోలెడు ఖర్చు పెట్టి యిటు పొత్తము వ్రాయుట కేమి హేతు ? ఏ
కాలమునందునుం గలరుగా ! గుణగణ్యులు, వారి మెచ్చి దు
శ్శీలురతోఁ బ్రసంగములు చేసి గణించినపాతకంబు ని
ర్మూలము చేసి మోదమున ముగ్ధులకే యనుకొమ్ము శాంకరీ ! 333

తే. గీ ఇట్లు మా పేదలను బెట్టి యేరిదెంత
తప్పా వాగ్నిసిరి కొందఱు తజ్ఞు లంబ !
మఱియుఁ గొందఱు మహితులొ, మమ్ముఁ బేరు
పెట్ట కేదియొ వ్రాసి రెట్టెట్ట బిట్టు.

జనింప బాలురకు నెట్టులనైన హితంబు నెప్పఁగా, గురులకు ధర్మ మంచు బలు
మారిమితో వచియింతు నిట్లు.....యే, మరయుచు వంటవానిఁ బరిహాసకృతి
ప్రవణాత్మ సంగతిక, బురి నలువీధులం దమితమోదముతోఁ గడుఁదిగిప్పి నూరి
సత్కరణము గేలిచేసితిరి, తప్పని మీమదిఁ దోఁచకున్నె ? మా, యరె! బుధ
మాన్యపూరుషమహోత్సవదర్శన మేవగింతో?.....నైదికార్యకులు, కట్ట!
నియోగిగృహాళిచెంత న, ల్లరి గడుసేసి రంచు నుడులక విసనయ్యెడి నెల్లదీధు
లక !, హరి! శివరామునుత్సవమునందున నాబుధుకీర్తనంబు న, ల్లరియొకొ! యేమి
చెప్ప! కనులం గన కల్ల పురాభిమాని ది, ట్టరితన మొప్పుఁ జూపెఁ గట.....
నిరుపమశేముషీమహిమనిష్ఠ మొక్క మన సంస్కృతాంధ్రవా, గ్గరిమను బంచు
నార్యుల నికారము న్నాయ్యమె? చక్కఁజూడుఁడీ, అరసి మహాద్భుతోరుగుణ
మార్పులు మెత్తురు గాన, మీమతుల్ నిరసననేయ కెప్పుడు గుణి ప్రిణుతిం జేలు
వొందనిండు భీ, తిరహితమార్గలొచుఁ గుమతివ్యతిపంగము సల్పకుండుఁడీ; పుర
జుధ వాగ్వివాదముల పొంతకుఁ జేరుట మానుఁడింక!, న, ద్వరమతి దూయమాన
యగుఁ దప్పుడు చేప్తులు మీ రొనర్ప.....భాస్కరుఁ గని మిత్రుఁ డంచు నల
కంజము హాసమునేయు, వానినే, యరియని కల్వపూ వెదను హస్తినభీతిఁ గనంగ
లేక లో, నెరియుచు వాడుచుండు.....మధురగీరతు లీకథ సత్కరింతు రం,
చెఱగుచు సత్కవీంద్రులకు, నింతటితో విరమింతుఁగాక యీ, వర “సుమనోవ
తంస” సుఖవాసనపూతదిగంత కాఁగ, ని, ధర్మ గుజనుల్ హాసింతు రది తప్పదు
పద్మజస్పష్టిలోనఁ; గొ, పురపుఁ గవీంద్రు లిర్వి శ్రుతిపర్వద వాఙ్మధురాశు
భారలక, విరివిఁ జల్లి యర్థమధుభృత్కృతికల్పన ఖ్యాతిగాంతు; వే, లరి
శివరామకాస్త్రి భువిలోపల మేటి శతావధానియై, సురుచిర మానోద్గతవిశుద్ధ
భసాశ్రయకల్పనా నుమో, త్కరకృతకావ్యమాలిక, లఖండముగా రచియించి
మించి ను, స్థిరయశమంది లోకవినుతిం గని భాసిలుచుండుఁగాక; అతిరుపతి

ఉ. (1) ఆశువు పేరుపెట్టి యొక రట్టులె బిట్టుగ గుట్టుతోడ (2) న
త్యాశువు పేరుపెట్టి యొక, రష్య లాకానాకో (3) శతాపధా
నాశువు పేరుపెట్టియును నాత్మకుఁ దోచిన రీతి వ్రాసి రో
యీశకుటింబినీ ! కలహ మేర్పడు హేతువుచేత స్వేచ్ఛగ్.

వేంకటేశకవిధీమణిసత్కృతుల న్వేలింగి క, స్వరపుఁ జవుల్. చెలంగమునుపుట
బలె మోదము వృద్ధిఁ జేయుఁ; దత్తిరుపతివేంకటేశవినుతిం జెలువారుచు నెల్ల
చేత, త్నాం, తరగతస్వప్నవ స్వచిరతాకరణపునఁబోరుకాలభీ, కరపరిపంథి
చుష్కృతినిక ర్తనదత్తుము కావ్యసద్యశ, స్సురువృద్ధివీతలంబున జనోపకృతిక
జెలుగొంది మించుతక.

(1912 సం॥ ఆగస్టు మాసవసేవ పత్రికనుండి)

(1)...ఉ. ఆశుకవిత్వ మన్న నిపు డందఱకుం బరిహాసపాత్రమై, పేశలభావ
శూన్యమయి వృత్తుల కామడదూరమై గ్రహా, వేశము రీతిఁ బట్టి పలవింపఁగఁ
జేయుచుఁ గొండఱక వృథా దేశము లెల్లఁ ద్రిప్పెడు క్షితిక నిరపత్రపవృత్తి
నక్కఱటా॥ గీ॥ యతులు గనిపెట్టిచూడ దుర్గతుల నొందె, వ్రాసములు చూడఁ
జూడ సన్యాసులయ్యె, ధర్మ ధర్మవిభేదంబు దగ్ధ మయ్యె, నార! నీ కెట్టి గతి
పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ పదపటుత్వమ్ము నీకడఁ బనికెరారు, సరసవాక్యమ్మునా
నీకు విరసమగును, రస మనెడిపల్కు విన్న నీరసము గల్గు, నార! నీ కెట్టి గతి
పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ పద్యమని చెప్పటకు నిన్ను పలను పడదు, గద్య మని
చెప్పటకుఁగూడఁ గానరాదు, చరణములు లేమి సరసమా సరణి లేమి, నార!
నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ పుల్లియాకులు గాని చీపురులు గాని, చెప్ప
రా నట్టి యది గాని, నీ! యి దేమి, కాలమహిమమ్మ! నీకు లక్ష్యమ్ము
లయ్యె! నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార॥...ఉ॥ ఎవ్వనిఁ బల్కరించిన
“ ని దేమి కవిత్వము? మూల నుండు మా యవ్వ పచింపలేదె? రసమా? పద
సౌష్ఠవమా? మృదుత్వమా?, నవ్వనివార లుండురై వినంగనె దీని? నిఁ కెట్టి యాశు
వుక, బ్రువ్వ పచించి పామరులమోల గడించుడు ద్రవ్య ” మం చనుక॥
గీ॥ రసము పొండితియుఁ బదమార్దవము భావ, హాపహేలలు భాసిలునట్టి కయితఁ,
జెప్పు సత్కవు లెట్టినిం జేర నీరు, హా! యిఁ కేటికి నీబ్రదు కాశుధార॥
మ॥ అపధానమ్ముల ధారణాపటిమ యత్యాశ్చర్య సంధాయకం, బవురీతిక బ్రక
టించి పండితులు వహ్య! యంచు శ్లోకింప నుం, డవలెక లేనియెడక రస
మ్ములక గ్రంథమ్ముల్ రచింపకవలెన్, గవులొవారికి రెండు పద్ధతుల
యొక్కాలమ్మునం దర్హముల్. — శతాపధాని, పితృపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

తే॥గీ॥ ఎంతకాలమ్మునుండియో యిందు సరిగఁ

బనియొనర్చి మెప్పునుగన్నవారలండ

వృథగ నస్మాదృశులఁ బట్టి విద్య నింద్య

మనెడివారల నేమన నగు మదంబ!

ఉ. కావున వారి వాగ్జితలను గాదను వారమెకాని వారితో

నీవిషయమ్మునం గలియ; మెంతటి సత్కవులేని వారు స

ద్భాషముగల్గి వ్యాజము లవమ్మును గల్పక విద్యదీడ్యమా

త్రోపను బోవుచో నెదియుఁ ద్రోయక కైకొనువార మే మొగిల.

(సర్వశూన్య శతకము నుండి)

(2) సీ. అష్టభాషలకు వాగనుశాసనమందైన నన్నయ్యకవి పెంచినాఁడు మున్ను
ప్రేమానుబంధంబుతో ముద్దుముచ్చటల్ తిక్కన్నకవి మున్ను దీర్చినాఁడు
చరువుగాఁ బల్లకీపై సర్వదేశముల్ శీర్షాధకవి మున్ను దిగిప్పినాఁడు
లలితశయ్యారసాలంకారవస్తువుల్ పెద్దన్న మున్ను పంపించినాఁడు

గీ. నేమములు దాటనీకుండ నిలిపి వారు

సూరనాదులు తక్కిన ధీరులెల్ల

నేటి కేతెంచెఁ గవితకు మేటికీడు

సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య॥

సీ. అబల సుగాత్రి విద్యావతి గడు సౌకుమార్యంబుగల చాన మందగమన
బల్లిమై బరబరఁ బడలాగుచున్నారు వేగంబు ముఖ్యంబుగాఁగఁ గొంద
ఱత్యాశుకవు లక్కటా! దాన నెమ్మేని యంగకంబులు డస్సెనవనె మనము
సంధులు విటిగె విక్రమంబు గఱవయ్యెఁ బదసౌష్ఠవంబెల్ల భగ్నమయ్యె

గీ. నీరసం బెక్కువయ్యెఁ గన్నీటఁ దడియఁ

బైటకొంగునఁ బెనుధూళి వడఁదొడంగె

సుకవితాకన్య యాపద చూడుమయ్య

సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. అధమాశుకవన ముపాధిగాఁ గల్పించి కవుల జంగాలలోఁ గలిపినావు
పద్యాలు పాటగాఁ బాడించి కవుల బొబ్బిలిపాటగాండ్రొ గావించినావు
పరులైన యత్యాశు పదమున కర్థంబుఁ జెడిచి చెండాలుంబుఁ జేసినావు
కవులను పేరఁ దత్కార్యంబు గావించి తోటబొమ్మలఁ బాటదోరినావు

సుం. సీ. 17

తే. గీ. కవులనే కాని వారల కవితఁ గాని
తప్పులెన్నక యవ్వారిఁ దనువు కల్ప
వృక్షములఁ గాని నిరసించు వెట్టివారి
నేము సుంతయు మెచ్చమం చెఱుఁగు మంబ!

ఉ. నన్నయ నాటసుండియు ఘనప్రతిభతో కడు గొప్పజేయఁ బే
రున్నతికెక్కి- నేటికెవరో మముబోటులు తత్త్వశూన్యతకా
జిన్నతనంబు దేగ నది శ్రీ తొలగించునె సత్కవిత్వపుం
గన్నియ? కేటి కిట్టిగతిగా లిఖియింతురు కొందఁ అంచికా!

గీ. పండితులు మెచ్చు కవితానుభావమెల్ల
పామరులమెచ్చులకుఁ బాలుపఱచినాడ
వీవు దలఁచిన నేమి చేయింపలేవు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. కవితారసంబు చాకలిచేతఁగూడ మెప్పించుకాలంబుఁ దెప్పించినావు
ఆశుకవిత్వార్థ మంబుఁజేతఁ జెప్పించుకాలంబుఁ రప్పించినావు
కవిసింహాద్రికుండంబు కఠిఖరులను నర్పించుకాలంబుఁ గప్పించినావు
చిరతరంబగుక్తి నిగ్గులేమికి సమర్పించుకాలము నిరూపించినావు

గీ. నీళ్ళలో దూదిబుంగ ముద్గింపఁగలవు
రాళ్లు దేలింపఁగలవు నీరంబులోన
నఘటనాఘటనాపటియః పృభావ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. బాబ్బిలికథ చెప్పి పొట్టలు పోషించుకొనెడు జంగాలతో నెనయువేష
ములఁ దాల్చి చెవులకు ములుగంపలంబోలె బీడఁగాల్పెడునట్టి పాడుధార
నూతగాఁగొని తప్పులో యొప్పులో చెప్పి సిగ్గునమూలంబు మిగ్గఁజేసి
దగ్గో, కవితృషా, తాత్కాలికంబగు సన్నిపాతంపుఁ బ్రసారమొక్కొ

గీ. యనఁగఁ జూపట్టు కుకవిత నాత్మరోసి,
పైకి మన్నించునట్టి సుధకులను నృ
జించితివి నీవకానె ప్రసిద్ధతేజ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. చెన్నంగిసుద్దులు చెప్పలేరను నపవాదబాపతి కవీశ్వరులకిప్పు
గొల్లసుద్దులు చెప్పుకోఁజాలరను దుర్వశంబుఁబాపతి కవీశ్వరులకిప్పు

ఉ. వీరల తోడనే యొకరి చేరిడి వ్రాసిన వారు గారు భా
షారుచిరాంగి కబ్బెడి దొంగునకై వగఁజెందునట్టి సం
సారులు, పేరుపెట్టి మము సారెకు నాఱడిఁ జేయ వ్రాయు ని
స్సారుల దుష్కవిత్వపుఁ బసందున కేమనుదాన పంచికా!

గీ. సారెదర్బారులోన వాచాటకులు దు
రీహతో వ్రాయువ్రాత లెన్నేని మున్ను
సంగ్రహంబుగ నించుఁ బ్రచంగవశతఁ
దెలిపితిమి వాని సారంబు తెలియు మింక.

తందనాల్పదముల యందంబు కవులకే దను నవృత్తిష్ఠు నణఁచితిప్పు
ఆలగాపరులట్లు నార్తురే కవులను గొప్ప కొఱంతఁ బోగొట్టి తిపుడు

గీ. పచ్చికయితంబునకునైనఁ బతకములను
నూటపదియాటు లిప్పించు మేటికాల
మేగుజేసితివి దయాసాగరాత్మ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

వీ. బూతుకైతకు మహాదాతయోనరపతి వేనూటపదియార్లు దాన మొసఁగు
టరయఁగా నదిదాతయర్చితౌదార్యంబుఁ జాటునుగాని యాచచ్చుకైత
గౌరవంబునుజాట దారయమేఘండు పుల్లకుగుంటలు పూర్తిఁజేయ
జెలువులకున్న యాచిత్యంబు దానికి గల్గునే? సజ్జనగణ్యమగునె?

గీ. సహజపాండిత్యగౌరవస్ఫూరదశకు
బహుమతులు లేక పోయినఁ బటిమచెడునె
పతకములచేతఁ జెందునే పటిమ కుకవి
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

(3) అ వ ధా న ము లు

(కప్పగంతు కీర్తరామశాస్త్రిగారి వ్యాసమునుండి)

.....ఇంతలో నీభూమహముల కొక యీతి బాధసంపాప్రమయ్యె, అయ్యది
శతావధానాష్టావధానముల నహమహమికచే నొనరించుటయ. ఈయీతిబాధ
యే దేశతాపావనోదార్థ ముదయించిన వృక్షముల కాటంకము కాఁగలదని
చెప్పవచ్చును,... ఓశతావధాన నిపుణులారా! ఆకుకవిసింహులారా! మీ
ద్రవల ప్రయత్నము వంతయు దేశహితాచరణమునం దుపయోగింపుడు;...
ధనవంతులగు భారతీయులారా! మీరును వృథాగా మీద్రవ్యమును వెచ్చఁ
బెట్టక...ప్రతిష్ఠాపనల నభివృద్ధి పఱుతురుగాక! (21 జూన్ 1912 సం॥ కృష్ణ)

ఉ. లోపల వీరు మాయెడల లోకముపాటిగఁ బ్రేమమాపు వా
రే పరమేశ్వరీ! * అదియు నించుక వీరలు తిట్టుపదైపుఁ
కావము లందుఁ గన్పడెడు కాళుకుఁ గీర్తి ఘటించ నెంచి యే
పాపపువ్రాత వ్రాసినను భక్తిబయల్పడ కెట్లు దాఁగెడిక.

ఉ. దాఁగదు మానసం బెటులు దాఁచినఁ బైకది వచ్చుచుండుఁ దా
లోఁగదు లోఁగఁజేసినను లోఁగఁగఁ జేయ యతించుమానవుం
డోగొనరించుపట్ల; నది యెందోక లోఁగినయట్లె యుండి పై
కేగుఁ గనంగలేడ జనుఁ డిట్టి దురాగత మెమఁపేశ్వరీ!

చ. ఒగిఁ జదరంగపున్నడక లొక్కత్రుటికై గృహియింపవచ్చు న
పుగిదిఁ దెలుంగునకై యతియుఁ బ్రాసయుఁ గూర్చెడి నేర్పుగూడ రా
నగుఁ ద్రుటిలోన; మీఁద నుభయంబును గప్పఁమె; కొందఁ అంతద
న్గ గనక యాట యాడుదురు కైతయుఁ జెప్పుదు రిచ్చ కచ్చుగక.

ఉ. ఈగతివారలే యిపు డనేకులు పదైము లల్లి మమ్ముఁ దా
మోగును బాగునుం గనక యూరక కాళుకుఁ గాఁగఁ దిట్టు ను
ద్యోగులు; చెట్టుగొట్టికొని యూరక నెత్తిని వైచుకోఁగ నే
యాగడమో పొనర్చు నుగుణాధ్యులఁ బ్రోవఁగదమ్మ యీశ్వరీ!

(*దర్బారులోని విశ్వేశ్వరప్రశంసనుండి)

.....చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లుద్దీర్ణగుణాధ్యులు సత్కవీశ్వరుల్. వరమతు
లార్యసంస్తుతు లవారిత కావ్యకళావిలాసు, లే మెఱుగమె! వారి వారికళలెల్లను
మొన్నటి దన్క నీపురిం, దఱుచుగఁ దాము నక్కటకటా! పలు మాఱును
నెన్న నేటికిక.

(దర్బారులోని బుధవిధేయుని పద్యములనుండి)

.....సీ॥ పృథ్వీగద్యాభూపాల భర్తృధరాధరమ్మున భూరివజ్రమ్ముగొనుట,
ఆత్మకూర్పాజ్యరాజ్యమదేభముల నెక్కివీధులలో విఱివీగించుట, గజపతి
త్మాపాలనిజకర్పితకాంచనాదులఁగొని చింతలేది చనుట, పోలవర క్షమాలో
లాభ్యదయకీర్తికాంత మన్ననలనే గాంచిమనుట గీ॥ సరససుకవిత్వసంధాన
చాతురీణ, ధీవిశేషపాణింధమ శ్రీవిలాస, గరిమ నని యెంచుచుంటి మక్కట!
పురాణ, వాక్కులనఁగాని యన్యమ్ములనఁగాదు...

ఉ. వీరికి మమ్ముఁ దిట్టెడి కవిత్వపువ్రాతయె విఘ్న నాఘ పూ
జారచనంబు; మున్నెదియు శాంకరి ! పద్మము వ్రాసి యుండ రీ
శూద్రులు; వీరిహేతువున సొంపు వహించెడుఁగాక శాఖ; నీ
కారుణికత్వముం గని నుఖంబు యశంబును వీరు గాంచుతే.

ఉ. తిట్టిరటంచుఁ గొందఱు మదికొ దురపిల్లడు రేము సంతసం
బుట్టిపడంగఁ బొంగితిమి యెండొక హేతువులేక యూరకే
తిట్టుట స్తోత్రమే యగు నుతించునుడుల్ విమకన్నఁ బ్రాజ్ఞు లీ
తిట్టులె హాయి గా విని మదికొ సుఖమందెద రో మహేశ్వరీ!

ఉ. బండతనం బటంచు నిది పండితు లాడెదరేమొ ! “బండకు
బండకుఁ జెల్లు వాద” నుని బండతనంబునుగూడ నేర్చి యె
వ్వండెటు తిట్టినకొ మరల వానిని దిట్టక వానితిట్లయం
దుండిన మంచి నే గొనెద మోజగదంబ ! ద్విరేఫముల్ బలెక.

ఉ. అట్టి ద్విరేఫతాగరిమ యాత్మకు నీకృపజేసి పేరునం
బట్టియె దానికిం బలెనె వచ్చెను దిర్వృతివేంకటేశ్వరుల్
తిట్టులు లెక్క నేయరు సుధీమణు లీవును నుండ నూరకే
కట్టిఁడు లెంత వాగినను గాలికిఁ బోయెడిఁగా ! మహేశ్వరీ!

క. ఎఱుంగని మొఱకులతిట్టుచు
నెఱుంగని యాశుకపనములు నెక్కటిగా రూ
పలు గాలికిఁ బోయెడి యల
కొఱగాని పరాగ నుట్ల కోవిదజననీ!

850

ఉ. కొప్పరపుంగవీశులు రగుల్కొను కోపము కల్మి మమ్ము నె
ల్లప్పుడుఁ దిట్టుచుండుటకు సంతగ నక్కజమండఁబోము * మ
మ్రొప్పుడొ యెవ్వరో కడఁగి యేమొ పరాభవ మాచరింప వీ
రప్పుడు కాచిపుచ్చిరట! అందుల కంబరొ! యక్కజంబగుకొ.

కా. కాలుల్ వ్రాయుచు సోదరుల్ గడఁగి “నాల్కా తాటిపట్టా” యటం
చారంగా మును పాడిరాఁగద ! యవే యస్మాద్భ్రశుల్ పల్కుచో
ధీరుల్ మెచ్చరు దేవి! వీరెపుడు పర్థిష్ఠుల్ మముకొ గాచి? రే
కారామార్యుఁడు చెప్పఁగావలయు, లోకంబెల్ల మెచ్చకవలెన్.

క. ఏకా రామయ గా రది
సాకల్యముగా నెఱుంగుసాక్షు లగుదురో
లేక మఱొక్కరు పలయునో
క్రీకరు లలసోదరులు వచింపఁగ పలయున్.

ఆ. వె. 'ఏమిసాయ'మన్న 'నెదురుగా రాకుండు
సాయ' మన్ననుడి ప్రిసక్తమయ్యె
కొంకు జంకు లేక కోతలు కోసెడి
ఘనులధాటి కడ్డు గలదె జనని !

క. వీరల కాశుకవిత్వపు
ధోరణితోపాటనత్యధోరణి దొరలున్
సార మసారమనక 'ద
ర్బా' రదిపరకటించు ముందు పరికింప దహో!

మ. తన జన్మించిన దిందుకోసమని యేతపైన 'దర్బారు' నై
కొను నామాత్యన లాభమే? కనినలోకుల్ మెత్తురో లేదో లోఁ
గనఁగావల్యదె? యేమి భాగ్యము వృథాగాఁ దప్పలన్ గుప్పు నం
తన, నానాటికిఁ బ్రాజ్ఞ లోకమునకున్ దత్త్వంబు గన్నట్టదే.

మ. మఱి దర్బారది పుట్టకుండగనె తస్కార్గమృతున్ దాని సం
బరమున్ దాని జనించు హేతువును దత్త్వజ్ఞుల్ † విచారించి పం
పిరి కైకొంటిమి దానివ్రాత లవి యెట్లే నస్మదుద్యద్యశ
స్ఫురణన్ హెచ్చొనరించు నిక్కమని నమ్ముక మామనం బంబికా !

గీ. కుకవుల హాళాహళులేక నుకవియశము
మిగులఁజెలువార దనికదా మేటినుకవు

(† ఈ క్రింది పద్యము లొకానొకరు పంపిరి)

కా. దర్బార్ ... తెగి...గాదే! భవ, నిర్బాధప్రథితాపధాన కవితా
నిమ్మ స్వభావాపగా, హిర్బుద్ధ్యప్రథ సత్కవిప్రభుమనోహేలాలవాలోర్మికా
వార్బిందూత్కరకర్చురద్యతుల, పహ్వా! క్రిందుమిదెంచదే॥౧॥క॥ ఉప్పాడ...
కొప్పరపుం.....చెప్పిన యొప్పని టప్పా, లొప్పం దర్బారునందు నూహింతు.
తొకో॥౨॥

* లందు రది నిక్కమగునేని యంబ ! మాకుఁ
గరము నుపకారి 'దర్బారు' గాకపోదు.

క. తనవలెఁ దప్పుడువ్రాతల
కనుమోదింపదని “కవిత” యభినవపదపూ
ర్వ నకట ! సరస్వతిని నై
కొన, దీ దర్బారు నెత్తికొని ముద్దాడుకొ.

260

గీ. ఎఱుఁగునో లేదో పాప ! మిష్టెఱుఁగుఁ గాక
తనకు దర్బారు కాదు బాంధవ మొనర్ప
నల మనోరంజని యొకండు గలదు త్రితయ
† మొక్కటిగఁ జూచుచున్నారు యోగ్యతములు.

చ. వెనుకయు ముందునుం గనక వేఁచుఱువ్రాతలు వ్రాసినంతనే
చనవు నుకీర్తు, లంతనె యశంబు గణింపరు మాయితక; నిజం
బును గనికెట్లు నేర్పుగల బుద్ధిమదగ్రణు లక్కడక్క డెం
దును గలరించు లో నెఱిగి చోహాలు వర్తిలు తూప్పు నీచముకొ.

తే. గీ. అభినవసరస్వతీమణి యవృత మాడి
మమ్ము వినుతించు నట ! యిట్టి మాట లకట !
మాకృతజ్ఞులు వ్రాసిరి, మఱియు మమ్ము
దూతినంతన యశమిది దొరకు నొక్కొ!

* సీ. 'ఏమహాత్ములు గల్గి భూమిశసఫలలోఁ గవులకు బహుశవిఖ్యాతి గల్గె,

(భట్టమూర్తి)

† ... ఆర్యా ! సందర్భాసందర్భములను సమయాపమములను తెలియక
విందయే ప్రధానముగా నెంచి వాపోవు దర్బారు, కవిత, మనోరంజనీ, పత్రికలు
చూడ మామనంబులకు నత్యంతకష్టముగా నున్నది..... మీరు ఇట్టి తరుణములో
ఆశ్రద్ధచేసినయెడల..... కొప్పుర రామకృష్ణకవీశ్వరజయమను నామముతో
గాని లేక యింకొక నామముతోగాని గ్రంథమొకటి మీతదనంతరము బయలు
చేరగలదు గాన తగురీతిని పుట్టినవాడును పుట్టినట్లుగా చంపుటకు తగుప్రయత్న
ములలో యుండవలెను. ... ..

బెజవాడ

చిత్తగించవలెను

24-11-12

వేలమూరి గోపాలకృష్ణయ్య.

క. తమగుట్టు గీరతము న

కృమముగఁ బైటఁ బడవేసెఁ గా! యీపాత్రం

బమలము “దర్బార్” వాఁతల

శ్రమ మెల్లను బయటఁజెట్టి సంగక్షించుకా.

తే. గీ. అభినవసరస్వతి * వచించునట్టి పలుకు

లే నిజంబులూ! సారెకు నెపుడు నన్యత

మాడు దర్బారుకవితల యులుపులే ని

జంబులూ! యెఱుంగు నిటువైనిజగము జనని!

తే. గీ. తగును నంచును ‘గవిత’ యే తలకుఁ బాయు

◆ దబ్బులనో లిఖించెడిఁ దగ్గ దకట!

మందలించిరి యెందఱోమహీతు,లైన

నేమి, దానికి జనియింప దింకబుద్ధి.

*(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిలు అభినవసరస్వతిలోని మిత్రవిజ్ఞప్తి నుండి.)

.....మిత్రులారా! మీవ్యాసములెన్ని చూచినను దిరుపతివేంకట కవులనిందతో నిండియున్నయవి.....మన బోటులు మహాకవుల కవిత్వమును విమర్శించుట కడు శోచనీయము. మనకు వారిపాదధూళి శిరమున ధరింపఁదగు యోగ్యతయేని లేదు.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకీర్తి దిగంతవ్యాప్తమైనది.మన దేశమందుఁ బ్రతి పాఠశాలకును వారియందు గౌరవము విశేషించి కలదనుటకు వారికి జరిగిన సపర్యయే సాక్ష్యమిచ్చును.....కాస్తోతరవిషయమును మీరేమి వ్రాసినను దిరుపతివేంకటేశ్వరులు వ్రాయరు. ఈయంశము మీవ్యాసములు వారి వ్యాసములు చూచిన వారే యెఱుంగుదురు.....ఈ సీమవారైనచో, దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు మనకు జంకుదురేమోకాని యితర సీమవాసులు వారిని కాస్త్రవాదముచే జయింపవలసినదే కాని దూషించియు నేమో చేసియు మనము జయింపఁ గలమా?.....

◆(1912 సం॥ సెప్టెంబరు కవితలోని అట్టహాసము నుండి.)

..... అభినవసరస్వతి—(తొట్టుపాటుతో) తిరుపతివేంకటకవులే మాగొప్పవారు. (30-6-1912)దర్బారు—(చిఱునగవుతో) అపధానులెవ్వరును లేనితరుణమున శతాపధానులమని నటించుటవలనో...యెట్లయిన నేమి, తి||వెం||లకు గతకాలమునఁ గొంతపఱకు గౌరవ మున్నమాట సత్యమే. అభిన—(నివ్వెంతో) నే నేమెఱుంగుదును? మాపట్టాభిరామ గాస్త్రీగా రటు చెప్పివారు.

తే. గీ. తనదు దబ్బితవ్రాతలు ఘనులు పూర్తి
గా నెఱింగిరి కావునఁ గష్టపడక
“కవిత” యిఁకనేని యన్మతముల్ గట్టిపెట్టి
ద్రవ్యదాతకుఁ జేర్చుకొని దలఁచుఁగాత.

ఉ. పాటిరి యోడిరంచు “దరబారున” సారెకు వ్రాయునంతనే
చేరదు మీకుఁ గీర్తి, యల “శృంగపుభంగము” రామకృష్ణలక
ధీరుల జేయఁగాఁగలిగెనే! నిజముకా గనిపెట్టు ధీరులు
న్నారయచుడి! వృథాగఁ గవనం బన్మతంబున నింపుబోకుడి!

తే. గీ. ‘కవిత’వారి లోపము బోవు కారణమునఁ
దాదృశంబగు ఘనతయే తవులు మీకు

దర్బారు—ఔను. ఆయనతఱు ‘వితవార్త’యనియు ‘మిత్ర విజ్ఞప్తి’యనియుఁ
జేస్తోఁ ది॥ వేం॥ కవులను బురస్కరించుకొని వార్యులనుండును. అభినవ—
(రోషముతో) వారి విషయమై యిట్టిమాటలు నీవనవలయుంగాని మఱివ్వరు
ననరు. దర్బారు—పోనీ! వారియందుఁ బ్రజకెట్టి యభిప్రాయమున్నదో దేశ
మాత నడుగుదము. దేశ—ఎందుల కారక కలహించెదరు. ఆవిషయమై కవియు
రాజునకు మంత్రిపగడ భుజంగరావు బహద్దరువారి నిష్కృష్టాభిప్రాయ
మొకటి చాలును, వినుడు. కృష్ణ—దర్బారు! అభినవసరస్వతి మాటలకేమిలే,
దాని కేదియైన వాగ్వియత్తురని వారి నట్లారక పొగడుచుండును.....

షరా:— ఈ ‘కవిత’ మాయశమును తగ్గించునూహతో నేయే వ్రాతలను
ప్రమాణముగాఁ దన ‘అట్టహాసములో’ లిఖించెనో అందన్నియు మృతప్రాయము
లను నంతము 45 వ పుటలోని ఇంగ్లీషుత్తరము మొదలు 46వ పుట తుట్టుకుద
వఱకును గల దిద్దుబాటు లోనగు భాగముచే విస్తృతమును. శ్రీ శ్రీ భుజంగరావు
బహద్దరు వారి కాఖ్యాభిమానపుఁ బ్రసంగము 56వ పుట మొదలు 66వ పుట
వఱకును జదివికొన్నచోఁ బూర్తిగా ఖండితమనియు, దానిపై వారు ప్రత్యుత్త
రము నొసంగకుంటచే వారి యభిప్రాయము నిందెట్టి కొన్ఱుట మఱియు ననవసర
మనియు అభినవసరస్వతిని కృష్ణపక్షపాతినిగాఁ బలికినట్లు వ్రాసినవ్రాత బొత్తి
గాఁబనికెరాదనియు నందులకుఁ గవితలోని యీ బొంకు ప్రసంగమును తాచి యస
హ్యమును విస్తృతముగా వెలువరించిన శ్రీ కృష్ణాపత్రికా సంపాదకులే పరమ
ప్రమాణమనియు నెఱుంగఁదగు వలసినచో నిందునుగూర్చి బి॥ కీ॥ ముట్నూరి
కృష్ణారావు, కృష్ణాప్రస్ వారికి వ్రాసి తన సంతకమును గవిత తీర్చికొనఁదగు.

కొప్పురంపు సోదరులార ! తప్పుత్రోవ
లింక నేని మానుడు లిఖింపకుండు.

తే. గీ ఆసనం బీయకున్నంత నంత శత్రు
భావమేటికి ? మమ * గర్దభములు గాఁగ
వ్రాయు మీబందుగుల వ్రాతలై ఖిలులను
గనియు మా సహసనమునఁ గాంక్షచను నె.

చ. శివ ! శివ ! ♦ “పండితబ్రువుల” చెంతను “గాడ్డల” చెంత మీకు గౌ
రవ మిడునే సహసనము ! ప్రాజ్ఞులు సర్వ మెఱింగి నాఁడు బాం
ధవు లెటు పట్టుపట్టిరొ కదా యది యబ్బకపోవు టేనుఁడీ
శివకర మయ్యె మీకు గవిసింహులు ! సంతసమందుఁ డీపయిన్.

క. విద్యావివాద మనునది
హృద్యం బనవద్యమందు నెవ్వరు మను పీ
సద్యఃఫలముల నన్యతపు
గద్యముల నాడ, రడుగఁగాఁదగు బుధులన్.

క. తిట్టితిమి బాగుగా నని
యట్టే ముదంపడకుఁ డయ్య ! ఆతిట్టులె మీ
రెట్టిరొ తెలుపునుజుడి యి
ట్టవనకుం డన్యతములకు నలవడకుఁ డింకన్.

క. ఉత్తరరంగమ్మన మీ
యొత్తరముల తత్తలములు నొగి రాజీకై

* (పండిత బ్రువలక్షణమును బండతిట్ట పాత్తమునుండి.)

చ.....నా, సరసకు నీవు రాదగవు చాలును బొమ్మని కూయ సంతలో
వరుగునె లాను గాడిదె నటంచు నెరింగియె కూనెఁ గాని.....గాడిదె చెఱత
నిల్య గేసరి కది పోలునే.....

♦ (పాటిబండ నూర్యనారాయణరావుగారి పండితలక్షణమునుండి.)

చ...నా, సరస నిలంగ నేరికిని శక్యము గా దనుచుం బ్రగల్భ నా, క్షర
ణి వచించుచుండుట ప్రకృతతరం బనిపింపఁ జాలునే...మూర్ఖశేఖరుడు ...
చాంభిక పండితబ్రువుల్ (1911 సం॥ అక్టోబరు 18 వ తేదీ కృష్ణపత్రికనుండి)

యెత్తిన యెత్తులు యుష్మ
త్సత్తాసంపత్తియును బ్రసంగింపఁబడుట.

ఉ. వ్రాసినయింతలో నన్మతవాక్కులు గల్గినఁ జూపుఁడీ! వృథా
యాసము తిట్టఁబోకుఁ, డింక నందఱకు న్నిజ మిద్దితెల్పు మా
మీసము, మీదుఁగోసమును మేలు గనుక, యశ మంద విదై ల
భ్యాసము నేయుఁ, డీనుడిని భావననేయకుఁ డన్యథా మదిక.

కా. అంబా! యార్జుల లేఖలుక మఱి యనార్యవ్రాతముల్ వ్రాయు నఁ
శంబుల్ గొన్ని యిటుక లిఖించితిమి, నత్సంఘంబు నీవుక యథా
ర్థంబుంగూర్చి విచారణల్ సలుప నాధారంబుగా; నింకఁ బ
త్తింబుం దెచ్చి యొసంగువారల వికారంబుల్ వినంగాఁ డిగుక.

ఉ. తెచ్చిరి వ్రత మట్టులు విధేయుల పోల్కి నటించుచుక; జనం
బద్ధుట నెందఱో గలర యవ్వడు మా 'విజయంపు' నాటకం
దెచ్చుగ నాచనుండె, నట నెట్టులొ వ్రతము విన్పి మాకు పీ
రిచ్చుటకుక గడంగి రది యేగతి సాగనిదయ్యె నయ్యెడక.

క. మొదటక మాకొసంగిరి, యా
పదపడి యది వినికిసేయవలయు నటంచుక
బదిఁబది నడిగిరి, తిర్పతి
యదలింపఁగ యుక్తి లేక యిరిగి రనదలై.

ఉ. కూసెను గుక్కుటంబు లొగిఁ గొక్కురుకోయని, కాకవుల్ రొదల్
సేసె దివాకరుండు దయచేసెడిఁగా! యని, ఘోకవుల్ మదిక
ద్రాసముతోడఁ గొండగువా దాఁగఁ దొడంగెను, నాటకంబు ము
న్నే సరిగా ముగింపఁబడె, నిండ్లకు నేగితి మంత నందికా!

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వెంకటేశ్వర రాశీకృతంబగు
'గుంటూరుపీఠ' యందుఁ బ్రతికా
క సాయాపర నామకమ్మును,
ఉపోద్ఘాత ప్రాయమ్మును
నగు పూర్వరంగము.

త ప్పొ ప్పొ ల వ ట్టి క .

ఫట.	పం .	త ప్పొ.	ఒ ప్పొ.
13	7	దప్ప	దప్ప
22	28	మల	ల
25	1	రస్క	రసత్క
..	12	యేమె	యేమొ
28	6	చొండు	చొండ్చొ
40	14	లోతగి	లోతగ
45	14	ఫీ	ఫీ
50	18	యటా	టాయ
70	9	యిదా	యినదా
76	16	మాచర్ల	మోచర్ల
78	27	రంక	రంజ
86	24	శాగా	శాస్త్రీగా
113	21	చుక్కొ	చుక్కొ

గుం. పూ.

గుంట్టూరి సీమ

(ఉత్తర రంగము)

ఉ పో ధా త ము

చదువరులారా !

విపులమగు పూర్వరంగపీఠికయు, నేమవరాగ్రహారశతావధానపీఠికయుఁ జదివియున్న మీకుఁ బ్రకృతవివాదమునకు సంబంధించిన సోదరులయుఁ దదభిమానులయుఁ గుకల్పనలు చాలవఱకు బోధించి యుండును. వ పుటలోని శీర్షసోదరుల తప్పుడు రిజిష్టరు త్రరముకూడఁ బై విషయమును బలపఱచునట్టిదియే, అది యటులుండె, ఈ క్రిందియు త్రరమును దిలకింపుడు.

నెకరికల్లుపోవు, నర్నారావు పేటతాలూకా ౯-12-13 కుంకులగుంట.

... నేను ఏతగుపాటియో కాన్యపరిచితిగలవాడను సుకవిపాదపద్మవిధేయ పరమాణువును... నన్ను నేమహాలాభము నభిలషించియో యేయోర్పులేని యోగ్యులో తమరాశిలోఁ జేర్చకొనుటకు అట్టోబరునెలలోఁ బ్రచురించిన నువ్వల్లలేఖలో తమ్మును దను, యవధాననందను గూర్చి వ్రాసిన యవాచ్యోపన్యాసములో నన్ను దస్కతుదారునిగా జేర్చి "ఫోర్జరీ" యనియేని వెఱవక ప్రకటించియున్నారు ఆసాహసచాకచక్రములు వారితేతగును. నిజమునకు నేనింత వరకు తమ పుస్తకములలోని ఫోటోలనుజూచిన భాగ్యవంతుడనే కాని తమ పాక్షాద్దర్శనము చేసిన ధన్యుడనుకాను. ఇట్టిస్థితిలో అవధాన మెపుడు చూచి తినో యా యసత్యవాది యుపన్యాస మెపుడు వ్రాసితినో పరమాత్మునకెఱుకయగు, ఈ జాల్మప్రజ్ఞలు తాము యెరింగియేయున్నను కాలౌచిత్యమునుబట్టి తమకు నేనిట్లనపరాధినని విశదపరచికొనుటయు క్రమని వ్రాసికొంటిని, తమ యనుగ్రహపూర్వక పుజాబు వచ్చువరకు నిరీక్షించుచుందును.

క. టక్కుదులల్లెడి టక్కులు, టక్కున గగ్గిహియింము నాశడంగయుఁ దనుకే చిక్కను వెంకటకవివర !. యక్కలికాలంబునం చ నేకవిధాలకా.

చిత్తగింతు.

చిత్రం న్యూనీయోయ్య.

ఇట్టి తప్పుడు సృష్టిచేయగల మహానుభావులు చేతులోఁ గల సోదరులకు నెవరు దీటుగాఁగలరు? పైయుత్తరమువలన వారిపక్షమున నుండువారితత్త్వము నుంత దలసియుండును గానఁ దాద్యకుల * పల్లదములను నిత్యమును బ్రకటిం

(* హితకారిణి చేయు సధికప్రసంగము దిజ్ఞాత్రము)

‘మీలో వెంకటకవియా?, తిరుపతికవియా?, ‘వెట్టివెంకటాయ’ ‘నిజము గా శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పరీక్షావిశేషమునకుపమింపఁదగినది యొక్క- మేడిపండే, గంగిరెద్దులయాటలోఁ గోనంకిదాసుఁడు అను వేషధారి అమ్మల్లారా నాదీపెండ్లి, అయ్యల్లారా నాదీపెండ్లి, ఆన్నల్లారా నాదీపెండ్లి, అని కేకలు వేయునట్లుగా మేము శతాపిధానులమని పరీక్షించుకొనుట మిగులఁ బరిహాస పాత్రముగా నున్నది. “వారి పూర్వక్రియలఁ దెలుపు గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము...ఉత్తరక్రియల నెఱిగింపు గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగము, వీరీ చండా లపుబని నేలచేయవలెను. చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రుఁలు?...మనోరంజనిమీద మామిడికేడు,... తురకదాసరికి ఈతమజ్జిగన్నట్లు, అప్పయ్యశాస్త్రు తురకతెలు గుకు” వెర్రప్పయ్య, ... తిరుపతివేంకటేశ్వర్ల మేళంలో యితఁడో హంగు దారుడు,- చీవాట్లు తినకు “వేశ్యవిధమున ... వీరు నిందులగుట చాల శోచ నీయముగానున్నది నియోగిశిఖామణులనియు... యు... యుఁ దెగబొగడు చుండిరి...గంగిరెద్దులవాండుర్...పైఁ... యిచ్చిన ఎట్టియధముఁడైనను వానిని మహారాజు...అని పొగడుచుందురు అట్టి మతమునే తమరవలంబించుట చాల శోచనీయము” ‘ప్రాతలంజలు వీరమాతలైరి’ “తిరుపతివేంకటేశ్వరులు... వేశ్య మాత కప్పయో చెల్లెలలోయైన ప్రజ్ఞచే నిరసించుచు... యనుకూలులైనవారిని బెద్దబొగడుచు ‘గంజాయిపోకురా, సారాయిపోకురా, బాపనోడ్లందల్లా పెద్దోడుతాగలేద” అను పాటలుపాడుచున్నారు. “చీ, చీ, యని నిరసించ శోచ్యస్థితిలోనున్న యభినవసరస్వతిని” ఆమన (ఏర్పూరి సుబ్బయ్యగారు) తి॥ వెం॥ల, నెక్కించి యన్యతమహిషములంబూనిచి పాపపుబండిదోలుచున్న మహానుభావుఁడు, అయ్యా గంగరాజుగారు 2 గంగరాజుగారూ, ఓహోగంగ రాజుగారూ??? మురిగినకాలును మూసిపెట్టుకొని ‘మీగుండూరుసీమ’ సలా ములు చేయుచున్నాను. క॥ మస్తానునామకుండ ... మహామదుసుతుడ౯’ “గాని స్వయంపాకివాని సర్వశూన్యశతకము,”

చును యుక్తాయు క్షణానము నవలకు నెట్టి పాటుపడుచున్న 'హితకారిణి' 'మనోరంజను'ల యందలి పర్వతప్రాయములగు దబ్బజల నిందుదాహరించి ఖడించుటకు మీరెసమృతించరు. లోకులహృదయమునం దవి యేతీరున నెక్కియున్నవో సుంత తెల్పుటవలన నాపత్రికాద్వయమునకుఁ గొండొక వివేక మబ్బవచ్చునని యెంచి దిశ్మాత్ర మందులకు సాధకములగు సంశయములు గొన్ని యుదాహరించెదము.

12th August 13.

(1).....మఱియు హితకారిణి, మనోరంజని యీ రెండుప్రతికలు మీ కవయశ స్వను గలిగించుటకై గంఁజముఁ గట్టికొన్నట్లు దోచుచున్నది. జూలై నెలలో

విశ్లేషణ ఇట్టి తప్పుడుమాతలు కుప్పతెప్పలు, ఈ స్వయంపాకీవాఁ, డెవరో యెఱుఁగుదురా? స్వయంపాకుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రానికి వచ్చిన పాటివి.

(మనోరంజనిచేయు నధికప్రసంగము దిశ్మాత్రము.)

ఓ యెండుగండి కవులారా, జైలునరయఁడయ్య, భరణంబునకు దావనై వుండయ్య, ఒడలెరుంగనినివ మిప్పుడుండఁదగునె, చీచీ? యనిప్రజ్ఞాతిశయం లేవ గింపఁగ నేతావున సభయటన్న నిక నేగకుడీ 'వారు (తిరుపతి నెంకటకవులు) సృష్టముగా మాపై మిడుకుదురు, నీ యిజారులో నావైజారన్నట్లు వారిపుస్తక ములో వీరి పప్యెట్లూ" "వారి (తిరుపతివేంకటేశ్వరుల) యీతలపంపు చైద ముల" "అన్మదగ్గఱుగ్రిందఁ దొంగున్న నేమి అన్మదగ్గఱుగ్రిందఁ దొంగున్న నేమి" "లేని మగతనము నాశించియెగడ? తమలో నొకరు మీనముంచికొనిరి" "పాగా, పంచాచూది పాపరాజువనుకొన్నాను, పేర్రాజుపంటోయ్! యీర్రాజూ, "చీ? వహ్? యెంతబద్ధై ఈబద్ధైనువీరు (తి॥ వెం॥ కవులు) మాయంటిపారుగు బుచ్చమ్మ కడ నేర్చుకొని యుండవలెను మాచిన్ననాఁడు మా పారుగున నొక సద్రాబ్బాపూణుఁడు నివసించెడివాఁడు' ఆయనభార్య బుచ్చమ్మ కొంచెం పై యాటకతై..." "పండితరాయలు తిట్టెంగాని తమవలె బూతులు తిట్టి తన్నులు తిని....."

విశ్లేషణ ఇట్టి నెన్నోకలపు, పాకము ముదురుచున్నది. ఇందు మొదటివేవో కొన్ని తప్పుఁ దక్కినవి పత్రికాప్రవర్తకుని స్వహస్త లిఖితములు సుఁదీ, ఇతఁడుగూడ నొకసత్య నివేదకుఁడే, ఇతఁడును విమర్శనకర్తయే, ఇతఁడును మానిసియే??? ఔరా! కాలమహిమ, కాలంపాపమ్.

చేసిన మనోరంజనంలో పత్రికాధిపతిగారు తమ గుంటూరిలోను గ్రంథము
సభితను విమర్శింతుమని వ్రాసినయన్నార. చూచుకొనడముగాక, 'యతోధర్మ
సోజయః' చూడఁజూడఁ గొందఱు మీ యమూల్యమగు కాలమును వ్యర్థతృప్త
జేయుటకై పూనినట్లున్నది. ఇంతకు నిది కాలమహిమ..."

ఎ, యస్, రామకృష్ణులు.

5489 Regimental Bazaar
Secunderabad (Deccan)

అమరావతి 10-2-14.

"హితకారిణి" యను ఏలూరులో ప్రిచురింపబడుచుండు వారపత్రికలో
యిప్పటికి వారమునుంచి అనగా ది 14-12-13 తారీఖు పత్రికలోయున్నా,
ది 1-2-14 తారీఖు పత్రికలోయున్నా 'పాతగోడకు పూత చక్కన' అను
హెడ్డింగుపెట్టి వ్రాయుచుండు అవాచ్యపువ్రాతలను తమరు పత్రికాముఖమున
చూచియే యుందురు. యిట్టి యప్రస్తుత ప్రసంగమును జరుపుచుండు ఘనుం
డెవడో 'సశేష' మని వ్రాయుచుండుటచే దెలియకుండానున్నది. ఇంత
మాత్రపు కారుకూతలు వ్రాసినంతనే...యిట్టి తప్పుదువ్రాతలు వ్రాయుచుండు
మహానుభావుడెవడో తమకు తెలిసినయడల తెలుపవేడెద.

జానపాటి నెంకటప్పయ్యవ్రాలు.

ఏలూరు, 8-8-13

...మనోరంజని దుడుకుగ వదరుచున్నది. చూచితిరా?

మై. కృష్ణమూర్తి.

జానపాడు 7-9-13.

..."హితకారిణి మీరు చూచుటలేదా, వాగుడెక్కువయినదే?

జా|| పట్టాభిరామశాస్త్రి.

సలయభిప్రాయముల నటుంచి తోడిపత్రిక లగు సుదర్శిని మొదలయి
నవి వీరల పోకడల నెట్లు నిరసించుచున్నవో చూపుటకూడఁ బ్రస్తుతము
కాకపోదు.

(1914 సం॥ జూలై 1 వ తేదీ సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

విజ్ఞప్తి

అర్యలారా! దేశము చేసుకొన్న పాపము చొప్పున నిశ్చయైతే చూచినను మనోదండి, కవులు మిక్కిలముయి గుర్రకులవాససాకపతనాని వృథా శ్రమము లక్కరలేకుండనే సులతణసారనా మక్రగంధమాత్రిశరణ్యలయి తగుదువని ముందునకు వచ్చుచున్నాను. తమ రాదుకొనుమాటలనే గణములను పుస్తరించుకొని యందివిడిచి పద్యముగా పొదుపునెట్టిన వాడెల్ల కవియగు చున్నాడు. ఇందంతగాఁ దిప్పులేదు కాని తానాస్థితిలోనే యుండి తనతోడి బాకకుఁతోడనే నల్లాపములాడికొనక విశేషించి పెద్దకుండల కనఁగ్గు పెట్టఁ జూచుచు భాషాస్వసాయమున గడిచేరిన నెట్టి పండితకవులనేనియుఁ బూచిక పుల్లలపలఁ దీసివేయుచు నొడలెటుంగని నివములాడుచు న్నారు! ఇందుకుఁ గారణ మిప్పు డీతెగ యెక్కువగటయు నాతెగ తక్కువగటయే! వినితవాని కిప్పుడు కాలదోషము పట్టినది. ఈపత్రికలలో నప్పుడపుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులంగూర్చి చర్చించబడుచు వచ్చినది. తత్సందర్భమునఁ గొప్పరపు గవులను గూర్చి కూడ నొండు రెండు సారలు వ్రాయఁబడినది. ఈ పత్రిక యద్దేశము పాండిత్యము నభిలషించుటయేకాని వేరుకాదు. ఈ తిరుపతివేంకట కపు లెట్టివారో కనులనైనఁ జూడలేదు కొప్పరపువారి సంతకుమునుపే చూడ లేదు. పరిచయ మున్నప్పుడుగదా స్నేహవిరోధము లేర్పడుట, అదిలేనప్పు డవియు నుండవుగదా? ఇట్టివిషయములో దిశంబరు 14 వ తేదీ హిలకారిణిలో “సుదర్శనీ పత్రికాధిపతి సోదరకవులను దిట్టినట్లుగా” అను నీమొదలయిన వాక్యములుకొన్ని సకేషవ్యాసములో నెవ్వరో వ్రాసిరి. ఇదేటి యన్యాయము? సోదరకవులను దిట్టినదెప్పుడు? తాతతమ్యచర్చ చేయుటయెల్లఁ దిట్టుటయేనా? ఈ సోదరకవులెవరు? వీరి నెందుకుఁ దిట్టవలెను? ఎందుకు గౌరవించవలెను? గౌరవా గౌరవము లేప్పుడుపుట్టును? తదనుభవముమీఁదఁ బుట్టును. ఆయనుభవ మెట్టిది? తద్గ్రంథపతనరూప మయినది తిరుపతి వేంకటకవులమీఁద గౌరవ భావమేలగుదురవలెను? వారిగ్రంథములను బఠించుటవలన, అగ్రగ్రంథములలోఁ గవిత్వపస్త్యు వుండుటవలన. కవిత్వపస్త్యువన నేమో? పుర్ర్యేక మొకగ్రంథము వ్రాసినఁగాని యిక్కడ స్ఫుటగుణుపఁజాలము. అట్లే కొప్పరపువాయఁగూడ చదిగ్రంథములు రచించి మన కనుగ్రహించనిఁడు అప్పుడు గౌరవాగౌరవములు

స్థిరజాతులము. రెండు బంగారు కణికలు. వన్నె గట్టివలసి వచ్చినప్పుడు నికబో
 వలము (గీటురాయి) వైనొక్కరేఖయే కానవచ్చుచుండెను. రెండవది స్వరూప
 శూన్యమయి యుండెను. అప్పట్ల జేయవలసినదెది? గీటురాతిపై రెండవ
 కణికగూడ నొకింతగీని చూపరాదా? అప్పు డేతగవులు నుండవుగా! అది యే
 లాకో రహస్యముగ దాచిపట్టి డొరక “నాకణిక పదియార్వన్నెపచ్చును.
 తక్కినపన్నియు దీనికి దిగదుడుపు” అని బూకరించనేల? వారి కవిత్వము విన్న
 వారికిఁ జాలదా? యని చెప్పవత్తురేమో? “వారువిన్నారు వీరువిన్నా” రని
 యిమాజివానీ సాద్యములెందుకు? నాల్గుగ్రంథములీవలఁ బాటవేయరాదా? అవియే పోరాడునుగా! కావున నోప్పొజ్జాలారా! సుదర్శనీపత్రికాధిపతి తిరు
 పతి నెంకటకవులను ఆకాశమున కెత్తుచున్నాడనియుఁ గొప్పరపువారిని దిట్టు
 చున్నాడనియు, నిత్యాదులు వ్రాసి స్వచ్ఛపత్రములఁ గళంకపటచవలదు. దైవ
 పాక్షిగా నిండెవ్వరును నాకు హితులుగాని అహితులుగాని కారు. ఇదిగాక
 నేనొక్కడను ఆకాశమున కెత్తివంతమాత్రమున నిస్తేజస్కులు ప్రకాశవంతు
 లగుదురా? లేక తృణీకరించినంతమాత్రమునఁ బ్రకాశవంతులు నిస్తేజస్కు
 లగుదురా? ప్రాబల్యలోకమున నేదియో స్థిరపడి యుండనేయుండినది. ఇంతకును
 లోకమంతయుఁ బక్షపాతమయమైయున్నది. తారతమ్యజ్ఞానము పోయినది.
 సత్వాంశిత్యమునకుఁ గాలనోషము పట్టినది. నేతీబీటకాయలోని నేతితో సంత
 ర్భూములు చేయుచున్నారు. అయిన నోయధునాతన కవినామకులారా! దైవ
 పదార్థము తన విలాసమును దెలిసికొనఁ దగినప్పొజ్జలను మచ్చునకైన నచ్చట
 చుట్ట దాచియుంచకపోలేదు. వాణి యొకరిసొమ్ముగాదు. ముఖేముఖే సర
 స్వతీ, కాని, విభక్తిప్రత్యయజ్ఞానమయినను లేక రామశబ్దమైనను దెలియక
 యొందురెండు తెలుగు పాత్రములుచూచి యందందలి ముక్కల నేరితెచ్చి
 యతుగుఁబెట్టుచునుండువారు, వార్యుటకుఁ బుత్రిక లందుఁబాటుగా నున్నవి
 గదాయని ఉభయభాషా నిరాఘాట పాండిత్యమును సంపాదించి యాద్యవ
 సాయములోఁ దలలు చితుగఁగొట్టుకొని ప్రణకిణాంకదేహాలయి యున్న విద్యా
 కర్మశులను గుడ్డిగవ్వలక్రిందఁ విసివేయుచున్నపుడు మానవసామాన్యవ్యక్తికి
 మాటట గలుగదు. కావున నవధారుడు! ఎంత చచ్చుకవిత్వముఁ జెప్పఁబూని
 నను అకారాకారసకారాంత భేదములు, ధర్మధర్మ భేదములు, మున్నగు సామా
 న్యవిషయము లయినను దెలియవలసి యుండెను. అందుకుఁ బంచకావ్యజ్ఞాన
 మయిన నుండవలెను. అంతమాత్రపు శ్రమకైనను ఓర్వలేక తీరి కూరుచుండి

యూరక తేరగా విద్యా పాఠ్యముఖ్యత సంపాదించవలెననెడు దురాశచే విగటా
వాదములు చేయుచు బొల్లి కవిత్వములు చెప్పచు వాణీశ్రసన్నుల గడ్డి పుకల
వలె దీసివేయుచుందురేని అట్టివారి ముక్కులు పిండి తడుగుధిరబిందువులచే
భూదేవికి దర్పణము చేయుకై సజ్జీకృతాంగుళిపులులు కొండలు అవశిష్టతలయి
యన్నారని యిప్పటి యవిధునకృత్యపరిసడలాభాభిలాషు లెఱిగి యుందుగ
గాక. లజ్జ యమనది నిఘంటువులలోనైన దర్పన విచ్చుగాక. “మహారాజ
మతానాసి న నూతే— వినా” మహారాజసుతశ్చాపి నకవిః పాండితీంఘనా.

(1914 సం॥ ఫిబ్రవరి అభిసంస సరస్వతినుండి.)

నీ తి బోధ

మనోరంజనీ పత్రికాసంపాదకుడగు .....రావుగారు తమ మృషావశ
వంబులు గుంటూరునీమ, ఆర్యమతబోధిని, సుదర్శిని, పత్రికలలో సవిశేషముగఁ
జర్చింపఁబడుటాది, కసిపోక మసిఁబూసికొనినట్టుల సరసమగుమార్గమున విమ
ర్శింపఁజాలక కడకు వాగ్ద్యయముఁ జేయుచున్నారు .....పత్రికలలో
మూఁడుపాళ్ళు తిట్లతప్ప మఱియేమి కాననచ్చుటలేదు ... .. వీరికి సమృద్ధి
గఱపువా రనేకులు గలరు గాని. వారు కులాభిమాను లని యపలాపింతురేమో
యని మతాంతరుల (వైష్ణవుల) మగు మేమే వీరి కీవిధమున నీతిగఱపుచున్నా
రము.....

క. మునుబ్రహ్మ ద్వేషంబునఁ, జనినాడవు కొన్నినాళ్ళు సత్యంబును గ
న్గొనఁజాలక నేడకటా, ఘనుఁ దర్పతివెంక నేకు గర్హించెదవే!

జ. పత్రిక చేతనుండెనని వ్రాయఁగఁబోకు మనత్యముల్ సదా
పత్రపపీడి ధీవరులఁబైకొనఁబోకుము చేతిమీఁదుగాఁ
గృతిమముల్ లిఖింపకుము కింకవిమత్తగజేంద్రసింహు లో
కత్యయభాసమానవర గర్జితముల్ విని మిన్న కుండుమా!

చ. తెలిసియు నిద్రఁబోసకుము దేవుడొకండుఁగలఁ డటం చెదక
దలఁపుము పుణ్యపాపముల ధ్యానముజేయుము కూలికా విసం
బెలమినిఁ గోరిలఁబోకుము కవీశ్వర వైరమువల్పుఁ బోకు మీ
తెలివిడిఁగూర్చుముఁ బడఁడిట్టకుమయ్య! గుణం బెఱుంగుమా.
శేషాద్రమణకపులు.

మునుపు 'దర్బారుపత్రిక' చాలవక్రముగాఁ బ్రలపించుచుండెడిది. కన్ను పశమున నది యంతరించినది. పదపడి దానిభారమును వహించి నియతముగా మ్రోగుచున్నది 'హితకారిణీ' 'మనోరంజనులు' వీనియందలితప్పుడుఁబ్రసంగమునకు రోసి కొందఱుపాఠ్యాలు మందలింపులనువ్రాసి ప్రవర్తకులచేరనే పంపుచుండిరట. కాని వానినిగూడ స్వీకరింపవలసినభార మీపత్రికల కుండుట వ్యాయస్థి మైనను నివి *స్వీకరించుట లేదట. సోదరపక్షీయులు దేనిని తిశెం॥ కవులపక్షపుఁబత్రికగా నవలపించుచున్నారో, ఆయభినవసరస్వతిగూడ బ్రచురించుటలేదట? హితకారిణీమనోరంజనులలో నేయే షేరులతోఁ దప్పుడు ప్రసంగము చెలువడుచున్నదో, అందుఁ గొందఱయోగ్యతను నిర్ణయింపఁ దగునంశములను లోకమునకుఁ జల్పినచో వారివ్యాఠలతత్త్వము తెలుపకయే బోధ పడవచ్చునని యెంచి కొందఱజ్ఞానంధర్భములను చెల్పుచుఁ గడు మృదులముగా వ్రాసిపంపుచువచ్చిరట! వ్రాసినవిషయములు యథార్థము లనుటకు లవమును సందియములేదట! అందుల కితరులసాక్ష్యము లక్కఱయేలేదట! ఎవరినిగూర్చి వ్రాసిరో వారే యొప్పుకొనఁ దగియుండునట! ఆయాసంగతులు పదిమంది పెద్దమనుష్యులు గలవివాహపునభలు లోనగు ప్రదేశములకు సంబంధించినవి కాని పరమరహస్యములు గావట. అట్టి బహిరంగ సందర్భములను గూడ నభి నవ సరస్వతి ప్రచురించుటకుఁ గొంకి 'యేకజ్ఞునిపప్పు' నదియే కాలునని యుపేక్షించుచున్నదట. వ్యాసప్రజేషకులీతత్త్వము 'నెఱుంగక మానేర వానిని బ్రకటింపవలసిన దని పార్థనాపూర్వకముగాఁ బంపుచున్నారు. సర్వవిధా రణాతత్పరులగు నవ్వారికి మాకృతజ్ఞతా పూర్వక నమస్కారముల నర్పించుచు గంధవిస్తరభీతిచే నవ్వారివిపులవ్యాసములను పదిలి యయ్యనఘుల నానుములలోఁ గొన్ని మాత్రమిటు నుదాహరించుచున్నారు.

(1) చింతామణి రాజగోపాలకవి (2) చేపూరి లక్ష్మణకవి, లోనగువారు.

వీరిలోఁ గొందఱభినవసరస్వతియం దారోపించిన దోషమును చెలువఁదగు

*'... దీనిని హిత కారిణీకిఁ బంపించియుంటిని. కాని యది ప్రచుర పడలేదు. తిరిగి వ్రాయలేక యీచిత్తునే తమకు పంపించితిని.

చివుకుల అప్పయ్య.

 ఈయన దేనిమాడనంపెనో దానిని నిస్తరభీతిచే వదలితిమి,

ను త్తగములలో నొకటి యెం డిట నుదాహరించెదము.

“ యీ...రావు యిదిచరకు తమ నోటినులోనికి వచ్చినవాడే. యీతడు మా పల్లెటూళ్లలో మిగుల గప్పాలు గొట్టుచూ “వారనగ నెంత వీరనగ నెంత” యనుచుండును ఇట్టి వీనికి నేటికి తగిన పోయిశ్చిత్తము నుండినది. యీ సంగతి పత్రికామాలయప నెల్లరకు నెఱిగించుట సగోష్ట్రమమని నా యభిప్రాయము”...పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు యిట్టి విషయములలో శృద్ధువుచుకొనరు. అనేక పిచ్చి పత్రిక లీ కాలమందు ఓంకారం గురవరా? మొదలగువారి పిచ్చి వ్యాసములచే నెంచుచున్నను...అభినవ సరస్వతి సాహసింపకున్నందులకు చింతిల్లుచున్నవారము. యీ గాధను...తమ గుంటూరు సీమయందుగాని ప్రచురింప బాగ్గించుచున్నాను

చెపూరి లక్ష్మణకవి

8-2-14.

“ చింతామణి రాజగోపాలం వ్రాసుకున్న విజ్ఞాపన.....ప్రస్తుత కాలమున గాకవు యెందరో తమ యశస్సునకు లోటు గఱిగింప యత్నుంచి నోటికి వచ్చినయట్లు పత్రికలలో గీకుచున్నారు. అట్టి పిచ్చి వాగ్దలనేని యెరుగనిచ్చుటంత మంచిది గాదనుట జగద్విదితమేకదా! కాన నటువంటి తప్పుడు వాగ్దలకు మీరు బాబు నొసంగుట సమంజసము కాదు గనుక నన్నుబో ట్లందులకు తగియుండునుగదా? యీ సంగతి నెఱిగియో యెరుగకయో పట్టాభిరామశాస్త్రి గారేదేని వ్యాసమునుగాని, పద్యములనుగాని, సహేతుకముగ వ్రాసి పంపినను బ్రచురింపక మిన్నకొనుచున్నారు. అందుచే ‘హితకారిణి’ మొదలగు పిచ్చి పత్రికలకు జవాబులు రాక నిలవ యున్నవి. యింతయేల యీమధ్య..... గారికి...పలన కలిగిన పరాభవమును క్లుప్తముగా వ్రాసి పంపుకొని యున్నాను. అది యేమగునో తెలియదు ...”

చింతామణి రాజగోపాలం.

14-1-14.

పత్రిక యనగా వివేచనాజ్ఞానము కలదియే గాని యన్యము కానేరదు. ఆంధ్ర, కృష్ణ, సువర్ణరేఖ, లోనైనవి మొదట నీ శాఖాభిమానుల తత్త్వము నెఱుంగకయో, అభిమానులలోని పురుషులలోఁ గొందఱు కార్యస్థానముల నుండుటంబట్టియో మోసపడి పదపడి కన్ను తెఱచి యిప్పు డిప్పు డీ గొడవనుండి విరమించినవి, కాని విరమించునప్పుడు పై పత్రికలలోఁ గొన్ని చాల నయ్యుక్తి కముగా విరమించిన వని వాగ్దయక తప్పదు. ఆయా సందర్భము, వేమవరపు.

పీఠికలో వారి వారి స్వహస్త లిఖితములగు జాబులవల్లనే తెలిసికొన వచ్చును. అది యటులుండె, సృక్మతము

క....మఱియొఱిగి యెఱుంగనేరని, కఱుటించెలుపంగఁ గమలగర్భని సశమే. (భార-అది-ర-ఆ)

అను తెఱఁగున వర్తించు పత్రికల రీతిం దెలుప నందలి వ్యాస మొకటియే మదాహరింపక “ నీటిలో నేడను బెట్టి బేరము చెప్పట యుక్తము ” కాదని సాలీపులాక న్యాయమున నాయయుక్తప్రసంగము కొంచె మదాహరించి చూపుచున్నారము.

(1914 సం॥ 4-11 వ జనవరి తేదీల హితకారిణి నుండి.)

...మరి నాల్గు దినములకు కవుల కంకణముల సగ్గ జరిగెను ముతా సామ్య చందంబున “ ఎక్కడో కొడితే ఎక్కడో రాల్చిన పన్నట్లు ” ఎక్కడ వేమవరం? ఎక్కడ గుంటూరు? ఎప్పుటి అవధానం! ఆహా గుంటూరుసీమకు పడ తిట్టిన దిట్టకవులకు తిర్గి గుంటూరునందు నిట్టి కంకణములు సగిలించుట చిత్రము. చివరకు యెట్టి గుంటూరుదేశక్కయ్యగా యీ కవులకు!.....అనగా దీని కంటకు కారకులు గుంటూరు వైదికోత్తములు గొండలని యూహింపనగును. ఈ రోజు లలో ఒక చిన్న పిల్లనాడైన ఒక పనిని చేస్తే ‘ ధ్యాంతుయు ’ అన్నట్లు ఉ-డి అంటే మెడల్న, కడియాల, గాజులు, ఉంగరాలు, తాళిబొట్లు, మున్నగు బహుమానాలు. పూర్వకాలంలో యెంతో గొప్ప పండితుడైతే దుస్సానులు బహుమానం యిచ్చేటప్పటికి యెక్కువ. సత్కర్తకుడు.

ఏ ‘ నక్షత్రకుండో ’ యేదియో వ్యాసేనే యనుడు ఇంచేమి స్పృహణీ యమగు నంశ మన్నది. ఇందు నక్షత్రకుండంకను నెంతో *సాదేశ శాశ్వత

గుంటూరు గుబగుబలు. సానిపాట, కవులు.

* ఈ నెల 16 తేది రాత్రి 9-30 గంటలకు డెంగురూరు నాగరత్నం పాటకచేరి జరిగి యుండెను..... ముందు కవులకు గంకణాలు తగిలించి తరువాత రాత్రి సానిపాట అని అనుకున్నారట. కాని యేకారణమువల్లనో ముందు పాట జరిగినది. 20 తేదీని కవులకు కంకణముల బహుమానము జరిగినది. రాత్రి సానిపాటకు కవులు హాజరైరి..... అదిగాక యొక చక్కని సిద్ధాంతమును వెలిబుచ్చిరి. సానులు వివాహమే చేసుకొనినచో జనులకిట్టి యానందమెట్లు

దెట్టెను. అది యటులుండె, ఏమైనను 'హితకారిణి' ప్రియమందు నితరవ్యాసములకన్న భాషావిషయమగు నికృష్టతలో నిది చాల మెఱుగు, ఎట్టి బూతుఁ గూతలేని యిది ప్రయతించెడి నను రహస్యము నీ 'నక్షత్రకుఁ' డెఱుంగఁ దని తలఁచెదము, లేనిచో నిరఁ డింత మృదువుగా వ్రాయఁడు, మఱియు నీవిచార గ్రంథుని విచారమును బ్రయతించిననాటి "హితకారిణి"యే వేటొకట నీక్రింది యిక్కరములను బ్రయతించితిది.

“ఈ నెల 18 వ తేదీ రాత్రి 3 న్నర గంటలకు శ్రీరాజా మంత్రిపగడ భుంగరావు బహదూర్‌పారి శ్రేష్ఠపుత్రికకు... పాణిగ్రహణ మహోత్సవము

కలుగుననియూ అందున సానులు వివాహము జేసుకొనక యిట్లుండవలెననియు దీవించి మరీ కూర్చొనె. ఆహా! ఎంత నీతికోవిదులు..... ఇంతకు 'మాలాటి నాని లేరు' అనే గర్వం యాన్నంత వరకు సర్వము (తి|| నె|| ల) కనులకు గోచరముకాదు.....”

ప్రతి నక్షత్రకుఁ ప్రిలాసము సత్కృతము చూపఁబడినది ఈప్రిలాసమునకు నాటి గానప్రశంసాపద్యములకును గల సంబంధమును వివేచకులు నిర్ణయించుకొందురుగాక యని నాఁడు మానాడివేనపద్యము లీక్రింద నుదాహరించునున్నారము.

శా. గానంబుకొ పినునేల్పె కా కనదు నాగస్త్రీలకుకొ గాన విద్యానైపుణ్య మటంచు జెప్పికోసువాగ్ధలో మాపఁగాఁ బుట్టె నేదో నాగాంగన యంచు లోపలఁ దలంతు ధీన్ము ; నీగానవిద్యానందామృతపార్థిలో మనుఁగు నార్యశ్రేణి నాగాంగనా!

తే. గీ. స్వరమురాగమ్మ పురుషుల సరణిఁ దోచు
మధురమము పూవుబోడులమానిగ నొప్పు
చాటుగా నాగరత్నము పాటవిన్న
బురుషుఁడో లేక కాలయో యెఱుకపడదు.

ఉ. పాడుదు రెండతో యెటులు పాడిననుకొ 'మగవానిగానముకొ
తేడెల సంస్కృతంబును రుచింప' పటంచు పచించె మున్ను నే
నాఁ డల శూద్రకుం దనృతవాదిగ నేటికిఁదోచకున్నె ! పూఁ
బోడులు నాగరత్నమును బోలెడువాం డుద్దముంప కున్నచో.

జరిగెను..... సోదరకవులకు మణినిచ్చి తన స్వగృహములు చెడియుకట్టి శ్రీరాజు గారొసంగిరి... బిరుదము నిచ్చిరి”

‘నక్షత్రకుని’ కుట్టతుదివిచార మీ ‘సోదరుల’ బిరుదప్రదానాదులకుఁ జగులకుండుఁగాక. అది యటులుండె, నీహితకారిణి ననుసరించి మేము సవరింప వలసిన దొకటి కలదు. పూర్వరంగసీతిక 2 వ పుటలో—

‘తిరుపతి వెంకటేశకవిధీరులఁ దెల్పెద మిమ్ముఁ దెల్పెదన్’

అని సవరించితిమి. ఇంతకన్న హితకారిణీమనోరంజనులలో గణింపఁదగిన యొక మిందుకయుఁ గానరాదు, పూర్వరంగము 51 వ పుట 28 పంక్తిలో

వేమూరి నృసింహశాస్త్రి, శతావధానీ,

అని సవరింపఁదగుఁ, అందులకుఁగల బీజ మిక్కిలిదియు తరము తెల్పుచు “శ్లో॥ కేచిచ్ఛ్రీపతి వెంకటేశ్వరకవీ... గురుతాపేతూకవీసంశయే॥ శ్లో॥ తేనావిపుర్యాం శివరామశాస్త్రి, ప్రవర్తితే సాధు శతావధానే! అనీరంపద్యమిదం సభాయాం, ప్రకృతస్త్రివ్యవృత్తిహృచ్చిత్తే॥

వేమూరి నృసింహశాస్త్రి, శతావధానీ

కా. పెండ్లాడుకొలె వేశ్యలందురకటా! పెక్కండు; రీజాతికిఁ బెండ్లిండ్లే యనుచో సుధామధురమ ప్రీడాకరంబొనఱున్ చెండ్లంబోలు స్వరంబులక విసదహళిక రాగముల్ వాడుపూఁ బోండ్లన్ జూచుట గల్గునే సభల నెత్తన్ నాగరత్నాదులన్?

చ. అచలశిరస్సులున్ జలన మండఁ దొడంగెడి ‘నాగరత్న’ మన్ విచిలగంధిగానపుఁ బ్రవీణత, కన్యనిమిత్తమై సదా ప్రిచలనమందు శీర్షములపాటులు వాళొన నెల? సద్యచో రచనకు నట్టి గానపుభరమ్మునకున్ జగమెల్ల నూఁగెడిన్.

ఉ. “రాగములేదు నా” కను విరాగి మనమ్మునయందు సైతమున్ రాగము పుట్టఁ జేయునది రాగము; రాగిమనమ్మునం దెటో రాగము పుట్టజేయునది రాగమె?” యన్ వివరం బెఱింగి తా నాగమణీగళంబు గలనాదము లీనె మనోహరమ్ముగన్.

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

‘హితకారిణి’ లో సంతమాత్రమేని గణింపఁ దగినయంతము కలదు గాని ‘మనోరంజని’ లో లపమును గానఁ బడలేదు దానిపోకడలు కేవల కుతంత్రము లకుఁగాఁ బాటుపడుచున్నవి. ఆయంత మీశ్రాంతిపంథులు తెలుఁపఁ గలవు.

(15 జూలై 1913 సం॥ మనోరంజనినుండి)

“...చూడలేక- గుంటూరు నీమ మొదటనే నియోగు లందఱు స్త్రీల నియు, వైదికులందఱుఁ బురుషు లనియు, దమ వెట్టిధోరణిం గొంత బయటఁ బెట్టుకొనిరి...”

ఇది తనవలెఁ దెల్పితక్కువగా కాఖాభిమానమును వినియోగింపని సహృదయులగు నియోగిశిఖామణులకు ‘పుల్లింగములు’ పెట్టుతలఁపుతో వ్రాసినవ్రాతఁ భవతు, వాగ్విమర్శగాక, నియోగివైదికుల యైకమత్యమును బోధింపఁచు సాక్షాత్పరదేవతనుగా నియోగులను సంభావించిన యుపమానకల్పమునం నేదో దుర్భవని నాపాదించుచున్న యాపత్తికగాని వేటొకటిగాని యావిషయమున కంతకన్నఁ జక్కని యుపమానమును నేకమిది చూపినచో మే వద్దానిని శిరసాఽహింపి యిట్లుకొనుచున్నారము. ‘ఆ’ అంటే ఆపశబ్దము ‘హా’ అంటే, శాసనబ్దము, నారాయణా, అంటే, బూతుమాటయనుగాఁ బ్రసంగించు జ్ఞానలవడవృద్ధిస్థశంక యగుటచే ‘ఘంటానారోపమున’ సుత్తఃసంబధితయై, రగిన సహృదయ తెవలేని యడుగుచో * సాంఖ్యమతానుసారమునఁగాని, † దేవీభాగవతరీతిచేఁగాని, ‡ అలంకారిక మతసందర్భమునఁ గాని యియ్యెడ వ్రాయఁచలిన పరమాణులు చాలఁ గలవని విజ్ఞులయదురుగాక. ఇవిలోఁ బని. మనోరంజనీ, హితకారిణి లిందుక యుత్తర మీఁచినదని తలఁపఁదగు వేటొక విషయమును గూర్చి బుక్కిం చినవి. అది యాకింది సందర్భములనఁ దెలిసికొనఁదగు.

* (1) అజామేకాం లోహితకుక్ల కృష్ణం బహ్వీంప్రజాం జనయంతీగ్ం సరూపామ్॥

† (2) శ్లో॥ బ్రహ్మాదయస్సురగణా నతుకిం యుశత్యః...శ్లో॥ త్వంనామే పుమాన్ నవ పుమాన్..... (దేవీ-౧- స్కం) శ్లో॥ నామహం స్త్రీ సపు మాంశ్చాహం నక్తీ బం.....(దేవీ-3 స్కం,)

‡ (3) కర్మిన్న త్వేన తద్గత ఘాయోధగృవత్త్వం సాదృశ్యమ్॥

(పరిపత్పత్తికనుండి)

పరిపత్పత్తికాపాతకోత్తములారా!

2 సంపుటము 2 సంచిక చిట్టచివర నాపద్యములలో

(1) “అప్రభావలకు” అను సీసములో గీతి తక్క, ఓక్కినది “సర్వకూన్యతకము” నుండి యనుపదించబడినదని యెఱుంగవలయు .....

దివాకర్ల, తిరుపతిశాస్త్రి.

(1913 సం॥ నవంబరునెల 1 న తేదీ నుడుర్చి పత్రికనుండి.)

“మీ “కోజు మందిదని- పట్టపగలే కన్నమా” అను స్థూలదృష్టి వ్యాసమునిజూచితిని. అందు మీరు “నాయాసంశయమును నివాంతురుగాక” అని చదువరులను గొరుటయెగాక తుట్టకుద నన్నుద్దేశించి కొంత వ్రాసియున్నారు ... “అప్రభావలకు” అను పద్యము సర్వకూన్యతకములోనున్నను అది తిరుపతి శాస్త్రిగారికవిత్వమేను. ముమ్మాటకి వారిదేను ...”

ఇట్లు, (Sd) కృత్తి వెంట గంగరాజు.

ఇతరులదిగాని, తనదిగాని, యన్యత్రకోప్తమైన దానిని వేటొకచో గ్రహించు

చుట * యనువాద మనబడును. ఇందులకు ‘కాళిదాసు తిక్కన’ లోనగు మహాకవుల నశేషుల బ్రహ్మణ్యముగా జెప్పనొప్పును అదియటులుండె. ఇతరాధీనము చేరిన పద్యమును మరలనాత్మ సాత్కరించుటమాత్రము లేప్పు గాదా, అని యందులేని, ఆవోపమునకు మే మిప్పటికిఁ జిరకాలము క్రిందటనే పరిహారమును చేసియున్నారము చూడుడు

(1908 సం॥ లో నచ్చయిన నానారాజసందర్శన పీఠిక నుండి.)

(పండితుండనెడి) యనునది. 2 వ. వేజీలో నస్మత్కృత మయ్యను. సతతకవి కృతముని విధిగామిమ్ము భ్రమింపఁజేయునది కలము. దానింగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథము విశేషించి పెరుగును. గాన నయ్యని యస్మత్కృతమే. యనియును నితరకవికృతమైన గ్రంథములో మేమే పూర్వము దానిని సంస్కరించునప్పుడు కృతినాయకుఁ డందులకు నిందులకు నొకఁడయగుటచే జేర్చితిమనియుఁ జదువరులూహించి మాపద్యమును మేముతిరిగియుఁ బుచ్చికొన్నందు

లకుఁ దత్తద్రావ్యాపహరణ దోషమునే మాయందాపాదించి గంభీరచార్యదోషము నాపాదించుకుండఁ బ్రార్థితులు.

ఈ పంక్తు లిప్పటికి 6 పత్తరముల క్రిందట వ్రాసినవి గాని నేటివి కావు. ఈ సంప్రదాయముఁబట్టియే మా 'గురుదక్షిణ' లోని నీ॥ మొదలంట నడుగంటి మూలమూల నుండు వేదశాస్త్రములు వెలికినచ్చె

అను సీసపద్యము శ్రీకృష్ణాపత్రికవారి కవ్వముకాక మాకవిత్వము కావలసియుండును, 'అప్రభాస' పద్యమువలెనే మొదలంట, పద్యమునందును నిటీవల గీతి మార్పఁబడినది. ఆయాయంశమునకు 28 అక్టోబరు 1916 సం॥ తేదీ కృష్ణాపత్రిక మూడవదను, ఇంతకంటకుఁ దెలిసికొనవంతటి తెల్పితేటలు భగవంతుఁడీయని యప్పుడా యాయామానను శెట్లు ప్రసంగించినను చెప్పులేదు గాని చుట్టివారల వ్యాతలకుఁ బ్రశ్నార్థమగు విడుటమాత్రము మాది తప్పు కాక పోదు. అతప్పు సోదరులతోడి వాగిప్రతివాదిభావముకన్న వెక్కిరించుకాదు, దానికెవరు సమ్మతించుచున్నాను, ఎవ రీనడింపకయున్నాను? ఎవరు విచారించుటలేదు? చూడుఁడు

ఉ. "కొప్పరపుంగవీర్షనులనుం గలపాండితి తెల్లమయ్య మీ
రిప్పునిఁ బూని వాంల జయించెద మందు నచించుటెంతయుంక
గొప్పయుఁగాదు ఓటమున కోడయ్యో గలపాంబు నేసిక
డిప్పుని చెప్ప రేయను ఘనం బగు నయ్యది వెంక టేశ్వరా!

పీకొప్పరపు సోదరకవులారా !

మ. అరరే! గుర్తిదపూరపూరితమహాహంకారహంకారని
ర్భరతుండాహతిపీడ్యమానసుజనవారోక్షమాజాతనీ
చరటత్కాంతిమత్తసామజశిరస్సంభేదనిర్మిత్రతే
సరులౌ తిర్పతివేంకటేశ్వరుల మీసాలో పీక మీశక్యమే?

మ. కలరే! గర్వితకావిత్యకలనాకాశల్యదుష్పాండితీ
చలదౌర్బల్యవికీర్ణబాలత్యణిచక్రగానదర్శితవా
ప్తలఘుప్రాణకుహర్గ గామికుకవిస్సాయుక్తురంగాళికిం
బులులౌ తిర్పతివేంకటేశ్వరులతో బోరాడువా యధరక్ష.

మ. అవురా! నిస్తులసత్రవశస్తిఘనపస్త్రాలంకృతమోదని
త్యవిరాజత్కకుబంగ నావితిధైర్యస్తోత్రపాత్రప్రథా

నవిధసాననిరర్థకపరికటభాస్వత్సత్సభాశోభిస
త్కవుతా తిర్ప్పతి వేంకటేశ్వరులతోఁ గాల్ ద్రవ్యవాన్ మిరలే?

మ. నిమిషానేకవిభప్రబంధరచనానిర్జిద్రవిద్యత్సమా
జమనీపాపియసద్రసప్రథితశశ్వచ్చంభదత్యాగ్భటి
ప్రముఖాలంకృతసత్కవిత్వవిలసత్పండిత్యగాంభీర్యదు
ర్గములా తిర్ప్పతి వేంకటేశ్వరు లసంగా దోమలై తోఁచిరే?

మ. సతతప్రస్ఫురదాంధ్రసంస్కృతకలాసందర్భవిస్తీర్ణస
త్ప్రతిభాశక్తి మోహితపరిభటవ్రాతప్రభావాద్యలం
కృతవిద్యత్కవి మూర్ధరత్న సతసత్వీర్తిస్ఫురన్మాన్యస
మ్మతులా తిర్ప్పతి వేంకటేశ్వరులతో మరాడనోరాడునే?

క. చండిసర్పిరుకారసాప్తకవితాసామ్రాజ్యధారేయతా
ఖండైశ్వర్యశోభిమండితదితాకాండప్రచండార్భటి
పాండిత్యాశనిపాతసాధనరపువ్రాతాద్రినిశ్శేడనో
ద్దండల్ తిర్ప్పతి వేంకటేశ్వరులు వాడం బేటికవ్వారితోక.

కరవడి
ఒంగోలు

}

పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి,
శతాపధాని

క. అను షడ్యంబుల వేగక, ఘనదీర్ఘలనత్సమానకంబులతో నేఁ
బనిచితి వారలకడకుక, బనిబూని లీఖింపరైరి ప్రత్యుత్తరముక.

చ. కవియన నెట్టిఁడో యతనికార్యమదేమొ యతండు దేనినిం
దవిలిపతింపఁగా నగునొ తత్ఫిలియేమొ పచో కశుద్ధి యెం
తవఱకు నుండఁగావలెనొ దాని నెఱుంగని యట్టివారలన్
గవులని చెప్పవోఁ గవులు కానిజనుల్ జగమందునుదురే!

క. తెలిపితి మీకీసంగతి, నలఘుయశోభాసురా! యదంతయు నీలో
కలకం దెలిపెదరనియెం, చి లలీన్ గ్రహియింపుడి విశేషములిందుక.

పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

(జనవరి 1814 సం॥ అభినవ సరస్వతినుండి)

నుకవరిపుకపోలచపేటము.

ఇంచుమించు నాలుగు సంవత్సరములనుండి శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుల
మీఁదకిఁ గొందఱు పండితంమున్య లొంటికాల్చినై న లేచుచున్నార. అందఱతాం

బూలపువారు గీరకొరయితలు, తరువాత వారు గుంటూరునీమలోని కథానాయకులు, అటుపిమ్మట వారు వైవారల ననుకరించువారుచు,..... శ్రీ కవివరులపై నిపుడు మన్యులు కాబుద్ధిపుట్టును గుఱంచి పూర్వ మెన్నడో తాతలకాలమునఁ జేసిన వీరిదిగ్విజయమును మన నంతపాటిగా చెప్పియు లేరుచే నెటో కనులు మాని గంతకట్టి యశమువడసిరినియు నిపు డెంతో మహానుభావులు విలసిల్లుటచే వీరియట శంకరాచార్యమును సాగిరాతిన్నవనియఁ గొందఁ జిభిప్రాయ పడుచున్నారు. కాని ప్రకృతపు మన మన్యులవలె శ్రీ కవివరుల దిగ్విజయము యమునందలి పండిత శేండులు స్వకృతి నెఱుంగక “యేనకేనాప్యపాయేన ప్రసిద్ధిపుగుహభవే” త్తను శ్లోకప్రమాణముయాయమండలితో గణింపఁబడి బుధజన పరిహాస యోగ్యత నిచ్చుగింపఁ గొరవపరిరక్షణయు గావించుకొనిన సంగతి వారు (వైవిధముగ నభిప్రాయపడువారు) గమనింపలేకపోవుట శోచనీయమని వాఱయ నలసిచచ్చినందుకుఁ గట్టెముతోఁచుచున్నది.....శ్రీ కవివరులవలని పరాభవము సహితము గంగింధనమై శ్రేయోదాయకమగుటంబట్టి మన్యుల కెట్లుచూచినను లోటుగలుగదు.....ప్రస్తుతపు మన వృథామత్సరగ్రస్తుల చారిత్ర మెంతవ్యాపి నను లేఖకులకు పనుపు పుట్టవలసినదేకాని యెప్పటికిని దుదముట్టునట్లు తోఁపదు. కనుక నికనొకపక్షమును చూపుముచూచి మాలేఖిని కొకింతవిశ్రాంతిగలిగింతుము.

సీ. భట్టరయ్యలలోన దిట్టచూ నన్నయభట్టారసున కాదిఁ బుట్టువొంది
చాళుక్యసంశ సంబంధితుఁడౌ రాజేంద్రుతోరంపు ముంగిట దోఁగియాడి
అలక్కచ్చదేసరాయలవారిసభలోనఁ దిక్కదింధిమందునృత్యం బొనర్చి
తంజాపురేశు నాస్థానమంటపమందు మంతుకెక్కఁగఁజాల అంతుపల్చి

గీ. ఇపుడు కింకవదంతి మృగేంద్రులైన
సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల యింటఁ
బీటనట్లుక గూర్చుండె బృథులహవ
భాగవత శేటి సక్రవితావహూటి.

సికింద్రాబాదు }
8-7-1913 }

ఇట్లు,
చివుకుల వేంకటాచలశాస్త్రి.

మామా తాతతమ్ములు నెఱుంగని వారెవరు? మాకుఁ చెలియకున్నను నితరులకుఁ చెలిసియే యున్నది. ఈ క్రింది వాక్యములు గూడఁ దిలకింపుఁడు.

(1) హితోపదేశము.

“కొప్పరపుకవులు నియోగులైనందు క్షాభాభిమానముచేఁ గొందరు కల్పించిన కారణమువల్ల యీ రెండవ కలహమును కలిగినవని ప్రతిమనుజునకును తెలిసిన యంశమే... పండితకవులలో అద్వితీయులని ప్రఖ్యాతి గాంచి... బ్ర॥ తిరుపతి వేంకటకవులు సంపాదించిన విశాలమైన కీర్తియే యితరులకు కన్నెర్రజేసి యిట్టి కలహములకు కారణభూతమైనది. నియోగిశాఖాభిమానులు న్యాయ విరుద్ధతలేకనే సోదరకవులను పురికొల్పి అధివరకు వారికి బ్ర॥ తిరుపతివేంకటకవులయందున్న భక్తి విశ్వాసములను విడనాడజేసి గుఱుభాజకములగు ఇట్టి కలహములు కలుగజేసెందుల కెంతయు చింతింపవలసియున్నది ..... లేనిపోని ద్వేషములను మనసునందుంచుకొని పండితతిరస్కారమునకు పురికొల్పుట మిగుల సాహసము. దేశానర్థదాయకము, పరిహాసాస్పదము... పండితులైనవారు వైదికులయిన నేమి నియోగులయిన నేమి మఱియొక శాఖవారయిన నేమి... కావున మీ నియోగి సోదరులారా ! మీ భక్తి యంతయు కేవల దుఃఖాస్పదమయిన యానిష్కర్యమొకటి కలహములయందు వ్యర్థపుచ్చక దేశహితార్థము వినిపించగలందులకు త్రికరణశుద్ధిగా మిమ్మలను వేడుకొనుచున్నాను. కలహముల నుపసంహరింపుడు; నిష్కళంకమైన మనములతో విచారింపుడు వోనములన్న మిమింపుడు”

జగ్గయ్య పేట.

ఇట్లు, హితముగోరు, ములుగు సుబ్రహ్మణ్యం

“... అట్లుగాక తాతతమ్మ విచక్షణవిడనాడి శాఖాభిమానము మొదలగు కొన్ని వైషమ్యములను మనసునందుంచుకొని తిట్లకు మొదలిడి తనులేమో గొప్ప సంఘ బలమున్నదని భావించి తిగవునకు స్పృహగా నున్నట్టియు పాండిత్యమునందు తగుపాటి సామగ్రి లేనట్టియు శ్రీ కొప్పరపు సోదరకవులతో జరుగుచున్న తిట్లతో కూడిన చర్చవల్ల భాషకుకాని దేశమునకుగాని యెట్టిలాభమును లేదని నాతలంపు. యీ కొప్పరపువారు గురుకులవాసముచేసి పాండిత్యము గడించియుండలేదను సంశయందరకును విచిత్రమే, కాని వారియం దభిమానముగలవారు మాత్రము వారియం దెక్కుచగణ్యతను తెచ్చిపెట్టుటకు తమశక్తికి మించిన ప్రియత్నము చేయుచున్నారు. యింతమాత్రమున వారికిలేని పాండిత్యమును గొని తెచ్చెదరా?... వారికున్న పాండిత్యమునకు తగు గౌరవము నిల్పిన సంతెచాలును. ఖగ్రహశ్రీ తిరుపతివేంకటకవులతో అకారణముగా తమస్థితి తామెఱుంగక కలహమునకు దిగుటచూడ కొండతో డీకొననెంచు గొర్రెపోతుచందము జ్ఞప్తికివచ్చు

చున్నది. సంఘబలముండిన నుండుగాక ! యిదేమి యన్యాయము! యిందులకు కారణము కాఖ్యాభిమానుల పోర్తానామే. వారు పోర్తనహింతురుగాక వీరేల సమృద్ధింపవలెను.....వారిపేరు లడుగువారెవ్వరు..."

జ్యోత్యుశేట }
4-7-13

ఇట్లు,
శి॥ వీరభద్రయ్యవారిలు.

పోర్తానా పాటుగనిది లవమును నుండను. వారి కాయా చరిత్ర గంగింధముల తోఁ బనియే లేదు. కాని కొన్ని కారణములవలన వారుగూడ నంతరంగవ్యతిరిక్తముగా నడువవలసివచ్చును. అట్టివారు మరలఁ దమయంతరంగముల నన్యథా చెల్లెపుచ్చుటను గూర్చి పూర్వరంగమున దిశ్శాస్త్రప్రదర్శనము చేయఁబడినది. ఇటు మఱికొండఁజనుగూర్చి సృసంగింపఁబడుచున్నది. ఈ యుత్తరముం దిలకింపుఁడు.

...“అయ్యా! యిందుతో... సంగతులు కొన్ని...వ్యాసుకున్నాను... నేను వ్యాసినసంగతి ప్రమాణస్ఫూర్తిగా నిజమైనదిగాని... లలో కొందరిపలె అభూతకల్పన కల్పించి వ్రాసినవిగావు. అవసరమగునేని యీసృష్టావము జర్పిన కీర్తిశాస్త్రీగారిల్లనూ, వెంకటసుబ్బయ్యగారివల్లనూ వొప్పించెదను...కొప్పరపు సోదరులచే నీసపాటియందు జర్పబడిన సభయొక్క విషయములు కొందరివల్ల నాకు తెలియబడి వాటిలో నిజమని నమ్ముటకు...వీలులేని...యా స్తుతులలోని వివానిజములు తెలియగోరియుండగా కారణాంతరముచే నాటిసభ క్రాసనాధి పతులున్నా, అగ్రహాసీతులున్నా, ఆధునికాంధ్ర మహా కవులున్నా, సుప్రసిద్ధులును నగు బ్రహ్మకీర్తి అమరవాది రామశాస్త్రీగారి నివాసగ్రామముగు బాలేమర్రు నేను వెళ్లి శ్రీ రామశాస్త్రీగారిని గూర్చి అయ్యా!...గనుక శలవీయగోరితిని. అని కోరిగా నా సుధీమరుడిటునుడిపిరి...అపుట వల్లనూ, ఆసభజరుగుటకు మూల కారకులున్నా, అప్పటిమా ఖండం...యన్నానగు...పంతులుగారి ప్రోత్సాహం వల్ల నేనా సభ కగ్రాసనాధిపతి పదవి కొప్పితిని... పండితులు అగ్రాసనాధి పతులుగా నుండెనుగని కవులు సోదరులుగారిని నేను స్పష్టముగ జెప్పెదను. నేను వారిని గూర్చి చెప్పిన... పద్యములుగూడా శ్రీ ... గారి...వల్లనని యెరుగుదు.. అని అనుచుండగా, అంతకుముందునుంచి అక్కడ కూర్చున్నవారిలోని వారున్నా అగ్రామాధికారులున్నా ... న్యాయైకపక్షిపాతులున్నా, నగు బాలేమర్రి వెంకట.

నుబ్బయ్యగారిటు నువ్వీవిరి. “శాస్త్రిగారూ! నాటిసభయందు సోదరులనుగూర్చి ... పద్యములు చెప్పటకు మన సొగ్గకయూ చెప్పకుండినవో బంధుమిత్రుల మనసు నొప్పింపజేసినవాడ నవుదునని యెంచి ఎట్టకేలకు... అను నర్థముగల పద్యములను జదివితినీ ... యీ పద్యములు సోదరులు వినీ ... తోనున్న వంశీకుల తోనున్న పోల్చిరేకాని తమ్మునుగూర్చి సొగడలేదని ... యిదిగాక బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వరులకు సంబంధించు అవాచ్యప్రసంగములు సభలో ప్రార్థనంభించుటయే కాక వారి నేహా సాధించెద మనియెదను, ... అనాదినుంచి హెచ్చుకు ఏనుగునున్నా, తగ్గుకు వోమనున్నా పోల్చుటకలదు గాని వీరపట్ల దీనిని కూడా వుపయోగపర్చుటకు తగదని నేను చెప్పెదను” యీ సంగతులు బాలేమర్చి గ్రామములో బాలేమర్తి లక్ష్మీనరసింహం గారి యింటలో చర్చించబడినవనిన్ని యథార్థములనిన్ని నేను చెప్పుచున్నాను”

కలవకొలను రామయ్య, పరపు రామకృష్ణయ్య, యీనాందార, పెద పరిమి, మకాం, కొడవటికల్లు, సందిగామపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా.

20. November 1913.

వీరివలెనే బృ॥ శ్రీ॥ వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిలనాగుగూడఁ దమయం తరంగము నొక సంపన్నగృహస్థునకు నొసంగియున్నారు ఆయంశమును డెలుపు సుత్తరము మేమిట నుదాహరింప ననమర్థము. లోకీటాప్రశ్నగాఁ జెప్పుచున్నారము, వారి యంతరంగము వేటు, ముగ్ధుటికిని వేటు, వేటు, వేటు. దీనినిటులుంచి శ్రీశాస్త్రిలవారి మెప్పు నీకింది నుదాహరించుచున్నారము.

(1914 సం॥ జనవరి 3 వ తేదీ కృష్ణాపత్రిక నుండి)

“...వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు చెప్పటలో ... అన్ని పద్యములను మిగుల బాగుగా నున్నవి. లోపములే కనపించలేదు. (ఉచితభాషలయందును) వీరికిగల సమర్థతను వెల్లడించుచున్నవి...”

వైయక్తరులలో మిగుల సంశయింపవలసివడి, మాచే గుండలీకృత మగుభాగము, దానిఁగూర్చియే శ్రీ శాస్త్రిలవారికి మున్నుదాహరించిన సంపన్న గృహ స్థుత్తరమును వ్రాసినది. ఇంతవఱకు నడచిన ప్రసక్తియెల్ల మేమెఱిగి నదియే. ఇట్టిప్రసక్తి కిడిన ప్రత్యుత్తరమే చూడరాని కట్టుబాటులతో వచ్చినది. అందలి సంగతులనే మే మనుమానప్రమాణమువలన గ్రహించినది. మాయను

మరియు, బొరపాటున్నచో శ్రీకాస్తులవారు తెలుపదగదురు. నారు సర్వభాషాపెద్దలు. మా యనుమానమును బలపఱుపదగదు మఱికొన్ని వీరము లాదానారింపఁబడుచున్నవే.

యేలూరు 20-1-1914.

“...మహారాజశ్రీ మంత్రిప్రగడ భుజంగరావుగారి లోపల విద్యాసూము నాల్గవరోజున మహారాజశ్రీ కొప్పరపు కవీశ్వరులను ...పార్శ్వరీపరిణయము చెప్పమనగా చెప్పినారుగాని యేమీ బాగాలేదు. గంటకు 75 పద్యముల చొప్పున చెప్పినారు ‘ఆశుకవి శిఖామణి’ యని ఓరుదులుకూడా యిచ్చినారు. తరువాత ... గారు వీరిని వెంటబెట్టుకొని... బంగరకువెల్లి అడుగగా నిరసన భావము చూపుటవల్ల మోతేవారిని ... పడితే వారు ఒకసభ చేయించినారు ఆరోజునకూడా బాగాలేదు,... వీరికి ఘన్న ఓరుదులన్న స్వశాఖాభిమానుల యిచ్చినట్లు తోస్తుంది...”

Ellore,

5-2-1914.

గుండు వెంటకృష్ణమూర్తి

“తాము వ్రాయఁబున్న గుంటూరిశీమల రెండవభాగము తయారు అయిన వెంటనే వి. పి. గ్వారా నాకొకపుస్తకమును పంపించగలగున్నాడను కొప్పరపువారికిని మీకునుగల వివాదయందు విద్యానిరయము పరిశీలించుటకన్న శాఖాభిమానమధికముగా యందుటచే నారు ఆ వేషములతో సంచారముచేయుచున్నారు. యామధ్య యిచ్చట మోతేవారి ఆఫీసులో కొప్పరపునారు చెప్పిన ప్రస్తావనచరిత్ర ఆశుకవిత్వమువల్ల వారి పొండిచ్చెపటుత్వము న్యాయబుద్ధి కలిగినవారికి తెల్లమైనది ... సభా మధ్యమున కొండగుంటూరు నాగభూషణకవి గారు ప్రశ్నించగా అది తప్పించుకొనుటకు యెన్నో తప్పుదారులనుత్రొక్కిరగుతుడకు మాకు అంతే తెలుసునని వెల్లడిగా కవులు నడికెరి ... కొండగు శాఖాభిమానులు... న్యాయనాదులమని పేరుధరించి ... న్యాయబుద్ధినిడిచి ... అడ్డుపచ్చిరి.....”

చిత్తగించవలెను

Ellore

T. Ramanjulu Naidu

మఱియు బేతపూడి ప్రకాశము గారను నొక విద్యావయోశృద్ధులనాటి సభ కేగి వచ్చి ప్రసంగవశమునఁ జెప్పిన యక్షరము లాయాయీ యత్తరములను

బూర్తిగా బలపడుచుచున్నది. శ్రీరాజా భుజంగరావుగారును, శ్రీవాసుగోవింద
రావుగారును, కాళాభిమానులై సోదరులను సుకవులంజేయఁ బ్రయత్నించు
గురుతులనేక మాయీ సభకు సంబంధించినవి కలవు. అందు సంపూర్ణావ
ధాన మొకపరియేని యేకస్మయనఁగూడ * జేయనివారికి 'అపధానిపంచాసన'
'శతావధాని' అను బిరుదుములను శ్రీవారు తమ యాహ్వానపత్రములందు లిఖించుట
యొకటి, సర్వసామాన్యముగా నేర్పడిన యాహ్వానాపర్యాయక్రమగు సభను
శ్రీగోవిందరావుగారు పరీక్షార్థమై యేర్పడినదనిఁగాఁ . బోల్స, జూచుట వేటొ
కటి, ఇది యిటులుండుఁగాక. వీరిరువురును పవించిన కాళాభిమానముమాత్రము
శ్లాఘ్యము కాకపోదు. ఏమన ? కాళాభిమాన, కులాభిమాన గోత్రాభిమానాదులు
ప్రతి మనుజునకు నుండఁగల సద్గుణములు, అదియిటులుండఁజే, ప్రకృత వైవాహిక
కలిమండల సభకు సంబంధించిన యాకిరిందికుంతులం దిలకింపుఁడు.

(1914 : సం॥ జనవరి నెల 1 : తేదీ, సుదర్శనిపత్రికనుండి)

వైవాహికోదంతము

"...సుదర్శనీ పత్రకాధిపతియైన కస్తూరి శివశంకర కవి గారిని శ్రీరాజా
గారు సభకు నాహ్వానము. జేసినతఱినీ ఆయనచే శ్రీవారికి వ్రాయఁ బడిన విజ్ఞా
పన మొక్కింద నుదాహరించఁ బడుచున్నది....

చ. తిరుపతి వెంకటేశ కవిధీరులకు స్మృతి కొప్పరంపు సో
దిరులకుఁ గల్గుచుండెనుకదా చిరకాలమునుండి పొండితీ
తరతమతాప్రశస్తికయి డండి వివాదము దానిఁ దీర్చుఁగా
నొరు లెవ రింక నీవు వినకుండిన సర్వజ్ఞ రాజచంద్రమా.

* శ్రీ శివాభ్యాన్నముః.

ది 26-6-13

కం॥ గుంటూరుసీమఁ జదివితఱి. గంటిక గొప్పంపువారు గర్వోద్ధతులై
గంటినవ్యాతల విద్వం. త్కంటకులను లెందు వాఁకర్మమె కాడే॥ తే॥ గీ॥ దూర
దేశంబునందున్న కాఁజమునఁ ; బతికలెమకు దిక్కుయి పఱలె నందు. నవయు
సత్వేతరముగూడ నభిలఘింపఁ. దత్త్వమిదియని తెలియఁగాఁడరమె మాకు॥
చ॥ అరయక పత్రికాధిపతులందఱు నజులు పంపులేఖలక. బిరబిరఁ గూర్చి
వ్రాయదురు విజ్ఞకామణులైన నెలొకో. పరుషడి "దన్న యీకెనన బట్టు
డు గట్టుడు గాట"నంచు సం॥ బరపడువానిపోల్కి నొగి వాస్తవముక గనల.

చ. కడు రసవేత్తవీవు బహుకావ్య నిబంధనచాతురీధురీ

ఋడవు రమావిలాసుడవును స్మృతి యింతకు త్యాగభోగరా
యడవును నయ్యఁ దిర్పతిమహాకవి యగ్గుమునేల పిల్వ? వి
ప్పుడెకద యగ్గమైన తటి వొల్చెడు నిన్నిది నాల కెంతయున్.

వెండియుం బండిరకవిమండూఖండులు లగు నస్త్రీరుపతివెంకటేశ్వరు
లను విడిచి మీరలు గావించు పండితకవిని యెట్లన్వేషయగు? మీరు కవుల
య్యను భుజంగరాజులగుటచే మీకుఁ బక్షపాతము విరుద్ధమయ్యెడిని గదా!
మీయట్టి చాళినవారు పూనునన్న నీకార్య మెంత కాలమిట్లు : చాణ్యమై
యండవలెను..... ఇందెవరి కెవరు జెవరునున్నా గో తజ్జులకుఁ దెలియ
వలయును..."

— — —

పైపంక్తు లనేకసందర్భములను వ్యక్తీకరించుచున్నవి. వేము క్రీవారి
కేసామున జరుగు వివాహమున కావ్యనింపబడనివారము కాము. మాకుఁగా
వేటుగ సభ సేర్పబడకున్నను శ్రీవా రందఱతోపాటు ను మ్మాహ్వనింపఁ పో
లేదు. ఇంతకు మున్ను చాలదినములనుండి "విఘ్నేశ్వరిని పెండ్లిపె" నాగి
యున్న వేమనరాగగ్రహరశతానధాన ప్రియుక్తసన్మానమునకుఁగా గుంటూరు
పెళ్లపలిసినచినది. ఆ యీ సందర్భమును మా 'సత్తత్రికుని' లిచారవాక్యముల
వలన నింతకు మున్నే స్ఫుటముగాఁ దెలిసికొని యుండును. ఎట్లొ? దానిని ముగిం
చుకొని శ్రీవారి సందర్శనమునకు రావలయు నన్న రావచ్చును గాని వచ్చినచో—

"అవధాని పంచానన' యన నేమి, 'శతావధాని' యన నేమి"

అని సోదరుల నడుగకున్నను శ్రీవారి నడుగ వలయు నని లోలోపలఁ
గుతూహలము బోలెడు కలదు. ఈప్రశ్నము వైమనర్యమునకుఁ గారణ మగునో
కాని తగిన సగుత్తరము రాదగినది కాదు. కావున వాప్రయత్నము సంక్షేపించు

జాల రక్కటా...॥ కం॥ ఐనకొ సోదరకవులొగి । మానగరమునందు నైన మా
వ్యతఃజాలం । గా నడువుదురట యట న । ద్దానికొ హేదెదమ గోలెదమ బ్రక
టింపక॥ తే॥ గీ॥ ఇం దసత్త్వింపు వ్రాతె సుంతేనిలేదు । వారియందున లభమేని
పగయులేదు । సత్యమును వెల్లడియు వాంఛకొదవిలితి । సాక్షులున్నాడు పెక్కం
డ్రు చతురమతులు॥ కం॥... ముస్తాయిల రామ ముఖ్యుండు ... చేసె పేడ్క
నప్రాహంబుక॥ క॥ అవుడు కొవరంపు పెద్దకవి... పద్యములక॥... జదువగె॥

కొంటిమి. ఆ యీ విషయము చక్రికృతమన కంతగా సంబంధించినదికాదు. ఈవివాదము కాఖాభిమానపరియు క్షమైనదిగా నెంచఁదగదను నియోగిశిఖామణులనేమిట గలరు. ఈయంశము ప్రావపటుపదగు ననుభూతాంశములెన్నో కలవు. అందొకటిమాత్ర మిటు సుదాహరణబడుచున్నది.

చ. ఒకదినమందు గర్తపురి కొండొక చావునఁ గట్టుచున్న పే

ట కడఁ గనంగనయ్యె నొకటక నుగుణుండు నియోగియొక్కఁ, డం

...లేదీతనికి ననిర తజ్జులగు బుధుల్ || ౯|| ‘శబ్దజ్ఞానములేదు సుంతయయినక సాహిత్యముక లేదీతం | డబ్బంబుల్ ప్రభవారులక జదువునట్లొత్తీయవద్యా పళిక్ | శబ్దం బాకసమంటఁగాఁ జదువు నిశ్చంకంబుగా వర్షహీ | నాబ్ధిధాన్య నముఁ బోల్చుచుచు గవితావ్యాపార విట్టొప్పసే || క|| అని తమలోఁ దమరను కొని | కని కొర్రపుటలని కనిఁ కవిపాటకు నెం | దనుఁ జాలవీవు చదవుము | లేనుఁగుక సంస్కృతముఁ బదపఁ దీర్చుము కవితక’... లే|| గీ|| మనుచరిత పద్యములుకొన్ని ... గొప్పపుంగవిగుప్పె ... యండ జపు డిహిహి యని మంద లొంపఁ... సీ|| ఒకరు పృస్తాక్షరి నొనఁగెదమన దాని యత్నంబుఁ జేయలేదని యెను గవి | కావ్యపాఠంబు నొక్కఁడుగఁగా వానిఁ జదువలేదని చెప్పె నరస తముఁడు | ఒగిఁ బురాణార్థంబు నొకరు కోరఁగ నెల్లు చెప్పట లేదని చెప్పె మేటి | ఒక రక్షరనిపేధ మొనరింతుమన్న నెక్కుడుభారమగునని యుడిగెధిరు, లే|| గీ|| డిట్లు ధారణ, పాండితినెఱుంగకయె వ | భానమని పదుగునకుఁ బద్యముల జెప్పె | నెల్లజను “ఓహిహి” యని నెల్లుగోలఁ | జేసి రిదె వారి యవధాన మొ నుద్దండ్రీ... ఉ|| అంతటఁ గొర్రపుంగవి... వెంకనకడగడ... నీరసన నిప్పు డె... పాటుఁదాయనెక్ || క|| అనవుడుఁ గవి భయ మెదఁగొని | చనియెక్... లే|| గీ|| ఆర్య ! వీరలు మాపురమందుఁ జేసి | నట్టిపని యిదియే పొందినట్టి గౌర | వం బిదియే వేరొకటిలేదు వారలచటఁ | బ్రమదమున నాడునుడులు దబ్బజలు పినుఁడు... ఉ|| కావున సత్కవిత్వమును గానని యట్టి కవుల్ వచించు మి | ధ్యావచనములక గలత నందకయందురుగాత మానవుల్ | భాషమనందుఁ బండితులఁ బల్కలునెత్తురుగాత సత్యపుం ద్రోవఁ జరింతుగాతఁ జెఱత్రోవలఁ వోగక కొప్పపుంగవుల్ ||

ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరుడు, కశన్దుబజారు, కిందిచాగారు.

తకు మను మమ్మతండు విదితమ్మగఁ జూచినవాఁడు గాఁడు, వి
న్ని కతనఁ బూర్తిగా నెఱిగి తెవలసత్తుఁ డితండు మాయెడఁ.

ఉ. ఆమహితుండు మాయెడుటి కావృత్తిమైఁ జనుదెంచి మ్రొక్కి 'యో
స్వామి ! భవద్యశంబు విని సారెకు దర్శన మాచరింప నెం
తే మది నూరుచుందు నుక్మతోదయ మిద్వరఁగూడ మిమ్ముఁ దా
నీమెయి నీపురమ్మనక యెట్టులా తెచ్చెఁ గృపానుషంగియై.

ఉ. విస మతేమి మిమ్మ మనసారఁ గనుంగొని మాటలాడు పు
ణ్యానకు దూరగుండను గదా ! మఱి నేను నియోగినాట; న
య్యో ! నయమింతలేక తమయోగ్యత, యస్యలశక్తి, పూర్తిగా
లోన నెఱింగియండి చపలుల్ కలహం బిది నెట్టి రీతునఁ.

కి. “కఱికుక్క గంగిగోవుగ, విరచింపఁగ నెంచి” రంచు విని నెప్పుడి“నీ
చంతమ! హుళిక్కి పుక్కిటిపురాణ, మ”నియెంచుకొందుఁబూర్వంబెపుడుక

చ. ఇపు డెటువంటి పొజ్జితములేని జగమ్మన నుండవచ్చు నం
చపరిమితమ్మగాఁ గలిగె నాజనినమ్మిక, లేనిమాట తా
నెపుడును బుట్ట దొక్కయెడ నెట్టులా పుట్టిన నిల్వనేర దే
చపలుఁడో యట్టివాఁ డొకఁ డెసంగుటనే జనియించె నానడుల్.

చ. అది యటు లుండనిండు మనమందిలి కోరికి వీర్పుకోఁగ మీ
పదయుగదర్శనంబునకు పత్తునొ, నెంటనె కక్షలోనిదు
ర్వృదుఁ డెవఁడేనిఁ జూచి మఱి యేమనునో యని సంశయింతు, దు
ర్మదులకు నక్కటా ! కలదె మంచియుఁ జెడ్డయు నడ్డమాకయున్.

చ. “అతఁడు నియోగిగానఁ దగఁ దాననసత్కృతి” కంచు మీరు ప
ల్కితిరె? వృథాగ నెందులకు లేపిరి కక్ష నియోగివైదికవృ
త్తికి ? విద్వేయన్నయెడఁ బక్షము యుక్తము; విద్వే లేనిచో
వితగద పక్షపాత, మవివేకుల పద్ధతు లిట్టివేకదా!

చ. అని తన నెక్కుదిం గలుగునట్టి యథార్థమునెల్లఁ జెప్పి తోఁ
చినగతి నొచ్చుకోఁ దొడఁగ; స్వీయు లొనరెచ్చెదానినైన న
జ్ఞులు దురుద్యమంబును బ్రశంస యొనర్పరు గాని వారణం
బునకు యతింపఁ గొంకుదురు మూర్ఖులకున్ జగమెల్ల జంకుఁగా.

ఇట్టినిష్పక్షపాతులను గణింపక మాసోదరులు తప్పుడుస్వప్నాలు లోనగు కార్యములచేఁ దమకుఁ దోడ్పడ నుంకించు సామాన్యులను మిగుల గౌరవించుచు న్నారు ఆస్పష్టస్వరూపమింతకుమున్ను 1 వ పుటలో నుదాహరించినదియే, (వఠం నరసింహయ్యలేఖమా) మఱియొకటి యిటఁ జూపుచున్నారము.

(మక్కి-కిమక్కినకలు)

23-7-13

“...మీరు ప్రకటించిన గుంటూరుసేమ అను అబద్ధపు పస్తకము పత్రికలో 41 పేజీలో మీపస్తకమును ది 1-3-13 వ తేదిన నాకు వీ పీ గా పంపింపుదని కోరుచు నొకజాబు వ్రాసినట్లు ప్రచురించి యున్నారు అట్టిజాబును మీకు నేనెన్నడును వ్రాసియుండలేను. ఆయుత్తరమును మీ రే యాధారమున బ్రచురించితిరో వెంటనే తెల్పవలయును.”

పోత గాని చరదయ్య, సంఘాగులూరు పోష్టు.

— — —

ఈ యుత్తరముఁగూడ మొదట వ్రాసిన చరదయ్యగారే వ్రాసియుండు రని మామనస్సాక్షిక వచ్చుట లేదు, అందలిలిపికిని, ఇందలిలిపికిని, లేఖమును బోలిక లేదు, అయినను నిందలి తత్త్వమును యిట్లుటకు నిజమైన చరదయ్య గారు ప్రార్థింపఁబడుచున్నారు. ఆ యీ మాయవేషములెల్ల నుండు శ్రీ ప్రసాద రులు ప్రకటించఁబోవు ‘సారాణజాస్త్రము’ లోనగు నేతిగ్రీటకాయ సాస్త్ర ములయందుఁ జూడ గలము, తత్ప్రతికృతియ యగు ‘నమస్కారమున’ వాని తత్త్వమును దేల్చగలము, కావున నిటఁ జర్చింపవలసినది లేదు, సోదరు లిష్టు డొనర్చుచున్న పరిశ్రమమెల్ల * నెట్లేని ప్రకృతచరిత్ర బోధకము లగుమాగ్రంథ ములను మాయింపవలయునని భవ్య వేటొకటిలేదట! ఇందులకు వీరు వారి వారిపేర వ్రాయు సుత్తరములు కడు శోచనీయతలో నుండుటయు, ఆకాణమున వీరు వారివారిచే ముందలింపఁబడుటయుఁ బ్రత్యక్షముగా మే పెఱుంగుచుము, ప్రకృతము సోదరు లొనర్చుచున్న.—

‘కన్యము కిష్టారాయనికే యెఱుక’

* గుంటూరు 17-2-14

...గడచిన సంవత్సరం ది 14-6-13 తేదిన వేమవర అగ్రహారం సమావేశము కాపురస్తుడు ... అయివాగు మీపేరవ్రాసిన సుత్తరం వేమవరం శతావధాన పీఠికలో నుదహరించినట్లు. ఆ సుత్తరమునకు వ్యతిరేకముగా

సర్వభా వాఁయుద్యమము ఫలించుఁగాక, ఇంతకుమున్ను తమకై యాత్మను వంచించి యవాచ్యములను బ్రయఁగించిన పృథ్విదులకు వీరు చూప నెంచిన కృతజ్ఞతాస్వరూపము నీక్రింది సోదరుల యుత్తరమువలనఁ దెలిసికొనవచ్చును.

“శ్రీ పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహ సత్కవికి, ప్రియమిత్రమా! మీకాహ్వన పత్రాికలు వచ్చియెయుండునుగదా ... మీకు వినుకొండ, సోలస గ్రామములలో రెండుచోట్లను సన్మాన శూన్యమయ్యెను ... మీకు పృథమముగా శ్రీ విద్యత్ప్రభువర్యునిచే సన్మానము చేయించవలెననియు, ... మీ పేరచ్చట వెల్లడిచేయవలెననియు, ... దలంచితిమి, ... కాన ... 15 వ తేదీ సాయం కాలమున కిచ్చటికి తిప్పక వచ్చితీరుడు మీకుఁ జెప్పవలసినసంగతులనేకములు గలవు, ... అది వివాహము, ... కావున, ... ధరించు పస్త్రములు. ఉష్ణీష చెప్పనక్కఱలేదుగదా, ... 1, 2 తావులకాగితములు, ఒక పీన్సిలు, ఉండ వలయును, ... ఇట్టిసమయములో మీరు వెల్లడికి రానిచో నిఁక నెప్పటికిని, ఏల్పూరు, ముప్పాళలలోపాహుకార్లు ఎప్పుడు సభచేయింతురా, అని ప్రతీక్షించుచుండవలసినదే కాని వేఱుకాదు, ... కాన రేపుసాయంకాలమునకు మిమ్మరవ్వుని కోరుచున్నాఁడ, ... అంతరంగిక మిత్రత్వకాఁణమున నిట్లు వ్రాసితిని, ... చి॥ మన్నికంటి (గురునాథుని) యొద్ద వివాహోహ్వన పద్య రత్నానలియగు మా పుస్తకమొకటికలదు, దానితో నత్యవసరము, కాన వానిని విచారించి ... వీండ్రుచే బంపవలెను, ...”

12-12-13

ఇట్లుభవన్మిత్రుడు,

కొ॥ వెంకటసుబ్బరాయశర్మ.

... బాలదాసత్వమునకు (విశ్వనాథునిఁ) బుత్తెంచుము.

మహారు నెల రోజులక్రిందట సోదరకవులు ... గారు కొప్పరం వెళ్లగా వారికి విందుచేసి పద్యములచే భూషించి “ఆవుత్తరంలోని సంగతులు నాకు తెలియవు, యెవరు వ్రాసి నారో” మొదలైన సంగతులతో వారి స్వదస్తూరిని నొక వుత్తరం సోదరులు వ్రాయించుకున్నారట ... మీకు వుత్తరం మొదట వ్రాసి తిరిగి యీలాగు వారికి వ్రాసియుచ్చట చిత్రముగావున్నది, ...”

W. V. Subbayya.

ఇందుఁ గుండలీకరించు బడిన గురునాథ విశ్వనాథులే గురువిశ్వనాథ కవులు, అనుపల్లదులు, ఇట్లెండఱనో సోదరులు కవుల నొనర్చుచున్నారు చూర గులు మోసమున మునుఁగుచున్నను దగ్గఱవారు నొచ్చుకొని* నిజమును వెల్లెపు చ్చుచున్నారు. ఆ యీ ‘గూడుపుతాణి’ లోని కొండఱయోగ్యతలను దెల్పు వ్యాస ములనే యభినవసరస్వతి యుపేక్షించినట్లు వెనుక వాగ్నియుంటిమి. గ్రంథవిస్తర భీతిచే మేముగూడ వారివారి వాక్యములనెల్ల నిందుదాహరింప లేకపోతిమి. విషయమంతయు వాగ్నియబాలకున్నను శైలీ ప్రదర్శనార్థమై కొన్ని యక్కరము లను మాత్ర మిట నుదాహరించెదము.

(1)...నీ॥ సుగ్రహిపులమకడ నడ్డదిడ్డపుఁగూఁతలను గూయుటాయని యనె డివారు... తే॥ గీ॥ తనరు బంధారమును మంగతాయయొద్దఁ, జూపఁగా వలెనో యందుఁ జోద్యమనుచు, బలువిధములఁ బలికిరి పాప మతని సరసు లై నట్టిగా నభాస్తారులై॥ తే॥ గీ॥ లోకికజ్ఞానహినులు లక్షణంపు, వాసననుగొంచె మెఱుఁ గనివారలై, సుకవులకు శోధనూర్చెడు సుజనులగుట, వారు చిరజీవులైయుండ వలయుఁగాక.

*... తమకు “పాచ్చరికి” అని వాగ్నిసక విశ్వరులు యేమి తెలియనివారు. వారిని గురించి క్రిందవారి కి శేషంబులు వ్రాయుచున్నారము. గురుకవిగారి యొక్క బుద్ధిబలముఁ ఈ క్రింది సంగతులనల్ల తెలియును. ఒకరు యేలూరిలో జమీన్దార్ గారి కొమాల్త పవాహవిషయంబులో ‘కొప్పరపు కవీశ్వరులకుయేమి బహుమానము యిచ్చినారు’. అని అడుగ గా మెదల్చులు యిచ్చినారు ఒక్కొక్కటి 30 శవర్ణయుండునని చెప్పిరి. యెంతవెడల్పు, యెంతమందము, వుండునని ప్రశ్నించగా అర్థజా సెడల్పు అర్థజా మందము వుండునని చెప్పినారు వారి యొక్క బుద్ధిబలము దీనిలో తెలియును. విశ్వనాథము అను కవికి 10 సంవత్సరములు వచ్చినపిదప ‘కృష్ణా’ అన మునినయెడల ‘కుతాస్’ అనెడివాడు యిప్పుడు యితనికి 15 సంవత్సరములు వయస్సు యుండును. ఈ సంగతులను బట్టి వారి యొక్క సంగతి మీరే గ్రహించ కర్తలు. ‘పాచ్చరికి’ అని వాగ్నిసకవిశ్వములు కొప్పరపు కవీశ్వరులు వాగ్ని పీఠం పేరులు తెట్టినారు. విశ్వనాథము అనే అతను పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహ కవిగారి సహోదరుడు.....”

(చేవోలు,) 10-1-14

సాలసగ్రామం, కిరంగిపురం పోస్టు, గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు.

(2)...మ॥ విననయ్యెన్ గడు పోయవద్యతతి తద్విఖ్యాత కారుణ్యచే
తను నాతండ్రినిన్న కాదిగను జింతకజేయఁ గొచ్చెన్ గవీ, శుని పుర్యాదనుజేయ
పొచ్చుగఁ; గవీకుం డద్ది గాంచంగ లే, కనునానంబొక యంతలేక కడుదైర్యం
బొప్పసుండెం బురిన్ || ... ఉ॥ పాపము...లకుఁ బాలుగనయ్యెను శక్రకాస్త్రి
యం, చాపలు గాకి కీట్టులకె యంతట సంతట నైనఁగాని లా. నీపనులెల్ల మనఁ,
డని యంతసె యాతఁడు నిగుళొందెనే?, 'యాచని యెంగ వాని' కని యెంచెడి
వారునునైరి వీటిలో॥ ... నీ॥ ఓదార్పవచ్చిన యెఱుఁజే 'రిని నీకు మర్యాదగా'
దని మరలువారు ... "తగనిగర్వంబూనెఁ దగినలాభం గొందె గను బుద్ధినిక"
నని చనెడివారు॥ గీ॥ పలువురును బలువిధములఁబడిపలికి । యేడ్చువానిని మఱి
మఱియేడిపించి । యెట్లునున్నగఁజేసి రే నేమిహాని, నెంపయైన స్వభావోక్తిలే
కొఱంత॥ ... నీ॥ "పప్పికూతలుగూని ... నినునాల్లెం గవులనబడ" రటంచు
... తే॥ గీ॥ పురమునందలి శెడల పాలుపుమీల, నాడి నిట్టికలంచెరి యంతనుండి,
యింటిలోనుండి నల్వడఁ దెంతకట్ట. మద్య నాతని కారార ! యహహ! కర్మ॥"

— — —

పాపము, సోదరు శీసాటిని మించితోనను నచ్చవారేగాని, మనోగం
జనీ, హితకారిణులవ్వారి నేమో యుద్ధరించునపుఁగింతి నెనుకకు లాగుచున్నది.
అవి చేయుచున్న యధిక పునంగమునకు సుదృఢీ పుత్రకాధిపతికన్నఁ జెక్కిని
హితబోధకులు దొరక రనుట నిక్కము కాని యిప్పుడిప్పుడాయనంగూడ నవి
తిరస్కరించి దూషింప మొదలెడుచున్నవి. సోదరులో ! వానికన్నను మించి
పునంగించుచున్నట్లు పూర్వంగమునఁ దెక్కు సందర్భములు చూపఁ బడినవి.
ఇందు వారి రిజప్తురుత్తరము చదివిన వారికి వారివాచాటత పూర్తిగా గోచరించె
డిని. వారి హృదయమునకుఁ గడు నిక్కప్తముగా నెక్కినమా'గుంటూరిసీమ' పూర్వ
రంగము ప్రాజ్ఞుల కన్యథాగా చోచుటకుఁ గారణమేమో సంత విచార్యము కాక
పోదు. గానఁ దద్బోధకములు గొన్ని యుత్తరము లుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

అభినందనములు

తమ సీమ పూర్తిగఁ జూచితిని. కడు రసవంతముగనున్నది. తత్రాపియ
త్కించి తన్నంస్కారులు' అను కందమునకు సాటిమఱియొక వద్యములేదు, ..."

మ. అవురా! శీతధరాధరేశ్వరగుహవ్యాప్తాతిగాంభీర్యగ
ర్వవివాశిత్యదుదారవక్త్ర విసరద్వాజ్ఞాన్నాపీపూరథా

తమిషధాశయపంకపామరహృదాదర్శమృలందెల్లఁ గా
కవిఘోకాననముల్విపర్జములు గాఁ గన్నట్టై నిప్పట్టునెన్.

మ. కలుషస్సాంతు లనామకు ల్నుకషిక్కార ప్రియ “అన్యత్యవా
దులు” నాపెద్దలడంగ సాదులయి నూచు లొల దుగృంత్యతం
తుల్య గూలన్ దను ‘సీమ’ వాస్తవము నున్ఘోషించుచో నం దను
ల్లలయాశంతయు నెల్లవారలకుఁ నెల్లంబయ్యె నుల్లంబులన్.

శా. అంభోధ్యానసభస్సభోచ్చగత సూర్యాలోకసంతప్తులై
జృంభ ల్లిక్కుచుఁ గృష్ణలోనబడి పే “కింఁదెట్లు మీఁ దెట్లు క్రి
ష్టంభటై” మటుమాయమై చనిన శుంభ ల్లాంద అవ్వారినం
రంభం దెల్లవడంగఁగాఁ దుదకు సీమ న్నట్టిరీనాటికిన్.

శా. సత్యాధార మసశ్యమూరి మగుచున్ సర్వంసహాచక్రమం
దిత్యైన్నత్యముఁ గాంచి సర్వకలుధాష్టోదాసుసంధాయయై
సత్యభాసుఁగుట్టు బిట్టడఁచి పిల్వస్తుత్యమై యెల్లు గీ
స్పృశ్యక్తాగమరీతిఁ గ్రాలఁ గల దస్మత్సమ సనీమమై

కాశీ కృష్ణాచార్యులు

శా. కంటిన్ గుంటురి సీమలోనఁ గనకత్మాజాతవీజోలన
తాంటాస్వాదన నప్తగీకుకవిరాధ్యాంతివ్రజాదక్రియా
లుంటాకాపధదాతృ సత్కవిభిషగ్లోత్రోహోపజ్ఞతా
కాంటాక్యావహదుర్జనార్జునముఖాఖండక్రియోద్దండతల్.

మ. బలి! భావత్కకసాయపానమహిమంబై జాడ్యమందాగవుం
జలుబున్నీరు హరించెఁ గర్ణకటువుల్ చండాశుధారాక్షుత
ములునుందగై బడాయిదిగ్గు లపుడే పోయెన్ జుడీ! దొంగవ్రా
తలమ్రోగన్నికఁ బుట్టఁ గూడ దన లంతర్దామ నెట్లున్నవో!

శా. బండాటంపు మఁముచాలిమొగమల్ వాయంగ దన్నం బళా!
గుండెల్ కొండొక దాని కుండునె భవద్గుంటూరు సీమాభిధా
ఖండగ్రంథనిబంధనోత్థకవితాకంఠాణికిం దక్క సీ!
పండులైస్తము రాలఁగొట్టిన దదే పాపమ్మ వివృత్తువుల్.

శా. చుట్టాలం దనియించుపూన్కి మెయి హెచ్చల్ గగిమ్మ లుం గొట్టి యే
లట్టాలం బయిఁ బెట్టుకోక యెటొ కాలక్షేపముం జేయ నా
గుట్టుం గిట్టలతోడఁ జిమ్మినది మీ గుంటూరి నూహ్మయా
రట్టానీతవిసితవీతి నిజధారాచాక చక్రంబునక .

శా. గంటల్ గుంటుఁ జేర్చి మున్నొకఁడు మీ గారాబు శిష్యుండు దా
నంటుంగాఁ లొసంగ కాత్రవుల; కయ్యా! “యంత మాత్రంబుగా
యంటేచా” లనుకొంటి మన్న; డివుడయ్యా! గాఁలుక రాన్చి మీ
గుంటూర్నిమ కృతిపత్రికవితాఘోటిఁబురాఘాతముల్.

శా. కల్లల్ కొల్లలుగూర్చి లోకము నెటో కన్గప్పి వాచాబపుం
బట్టల్ బుప్పిన దొంగయత్తరములక సందించి రన్నన్న! మీ
పుల్లస్సారవహారుచు ల్లని తమఃపుంజంబు లెట్లెనియుం
బెల్లంబాటు నటం చెటుంగ లెద మా దేబన్న లోనక్కపుల్.

శా. శేషానర్దుల పత్రికాఘల దురుక్తికై చాటించి నై
జాహంయత్వమతో మదంపడుట లాహ! కానఁగానయ్యె నీ
యాహూతప్రపూయికత్తవచఃప్రారంభసంరంభస
న్నాహంబు న్మోడలంబఁ గూర్చినె భదన్న వ్యామృతవ్యాహృతుల్.

శా. గురుధిక్కారముఁ జేయునిర్దురసు ము స్థాటించు మీ కిప్పుడీ
గురుగర్వాంధుల వీడుటెట్లు తగు? వీర్ధూపెట్టునందాఁక నెం
డరయంబెల్లముకొండ మింగఁగలదై ర్యావ్యాఘ్రఁ డక్కొండకొ
ప్పరము న్నీడు నటన్నమాట కలదే! భావంపుఁడో సత్కపుల్.

శా. అన్నా! యెన్ని పథాలఁ బోయిరి త్వదీయానూనకీర్తి ప్రకా
శోన్నత్యంబు హరింప దన్యు, లపు డాహగర్లలోఁ గంపఁ గొ
ట్టిన్నిక్కంబుగ మీక చెల్లు నొను వీటాటోటులం ‘బట్టికొం’
డన్నం బట్టఁగ లేర; యందునన కాదా! వారి కావీరముల్.

శా. జల్లిం బల్లిదు లెత్తువారలట! యా సత్కావ్యమెట్లుండునో!
చిల్లు లెట్లనినామమే తెలిపెడుం జేఁ దిరిప్పినంగాద పొ
ట్టలంతక బయికిగుడెంచు; నటుపై నన్త్రంబా? యన్తంబాకో?
తెల్లంచే, చిరజీవయానటుల మీ ర్దీవింపుఁడో సత్కపుల్.

ఈ పద్యములు ... నాశరీరము చాలాశోచ్యవస్థలో నుండుటచే నింతటితో నంతరించవలసిందైనదని నేమో యను శంకచే నిప్పుడు పంపుకొంటిని. నాయందు దయయుంచి కీనిని గృహించి నన్నాశీర్వాదింపుడని కోరుచున్నాను.

2-9-13.

రాళ్ళబండి వెంకటసుబ్బకాశ్రమి.

Guntur.

.....నిన్నటిదినమున నామాలాగ్రామముగా తమ సీమంబదివిడిచి. చదువు నపుడు ప్రత్యేకము మేన గురువైన కలిగించె. ఇది అతిశయోక్తికాదు. కొన్నికొన్ని భాగములందు తాను యాధ్యాత్మ్యమును వెల్లడింప వ్రాసిన పాత్రలు చదువుచో నాకు గన్నీరుపొడమె విశేషించి కొప్పరపు తప్పడుజాబు ఘట్టమున మీరుచేసిన కష్టము, మీరు వెల్లినపోకలు, తిక్కనను మఱపించినవి. భారతపు ఘోషయంతయు మీకోర్కే యలవడినది. అపరతిక్కన యని మిమ్ముదిలించుచు మీసాత్రమును గన్నుల నెద్దికొంటిని. ఇంకెంతయె నాసంతోషము వెల్లడించలేను. ప్రతిపక్షులైనను నీగ్రంథమును దిగ్విధిగా శిరసావహించి తీరదలయునని నానమ్మకము.

B. Lakhmikantham.

...గుంటూరిసీమ చేరినది దానిని... అందుకొంటిని. దానిని చదివిన నాటి నుండియు నాకు కలిగిన యానందమును మీకు వ్రాయజాలను. మీరువ్రాగి వ్రాతకున్నా యగుంటూరులో అన్యాయముగా, అక్రమముగా జరిగిన అల్లరికి యేమి భేదములేదు. తమరు వ్రాసిన పుస్తకములవల్ల మాగుంటూరులో 'సత్య వాదుల' మనియూ, ...దోంగపేరులు పెట్టుకొని సంఘరించుచున్న వారియొక్క దంబము అణచినది అని నేనురూఢిగా వ్రాయుచున్నాను. మీయెరుటివత్తము వారి యొక్క...కట్టివేసినది..."

11-4-13 గుంటూరు.

మాటూరి బసవయ్య.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తెంపగులై మనకొరపుం గవి
శ్వరుల పృథాగ దూతీరని వ్రాసెడువారికిఁ దారితప్ప్య పం
కరముగఁ బుష్కలవారలకుఁ గాఱులఁ బరిశ్రమలకుఁ బోలు ధీ
వరులకు 'రామకృష్ణ' యన వచ్చును గుంటూరుసీమ నెంతయుకా.

ఉ. ఎక్కడి వేంకటేశ్వరుఁ డిఁ కెక్కడి తిర్పతి ! రామకృష్ణులే
దక్కఁగనీరు వారిఁ, దగఁదక్కఁగ నిచ్చినఁ గొప్పపుంగవుల్
నిమ్మ విదల్పఁగా గలఁ, నిశ్చయమం చెని వ్రాయుచున్న య
వామ్మలు స్వర్గముకొ సలుపువారిల మిమ్మల నెన్నశక్యమే.

సీ. "భువి మహాకవులతోఁ బోరిన ననుభవించక తప్పనా ! యంచుఁ బట్టువారు
"తిరుపతి వేంకటేశ్వరులనఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులం" య వినుచువారు
అత్తమా రాది రాజాస్థానగత కథాభాగంబులను జ్ఞప్తిఁ బట్టువారు
ఎదిరింప మునుపు వాయనిఁగట్టినట్టి పెద్దలచరిత్రలు మదిదలఁచువారు

తే. గీ. నిన్న గాక నె మొన్న నిందించినట్టి
రామకృష్ణులు దృష్టాంతరంబటంచు
సారెదలపోయఁ జేసె గుంటూరిసీమ
విబుధమండలమందు వ్యాపించువేళ.

మ. ఎలమిక్ గొప్రపుజల్లిసీమయును మీ రీవ్రాయు గుంటూరు సీ
మలఁ జేఁ బట్టి నిజంబుఁదేల్చుకొని నమ్మక వచ్చు సత్యంబు ని
శ్చలచి త్తంబున నంచుఁ బూనితిమి యోసాహిత్యయుక్తుల్, నియో
గులునుకొ నైదిమలన్న నొక్కటియె మాకుకొ జెక్కు లింకేటికికొ.

సోదరకవులు { నూపాటి తిరుమల శేషచార్యులు.
వేంకటరమణాచార్యులు 5-5-13.

... గీరత, గుంటూరు సీమలయొక్క భాగము లచ్చుచుగిసినతోడనే నాకు
బంపుట కొరకు నాశేరును రిజిష్టరుజేసికొని...కృతజ్ఞతా బద్ధుని గావించవేడు
చున్నాను...నిన్నటిదిసమున కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారావుగారి గ్రామ
మరుదేరగా గుంటూరుసీమవలన వారినుస్వభావము నెరిగినవాడనగుటచే, అయ్యా!
గుంటూరు సీమందిలకించితిరా? తమజల్లిసీమ యేమైనద? ని యడుగ, శేషమేమో
ప్రగల్భములంబలికి జల్లిసీమ నెలదిసములలో వచ్చుననిరి...గుంటూరు సీమయొక్క
పూర్వరంగమును తనివిదీగ గాంచితి. కొప్పరపువారి యనత్యవ్యక్తమగును తమ
సత్య నిర్ధారణలును మధురసుధాధారాలును తమ కవితానైపుణ్యమును నాకే
గాక సర్వాండ్రులకనుందానందము నొనరింపక మానవని ఘంటాపథముగఁ
జెప్పక తప్పదు.

మాకరాజు నారాయణరాజు. గుంటూరు 17-4-18

గవర్న మెంటు ప్రయినింగునూలు

... గుంటూరునీమ చదివితినీ. అఖండమగు మికి వితయందలి కథావిషయ గమనము అత్యద్భుతముగ నున్నది. ఈకథా సంవిధానపరిపాక్షిక ఆంధ్రవాఙ్మయమునందు ఒకరిద్దఱు సనాతన కవులయందు తిక్కన, పినవీరభద్రుడు తిక్కలాఱి యెడలఁ గనుపట్టెను..."

గుక్మామాక్షక తిరువల్క్కిణి 2-7-13.

రాయప్రోలు సుబ్బారావు.

...గుంటూరునీమ పూర్వరంగమను గ్రంథమును ... నందుకొంటిమి... సదరు గ్రంథము మానంశములను బోగొట్టి నిజమైన విషయములను దెలియఁబఱచినందులకు మేమెంతయుఁ గృతజ్ఞులము. "నిజమునిలకడమిదదెలియు" నను లోకోక్తి కల్గ గాదుకదా! వేయేల! సర్వవిధముల యీగ్రంథము సప్రమాణము గాను, బక్షపాతరహితముగను, చరిత్రాత్మకముగను, వాఱియఁబడినవసుటకు సందేహములేదు. దీనింగాంచియైనను గలహాశములు మానముద్రించు వహింతురుగాత. Secunderabad Dacean. ఏ. యక్. రామకృష్ణులు. 30th March 1913

ఉ. చూచితినండి 'నీమ' పరిశుద్ధవచోనివయాభిరామ వి
ద్యాచతురప్రమోదధనధామ, యథార్థకథానకోక్తిము
ద్రావిణకామ, గ్రామ్యకవితంత్రబహిష్కృతిదేవభామ, యం
బాచరణాంబుజాతరసబంధర! శీరిపతి వేంకటేశ్వరా!

కా. పాఠీవశ్చిమదిక్స్థితాంధ్రకుకవిపాఠానిలాహీంధ్రమై
వాచావోషవిమక్త రిక్తజనతాప క్రౌఠసాహసమై
భూచకోష్ఠిపక్ష్మిప్రమానలలికాస్ఫూర్ణద్వసంతస్తునై
తోచెన్ జూడి చరిత్రయుగ్మము కవీందుశ్రేణి మాచామణీ!

క. గీరతమా! అత్యద్భుత, ధీరులపనఁజేల్చె 'నీమ' తేల్చె సహోత్థ
శీరాజులపనఁ జారులు, చారుపర్జులు భవత్ప్రశాంతికి మెచ్చన్.

భామత్రయకాలి.

22-4-13 గుంటూరు అగ్రహారం

D Ramaswami Sastri

ఉ. దైవముఖముఁజూచి సమర్థ వహియించి చరిత్రయుగ్మమున్
భావమిదు సేనాసనగ వాగ్విశి రౌననుకైలిఁ దాను, మీ

చేప యథార్థ గౌరవ విశిష్టము శిష్టజనైకవేద్య మో
దేవ ! భసత్స్మితాప మతిదృశ్యదరపృతిబంధకం బహో!

గీ. సకలలోకమ్మలకు సత్యసత్త్వమిట్టి
దనుమఁ దేల్పంగఁదాము వాగ్దాసచరిత్ర
'నీను' నా కొండుపృతి వీ. పి. చేరఁజేయ
వెంకటకవీంద్ర మొక్కెడవేవిధముల.

మాగంటి వీర రాఘవశాస్త్రి. 24-8-13

...గుంటూరుసీమ యను వివాదాంశగ్రంథమును నామూలాగ్రముగా జది
వితిన. సోదరకవులకును మీకును గలిగిన వివాదసందర్భములో మీ తప్పేమిలేనట్లు
యాగ్రంధమువల్ల యథార్థము బయల్పడినది...ఉత్తరరంగము గూడ ... బంప
గలందులకు పార్థికించుచున్నాను. భీమ ఎంతయిననుసరే మందు పంపుమని నెల
విచ్చిన బంపెదను.

చించినాడ వేంకటరత్నశాస్త్రి

బెజవాడ 29-4-13

గీ. నియలఁజెన్నొందు గుంటూరుసీమ ప్రథమ
రంగమునుగాంచి తుష్టాంతరంగుడైతి
నెలయ నుత్తరరంగము వేమవరశ
తావధానము వీ. పి. గాదయనుబంప,
గోరి వందములుసేతు కోర్కెమీఱ

చివుకుల పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

స్కూల్లో నూపర్లై జరు, పొదిలె, నెల్లూరుజిల్లా, మకాం తర్లుపాడు 21-7-13

చ. కనుఁగొనలేక మీప్రతిభఁ గల్గరు లల్లిన ప్రల్లవంబులక
గని విని యబ్బు పండితుఁ డొకండు శతంబున కైన నున్నె ? యుం
డిన నలదిక్కటానాముల నిండి పయిక బయిఁ బొంగి నింగిఁ బా
తిన భవప్రీతికీర్తిలహరిన్ నిలుపంగ నెవర లోకెడిక.

చ. అనదలు కూళ లేరొకొ యహంయువులై తమనోటి యూసుపో
వ నుడువురిత్త పల్కులను వంచనకల్గునె? “యూరకుక్కుకూ
సినయెడ జంగమయ్య కిలఁ జేటగునె?” బుధులేరు విన్న సీ!
యనుచుఁ జకారగుళ్ళొనగరా నగరా మొగమెత్త నిత్తురా.

ఉ. “అక్కనమాదనల్ చెలగునందల మెక్క సరప్ప సాటికిఁ
నిక్కుచుఁజెప్పు కట్టపయి నిస్త్రుపతక వేస నిల్చుమాడ్కిఁ” దా
రొక్కటరెంటు బామరులయొద్ద రహఃకుహనావధానముకొ
జక్కనొనర్చినన్నఁ దమసాటికి వత్తురె? తక్కుగై సరుల్.

చ. అనవసరంపుఁ జివ్వకు సహాయువులై విఫలోరుకాఖ దార్
పెనఁగొని ముగ్ధడించు పెనుపేనుల నీటఁగలంచినట్టి రీ
విషయవివేకశాలు లిఁకఁబెగ్గెల వీడి రహస్థులంబులకొ
గొనఁగుటమాని యిష్టయిన ‘గుంటురిసీమకు’ మొక్కిగదగున్.

క. సారతరహృద్య పద్యసు, ధారసనివ్యంబి గీరతముబలె నరయకొ
మీ రచిత, సీమ, సరసంబై రాజిలె నఖిలసూరు తొనని మెచ్చకొ.

రామడుగు సీతారామశాస్త్రీ.

14-1-14

...“గుంటురిసీమ” చేరినది ... మిక్కిలి శ్రమికోర్చి ఆయాపత్రికల
యందలి విషయములను ముంచెన్నడో గ్రంథము వ్రాయవలయునని నేకరించి
గర్వింధము తయారుచేసినందువల్ల తమకు ‘చాణక్య’ లనుబిడు సార్థకమైన
దానినిగా దలంచుచున్నాను. తామునిజములని వ్రాయించిన విషయములెల్లను
నేను పత్రికలయందు చూచినవగుటచే యిందుమీరెంత మాత్రము అన్యతము
వ్రాసితిరని నేతలంపను.

వేమూరి సుబ్బరామశాస్త్రీ.

ఆళ్లమాడి 6-6-14

గి. అంతియేకాక నారాయణశాస్త్ర మొకఁడు,
బయలు వెడలి గుంటురిసీమ పటిమనెల్లఁ
జించిచెండాడి వెనుజూపఁ జేయునట ! యి
కేమిపురికెక్కు గుంటూరి సీమవగ్గె.

గి. కాన నారాయణశాస్త్రము గ్రమ్మియాలు
మూడునేయక మున్నె సమ్మోదమలర
నారయకొ గోరివాడఁ గుంటూరిసీమ
లోని యుత్తరరంగమ్మ లోకవినుత.

తెలికెపల్లి రామచంద్రియ్య.

25-2-14

॥ ...పూర్వరంగ మమలం దృష్ట్యాభిలం మానవ
స్వాంతే మోదముపైతి సంత్యజతికాఖాచక్ష పాతాదికం.

శ్లో॥ కాత్యాయన్యై సమస్తం ప్రకశిత మను జాతైక దేశ పగల్పా
సూయాశాఖాభిమాన పృకటిత వశగాశక్త చౌర్జన్యజన్యం...

శ్లో॥ ... శాఖాం విజానాతి హి నీతి బాహ్యకః॥

శ్లో॥ రాజ్ఞాంగృహేషు ధనశూన్యగృహేషు కుర్వంత్యుద్యహకాంశ్చ విభవై
ర్నసమాస్మ్యురేవ తద్వత్కవిత్వరచనా సుచసంతిబహ్యః పాండిత్యవైధవ
మిదంతువిచారణీయం॥ భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రి. 4-4-1913

మండపల్లి, లింగాలపేట్టు, కృష్ణాజిల్లా.

మ. హరనానీచరణాబ్జచింతనమరందాసక్తహృద్భృంగ ! యు
త్తరరంగం బెళుడబ్బునో? యనుచు నత్యాసక్తుడై వేంకటే
శ్వరదైవజ్ఞుడు దానినే మదిసదా భావింపుచున్నాడు కా
నరయంబొప్పుగఁ బంప వేడెడఁ గవి న్నాగి! ముద్రిణంబైనచోక.

ములుకుట్ల కోటీశ్వరః. 9-7-13 యింకొల్లుగ్రామం

...“గుంటూరుసీమ” యనుగ్రంథములు ఆరుకాసలు V. P. ద్వారా
తగునంతతొందరలో నా అడ్రసుకుఁ బంపఁ బ్రార్థించెదను. ఉభయ భాషా
కవిత్వ మహాకవులగు తాముప్రకృత చర్యనంతయు కలికాలముపై ద్రోసివేసి...
నంతలో ... మాహాత్మ్యము... అధికమగుననియు, పెద్ద లనుకొనుటను పేని
విశదపఱచు కొంటిని

మన్యం సీతారామయ్య.

2-4-13

టీచర్. టవును హైస్కూల్ గుంటూరు.

...గుంటూరుసీమను చూచినాను అందు నిజానిజములు రప్పక లేలును
న్నవి, యిట్టి సత్యమును దెలుపు యీ పాత్రము జేశమంతటను వ్యాపింపచేయు
టకు భగవంతుని సదా ప్రార్థింపుచున్నాను.

బొడ్డుపల్లి శేషయ్య బోర్డుస్కూలు, మావైరు. మండపాడు 27-8-13

స్థానీపులాకన్యాయమునఁ జూపితిమే, కాని మావద్ద నన్న సామగ్రిలో
నెన్నవనంకు గాని కైకొనలేదు, సరికదా వారి నామములుగూడ నుదాహరింప
లేదు, పాదుకర్మము ప్రతివిషయమునకును గ్రంథవిస్తరభీతియే మమ్ము నెను
చీయించుచున్నది. పీఠికలో నక్కడక్కడ ఉదాహరించిన ప్రతివిషయమును
శేషయ్యకటికక్క నిట్లే లవలేశముగాఁ గైకొనినదియే కాని యేదియును బూ

తిగా కైకొనలేదు. ఈలోటు రాబోవు 'సమస్కార' గ్రంథపీఠిక తీర్పుగాక యిది యింతలో విరమించుచు నిడి నిందలి తప్పులంగూర్చి కొండొక చర్చించుచున్నారము. ఎచ్చటనేని యతిప్రాసములు, వ్యత్యస్తము లగుటంగూర్చి పూర్ణాలు గణించరు. అది భౌతికమాలకము, అనివార్యము, దానింగూర్చి యితరులకు గోచరించినంత గ్రంథకర్తకు గోచరింపదు. ఆవిషయము కనిపెట్టుటకుఁ బాండిత్యముతో నవసరములేదు. యతిస్వరూప, పూనిస్వరూపములను దెలిసికొనుటకు నదిగా 5 నిమేషములకన్న నెక్కుడుకాలము పట్టదు అట్టి స్వల్ప విషయమును గూర్చి కూడ దినంతులు గొట్టువారు నేడు బయలుదేలుటచే నీకాల ముయొక్క దుస్థితికిఁ జాలు విచారపడవలసియున్నది. పృథ్వీతము, హితకారణీ మనోరంజనులు నూనుఁ దిప్పలు చూపవలయుననియెంచి వైరితి తప్పులనే యన్వేషించి యవాకుచవాకులను పదరుచున్నవి. పృథమమద్యనిమనందలి స్థాతిత్యముల నిటీవల రించితిమను మాటకూడఁ బాటించక యాపత్రిక లూరిక ప్రాంగ మొదలిడుట మజియును విచారణీయము. స్వాత్మదౌర్బల్యచకటనమునకై తమంతఁ దామే పలువిధముల సాత్వ్యము నిచ్చుచున్న యాపత్రికలు చూపు తప్పులెట్టివో తెలుపుటకుఁ బ్రత్యంగ్రంథమునుండి కొన్ని యుదాహరించునున్నారము.

"ప. ద్యామహేందురీలు పశ్యశబ్దముపైని సారెకుఁ గొంపలు

ఇందు విశ్రమము పారఁబడినది దీనింబట్టి యజ్ఞతను సమర్థింపనెంచుచో తి॥ నెం॥ కవులకు, యతియన నేమో తెలియదని కాని, అక్షరజ్ఞానము లేదనికాని, మొఱుఁగవలసియుండును. ఈమాట విశ్వసింపఁజేయుట కడుఁగప్తము. ఇట్టి ప్రయత్నమునకుఁ బాటునడువారి నేమనవలయును? మఱియే,

డం॥ బలరః నియోగి నైదికులు నందుచునుందురు.

(పూర్వరంగము 4 వ పుట 18 పంక్తిచూ)

ఇందుఁ బ్రాసము పారఁబడినది, వైపద్యము లేఫపాసకము కావున, అలరు, బరయ, ఆందు, ఒందు, గా మార్చికొన్న సరిపోవచ్చును. యతివిషయ మున 'పశ్యశబ్దము తప్పుగాదని కొందఱు' అని నవరించుకోవలెను. ఇట్టి భ్రాంతి చ్చియుక్తములగు స్వల్పలోపము లెందఱుచేతనో యెన్ని సాహసో సంస్కరింపఁ బడుచువచ్చినను భారతాదులయందుగూడ నిప్పటికిని గావచిత్కముగాఁ గానవచ్చుచున్నవన నస్మదాదుల లెక్కయేమి! భ్రాంతిసంజించినఁగాని యిలోపములు

వశంపవు. అది ప్రపంచముతోపాటుండఁదగినది, బ్రహ్మాదులుగూడ దానికి గానులు. ఇది విషయాంతరము. ఇంకను వాయువలసినవి చాలనంశములుగలవు. వ్రాసినవానిదలనఁ దక్కినవి యూహించుకొందురుగాక, పూర్వరంగోత్తరరంగములలో సూత్రప్రాయముగా నాయావివాదకు సంబంధించిన యావద్ధాధ్యయనిముడ్చుబడినది. ఆది ఆనందచర్చయు, అంతయు వేమనరావధాన ప్రయుక్తమగు సమ్మానమును నని యెఱుఁగనది, ఆసమ్మానసమయమునందలి పద్యములుమాత్రమముదాహరించి విరమింపదున్నారము.

చ తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీకరయ్యగృ మలంకృతంబు చే
సిరికద ! కంకణంబులఁ బ్రసిద్ధులు నల్వరు చెన్నయాదుల
బుర్రమును సంతసంబు నెఱఁ బొంపిరివోడఁగఁ జూచుచున్నయం
దఱనయనంబులం దపి కనంబడుచున్న నదేమి చిత్రపా.

తి|| ౩||

ఉ. గోడకు వెల్ల వేయు టిది గోడహితమ్మును గోరి కాదు మో
మోడి భవత్కు..తూహలము నోమఁగ సింగపుమేల్మిబంగరుం
బోడిమికంకణమ్ము లిది పూవుచునుంటిమి యిగు కర్మఁడౌ
వాఁ డెవఁడో, యెఱుంగఁగల ప్రాజ్ఞులు మృగ్యులు నేడు మావఁగఁ.

వెం|| ౪||

శ్రీమత్పరదేశికామృతము.

గుంటూరి సీమ - ఉత్తర రంగము

శ్లో. ఉన్నతం పద మవాప్య యో లఘు, స్థిలయైవ న పతే దితి భువిః
తైలశేఖరగతో దృఢతక్రూణ, శ్చారుమారుతభుతః పత త్యధః.
(రసగంగాధరము)

శ్లో. యద్యపి నదతి సరోవం, మృగపతి పురతోఽపి మత్తగోమాయః
తదపి నకుప్యతి సింహో, వినదృశపురుషేషు కః కోపః.
(అలంకారశేఖరము)

శ్లో. సంత స్సచ్చరితోదయవ్యసనినః ప్రాదుర్భవద్యంత్రణా
స్సర్వత్రైవ జనాపవాదచకితా జీవంతి కృశం సదా
అప్యైర్నమతిః కృతేన నసతా నైవాసతా వ్యాకులః
కృత్యాకృత్యవివేకశూన్యపాదయో ధన్యో జనః ప్రికృతః.
(కువలయానందము)

(సదుపదేశము)

చ. వలగు నియోగినై దికవిభాగము, కొంపలు మున్న దాన, వ
ర్తిలుఁడు యథానుపూర్విగ, విధేయులు విద్యకుఁ గండు; కాఖికుఁ
బల మిడ నెంచి స్కంధమును బాయఁగఁ బ్రోచుట జేటితెల్వి! పూ
ర్వల హృదయం బెఱుంగుఁ డని బోధ యొనర్పఁ గదవ్వు, కాంకరీ !

చ. వలదు నియోగినై దికవిభాగము, వల్వ దసత్య గోష్ఠి, ము
గ్ధులను విదగ్ధులకొ సరిగఁ దూఁచెడి తక్కింకై ప్రియత్నము
వల, దవలాపములొ గిలుక వల్వదు వల్వ దటంచు నంబ! శే
వలదురితంబుగా నడుచు న్రాఁతల కాళ్ళ కురికొ ఘటించువిజ్ఞ!

చ. వలవని కోర్కులం బడినవా రెవరుకొ దుడు నెక్క లేద, యీ
కలియెడఁ గూడ నత్యమునె కాంచురు గాని యసత్యమున్నది. శే

ద్వలకుఁ బ్రసత్తి లేదు, ఋజుధర్మము వట్టి చరింపుఁ డంచు మూర్ఖుల మనికొల్పు పెద్దలకుఁ గొండొక బోధ యొనర్చు మంబో !

గర్వింధవస్పత్తి.

ఉ. సత్య, మసత్య మంచు మనుజన్ముల మంచికిఁ జెడ్డమ౯ సదా దౌత్యము నేయుచుండెడి పదార్థములందొకదాని కింకొకం డత్యయము౯ ఘటించెడి యథార్థపదార్థము నిల్చి యోగ్యులు౯, వ్రాత్యులు వేటొకండు నిలువ౯ బ్రయతించుచునుండు౯ శాంకరీ !

చ. నిలిపిన నిల్వఁజాలని దనిత్య మసత్యము, నిల్చుకున్నను నిల్చిలిచి యెసంగఁజాలినది నిత్యము సత్యము, సత్యరహితా కలన కెదే నిమిత్త మది గావలెఁ గావున దానికై మహా త్ములవచనంబు లూత గొని పుస్తక మియ్యది నేతు మంబికా !

ఉ. నోటుకుఁ గాలదోష మది నోటియెడ౯ గొఱ గాదు, కాన నె ప్పాటనో యుక్తి నేయుడు నపర్వత గల్గదు, తప్పత్రోవలం దాఁటెడివారి రజ్జులు వృథా, ఋణునిచ్చి యపర్వఁడు౯ ద్విష తోక్కిటి నెదిర్చి పేర్చి కవికుంజరుఁడు౯ వెలుఁగొందు నంబికా !

మ. మనవాఁ డెవ్వఁడు ? సత్యమం బలుకు సంపత్కామి, యశ్యం డెవం ? డన్యతం బాడెడి దేదె, యీనియతికి౯ న్యాయైకదృష్టుల్ శ్రుతుల్ దనియ౯ మ్రొగ్గెద; రన్యలో, మొఱకులై “తాఁబట్టుకుం దేటికి౯ జమఁ బాదత్రయమే” యటన్న నుడికి౯ దాసానుదాసాగ్రణుల్.

మ. ధనము౯ జూడరు, వేషభాషలకు బందల్ వోలె లో జంక, రె వ్వని కేగారవ మంతెకాని యధికత్వం బొప్పఁగాఁ బోరు, స జ్జనుల౯ దక్కఁ దదన్యుల౯ మనమున౯ జర్పింపఁగాఁబోరు, ధీ ఖను లంచు౯ జననీ ! ఋతం బడఁచు ప్రాజ్ఞశ్రేణికి౯ డెల్పుమి !

పూర్వవిద్యన్నాగరికత.

కా. “మివిదైల్ ధన మిచ్చి కొన్నయవి, మిమి పోకలెల్ల౯ ధనా శావిధంబులు, పూర్వనాగరికవిద్యాభ్యాసముల్ వేటు, త ద్భావస్ఫూర్తులు వేటు, వారు మనకై దైన్యంబు గైకొరు మీ తోగ్గివన్ వారికి పైచ రాని” పని యుబోధింపుమి శాంకరీ !

కా. పూర్వాచారల విద్వేషేచ్ఛ గుణబుద్ధి వారి మర్యాదలే
సర్వోత్కృష్టముగాఁ దలంతు రిపు డాచారమ్ము లే మున్న వీ
దుర్వాసుల్ గనఁబోరు, దూర్వ లెనయా దుర్వాసుతో నందు లో
క ర్వాణీ ! యిటువంటి యోగులను లక్ష్య మేమిలనేయక వలెక.

టాటోటురటసుడు

ఉ. కొట్ట నుపాసహం బదియుఁ గొండొక కొంతు వహించు, నెవ్వనిం
దిట్టఁగ దానిఁ గుట్టు నల దీనుని నాల్కయు వెన్నఁదీయు, నా
పుట్టుగు బమ్మచారి యెటుబొంకిన నేమగు ? నట్టిచీపురుం
గట్టు గిల్గు వ్రాతలకు గౌరవ మెక్కడి దమ్ము ! కాంకరీ !

మ. ఘటచేటికరనీచకాచకలనాక్రాంతంబు కర్ణధ్వయం
బఁట ! నానాన్యతపాతకాంచితవృథాహంకారపంకాంకితం
బఁట ! చేతం; బటువంటివాఁ డొకఁడు పే రాసించి టాటోటులక
రటియింపక గటువెనుగా కవియు ధీరవాగ్ధముల్ చూతురే.

ఉ॥ “అవులు దూడలుం గలుగ నార్పులు గుంజల కేల?” తా నెవం?
దీవిషయంబు నేమెఱుంగు? నింతకుఁ ద న్నెవఁ డీనడింపకే
పో విడుచుకా? జరిత్రమన బొంతులు బూతులుఁగూడ నానొకో!
కావల మేడ! సత్యపుఁ బ్రకార మదేడ! వచింపు మంచికా!

ఉ. ఇట్టి దృఢా ప్రిజల్పకుల హీనపు వ్రాతలు కీర్తికామినిం
గట్టుదు నాపె “కాళ్ల కురి గల్గె” నటం చొకమూల నాఁగుచోఁ
బట్టపగంటఁ జుక్కలప్రభావము వెల్లకపోదు “తా డొగిక
లొట్టెయ్యఁ గాకపో, దొకనరుం డలతానును గాకపో” డిలెక.

ఉ. వానిది నోరు గాద, యల వానిది నాల్కయుఁగాద, లోచన
ఘేనరుడే నసత్యములనే నెగడించునో యట్టివాఁడు శ్రీ
జాని స్వనామమూనినను జండనమూనిన రాసభంబె, మా
రానఁ బరిత్యజింతు రల వ్రాయసకాని మడుల్ బుధాగ్రణుల్.

ఉ. ఉన్నది యున్న యట్టులుగ నోపిక మీఱ లిఖింతు మంబరో!
కన్నపుదొంగ వ్రాతల ప్రకారము నోటికి వచ్చినట్లుగాఁ
బన్నము, బన్న మాగిలికువ్రాయసకాండ్ర కిరాన నుంచి వి
ద్యక్షుతమైన మార్గమునఁ బంపెడి భారము నీది యాదెనక.

(తృతీయస్కంధము)

ఈ అతనిని యోగి యందు రెవఁ డల్ల వసిష్ఠగవీర్యవంతిక్త
మతిచెడి పోరి యొడి మతిమత్తుడై తప మాచరించి బ్ర
హ్మత యొకకొంత గాంచె నల యాతఁడె గాధిజాఁ; డాతఁ డిచ్చె స్వ
ర్గతి నొక రాజనూతికి, నురప్రభుఁ డొప్పమి కాగ్రహించుచుకొ.

ఉ. గడ్డము మీసముల్ పెరిగి గాధిజాఁ జేయపు వేనినేని యా
చెడ్డ మునీశ్వరుం డొకని శ్రీపతియన్న ను జేర్చు బోయి తా
బడ్డ పరిశ్రమంబు భగవంతుఁ డెఱుంగు, గృతార్థుఁ డయ్యెనే?
అడ్డఁడె యింద్రుఁ! డాపయికథాంశ మెఱుంగనివారు లేరుగా.

(పాండ్యకవాసుదేవీయము)

ఉ. ఉండుని జగన్మునందు మును పుండిన మట్టులె యుండువారు పె
క్కండుని, వృథాభిమానమునఁ గర్జ మెఱుంగక కొందఁ టెట్లా చే
కొం డ్రవమానముకొ దమకుఁ గూడని బల్ బిరుదుల్ ధరించి; యీ
*పాండ్యక వాసుదేవుల నెవండు గణించు వచింపు మంబరో!

(గౌతమీనది — సెలయేలు)

ఉ. కొండలు వీల బండ లొగిఁ గొట్టుక పోవుచుఁ డేల గౌతమీ
చండతిరప్పవాహ మది కాశ్వతమై భువిఁ బగ్వ నెన్నియో
కొండలనుండి వచ్చి యడఁగుకొ సెలయే శ్లట నూరుఁ బేరు లే
కుండఁగ “దివ్యటీసరస నుండెడి దీపములొ” యనం బొరికొ.
ఉ. అంతన పుట్టు నంతటనె యాఱు గడుకొ గయ మొప్పు బాఱు నొ
క్కింత వెడల్పు బొద్దు గల యే ఊదియే సెలయేలు, దాని బై
సెంత? మహాప్రణామాముగ నెల్లపుడుకొ బ్రసహించుచుకొ బవి
త్రాంతరమై తనరెప్పడి మహానది గౌతమీముందు, కాంకరీ!

(చ్యవనమహాముని)

ఉ. కొండలు బండలుం గలిసి గొప్పగ నెంచి స్వపక్షపాత మా
ఖండలుచేతి కత్తి కిడఁగా గగుడుం డిడెఁ బక్షపాతియై
యుండియు నీకమాత్ర; మదియుకొ బ్యసనుం డిడఁ; డాత్మశక్తి యి
ట్లుండు నటించుఁ డెల్పుటకు నోజగదంబ! తృణీకరించుచుకొ.

శ. తనబలము నెదిరిబలమున, గవనికతన వజ్రమట్టి ఘనహీతియై కీ
ర్తిని గోలుపోయె గొడవ, శ్లనిమైన నటు లాచరింప నవి యేనుగునో!

(కాళింగులు)

ఉ. అంగమునిండ భూతి నిడి, యల్పపునస్త్రము గట్టి, చెంబు తే
లం గొని శుద్ధసద్విజులలాగు నటించుచు నెందు బోవు కా
ళింగులపోల్కి నేడకట! లేకు లనేకు లాకింత నేరు వెం
దుం గనకే వధానిబిరుదుం దలఁదాల్తు రదేమి పాపమో!

ఉ. వేసము పొట్టకోస మెటు వేసిన వేతురుగాక, యీరసా
భాసులు నిక్కపుం ద్విజులఁ బట్టుక “మీరును విపులై? మిముకా
భూసురు లంట తప్పు నుము బోరునఁ శెల్పినఁగాని మీకు మీ
భూసుర నామ మొప్పు” దని మోక్షిగుదు రేమిటి కంబ! కాంక్షా!

(లూత)

ఉ. అంబరమందు *సాలెపురు వాదరు వింతయు లేక వ్రేలుచం
దం బొకయడ్డపు తోచు నది తథ్యమో? కా, దటమున్నె యల్లియుం
చుం బహుతంతుజాల మది చూచున నంటుక యుండు, దాని దా
రంబు మొగంపుదారపుఁ బరంపరతోఁ గలుపుకొ దిగంబడుకొ.

ఉ. నేయును గాత లూత యది నేర్చిననేతగఁ బొట్టకోసమా
నాయము; బట్టకోసము జనంబు కువించుని గోరుఁగాని యా
మాయపుఁబుర్వు నేతకయి మానస ముంచునె? యుంచుబో, యెట్లో
కాయమునందుఁ గప్పికొనఁగా నది వచ్చునో! మట్ట విచ్చునో!

*21 వ సెప్టెంబరు 1912 సం॥ కృష్ణానామకవచనము

ఈగళులి

శే. కీటకములందు మిక్కిలి కీర్తిగంటి. నీగళులి యందు రచయి నెలమి
వస్తు. గాదె యంచును మది వృథా గర్వపడకు. సగను లది విన్న నగుదురు
సాలెపురుగ! కపటమున నేదో యొక పన్ను గడనుబన్ని. యీగళును మోస
పుచ్చుట నీగళులికి కాని యెదురుగ నిలఁబడి కలనఁ గెలిచి. పేరుపొందిన
దేదిరాపింప లూత! ఎట్టులో యొకరీతి నీ కీర్తిరుదము. కలిగె నామాట లటులుంచు
కలిగినంత. మాత్రమున సూర్యనాభ మామదిని మివులు, తలనుదాఁటిన గర్వంబు

ఉ. అల్లిన దానినే మరల నల్లును, గొత్తవిధాన నల్లఁగాఁ
జెల్లదు సాలెపుయ్యనకుఁ జేతయుఁ గా దది యెన్నిసారులే
నల్లిన యల్లికే మరల వల్లెడి; దానికె సంతసించమా?
యల్లిక యెందుకేని గొజయైనది గాదుగదా మహేశ్వరి!

(సీర సాకు ఘోష నిరసనము)

చ ఎఱిగియు గామ్యపుం గయిత కేమును బాల్పడఁబోదుమేమో! కొ
ప్పర మొకవేళఁ బోరికి నభాస్థలికిఁ జనుదెంచెనేని; కాం
కరి! యది కాను కూడ దని కంకకుమమ్మ! పగ్గసక్తి దీరు ను
త్తరపు క్షణంబునక మరల దానిఁ ద్యజించెద మాజ్ఞ యిమ్మొగిం.

చ. ఎలమిఁ దురుష్కానిం దగిలి యేగిన నాతికిఁ బ్రీతిఁ గొల్ప మొ
క్కలుఁడు దురుష్క తాప్తికయి కట్టిఁడిమార్గముఁ బట్టు భంగి వెం
గలులకుఁ బ్రీతిగొల్పఁ గల కాకపితం బురుడించ నెంచి క
శ్రమమగు గ్రామ్యధాటి కొడిసాచెడి తప్పను నైఁపు మమ్మరో!

ఉ. తప్పలఁ దోఁపనీకు, మెడదం గల కాస్త్రము గప్పిపుచ్చు, మే
చొప్పునో దదాబిడిగఁ జొప్పశలాకలఁ బోలు పద్మమల్
గుప్పగఁ జేయు, మెయ్యెడలఁ గొంతు ఘటించకు, మెట్టో నూలులన్
జెప్పినదే మహాపదవి నేయుము, మూయుము గామ్యవక్త్రముల్.

ఉ. కష్టముగా నెటో భవదఖండకృపామహిమమ్మ కల్మి నీ
ముష్టి కవిత్వమధ్యమున ముద్దులు మాటలుగట్టఁజాలు ని
ర్దుష్టపుఁ బద్యమున్న నది తొల్లిరచించిన డండు, వారి సం
తుష్టికి నట్లు కాదనుచుఁ దోఁపఁగఁ జేయుట యెట్లు కాంకరి!

గాల్పఁదగునె. సీపరాకర్మమునకును సీయశముకు. నీదుబిరుదంబునకు లోన
నీవు మెచ్చు! పలయు నీజాతివార్ మెచ్చ పలయుఁగాక! యింక నెవ్వరు
మెత్తురో యిఁగలపులి! యెన్నియో గొప్పకీటములున్నవి సుమి! వాని కేమియు
గర్వంబు గానఁబడదు! వెదక రవ్వంత యల్లి కల్లుడువో లేదో! మేలు నీదు
గర్వము పట్టఁజూకుండే! జాలునింతటి నుంచైన సాదెపురుగ! బుద్ధి తెచ్చు
తొని నయాన బుజములెగఁ. నైచి కొనుటచాలించి గర్వంబు విడిచి! భద్రముగ
మండు మిదియు నీబ్రతుకు దెరువు.

పిప్పర

సోదరకవులు

ఉ. గిరిగిరః ద్విష్య మ్రోగడిః బకీరుకరమ్మన నొక్కయంత్రం, మా
‘కిరకిర’ బాలరక్త దనుపః గీల్కానుభంగియై మాన్యమైనచోఁ
బరపరలాడుచుకొ గవితఁ బాడె దదాదిడిగా నటంచుఁ బా
మరులు నుతించుపూనికయు మాన్యతఁ గాంచుఁగదే మహేశ్వరీ !

మ. స్వరవర్జ్యత్వమెఱుంగకే పారిఁబారికొ సంగీతముల్ వాడి యె
వ్వరు మెప్పించురు ! గాయకోత్తములు ‘వహ్వో’ నాఁగ; నట్లే పర
స్పరసందర్భము శ్రోత్రపేయతయు సౌశబ్ద్యంబు లే కట్టులో
విరచింపకొ గవితల్ శృంగోయుగలికికొ విందుల్ ప్రసాదించునే!

చ. “పదనిస, సానిదానిపన, పన్నసరీసరి, గామగారిసా,
సదగద, నీరిసారి, దరిసా, గరిసా. నిరిసా, రిసా, రిసా,
గదగద, పాదపాద, సదగా, పదగా, నిదగా, దగా, దిగా,”
యిది యొక గానమేని యెదియేనిఁ గవితృ మగుకొ మహేశ్వరీ !

ఉ. “చేసిన దోసముల్ బయలునేయఁగ నెంతువె ! దుష్కవిత్వవి
న్యాసము లైటఁబెట్టుటకునై గమకించెదవేల” యంచు దే
వాసురయార్థముల్ గెలిచినట్టిఁడు పండితరాజుచేత నీ
పీసడిలంగఁజేసి మము నెందుకు దూర్చెద విందు శాంకరీ !

ఉ. ఎంచి పురాదులైన పదునెన్నిది వర్ణములంగుఱించి వ
ర్ణించి కథానుగుణ్యముగ నించి రచించియె యుంచి రందుఁ బ్ర
శ్నించినచో సదుత్తరము చెప్పుటకుకొ దగవైనయుక్తి దోఁ
పించి యనంతరమ్ము నడిపించుమి యీకృతి కో మహేశ్వరీ !

చ. కవివరులెల్ల మేలనఁగ గ్రంథములకొ రచియించి కప్రపుం
జవుల జగమ్ము ముంచెడి ప్రశంస ఘటించియు నేఁడు కొప్రపుం
గవులకతమ్మునకొ రసము గన్నడకుండెడి దిక్కుమాలు కా
కవితకు మమ్ముఁ బాలుపడఁగా నొనరించెద మాలదైవమా !

చ. గడియకు మూఁడువందలఁట ! గంటకు డెబ్బదివందలఁట ! త
ప్పుడుకవనమ్ము చెప్పుటకుఁ బూనినవానిని బట్టఁజేసి యె
ప్పుడు సరసాశుసత్కవనముకొ బచరించు మదీయవక్త్రముకొ
“బడబడ” మ్రోగఁగు “తామరపా” నొనరించెదవమ్మ ? యీశ్వరీ !

ఉ. వృత్తవిశేషములో చెడి వివేకము పాకముదప్పి నద్దుణా
యత్తతఁ దక్కి శయ్య యొకఁ డంతగ బొంతగ సంగఱపించి యే
పాత్తును రోయకే పలుకు పొకడ నేరిపి మాడుకైత ను
స్మత్తతమైఁ జరించు కనుమాలగఁ జేసెదె మాలదైవమా !

చ. తొరతొర గ్రామనామములు తొంబదియో పదియో సహస్రమో
పరపర గ్రుక్క తిప్పకయె వాగెడి వివ్రవివోదివైఖరికొ
జరచర నోరు జారుపు టది సత్క విధ్యము గాదటంచు నీ
వెటిఁగియు దానికై మనము నేటికిఁ గొల్పెదవమ్మ శాంకరీ !

ఉ. అక్కట ! నీరసాశువున నందముఁ జందము లేక యెట్లులో
గుక్కలు మింగుచుకొ నెడఁగుగొల్లల నుద్దుల నెంతపాడినకొ
దమ్మునె 'కైత' యొక పదవి దానికీ? "గాడిద గంపెఁదూఁక దాఁ
బొక్కిన నేమి లాభిమగు" బొంకక తెల్పఁగదమ్మ శాంకరీ !

ఉ. అట్టెను మేల నేయవలె నంబరొ ! తంబుర యొంటికంటి త
బ్బిబ్బ మృదంగ విద్వయమె వేషముపట్టున లోటు గాని యా
బొబ్బిలిపాటగాండ్ర తలఁపుం గొలుపంగల పాడుకైతముకొ
సిబ్బిలి గల్గి పండితులచే నుతిగాంచెడి కోర్కె యున్నచోకొ.

చ. కవితయుఁగాని సంతతియుఁగాని జనించిన యత్తరక్షణం
బవిసి నశించెనేని ఫలమబ్బునె ? గర్భభరమ్మైకక్క నా
యవు లవమేని లేనినుతు లొక్క సహస్రము తెప్పపాటులో
శివ ! శివ ! పుట్ట నేమియగుఁ జెప్పఁగదమ్మ, మదంబ ! శాంకరీ !

ఉ. 'అశుకః త్వమందు రస మారయరా'దని యప్పు నెన్నె, నో
యీశకుటుంబినీ ! జననమే లిఖించిన బంతిక్రిందనే
నాశముఁగూడ వ్రాయు టది నల్వకు సమృత మానుగాక, గ
ర్భాశయమే స్రవించుటకు నక్కట ! దీనికి భేదముండునే ?

ఉ. "మారుని గేరఁజాలు నువమారుడు, కన్నులు చేరఁడేసి, బం
గారముమే" నటంచు మృతి గాంచిన బాలువ కేడ్పుభంగి వి
స్తారసమ్మగల్గుటయు సంభవ మందెడుఁగాక, నిల్వఁగా
నేరని కొప్పరపాకుకవి నేరుపు లేటికి మాకు, శాంకరీ !

చ. పలుకుల కల్గినేర్పిన సుభాషితముల్ జతఁజేసి కచ్చపిక్
బుకఁగఁజేయ దానికి నుపహృతిగా శృతిపెందునేయుదున్
గలకలలాడు కంకణవికస్సరమస్సర మట్టులుండు మా
పలుకు లొనర్చెదే యినుపవాడిగ బండిఁ పంబు నీశ్వరీ!

చ. కలుషితమైన నీర్ దురుసుగాఁ బ్రసహించుచునట్లే తప్పుఁగై
తలు దొరలున్ దదాబిడిగఁ; ద్జ్వల కెట్లు రుచింపనా, శర
ల్లలితకళావిలాసవిమలమ్ములు సత్కమలంబులో, రస
జ్వలను రుచిండునట్టిది యగున్ హిత మాకుకవిత్వ మేరికిన్.

‡ (తలపల దగని వాఁచెలు)

మ. కవితాతత్త్వరహస్యవేత్తత్వమునై కష్టించుచుత్కృష్టులి
ష్టవివేచిన్ కులగోత్రనింపనులు వేదాచారిపారంపరి
దవపహ్నుల్ సకలాన్నభోక్తలు సమస్తస్త్రిపుటుంబుల్ మహా
సువివేకుల్ విచిత్ర మీతెలివి విజ్ఞుల్ గోయ కెట్లుండునో!

ఉ. దుర్మతముల్ కడుం బ్రబలి తొందర గొప్పెడుపట్ల ధర్మపుక్
మర్మ మెఱుంగునాయ్య లపి మాపినయట్లై కపిత్థ్యత త్వని
త్కర్మ పు లాఁగఁగా పలె గుకావ్యము; తావృశధర్మ కార్యమే
కర్మమెఱుంగఁజాలని యకర్మపరుల్ నిరసింప నేమగున్?

‡ (మే 10 న తేది 1913 వ సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

చ రణాయుధ ప్ర శంస

ఒక భాషాభిమాని

ఈ పోట్లాటకు అంతంలేకుండా ఉన్నది. ఈ కవులు కోళ్ళనుగూడా
మించి పోయినారు. తురుష్కయుద్ధమైనా ముగిసేటట్లున్నది కాని యీ కవుల
కలహ మెప్పు డారంభమైనదో దానికి నినుగు పిరామము లేకుండా ఉన్నది. అంత
కంతకు కక్షలు పర్చుబుతున్నాయి. ఇరుపక్షములచుట్టు గ్రామసింహాలుచేరి గర్జ
నము మొదలు పెట్టినాయి. ఈ పోట్లాటల నాపించే పర్చు వెనడు కనపడదు.
వీటి విషయమై ఆంధ్రపత్రికలు జాబులు ప్రకటించుకొడదని దొరతనము వారొక
చట్టంచేస్తే బాగుండును కవులకే బుద్ధిలేనప్పుడు నావంటివా రేమి చేయగలరు?

ఉ. జన్మము లాగి పోయెనో! యశస్సుల సత్యము లాగిపోయెనో!
అన్నము మాల మాదిగల దండటకుం బియ్యమై తనకైపో!
దున్నల కాలు భార్యలయి తోసము నందెనో! పోక శిష్టసం
ప్రన్నగృహస్థపుత్రకరపంకజ మంటెనో! వీరియూర్పులకొ.

ఉ. ఐవది కాదు, కాని దగు నం, చది దేశము నుద్ధరించు నం
చేసరమాతృలో గిలుకు నేపపు వాగ్రతల మాత్రమై యశో
ధీనులఁ బూర్వపండితగతి స్మరిం జొన్నెడి జ్ఞానులకొ మహా
ధీనిధులకొ పృథ్వా దెగడు తెల్పులపిల్లల నెంచ నేటికికొ?

(మే 15 న తేదీ 1913 న సం॥ సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

కవుల కలహములు

గతవారపు కృష్ణా పత్రికలో కవుల కలహములను గూర్చి విచిత్ర చిత్రా
సలిలో నొక చిత్రము ముద్రింపఁబడినది. అందు లెండుతలల కోర్టు లెండు ముఖా
ముఖిగా నిలువఁబడి యుద్ధము చేయుచున్నటులను ఇరు పక్షములను శునకములు
అటచుచున్నట్లును జిత్రంపఁ బడియున్నది. ఇది చూచుటకు మిగుల నచ్చెనువు
గానే కన్నట్టుచున్నది. గావి కొంచెము ట్టుదృష్టితోఁ జూడఁగా మిక్కిలి
జుగుప్సాకరముగఁ బర్యవసించు చున్నదని తెలుపుటకు జింతిల్లుచున్నారము.
ఈ జంటతలల కోర్టురూపముతో నున్న కవులెవరో యెల్లయును జెప్పకయే తెలిసి
కొనఁగలరు... ఇంతకాలమునుండి వీరిట్లు వాదోపవాదములు చేసుకొనుచుండఁగా
నింతవఱ కెవరి చేమి యనర్థము కలిగినదో చెప్పఁగలరా? వైదిక నియోగి కన్న
పెరుగు చున్నవందురా? ఆపాప మిందుమూలముననే వుండలేదు. అని యిది
పఱకే పండి బ్రద్దలయినది... ఈ తారతమ్యచర్చ ప్రతివిషయములోనను గలుగు
చుండును... “నిరంకుశాః కవయ” అనునట్లు వారిలో వారు చర్చచేసుకొనుచుం
డఁగా నడుమవారు వారిని గోళ్ళతోడను గుక్కులతోడను బోల్పఁజూచుట
యనాలోచితము... కోర్టు, కుక్కులు మొదలగు నీచోపమలచే వారిని బ్రహ్మరంగ
మునఁ బడవేయుటకంటె గొదమసింగములఁగానో మదగజములఁగానో ప్రదర్శిం
చినచో సత్యమైన యర్థమయిన గౌరవమయిన ప్రదర్శనమయి యుండును...
మఱియు వీరిట్లు నీచోపమలచే జిత్రరూపమునఁ బ్రదర్శించుటయే కాక దాని
వ్యాఖ్యానములో “ఈకవులకు బుద్ధిలేదు” ఇత్యాది పరమతృణీకారనీచ వాక్య
ములచేఁగూడ సంభావించిరి,

తే. గీ. జననమరణాల లీప్తు విస్తరమొనర్చు
న-తరించిన యయ్యలే యగుదురాక్కో!
చండితులటన్న, గవులన్న, బాగ్గిలన్న,
బరిగికలు వ్రాయువారిలె లప్పగిడిగాక.

తే. గీ బుద్ధిలేదట? కవులకు; బుద్ధి గల్గు
వా? లెక నెవ్వరో! కులాచారములకు
నున్న చుట్టేడి మేటిసంపన్ను లాక్కో-?
వీరలు నిగర్వులప ? గర్వ లేరు ? జనని!

చ కవికలహస్యచారములు కట్టిఁడులకొ గరిఁగింప లేవు కో
శ్లవుదురు వారికికొ సుకవు; లన్యులు కొందఱు కుక్క-లాదు; రీ
యవినయముకొ సహింపనిగుణాన్యుల కీలిఖియించు పాగ్గిలే
మవుదురా? నీ కఱుంగని రహస్యములుం గలవే ? మహేశ్వరీ !

(1913 న నం॥ రం॥ బాకొ నెల 15 న తేదీ సుదర్శిసేవత్రికనుండి)

ఇప్పుడు వాద పదునున్న కవియుగములను గూర్చి కృష్ణాపత్రికలోఁ
గొళ్లుగను గుక్క-గను పరమసీచోపమగాఁ జిత్రించఁగా వర్తమానకవులలో
గౌరవనీయులయి యున్నవారి నంత నీచపరుచుట చాలజగుప్సాకరముగ నున్న
దని మేము వాదించి పురస్కరించుకొని “కవులు కలహించ వలెనట” యను
వ్యాసమొకటి సునర్థలేఖ, యొక చదువరి శీరిటఁ బ్రకటించెను ... అంత
కంటెను అధికులు చర్చించుకొనుచుందురేని వారి ప్రశంసయే యెత్తుకొనము.
ఎందుచేత, వారి వివాదము తీర్చుటకు మనమెంత మన బ్రతుకెంత యనెడు
స్వసామర్థ్య దౌర్బల్యమునుబట్టి మనతోసను మనము పోవుదుము. టర్కీ
బాల్కను రాష్ట్రముల మహాప్రవిదానము సంధియు బిగితిప్రభుత్వము
పంటివారికే యర్హత గలదుగాని, యలమంచిలి పొప్రయిటర్లు ఏమి చేయఁగలరు.
... ప్రస్తావనకవు లేతన్మాత్రులు గారు, కల పెట్టు చేతబట్టవలెనో తెలియని
“చదువరి” పరిభ్రష్టస్వాద్యకు లందఱును వంక దొంగకేగదాయని యెద్దియేని
యనిష్టకారణమున వారిని దోచినట్లెల్ల నీచసజుచుట కధికారము లేదు... చమ
త్కారముగా యుక్తిప్రయుక్తికముగా వాదములు చెయుచున్నారు సాంపుచెడి
నట్లు మధ్యస్థులకుఁ దోచుటలేదు ఇష్టములేనివారు వారి వాదములను బ్రకటించక

గీ. కోడిగుడ్డంత యన్నమ్మ గొనరె నొకడు
నిమ్మకాయంత గోరె సత్సమృతుండు
వేటొకడు; దీనఁ గలనువివేక మజ్ఞు
తెలుఁగ రది విజ్ఞులకుఁగాక యెట్లు తెలియు?

మ. ఉపమాకల్పనఁ బట్టి కాబ్బునునం మాహింపఁగా నచ్చు ని
క్కుపుసౌభాగ్యము తెన్నియేని; యది యజ్ఞాగ్రాహ్య మెట్లొ? వృథా
కుపితుల్ తోచినయట్ల గిల్కుదురు సంకోచింప రల్లంత న
య్యవలాపంబు నదోవిగర్హితముగా నడ్డెంతు రజ్జత్వముకొ.

ఉ. అజ్ఞులవ్రాతలే ప్రకటనార్హ ములొనట? త్యాజ్యముల్ మహా
విజ్ఞుల వ్రాత లొనట! వివేకులు కోర్కట, కుక్కులంట! ధ
ర్మజ్ఞుల మేలుమే, లిదియు బ్రహ్మసమాజమతప్రపత్తి న
ర్మజ్ఞులయొక్కొ! యన్యమనవర్తుల కంబరా! యింత భ్లానమే.

పోవచ్చును... పీరికి నిజముగాఁ గవులు కలహించి పాదయి పోవుచున్నాఁని పరి
తాపమా, లేక వారిలో నెవ్వరియందైన యనిష్టకారణమున నేదేని పంకఁబెట్టి
యేవో వెలితి “రిమాకు”లు చేసి రద్దాని మన నయినఁ దమయనిష్టమును దీర్చు
కొంద మను దురుద్దేశమా?... తొలుత రామకృష్ణకవులు తమకీశ్వర వేరులన్న
మాట వినగానే తినుపతి పంకఁబెట్టరులు ‘గుడ్డువచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినం
చుకై’ కంటగిందుకొని కొంచె ముగ్ధోపదము చేసిరి. ఇట్లే గుంటూరి శతాప
ధానములోఁ గొప్పరపుకవి గారికిఁ దమ పంకస్థలములోఁ దమతో సముడన్న
సిద్ధాంతముమీఁద సహాసనమియఁగా నట్టి పలచనిరి. లోక సామాన్యమర్యాదకై
మిరెట్టి యాసనమిచ్చినను మాయభ్యంతరములేదు గాని, ప్రత్యేకించి మాతో
సముడన్న సిద్ధాంతముపై యాసనమిచ్చిన మే మంగీకరించ మనిరి.

ఇందు దస్పేమియున్నది? సన్దేహించి తపమాచరించుకొనువారివైనను నీవు
కొలది వాడ ఎందు మేని యాతఁ పూరకొడే! అట్టియెడ మానుషము విడనా
డని తాకికకవిమాత్రులు స్వగౌరవనూనతాపరాధము నెట్లు సహించఁ
గలరు.... కాబట్టి సర్వవిధములను ఏపంకనో తమ యనిష్టమును దీర్చుకొంద
మను దురుద్దేశమే యీ పరితాపమునకుఁ గారణమని ఘంటాపథముగాఁ జెప్ప
వచ్చును... ఈ హృదయకల్మషముల కొక్క ప్రబలదృష్టాంత మిచ్చుచున్నాము.

సీ. అమ్మ యెంతటిధన్యురాలూ యీబిడరజస్వలయయ్య మొగియదిప్పటికిఁబెండ్లి
కితనియోగ్యత నెన్న నెవనిశక్యము పెండ్లియాడె నల్వదియేండ్లయాఁడుఁబడుచు
నాపెసంస్కరణసరాయణత్వము మిన్నయాఁ బుత్రపతి పెండ్లియాడె విధవ
ఆతఁ డిందఱకన్న నధికుఁ; డేమన బందెమును దెలిసె బాలుఁడైనను దెగించి

తే గీ ఇట్లు ధర్మేంద్రులనే యెపుడు విసుతి
సల్పు పతికి లెక్కడ! సహజధర్మ
బద్ధ బుద్ధికిఁగాని కన్నడని సత్య
మనెడి పరిమార్చ మెక్కడ! యశులజనని!

చిత్తగించుడు... నిన్ను... సువర్ణ లేఖలో... “ఓర్వలేక తగవులాడు కవులను
జుట్టుజుట్టు ముడిపెట్టి ఇసుప గాలములువేసి లాసుచున్నారండో! శ్రీరామరామ”
యనునొక సందర్భములేని యపరాధమును వ్రాయించినారు... ‘కవులను’ ప్రత్యే
కించి నిర్దేశమేల చేయవలెను? కవులనే కాని, యోగ్యలేనిగుణము గల యితరుల
నెవ్వరిని శిక్షింపరా యేమి?... లెడుబీటగు దొరగారు చెప్పినట్లు యిందు
దీర్చుకొనుటకు అకృత్య మొంప యుపయోగ మో క్రోధము దీర్చుకొనుట కిందు
సంతియ యుపయోగము. ఈ యుపపటపద్ధతము విధాయః ‘మే గనుక ఓర్వలేక
తగవులాడు కవుల నొక్కరినే కాక యాగణములోని వారి సంపత్తినుగూడ నా
లోకమునఁ జిత్రపథచేయుట తప్పనిసరి యని తెలియజేయుచున్నాము. కల
హించఁగూడ దను వీరి సిద్ధాంతమే సర్వదా యోగజీయముగు నేనియు, నట్టివారి
నెల్ల నేకోర్పుగనో యేకుక్కలగనో చిత్రించవలసియుండు నేనియు నిప్పటివఱ
కనేకవిషయములలోఁ గలహించుచు వచ్చిన కవులు, విపర్యములు, పత్రికాధి
పతులు, పండితులు, సంఘసంస్కారులు, పూర్వాచార్యరాయణులు మున్నగు
మహామహుల నందఱ నీవిధమునఁ గోర్పు, కుక్కలు, పిల్లులు, పండులు, గాడిదె
లుగాఁ గూడ పరుసగాఁ జిత్రించి వారికి బుద్ధిగఱపుండవలెననియుఁ చెలియుఁ
జేయుచున్నాము. ముందు విఘ్నేశ్వరపూజగాఁ దొలిస్తాఁటి కలహకవులయిన
దండి కాలిదాసులను జెజ్జెయొక కుక్కగను వారికిఁ దగవునీర్చిన దేవినొక
యాఁడుపంపిగను జిత్రించి యది మొదలు మొన్నటివఱకుఁ దగవులాడిన శిష్టు
కృష్ణమూర్తి, పిండిపోలు లక్ష్మణకవి, పంకటరత్నశర్మగారు, వీరేశలింగం
చతులుగారు, వేదము పంకటరాయశాస్త్రిగారు, కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యగారు

సీ. కనుని బట్టుక నీచబడఁ ది వానిన నది శిరమునఁ దాల్చునట్టి ఘనులు
 నీచుని నీచర నిక్క మ్ముగాఁ జెల్చువారి వాఁతలు బట్టవైచు ఘనులు
 సర్వము నెఱిగియు శాంతిలపోల్చి నొప్పరికించు పరిపాటి సురుగు ఘనులు
 ఏదియో పోట్లాట నాఁడఁ బ్రతిక కబ్బు 'వేట' రటంచు నరయు ఘనులు

తే. గీ. పతికాథిఁ బ్రాబుఁ బడసిరేని
 గానిదలనను న్నిజిహ్వా జగతి
 కెంత యని స్థలము లోకైకజనని!
 సత్య మడుగంటా నెగడు నసత్యమెందు

సంగ్రహించి

ప॥ అంతా! దీనికేసి, ప్రకృతస్వతంత్ర మృతధరింపుము.

(సూర్యోదయము)

ప. పరితస్సర్వదపారభాష్యగపీపారంపరీనున్నతై
 మిరభారుండు దివాకరండు త్రిజగన్మిత్రుండు మండేహధి
 క్కరణోద్యోగి వెలిగి వార్యులు "కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ" యం
 చెరంగ దస్కరకోటి కాల్యాలది నెండే బందలై పాఠంగ.

చ. సరిసరుహాశ్రపాదములు సారెకు నుప్పరమందు నెందుఁ గొ
 ప్పరపు శిరములందు నొగిఁ బాఁకి ఘనాలయపంక్తి మీదుగా
 ధరణికి డిగ్గి యెల్లెడలఁ దామయి యామెయి వారి శైత్యపుక
 ధర మజజేయుచున్ నెగడె బండితపామరరంజకమ్మలై.

(కొప్పరపుపాద కాలదృష్టుట)

చ. చురుసుగ నుండె నుత్తరపుభోగణి యుత్తరగత్తరంబలెక
 ద్వరపడి లిట్టి బందుగులదాపునఁ దూలుట స్పష్ట మయ్యె నె

పద్యాది సుబ్బారాయఁడుగారు, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు మున్నగువారి
 సందఱను వారివారి యర్హతకుఁ దగిన జంతువులతోఁబోల్చి చిత్రింతురుగాక
 అపూర్వోపనిషత్సతము చెలయింతుగాక.

త్రటి నెటఁ జేయనట్టి * యవధానము నెత్తుట వీర్వలాయన
స్థితి లని యెంతమాన్యమునకెప్పుక జెప్పఁ దగినదె నందికా !

శ. అనుమాదిట శ్రీకా, కుశమున మఱికొన్నిచోట్లఁ గలిగెను తెలుఁగఁ
జలిపిన పృత్యేకపునధ, లలవా తెలుఁగమియు న్నుచ్చ మై కన్పట్టెన్.

† క. ససహాయంబుగ నవధా, నసభక బావించునట్టి నటఁడె ఘనుఁడౌ తా
నసహాయుఁడు ఘనుఁడో యది, నునుమలకుం బాఁయునే ఘనులకుం దక్కెన్.

శ. తెలుఁగట ! మీసంబట ! అది, నిలువనొరలెనట ! మీరు నేరుతుకొక్క
తెలుఁ, గౌరా ! తెలుఁగనఁగా, చెలగాల్ మాటాడు చచ్చి తెలుఁగేనుగునో !

తే. గీ. బలిర ! యీవ్యాత్రతెఱఁగెల్లఁ “పా” మీది
పందికొక్కలు బల” మన్న పగిదివోయె
పిరికి జమ బాసంబుట న్జ్ఞానాప
రియిన సామాన్యలోకు లట్లనగుగాక.

క. అని యెంచి వారు పద్దెము, లను గిలుకక మేము వానిలక్షణమును నే
రనిపోల్కి నవనమున జా, బును బంపితముంబ ! వారుపురపురఁబోకెన్.

* బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులు.....

నీ॥ అష్టావధానంబు నాచరించెదరేని యద్దానిమించి నెయంగలేమె
శతఘంటకవనంబు నల్పబూనెదరేని యద్దానిమించినెయంగలేమె...

† గీ॥ అన్యునిసహాయ మించుకయైనలేక, పృథ్వివధానమందు కెప్పుంగ
లేని, మీ సహధారణాశక్తి.....

♦..... తెలుఁగు మీసంబు నిలువంగ నపుడులేక. (20-8-11)

† మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయ ఃవిగారికి శిష్యా !
మధ్యమయంబగు తమ యుత్తరమందినది, “మీపరువును మాపుమాటను బివాబు
చొసంగినవాడ నమ్ముడీ” అని వ్రాయించినారు. వినండ్లకృష్ణమనం దేవదాసు
మునం దేహాపసుగా మారేమాట మీయేమగువును పాపినవో యాపసుము
మెపులముగా వ్రాయించినంగాని మీకుఁదగిన యుత్తరమిచ్చుటకు వీలులేదు.
కావున వెంటనే దయచేసి వైఖర్యమును వ్రాయంతురుగాక.—

21—8—11.

ఇట్లు, వివాకర్ణ తిరుపతికాస్త్రీ.

- క. 'పద్మలు వ్రాసితిమి వి, ద్వంద్వ గూఢెట్టి మనము పలుచనగా వా
గ్గం షుటు గొట్టి'రని లో, గుర్తుకొనం దొడగె రంట ? కొప్రపుసాముల్.
- క. 'మును రామస్మృతులకుఁ జ, క్కనిపద్మెమ్మలను వ్రాసి ఘనతనొసగి రి
య్యనవున మనలం జూచిరి,'యని లోలో నగచిరంట ? యాత్రంపుగవుల్.
- క. అనుకొంటి మేము వీరికి, ననపద్మపు ఛక్కి- వచనమైనా వ్రాయం
జనద, యది గాఢమైతెరి, బనుపడుచు యుక్తమునుచు బదపడి జననీ.
- క. కాని యిటు మొదటి మోజన, మానసమునఁ దవులకున్ని మఱి యాధాటికొ
బూని లిఖియింప మైతిమి, దానికె యక్కపుల కడఁది రెట్టిబుద్ధియొక్క.
- క. తగినంతగూఢగతి మే, మగుపఱచిన వీరకన్ధ మగుటెట్లటు వ్రా
యగె నర్థము తముగోరగ, నగరాజకుమారి ! వీరి నగరా ? విజ్ఞుల్.
- నీ. అట్టి యనన్యాయములన, "మాకునిత్యమియ్యవియె కుంర" కటన్న దెవరుజనని?
ఒక్కరో? యిద్దరొక్కో? దేవులమఱిలి 'కెద్దు'లంచనకొన్న దెవరు జనని?
"లాలుం"బనిన నేదో యవలికిఁ గని తెచ్చి యెలమి పడ్డించిన దెవరు జనని ?
సభ "నాతో"బ్రవ్వా"చదున "నీతాత" లోనవుపగ్రసంగము నేని రెవరుజనని?

గీ. వారిలో వారు గారొ కొప్రంపువారు
కాక యుండిన గీత మెక్కటిన స్మృత
మయ్యె వీరికి? నీలాటి యభిముఖభము
నెఱుంగని యమాయకులు మీసలెత్తనేల.

- క. ఇది యిట్లు లండె మాజా, బది వారికిఁ జేరె మరల నలవార్జాబుడ్
గురురుచుకొను నీలోపలఁ, బొదలిన నేటిొకవిశేషమున్ విను మంబా.

(మ॥ రా॥ రా॥ ఏకా రామయ్యపంతులుగారింట విందు)

- ఉ. ఇంతకుమున్నె విందనుచు నెల్లబుధుల్ విన రామయ్యార్కు డే
నంతసమానియో పిలిచెఁ జట్టన, నాడె నియోగివైదిక
స్వామియై రెఱ్ఱబాటెఁ గొనసాగని యాసనచర్చకోట్రి, ధీ
మంతుఁ డితండు మున్ననినమాటకు దాటక నచ్చి చెచ్చెరక.
- ఉ. నేఁ దరుదెంతుమన్న సుడి నిక్కమొనర్పఁ డటంచుఁ బిల్చి మో
మోడిన తోపు గన్నడగ నొయ్యన నయ్యనఘండు వోయె"బోఁ
గూడదు కూడు" నంచు నొకకొందఱు దందడిఁ జర్చజేసి రా
పాడి గడింప "కేగుటయె బా" గనె చెంకన నిర్విశంకుడై.

ఉ. విం దనుకూలమై జరిగె విందున లోప మొకింత లేద, యెం
దెందులలేని మంచి దని యెంచిరొ యేమొ, మఱొక్కపంక్తి మా
కుం, దమవారి కందఱుల గొండొక పంక్తియొ గాఁగ నేరుపా
టుం దగఁ జేసి రయ్యది కడున్ సుఖ మిచ్చె ననేకభంగులన్.

ఉ. పట్టరమాల్ బుజమ్మువయి బాలరవిప్రభ లీనఁ బంక్తికిన్
రాట్టయి యగ్రపీఠమున రాజిలెఁ గొప్పపుసుబ్బరావు, బల్
దట్టులు మందపాటికులభస్మఁడు లోనగువార లాతనిం
బట్టి కృమమ్ముగా నతనిపంక్తి నెసంగి రభంగుగస్థితన్.

తే. గీ. జరిగె నారీతి పెండు పృశస్తగరిమ
భోజనానంతరమ్మున నోజఁ గొంద
తేగుచెంచిరి వారు కోటిశతగ్ర
తాస్త్రియుఖులు పదపటిచర్య వినుము.

మ. చిలుమామిళ్ళకులుండు యోగ్యుఁ డలక్షీపూర్వ నారాయణుం
డుకున్ రిన్ధవిరుండు పచ్చెనట కుద్యోగిత్వమైతిన్, ధురం
ధనులై తక్కినచుట్టలున్ మఱియనుం దమ్ముంగల రొప్పు భా
స్వర మయ్యెన్ దగుపాటిగా సభ భవిష్యచ్చర్య సూచించుచున్

కా. ఏకారామయగారితమ్ములట ! నీ, యే, నీ, యలై న్నిడరీ
దాఁకన్ పచ్చినమేటియట ! మఱి యా ధన్యుండు తాంబూలముల్
పీకన్ గొన్ని ఫలమ్ములుం గొని సభన్ పీక్షించి తాఁ బంచె; నా
పోకల్ గొండొక వర్జనీయును లనంబోయింజమి కాంకరీ!

ఉ. ముందు భుజంగరాయనృపమూర్తికొ, కొప్పపుటయ్యకో, ఫలం
బందగఁజేసి యాపిదప నన్యులు బందుల కిచ్చి మీఁద న
స్పందిరకీర్తి కంఠిజనిభాస్వరు డా నలమేటి కీయ నా
విం దతఁ డందకే కడు వివేకి మమున్ గరసంజ్ఞఁ జొపుడున్.

ఉ. రామయగారితమ్ముఁ డలరాఁడియోగ్యులఁ బొల్పువాఁడు సు
శ్రీమహితుండు లక్ష్మీనరసింహ సమాఖ్యుండు మా కొసంగఁ ద
ద్ధీమహితత్వమేమి, మఱి తేకుపయేమి మది స్తుతించుచున్
ప్రేమ ఫలమ్ము వెంకన పరిగ్రహణం బొనరించెఁ గ్రన్ననన్.

చ. తిరుపతి పుచ్చకోక యొకతేకువ దాని ననాదరింపఁగాఁ
గరము మదిఁ దలంచి యటు కర్జమునఁ గుళలత్వమునఁ, సం
తరమునఁ దత్ప్రదాత యది తా గ్రహియించె నొకింత చర్చయుఁ
సరసముగా నెసంగె నది సభ్యు లెరింగినదే మహేశ్వరి!

ఉ. రామయగారికిఁ మఱియు రామయతమ్మఁడుగారికిఁ గడుఁ
ధీమహితత్వమందునను దేకువయందును గల్గువారకుఁ
మామదిఁ జర్చ సల్పుచుఁ గ్రమమ్ముగ వచ్చినతోస నింటి లే
మేమియొ చెప్పికొంచుఁ దగ నేగితి మానిసి వోయె నీగతిఁ.

చ. వెలవెలవోయెఁ జుక్కలు వివేకవిహీనులమోములట్ల ని
ర్మలసలిలాశయంబులు ప్రిమాద మెఱుంగని వారి మానసం
బులబలఁ దెల్పి మీఁకె ఘనపుణ్యులు వైదికులు నియోగులుఁ
గలిసి యొసంగునర్హములు గైకొనుచుండె దివాకరుం డొగిఁ.

మ. అది వర్ణర్తుగాన మేఘపటలం బావంత దన్తప్తఁ గో
విదమాన్యుండు దివాకరుండు తనగోవిన్నూర్తిచే జ్ఞానిదు
ర్మదముంబోలె నపాకరించి నుటవప్రఖ్యాతి యవ్వేశకుఁ
గదియఁ వెల్లెదొడంగెఁ గాకవిత్తుల్ గ్రాసార్థ మజ్ఞాదఁగఁ.

క. తరువాతఁ దనదు సొమ్మగు, “గురుతరలీల” యనుపదముగొని పద్యంబుఁ
బురపుర లిఖించి మీసము, స్మరియించుచుఁ గొప్పరంపుచతురుండుపెలుచుఁ.

ఉ. * పత్రిక సంపి యప్పుడును బద్యము వ్రాయక యుత్తరించు మా
పత్రికఁజూచి “వీర్చనకుఁ బద్యము వ్రాయమిఁ జూడ, నేటి కీ
యాత్రము మీరు మాకుఁ గవులేయని తోచురు మీరు తిట్టినన్
శత్రుత్వ మాకుఁ బుట్టదను చందముగా” మదిలోఁ దలంచుచుఁ.

* మహారాజశ్రీ తిరుపతివేంకటకవులు.....చ|| గురుతరలీలచేపె సభ
గుర్వంగ సుంటిమి గాని, భానువా! సరమున దక్క రాచెనరు... ఆశుకవిత్వశతాన
ధానముల్! విరచనసేయరావలయు, నెంటునె, మేమవి యాచరించి ధీ! వరసభ
మీపృతిజ్ఞ దెలుపం గలమీసము దీయఁజేతుము...”

గుంటూరు, }
22-8-11. }

ఇట్లు,
కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ, శతానధాని.

కి. పదపడి*పదనమే వ్రాయుచు, దుదిదనుకం బలికలకుఁ దొడగఁగఁసుకవుల్
పదుగురుగల సభ'యన న, పైజలోరాయివడి వ్రాత లెల్ల సురిగఁగఁ

క. *తతిమితతిమి మనుమా కు, త్రరములు లిఖియించు నతని త త్రమాపై
విజిగి సురిగి కరిగెనా? యు, త్రరమే వచ్చుటకు మిగులదడవైపోయెఁగఁ.

గుంటూరు, 23—8—11.

* మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంటసుబ్బరాయశర్మగారికి. అయ్యా...
మీసపు బద్యమున కర్థ మేకారణముననో మీకుఁ దెలియలేదనుకొనియెదను...
తెలియజేసి పెద్దలనడుగుఁడు... (4) ఈపత్రిక పరిష్కారము కాకపోయి
నను మీయంతట మీరు పురస్కరించుకొని వివాహము దిగుటచే నయ్యది యిం
తటినుండి మీయెడలఁగూడ నిర్వహించుట కంగీకరింపక తప్పినదికాదు... (9)
మీరు మాకుఁ దెలిసిన యంశములలో నేక దేశపక్షిష్టులు మాత్రమే యయినను
మిగిలినవి మిగిలినవిగాని నా నవ్యగింతుమే యనుకొనుఁడు రేపికి నొక రాంధ్ర
భాషాపైక దేశమున గ్రామ్యభాషయందుఁగాని నిత్యగింతుపాఠశాలబద్ధసాధాన
కవిమార్గమునగాని యన్యత్రఁగాని మమ్ము బయింపుడని కాలుద్రవ్వినచో
మాగ్రహారమునకు నొడబడవలసినదేనా! అందులకుఁ బ్రాజ్ఞులు సమ్మ
తించవలసినదేనా! మాకుఁగల శక్తులలో నేకైక దేశమున నంతో యంతో
యెంతో యెఱిగినవారెల్ల మమ్మెదింపఁ దగువారేనా! కాంతం పాపం...
(12) ఈ వ్రాతవలనఁ దెలుఁగునేని మీకు నవ్యగింతుని యనుకొనకూడు..."

గుంటూరు. 27-8-11.

♦మ|| రా|| రా|| కొప్పరపు వెంటసుబ్బరాయ శర్మగారికి, అయ్యా,
(1) జూరు "అని 25 వ తేదీని మేము వ్రాసిన యుత్తరమునకు 27 వ తేదీ
11 గంటలకు మీ రిచ్చిన జవాబు అందినది...ం. సభ ముందు మీరే చేయ
వలెను ముందుత్తరము వ్రాసి యుద్ధానానుకంపిత్వములకై కాలుద్రవ్వినవారు
మీరుకాని మేము కాము...ర' మా విషయమై మీరును 'మీ విషయమై మేమును
నవధానపు పేర్కాటులు చేసికొవలసినదేకాని యయ్యది సభ్యుల లేర్పాటుచేదగినవి
కావు. ఉభయులచే నేర్పఱచికొనబడిన సభ్యులు న్యాయాన్యాయములును రసా
రసములును దారితవ్యములును విచారింపదగినవారు మాత్రమే. ౫. ఈ విష
యముల కంగీకరించుచు మీరు సభ సమకూర్చుడు, లేదా మేము సమకూర్చు

క. లలి“బాబాసందడి మం, గళ నూత్రము మఱచినట్టు”గా సభకై ముక్
గిలికిన రవివాసర మా, పలికిక జని వచ్చె సోమవాసర మంతక.

చ. సభయగునన్న యాదినము సందడిగా జను లేగుదేర రా
సభమయి పోయె నెచ్చెడల సందుల గొందుల పంటపూటియిం
డ్ల భరముగా జనుల్ విడిసి “డాబులు డాబిరి యేలనేయర్
సభ” యని కొప్పపుంగవుల సారెకుఁగేరఁ దొడంగి రంచికా!

సీ. పుట్టదిట్టములేదుపో? నిల్చుటెట్లు కొప్పరమందుఁ బలుమాటు పలుకువారు
తన్నుఁగఱులబల్మి తనయున్న తిని నిల్చు నెంతదన్నునటంచు నెంచువారు
తన్నునుబండలే తన్ను వంచననేయు నవసరంబైనప్పు డనెడువారు
నేల విడిచి సాము లేల్లాకో? యొకచోట నంతలోనే యుండక నెడివారు

తే. గీ. వింధ్యగర్వం బగస్త్యునవంధ్యమహిమ
మగ్గడించి యిసీ! యని యెఱుఱువారు
హంసకాకచరిత్ర మిష్టందఱును
స్మృతికిఁ దగిలె నటంచు పచించువారు.

దము...రా. జరూరిని వ్రాసినను వెనుకటివలెనే ఆలస్యముచేయక రేపు నూర్యో
దయమునకుఁ దప్పక జవాబు పంపవలెను.

ఇట్లు
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

ఉదయం 8 గంటలకు 28-8-11, గుంటూరు.

అయ్యా! ఈ దినమున సభ తప్పక జరుగునను మీ ప్రకటనను బురస్కరిం
చుకొని యనేకు లనేక గ్రామములనుండి వచ్చి నిరీక్షించుచున్నారు. వారిని
వృధాకుల నొనరించుట యుచితముకాదు కావున నవధాన సభావిషయ మేమయిన
దియుఁ బ్రకటించి వారి సందియము తీర్చుడు. మా యుత్తరమునకుఁ బ్రత్యుక్తి
రము రాకుండగనే మేము ప్రకటించుట యుక్తము కాదుగదా?

ఇట్లు
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

మ. ఒకటే తైలిగ నొక్కటే ఐడిగ నోహో! యంచు గవ్యగ్రణీ
ప్రకరం బెంచుగ నంచ యేగె, నటు “రార”వృత్తు కాకంబు ము
న్నొకతీ, రావయి నొక్కతీరు, పయినెన్నో తీరులై డస్సి, నూ
టొకయనమ్ములు చూసి కాదె తరణం బొందెన్ మరాళపరిభుక్.

క. అని పూర్వగాథలెన్నుచు, మనమునఁ దమపడిన శ్రమకు మతిమతి పినువుం
గనుమఁ దిరిగిపోనెంచుమఁ, బునఃపునశ్చోజనలకు బుద్ధి చోనుపుచున్.

ఆ. వె. కొండవీటిసామిదండ సుండెడిలేడి
కొండతీనికూతు గుట్టుమునకుఁ
దలుచు భయముచెంది దండంబులేడుచో య
ద్దానితోడఁదెనఁగు తలఁపు గొనునో!

తే. గీ. సింహగమనంబు సేర్వంగఁ జిన్నిలేడి
కెన్నిజన్మము లెత్తిన యేని గలదె!
పాల్యపాలకభావనంబున ముడుగఁ
దలఁచు టని యెంతయేనియుఁ దప్పడంబు.

జ. తనపాదములు మనమ్మున, ననయము మననమ్ము నెల్లనప్పటికిన్ దాఁ
గనికరము కరము గని దా, నిని ముర్చుగఁ జూడకున్న సేరము హరిదౌ.

జ. హరికిన్ హరిణమునకు సం, గర మది హాస్యాస్పదంబు గాదను నుం
డరు దానికేమి హరిణము, కరి నెదురుటె యంద మెట్లు ఘటించునటుల్.

ఉ. రంకువు శీఘ్రగామియని రాజులు పట్టపుటేన్లు వీడి గా
జ్యోంకము గాఁగఁ గైకొనిరె యక్కట! యేనుఁగుతోడఁ బోగ నా
జింకకు శక్తియున్నదె? ప్రసిద్ధికినై “యెదిరింపు” మంచు నే
కొంకును లేనివారు పురికొల్పినమాత్రిన యేమిలాభమా!

చ. అరుల కభేద్యమైన చతురంగబలమ్ములు గల్గుటేనితో
గొఱియలగొలఱుఁ డెదురుకోలు ఘటంపగ నెంచి “మీరలున్
గొఱియలతోనై రం”డనుమఁ గోరిన “సీ” యని రోసి, దానికే
“సరి”యని సిద్ధపడ్డ వెడజాబుపరాబుల దాబు లేటికో.

ఉ. ఇచ్చి పరమ్ము గైకొనరె యెల్లసురారులకు న్నిలింపు; లా
నచ్చరితుల్ మహామహు లనన్మదహరులతోగఁ బట్టి నా

రిచ్చినమెచ్చు లాగికొనుటేమి యపూర్వము! మెచ్చినంత నే
హెచ్చును దగ్గునుకొ పలవదే? తలదాటివపోక లొప్పన.

కా. దేవబ్రాహ్మణసృష్టులకొ విడిచి వర్తింప నియోగించి భూ
దేవుల్ వీడుదు రాలపోతు నది భూదేవాజ్ఞకుం దక్కిదు
ర్భావం బొతటి నూరకుండరుగదా, మైవచ్చుచో నెవ్వరిం
గావంజూతురె? కావలం బడఁవరె? కార్త్యాయునితురే.

ఉ. చెక్కినోక్కుచుకొ జనులు చేపఁగ ముద్దిడుకొంచుఁ బేర్చిమై
నక్కునఁ జేర్చికొన్న సమయమ్మన బాలుఁడు పాలు గోల్లుచుకొ
ముక్కు 'కటుక్కునకొ' గొలుక ము ద్దదియెల్లను మూలఁబట్టినా
యక్క! ఇదేమిగోరిచెడుగా" యనదోసమె? దాన రోసమే.

చ. కెంతతరప్రబంధముల విశ్వరూపములకొ రచించి కీ
రితి లగమెల్ల ముంచుచుఁ జరించెడి తిన్నతినంకశ్రేష్ఠుల
మతిచెడి కొవ్వొత్తంగవుల నాయకకర్తవ్యమతోడఁ బోరికొ
గురుకము పూనినా రని జనులొవిని నవ్వుచు రేమెగమ్మనకొ.

ఉ. అల్లిక చేమి సాలెపుట : ల్లరె? 'హు' ప్పని యూఁదునంతలోఁ
బొల్లనునల్లికలో సోగ బుద్బుదముల్ గద! దీని తేనుద్య
క్షల్లజుచి త్రమేరియు యథార్థము గా ముదమందు నే? యెటో
యల్లిన చల కాచనఁగ నం 'దనిమే' లను టొక్కమెచ్చొకో.

ఉ. మంగళివాని యద్దము క్రమమ్మున మున్నరచించినట్టివే
ముంగలి కీడ్చి పాతమును బొల్కుగ నప్పగఁజెప్పశిష్యుపో
ల్కిం గడు ధాటిగాఁ జదివి తేడల మెక్కడొ యొక్క టొక్క టో
జం గయితంబు నెప్పుట యశస్కురమే, సుకవీంద్ర సుత్యమే?

ఉ. విప్రపిన్నోదినంచి నెటు వేటొక వస్తువు లుండు నట్టురే
కొద్రపువారు నంచి నిడుకొందురు వర్ణన లన్ని చేసి, యా
శు ప్రికృతికొ రచించి రని శుద్ధులమాయికు లంద్రు మర్దుముకొ
సుపరిశుతుల్ గొహింతు రిది చూచిరి పట్టి రనేకు లెల్లడకొ.

ఉ. గుట్టిది బైటఁబెట్టుటకుఁ గొందఁతెలింగియు సంశయింతు రీ
చెట్టి నడంపకున్న నెటు చేటు దొలంగు? మహాకవిత్వవి

ధట్ట సుధాసధామకవి తానవతామరసాన నావచః
పట్టణవైభవప్రథిత బంధురసాధవిలాసలక్ష్మీకేక.

ఉ. జీవనమూడె మాకని వచింతురుగా కొకకొంద అట్టి వా
రేవగనైన జీవనము నీవయిఁ జేతురుగాక, కైత యే
కావలెనే? మఱొక్కగతి గానఁగరాదె? యమాయికాత్ములకొ
జీవికకై జగం బపహసించునటుల్ గితురింపఁ జెల్లనే.

చ. ఇటులాక కొంతమంది కడు నెట్లిదపుంగతి దోఁపనాడ న
పుట్టుమతు లాడుపల్కు లలపక్షమువారు సహింప “శేల యీ
కటువులు? కొప్పపుంగవు లిండులు వారల శక్తి మాదుఁ, డు
త్కట మసి, గోరతం బనెడికాభ్యయునం దగుపట్టు” నావుడుక.

ఉ. అప్పరమేశ్వరీ దయకు నాకరులకొ గదలించి నానిచే
గొప్పను గోరి గర్తమునఁ గూలి యెట్లో పము రాఁగడంగి యీ
కప్పలరావముల్ కొఱయుఁ గావని లోనఁ దపించి సొక్కుచి
కొప్పరపుంగవీరులను గోరతమే హింసెన్ని యెగులక.

చ. అనుటయు వారిపక్షపు జనావలి వానలయోడు పూర్తిగా
మనమునఁ బట్టియుంట మఱుమాట నచింపక యూరకుండ వ
చ్చిన జనసంఘమందలి ప్రసిద్ధులు కొందఱు కొప్పరంపువా
రిని గని కొన్ని మాటలను తెఱగఁజేసెద మంచు నెంచుచుక.

క. చనుచుండ వారిపక్ష, మృనవా రొకకొందఱాఁగి మొగి నేమేమో
యన మొదలిడ ‘మీరెవ్వరు? చనుఁడా, మేమిటుగ నటపఁ జనుచు’ ననుచుక.

కా. కాలిం దగ్గివ్వితి రూఢకుండెదలె? నంస్కారుల్ గగ మృంచు లే
జేలున్నా రలవారిఁ గోరికొనుఁ డావిద్యాంసు లేతెంచి మీ
మీలోపమ్ముల నేర్పరించెదరు సామ్రే మ్మేరి కెవ్వారికికొ
వీలో తెల్పెద రీనుడికొ వినఁగ నువ్వి క్లూరెడికొ లోకముల్.

క. తిరుపతి యెట్టిదియో? కొ, ప్పరమెట్టిదియో కవిత్వభం మెట్టిదో? సం
స్కరణం బెట్టిదియో? ధ, క్కరణం బెట్టిదియో? తెల్పఁ గల రవానల్.

చ. పరు వెటువంటిదో? చెఱుచు బాసయు నెట్టిదో? లేశమేని సం
స్కరణము పూజ్య మయ్య సరిగంగలనాడుట యెట్టిదో? సమ

స్ఫురణకు నాననమ్మనెడఁ బోరెడిధీరత లెట్టివాఁక్కొ ? వి
ప్రము లొసంగు నెట్టిదియో? సత్కవితాపనితాపనోదముల్.

ఉ. కోరిక యెట్టిదో? యచటఁ గొం కదయించు యెట్టిదో? పరి
స్కారము లెట్టివాఁక్కొ ? మమకారము లెట్టివా? యంతఃబోక ధి
క్కారము లెట్టిదో? పయివికారము లెట్టివా? బాగుబూ రలం
కారము లెట్టివాఁక్కొ ? యధికారమెట్టిదో? కారమెట్టిదో.

ఉ. సాగము లెట్టిదో? పయి ససారము లెట్టివా? కాలుద్రవ్యర్థం
కారము లెట్టిదో? పయిఁ జకారము లెట్టివా? యంతలో దభ
క్కారము లెట్టిదో? మఱి నికారములెట్టివా? పిమ్మటం దిర
స్కారము లెట్టిదో? సారిఁ బోకారము లెట్టివా? కాటు లెట్టిదో?

ఉ. నీరము లెట్టిదో? తిరుగు బేరము లెట్టివా? పిమ్మట న్నమ
స్కారము లెట్టిదో? పయిప్రకారము లెట్టివా? యాపయిక్ పష
టూరిము లెట్టిదో? పయి నకారము లెట్టివా? మీదు మీదు నా
కారము లెట్టివాఁక్కొ ? నుడికారము లెట్టివా? వైరమెట్టిదో?

ఉ. హరము లెట్టివాఁక్కొ ? వ్యవహరము లెట్టివియ్యొక్కొ ? యాచమ
త్కారము లెట్టివాఁక్కొ ? బయికారము లెట్టివియ్యొక్కొ ? పైబహి
స్కారము లెట్టివాఁక్కొ ? యుపకారము లెట్టివియ్యొక్కొ ? యాయహం
కారము లెట్టివాఁక్కొ ? యుపకారము లెట్టివా నేర మెట్టిదో?

ఉ. పారము లెట్టివాఁక్కొ ? పయివారలకూరత లెట్టివాఁక్కొ ? స్వీ
కారము లెట్టివాఁక్కొ ? గుణకారము లెట్టివా? చుట్టునున్న పా
కారము లెట్టిదో? పయిలకారము లెట్టివా? చాటు చాటు స
త్కారము లెట్టిదో? తెలుపఁగాఁ గలవారలు పండితుల్ గదా.

చ. కవి యన నెట్టిదో? కవిత గా దగునెట్టిది యెట్టిదో? వృథా
రణము లెట్టిదో? కవుల రాపము లెట్టివా? సత్కవీశ్వరో
త్సవచరిత్రము లెట్టిదో? బుధత్వ మెట్టిదో? యేరి కేరికి
శివ! శివ! నామ్య మెట్టిదియో? చెప్పఁగలారు బుధోత్తముల్ గదా.

చ. ఎవడును నేరు నొక్కయెడ నెల్లరు మెచ్చఁగఁ గూరుచున్న నొ
ప్పువునొకొ! యేరికిం దగదో? యక్కట! శత్రులు పట్టి చూచి “పి

ర్కపు, లలవారలో, కవులు గాఁ దగువార ” లటంచుఁ దెల్పఁగా నెవరితరంబు? పండితకవీంద్రులు దక్క జగత్త్రయమ్మనఁ.

ఉ. రా మనిరోక్కొ! పండితులు, రమ్మని కోరనెలేదో? సద్యశః కాములు మీరు వారిపయఁ గాలటు ద్రవియ పేక్షనేయఁగా నేమి! పృథాగ లోకమున కింత పరిశ్రమ మేల పెట్టినా? రీమెయి నూరకుంట తగునే! యని కంకెద మంచు బోవుచో.

ఉ. ఏమిది! యీ జనంబునకు నింతటి పక్షము వారియందుఁ దన్నామము వీరి కింతగ మనమ్మున కెక్కఁగ నేల! కొఱపున్నామము కోపపాత్రయుగ నాటగ నేల! స్వదేశవాసు లకప్రేమముగూడఁ గన్నడ దరిపొకరమ్మును మించి రీ పృజల్.

చ. అని మనమందు నెంచుకొని యడ్పలి పక్షపువారు “మీరు పచ్చిన పని చూచిపోవుటకుఁ, జెప్పెడిమాటలు నెద్దమాట, లేర్లును లయి మీకుఁ గట్టములు గప్పెద? రింతటి కంతశోషకుంబని గనుపట్ట” దంచు నుడువఁ; “ బని లేనిదె పచ్చినారమే.

మ. కవితావాద మటన్నఁ జూచుటకునై కష్టించి యీసత్సభా సువిశేషంబుల నాలకించుటకు నచ్చోనుండి యిచ్చటికిఁ జననత్వముల వెచ్చఁబెట్టుకొని రాఁ జన్నే! పృథాసాంకృతి స్థలిలో నించిన పత్రికలో గని యథార్థం బంచు నూహించుచుఁ.

మ. అనిగా మీరకి వ్యాఘ్రముం గదుపులా గంతంత మిట్టెక్కి నెమ్మదికి న్నెమ్మది దిక్కి మీసములపై మాత్యర్యముఁ గరిక్కి సాగవ యంచుకే దల గుక్కి పాటుకపులఁ గన్నోఁ జనక రాచ! యేమిది! మీపూనిక యెందు డిందె! ” నని పేర్చిన్ బల్కుఁగాఁ గూడజే.

చ. అడిగెద మేము మీ; మృదుగుఁ డట్టులె మమ్మును మీ, రటన్న చెన్నదమి యదెట్టివో! కపటపద్ధతు లుద్ధతు లెట్టివొక్కొ! యాగడబిడ లేమి యయ్యెనొక్కో? కా లలు ద్రవియ టాచిడ కేగెనో! మడమలు దొక్కి మీసమును మట్టునడావదు లేడ డాగెనో.

ఉ. “మీసము” లంచు మీసములమీదికిఁ బోవుటెకాక వారియధాసనమందుఁ జేరుటకు నాసన మూఁఘటె కాక యెన్నియో

దోసపు బాసలక గిలికి తుండుడు కండుటె కాక పై రసా
భాసము చేసి పాటు టిడి భావ్యమె కొప్పరపుంగవీశ్వరుల్.

చ. సమరము చూచి భేదరులు సంబర మందుట యెందు విందు మ
య్యమరులువోలె సభ్యులు జయాపజయార్థులు గాక వారు పృ
శ్నము లిడ నెవ్వ “రథుండు పసక గనుఁ డడైద” మంచు వారు స
కృమముగ వ్రాయ నందులకుఁ గాక పరాక్రములైతి రేటికో.

ఉ. సుగ్రదై నఁ టాంబనేయుఁ డొక గుద్దును రాజుఁ బట్టి మూర్ఖమై
నద్దివిజారి జాతి లెలి పంది “బలీ” యని మెచ్చెనట! యా
నుదికి నంజనానుతుఁడు సుంతయు సంతస మంద “కాగ! నా
గుద్దురుచిక్ పచించు టానఁగూడెనుగా!” యని వంచె పక్త్రమున్.

ఉ. “మీసము” లన్న “జు” ట్టనుచు మిమ్మును వా రన వచ్చుఁగాడ! యే
వానియు లేనివారియెడఁ బంతము పాల్జ్ఞుల లేల? మీ రసా
భాసపువ్రాత్రయే తెలుపుఁ బండితదూగు లటంచు; స్వభా
దోసము మీది, మీరి క నొదుంగక చేసెడి జేమి కైసరుల్.

చ. “గురుతరలీల” పద్య మది కో! యని యార్చుచు నుండె మీరె పై
బరు విడుకొన్న వారలు సభం జొనరించుటకంచు, నేల యీ
పిటికితనంబు నెప్పుడని చి ట్టడుగకొ నలె” నంచుఁ బోయి కొ
ప్పరపు కవుల్ కనంబడక పచ్చిరి వా గ్మముఁజూడ నంబర!

చ. అపు డొకచోట విందునకునై చనియుంటిమి మేము మా నివా
సపదము చూచి ‘వీరలును జాతిరొకో!’ యని యాడుకొంచు ‘న
ట్టిపనియు నుండునే!’ యనుచు, డీకొని కొట్టెడినేనపోక్కి న
య్యపరిమితప్రజానిచయ మయ్యెడటి చనుడంచె సంతటన్.

శా. అందుక గొందఱు బ్రాహ్మణుల్ మఱియు వైశ్యశ్రేష్ఠులుం గమ్మనా
రెందుం గన్నడి రిందఱుకొ గవితకై యేతెంచుటంజేసి యం
దం దించించుక గోష్ఠి గల్గు టనుమేయం బయ్యె నోయంబ! మే
మెందు స్మృ న్దనియుండ మిందఱను దాద్యగ్రక్తిసంపన్నులక.

ఉ. నాలవజాతీయందలి జనంబులు తూర్పున నుండు గాని యీ
నాలవజాతీనేలు పయి నాగరికత్వముమాట కేమి వి

ద్యాలయులన్నఁ బ్రాణముల నర్పణ చేసెడిపాటిభక్తులుం
జాలఁ గలారు కమ్మకులజన్మలలో శతముక సహస్రమున్

ఉ. వారలు నన్యులుం గడు నవాఁగ వీధికి రెండుప్రక్కలకై
బారులు గట్టి నిల్చి యిట వచ్చుట, కొప్పొపువారిఁ జూడఁగాఁ
గోరికతోడ నేగి తమకుక మఱి వా రగుపట్టమిక్ వృథా
యై రహి నిండ్లకుక మరలు టాదిగ నొండొరు లాడుకొం చొగిక్.

శా. అయ్యా ! తిర్పతివెంకటేశ్వరులు ! మే మత్యాశమై వేడ్క మీ
కయ్యంపుక సఫల జూడ వచ్చితి మిటక, గా ల్లివివినా రెవ్వరా
యయ్యోల్ మోమును జాటు నెట్టి దింక మా యాయాసముల్ వ్యర్థమే
యయ్యోశ, వచ్చినతోగిన బోవుదుమొ? లేదా, యందుమో? తెల్పుడి!

చ. ఎఱుంగుమ మేము 'కొప్పర' మదెట్టిదో? వారిని జూడ రాము, మి
మ్రొఱుంగము మీదపొత్తముల నింపనలారు "సాత్తోలు" దక్క నేఁ
డరసతి మగ్గు భస్మము భవాదిగ; మూరక ఈ మృతుండుకో ?
దిరిసెన మిచ్చి నందులకుఁ దగ్గఱలం బొసంగం దలంతునో?

చ. అనుచు ననేకభంగుల బనావళి మాపయిఁ గల్గి పేర్చుముకై
గనుపడఁజేయుచుక, బలుకఁగా నపుడేము వినించుసౌభ మొ
య్యన డిగి నాటకాయమునం దొక పేటినధిక బొనర్చి నే
ర్చిపగతి వారికిక గలుగఁ జేసితి మగ్గుల మైన మోదముక.

సీ. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరులఁ జూచితి' మండు బలుమాటు సంపదపడెడివారు
ఉయ్యెత్తుగా లేచి యొక్కదండముచీలఁ బడి నమస్కారమృ లిడెడివారు
కొప్పొపువార లీగొడవఁ దెచ్చుట మేలె యయ్యోబో! యనిపేర్చినాడువారు
కయ్యంపుసభఁ జూడఁగలభాగ్య మింక లేను వారుపాటిరటంచు చూచువారు

గీ. పాణి కేమి యొనర్తురు వారికున్న
సరుకు నెఱుంగ మెయని చర్చనలుపువారు
ఐనచోఁ గాలు ద్రవ్యనేలనెడివారు
అడుగు మవ్వారి నటలేగు మనెడువారు.

ఉ. అన్నిట వీరిదృష్టిని శతాంశము వారలుగారు దడ్డడక
దున్నకవిత్వమందు పలఁతుల్ మనవారలె యాడు, రండు; నే

మున్నది దానిలో ననుచు, నుండిన దేదియొ యున్న దంచు, నా
తెన్నొకకప్తమే యను, చుదీర్ణతరమృగ వాడులాడుచుకా.

ఉ. ఏమియు రానివార లేటు లేది యొనర్చిన మంచి దొ, సుధీ
గ్రామణు లట్టొనర్చునెడ గ్రాంథికు లొప్పురు సాగఁ దీతు రిం
తే, మనవారు వోలె నలతిర్పతివేంకటపండితుల్ వచ
స్తోమము జార్చ లేరె యది దోసముగాఁ దలపోయ కుండుచో.

ఉ. జార్చురుగాక నో రెటులొ చయ్యన, నొయ్యన నట్లె పద్దెముల్
గూర్చురుగాక వీరు “చెవి గోసిన మేకల” పోల్కిఁ జాలనే
పార్చరే ! డయ్యరే ! యుభయు లంత బలాధ్యులె? దేహదార్శ్యమం
దేర్చురు కొప్పరంపుఁ గవు లీకవియుగ్మము నొక్క వ్రేల్పిడికా.

చ. అనునెడ దేహదార్శ్యమనకా యలవారలు గాలు దగ్గివి? రి
ప్పనియెడ నేను జాలనొకా ! పాండితియన్న భయమ్మ గాని వీ
రిని మఱి వారినిం గలిపిరేనియు నాబుజ మొక్కటే సుఁదీ
పనిఁగొని యాఁపు నం చొకఁడు బాహుబలాధ్యుఁడు పల్కు నల్కమై.

క. అని వారి వారికిఁ దోఁ, చినగతిగాఁ “బిచ్చపాటి” చెప్పికొనుచు భో
జనపుం బనలకుఁ జని మఱు, దినమున నటనుండి బయలుదేటిరి వారల్.

చ. నెలవును వ్రాసె స్కూలునకుఁ జెచ్చెర సంకటశాస్త్రీ మున్నె, యీ
కలహము దేలునంతకును గాల్గదలింప నటంచుఁ బంతముం
గలిగి వసించె నవ్వరిని, గయ్యపుసంగతు లాలకించి శి
ష్యులు మఱి కొంద యొడకుఁ జొడఁగ వచ్చి తనుకా భజింపఁగకా.

చ. సరసులు యోగ్యు లౌజనులు సంతతముకా గవితాదరమ్మమై
నెరఁగుచు వింతులన్ దనిపి యెంతయు గౌరవ మాచరింప న
ప్పురి మది వాసమై యచటిపూజ్యులకుకా దలలోని నాల్కయై
తిరుపతి యప్పు డప్పు డగుదేరఁగ, వెంకన యుండె నయ్యెడకా.

కా. “అనీమాంత మొనర్చి గాని విడువం దానెంకటేశుం” డటం
చానీమకా జనులెల్లఁ జెప్పికొన నిత్యమృతా గవిశ్రేణి కెం
తే సంతోసము గూర్చుచుకా విమతు లంధీభూతచేతస్కులై
యీసుకా జెంది కృశింప మూడునెల లందే యుండె నుద్దండతకా.

ఆ. వె. మొదటఁ గాలు నెట్టినది యల్ల * శిష్టా హ

మామదాయ్యగేహనీవు, యవటి

నింబభూరుహంపునీడ సాక్షాత్కల్ప

పాదపంబునీడ గాఁదనరై

ఉ. చాపలు నిండి బల్లలకుఁ జాలి రజఃకణికీలితంబు భూ
మీపద మాకృమించి పయిమిక్కిలి వీధికేదాఁకి గేహపుం
దాపున నున్న యన్యసదనంబుల ప్రక్కల నిల్చి సారెకుఁ
శ్రీపతి వేంకటేశ్వరులు చేయఁపనింగము విందు లెల్లరుక.

హ. అంబా ! నింబము నీనివాస మదియో? యభంగిసానునశా
ఖం బచ్చో నెపు డీపు పొల్చుటది నిక్కంబే, భవత్సాక్షికం
బుం బూజ్యాశయసాక్షికంబు నగుచుం బొల్పరుగత్తత్సభా
లంబంబా కవితాప్రసార మది యేలా నొక్కి వాక్యించుటల్.

మ. ఎటు నీభక్తులవాఙ్మధుద్రవము లందేపారె, శత్రురజం
బటకుక వచ్చి మనంబునందు నెటు “ఘీ” తావారి, లాకొప్పపుం
గటువాక్యముల కెట్లు వా రురక దుఃఖం బందువా, లెట్లుగా
గుటకల్ మ్రొంగెడివా? నీమది యెటుంగుక, జెప్పఁగా నేటికిక.

ఉ. ఐనను శాఖ బాధ కయి యావలికిం జని తప్పుచొప్పులక
బూని యవాచ్యముల్ గిలికి పుచ్చియు నెమ్మన మాఁగ లేక మా
వై నెనరున్నయట్టులుగ వచ్చి రసం బది గోరిలి పోవు వా
రెని యథార్థముం దెలియునెల్లరు నీవును డాఁగుంతురే?

చ. ఎలమి పచించి తీరనలె నీకవటాత్ములసత్స్వభావ; మీ
యలఘుల శేమ శత్రువులమై మఱి మాపవనంబు లెట్లు వీ

(గుంటూరినుండి బయలుదేలు సమయమునఁ జెప్పినది.)

*సీ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని కొండకు నీకు భేదమే కనుకట్టలేదు తల్లి, శ్రీవై
లమల్లేకు శిఖరమ్మనకు నీకు భేదమే..., మధురమీనాక్షి వేశ్యవ్రలికిని నీకు
భేదమే..., కాశికావిశ్వేసు గర్భగుడికినీకు భేదమే... తల్లి, తే॥ గీ॥ ఎట్టి సుము
హూర్తమందుఁ దాఁగట్టెనొక్కొ, ఘనుఁడు శిష్టాహనూమదాఖ్యాక సుకవి,
అడుగు నెట్టిన దాది బ్రహ్మసభఁజేసి, పంపుచుంటివి నినువీడవలసేనేడు. (చె॥ గ)

నులకు రసాయనంబు లగునో? యవి జీర్ణము లైనవెంట లే
ఖిల కపవాదములో గిలుకఁగాఁ గరములో దిరుగాడు పెట్టులో!

క. ఖిలజనులవర్తనములకుఁ, జలయనితోఁక యని చెప్పఁదగమే? యలపా
పులతేమి నింబకుజధూ, తలసభ లని యెంతిచేసి దగు జగదంబా!

చ. అరులగువారి కిట్లు లెదయందలికుంపటివోలె నుండి యా
తిరుపతి నెంకఁజేశ్వరులు “తీర్థరులకొ బిలిపింపుడీ, సభన్
జరుపుడి మీసములో నెఱుకఁ జాలినచోఁ బెఱుకుండు” టందుఁ దీ
వరముగఁ చెప్పుఁ గొప్పరపువారిబడాయి కృమక్రమమమ్ముగొ.

ఉ. తగ్గి యిట్లులేనియును దప్పికొన న్యలె నంచు నంతటకొ
బగ్గలు వ్రాయు మాని తమపక్షము దుర్బల మాట నెట్టులు
న్నెగ్గ దటంచు లో నెఱిగి * నెయ్యతికుం గడు గూఢపృత్తివై
నగ్గతి డాచి న్నేహ మగు బర్హ మటంచు లిఖించుచు న్నెసకొ.

చ. పయికిఁ బొగల్బనాక్యములె పల్కుచు నప్పురమందె తీరికకొ
గయి కొని కూరుచుండిరి పృకింపింపైన మనంబు చంద మె

చెన్నపురి; లైబ్రరీ, గురువారం

*...నిన్న కొప్పురపుంగవులు నాపేర రివేసేల ఉత్తరం వ్రాసినారు, వివాదపరిత్రమను వ్రాసినారు. తమదోషము లేకమును లేదనియు వెం. కా॥ అన్యాయముగా గర్హించిరినియు, మొదలుగా వ్రాసినారు. దాని వైఖరిచూడఁగా వివాదము నుండి తప్పించుకొనుట కిష్టపడుచున్నారని దోచుచున్నది. అట్టి ప్రయత్నము న్నచో లెప్పుక మీరును అంగీకరింప వలెదెదము. ఈ వివాదసభలు కార్యకారులు కావు. నడుమ వారికి పండుపు, పోరాడువారికిన్వారికు శ్రేయము కన్పడదు, ఈ సభలలో తీర్పుతీర్పువారెవరు? ఎట్లుసాగును? “లోకోభిన్నరుచిః” తత్త్రాఽపి స్వస్వకక్షాభిమానోబలవాక్ బాధతే. వారు ‘చాలెంజి’ పృచురించినందుకు, కిషరామశాస్త్రి వరల పృచురించెను. ఇంతట నాగిన బాగుండునని నేను తలంతును నాప్రార్థన మిదియే. ... విభమునవైనను తగవును పుకొనుట బాగు. నేను వారికేమని సమాధానము వ్రాయుటకును పాల్గొనకయున్నాను, జవాబు వెంటనే వ్రాయించవలెను....”

నే॥ పృథాకరఁడు.

ల్లయెడల నెల్లరుండెలిసి “లావణి” రందు వచించుచుండు న
 ప్రియములు పూర్తిగా వినియు బీరము మానర వారు మాటలకా.

ఉ. అంతట వానిపక్షమున కాదరు వౌ కులప్పుడు “డక్కటా!
 యంతన తేలి పోవు నని యంపు మటంటిమి పర్యమల్లవా
 ంతటిపట్టు పట్టికొకా? యిప్పురి వీడరు కొప్పురంపువా
 ంతెం తలవారి ధాటి? కిపు డేమనుకొన్న మతేమి లాభమా.

మ. పులిపై చెడ్డను వేసి చెట్టుపయికిం బోనకా నెనకా దత్తుబ
 స్థలమందే యది పీట పట్టి యెటులూ సాధించుఁ గాదె పగకా
 దొలి నాలోచన చాల దియ్య నపు యెవో వార్యులు మన్నార మి
 స్థలఁతం బోకది “యేకు మే” కనెడిసామ్యం బయ్యె నెట్లోకదే!

ఉ. పాపము! “వారిదానూయ నారలలోన శతాంశమేనిఁ గా
 మోపము వారి” కంచు నతియోగ్యుఁడు కొప్పపుళ్ళేప్పుడెట్లు తా
 నోపిన యంశపట్టు మొగ మోడక చెప్పె; పృథాభిమానపుం
 దాపము నాఁడు మామదికిఁ దప్పించనమ్ముల నెక్కినీ దపహా!

ఉ. ఎంతటి దైత్యులుకా మజయు నెంతటిశక్తియు లేక యున్న ని
 శ్చింతక నాటి సర్వభ “సనేమిర వారల కా ననంబు మా
 చెంత ఘటింపఁ గూడ” యని చెప్పఁగ నేర్చునె? వేలు సీమ య
 న్నంతన భీతి పట్ట : లదా? కలదా? యిటుపంటిచేయుకా.

చ. ప్రియములు మొంతమంది పని పట్టితి మక్కట! వారిమందఁ మా
 అ మయితి నింపఁ కెంతటిపరాధిని? మూరక కొప్పురంపువా
 రి మొరప మిక్కతమ్మనఁ బొరిం బొరిఁ దగ్గఁగఁ జొచ్చెనే యుపా
 యముననొ పీటపైఁ బడునపాయముఁ బాయఁగఁ జేయఁగా పలేకా.

మ. * అని యోజించుచు నుండె నంప నోక వాఁ డాయీత్రునంగంబు నె
 ల్లను విన్నింప నభం బొనర్చి తగుపేలకా విన్ని నేయంగ ప
 చ్చినవా కెల్లరుఁ బ్రతికల్ వినుచు మంచికా కెడ్డ యోజించుచుం
 డునెడకా గొందఱు పచ్చి రయ్యెడకు నెట్లో యానడ స్సాగఁగకా.

---

* నిష్పక్ష పాత హృదయులును యథార్థపరిజ్ఞాతలును గుంటూరు పురవాస్త
 వ్యులు నగు నార్య సోదరులారా! కొప్పరపువారు ప్రతిజ్ఞా పూర్వకముగా

ఉ. పచ్చిరిగాని యాసభ యవార్యముగా జరిగె, సమస్తముకొ
విచ్చిననంటిపండుబలె విజ్ఞానదృష్టికి స్పష్ట మయ్యె “ని
పుచ్చర మెందు కీగతి గబాగబ లాడిరోకో?” యటంచు నె
న్నిచ్చినవారి దూతి “రిహిహి, యిహిహి!” యని కొంద జయ్యెడక.

ఉ. పనిగిని యుత్తరలో వినుచుపట్టున నాసభ నాగుపూన్ని వ
చ్చిన యలశీనివాసగుణిశేఖరువైఖరి “కొప్పరంపున

27 వ తేదీ ఆదివారమునాడు సభకు రాజలయునని ముందుగా మాత్రై గాఢదర్శి
వ్యవతిక్రవాసి, యందులోని యసందర్భములను చెల్పుచు మేము తరమియఁ
గా వానికిఁ దగు సమాధానము వ్రాయక యేవో కొన్ని యుక్తులతోఁ గొన్ని
యుత్తరములు వ్రాయుచు సభ ఆదివారము దప్పించి సోమవారమునకు మార్చిరి.
తుద కాదివారమునాటి రాత్రి యనేక గ్రామములనుండి విచ్చేసిన మహాజనుల
విఫలమనోరథులంతయుట యచితము కాదని మేమాదివారమునాడు వ్రాసిన
యుత్తరములోఁ గొన్ని పండితసమ్మతములైన నిబంధనము లుదాహరించి “యీ
ప్రకారము మీరు సభకూర్పుడు లేదా మేము గూర్చెదము అంగీకారానంగీ
కారములు రేపుదయమునకు చెల్పుడు లేదా మీరీయద్యమము మానుకొన్నట్లే
ప్రజలు దలంతురుగాక” అని స్పష్టీకరించినను దానికిజవాబువ్రాయక సభానిర్ణ
యదినమునందుఁగూడ నుదయము 8 గం॥కు మరల ‘రిమైండరు’ పంపినను దానికిని
నేమియుఁబలుకక చల్లగా నాదినమెల్ల దాటించి ఆమఱునాడు 29 వ తేదీని
మాకవసరము లేకున్నను మేము మరల “మీయద్యమము మానుకొన్నట్లే యని
తలంచి మేము కాకినాడ వెళ్ళుచున్నా” మని వ్రాసిన యుత్తరమునకును దగిన
సమాధానము నేమియు వ్రాయకుండటచే వారు సభను మానుకొన్నట్లు మహమ్మ
టికిని స్పష్టపడినది. పిదప సభమాటట్లు లుంచి మీ మా యుత్తరప్రత్యుత్తర
ములలోని సారాసారములును న్యాయాన్యాయములును ప్రాజ్ఞులమూలముగా
దీర్చికొని పిమ్మట విద్యావాదమునఁ బ్రవర్తింతుమనియు, ఇందుకు రేపుదయము
8 గం॥కు లోఁగా జవాబిండునయ్య 29 వ తేదీ రాత్రి 7 గంటలకు మావ్రాసిన
యుత్తరమునకు నేడు 10 గంటలకు ననవసరపు యుక్తులతో దానికిఁగూడ
నంగీకారమును చెల్పక “యుత్తరప్రత్యుత్తరములు ముగించుకొన్నాము” అని
వ్రాసిన యుత్తరమునుగూడఁ జూచి వారికి జవాబు వ్రాయట యంతతో

రసములయు త్రరమ్మ లని ప్రాజ్ఞసభాసనులగుడర్పచః
ఖను లని యెల్లవారలకుఁ గృన్నవఁ జెప్పక చెప్పె నొప్పుగఁ.

ఉ. ఏమిటి కాఁగఁగా వరెవో యెల్ల రెఱింగిన యుత్తరమ్మలకా
శ్రీమహితుల్ మహామహులు చేరిన సత్సభ విన్ని సేయుచో
నామహితుండు పొజ్జఁ డగునట్టిఁడు గావున వారితప్పడుం
బూమెలు కంపు గొట్టువని బుద్ధి గలంగినవాఁడు గానిచో.

ముగించుకొని ఆయాయంశములు లోకులకు శ్రుతపఱవఁ దలచి ఈనాటి
సాయంకాలము రిఘంటులకు శ్రీ ఫస్తుకంపెనీ నాటకశాలలో నుపన్యసించు
చున్నారము గానఁ దామెల్ల విచ్చేయఁ బార్థికులు.

గుంటూరు, }
20-8-11. }

ఇట్లు,
తిరుపతివేంకటేశ్వరులు, శతావధానులు.

పై నుదాహరించిన యాహ్వానపత్రిక ననుసరించి శ్రీ ఫస్తుకంపెనీ హాలు
లోనికి సజేకులు పౌరులును నితరులును నగు మహాజనులు నియమితకాలమునకు
మున్నే వచ్చియుండిరి. పదపది కాలేజీ ఉపాధ్యాయులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ మల్లాది
సంకటసోమయాజులవారి కోరిక ననుసరించి శ్రీమాన్ సంకటపురం కృష్ణమా
చాన్యలు బి. ఏ. ఎన్. టి. (వీరును కాలేజీ యుపాధ్యాయులే) గా రగ్రాసనాధి
పత్యమును వహించిరి. వీరు సంస్కృతాంధ్యములలో గ్రంథముల రచించిన
పండితకవినత్తములు. పిదప నాయాయా యుత్తరములు తిరుపతివేంకటేశ్వ
రులు వినిపింపఁదొడంగిరి. మొదట వెంకటకాస్త్రీగారు శ్రీకొప్పరపువారి
మొదటియుత్తరమును మాత్రము వినిపించి ఆనాఁడే 12 గంటలు మొదలు మూడు
గంటలవఱకును గోట్టలోఁ గంసాలులనుగూర్చిన వ్యాజ్యములో సాక్ష్యమిచ్చి
యుండుటవలని యాయాసముచేఁగాబోలును పదపది యుత్తరములను దిరుపతి
కాస్త్రీగారిని వినిపింపుమనిరి. తిరుపతికాస్త్రీగారు వినిపించుచుండఁగా, గొందఱు
పెద్దమనుష్యులువచ్చి యంతలో ప్రకృతసభ ముగించుటకై వెంకటకాస్త్రీగారిని
గోరిరి గాని రిగింత హేతువునుజూపి కోరనందున వెంకటకాస్త్రీగారందుల
కంగీకరింపరైరి. పిదప గంభీరముగాఁ దిరుపతికాస్త్రీలుగా రాయాయాయుత్తర
ప్రత్యుత్తరముల నుపన్యసించుచుండఁగా వేంకటకాస్త్రీలుగారు దాని నాఁప నుం
కించువారితో సహేతుకముగా మెల్లఁగా నుపన్యసించుచుండిరి. పదపది సభ

క. ఉత్తరముల తత్తములు, సత్తములకు నేవ్యామైన చందము గలవం
చుత్తముఁడు శ్రీనివాసుఁడె విత్తములకు సాక్షి యని వివేకు లెఱుఁగుకన్.

క. *కుచమర్దనాదిపదముల, రచనం బచరించు కొప్పరపువారి వచో
నిచయము గల పత్రికలకు, నచటం గల సభ్యుల సమందిరి పెలుచకన్.

నాఁపుడని కోరినవారు తామేదో మధ్య చెప్పుటకు నవకాశమిందని కోరిరి. అందులకును దుట్టతుడకుఁగాని పీలులేదనియు నప్పడేని యగ్రాసనాధిపతుల నడుగఁదగియుండుననియు వెం|| కా|| గారు బదులు చెప్పిరి. పదపడి యుత్తరములనెల్ల దిగుపతికాస్త్రీగారు వినిపించినపదప నెవరు సమర్థులో, యెవరుకాకో యెవరియుత్తరములు దురుసుగానున్నవో యెవరిపట్టివికావో, యెవరు కోరిన పరతులు పండితసమ్మతములో యెవరికావో, యెవరి నెనుకతీతపలన సభకాలేదో లోనగు నంశములు సభ్యులకేకాక సభనాఁపవచ్చిన యుత్తమపురుషుల హృదయములకుఁగూడ స్పష్టపడినవి. ఆ యీయంశములనే శ్రీ ఆగ్రాసనాధిపతిగారు తుట్టతుడనుపన్యసించుచు “మీసములపద్యము యొక్క యర్థమునుగూర్చి” తాము గూడ నిదిపఱుకు బొరపాటుగానే యన్వయించుకొంటిమనియు నిప్పుడది స్పష్టముగాఁ జెలిసినదనియు సభయభాషలు రానినారు దానిజోలికఁ బోఁగూడదనియు సంస్కృతమురాని తెలుఁగు గణనీయము కాదనియు నివన్యసించుచుండఁగా సభనాఁగుపూనికతో విచ్చేసిననాటు పరీక్షితమాషయము నాఁగవలసినదని కోరిరి. దానిమీద నాగ్రాసనాధిపతిగారు “ఓకోరిక ననుసరించి యా సద్యార్థము నిప్పుడు విస్తరింపక వదలితి” మని చెప్పి యాషయము మాని తమ కీ యుభయకవుల యందును సభగవంతుఁడు న్యాయముగాఁ దోఁపించిన యభిప్రాయమును వెల్లడించిరి. అదివిని సభ్యులెల్ల నానందించిరి. పదప శ్రీ వెంకటకాస్త్రీలవారు కవితయన నేమో, కవియన నెవరో, ఆశుకవితయన నేమో, కవికి నలసిన సామగ్రి యేమో లేటెల్లముగా నుపన్యసించిరి. పదపడి సభనాఁగు పూనికతో విచ్చేసియున్నవారిలో నొకరగు మ|| రా|| రా|| గోవిందరాజుల శ్రీనివాసరావు పంతులు బి యే. బి. యల్. గారు సర్వసమ్మతముగు తమ మనోరథమును వెల్లడించిరి. వారి పూనికకు వెంకటకాస్త్రీగారు తమ సమ్మతిని చెప్పిరి.

* (8) ఇంతనైన మీ స్వకుచపర్దనలు మానుకొని”...

క. ఆమెయి సాక్షా దశ్వ, తామక బురణించుతేజు దశదిశలలనుం
గా మా శిష్యుం డల శివ, రామయ చమదెంచె సభ కరం బలరారక.

ఉ. ♦నచ్చి సభాంతమందుఁ దన వచ్చిన హేతువు, తాను విన్నయా
యచ్చెరువుక, సభాధిపతి యాజ్ఞను బొంది సభాసదుల్ “బలే!
నచ్చిన శిష్యుఁ డీతఁడె” యనక విస నింపగు కంఠమాధురిక
హెచ్చగు గానపుంబటిమ యేర్పడఁగాఁ జదివెన్ గృమమ్ముగక.

క. పదపడి సభ్యులు సారెకు, నెద శివరామకవి వాణి కెంతయు మెచ్చుల్
వొదలఁగఁ గరతాళంపు ని, నడములఁ జెలరేఁగఁ గన్ననక సభముగిసెన్.

క. ఆమఱునాఁ డుదయము శివ, రామయ కొఁప్రంపుఁ గవిని “రారమ్ము సభా
సీమ” కని యుత్తరంబు, ద్వామత లిఖియింతు” ననుటఁ దద్దయు నెమ్మిన్.

ఉ. వెంకటశాస్త్రి పల్కు “నిది విన్న బుధుల్ మము నవ్వినట్లై ని
శృంకగ నిన్ను నవ్వుమరు శాస్త్రులు నేర్చియు సాహితీ నిర్మా
తంకతఁ జేర్చియున్ శతపథానివియై యసమాన కత్తగా
ఁజెలె వైచెదే? “సభకు రం” డని కొఁప్రపువారిఁ బిల్చుచుక.

ఉదయము-8-గంటలు.

♦పదపడి యంతకొక యరగంటకుమున్నే రైలాదిగి సభాభవనమునకువచ్చి
యున్నట్టియు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శిష్యుఁ డైనట్టియు, చిరివాడ గ్రామ
కాపురస్థులు శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిలవా రీక్రింది పద్యములఁ జదివరి.

ఆ. వె. రాజుశ్రీ భుజంగరావు, చెల్వతిరావుఁ గూర్చి యిటులువార్సె
గుంటూరిపురి, జరుగుచున్న నైరవర్యయందునఁ దిర్పతికవి, వెంకటకవి తెరువు
లప్పె॥1॥ చ॥ అనవిని యంత నామడలునామడలుం బడిపోయినట్లు న, చ్చిన
నది మిథ్యయందుఁ చెలిసెన్ గవితాసభ లేకపోయెఁగా, కనువుగ ధారణాబల
మునందున నాకుకవిత్వ మందునన్ దనిపిగఁ గొప్పపుంగవుల దారులుతీరులు
చూచి తీగసే॥2॥ తే॥ గీ॥ కాశినాథ బుద్ధేంద్రుఁడు ఘనుఁడు శ్రీని, హస
సూరియు నెందఱోపలఁతులైన, కవులుపీఠనిమిసమ్ము కఱచినట్టి పీఠనున్నారె
కొప్పంపుఁ బదపకవులు 3 తే॥ గీ॥ కలదుశీత్రాపధానంపుగరిమయొకఁడు కలదు
గర్భాపధానంపుగరిమయొకఁడు, కలదు హస్తాపధానంపు గరిమయొకఁడు, వీని
నెఱుఁగని నూరులెందేని గలరె 4 ...”

క. † అసమానకక్షయని మమ, రస దూతెడివారి యత్తరము లివిగో!- నీ
రస మీ కయ్యము మాతున్, బొసగెం దనయంతః బూర్వపుం గర్భమునన్.

చ. జ్వరితుడ వయ్య సజ్జనులు సారెకు రమ్మని పిల్వ రానిచో
గరువముగాఁ దలంతు రని కస్తీ గణింపక వచ్చినాడని
వ్వరపునియోగి వైదికులపా త్తిసుమంతయు నే నెఱుంగ దు
ర్భర మసమానకక్ష యిటు రాఁదగి యుండఁగ నెట్లెఱిగెదక.

ఉ. ఐవసు గాలుద్రవ్యదోసఁ గాదెన నుండుటఁజేసి యంత మా
పై నెవమండ, దీ విపుడు పత్రిక సంపెదవేనిఁ బోరికిం
దా నయిపిల్చినట్ల యయి "తక్కడ" సామెతగాఁ దనర్చు నీ!
మానఁగదయ్య యిట్టి యసమానపుఁగక్షకు దీక్ష యేటికక.

ఉ. ఎప్పటికేని మాయెదుటనే పడఁగావలె వార, లప్పు డా
తప్పడుకై తపద్ధతులు తఱ్ఱలకున్ విశదంబు కావలెన్

1. † ... యిదివరలో వున్నదే అసమానకక్ష అని అనుకుంటూ వున్న సంగతిలో
పులిమిద పుట్రిలాన్న యిదివరటి వచ్చినది దీనిని గు|| కొన్ని రోజులు వ్యర్థపుచ్చ
డమన్నా శ్రమితునుకోవడమన్నా నాకు సుతరాం యిట్టంలేదు..."

ది 28-5-11

రా|| నంకటనూర్యరావు.

Masulipatam.

2. బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు తిరుపతి శాస్త్రులవారిసన్నిధికి, మీరు కృష్ణా
రావుగారి పేరున వ్రాసిన జాబు చేరినది. మాయధయల నమస్కారములను
అంగీకరింపవేమనుచున్నాను. యథార్థవాదియొక్క వ్యాసము యథార్థముగనున్నను
లేకున్నను దాని సత్యాసత్యములు మేము గ్రహింపజాలము.....మీరీ లేనిపోని
కలహములలో జిక్కికొని ఆరోగ్యమును బుద్ధిని చెడ గొట్టుకొనట మా యభి
ప్రాయము కాదు. వారిని గెల్చినను మీకీర్తి హెచ్చునా? ఇదివఱకే విఖ్యాతి
జగద్విఖ్యాతమైనపుడు మీకీపోరాటము లేందుకు? వారు కుర్చీపాద గూరుచుం
డిన మనశేమి? ఇంటి కప్పుపాద గూరుచుండిన మనశేమి? మీ బలాబలములు
లోకము పూర్తిగ నెరిగియే యున్నది. ఈ పోరాటములను గంటూరు చెరువులో
దొక్కి వెంటనే బయలుదేరి రావలయునని మాప్రార్థన..."

ఆ|| నారాయణరావు.

బిప్పివసంగములో నలుపు పెద్దలతోడుత నీకు నేల ? నేల
జెప్పినమాటచొప్పునకు, జేతము చొప్పుచు మిన్నకుండుమి.

చ. వెనుబడి కాకవులో తనదువీపువయిం జరణమ్ములుంచి తా
చిన నది లెక్కగాఁ గొనక చివ్వుకుఁ బూనక వైనభేయముచే
మనక కిరమ్ము పంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతులెం
దును నలఁతులో పానధ్వునఁజుండుడుకున్ గణియింప రంతగన్.

ఉ. ఇంతకు నీవు పతికిల నెన్నిటి నంపిన నేమి లాభ ? మా
వింతకవీకు లెన్నటికి విజ్ఞులు తీర్చరులున్న సర్వభా
భ్యంతరమందు ని న్నెదురువా రనుకొనుము వారితండనాలో
గాంతు రెవారు వారికడ గంతులు చేయుచునుం బ్రేలుంగుమి.

కా. “ఓ కన్నో మటిరంక” లన్నఁ డెరియన్ మోజింపఁ గాలేని న
ద్దీకులో వారికిఁ గోడు, వారిదియుఁ దాడ్మగ్గివిడిపించె యీ
యేకాకారలు సత్సభాస్థలికిఁ దా రేమంచు నేలెంత్రు ? నీ
వీ కార్యమ్మునకుం గడంగకుము మేమే యుంటి మన్నింటికిన్.”

చ. అనుటయు నాలో డప్పటికి నన్యము చెప్పక మిన్నకుండె న
మ్మనమున బాల్యచాపలము మానని చందము తోచుచుండె, నా
తని కొకకొంత తిర్పతి పృథంత్రత నిచ్చె ననంతరంబు నెం
కనఁ గికురించి యిచ్చురును గగ్గిక్కున నేగిరి “పగ్గిన్న” పగ్గిక్కుకున్.

ఉ * పద్దెము లచ్చు వేసి యవి పంపి సభోమణి రెండుయామములో
పొద్దును దాటునప్పటికిఁ బూర్తి యొనర్చినమేటి కార్యమున్
దద్దయు మెచ్చుకొంచు బసడ్గొనుకున్ జనుడెంచి చెప్పిరిం
కెదియుఁ జేయ రామి సహియించెను నెంకన కొంతనొప్పుతో.

మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ కొప్పరపు నెంకట సుబ్బరాయశాస్త్రిగారికి.

* చ॥ తిరుపతి నేంకటేశులకుఁ దెంపరినై సద్దెన్నెనిం గవీశ్వరుడగు
వాఁడు నోటనుడునన్ గడు సిగ్గిలునాకుధారకున్, బురికొలుపం దలంచితె న్నమో
నము’ యంచు నచింతకేటియి, ల్లరియిది సింగ మేన్దుకలంబు భుజింపక పూరి
మేయునే. మ॥ అనిమిత్రంబుగఁ గాలుద్రవివ త్వదీయాపాంత నాఁపుండలం,
పువ నీసీరసనిర్గుణాకుకవనంబున్ జెప్పి నిన్దెల్వ నెం, చిన యన్నద్దురువర్యులన్

కా. * రామస్వామి యనంతరమ్మ కడుదీరత్వమ్మ చెన్నార నే
 మేమా పద్దెము లల్లి తెచ్చి యవి మ మ్మిక్షింపుఁ డన్నకా త్తణం
 బేమిం జెప్పక పిమ్మటం జదివి “మే ! లీపద్దెముల్ వారిదో
 సామర్థ్యమ్ముఁ గడుక యథార్థముగ నిచ్చుచో నచ్చి వాకుఁ చెప్పెడికా.

నుకవితాశీఁధుర్యులకా మానిపిం, చినినుకా గెల్వఁగ వచ్చినా నిదె సభంజేయిం
 తువో వత్తువో. ఉ॥ గంటలు గట్టికొంటిదట ! “గంటకు వందలు వేలుపద్యముల్,
 ‘గంటుడు’ నంచు కేడు పంకించెద గెంటుటయెట్టిదో? నినుం, గెంటెద నే పధాన
 మున గెల్పెద నీరసధారయందు నీ, ఘంటికలూడఁ గొట్టెదను గాదుకొనం గమ
 కింపుమి త్తటిన్. నీ॥ గురుపాదసేవఁ జేకూటిన వ్యాకృతిపాండిత్యగరిమ యటుం
 డనిచ్చి, ఉభయభాషాకావ్య విధవాభిరామమా పాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి,
 రసవత్ప్రబంధనిర్మాణచాతురీపాండిత్యగరిమయటుండనిచ్చి, సురుచిరలక్షణ
 భరితాశుకపిక్వత్వపాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి॥ గీ॥ ఆరుపలనంబటంచుఁ గొం
 చాడఁడగిన, తాపరాశుకవిత్వంపుఁ జేసగూడఁ, దాపకశతావధానవిధిఁబుఁగూడఁ
 బూడఁడలఁచితి నంకటసుబ్బరాయ ! చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీశరశిష్యుఁడ
 నాదుడేరు వే, లుర శివరామశాస్త్రి యని లోకము వాకొను నాభ్యవ్రైస వ్యా
 కరణముజీవనమ్ము నధికారము కావ్యపురాణనాటకా, కరములఁ; జేయఁబాలుడు
 నఖండము నాఁగ శతావధానముక॥

గుంటూరు, }
 31-8-11.

ఇట్లు విసేతపశంపదుఁడు,
 వేలూరి శివరామశాస్త్రి, శతావధాని,

* మహారాజశ్రీ కొప్పరపు సుబ్బరాయశర్మగారికి — నీ॥ అణవదేశంబున
 నవధాన మొనరించు, టోకాద ! యిదియు గుంటూరునీమ, పల్నాటిసీమలోఁ
 బుద్ధంబులను జెప్పు, టోకాద ! యిదియు గుంటూరునీమ, ఆయురనాయూర
 నాశుకవిరసెప్పు - టోకాద ! యిదియు గుంటూరునీమ, గుడివాడసీమలోఁ గొన్ని
 యూళ్ళనుజెప్పు - టోకాద ! యిదియు గుంటూరునీమ, గీ॥ యెట్లుదక్కించు
 కొందురో యిపుడుమీరు, నిండుకొల్విన మాకున్నదండిచిరును, లూరకేహోడు
 పూజ్యులఁ గాబులఱవ, నాశుకవిసింహ కుండిన వాంసలార॥ ఉ॥ బట్టులరీతిఁ
 మద్యములఁ బల్కుటెకాని శతావధాన మె, పట్టుల నేదిచేసితిరి పండితులెల్లరు

ఉ. వారలకన్నఁ బెట్టినెడ వారక సంస్కృతమందుఁగూడ నీ
వారయఁ బెద్దపండితుఁడ నైనను వారలు బ్రాహ్మణుల్ మహా
కూరులు మేల్ నియోగులును “కూదుఁడ నీ” వని యీసడింతు రీ
వేరమునందుఁ గా లిడక వేగమ యేగుమ యంగలూరికిఁ.

తే. గీ. వారి తప్పుడుధారను వడిగఁ బోయి
సభ్యులఁగరంప నీకు నసాధ్య మెప్పు
డేని పనివడ్డవో మేమె యేగవలయుఁ
బిదప నిది తప్పుటందు నొప్పింపవలయు ”

చ, అనుటయుఁ బిన్ననవున నగి గూతఁడు “చిత్త” మటంచు నేగి యే
మని మది నెంచెనో ? తుదకు నాతని స్వము లచ్చుల్లోనికిఁ
గనుటయు కాక, కొప్పునపునన్నిధికిం బున; వీని నెల్ల మే
నునిపినవే ముటంచును యథార్థ మెఱుంగనినాయ మాఁగఁగె.

మెచ్చినానలో, గుట్టుగఁ బోవకీగతిని, గొంజెలనంబును జేయఁజూతుకీ, “కట్టి
బుక్రొవ్వి పుంజుపయి, బీరముఁ జూపిన” లాగుఁడఁగో॥ గీ॥ పత్తి పై ను
తొట మీసాలదీసి, కొన్న నెన్నరు నవ్వరు; నన్ను నవ్వ, మంబులే కన్నులు
నియోగింపయ్య, మీసములఁ గాచుకోలేక మిడుకుమండ॥ క॥ గంటలఁగల్గెడి
ము, క్కంటితుఁగములకు హాళికవితానంబీ, గంటలు మఱియేకార్యము, పొంజు
చచింపుండు కొర్రపుం గవులారా॥ నీ॥ శత్రుసంతుకపనంబునల్పుదు మన్న మీ
శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ, అస్థాపధానంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడం
ప నేఁ జాలనొక్కొ, ఆకుకపిత్వంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడంప నేఁ జాల
నొక్కొ, సద్గ్రంథరచనంబు జరిపుదుమన్న మీ శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ,
గీ॥ ఇంగిలీషునవత్తుకో యెఱిఁగియడవఁ, గరము నేఁ జాలనొక్కొ మాగురునల్లెల,
రండు వేగమీ బిరుదులుదెండు పెట్టి, పొండు నిండునధను గొచ్చిపుఁ గవులారా॥
గీ॥ ఓడినారని తలపోయువాడ మీరు, నాకుఁ బ్రత్యుత్తరంబును నీక మాన,
ముద్రపహియింతురేని నీమచ్చుఁజెఱిగి, ముందువనిఁజూడఁడి కొర్రపుఁగవులారా,
క॥ శివరామకవికిఁబోలెక, జవాబునొసఁగకయే వృథగ జంపు నడిపినక॥ స్వసా
యముకలదునుడీ, వ్యవధిం గయికొనక యిండు ప్రత్యుత్తరముక॥

అంగలూరు }
డి-8-1913 }

ఇట్లు బుధజనవిధేయుఁడు,
తల్లి పుర నే ని రా మ స్వామి.

ఉ. ఉన్నయథార్థ మియ్యతి మహాత్తము లొప్పుదు రంచు మేము సం
పన్నగృహస్థుఁ డనుచు వాసిరి; వింకొక కుఱ్ఱశిష్యుడు
గొన్నన * గొన్ని పద్దెములు గానుక గొప్పపువారి కంపె నా
చిన్నతఁ డొక్కసాహసము చేసె వచింతుము తత్స్వరూపమున్.

బందరు.

శ్రీమద్ధర వేదము.

(ఇయ్యది కొప్పవరపువారికి వాసినయుత్తరమునకు పరిరైన నకలు.)

* చ॥ ఉరుకరుణాయుతుండు, సమయోచిత ధీమహితుండు, భక్తులం, దక్షి
కిని గల్పకదుర్మమవిధంబుననుండెడువాడు : ట్టిగూ, తిరుపతివేంకటేశ్వరుడు
తిన్ననిచూపుల మిమ్ముఁజూచి యె, ల్లగును ముదంబు నొండునటులన్ దయ,
మికజయమ్ముగూర్పుతన్ ॥ 2. చ॥ ఉరుతరధీవిశేష మహిమొన్నతులార!
గుణాధ్యులార! కో, పురపుకవీంద్యులార! నెవవచ్చెను మీదుపొత్తిజ్ఞ; యెంతో
సం, బరమువహించినాడను, రమాపతి మికజయంబునిచ్చు. నా, తిరుపతివేంక
టేశుల నెదిర్చి గ్రహింపఁడు వారిమీనమున్ ॥ 3. చ॥ భవముగడించి యుంటి
రవధానములం బొనరించి మీరలిం, దనుక శతావధానులను నామముతో; నిక
మీఁది నట్లు కా, దనుచు శతావధానముల నక్కడనక్కడఁ జేసి పండితుల్,
వినుతియొసర్ప మీనములఁ జీఁకుడు నూతననామధారులై ॥ 4. గీ॥ తెలుగు
తిర్పతివేంకటేశులకుఁగూడ, వచ్చుఁగావున నోడింప భారమగును, గాని వారికి
నేత్రావధానమందు, బ్రజ్ఞలే దండుమీరుగెల్వంగలారు ॥ 5. క॥ నేత్రావధాన
మది న; ర్వత్రోజయంబిచ్చుమీకు, వదలకదానిన్, మాత్రమె పెట్టిన నవ్వడు,
శత్రులనోడింప మీ కసాధ్యంబగునే ॥ 6. చ॥ వినుతగుణాధ్యులార! యొక
పెన్నపమున్ వినుడయ్య “గ్రుడ్డు పి, ల్లను గని పెక్కించినటులన్” గనూ
పట్టెను వీరియర్పు” మం, చు నట జనుల్ పచించి రది సుంతయు నామది
నమ్మబోవనే, మనన నియోగినాటఁ దగవా? యదినమ్మి మిముంద్యజించుటల్.
7. మ॥ “సభమితెప్పటఁ జేయవార” లని పరిశ్రమ వేసినవ్వారు, మీ రభ
యల్ మాపురికేగుదెంచి యట నభ్యుల్ మిమ్ము గీర్తింపఁగా, సభసేయిం
పుఁడు, తోచినంతవఱకున్ సాహాయ్యమాన్ జతు నా, కభీమానంబది మీయెడం
గలదు రం డామోదముం బొందుచున్ ॥ 8. క॥ “అరయ నీవు చేసెడిసహాయ

ఉ. బందరునుండి వదైములు వారికిఁ బోవునఁ బంపి మీఁద మా
కందఁగఁ జేసె దానిప్రతి; యక్కట ! యాఁగుట యెట్లు ? లిట్లులే
కొందఱు * స్కూలుశిష్యు లొకకొన్నిటి సంపిరి, మే మెఱింగిన
ట్లందఱు గాక యున్న జను లందురు గొందఱు మాన్పు నేర్తుమే!

చ. "తిరుపతివేంకటేశులకుఁ దీవ్రముగా సభ చేగుడం డటం
చటిముఠి వ్రాసి కొప్పరపుటాయన దా సభ చేగుడంచెనే ?

మదెట్టిది ? పిల్లవాడ" నం, చూరక నెంచఁబోకుండు మహోదధివారి నిబంధ
నంబు చే, కూఱఁగ రాముండయ్యడవిఁ గోతులసాయముగోరలేచె ? ను, శ్రీ
రహిమించ మీరు దయచేసి జయంబు పహించుడో బుధుల్॥ 9. క॥ తప్పక
దయచేయుండు మీ, రిప్పురికి జనాబు వీని కిడుండు సరగునకా ! మెప్పు గనుఁ
డయ్య వైళమ ! కొప్పరపు కవీంద్రులార ! గుణమణులారా !

'With Form C. Division,

ఇట్లు

Noble College.

సుకవిపాదరేణువు,

Masulipatam.

వడ్లమన్నాటి నరసింహశర్మ.

శ్రీ మత్పుర దేవ తాయై నమః .

11-9-11 బందరు.

* గురుసర్యా ! చ॥ మనమున భక్తినిల్పెదను మాధవపాదసరోజయ్యగ్ధ
చింతనపరిలబ్ధివ్యఃవితావనితామహితప్రభావ సం । జనితలసద్యశః కుసుమ
జాలవినిర్మితహార ధారులై । తనరెడు వేంకటేశ్వరబుధాగ్రణి ! మీవగుపాద
కంజముల్. ఉ॥ ఇందులనుంచు పద్యముల నేనె రచించియు నచ్చువేయఁగా, సంది
య మొందుగల్గి తమనన్నిధి కంపితి వానిఁజూచి నా, కుందయవ్రాయ వేఁడెదను
గొంకకయెట్లులు నేయుమందురో ? యందులనుండుదోషములనన్నియు దిద్దుచు
నంచవేఁడెదకా. మ॥ తమసందర్శన మెప్పుడబ్బినని చింతాకాంత చిత్తుండనై,
కుసుమంబుల్ శశిఁగోరుభంగిఁదమ వాక్కునామృతాన్వేషనం, భృమమేపారనె
సంగువాడ నిట ధీరాగ్రసరస్తుత్య ని, త్యము లేఖార్థము చూచువాడఁగృపతో సం
పంగఁ బ్రార్థించెదకా.

చిత్తగించవలెను

ఇట్లు తమశిష్యుండు

కోకా రాజారావు, హైస్కూలు, బందరు.

పరపర వ్రాసి రమ్మనినఁ, బాటుద" మం చలస్కూలుఁగట్ట రెం
చిరి యని తోఁచుఁ జర్చఁ దగఁ జేసినయోగ్యులకల్ల నిప్పనుల్.

క. ఎటు దోచిన సరియే మే, మిట లేకమెఱుంగ మెఱిగి యే మెవ్వరి నాఁ
గుటకు యతించితిమో ? వి, స్ఫుటముగ మునుమున్న దానిఁ జూపితిమికదా!

చ. చరితము గాన వ్రాయఁదగు సంగతి వ్రాసితి మంతె కాని యే
రెఱుంగరు మేము కొప్పమున కిట్టులు శిష్యుల లేఁపి పంపునం
బరమున కొప్పవారమో ? స్వబాహుబలమృతం బోవువారమో ?
యరులు నిజం బెఱింగియును నాడఁగఁ జొచ్చిరి నేఱుకీరిగఁ.

చ. ఎఱిగినదేకదా, జగతి యెల్లఁ గుశిష్యుల రామకృష్ణులఁ
మఱి యలయిర్వరందు నొకమానిసి కన్న బహుశ్రుతుండు కొ
ప్పమున వారి కంపె నొకపత్రిక * "నేత్రప్రధానమందు ప
త్తురె" యని రామకృష్ణు లటుదూఁకఁగఁజేసి రినంగఁజెల్లునే.

మ॥ రా॥ రా॥ శీర్షి. కొప్పరపు సుబ్బారాయశర్మగారికి... మ॥ ధరణీ
చక్రము గూలఁగా పలచె ! సప్తాంభోధిభాస్వద్వసుం, ధరభారంబు పోయి
మించునలమాతంగంబులుకొ వీడి; కొప్పరపుం బండితమానులార ! తమకు
భాషాద్వయా కావ్యసం, భరితుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులతో వాదంబు శ్రేయం
బొకొ" మ॥ కరికార్దులవృగేంద్రసత్త్ములు గంగాభంగకల్లోలరీ, లవిజృంభించి
పెనంగుమండఁ గవిమార్జనాలాదిసంపూజ్యరీ, రవధానంబు రచింపబూనితిరహా!
హాస్యంబె యాశ్చర్యక్రియకొ శివుఁడుందాండవమాడనాడనె పికాచీభూతబేతా
శముల్... ఉ॥ చెప్పినమాట చెప్పకయె చెప్పఁగ నేర్తుఁగవిత్వధారగా, నొప్పి
దమావిధంబున బుద్ధోత్తములందఱు మెచ్చనీరముకొ, దప్పిక ద్రావుభంగి వచనం
బున గెల్వఁగరండు నన్నహా !, కొప్పరపుం గవిశ్వరులకుం దగదేమొకొ? నా
పత్రికయుకొ....."

* నిద్యాచర్యాపత్రిక.

"అయ్యా ! తమకును బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరమహాకవులకును,
ఒక మానసునుండి జరుగుచున్న కవితా కలహంబును పత్రికాముఖంబున వింటిని
...సర్వసాధారణమైన యాశుకవితకేమి ? తమకు నేత్రప్రధానంబున నెన్ని బిరు
దులున్నవో... వానిని మీ కంపె నతిశయించి కాఁకరపత్రి విద్యత్సభలో

చ. పనిగొని రామకృష్ణులు “నెబాను ! బరీ !” యని కొప్పరంపువారోసమ తప్పలన్నిటిని నొప్పులుగాఁ దలపోయు చేరెఱుంగని ? దల వారిబంధువను కారణ మొక్కఁడె చూచి యట్లనక జనునె ? యశక్తిదుగ్ధసత సర్వవిగర్హిత మెన్ని భంగులక.

క. ఇది యిట్లులుండె మమ్ముక, బదిబది యాసీమ నున్న పాఞ్జులు పూజా స్వదులుగ నాధానాదులఁ బొదలించుచునుండి రరులు పురపురఁబొక్కక.

కా. ఆపైఁ గొప్పపువారిపక్షమున వా రాలోచనలో నేసి “రిం కీపై నెయ్యది కార్య ? మీపురమునందే వారికిక సాచెకుక బాగై గౌరవ మిట్లు లానె ? యిది యెప్పుటక సహింపంగ నాఁ గోపం బూనుటయే యనుగ్రహముగాఁ గూర్చుండి రవ్వారిటక.

సీ. చుట్టుపట్టులకుండి చూడ వచ్చెడివారిసంఖ్య వందలకన్నఁ జాలహెచ్చు నచ్చి “మాయారికి విచ్చేయుఁ” డనువారిసంఖ్య యేబదికన్నఁ జాలహెచ్చు ‘రాఁజాల’ మన్నఁ ‘దీరదురాక’ యను వారిసంఖ్య యిర్వదికన్నఁ జాలహెచ్చు ఏమాట వినిచిన నింపుమై వినువారిసంఖ్యయో ? వేలకుఁ జాలహెచ్చు

తే గీ. పద్ధతినయోగులం దేరొ పట్టుదలకుఁ
నేగకున్నను నెల్లవా రేగి వారి
చుట్టునుం గూరుచుం ద్రిది చూచు పెట్టు
తిమితములు వారిపక్షమై తిరిగిపోయె.

కా. ♦ దైవాదైవత మొకండు దక్క నఖిలదైవతంబు నదైవతముక
తైవంబుక మఱి వైష్ణవంబు నొకటై ఛత్వంబుగా వారలక

ది 20 నవంబరు 1911 సం॥ రం లేదీని తత్తదంశంబుల నెఱవేర్చి యూడఁబెఱుకుచున్నాను గనుక నీ నోటీసు అందిన వెంటనే మీప్రజ్ఞా విశేషంబును గనుపఱుప నారోజునకుఁ గాఁకరపట్టుమీరు రాఁగోరెదను “లేనివో మీతో విశ్వాచర్యలకు రాఁజాలను” అని నాకోక జాబై నను వ్రాయఁగోరెదను...

ది 14-9-1911

సామవేదుల మూర్తినారాఁకుజాపధాని

నేతావధాని, అండస్థావధాని, మకాం, కాఁకరపట్టు అగ్రహారం, తణుకుతాలూకా

* దైవాదైవతము.

మరా:— అనఁగా, నిది యొక వచనమతము, దీనికే పద్ధతినయోగ మని

బూవుంబంకులపోల్కిఁ జూచెదరు రేపు న్నాపు నవ్వారితోఁ
బోనై యుండుఁ బురంబు వారిపచనంబుల్ వేదముల్ వీరికిఁ.

చ. ఇతరులమాట కేమి? మది నించుక గోపము కల్గి యున్ననా
కుతుకముగూడ వారనినఁ గొండొకప్పులు వాఱు, వారివా
క్ష్మితతి వినం గుతూహల మపారము గల్గియుఁ బోను వారిపెం
కెతనము నాకు నచ్చమియై కేవలమింతకు మూల మెమ్మెయిన్.

ఉ. 'పెంకెలు గారు సాధువులు పేర్కొని నిక్కలు గర్వచూరు' లం
చంకిలి లేక చెప్పి కొనునట్టిరునుం గల రల్లవారి; ని
శ్చంకగ వారు వారి కటు చల్లఁగఁ దోచుటయు న్నిజంబై; యే
పంకమొ యస్మదాదులకు వారు రుచింపకు వేయునేటికిఁ.

ఉ. పాండితి లేని యీమనము పాండితినట్లున వారి గెల్వ లే;
మొండొక తోనఁ జూడనలె "హుమ్మను" వారిది మాపఁగావలెన్
గండతనం బడంచుటకుఁగాఁ గబురంపిఠిఁగాని బెల్లపుం
గొండకవీంద్రుఁ డేమిటికిఁ గొంకెనొ? "రా" నని యుత్తరం బిడెన్.

తే. గీ. తీరి కూర్చుండి పెట్టి రీచైర మనుచు
నతఁడు కొండొక నిరసించినట్లు వినికి
యితరులకు నట్లై తోచుఁగా కిదియునట్టి
దెట్టులగు? నాననము నీయరేమి మనకు!

ఉ. పండితపామరుల్ గలిసి వారలకే హిరు లైరి; వారలన్
గండదఁగించు దెట్లు? మనకక్ష జయించుట యెట్లు? తోచదొ
క్కండు నుపాయ"మంచుఁ దన గాదినిపద్ధతివారితోడఁ గొ
ల్పండి విచారణల్ నలుప నొండొక నేర్పరి పల్కె నీగతిన్.

యం బేరు, ఇది సమర్థముతోడనే శ్రీ సందిరాజు లక్ష్మీనారాయణ దీక్షితుల
వారు పుట్టించిరి. వైదికు లనురులనియుఁ దాము దేవతలమనియు వారిసిద్ధాంత
ముల యీయంశము దైవాద్వైత పదమే తెల్పెడిని. సుప్రసిద్ధాద్వైతము వీరికి
ననురాద్వైతము. విస్తరము వారి విశ్వపత్య సురవిజయము లోనగు గ్రంథముల
చలన నెఱుంగఁదగు. పృథ్వీ కలహమునకుఁ గారకు లేతస్మతాపలంబులలో
వృత్తసంఖ్యాకు లని చదువరు లరయుదురు గాక.

చ. అవమానం బది యెంత గావలయునో యానర్వ మవ్వారికిం
జవిజాపెక్ మనకొప్పరంపుగని; మీసాలూట సామాన్యమే?
యెవ రెచ్చో నలవారి నిట్లనఁ గలారే? యంతియే చాలు న
న్యవిచారం బింక నేల? నా కొకయుపాయం బిందుఁ గన్నపైకిన్.

మ. అవివేకంచా వివేకమో జరిగె నేలా “సంధి మిచ్చంతి సా
ధన” యన్ వాక్యముఁ బట్టి పోవుదము విద్యతైకవిత్వాభిజా
త్యవిశేషములఁ జీసి యిందులకు వా రంగీకృతిం జూప రు
చు విచారింపకుఁ డట్లు కావుటకె యాచో పూహ్య మెబ్బంగులన్.

శ. కొఱుకంగ రానికొయ్యలు, తిరుపతివెంకటకవు లని తెల్లము నేయన్.
బరికించితి సదుపాయము, గర మాలోచించి దీని గృహియింపుఁ డనన్.

తే. గీ. వృద్ధుఁడిట్లను “బాగు నీ నలుపు, దీనఁ
గలదు కష్ట మొకండు; లోకమునఁ గొప్ప
రంపువార లసారులు గ్రామ్యకవులు
వారనేతాదృశు లటంచుఁ బేరుగలరు.

తే. గీ. అట్టిో సంధియనుటకు నగ్రమేమి
యగునో? పరికింపుఁ డది యనమర్థతకును
నపరపర్యాయమగు” నన నతఁడు నల్కు
“నగును మీరన్న నుడియు నేననినాడ.

గీ. కాని యిపుడింతకన్నఁ జక్కని యుపాయ
మొండు గన రాదు సభనేయకుండ వారి
నివ్వరమునుండి పంపుటకొక నొక్క
సాధనం బేది? యానతిసల్పు”డనడు .

తే. గీ. కొంత యోజించి యావృద్ధు కొనకు సమ్మ
తించి రాజీకేదగునట్టి మంచిమాట
తెల్ల వ్రాయించి వార్తలు చేయించుటకును
బెద్దలగువారియొద్ది కంపించుటయును

ఆ. వె. ఈనడించువార “లిహిహి” యనెడివారు
పెదవి విఱుచువారు “మొదలలేని

శాంతి యిప్పుడేల చాల్పాల బొండు పొం”
డనెడువారు నైన మనసుటిగి.

క. చని కడచిన వృత్తాంతమ్మను వృద్ధునితోడ జెప్ప మెగ మించుకొయె
ననటం బడి తెప్పిటి యేమిని దోచక యుండె నపరిమితయోజనతో.

తే. గీ. “నే నిడుదు గంటిలోక్రేలు, నీవు నాదు
నోట వ్రేలిడు” మన్నట్టు “లేటికిటి
సంధి” యని యెల్లరాడునాచంద మేను
మొడిట దెలిసియు బంపితి మోసపోతి.

క. అని కొంతసేపు తన చేసినయపలాకికపు బనికి జేతమ్మన నె
క్కిన సిగ్గుకల్పి జింతం, గొనుచు నుపాయాంతరములకుం గడగునెడన్.

చ. మఱియొక డిట్లుచల్కు “మఱుమాట వచింపకుఁ డింతకన్న నొం
డరయఁగ గా దుపాయ మొకయైదుగుఁడనియుఁ జాలు వాస్తవ కం
దఱు నొనరించినంత విలువై చెలువాలెడునంత వారుగా
దొరకవలెకొ సరాసరిగ దూఁగెడువారుగ నుండఁగావలెకొ.

తే. గీ. శాఖ కొక్కొక్కరుండుగాఁ జర్చచేసి
యేరి వ్రాళ్లు చేయించితిమేనిఁ జాలు;
సంధి కన్నప్పుడేమని నమ్మతింప?
రరయరే “సంధిమిచ్చంతి” యన్న నొడువు?

సీ. ద్వైతులకల్ల నాతనిచేతఁజేయింత మద్వైతులకు నెల్ల నతనిచేత
నతనిచే జేయింత మలవికిష్టద్వైతశాఖకల్ల నతండు చాలువాడు
ఇంక దైవాద్వైత మిందు జేసెడివార లెందఁతీనియుఁ గల లెంచవలె
శుక్లయజుశ్యాఖ సుముఖులకల్ల నయ్యనఘుచే జేయింత మతఁడె చాలు

గీ. తప్పెవరిదేని యగుఁగాక తగుమనుష్యు
లిరువురకు సంధిగూర్చుచో నేమిదొసఁగు?
పైకి నటియింత విట్లు చేవాఁగ్గు దొరకు
పఱుకుఁ బిమ్మట మనయిచ్చ నుఱుకవచ్చు.

అ. వ. సంధి కొప్పిరేని “చాలలే” కందము
నమ్మతింపరేని “శాంతిమాడు”

లంద మవల; దీనిమట్టి యుపాయము
మనకుఁ గానరాదు మఱియొకండు.

క. చెఱియొకటిగఁ బంపినఁ గొ, పురమునకుఁ బాఘంబు పైఁబడఁ దనలో
యెఱిగిన వాఁడెట్లాడిన, నరయగు దూరగులు యోగ్యులందును మనలక.

తే. గీ. ఒక్క కొకరికి నెప్పట్లనోడువారు
కాను, తుల్యులు కయ్యమ్ము గలిగినప్పు
డేరి నేరు జయింతులో! యింతలోన
సంభవేసిరి వైవాసుకాంతి గోరి.

క. అనుప్రథ గల్గిన మనకుకా, ఘనతయె, మనకవుల కింతకన్నను గొప్పం
గొని తేగలమే? మును పా, ననమేనియుఁ గోరు టీయకమ్మునకె కదా!

తే. గీ. ఆననం బిడ నందుల కల్లవారి
మీసములు బీతుడు మటన్న బాస చాలు
నిపుడు మనపన్నగడ ఫలియింపెనేని
“కోటలోఁబాగవేయుఁబో! కొప్పురంబు.”

క. అనునతనిమాటచొప్పున, ఘనుఁ డా వృద్ధుండు సలుపఁగా నెంచియు నా
శ్చనుకూలింపమిఁ గొండొక, దనుకక మాకనకుఁ గాగితము రాచియ్యెక.

గీ. అంత బ్రాహ్మణకొమారి యగ్రజన్ము
లెల్ల మమ్ము నాహ్వానించి యెలమి నొక్క
సభను గావించి మేటియుత్సవ మొనర్చి
గౌరవించిరి వైరులు కళవళింప.

క. విడపఁ బినపాడులో నొక, నద స్పిటులె బరిగ నంత ఛాతురదొకిండు గో
విదమయ మగు కాలేజీ, నదస్సులో శతసధానచతురమ నెఱవెక.

గుంటూరు కాలేజీ శతావధానము

చ. ఎఱుంగదు పిల్ల కాయ యెటులే నొనరించు శతావధానముకా
సరనులు మీర లెల్లరును సభ్యులు కేర్చి ననుగ్రహింపుఁ డా
దరమనఁ దప్పలక విడిచి తద్దయు నొప్పులు చూచి మెచ్చుదీ
తిరుపతివేంకటేశకవిధీరుల శిష్యుని వృద్ధికామునిక. (పం|| కా.)

అనధానద్యము లన్నియు వదలఁబడినవి.

కా. నీకుకా శీయును ధీయుఁగల్గుత మఱి న్ని కంతసారస్య మ
స్తోకంబై యలరారుఁగావుత నినుం చూలింపఁగా లేక దు
ర్గీకుల్ గాఁగిమృతతాపధాను లిక వ్యర్థభావముంగండు గా
కేకాకారయశంబు గైకొనఁగదోయీ! ఛాత్రచూడామణి!

మ. కుతుకంబాపు సరస్వతిం గొలిచి సేఁ గొంతా ద్దనం జేసితి
న్మఱిమన్మఱున్మని బ్రహ్మఁ గొల్చి మఱికొంఠ స్మేర్చితికా విధై ని
చ్చితి నీకు స్మృతీఁ గొంఠమందికి యశశ్రీ నిచ్చి తీ వో జగ
న్మృదినామ! శివరామ! నీకు నొనరింతుక దీవనల్ హెచ్చుగకా.

మ. ఎగరిం దమ్మ నెఱుంగలే యెవరో మ పెత్తంలేని నిందించునా
యడస న్మచ్చితి వడ్డు చొచ్చితివి ని స్పవ్యారు లక్షింప లై
రిది లోకం బెటులో యెఱింగె సభ గద్యత్వంబు నీ కిచ్చి ర
య్య! దెసల్ నిండె భద్రద్యశంబు శివరామ! ఛాత్రచూడామణి!

పీ. నీతండ్రి పువ్విద్యాతత్పరుఁ డిటు నున్నచో నెట్లు నిన్నోమునొక్కొ!
నీతల్లి లోకవిఖ్యాతదీప్యచరిత్ర యిది గన్నఁ దా నెంతి ముదముగనునో!
నీయన్న విద్యావిసీతతత్పరుఁ డిటు నిపుడున్న నెంతటి యెలమి గనునో!
నీతమ్మఁడపధాన నిపుణుఁ డీకృతి గన్న నెంతయామెదమ్మ నెనయునొక్కొ!

గీ. ఇది హఠాత్సంభవంబు నీయెల్ల బంధు
వులును బొందెడి మోదమ్మ గలిసి యొక్క
నన్ను నే పొందె; భరము ఘనంబు మోయు
నెట్లు శివరామ! చెప్పమోయీ! కుమార!

మ. కలకదైం బలుమంది కిచ్చితిని పీఠం గొంద తొట్టెట్టులో
యెలమిం గూర్చిరి పంగనామ మిడి యెట్లేఁ గొంద తానందముం
గొలుపం బూనిరి నీకతమ్మనన దగ్గుంగాక యాయెగ్గుఁ ద
గ్గుబ; వేవే శివరామశాస్త్రి! మది పొంగుంగాక నాకుధటికా.

కా. “సంతానం బది లేదు నా” కను మనశ్శల్యంబు నీవైదుషీ
కాంతుల్ ద్రోచెఁగదోయీ! తండ్రీ! నినువాక్యాంతుండుఁడదృఢార్థయన్

స్వాంతం బుంచి యుగిసింది బహుధా సంతుష్టుని జేయుచున్
మంచు గ్రార సుపులోకి మును సహృదించుగాక నిన్నుకన్.

చ. “అయ్యవెట్టిమ లాయు” పవీ యందురుగా కలిలోన, నల్వదీ
వలకె గతింకె నెప్పటికి వ్యాఘ్రమనకన్ జర నోరువిప్పి మ
మృగ యుచునుండె మాధరమునంగెయ్య నీతలదాల్చి చెయ్య మే
గ్నవచిన తోగన నోయి శివరామకవీ! బహుళావధానముల్.

క. ‘య’స్సనుచు గొందఱనగా, ‘బ’స్సనుచు గొందఱనగ బాలుడవయ్యన్
నిస్సీమయశముగొంటి మ, హస్సాగర! వృద్ధినందుమా! శివరామా!

చెల్లపిల్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని.

మ. జగతీనాథులు పెక్కుమంది ముదితస్వాంతంబునం గాన్కలం
పగ సాంగంబు సలక్షణంబుగ శరద్వాపింశతిం జేర్చి మో
చ్చగ మా రేలిన యీ వధానకవితాసామ్రాజ్యభారంబు మో
యగఁ బూనంగదవయ్య తండ్రి! శివరామయ్య! చిరంజీవివై.

మ. రిపు లేతెంచిన రూపడంచుచు ధరితీనాథు లర్పించు న
య్యపదల్ గైకొనుచుం బ్రమత్తుడవు గా కుద్యన్ని వేందుండవై
విపరీతం బగు తోగనబోక కవితావీరుండవై వర్ణన
యచగాకాంతి పహింపుమయ్య, శివరామయ్య! చిరంజీవివై.

శా. బాల్యోద్రేకముమై నెదిర్పితివి కొవ్వంపుంగవిం గగింభసా
కల్యణంబుం బొనరింతో లేదో యని నీకై కొంతు నస్మన్మన
శృల్మం బిప్పటి కూడఁచితివి వత్సా! సత్సభాశోభివై
కల్యాణంబులఁ బొందుమయ్య! యికవీరక శిష్యమాదామణీ!

మ. ఆవనీదేవులు నిచ్చమానకవితావ్యాపారవారాశిసం
భవనీయూపరసాభిలిప్తలలితవ్యాహరనీహరులై
యనలోకింప శతావధానమన మాకానందముంగూర్చి గౌ
రవము నిల్పిరివయ్య మాముగము తీరిక శిష్యమాదామణీ!

శా. స్వర్ణీలావతులెల్ల రద్భుతపదవ్యాపార మేపార మా
చర్ల బ్రహ్మచుగ్గిగురూత్తమని వాచాఘోరిగీర్తింపఁగా

క. మాకును మాశిష్యులకు న, నేకులు పార్శ్వు లిటు లెల్లయెడఁ జేసెడి య
స్తోత్రపుగౌరవముల కల, లోకిను లెంతేని జింతలక జివికి వెసక.

గీ. యత్న మెంతేని యొనరించి యంత “విశద”
లాభ్యుడగు పల్లలో సభ ననుఘటించి
రా సభావిశేషంబుల నరసి తీర
వలయు నంతయొ యంబ! నీ పరయ లేదె?

గీ. వాసి “ కలవాటులేని యాపాననములు ”
కొప్పరపుసాము లొనరింప నొప్పికొనరు
పాప! మేమి నేతురు వారిఁ బట్టికొనిన
గృహములనుబట్టి మిక్కిలి కప్పచడిరి.

క. “ తాటికెగఁబ్రాఁకఁబూనిన, చోటక మఱియెంతదనుకఁజోచో” యనుచుక
మాటికి నెగఁద్రోయుదు” రను, మాట వదాహరణముగ శృమంబదియొప్పెక.

గీ. కొప్పరం బవధానంబు కొఱకుఁబూని,
‡ పశము గాక పడెడి భంగపాటులెల్ల
మాసయిని బొల్పఁదొడఁగిరి మంత్రబలము
చాలఁగల కూటలోకాచారపరులు.

మ. అవధానం బెటు చెడ్డనేమి, “బలి, మే, లాహి, జగమ్మందు లే
రవధానం మఱి యొక్క రిట్టి” రని యాహాకారముతో వ్రాసి తా
నెవఁడో పత్రిక కంప దానిఁ గని “యిట్లే నిక్క” మంచున్ జగం
బవలోకించు మనఁజునందు నిజ మేలా లేలు నప్పట్టునక?

ఉ. ♦ ‘బాగుగ నుండఁ గొప్పరపువారి’ దటంచు లిఖించునప్పడుక
దాఁగియె గిల్కి రెండటొ; హుటాహుటివ్రాఁతలు దాఁగనేల? యే

గీర్వాణంబును గోరి మాదరికి భక్తిక శిష్యు లేతేరఁగాఁ
దర్శంజేసితి వస్త్వదీయగురువిద్యావంశచూడామణి !

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.

‡ ఈ భంగపాటులనుగూర్చి పూర్వరంగము 106, 107, 108, 109, 110 పుటలు చూ.

♦ (1911 సం॥ రం 13వ అక్టోబరు లేదీ, ఆంధ్ర కేసరి పత్రిక నుండి.)

(గుం టూ రి శ తా వ ధా న ము.)

... సభ అనమాన వైభవంబుతో జరుపబడినది. 51 వృచ్ఛకులకు నిరాఘాట

వాగుదొ వెళ్లె జెట్టునెడ వ్రాయసకాఁ డటు నేయుఁ గాక “మేల్!
వాగు! ధర్మా! ధర్మా” యనెడి పట్టున డాగుట కర్థ మేమగున్?

క. కల నిజమెల్ల నిటులె యీ, కలహమ్మనఁ దెలిసికొననఁ గాక తెలియ; దే
పలుగో పేర్మార్చి యెదో, గిలికెడి నిజ మెట్లు తెలియుఁ గృతబుద్ధులకు?

ఉ. ఇయ్యెడ భిన్న భిన్నతను వేటికి నెత్తిరో! ప్రతిపాటి కా
మయ్యయ్య, రామకృష్ణులును, నందఱ దాఁపెడి కాళ్లకూరి నా

ముగా జరుపబడినది. అపధానపు బద్ధములైనను ప్రబంధ పద్ధతులను మించి
యొన్నవి. యిదియంతయు జూచినతోడ పృతిపక్షులకు నోరెత్తుటకునయినను
సందుదొరికినదికాదు. అంత సభాసంతరమున పృతికక్షివారచే కూడ మెప్పు
వడసిరని వ్రాయుటకు గడు సంతసిలుచున్నారము. యిదివర కీ గాగ్రముంబున
జరిగిన సభలలో నేదియు నింత జయపరిదముగా జరిగి యుండలేదు.

ఇట్లు, యథార్థవాది.

(ఆన 1911 వ సం॥ అక్టోబరు 4 వ తేది ఆంధ్రపత్రిక నుండి.)

గుంటూరు సమాచారము.

గత నెల 18 వ తేదీని గుంటూరు తాలూకా “విశదల” గాగ్రమున
కొప్పరపు సోదరకవిశ్రేష్ఠుడగు బ్రహ్మశ్రీ వెంకటసుబ్బరాయ శర్మ కవిగారిచే
శతాపధానము జరిపింపఁబడినది. నాటి సభకు బ్రహ్మశ్రీ కొండా వెంకటప్పయ్య
పంతులు గారాగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. నాటి శతాపధానమునకు గుంటూ
రునుంచి యద్యోగస్థులు, విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, పండితులు, కవులు
సుమారు 150 మంది వచ్చియుండిరి. వారి కందరికి పిండిపంటలతో సహా
భోజన సమపాయములు జేయబడినవి. వీరి ధారణాశక్తియును, సమయోచిత
యైక్తి శక్తులును, కవితాపటుత్వమును, మేధాశక్తియును, శ్లాఘనీయములు.
సభాసంతరము కొండఱు పండితులు, కవులు తమ యత్నాహములను దెలుపుచు
గొన్ని పద్యములను జదివిరి.

ఒక పృచ్ఛకుడు.

ఇట్టి వాగ్రేతులు పెక్కులు, లోపల నిజ మెఱిగియుఁ గప్పివుచ్చి
కాళాభిమానమును వెల్లడించు నీ వాగ్రేతులోఁగూడఁ జక్కఁగఁ బరికించువారికి
“విశదల”లో సపధానముకన్న భోజనమే కొండొక మెఱుగు తత్వార్థము

రయ్యయ్యఁ జట్టిసింగయ్యయ్య నట్టిరె నాఁదగు'పోచి'పోత,లీ
యయ్యలు పూర్వజన్మమునయం దొకరేయనితోఁచు నంబికా!

క. అపధానం బాఠీతిగఁ, జవుటం బడువిత్తులట్ల సమయండు కాఖా
యపతీమనోహరులు తమ, సువివేకమునెల్లఁ దలుపఁజొచ్చిరి పెలుచక.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణులను వీరికిఁ దోడుగఁదెచ్చి, తిర్పతికొ
నెంకన నోడఁబుత్తిమిది వీలని కొండలు వాఁకోసమై
చంకలు గొట్టికొంచుఁ జని సారము గన్గొని "పీ" యటంచు ని
ట్టింకుల నింకినట్లు జనులెంచఁగ వింటిమినుమ్మి శాంకరీ!

చ. "కునికిన బోసినక్కపయిఁ గొండొక తాటి ఫలమృషడ్డ" య
య్యసువున రామకృష్ణు లిది యారసియొండవలెకొ : దెగించి యి
ప్పని పయిఁదెట్టికొన్నఁ దమపాండితి దైతికిరాద ? దూరపుం
జనులు సమీపగుల్ బలె స్వశక్తి మహత్త్వమెఱింగి నవ్వరే!

తే. గీ. "ఎడమచేయియొ బుట్టిచేయియొ"నటన్న
సామెతయె వీరి కపధానచర్యవట్ల
తక్కుసామగ్గిలోన భేదంబుబోలె,
దెసఁగుఁ గొప్పంబునకు రామకృష్ణులకును.

ఉ. వచ్చిన రాకయొన్నఁ దమవాక్కులఁ దోడుగ నంపుటేనియొక
మెచ్చు ఘటించుఁగా ! యనుచు మేటులు మేటులు "శృంగధంగముల్"
వచ్చిక్రమోఽపులుంబలెనె పంపిరి పాపము ! రామకృష్ణులే
మిచ్చఁ దలంచిరో ? నిజమెటే బయలొనని తా రెఱుంగమిక.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణు లవివేకవిశాలపు 'శృంగధంగముక'
జంకలనూని జన్మదివసమ్ముననే యనధీనతాప్తి ని
ట్టింకులు గొన్ 'శతఘ్ని' బరియించుమఁ గొఁరపువారి బంధుగుల్
పంకపుఁద్రోవలంబడి స్వపద్ధతి నెల్లఁగఁదెట్టిరంతటక.

దొరకకపోదు. అది యటులుండె, ఈ రసాభాసాపధానము మాయపధానము
కన్న వేయిరెట్లధికముగ నున్నదని వాగిసిన యతని వ్రాతను పూర్వరంగము
నందు జూడఁగోరెదము.

తే. గీ. బందుగులటన్న దగ్గఱవారుకారు,
ఏకకాళియులనియె నీనెఱుంగుమంబ !
వారు లోలోనఁ గొప్పంపువారి సత్త
నెఱుంగ రనుకొను మెఱిఁగియు నట్లులైరి.

తే. గీ. ఒకరొ యిరువ్వురొత్క నీయోగులందుఁ
గొప్పరపుధారయన నొప్పకొననివారె
కాని యాసనచర్చాభిమానమాన
మానసాంతరులై మెను మఱచి చెడిరి.

సీ. “పండితబుగ్గ”మంచు బంపతిట్టులుతిట్టి యెవ్వఁడొరనయైన మెఱుకపఱచె
“సత్యవాది”యటన్న చాటుపేరున లేనిపోనివాదుల నేడు పూని వారిసె
అతనికెక్కుడుగ “యథార్థవా”ద్యభిధానమున నెవ్వఁడొం చెననృతములను
పంటబ్రాహ్మణునత్సమమైన కెవ్వఁడు తన యశ్వమునొసంగిఘనతఁజెఱిచి

తే. గీ. కొనియె నీ నల్పులను మఱికొంతమంది
దక్క మాయందు ద్వేషంబుదగులుజనులు
లేరట నియోగులందు నివ్వారికరన
పృథగ నెందఱికో చెడ్డపేరువచ్చె.

మ. జననీ ! కొర్రపువారిపక్ష మది నీచంబో, ఘనంబో కనుం
గొనుమీ ! పంటనియోగి నశ్వముపయిఁ గూర్చుండఁగాఁ జెట్టి యూ
రున నేగించిరి వాద్యఘోషములతోఁ గొంగొగ్గిత్తదీపాలతో
“ననయలో వీరికి బుద్ధితే”దని పురం బాబాలముఁ గోలగాఁ.

మ. శివరాముం డవధానముననలిపి వాసిఁ బేర్చుడుఁ వానిగొ
రన మొప్పఁ ఘనులట్లు చేసిరని యోర్వఁ లేక ‘కొర్రంబు దా
నవధానమిట్లుచేయఁజాల దెటు లట్లొ నత్సవం’ బంచుఁ గుం
దు వెలార్చఁ దమసాచకాధముని నెంచుం దిరిప్పి రప్పట్టునఁ.

తే. గీ. దీనిచేతనె సకలంబు తెలిపినట్టి
దయ్యెఁ బ్రాజ్ఞుల కిఁకనన్య మనవసరము;
ఐన నాయాయి సందర్శమంతో యింతో
తెప్పకున్న దూరగులకుఁ దెలియఁజెట్లు?

చ. “వికడల” లోపధాన మది నట్టిగదోచినమోదగూడ వీ
 ర్విశయము దక్కి గుంటూరుపురక సభఁజెట్టి చెడంగఁజూచి “దు
 ర్దుశులకు నుత్సవంబనినఁ దప్పగ నుండు” నటంచు నెంచి యీ
 పశుకృతి కిచ్చఁజేసి నగుఁబాటులపాలయిరంబ! లోకికుల్.

మ. అభిమానంబన గర్తపూర్ణితనియోగ్యశ్రేసరాధీన మం
 చు భయం బించుకలేక చెప్పఁదగు నెన్నో వార లద్దానికై
 శుభదూరంబు నసత్యముకై శుభఁజేయించున్నవ్వి భాషింతు రే
 రభసపక్రియకేని సిద్ధపడి యారంభింతు దుర్వాప్యకృతుల్.

క. కుక్కశ్వముపై నెక్కిన, నిక్కపు సంతోసమందు నిపుణులు కవులం
 డెక్కువ తక్కువ లరియదు, రొక్కో! యిదివిన్న న్వరొక్కో! విబుధుల్.

క. ఇది యిటులుండుత రాల, గుదిరంపగఁ బర్యిమది యొకొండు మునుపె యా
 సదమతులు వ్రాసియుంచిరి, కద! తచ్చరితమ్ము వినికి గావించు మిఁకక.

క. ఇరువదినాలుగు దినములు, పరిపరి యోజించి తుదకుఁ బర్యిక మా కి
 చ్చిరి తెచ్చి † గౌరవములు, మఱియూగురు; దానిఁగాంచిమదిముదమొదవక.

ఉ. అంతకుమున్నె పర్యమిటులాగతమా నవి విన్న వాఁడె వా
 క్కాంత యనుగ్రహమ్మున నొకానొక కల్పన దోపఁగా “యశః
 కాంత వివాహము” గుఱించి కట్టియ యుంచిన కద్యసప్తకం
 బెంతయుఁబెట్టి వారు విని హెచ్చిన మొదముగాంచి రయ్యెడక.

† (1911 నం, అక్టోబరు 20, తేదీ కృష్ణాపత్రిక నుండి.)

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిసెంటు కవీశ్వరుల సమఖమునకు. ఈదిగువ సంతక
 ముచేసిన వారు నమస్కరించి వ్రాయఁవిజ్ఞాపన:-

ఈపురమున నీమధ్య శతావధానసభ జరిగినది మొదలు డిమకును గొప్ప
 రపు సోదర కవులకును వైషమ్యములేర్పడి ఉత్తర పర్యిత్తులరములు నడచినవి.
 మాగ్రామములో తమ తమ పుణ్య వైషమ్యము లేర్పడుట మాకు మిక్కిలి శోచ
 నీయముగానున్నది. తమరును కొప్పరపు కవీశ్వరులను మాకు గౌరవార్హులే
 యగుట మాగ్రామమునండి వారలను విమ్ములను సఖ్యకరచి కంపుట మాకు
 యొక్కమనియు గౌరవమనియు దోచుచున్నది. కావున మాయద్వైశ్యమును
 మీరును అంగీకరించి మిఠాసభమొద లింతరకు నొడొడఁగూర్చి వచించి

యశః కన్యకాపరిణయసు.

సీ. తారతమ్య మెఱింగి తరలి వచ్చెడియూరు కొప్పరం బం చెఱుంగుదురు మీరు
నప్పెటల్ మ్రోగంగఁ దరలి వచ్చెడియూరుకొప్పరంబంచెఱుంగుదురు మీరు
తగుతాభరముమై దరలి వచ్చెడియూరుకొప్పరం బం చెఱుంగుదురు మీరు
తగుబాంధవులతోడఁ దరలివచ్చెడియూరు కొప్పరం బం చెఱుంగుదురు మీరు

లే గీ తిరుపతియొ, కన్యకాదాత; తెరువుదలి
సచ్చుచో నింత యాతిభ్యమిచ్చు, రాక
యున్నచో నప్పుచే పెండ్లి సున్నయయ్యె
నొకరువారింప నేటికో యోగ్యులార!

సీ. కలదొక్కటూఁతురు కలిగెఁ బెండిలికాకమున్నో వడుగుగాకమున్నో నూకు
నాంద్రగీర్వాణభాషాంగనాతీలకమ్ము లిగువు రక్కన్నియ నెత్తి పెంచి
రీడేఱు; నెండతో యీకన్నెఁ బెండ్లాడఁగా నెంచి యత్నించి కడకు టిని
చే నీసడింపుల నూనిపోయిరి తల నరయంగఁ దఱియయ్యెఁ బరిణయంబు

లే. గీ. లేకయే పోయె ననుకొనుపాక మెఱిగి
కొప్పరపువారు తరలి రాఁగోరి; రంత
సంతరించితి; మంతనే బాఱదొడగి;
రూరకుంటిమి; తప్పేమి యోగ్యులార!

సీ. 'తల నరసిననాతిఁ గలయట కానుకాస్త్రవిరోధ'మని మదిఁ దలఁచిరోక్కొ!
'ఉభయభాషలు నేర్చునుపదఁబెండ్లాడఁగాఁదగ'మంచులోలోనదలఁకిరోక్కొ!
'పెక్కుమాటలు నేర్చు పెంకెపిల్లనుగొన్నమాటదక్క'దటంచుమానిరోక్కొ!
'ఎందఱో జంకిన యెమ్మెలాఁడినిగొన్నఁ బరువుదక్క'దటంచుఁ బఱచిరోక్కొ!

నవయు లిఖించినవియు మరల్చుకొనుచు నొకరికొకరు లిఖితరూపముగ తెల్పు
కొని యెప్పటి స్నేహభావ ముపలంబించిన మేము మిక్కిలి సంతసిం చెదము.
మావిజ్ఞాపన నాదరించి మీవైషమ్యకారణములను మరచి మాకు సంతసము
కూర్పుదురని నమ్ముచున్నాము.

గుంటూరు. }
4-9-11 }

చిత్తగించవలెను,
ఇట్లు తమ విధేయులు.

యేకా రామయ్య, జి. రామనాథయ్య, పంకిపురం కృష్ణమాచార్యులు
న్యాయతి హనుమంతరావు, కొండ వెంకటప్పయ్య.

తే. గీ. 'కల్పవృక్షా' చాల్ దనుకొని కనరోక్కొక్క !

వారు గోరినదిచ్చు మాకోసమేమి?

ఎట్టలో పెండ్లి పాసగించి యెలమిమ్రోస

దర్శనము బండితులదవ్వదల పుడవ్యు!

సీ. కేయ్యమ్మనకు వారె కందల నందింపదల లే'దనుచు మున్నె పడికినాము
"కానుగూడ" చటంచు గాల్చె కల్పకరాగ "మంచిదే" యనినమ్మతించినాము
ఒకమీసమే కట్టు మోల మై గోరె దక్కినమీసము నుగూడ నునిచినాము
కన్యాపరలుదాకఁ గార్యంబొనర్చితి మంతలో నునుపూర్త మగునటంచు

తే. గీ. దలచుచుండఁ బరోహితులొ దగినవారు

కాదలసి వచ్చి రంతట గాల్చెను

వచ్చి కథయాగె; నిండిలి పొచ్చె మెటిగి

యేల నెపకెట్టెదరు మ మృహీనులార!

సీ. "ఎంత మీనమైన నీతి నెందుకైకలె" యంచు నీనడించిన రోసమేమి మాకు?

"వైదికకన్యక వలదు కైకొను" టంచు నీనడించిన రోసమేమి మాకు?

"శాస్త్రంబు చదివిన నుయ్యెలమాకంచు నీనడించిన రోస మేమిమాకు?

"హెచ్చుంగడపు మీయింతి మాకేల" యంచు నీనడించిన రోసమేమి మాకు?

తే. గీ. మొదటఁగోరిరి పిమ్మటఁ జరుపు నందె

లేటిగియో, యేమొ చెనుదీసి; రెంచుచేసి

నమ్మతించితి మింక మీన్నెవ్వు గూర్చు

బూనుటని పునరుక్త మెట్లానులార!

సీ. దుద్రాక్షపూస లఱుతఁ దాల్చువారికి బంగారు వారి కేబాంధంబు?

చెలిబూది దాల్చువారలకుఁ దిర్మణి తిరుచూర్ణాలవారకే చుట్టటికము?

"ఇత్తర్థతీర్థాన" లేనేళఁ బల్కువారలకుఁ దెల్లలతోడ రాజయేల?

గరుపాదనేపఁ జేకొనినెద్దియకు బాజారు నెద్దియతోడ నఖ్యమేల?

తే. గీ. ఏడ 'తిరుపతి' ! 'కొప్పరం' బేడ ! నహహ!

అహహమె కాని, మఱి వివాహంబె కాని,

న్నేహమేకాని మాకెట్లుకెల్లుఁ జెప్పుడ

సరనులార! గుంటూరు వాస్తవ్యులార!

నీ గోదావరీనదీమూలమునకుఁ గొండఁజేటి కూపముతో వేరఁజేల ?
ఆమ్రావతిరుజాల మలరు తోటలకు గోఁగాకుభూమలమీదగాఁకయేల ?
ఎచటఁజూచిన నిశ్శులే వొచ్చుసాలమలచేలయ్య జొన్నపొలాల చెలిమి ?
తిరుపతి జేంకటేశ్వరున కంకాలవృక్షాతరమీఁది విశ్వాసమేమి ?

గీ॥ ఇంతకును గార్జునస్వీకృత యో
ఋంగుమను మీఁద; తెనఱిస్వయాపమెట్టి
దో యెఱుంగుద; రురక యేదోపిధమున
మమ్ము నెపపెట్టనేల ? యోమాన్యులార!

చ. పదపడి కొన్ని పద్యములు పత్రికలోఁ * బ్రకటించి సంశయా
స్పదులగు లోకులందనిపి పాఞ్జుల, సంధికిఁగొల్పు యోగ్యులన్
ముదమున మంచి యచ్చటనె మోదమెల్లర్చ గవిత్వగోష్ఠి పెం
పొదవఁగనుఁజేటి మా పయి కథోదయమున్ వివరముంబఁజేర్చిమై.

(* 1911 సం., ఆక్టోబరు 20, 28 తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

పై సంతకము లొనర్చినవారికి నమస్కారపూర్వకముగా మాయొనర్పు
కొను వివరపూర్వక పద్యమయ విజ్ఞాపనము:—

ఆర్యులారా! 4-9-11 తేదీగల తమ పత్రిక 28-9-11 వ తేదీ సాయం
కాలము సుమారు 5-30గంటలవేళ మ॥ రా॥ రా॥ కొండ చెంకటప్పయ్యపంతులు
గారు బి. ఏ; బి. యల్; గొల్లపూడి రామనాథయ్యగారు బి. ఏ; బి. యల్;
గోవిందరాజు శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు బి. ఏ; బి. యల్; అను నీ పెద్ద
మనుష్యులవలన మాకు నంది యపారానందము నొనర్చినది. దానిపైఁ గొన్ని పద్య
ములు భగవతి తోఁపింపఁగా నయ్యవి యన్నియును దమసన్నిధి కంపిఁకొన దలఁచి
తిమి గాని గృంధవిస్తరభీతియును విలువగల తమకాలమునకు లేనిపోనిపని గల్పిం
చినవారమగుమమో యను నందియమును వెనుకంజవేయించుటచే నందలి
దశాంశమునుమాత్రిముఁ బంపిఁకొనుచున్నారము. వ్రాసి పంపినచో దమకు
మాత్రమే యిందలి మంచిచెడ్డలు బోధపడునుగాని యాపదాంధ్రలోకమునకును
బోధపడవనిపత్రికాముఖమునఁ బ్రకటించికొంటిమి. ఇందుఁగలతప్పలనుమన్నింప
వేడుకొనుచున్నారము.

(తిరుపతి జేంకటేశ్వరులు)

శ్రీ. అనవసరముగా నానవమునుగోరి యవధానవిఘ్నము నాచరింప
‘మదియయుక్త’ మటంచు నగ్రాసనాధిపుడనిన పిమ్మటఁగూడఁజెనఁగఁబోము
‘పెనఁగియుం దుద కది గొనలేక సభవీడి యవలికేగి యనూయనందఁబోము
అందియు నాటకాభ్యంతరమున నుండునప్పుడు పద్యము లంపఁబోము

గీ. ఎఱుంగకే మీసములఁబట్టి యెట్లొ వేర్లఁ
బడము, తుండుడుకందము, పలికినట్టి
పలుకు మూఁడులోకమృల నిలిపికొనఁగఁ
జాలుదుము పండితులయొద్ద సరసులార !

శ్రీ. ఒకనిపెండిలిలో మఱొక్కఁ డా పల్లకీ నిఱుకనుంకిందుటెంతేనిఁ దప్పు
ఎఱుంగక యత్నించిరె యంద మాపెనిఁజెలిసియుం జెనఁగు టెంతేనిఁదప్పు
అధ్యక్షుఁ “డిదికూడ”దంచుఁ జెప్పినమీదనేని యాగమి మఱెంతేనిఁదప్పు
అక్షరతత్త్వంబు నరయ కాపై భీతి దీటి కాలద్రవ్యు టెంతేనిఁదప్పు

తే. గీ. “మీసముల” పద్య తాత్పర్యవాసన యిను
మంత తెలియక వేర్లాడు టెంతయేని
దప్పు; “తప్పని” నేఁ జెప్పటొప్పుగాదు,
పండితులచేతఁ జెప్పింపవలయుఁజాండు.

శ్రీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతక్కువయును గొప్పరంబున వారి గొప్పదనము
ఆంధ్ర గీర్వాణభాషావరత్వము గ్రామ్యభాషావధూటీప్రభావగరిమ
సనియమాకుకవిత్వమునఁగల్గ లోపం బనియమాకుకవననిర్దిష్టమహిమ
అవ్యాజరదనాపహాస్యత్వమును బూర్వసంచితపరివర్జితతయును.

గీ. సభయొనర్చినవైఁగదా! సహృదయహృద
యావగతమగుఁ, గాలద్రవ్యు టలఁతి వారు
నేయఁదగుకార్యమా ! యెంతచేసయేని
నుండియేతీరవలెఁజాండి యొగుటలార !

శ్రీ. ఊరూర నూరేగు నుత్తరప్రత్యుత్తరముల కేలాగు నాశము ఘటిల్లు ?
నొప్పుతప్పుగఁ,దప్పునొప్పుగాలిఖించు “సత్యవాదుల” వ్రాతసమయమెట్లు?
ఇహపరము లెఱుంగకే ప్రసర్తించు “యథార్థవాదుల” ధార్మ్యమడఁగుటెట్లు?
తిరుపతికన్నఁ గొప్పర మెక్కుడనెడి యీపాటిబండలగోల వాఁటుటెట్లు?

తే. గీ. ఊరికి వచ్చి హనుమనుగూర్చి గోరినారు
మీ రమాయకు, లివియన్ని యేరికతనఁ
గల్గెనో నుంత యోజించుగా భవద్భు
నత్యము నుతింతు మింక విజ్ఞానులారా!

సీ. అక్కటా! కవులకు నపయశంబువచ్చెఁగా! యనెడి మీ హృదయంబు నరసి నాము
అది యాసనప్రసంగాధీనమనెడి మీ యాశయం బాసాంత మరసి నాము
ఆప్రశంసను చెచ్చు నమలాత్మలెవ్వరో యామాలముగ మున్నె యరసి నాము
ఈసఖ్య మొనఁగూర్చి యిందుమాలమున వారనఘాత్మలగుపూన్ని నరసి నాము

గీ. ఆపులించినఁ బ్రేవుల నరయఁగలరు
కవులు రవియెఱుంగనిచోట్లు గాంచఁగలరు
కొప్పరపు సోదరులె యెఱుంగుదురు నకల
మక్కటా! యాసనం బెంత చిక్కు చెచ్చె!

సీ. “ ఒడ లెఱుంగని సివమున్నదే” యెంచేని మాశక్తి నెఱుంగమే మాన్యులార!
ఈతకు మించు లోక తండనిఁగలదె? కా నిండయ్య యొకసారి నిండునభను
వైదికత్వమున కేవల బేటి కట్లా మీసాలు దీయుంపుడీ సరనులార!
విద్యద్విసోదముల్ వినుటగ్రామమున కేయపయశమృదుగూర్చ వరయండనఘు

తే. గీ. లార! సత్యవాదులును, యథార్థవాదు
లిష్టరమ్మనఁ బుట్టు లెంతేనిఁ దప్ప
గాని, విద్యలలో నేరు ఘనులూ, యెఱుంగు
పూనికలు తప్ప గానయ్య పూజ్యులార!

సీ. “ కాశికృష్ణబుధుఁడు కరమందు లిఖించి సన్నఁ జేసిన” దెంత సత్యమయ్య!
“ అభిమానమున మమ్ము నర్పించిరేకాని శుద్ధమార్గులె”యంట నూనృతంబె?
“ రామకృష్ణులఁబట్టి రహిఁదిట్టి నా”రన్న వ్రాతె యెంతటి సత్యవంతమయ్య!
“ నలుబది మందికే సలిపి రివ్వా” రని నెక్కిరించుట యేటి ఫక్కియయ్య!

తే. గీ. తమ రెఱుంగని దిందు లేకమునలేదు
ఆపనమె తెచ్చిపెట్టె నీ యవృతములను
నిజముచెల్పి యశమ్ముచే నెగడరయ్య!
వలదు జంపింక గుంటూరు వాసులార!

సీ. “కృష్ణలో” వ్రాత నిష్ఠేని మీరొకసారి పరికింపుడీ హితవాసులార!
 “దేశమాత” యొనర్చు దివ్యోపదేశమ్ము లరయుడి యొకసారి యాహ్నులార!
 “అంధ్రకేశరి” లోని యంశమ్ము లొకపరి చూడుడి యిష్ఠేని శుద్ధులార!
 తమ్ము పత్రికల యథార్థంపు వ్రాత లింకేనిఁ జూడుడి మహాజ్ఞనులార!

గీ. సభను జరిగినయట్టి వాస్తవ మదెట్టి?
 దెట్లు వ్రాయుచునున్నారో, యెఱిగి శాంతి
 చేయు; డీ వ్రాత పోలికఁ జెడ్డ యశము
 గూర్చు నిజ మెట్లో పైకి రానేర్యేనేని.

సీ. వేనవేల్ సత్యవిజ్ఞాను లుండియుఁ జెడ్డకీరిలిఁ గొనునె గుంటూరుపురము ?
 సభ నున్న మీవంటి సరసులకన్న నాకాశంపు సూర్యుఁడా కర్మసాక్షి ?
 పంచభూతముల మా పాండిత్య తత్త్వంబుఁ జెప్పఁగా నప్పగించెదరె పౌరు ?
 లెవ్వరో యొకరిద్దఁతే హేతునై పురమ్మున కప్రతిష్ఠ రాఁబోలునయ్య ?

గీ. ‘రజకువాక్యమ్ములను వినురాము’ లాట
 యుచితమయ్య! మీవంటి యోగ్యులకు సకల
 మెఱిగినందుకు ఫలమేమి ? యిట్టిపట్టు
 నం దుదాసీనులగు టెంత యర్హమయ్య?

సీ. “అననం బొప్పలే” దని కోవగింతురా ? యది గోరుటే పెద్ద యనుచితంబు
 “అనుచితం బనుట యాధార”మందురా! కొఁపంపుకవిదాఁచికొను నెనుండు
 “అనుచితంబగుకొక్కె ఘనులెట్లు కోరువా”రందురా! అది ప్రమాదాతిశయము
 “మఱి ప్రాజ్ఞులకును బ్రహదమా”యందురా! ♦ వారి తే యంచు నిర్ధారణంబు

గీ. చేసి వ్రాసిరి వ్యాఖ్యాతృకేళురులు, యి
 మాదములు విశ్వసింపమి మాకుఁ దప్పె?
 అంతమాత్రాన గంతుల కనుమఱింతె,
 సోదరులు చెప్పఁడయ్య! యో నూరులార!

సీ. ఉచితమా యనుచితంబో చేయుపండితుం డరయఁగావలె భవిష్యత్ప్రశంస
 అని * భర్తృహరి చెప్పఁజైనఁ జూడక యేరి పేర్కొనఁజూచునోదుర్వాదులగునుఁ

♦ శ్లో॥ ప్రమాదోధీకుతామ” పీత్యత్ర, అపిశబ్దవివకారార్థక ఇత్యభియుక్తాః.
 * శ్లో॥ ఉచితమనుచితంవా శుర్యతా కార్యజాలం, పరిగతిరపధార్యా యత్నతః
 పండితేన. (భర్తృహరి చూ.)

గాల్ద్రవి యెన్నియోగాలును ప్రకటించి తలకుడగని ప్రయత్నములొనర్చి
“పండితసభ” యన్న పైఁ గొంఱ కాంతించి పండ్లవింక మొకింత ప్రాంతయంగుఁ

గీ. నాపి, ప్రాజ్ఞుల సమృత్తి పాపకార్య
మనుచు మము నెక్కించిన యట్టిసరి
సఖ్య మని మాకు లేకున్నఁ బచ్చిపోయి,
వృథగ నెవ్వెట్టుకుండు సుప్రథితుల!

పీ. ‘ఓంకాంతి’ యనెడు మీ యోగ్యత నేనోళ్ళ క్లాపింపవలెజుండునరసులార!
ఈయానా మికప్పుడే పుట్టెనేని మీ సచులమిదిగి వారు చనరునుండు
అంతకొక్కింతవైదై నఁ బట్టిన వారు “చమగ్దనములు” కేర్పొనరునుండు
సకలమృ జరుగుపై కాంతిఁ కెప్పుటకన్న నన్యాయ ముండునయ్య! మహాత్ము

తే. గీ. లార! విద్యత్తలోచప్ప నన్యవిషయ
మందుఁ గొప్పంపువారి సంఖ్యంబు మాకు
సమృత్తము; దానిలోఁగూడ నమృతీంశు
మేని భారతి మ మ్మింక నీనవించు.

పీ. చొరపమై నెదిరించి సొంతకాయకోతలు కోసినారు కటార్లు నూసినారు
‘అపధానమందు మిమ్మతిశయించెవ’ మంచు వ్రాసినారు నవార్లు చేసినారు
మిది మిదిగివచ్చి మిసాలపైఁ జీయిచేసినా కృష్ణగుడులో గూసినారు
మసిపూసి యెట్టులో మా లేడుకాయఁగాఁ జేసినా ర్మ మ్రెడఁ బాసినారు

తే. గీ. పెనఁగి మా మిసమింతేనిఁ బీకకుండ
నెదిరియపధానమున మమ్ముఁగదుమకుండ
నేటి స్థితింబు మాకు? మీ కేటిధరము?
సభను సమహర్షుడయ్య! యశస్యులార!

పీ. బందరేమయ్యోనో? “ప్రగ్భు” లేమయ్యోనో, పుస్తకాలేమయిపోయెనొక్కో?
అచ్చేమి యయ్యోనో, ఆస్తి యేమయ్యోనో, సర్వకం జేమి కావలసెనొక్కో?
‘నూర్క’ లేమయ్యోనో, బాలురేమయిరొక్కో, యువ్యోగ మేమూలనుండెనొక్కో?
ఇల్లమి యయ్యోనో! యితర మేమయ్యోనో, నివ్రుద్దంబు లేమి యయిరొక్కో?

తే. గీ. వచ్చినదె రాక యయ్యో, నీపాటికేము
నెలపు గైకొనుచున్నాము, నేపాభాష
ముంచి పంపింపుడయ్య! యేముండె!
‘నడ్ల గింజలోబియ్యపుగింజ’ కేస్తులార!

సీ. శ్రావణమాసానఁ జనుదెంచితిమి భాద్రపదమాశ్వయుజము నిష్పట్టణమునఁ
బూర్తిగాఁ గడచె నిష్పడు కార్తికమువచ్చె నిష్పటికేని మాకింటి కేగు
నిచ్చ పుట్టుట లేద, యిదియెల్ల సీసీమవారియాదృతియు నుదారమైన
మొమైతియును మాదు*మీసాలమహిమయుఁగొప్పంపువారిమిక్కుటపుఁజేర్చి

 మద్రాసులో బి. యే. (B. A. Honours) చదువుచున్న
శ్రీవారణాసి శ్రీనివాసరావుగారు తత్కాలముం దంపిన 200 పద్యములనుండి
కొన్ని

* మ. తలమీఱక దలపోసి యీసుగొని గద్వాలాత్మకూర్పార్థివేం,
దుర్లసంస్థానములందుఁ బండితులు నిన్నున్ దీయయత్నింప ను, జ్వలవాగ్వాహిని
గొట్టివేసితివి ప్రాంచత్వాండితీ వైఖరిక, బళిరా! మీసమ ! నీకునీవసరి త్రిప్పన్
కెల్లరా నిన్నికక. సీ. వీవుల నెక్కించి పృథ్వీపతులు గొల్వ నిక్కింపఁ
జేసితి నీవకానె, వాదింపఁగా వచ్చువారి వాడఁబుల నీటుగావించితి నీవకానె,
వర్షాశనస్థిఁ బడయగాదగు రాచనెమ్మి నుద్రదేకితు నీవకానె, మాన్యంబు
ఁజేసిమి మార్గంబుచూపించి నేస్తంబుఁ జాటుదు నీవకానె, గీ. మీసమా!
గాఢ గౌరవావాసమైతి, వెంతఁజేసితి ముక ముం దిఁ కెంతఁజేయఁ, జాలనెప్పు
డుఁ గడుఁ బెంచఁజాలియుందు, త్రిప్పఁదిగ్రిప్పుంగ నినుఁజెప్పి చెప్పవలయు.
క. కానర మీసర నుడి సం, తోగిల్లఁగ నాను కయితతో సాగెడి నీ, వీసపుకై
సరులేనర, మీసమ ! నినుఁ దీయఁ గలుగుమేధాగతికిక. సీ. ఆలబృహద్రథు
శక్తి దరియనప్పుడ నీళ్లుమింగిన వివ్వచ్చు మీసమెంత ? దుర్యోధనుని గూల్చు
దోడుగా గొట్టుండు మిణ్ణిన వలలాంకుమీసమెంత ? వాలినవధియింప నంచనా
చృత్తిమై 'మేమేమీయనిన రాముమీసమెంత ? ఇంద్రజిత్తునికీలు నెఱిగితుండుచు
చూడనేసిన సౌమితిమీసమెంత ? గీ॥ నీవ మీసంబ వీవహి నీవ తుంతి తంబు,
నాగలవల్కు నెత్తినెఱుంగ, నెప్పు డనమానవికృతమంచే వహించి జయము
గొంటివి జగతిమీసంపుటేడ, చ॥ ఆలఘుకఁతృక్షీర్తిఁ గొన నందఱకుక దర
మానె ? మించునె, తుల గమకింప నందఱకుఁదోచునె ? తోచిన జీలుగెత్తు గా
నెలయదె ? మేకుమాటమఱపించదె పెంచదె గీరతంబు; సీ, వలుగకు సంస్కృ
తాంధ్రకవితైక మహాత్మమ, చాలు మీసమా ! మ॥ సుమనిర్యన్మకరందగంధకవి
తాశుద్ధాంతభృంగీరవో, పమభక్తప్రతిపత్తితో నెలయుచుక బాండిత్యగంధానిలం
బమలంబైతెమలంగ లోకజనసమృన్ధత్రయంబొల్తువో కమనీయప్రతిభావిలా
సమ ! నమస్కారం దిదే మీసమా ! (18)...

తే. గీ. యనుజుడి! లేకయున్న మేమొకటనింత
కాలముండుటిప్పట్టునఁ గల్గుటెట్లు?
తక్కినప్రసంగములను మైవకల్పి
తమ్ము, లాజ్ఞయొసంగుడి ధన్యులార!

శ్రీ. ప్రిడర్లమా? కాము, దీ యేలమా? కాము, ధనికులమా? కాము ధన్యులార!
అర్థులమా? కాము, వ్యర్థులమా? కాము, ప్రభువులమా? కాము, ప్రితులార!
చీనులమా? కాము, మానులమా? కాము, మానులార! కాము, మాన్యులార!
క్రుద్ధులమా? కాము, బద్ధులమా? కాము, వృద్ధులమా? కాము, వేత్తలార!

గీ. కవుల, మిప్పటి 'మాల్పు'కుఁ గట్టెబడము,
ఘనులు * పండితరాయాదికవులుమాపు
త్రోవేంబట్టిపోదుము, దేవునైన
లక్ష్యకట్టము † మాకు వల్లభులులేరు.

శ్రీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల పేరులు మీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పువాసనపుఁజర్చ
అల్ల కొప్పరపు సోదరుల పేరులుమీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పు వాసనపుఁజర్చ
వివ్వత్కవీంద్ర సంచికల్లాసము మీకు జ్ఞప్తిలోనిల్పు వాసనపుఁ జర్చ
వివల కవుల యకించనత్వము మీకు జ్ఞప్తిలోనిల్పు వాసనపుఁ జర్చ

తే. గీ. పేటి యాసన చర్చకు, మీకు, సత్య
వాదులకు, మాకును "యథార్థవాదుల" కును
మఱియు ఈమీసములకుఁ, గొప్పరపు సోద
రులకు దీర్ఘాయువిడి నల్ప ప్రోచుఁగాక!

శ్రీ. కాలిదాసునివార్గ గరిమంబు నెఱిగినవారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
ధవధూతి యను మహాకవివార్గ నెఱిగినవారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
పండితరాయలవండితన నెఱుంగువారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
ఆంధ్రకవీంద్రనిరాఘటత నెఱుంగువారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!

తే గీ. జల్మనేపల్కఁ దెప్పట్లఁబండితుండు
పల్కెనా, నిల్పునేగాని భయముగొనఁడు

* శ్లో. కునన్వీ మ్రియతేవాపిస్వోత్కర్షంనైవ ముంచతి।
అని నిర్వాణ మాయాతి నాననలో యాతి శీతతామ్.
† నిరంకుశాః కవయః

ఇదియే విద్యత్కపించుగిల కింపునింపు
చుగ్గము మీరెటుంగరే మహితులార!

సీ. మాకచక్రీ సంపాదించెగా నెంచి దేశమాతకు దూటు దెచ్చినారు
మా కప్రతిష్ఠ సంపాదించనెంచి కృష్ణము నప్రతిష్ఠచే నడిపినారు
మాకు దుష్కర్తి సంపాదించ నెంచి తేనెనిని దుష్కర్తి పాల్పఱచినారు
మాకు దుష్కృతము సంపాదించ నెంచి యాంధ్రపుల బ్రతికకు నదితార్చినారు.

గీ. ఎందటో 'యథార్థవాదు' లిం కెంచితేని
సర్వవాదు లిష్టరమున జననమంది
నారు, శివరామకాస్త్రి యీనాటికి శివ
రాముడయ్యె; మాకేల కొపగింపుఁజెలిమి?

సీ. సఖ్యపఱచి మమ్ము సాగనంపుటకు మీ చేయు యత్నము గడు శ్రేష్ఠమయ్యె!
సాగనంపుకమున్నె చనువారమేకాని చుట్టుపట్టుల నుండు నూరిపదులు
సభలు చేయుటఁ జేసి చనకిందు నిల్చితి మంతియేకాని సభాంతరమున
కింకను సోదరు లేలేంతు రని కాదు; గాయత్రి సాక్షి నిక్క మెఱుఁగుఁడు

తే. వారి సేమంబు గోరినవారు గాన
సంశయించుచు నున్నారు; సకల మెఱిగి
నట్టి మాకడ డాచ నేలయ్యె! వారి
వదలి చిరకాలమయ్యె సహృదయులార.

సీ. వ్రాసి యిండంటిరే? వారితో బోరాట మానికొంటి మటంచుమాన్యులార!
వ్రాతె వ్రాసిన యంతనే తప్పిపోవునే! కార్త్యవ్యవారి బింకంపుఁగంపు
కార్త్యవ్య పైటికో గనుఁగొన్నవై గాని నిదురఁబట్టదు మాకు నిక్కమయ్యె!
యాయూరఁ గాకున్న నేయూరనైన మీసమ్ముఁ బిఁకుట చూచి సఖ్య మంతఁ

గీ. జేసి పుట్టును, మ మాడ నీను గొనకుఁ
డనఘులార! డెబ్బను దినినట్టి పులికి
నోరు పెట్టులబ్బు మీరెన్ని యోర్పు పంత్ర
ములను బరియింతురేనియు నలఘులార!

సీ. పుట్టుపుట్టునఁ జిట్టుబుట్టు లచ్చొత్తించి చట్టంబునఁ బంచిపెట్టునాఁడు
"కాంపిటీష" నటం చెకాయెకీ నరుడెంచు బ్రజల కోరిక భంగపఱచునాఁడు

అక్షరతత్త్వ మావం తెలుంగక మీస లొగిఁ బట్టి యుయ్యెల లూఁగునాఁడు
ఎఱుంగని వ్రాత లేవేనియొగిల్గుమఁ గుచుప్పదములు” కేర్పొనెడునాఁడు

గీ. మీర తమైతిరాక్కొ! యిమ్మెలూని జేయి
కాలుమీఁద నాకులకు యత్నా లేవెల?
“యద్భుత తద్భుత్యేష” యనెడిమాట
తెఱిగి వర్తింపుడయ్య! యింటేటి సంధి?

సీ. సత్యవాదియెఁగో“బట్టిమక్క”పదనామ్యుఁడేయంటయానూరినెఱుంగుడయ్య!
అతని జ్యేష్ఠభ్రాత యగు “యథార్థపువాది” గూడ నట్టిఁడె యంట చూడరయ్య!
ఈ యవతారమృత లెత్తువారల రసనాంచలమృతకు భర్తాంచితములు
భూషణములు దెచ్చి పొల్పుగా నర్పించి వాసిమై నూరేగఁ జేసి పిదప

గీ. సోదరులకును మాకును వాడుతీర్పఁ
బూనుడయ్య! తరతమత్వములను బట్టి
“మార్కుల” నొసంగుడయ్య! మీ మతివిశేష
మెల్ల విద్వాంసులును మెచ్చ నెసగుడయ్య!

మీ. “కుక్కతోఁకను బట్టి గోదావరీదువా” ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
“వేడినీళ్లనె యిండ్లు వెలిఁగింపఁ బూనువా” ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
“గానమ్ముచే జితకాయలు రాల్చువా” ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
“కంజాపు ధూళిచే గప్ప నెంచెడివారు” తిరుపతివేంకటేశ్వరులుకారు

గీ. పైకి రాకున్న నెవ్వరి పైకిఁగూడఁ
జనరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు; వారి
భారతీతత్త్వమును జూచి వారివీరి
తారతమ్య మెఱుంగుట తగదె మీకు?

సీ. పిలువని పేరంటముల నొనర్చురు; గౌరవాహ్లాద నవమానమంద నీరు;
ధూర్తుల నైఁపురు; ధూర్జటియైనను దగవుమాలినచోట్ల దగవునెట్టి
తీరుదు; రూరక యేరిని గడలింప; రెవరైన గడపిన “నితఁడు తగఁడు
మనతోడఁ బోర” నం చనుకోకయవ్వాని నెదిరించి తమకున్న కదనశక్తి

గీ. అంతయో యింతయో యర్థులైన పండి
తులు పానరృచినభలోన నిలిపికొనఁగఁ

బూనుదురు; పక్షపాతుల పూనికలను
వినరు; తా మెరింగినయట్టివిషయమె యిది.

సీ. 'సత్యవాది' పదంబు చండాలుమయ్యె నద్దానియాపదదీర్చడలఁపుడయ్యె
ఆ దురాపదయె 'యథార్థవాది' పదంబు గనియె; దద్దుఃఖంబు కడపరయ్యె
కాస్త్రీయమైనట్టి సరసాకు కవిత ధిక్కృతయయ్యె గెలుపొడు లెఱుఁగుడయ్యె
పదియాలుకళల యవ్వానితో రిక్కల నెనఁజేయుపూనికలో గొనకుడయ్యె

గీ. కీర్తికాములరై కవిత్వార్తి బాపి
పక్షపాతులవ్రాతల వలనఁ గలుగు
దేశభూషంబు నుడిపి యుదీర్ణగరిమ
వఱలఁజెలువారుడయ్యె! ధీసరులు మెచ్చ.

సీ. లేదు కాస్త్రజ్ఞత, లేదు కావ్యజ్ఞత, సంస్కృతజ్ఞానలేకమును లేద,
శబ్దమంజరిఁ గూడఁ జదువంగలేదయ్యె; నదియట్లులుంచుఁడింకాంభ్రమందు
లేదు వ్యాకరణంబు, లేదు పాండిత్యంబు, లేదు సారజ్ఞత, లేదు శిష్యు
లకు భారతాదుల నొకపద్యమేని పాఠముఁ జెప్పు శక్తినిక్రముగ నేరి

గీ. కట్టియయ్యలు మహ్మాంభ్రమందు నెట్టి
మీసములుపీఁకుటకు నెట్లుమీసములు మ
హాత్ము లొప్పుదురో? తెలియంగవలయు
సభను సమకూర్చుడయ్యె! యశస్సులార!

సీ. తాఁ జెప్పినట్టి పద్యమునకే నర్థమృ చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజుండు
తా నుచ్చరించు పదములకే నర్థంబు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజుండు
కవనంబునగనేమొ కవు లున్న సభలోనఁ జక్కఁగాఁజెప్పినఁ జాలుఁజుండు
పద్యమృతలుంటి గద్యమేయనుకొండు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజుండు

గీ. ఆంభ్రమంతయు వల్వ దచ్చాంభ్రమైనఁ
చక్కఁగ నుపన్యసించినఁ జాలుఁజుండు;
మేమువదలెద మూరకే మీసముల మ
టంచు మీసముఁ దలఁపెట్టు టర్హుచును?

సీ. మచ్చిఘ్యల నటుంచి తచ్చిఘ్యలకుఁ గూడ శుశ్రూష జేసి నేర్చుకొనఁదగిన
పాటిపాండితి లేనివారు మామీఁదికి వచ్చి కాలులు వ్రాసి హెచ్చుతగ్గు

కాఁజుగక మీసాల నెత్తి పీకెద మన్న మాట కేమర్థంబు మాన్యులార!
కాఖాభిమానపితాచంబు నైదువ్య మీశేర్పునయ్య యహీనులార!

గీ. తగినమందులు పక్షవాతమ్ము నకు ల
భించుఁ బక్షపాతముకు లభింపఁ బోవు;
“కొఱవిఁదెట్టి నెత్తినిగోఁకెకొనియు” నివ్వ
దేటి రాజీలు మావారి కెఱుఁగఁదెప్పఁడి!

సీ. ఆంధ్రమ్మునందేని యష్టాధానంపు నామ మెత్తఁగ వీరి కేమిహక్కు?
శతనధాన మృనుశిబ్బంబు నెత్తంగ వీరి బే యూరయ్య వేత్తలార?
నేత్రావధానమ్ము నిగమజ్ఞులదికదా! దానిపేర్వీరలెత్తఁ దగునయ్య?
నిజమైన శక్తియుండినఁ “బండితులుగల్గు నధ” యన్నయంతనే జాఱుటేటి

గీ. కయ్య? వారుమమ్మదిరించు టాశుకవిత
యంద యుక్త మామాత్రమేయైన మేము
విశ్వసింపకయున్నను విశ్వమెల్ల
సమ్మతించుట కొంతేని సంభవించు.

సీ. “ఆశుకవిత్వమ్ము నందేని మీ రేల విశ్వసింప” రటంచు వేయుప్రశ్న
కుత్తరమ్ములింపుఁ, దూరకే యెట్లెట్లా “బడబడ” వాఁగునప్పట్టునందు
నేరేనిఁ జాలుదు; కేమానవులొ దాని మెచ్చిన నామెచ్చు మెచ్చు గాదు;
పండితులగువారు “పకపక” నవునదు రవ్వారు నవ్విన యాశుకవిత

గీ. అందు వేరొక్కనామంబు; నట్టిదాని
కెన్నఁడికొను “నిహిహిహి! యిహిహి, యిహిహి
యిహిహి” యని పండితులు నవ్వునిట్టి పూనిక
గొనరు విద్యత్కవులు గనుంగొనుడు మఱియు.

సీ. కట్టుబాటులు గల్గు గానంబె గానమో? కట్టువీసినదియే గానమొక్కో?
కట్టుబాటులు గల్గుకాంతయేకాంతయో? కట్టుదప్పివదియే కాంతయొక్కో?
కట్టుబాటులు గల్గు కాయమే కాయమో? కట్టువాసినదియేకాయమొక్కో?
కట్టుబాటులు గల్గుకవనమే కవనమో? కట్టాడ్చికొన్నదే కవనమొక్కో?

గీ. మీమనమెఱుంగదే? మేరమిటి మంచి
చెడ్డ లరయకయెన్నియో చెట్ట లఱచు

వారి సేరంబు నైచుట పాడిగాదు
కూక లిడుడయ్య! సత్కీర్తి గోరుడయ్య!

సీ. సంస్కృత గ్రంథవాసనయే లేకున్నచో డెలుగుగాదది పెద్దతెగులు గాని
ఆంధ్రరహస్యవైయాత్యమే లేనిచో డెలుగుగాదది యొక్కయెలుగు గాని
శబ్దకాస్త్రప్రవేశము సుంత లేనిచో డెలుగుగాదది మేనినలుగు గాని
నాటకాలంకారనైపుణుల్ లేనిచో డెలుగుగాదది చెడ్డపలుగు గాని

గీ. ఈరహస్యంబునెలుగునివారె మీరు?
తెల్లులోనేని వీర తెచ్చి యేమి
నేతు రనుకొంటిరో? సుంత చెప్పడయ్య!
సంధిసంగతికేమి యోసరసులార!

సీ. నీపండితుడువచ్చి యివ్వారితో మమ్ము దులదూచి తనకీర్తి నిలిపికొనునా?
ఏకవీంద్రుడువచ్చి యివ్వారితో మమ్ము సరిజేసి సద్యశక్యాలి యగునా?
ఏజమిందా ర్వచ్చి యివ్వారితో మమ్ము నెనజేసి తా వన్నెకెక్కగలడో?
ఏదైవతము వచ్చి యివ్వారితో మమ్ము బురుడించి దీప్తినిల్పుకొనగలడో?

గీ. చూచియేతీరుదుము; మీఁద జూడవచ్చు
సంధిసంగతు; తెల్లని సభయొనర్పఁ
గడఁగుడయ్య! వేరొక గతిగాంచబోకుఁ,
డయ్య! వేతల రప్పింపుడయ్య! యొయ్య.

సీ. చెప్పింపుడయ్య! దేశికునొక్కరునివిల్చి చదువుసంఘము మన శరత్రింకఁ
జేయింపుడయ్య! యీపాఠ్యమందున నె శుశ్రూష కావ్యజ్ఞు నిచ్చోట నిల్చి
మాన్యింపుడయ్య! “డమాడమాడమడమల్” “ప్రాజ్ఞులీపోకలాప్ప” రనిచెప్పి
బోధింపుడయ్య! “యీబుడబుడక్కలకాశుకవి తా ప్రశస్తిదక్క” దనినొక్క

గీ. మీకు యశమబ్బు, వారికి మేలుగల్గు,
మమ్మెచ్చిరినపనికి లాభమ్ము వెంట
నే కనంబడు, మాకెంతయేనిమోద
మబ్బు; సంధియు నామీద ననుఘటించు.

సీ. చైదికతాకికవైపమ్మ మెవ్వారు తెచ్చివెట్టిరో? సుంత తెలియుడయ్య!
ఆత్మగౌరవమునకై పాటుపడువారె దీనిబెట్టుదురు సందేహ మేల?

తగుకొరవంబు విద్యత్త కుండును గాని యన్యమునకు నుండ దనుట ధ్రువము
గానఁ “దదన్య తీకక్షకుఁ గారకు” యని యెవ్వరేనియు ననకమాన

గీ. రకట! విపులు బేవాంగులట, పశ్య
తోహరులయట్ల నెఱివెఱివోహోహఁ
గావలెనె? దీని మానుచుగడఁగుడయ్య!
సంధి గోరురూ కియ్యది చనుగదయ్య!

సీ. అంధభారతకర్తయైన తిక్కన సోమయాజిజన్మస్థానమైన కరన
శ్రీనాథకవిరాజశేఖరు నేలినకొండపీఠికిఁ బ్రక్క నుండు కతనఁ
బ్రక్కతంపుఁ గవుల సంభావించు గద్వాలకాజ్యంపుఁ దోవలోఁ గాలుకతన
నెనుక కాలమునంచు వినుతింపఁదగు పెద్ద విద్యత్కవులు దీని నెలయుకతన

గీ. నింకవితాదరంబు మీకిచ్చె; మెచ్చ
పలకె గుంటూరిపురిని? విద్యత్కవీంద్ర
బనని, కేసలకవిత్తస్కరిణి, దీని
మహిమ మెంతేని జ్ఞాన్యుంబు మాన్యులార!

సీ. నిందింపనేమయ్యె? నిజమైనసత్కీర్తి గలిగించు “సత్యవాదులు” గలారు
గర్హింపనేమయ్యె? గణిత సర్పించుయోగ్యులగుయధార్థ వాదులు గలారు
కయ్యాలలేమి? సత్కవికదంబముల పే ర్వెలయింపఁగల నియోగులు గలారు
అభిమానమునలేమి? యాత్మీయుకతన శత్రులఁగూడ మన్ను మాన్యులుగలారు

గీ. ఏరీచేమెచ్చ గొనదు గుంటూరిపురము?
సరసతకుఁదావు, బలువెన్నె సిరులపోవు;
మీకు, మీపోలికిని మేరమీఱుసిరుల
నిచ్చు భగవంతుఁ; డింక మమ్మేగనిండు.

సీ. ప్రేమించితిమి మున్నె పెద్దటికము నిల్చుకొన్నచో వారి కేకొఱత రాదు
వారినేమముఁ గోరువారె “యాదవ కులమునకు ముసలము” నాననపుఁజర్చ
కల్పించి; రదిపూర్వకవినమృతము గామి మాకు నంగీకృతి లేక పోయె;
దీని నామీద వైదికనియోగపుఁగక్షగాఁ బొల్పి రెవ్వరో ఘనులు వారి

గీ. నెఱుఁగుడయ్య! యనవసరమిట్టికత్తు
లింపుగాఁబో! పనుచు మందలింపుడయ్య!

యేరువైదికులు? నియోగులెవ్వ? రొక్క-
విప్రులే గారటయ్య! యోజేత్తలార!

సీ. ఘనుఁడు పయోధ్య ధ్ధంఁడపాండిత్యభూషణుఁడు సీతారామశాస్త్రికన్న
సుభయభాషాకవిత్వోపాయశాలి శిష్టాహనూమత్కవి శాస్త్రికన్న,
గృతి యభినవ సరస్వతినేత పట్టాభిశబ్దపూర్వక రామశాస్త్రికన్న
ములుకుట్లకులుఁడు నిస్తులఁ డాశుకవి గుణశాలి వెంకటకృష్ణశాస్త్రికన్న

గీ. మఱియునుంగల శాస్త్రవిమృణులకన్న
మొలచినవె కొమ్ము లిత్తుల మోములందు ?
నవసరము లేని యాసనం బడుగ నేల ?
చర్చ పెంచగ నేల ? యశస్సులార!

సీ. వేదవేదాంగాదివేత్త చేపలి వెంకటప్ప శాస్త్రుల కెన యన్యుఁ డగునె?
రామడుగుకులుండు ధీమన్యుణియు రామకృష్ణశాస్త్రులఁ బోల నెవని వశము?
కంఠపాతము నాటకములెల్ల శ్రీ నోరి హనుమద్భుధుని కెవ్వఁ డగును దీటు?
అతిశాంతమూర్తి సాహితీపట్టు శ్రీపార్వతీశశాస్త్రికి సాటియెందుఁ గలఁడె?

గీ. మఱియు నెందఱులేరు ధీమంతులందు?
వీరిలో నేరు కొప్పుపువారు చెప్పుడ ?
వారికే యాసనంబును గోరనేల?
చర్చ పెంచగ నేల ? యశస్సులార !

సీ. కవి హూణభాషావగాహి వెంకిపురవంశజుఁడు శ్రీకృష్ణమాచార్యకన్న
బలిజెప్పలి కులసంభవుఁడు కవిత్వవిన్నూర్తి లక్ష్మీకాంత నుకవికన్న
సకలకళానైపుణికి దావు మేటి మల్లాది వెంకట సోమయాజికన్న
నాటువేల నియోగి యనఘ జాపూడివంశజ హనుమచ్ఛరీశాస్త్రికన్న

తే. గీ. మఱియునుంగల సర్కవిమణులకన్న,
లొకికాగ్యులకన్నను లాఁతివారి
కాసనము గోరనేలయ్య ? యనుచిత్తముగఁ
జర్చ పెంచగ నేలయ్య ? సరసులార !

సీ. కొంత భద్రాద్రిశాస్త్రులవారి శిష్యుఁడు తచ్చెలి గలకైత దనరు నుకృతి
“అవధాన మే గూడ నాచరించితి”నని స్వయముగాఁ జెప్పికోజాలు ధట్టుఁ

దొకతైలినేకాక పృకటితంబుగఁ బలుతైలులఁ గవనమ్ము నలుపుజాణ
ఎపుడు రచించినట్లే కనుపట్టితే పలుకృతుల్ పృకటింపఁగల యుపాయ

గీ. కాల్, బ్రాహ్మణప్రభువు, నాచారపనుఁడు,
ప్రతిత మంత్రపృగడ పంశభవుఁడు శీర్ష భు
జంగరాయలకేల యాసనము నడుగ ?
దొరులు వీరికి మిన్నలే ? యోగ్యులార !

మ. పటుజంఘానిలధోరణీరణరణత్పాగ్భరనున్నాటవీ
తటశాఖాపటలాంతరుద్ధతనితాంతస్ఫారఘోరాగ్నిరు
ఘటనాఘాపితభస్మసాత్కృతమరుట్కండంబుతో పహ్నికిన్
ఘటియింపం దలపెట్టినారు కద ! సఖ్యం బాద్యమాదామణుల్ !

మ. స్వకృతాగఃపృకరప్రచారనిహతాపారస్వయోధపృజా
నికరాత్మైకతరణ్యసర్వసరణీనిర్ణేతృతాభాగ్యభా
రకృతాహంకృతితో, సుయోధనునితో భ్రాజిష్ఠునిన్ ధర్మపు
త్యోగనిన్ గల్పదలంచినారె ? యిది ధర్మ్యం బెట్టు లోహో ! హితుల్.

పీ. “గర్వం” బనెడి మిషగల్పించి దుఃఖంబు దీర్చుకో నుంకింపు ధీరుఁ డొకఁడు
“పండిత లక్షణ” పర్వస్తావ మిషచేతఁ బడదిట్టునట్టి సర్వజ్ఞుఁ డొకఁడు
“పంటబాపని కుత్సపం”బంచుఁ గల్పించి రసఁ బేరగమయశోరాముఁడొకఁడు
“రామేశ్వరీయ” మన్నామంపు సొత్తైన బూతు లేకదు నెట్టు పుణ్యుఁడొకఁడు

తే. గీ. మఱియు నెందఱొ శాఖాభిమాను లిట్లు
బయలుదేటిరి, యింకను బయలుదేఱఁ
గలరు, కీరీతి చేమూర్చు గలరు సంది
కొప్పరపువారి చేటికిఁ జెప్పఁడయ్య !

పీ. “ఈలకూరకుఁ బోయి యిల్లటంబున్నట్టు” లయ్యె మా వర్తనం బార్యులార !
అల పాశుపతమహాస్త్రాగ్నిహోత్రజ్వాల లాఁగిపోయెను దీన ననఘులార !
కాకరపత్రి “శృంగంపు భంగపు” వ్రాతె లడఁచుపూనిక దీన పడుగుబట్టెఁ
జర్ల నారాయణాస్త్రి “బాహ్మస్సత్య” మరయు వేమక దీన సంతరించె

గీ. గీరతము సారెకుం గోరు గీరతుల కు
తూహలమ్మున కించుక దొడరె విఘ్న

మిక్కితమ్మన, నీక నింటికిగ నాజ్ఞ
యొసగుడయ్య! గుంటూరువీ యోగ్యులార!

సీ. కొప్రంపువారు మాకు గనిష్ఠ లవ్వారి కరయఁగా జ్యేష్ఠుల మగుదు మేము.
కొప్రంపువారు మాకు సువిష్ఠ లవ్వారి కరయఁగా నోజ్జుల మగుదు మేము
తత్క విత్సంబు “నదియ మరాటా లైలు” “మదరాసు లై” లయ్య మాదుకై త
మిత్రుల నవ్వారు మెప్పింతు లేము శత్రులఁగూడ మెప్పింపఁగల మొకింత

గీ. వయసుకా? పెద్దలము మేము, వారు పిన్న;
ఁతియే భేష; మింకు నింత కలహ
మెందులకు? స్నేహితులమైతి, మింక మీరు
శంకవక్కుండు నెలపు నొసఁగుడు మాకు.

క. ఉరుక్తి నరసరాట్పుర, పరవాసుడు పంగనామపంక్తుడు సుగుణో
ధరుడు నరసింగరావ, ప్వరమునకున్ మమ్మును స్వయముగఁ దా బిలిచెకా.

తే. గీ. అతఁడు శాఖాభిమానుల కహితమైన
పనికిఁ బూనిన కతన నప్పట్టణంపు
శాఖలోని గుణాఘ్నము సాగకుండఁ
జేయవలె నని యత్నంబు చేసి రంబ!

ఉ. * ఆపురిలేమురేపు చనునట్టికుతూహల మూనియుండ నే
పాపియొకాని యయ్యనఘపజ్జకుఁబోయి “వృథాప్రయత్న మే
లా పొనరింతు? విప్లవికి నల్లకవుల్ చనుదేరు భీతి లో
దాపర మయ్యె వారి” కని తా నొగి బొంకి కలంచె నాతనికా.

* (నర్సరావుపేట శతావధానపీఠికనుండి.)

నాప్రియమైన ఆర్. హనుమయ్య గారికి— శ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వర
కవీంద్రుల నిక్కడకు దయచేసి వారి కవితానైపుణ్యమును జూప నిక్కడకు
రమ్మని యావాహనజేసియుండుట మీకు తెలిసినవిషయమేకదా; ... వారు రే
పిక్కడకు వత్తురని నిరీక్షిస్తూయున్నాము. అవధానము రేపు 1 గంట లగాయితు
ఆరంభమగునని నోటీసులలో ప్రియరించినాము. ఇక్కడ శతావధానమే లేద
నియు యిది యంతయు నుద్ధమనియు, పి. నరసింగరావు సదరుకవులను మోసగించ

చ. కలఁడు ప్రసిద్ధకంఠ్యుఁ డరికాండము పైతము మెచ్చఁదగ్గ ధీ
బలమున కీక్కయీ “పయిడిపాటి” నివాసి, యశస్వి, త్యాగి, వి
ద్యలకు నిధానమంబ! కపితాపనితాహ్వాదయంగముండు పే
ర్చెలసిన “రామరా” పనెడి బెల్లముకొండమలీనుఁ డున్నతిఁ.

చ. అతనికి మాయెడకో మఱియు నాయనయంగున మాకు విన్నిమై
నతితరమైన శ్రీ యలరాచిడి నచ్చరిలో వధానముకొ
గుత్తుకముమై నొనర్చి కనుగొంద మటంచుఁ దలంచుచుంటి మ
ట్టితఱిని బెట్టె నొక్కఁడు కడిదిగఁగయ్యము చయ్యముంబలెక.

చ. కలహము పెట్టుమానిసియు గన్వకు మాతెడివాఁడు గాఁడు పై
నెలమిని వాని నూత గొని యెన్నియొ స్రుగ్గులు పెట్టు పెట్టు నీ
దలమరిసంపుజీనపుడక్కరు లాతనిపాటి వారె? య
య్యలఘుఁడు రామరా వొకఁడె యాఘ్యఁడు సర్వవిధాల నంబికా!

క. అతఁ డింట నుండియే పం, డితులం బిలిపించి విద్య శేషన్ శాస్త్ర
స్మృతిముఖ్యసంస్కృతకళా, గతి ననద్యకుఁ డంతేకాదుకవితాన్వితఁడుక.

తే. గీ. సరసరాట్పురి శతధానంబు మొదట
జరిగె నందు నొకానొకజనుఁడు రామ

దలచినట్లున్న ఎవరో వారితో చెప్పియున్నట్లు, వినుట మిక్కిలి విచారకర
ముగా నున్నది.... అవధానమిచ్చట జరుగుట యిష్టములేనివారలు పన్నిన కుట్ర
మాటలై యుండునని మేము తలంచెదము ... రేపు వుదయం 9 గంటల చైలుమీద
వారు యిక్కడికి దయచేయవలయును ఈ వుత్తరం తెచ్చినవారు ప్రత్యేకించి
వారినిక్కడకు తీసికొనివచ్చేనిమిత్తం పంపబడిరి. రేపు వారు ఇచ్చటికి రాని
యెడల మాకవమానకరముగా నుండును....తప్పక రాగోరెదము.

సరసరావుపేట
30-9-11

}

ఇట్లు విధేయులు
ఆర్. కృష్ణమూర్తి.
పి సరసింగరావు.

(ఇంగ్లీషు వుత్తరమునకు సరియైన తెనుగు.)

రావు నడిగి సమస్య వైరంబుకఠనఁ
దెచ్చి మాకిచ్చె నదిమాకు నచ్చదయ్యె.

క. అందుగల “పశ్య” శబ్దము, సంజేహస్పదమెకాక సరసతరముగా
దేందమునకుఁ దగులదు త, త్సందర్భము కఠన ‘మస్తతకుఁ దా’ ననుడున్.

గీ. పృచ్ఛకుఁడు మూర్ఖుగాన నప్రేమియనక
వైడిపా డేగి మఱువాఁడు వచ్చి వచ్చు
నప్పు డారామరాట్కవి నటకుఁడెచ్చెఁ
“దప్పెటలూ తెల్పు” డనెడివాదమృకొఱకు.

క. గతదినమే కాముడిఁ జూ, చితి మే మద్దానికొఱకు నీకరుఁడలదీ
క్షీతుఁడటఁబశ్య”యని యుదా, హృతిఁజూపెకానూత్రమందిఁకేమనవచ్చున్?

తే. గీ. పాప! మలరామగా వల్లబలమ యూని
వాదమున కేగుఁడంచి యవ్వాసరమున
సలుపు నప్రేవధానంపు సమయమందు
మరల నడుగంగఁజేసె నమ్మొఱకుచేరీ.

ఉ. అంత కొకింత పూర్వమే † సమస్యను బూర్తియొనర్చి మేము ని
శ్చింతగ నుండియున్ “మునుపు చెప్పితిమాఁగద! ‘తప్ప’టంచు ని
ద్ధాంతము నేయఁగా పలయు నాపడి యట్లొనరింపమేని దు
ర్ధాంతులు వైరు లిక్కఠనఁ దాండవ చాడుదు” రంచు నెంచుచున్. 210

క. అది యెట్లు తప్పగునో? త, త్సదసాయము చూడకయె వెనన్ సాహసమున్
మది నూని మున్ను బలె “దప్పది” యని పల్కితిమి మే మనాతంకముగన్.

ఆ. వె. “ఎట్లు తప్పనెప్పడీ” యని యశివిన
యంబుమెఱయ మమ్మ నడిగె మొఱకు
‘ఇపుడుగాదు పిదప నీపని తీరిచి
చెప్పవార’ మనుడుఁ జెయ్య లుడిగె.

212

ఉ. కాముడిఁ జూచియుండియు నఖిండుఁడు రామకవీందుఁ డెన్నడు
ద్దామత కోసఁటించి మది ధైర్యము చాలక మిన్నకుండె నం

† స్తో॥ యః పశ్యతి జగ త్సర్వం యోనపశ్యతి సర్వతః, తావుభావరమా
త్యానంపశ్యానపశ్యోపశ్యతః (విస్తరమునకు ‘పశ్యాంపుశ్యాం’ చూ)

బా! ముగిసెక వధానము క్రమమృగ నంతట రాత్రి యయ్యె నా
యామహితుల్ గృహమృతకు నమ్మెయినేగిరి సంతసమ్మునకా. 213

ఉ. ఏమును నింటికేగితిమి, యేగెడునంతకె * యుత్తరం బొకం
డేమునుజుండ్చి తెచ్చె; నట నెందును రామకవీంద్రువారిలు లే;
నామెయిఁ జూచి “రామకపి కంతగ ధైర్యము లేదు లే” డటం
చేము మదికొ డలంచి † ప్రతి యిందుక పంపితి మల్ల జాబుకుకా. 214

* బ్రహ్మకీర్తి తిరుపతి వెంకట శాస్త్రిల వారికి.

బ్ర||.....రావు వాయునది యేమనగా? నిన్నటి దినము శి తాపధా
నములో బ్రహ్మశ్రీ.....య్య, అను నొక పృచ్ఛకుడు అడిగిన “పశ్చాపశ్చ్యో
నపశ్చరః” అను సమస్య తప్పని మీరు అనేక పర్యాయములు వక్కాణించి
యున్నారు. ఈకోజున ఉదయము పూడా “తప్పులేదని చెప్పిన పండితు డెవ”
డని పండిత దూషణతో ఉల్లంఘన జేసియున్నారు. ఈకోజున అష్టాపధాన
సమయమున తిరిగి ఆ పృచ్ఛకుడే ఆ విషయమును అడుగగా సభానంతరమున మీరు
చెప్పిన విషయమును సమర్థించుకొందుమని చెప్పియున్నారు. గనుక మీరు
చెప్పిన ప్రకారం తప్పును చూపించుటకు సామర్థ్యము కలిగిన యడల పండిత సభ
చెయించుటకు సిద్ధముగా నున్నాము. అందుల కీయకొననిచో వాగ్వివాదక
ముగా సమస్యలో తప్పులేదని యొప్పుకొనుచు “సమస్య తప్పు అని చెప్పటయే
తప్పు” అని మీరు తెలియపరచవలయునని కోరుదున్నాము. పండితదూషణ
నివృత్తికొరకై యేది విధియో ఆ ప్రకారము జరుపవలయునని కోరెదము. సాహ
సముగా సభలో పండితదూషణ చేసినందుకై ఇట్లు వాయవలసినవచ్చినది.
వెంటనే జవాబీయ గోరెదము. కాలయాచన ఉభయత్ర కష్టము.

2-10-11,
Narasaraopeta.

Yours Sincerely,
(ఇంగ్లీషు చేవారీలు.)

† శ్రీమత్పర దేవతామైనమః

మహారాజశ్రీ.....రావుగారికి

అయ్య

తమ యుత్తర మందినది. అం దప్రస్తుత విషయములు కొన్ని వ్రాసినారు.
మేము పండిత దూషణము చేయలేదు. ఆ సమయమున మా యుచ్చరించినమా

క. మఱునాఁ *డుదయ మొక్కటియు, మరల నిశీధమున కొకటి మఱి యట్లే గొం
టయ లెవ్వరొ చేవ్రా లిడి, పురపురఁ బంపియు జవాబుఁ బొందరు మాచే.

టలు విద్యా విషయములు గాని పండిత దూషకములుకావు. అది యటులుండ
నిండు. ఇది పండిత విషయముగాని తమ విషయముకాదు. కావున నా విష
యమై తమకు జవాబు వ్రాయుట మాకనవసరము. ప్రతివాదులగు పండితులచే
వ్రాయించినచో దానికి సమాధాన మీఁబడును.

3-10-1911

నరసారావు పేట

}

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

* మహారాజకీర్తి తిరుపతి వెంకటేశ్వర్ల గార్లకు.

.....రావు వ్రాయనది యేమనగా? మిమ్మును కోరిన యంశమును
మాత్రము తప్పించుకొనుచు మీలో తిరుపతిశాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడిన జవా
బును చూచి చాలా సంతసించినాము. “మీరు ప్రయరము చేయురీతిని విశేష
ములు గల పండితులు కా” రనే ఉద్దేశముతో “మీరు తెలియపరచుకొన్న
సంగతులను సమర్థించుకోగలరా” యని మిమ్మును పండిత సభకు రమ్మని
కోరగా అట్టి సందర్భమున సభకు వచ్చుటకు పూనుకొనదగిన పండిత లక్ష
ణమునకు విరుద్ధముగ “సభను నిర్మాణము చేయుటకు పూనుకొనినవారు పండితు
లైతే జవాబు నిత్తు” మని పండిత లక్షణము గలిగినట్లు కనుపడని యూహను
పెట్టుకొని “వ్రాసినవారి విషయము కా” దని పండిత లక్షణమునకు వెలియగు
జవాబు నిచ్చినారు. ఆ విషయమును తమ పరదేశత తెల్పినచో తెలియదు.
సమయముమీరుతరి ఈ ప్రకారము తప్పించుకొనుచు ఛంబోలక్షణ అనభిజ్ఞులగు
స్కూలు పిల్లలు మొదలగువారికి మాత్రము శతావధానము చెప్పుచూ పరదూషణ
చేయుచుండుట మాత్రము పండితలక్షణమా? అట్టివారే పండితులని మీ యభి
ప్రాయమా? వారితో ప్రసంగములు గలుగజేసుకొనుటయే పండిత లక్షణమా?
ఇట్టి సందర్భములలో మీరు పండితులనుట కెటుల దగుదురో తెలియకున్నది.
“పండిత సభ చేయబూనుకొంటి” మని యొకరు వ్రాయగా యిట్లు తప్పించు
కొనుటవలననే “మీరు పండితులు కా” రని మాత్రము స్పష్ట మగుచున్నది.
మా పాండిత్య విషయమును మీ రిటుల నిరాకరించిన మాత్రమున మాకు గల్గు

తే. గీ. ♦ రామరావు పత్రికలోన వ్రాసినవి,
పంపునో నుత్తరం వీయ పలయుననియు

లోప మేమియు లేదు అందువలనే మీకు యేకపక్షమైన బొన్నత్యమును కలుగ
నేరదు. ఇంతటనైనను విజయ దశమినాడు మాచే వ్రాయబడిన ప్రకారము
స్వపచనపోషణసమర్థత్యము గలిగిన పండితసభకు వచ్చెడరని తలచెను.

నరసారావుపేట, }
3-10-11 }

(తెలుగుతో చేవ్రాలు.)

నరసారాయునిపేట,
3-10-11.

♦ మహారాజగిరి తిరుపతి వెంకటేశ్వర్ల గార్లకు.

అయ్యారా !

“పశ్చాత్తపోషణపశ్చత్తక” యను సమస్య విషయములో చెండు దినముల
యందు “సమస్యలో రెప్పు గలదుగాన పూర్తితేయ వీలులే” డని మీరు దృఢ
ముగాఁ జెప్పియున్నారు. పండితులు సాధుగాని చెప్పినారని తెలియపరచుకున్నను
పండితుల నగౌరవ నూచముగా నింద సల్పినారు. సామర్థ్యముగలయెడల
స్వపచనపోషకము చేయుడీ యని బ్రహ్మశ్రీ.....రాయలవారు మీకు
వ్రాసిన, నదుత్తరము లిప్పుబూన రైతిరని తెలియవచ్చినది. పై సమస్య తప్పుగా
నున్నదని మీరు పండిత లక్షణముగ సిద్ధాంత పఠించియెడల నూటపదియారు
రూపాయలు మీకు తప్పకుండ నిచ్చుటకును సాధువని సిద్ధాంత పఠించిన నట్టి
మొత్తమే మీరు మాకు నిచ్చినట్లుగను మీరు పడంబడిక చేయునెడల నందులకు
మేమంగీకరింతుము. పై ప్రకారము బూనెదగా, మీ తరఫున జూనపాటి
పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు నచ్చి మాట్లాడగా నీ సంగతులకే పాత్రో కలసి
మాటాడి జబాబు నిల్చుమని చెప్పి కాలవిలంబము చేసినందున నీ కాగితము వ్రాయ
వలసివచ్చినది వెంటనే జవాబు వ్రాయుకోరినాము.

ఇట్లు
.....శర్మశాస్త్రి.
.....శర్మశాస్త్రి.

కట్టి “శశోట్టి” గాండ్రతో వాడమేల
యనియు భావించి ప్రతి పంప మంబ! యేము.

చ॥ ఉదయము మావరియాణ మపు “హూగుననేగిగెడ జేతు” మంచు సొం
పాడవగె యత్తుమ౯ నలుపుచుండునెడ౯ “రయి” లేగువేళ కి
య్యది తుడుముట్ట లేగవలె నక్కడ నింకొకచో నడస్సు మా
కొడవు కతాన” నంచు నలయ్యెనవ మాగితి మంబ! యే మొగి౯.

కా. “డోరేగిం పొనరించి తెచ్చితిమి మి“మౌహా” యన న్నేడు నిం
పార౯ బంపెద మట్లే” యంచు నరసింహారావు లోనైన యా
ధీరుల్ పల్కెఁ దొడంగి రెట్లొ యలనధీమంతుల౯ మాన్చి కా
ర్యారంభంబునఁ జేసి యేగితిమి మే మానాడు గుంటూరుకి౯.

చ. పతితుడు * “నత్యవాది” తరువాత నెటో భియించె వాని తే
గతి పరమందుఁ గల్గెడినో! కట్టిడి నర్వ పెరింగియున్న నూ
నృతము నడచి యాత్మను జయించి వృథా పదరు ల్లిఖించు నా
చతురుని సాహసమ్మునకు సల్పవలె న్నతు లెన్నియేనియ౯.

కా. అంబా! యిట్టి యనత్యవాదులకు నీ వాపంతయే నల్ల“కా
లంబింపం జన దీరనత్య”మని వాలాయం బెడేరితి జ్ఞ
ప్తిం బుట్టింపుము, నీదు కోపమున కీ‘దేవయ్య’ లేపాటి? కో
పం బూనక బనిలేద, పిచ్చుకలపై బ్రహ్మస్రముల్ నింతురే?

ఆ. వె. రైలు కదలు వేళ రయమున నొకఁడొక్క
‡ యుత్తరమ్మ తెచ్చి యెసఁగెదానఁ

* పరా:— ఈ ‘నత్యవాది’ తప్పడువ్రాతను గుంటూరుసీమ, పూర్వ
రంగము 58 పుటలోఁ దుట్టతుదనుజదివి, దాని సత్యానత్యములను గూర్చి
ము॥ రా॥ రా॥ పంగనామాల నరసింహారావుపంతులుగారికిఁ గాని వేరొక సం
చన్నగృహస్థునకుఁ గాని యొగ్యుడని మీకుఁ దోచిన యెఱికిఁగాని వానిని
తెలిసికొనఁ గోరెదము.

‡ ఓం పరదేవతాపతయే నమః.

బ్రహ్మకీర్తి తిరుపతివేంకటేశ్వరులగార్లకు.

బ్రహ్మకీర్తి ... .. రాయశర్మ వ్రాయునది.

అయ్యలారా! దైవండు జూబిల్ రీడింగురూం వారు నిర్మాణముచేసి.

‘బశ్య’ గోలలేదు పడపడి గుంటూరి
కరిగి దాని కిడితి మంబ ! * జాబు.

గీ. అంతలోఁ జల్లఁబాటె నయ్యయ్యబులుపు
పిదప ‘బాపట్ల’ వారల పిలుపుకరెన
నటకు నేగి యప్పరవాసు లలరి యొంగు
సర్పృతులుగొని గుంటూరు చని ముదమున.

వటుల శ్రీ పంగనామల నరసింగరావు పంతులుగారు తమ నావ్యవసాయ చేయుటచే తామిచ్చటికి విజయంచేయగా నీశింగురూం వారిలో నేనుకూడా మెంబరు వాటచే నీశింగురూం సంబంధము నాకు బోధపడకుంజి మీరు శతావధానము చేయబూనితిరి నా కావ్యవసాయ లేనందున నేను రా సందర్శము గలుగదయ్యెను అందుచే తమరు శతావధానములను వచ్చినపుడు మీసామర్థ్యముచూచి సంతసింపకుండుట న్యాయముగాదని తోచి మీరు యథావిధిని శతావధానము పూర్వక వ్రాస్తూ సారముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో చేయగలకై మీకు గణనివచో ఈ ఆశ్చర్యమునకు 15 స్థిరవారమునకు సరియగు 7-10-1911 లేదీన నేను శతావధానమును మీచే చేయించబూనితి గనుక యాప్రకారమున బరుగ బడుటకు మీయభీష్టమును వెంటనే తెలుపగోరి నాను. ఆప్రకారము మీరు జరిపి వచో నూటపదియారురూపాయలు బహుమతి నిచ్చుటకు సిద్ధముగా నున్నాను.

వర్సరావుకేట }
4-10-1911 }

(ఇంగ్లీషుచేవారు)

4-10-11 లేదీని 3 గంటలు.

* శ్రీమత్పరదేశ్ తామ్రసమః.

మహారాజశ్రీ.....

రాయశర్మగారికి

} గుంటూరు, క్రొత్తకేట
} బ్ర. శ్రీ శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రిగారిలోగిరి.

ఔర్యా !

తమ 4-10-11 లేదీగల యుత్తరమందినది. ఇంకమున్ను ఇరుపదియైదు పంపత్సరములనుండి సంప్రదాయసిద్ధముగాఁ బండిత సమ్మతముగా శతావధానావధానాదికములు నల్పుచున్న మమ్ము ‘యథావిధిని శతావధానము పూర్వక వ్రాస్తూ సారముగా యథార్థముగా సంస్కృతాంధ్రభాషాద్వయములో చేయ

గలశక్తి మీకు గలిగినచో అని వ్రాయటచే మమ్ముఁ బరీక్షించుతలంపుతో మీరీకార్యమునకుఁ బూనితిరని స్పష్టపడినది. కానిండు మీయభిమతార్థము తీర్పుముకాని మీవంటి మహావిద్వాంసుల దగ్గఱ 'యథావిధిని పృచ్ఛక ప్రశ్నాను సారముగా యథార్థముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో శతావధాన మొనర్చిన కష్టమునకుఁ దామేర్పఱచిన వెలమాత్రము బొత్తిగాఁ జాలదు. కావున మాకుఁ జెఱియొక 1116 రు రూపిక లేని యధమపక్షమిఁగల శక్తిగర్భియున్నచో నీసారి విస్తృతముగాఁ దెలిపితిరని మీయభిమతార్థము నెఱవేర్చుట కేవిధమైన యధ్యంఠరమును నుండదు. సాధ్యమైనంతత్వరలోఁ బ్రత్యుత్తరమంపుదురుగాక.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి } శతావధానులు.
చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి }

పరా:— చదువరులారా !

ఉదాహరించిన యుత్తరములలోని "(1) బ్రహ్మశ్రీ.....శాస్త్రులవారికి, (2) మహారాజశ్రీ..... వెంకటేశ్వర్లగార్లకు, ఇత్యాదిసందర్భములంబట్టియేమి బ్ర!!.....రావు" అని స్వయముగా వ్రాసికొను నూత్నాంశసందర్భముంబట్టియేమి, మఱి కొన్ని పల్లదములంబట్టియేమి, 'బ్రహ్మశ్రీ' వ్రాయుచు నమస్కార కూన్యముగా లేఖవ్రాయు సందర్భముంబట్టియేమి, 'హంశము' లోనగు ప్రయోగ శుద్ధింబట్టియేమి, యొకటి రెండు త్తరములను వ్రాసినమానిసి తెల్విశేటలను జెలిసి కొనుడు ఇతనిపిమ్మట, నిరువురు శర్మశాస్త్రులవ్రాసిన గల యుత్తరములలోని 'రెండవమానిసి గ్రరించిన, 'శర్మశాస్త్రి' ఓరుదము, 'పండితునకుఁగాని మేము త్తర మీయ' మనుటచేఁ గల్పించినది. అతనిని మొదటియుత్తరమున 'బ్రహ్మశ్రీ' అని 'మొదటిది... అయ్య, అను నొకపృచ్ఛకుడు' అనియే యీకలహాప్రసంగముడగు 'రావు' లిఖించెను. గాని సమయానుకూలముగా నీ 'శర్మశాస్త్రి' భూమిక వతఁడు వహించవలసినవాడయ్యెను. ఎట్టిమూర్ఖునకేని యీగుట్టు నుగమమే యగుటచే గుట్టుపట్టులెఱుంగనివారమయ్య మేమిది గుఱుతింపగలేగితిమి, కావుననే యీ'శశో'లులకు' మేము జవాబొసంగమైతిమి, ఆపిమ్మట నిది తోగ్రస గాదని 'అవధానార్థమాహ్వనించువామవలె నిక నొకయుత్తరమంపిరి, అందలి 'పరదేవతాపతి' శబ్దమును, మా 'పరదేవతా' శబ్దమును, విచారించినచో మఱి కొంతవారితెల్వి బయలుపడెదగలదు. అది యటులుండె, పాపము ? ఏగ్రంథము

గీ. ఆచట మఱికొన్ని నాళ్లుండియనఘులైన
వారలొనరించు విందుల వలనఁ దనిసి
సెలవు పూర్తి చెందుటయు నాసీమవిడిచి
యెవరి యిండ్లకు వారేగి యెసక మెసంగ.

గీ. ఉండుతఱిఁ గొప్పగవువారి నోమఁదలఁచి
భంగపడిన బంధుగులు * దర్బారటంచుఁ
బల్లిక నొకండు మొదలిడి పాడు నుడులు
గిలుకఁ దొడఁగిరి తమ తెల్వి చులుకపడఁగ.

మత్తకోకిల. మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ!
మంగళం నినుఁ గొల్చుమాకును మమ్మఁ దిట్టెడి వాండ్రకుఁ
దొంగవ్రాతలు వ్రాయువాండ్ర కుతూహలమ్మనకుఁ సదా
మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదంబికా !

మత్త. “పోచిరా” జొకరుండు బూతులబుంగ సారెకు విప్పెడుక
“పెచిరా” జొకరుండు కేళిలుడుఁ బెట్టె బైటికిఁ బెట్టెడుక

నందుఁగాని ‘పశ్య, శబ్దము సాధువుకాదని వ్రాయఁబడియుండ దను దృఢనిశ్చ
యము రామరావుగారి కుండుటచే వా రీశశోటులను, ప్రేరేపియుంచురనునది
మేము వ్రాయకుండఁగ నే ప్రపంచము తెలిసికొనఁగలదు గాన విస్తరింపఁబనిలేదు.
సమస్య పంపినవారుగాన రామరావుగారు స్వయముగా మమ్మడుగ పచ్చును.
చెప్పఁగలిగినచోఁ దగుసమాధానమును, లేనిచో త్తమాపణమును మేము చెప్పను
వచ్చునుగాని ‘చల్లకువచ్చి మంత్రదాఁచిన’ సామెతిగా శ్రీరామరావుగారు,
ఎందులకును గొఱగానిమానిసులకు “శర్మకాస్త్రీ” బిరుదములను దగిల్చియుఁ దగు
ల్పకయు, అపమానకరములగు నుత్తరములను వ్రాయించుటనుగూర్చి విజ్ఞలే
వినారించుకొందురు గాక. మాయుద్దేశమునబట్టి వారిట్లు ప్రవర్తింపఁదగువారు
కాకున్నను నట్లుప్రవర్తించుట భావ్యపజయసూచకమనియు నందులకే దైవముట్లు
ప్రేరేపియుండుననియుఁ బొడకట్టెడిని. ఇందునుగూర్చి, కొన్నిపుటలలో ముం
దు “బందరు” అను శీర్షికగలచోఁ జదువఁదగు.

* ఈదర్బారునుగూర్చి పూర్వరంగమునఁ గొంతొకచూపఁబడియె, ఇది
యిసుక పాఠశాలపండిది. దీని ప్యలూపనలు చూచి తీరవలయును.

“చీచిరా” జొకరుండు చెన్నటిచీకుఁ గైతము గోకెడుక
కాచి కొప్పపువారి నెట్టులొగట్టు నెక్కఁగఁ జేయఁగన్.

మత్త “తోగిసిరాజులు” కొందఁ టొక్కడఁ దూలనాడును నుండఁగా
“వేసి రాజులు” కొందఁ టొక్కడఁ వెక్కిరిం పలరింపఁగా
“తీసి రాజులు” కొందఁ టొక్కడఁ దిట్లు బిట్టుగఁ దిట్టఁగా
వాసికై చదరంగ మాపయి వైరు లాడి రధియలై.

మత్త “పోతురాజులు” విట్టి వీఁగుమఁ, “బోకిరీ” నడు లాడఁగన్
“బూతురాజులు” మేఁదప్పుచు బూతు లేకరునెట్టఁగన్
“ఓతురాజులు” “మేపుమే” పని హుంకరింపులు నింపఁగన్
గోతు * రక్కట ? కోత లెన్నియొ కొప్పపుంగపు లాపయిన్.

మత్త. బండ లొక్కడఁ బంపిలొక్కడఁ బారు బూరులు నూటఁగన్
మొండివ్యాఁతలనాడు సాలెను మోఁత లేమియొ మోఁగఁగన్
పిండిలేకయె రొట్టెఁగాల్పుచు బింకమల్ తెగబొంతుమన్
దండుబల్మిని గొప్పరంబు పృథ్వా పగల్బము లాడెడిన్.

తరల. తెలివి తక్కువ యీసు రోసము తెల్లపామును వ్యాఁతయే
తెలుపు నంచు నెటుంగ కూరక తెల్లవాతిన దానగాఁ

(* ఫిబ్రవరి 10 వ తేది 1912 సం॥ దర్బారునుండి.)

4-9-1911 తేదీన, మాకును దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును వైషమ్యములు
వలదని యుద్దేశించి తదనుగుణమయిన పత్రికనంపి అందు సంగతులుచేసిన ప్రజ్ఞా
నిధులకు వినయపూర్వకముగా నమస్కారములొనర్చి చేసిన విన్నపము.....
సీ....గీ చేసిన ప్రతిజ్ఞఁ దప్పముచెప్పమితర, మార్పుఁడి సంశయంబొనఁగూర్చుఁడి
సభ, బంపుఁడివార్త దిశలకు నింపునింపు, డో సరసులార! గుంటూర్ని వాసులార!
గీ. పత్రికలఁ దెల్పికొనినట్లై పత్రికలెల్ల, వీక నిగ్గించుకొందు మీలోకమందె
యింతకే మాఁడులోకాల లోకసేల? వేగ సభఁ గూర్పుఁడో జగద్విదితులార!

ఇట్లు

కొప్పరపు సోదరకవులు, శతావధానులు

 ఈసాట కోతలు వీరు సంధిపత్రమందుకొనిన 5 మాసములకుఁ
బిమ్మటివని యెఱుఁగుఁడు. సారమరయఁడు, తి॥ వె॥

చూచి యాయన ప్రేరణఁ దోనిపువ్వు
రాక యాతనిబుల్బుదీర్చఁగఁడలంచి.

తే. గీ కాశికావృత్తిలోనున్న గృంథముల్
రామరావున కెఱుగంగ రానిదనుచు
సతఁడు వ్రాయించు వాగ్మల కతన నెఱిగి
దానిచే మా నుడిని నిల్పఁడలంచి మఱియు.

క. * కలహమునకుఁ బూర్వ మొక, యలఘుఁడు తచ్చిహ్వఁడెలమినంపెనుదోష
మ్ములగని యగు రామకవీ, ట్రిలకుని కావ్యమ్ము దాని దెఱచితి మంతక.

శతావధానమును పేరుచే 40 మందికి నభుఁ జేయునపుడొక పృచ్ఛకుఁడు “పశ్చా
పశ్చానపశ్చతః” అను సమస్యనిచ్చి పూరింపుఁడనఁగా నాసమస్య తప్పని చెప్పి
పృచ్ఛకుఁ “డిది పండితు లొప్పికొనినదియే తప్పుగా” దని పల్కఁగా ‘ఎచఁడా
పండితుఁడు పండితుఁడైన నిట్టితప్పు సమస్య నేలనొప్పుకొను’ నని పండితమాఁడ
చేసితిరికదా. అందువై గొందఱు పండితు లీ సమస్య తప్పు గాదని, మేము
సమర్థింపఁగలమనియు, మీరు తప్పని సమర్థింపఁగలేని సభకు రావలసివచ్చనియు
మీరు తప్పని ధృవపటచినయెడల మేము నూటపదారు లిచ్చెదమనియు, ధృవ
పటచలేనియెడల మాకు మీరు నూటపదాఱు లిచ్చిపోవలయు నని యుత్తరము
వ్రాసి పంపఁగా బ్రతుక్తుత్తర మీయక నరసారావుపేటనుండి గుంటూరునకు
వెళ్లితిరి. ఇంతఁజఱకుఁ దగిన పృక్తుత్తర మిచ్చినవారు కాదు. కావున నిచ్చ
టికైన స్వవచనపోషణ సామర్థ్యమున్న యెడల పట్టి యుక్తులుపన్ని కాలము
స్వర్థపుచ్చక తప్పని నిశ్చయపరచుట కొప్పుకొని తెలియపరచిన తక్షణమే పం
డిత సభఁ జేయించుటకును, ఆ సమస్య తప్పు కాదని సమర్థించుటకును గృహ
నిశ్చయఁడనై యున్నాడను. (యందుల కతి శీఘ్రమునఁ బ్రతుక్తుత్తరం
బొసంగనిచో మీ రోడినట్లే తలంపబడుదురు)

బ్రహ్మశ్రీ జెల్లంకొండ రామరాయ కవీంద్రుల శిష్యుఁడగు
1-11-11. ములుకుట్ట లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి.

మండలిరమగు వాక్యముజేసికను స్వహస్త లిఖితము, తక్కినది అచ్చు

* మహారాజశ్రీ చెల్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి శతావధానిగారికి యిచ్చేది
రన్నా, బండరు, శైరవప్రస్ను. 27-8-11 బండారుపల్లి.

నమస్కారములు.

తృతీయం యీమధ్య తెలియలేదు. గీతము యెప్పుడు బయలుపడలునది

మత్త. పొజ్జుడయ్యను రామరాట్కువి భావియొగనశమ్మనక
విజ్ఞు లెల్లరు నవ్వుకైతను నెల్ల బెట్టెను దానిలో
నజ్జు లత్రజ్జి జేయునల్లరి కారక మాత్రముగావుటక
డజ్జుడందు నెటింగి యుండియుఁ దప్ప లేదితి మంచికా!

మత్త. * తప్ప లయ్యవి బ్రహ్మలేనియు దాటరానివి యాటచేఁ
‘బప్పులోనడు’ గన్న సామెతఁ బట్టిపోదలంపులొ
నొప్ప నొప్పజేఁ దక్కువారలు శుద్ధశుంఠలు సారెకు
బిప్పికైరము వేరి జెడ్డలు వేయఁజొచ్చిరి మాపయిక్.

మత్త. ‘రామరా నెటులేని బైకిక రాగలే’ డని కొప్పపుం
గొముకై నరులంతటక దమ గుంపు గూడిరి మెల్లంగక
సాము నేయఁ నొడంగి రెందు ననత్యమే యొకవిద్యెగ
వామమ్మముఁబట్టి సారెకు నంగ్యము మొనరించుచుక్.

తెలియలేను. వస్తుతః మాగురువుగారు జెల్లకొండ రామరావుచేసిన కృష్ణగీతా
తరంగిణీని మీపద్ధికంపినారు. దానిని తాముచిత్తగించి గుణరొషములను నెల్లడిం
తురుగాక. నాగ్రితము కొంచము నెమ్మదిగానున్నది. యింకా పనిరొజులకు
వారుచేసిన దుక్కిణీపరిణయ చెంపూజలంపమును చంపగలను. నిర్భగా చరిత్ర
లింతురుగాక. (మక్కికిమక్కినకలు)

జాపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి

(* శ్రీరామరావుగారి కృష్ణగీతాతరంగిణి నుండి)

- (1) శ్లో॥...న నందతనయః కరవంకజేన పన్నర్క శి + మ్...,
- (2) శ్లో॥ మయి మాత్రణాయ నచనా ద్భవార్గతే”
- (3) శ్లో॥ నవనీతచోర రవ శి + మాహరామి...మమ శి + మంబనమిదం...”
- (4) శ్లో॥ సుధగే త్వదీయ మయి శోభనంభ + ం మమ దర్శయ...”
- (5) శ్లో॥ అధియన్యాయచైవశయనంశయానమ, త్తనయాశ్రుతైనిమితహన్నిజంపదం
- (6) శ్లో॥ మమబాలికాభ + బిలేతవాత్మజోనిధదేకరాంబురుహమన్యహంగుళిం
- (7) శ్లో॥...అత్మమాత్మవివృతాననాస్తరే సమమాత్రయత్”
- (8) శ్లో॥...ఇతి బాలికాంగ మఖిలం విశాఽఽత్మనః పరిలిప్తవాక్...

దిక్పాత్ర మదాహరించితిమి. ఇట్టి నెన్నో కల పని యెఱుగు

మత్త. రామరాయని కైతలోని దురగ్గళుక విరసప్రయో
గామయ మృది త్రిప్పరానిది యాట మిన్నకయండి వి
ద్యామహేంద్రులు 'పశ్య' శబ్దముపైని సారకుఁ గొంద తే
మేమొ వ్రాసిరిగాని నీదయ నేమొ కొంటిమి గెల్పులక.

నది. ఇందునుగూర్చిన విచారణమునకు 'శలభాలభనము' చూడఁదగు. 'ప్రమాదో
ధీమతామపీత్యరే' అపిశబ్ద ఏవకారాక్షకః, అతోసరామరాయ వైతాపతా
కించిదపి న్యూనతా సతు సర్వథా సమర్థ ఇతి శివమ్,

గెల్పులు.

విశ్లేషణ:— 'పశ్య' అను శబ్దము తప్పనియు, ఉపసర్గపూర్వక
'పశ్య' శబ్దము సాధువనియు, కాశికాప్యత్తిమతము, రెండును సాధువు లని
కాయదీమరము, మొదటిది పాఠినమతము, రెండవది నవీనమతము, మొదటిదే
మంచిదని మేము, రెండవదియే మంచిదని మహామహోపాధ్యాయ తాతా
సుబ్బరాయ శాస్త్రులవారు లోనగు కొందఱు పండితులు, ఇందునుగూర్చి
పత్రికావాచి మొక సంవత్సరమున్నరవఱకు జరిగినది, కాని యీక్షణమువఱకు
మావాదమే నిల్చియున్నది. ఇందుఁ గౌముదీమతానుసారముగా వాదించినవారు
(1) మంత్రీవాది సూర్యనారాయణశాస్త్రులవారు, (2) తాతా సుబ్బరాయ
శాస్త్రులవారు, (3) పురుషిశ్ల రామశాస్త్రులవారు, ఇందు, తుట్టతుడవారు బెల్లం
కొండ రామరావుగారి గురువులు, వీరు కడు శీఘ్రముగా నోడిపోయిరని చెప్ప
వలసినచ్చినందులకుఁ జింతిల్లుచున్నారము. మొదటివారు తమ శిష్యులేరితోఁ
బలికలు ప్రకటించినవారు. వీరు శ్రీరాయఁడు శాస్త్రులవారిశిష్యులగు జయంతి
భగీరథశాస్త్రులవారిచే నోడఁగొట్టబడిరి. ఆ యీ విద్వన్ముఖులు వివాదమునకు
దిగుటకుఁ గారణము మొట్టమొదట మేము ప్రకటించిన 'పశ్యాంప్రశ్యాం' అను
చిన్నిపాత్రము, వీరిలో వీరిట్లు ఖండనముండనము లొనర్చుకొనుచుండఁగా
మున్నుదాహించిన మహామహోపాధ్యాయులవారు తటస్థులుగా నొక తీర్పును
చీర్చి ప్రకటించిరి. దానిపై జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారు వ్రాయవలసిన విధి
యన్నను సర్వాపవాదక మగు గురుశిష్యన్యాయము దానికి బాధక మయినది.
అంతలో శ్రీరామరావుగారు తమ వాదము గెలిచినదను సంతోషముతోనిట్లాకరి
చేరఁ బ్రకటింపించిరి.

(నవంబరు 1 వ తేదీ 1912 నం॥ దర్బారునుండి)

పశ్చాత్తాప పశ్చాత్తాప పశ్చాత్తాప

1 పాపములను నూత్రములతో పై నూత్రమునుంచి ఉపసర్గపదమును కాశికా కారుడు అనుష్ఠిచేసినాడు గాన పశ్చాత్తాప మసాధువు, కాముదీకారుడు అనుష్ఠి చేయక పోయినందున పశ్చాత్తాపము సాధువు అని కొందరందురు గాని అది సరికాదు. కాముదీకారునికంటె కాశికాకారుడు ప్రాచీనడు గాన పాపములను నూత్రమే సాధువు అని 'పశ్చాత్తాప పుశ్చాత్తాప' గ్రంథకారుడు వ్రాసినారు. 2. దీనిని ఖండించి మంత్రవాది నూత్రసారాయణశాస్త్రీగారి శిష్యులు నల్లనిచక్కవర్తి వెంకటాచార్యులవారు జ్ఞానాదిగుణములచే నధికుడు గాన కాముదీకారుడు చేసిన అననుష్ఠియే బాగున్నది అందుపల్ల వైదిక ప్రయోగములు మహాకవి ప్రయోగములు కుదురు చున్నవని వ్రాసినారు. 3. ఇందుమీద మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బారాయణశాస్త్రీగారి శిష్యులయిన జయంతి భగీరథశాస్త్రీగారు జ్ఞానాదిగుణములచే కాశికాకారుడు తక్కువవెందుకాదు. ప్రాచీనుడు గాన నీతని మరమే గ్రాహ్యమని వ్రాసినారు. 4. దీనిని ఖండించి వెంకటాచార్యులుగారు కాశికాకారుడు ఉపసర్గపదమును కొందరనుష్ఠిచేయరని వ్రాసినందున కాముదీకార మతము కాశికాకార మరముకంటె పాపమునమయినది. కాన అదే గ్రాహ్యమని వ్రాసినారు. 5. విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కలాశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులును మహామహోపాధ్యాయులు నగు తాతా సుబ్బారాయణశాస్త్రీగారు ఉపసర్గపదమును అనుష్ఠిచేసిన అన్నం గట్టిదులే పశ్చాత్తాపసాధుత్వము నంగీకరించిరి. కారస్త్రీ పృథ్వికర్తయును దుర్గసింహుడు హాడ పశ్చాత్తాపము సాధువని వ్రాసినాడు సారస్వత స్వామికరణమునందుకూడ అనుష్ఠి లేదు. గాన పశ్చాత్తాపము సాధువేనని వ్రాసినారు. 6. చాక్యాధి చిద్వికాశాచార్యకరణ గ్రంథకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ భాగవతుల సారశాస్త్రీగారి శిష్యులగు పురిషిష్య రామ శాస్త్రీగారు నూత్రభాష్యకై యటములయందు పశ్చాత్తాపము ప్రయోగింపబడి యున్నది గాన కాశికాకారమరము తద్విరుద్ధమైరదని వ్రాసినారు. 7. ఇవి యన్నియు అచ్చుపడేయున్నవి. ఇక 'పశ్చాత్తాప పుశ్చాత్తాప' గ్రంథకారులకు తత్పక్ష పాతుల స్వపక్షపాతమే గతిగా కనబడుచున్నది.

బెజవాడ.

హితవాది

పైప్రకటనము శ్రీరామరావుగారు వ్యాకరణవిషయమునఁ బరపరిత్యయ నేయబుద్ధులని చెప్పక చెప్పఁగలదు. అది యటలుండె. ఈహితవాది నామ ధారి కడుప్పద్ధు, కాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని మమ్ముఁ బరోక్షమున దుర్భాష బాడుటలోఁ దచ్చ నన్యత్ర యితఁడుమంచిచెడ్డల నెఱఁగినవాఁడుకాఁడు. ఈతనిసేరఁ బ్రకటింపఁ బడిన పై పత్రికయొక్క మార్కక మావద్దకువచ్చియు న్నది. బ్రాక్రెట్టులోనున్న 19 అక్షరములును హంసపాదముంచి రామ రావుగారు వ్రాసినవి కాని రామరావుగారు కాఁజాంతరమునఁ దమవేరితో వాదమునకు లొకయున్నను “నిండు జ్యోతిమేలేకయున్నా” రను వారి వాదము సత్యదూరము, ఈయంశమునే యాకించి పంతులు బలపఱుపఁ గలవు.

(అభినవసంస్కృతినుండి.)

“...పైగింధములు చూడని కతన రామరావుగారు “పశ్య” అనునది సర్వమ తములను సాధువేయనువిశ్వాసముతో నరసారావు పురవాసులు వ్రాయు నుత్తర ములకు సమ్మతించిరి. పదపడి యథార్థపెఱిగి విన్నకుండిరి. అది వారియొ గ్యితను వేనట్టి బాలురున్నది. అనన్వరముగా దూషించి మనబోటులానర్పు శక్తికటనల లనఁ జేలఁబునంశమును నేను వేతీ వ్రాయినక్కఱలేదు. చేతనైన చోఁ బశ్యికాముఖుననో సభాముఖుననో సమస్యనుగూర్చి పండిత సమక్ష మునఁ బెనఁగుటయుక్తము, లేదా యంతటనేని విన్న కుండుటయుక్తము. యథార్థము నొప్పికొన్నచో మనకప్రతిష్ఠలేదు. జన్మశత్రుమునకేని రామరావు గారు సమస్యను నేను బంపలేదనికాని, నరసరావుకేటనభకు వచ్చి వెల్లెపోయి పదంపడి యుత్తరములు వ్రాయింపలే దని కాని యందురని నేననుకొనను. సమ స్యతప్పని నిరూపింపఁగలిగినచో నూటపదియాఱులు తా మిత్తుమనియు లేనిచోఁ దిమికివ్యవలెననియు రామరావుగారు తిరుపతి నంక భేష్యులకు నాచేతనే చెప్పి పంపిరి. నే నబద్ధ మాడుదునందురా ?

సీ. రసికులు నుజుమలై రాణిండు పులిపాకపూర్ణయ్యగారె నా మొదటిసాక్షి
పణవిల్లె మీ నిష్టపడిన రూపెనగుంట హనుమంతరావు గారవలిసాక్షి
విప్పర్లపల్కాఖ్యవిపులాగ్రహారస్థ పండితద్వంద్వమామైనిసాక్షి
వేమవరస్థుడొ వెంకటకృష్ణాఖ్యమేదినిదేవుఁ డామిఁదిసాక్షి

తే. గీ. ఇంక నెందఱొయున్న వా రిందఱీయ

రామరామృకుండిత రాజొకండె

“చెప్పి పుత్రైంచ లేదిట్లు లప్పు” డనుచు
బలికినకా నాకుఁ బాలునో ప్రాధులారా!

రామరావుగారు స్వయముగా వాదమునకు దిగవలసివలెనను గారణము వారి శీర్షకృష్ణలీలాతరంగిణిలోని ‘హేయపురిసంగము’గాని వేఱుకాదు. అదియట్లు బుండ్, పిమ్మట మేము ‘పశ్యకబ్రహ్మచారము’ అను వ్యాసమును వ్రాసి మహామహోపాధ్యాయులవారి వాదమును ఖండించుచు, “గ్రామం గచ్ఛన్ త్యం స్మృతీ” గా రామరావుగారి గురువుగారి వాదమునుగూడ ఖండించితిమి. అంతతో నాయీ చండితులు పిరమించిరి. పదప రామరావుగానే స్వయముగా వాదమునకు దిగవలసినవారైరి కాని స్వనామగోపనము మున్ను చెప్పిన హేతువున వారి కావశ్యక మయ్యెను. అట్లు గూఢచీతి నడలించివాడు, (1) పశ్యకబ్రహ్మచారము (2) పంచాననపలాయనము (3) గుంబాగర్వసంజనము, అను మూడువ్యాసములు మిగులఁ బచ్చిగా వ్రాసి పక్కటించిరి. ఇందు మొదటి రెండును ‘పశ్య’కు సంబంధించినవి. మూడవది తమ లీలాతరంగిణిని, సమర్థించుకొనుట కేర్పడినది. ఈ మూడును మాచే రెండు వ్యాసములతో ఖండింపఁబడినవి. అందు మొదటిది ‘పిప్లవేవిణము’ రెండవది ‘శలభాలభనము.’ అంతలో నా ‘పశ్య’ వాదము సమాప్తమైనది. ఆ యీ వాదమునుగూర్చిన విశేషాంశములు తెలియఁగోరువారు పృథ్వీకమందులకుఁగా నేర్పడిన ‘పశ్యాంపుశ్యాం’ లోనగు గ్రంథములు చదువఁగోరెదము. అవి యెల్ల నిందు నుదాహరింపవలసియున్నను, గ్రంథవిస్తరభీతిచే నందులకుఁ బూనమైతిమి. పిదపదాదము గాన నది యంతతో ముగిసినది గాని యవిద్య ద్వాద మింకను బాలుమూలములు లేక ‘హితకారణీ, మనోరంజనీ, పత్రికలలో డిద్ధబిద్ధబిద్ధాదులవలనఁ బ్రకటింపఁ బడుచు నేయున్నది. అందునుగూర్చి కీతికలో సంగ్రహముగాఁ జర్చించఁబడును. శ్లో॥ మూర్ఖాణాం చండితా ద్వేష్యాః” (భారతముకాంతిపర్వము...)

తరల. లేనదు వాదము వ్యాఖ్యమైనను దైవవంచన కల్పి నెం
దునకు మాఱక సారె దుమ్మును చూళిగాఁ గనుపట్టు చొ
ప్పునకు నక్కవి చింత నొందుచుఁ బోవు తోవ యొకండునుకా
గనక విజ్ఞుడు గాన నేవియొ గ్రంథముల్ గనునంతలకా.

తరల. తిరుపతికొ మఱి వేంకటేశుని దిట్టి యత్తటి నెవ్వఁడో
 * “పరశురాము” లటంచు బద్దెము వ్రాసె నొక్కఁడు యుక్తమై
 పరశురాముఁడు రాచపుర్వులఁబట్టి నేలకు న్రాయుట
 త్తటి మఱుందుకు సంభవించెనో? రత్నముంబ! యెటుంగవే?

మత్త. గోవు కోసము హైహయం దొకకొంత దోసము నేసె నా
 గోవిశేషవరీతుఁ బట్టుక గూలనేసెను రాముఁడుకొ
 గోవు నా మఱి వాక్కునాఁగ! కోపితుల్ నడికించినకొ
 దేవి! యియ్యెడ దానికై కడ తేర్చి పెట్టరు రాజులకొ?

మత్త. మేమె రాజులమఁచుఁ గొందలు మిన్ను మట్టుచు వత్తుగో?
 నేను మేగతిఁ గాంచనేర్తురు? చెప్పు మట్లగు పట్టునకొ
 రాముఁ డుద్భవ మందునంతకు రాజు లేమయిగో కదే!
 జామదగ్నువుకారధారకు; బాల్కుఁ డేమి యెఱింగెడికొ?

మత్త. రాముఁడే యల రామరాని రాజు శిష్ట వచింతుగో?
 మేము నొప్పెద నాతఁ డేగలి మించి నిల్వఁగ నేర్చెడికొ?
 ఏమియందువో? పచ్చి బూతుల నేరి చూపితి ముంబగో!
 రామరావు కవిత్వమందుఁ బరాధవం బవి గూర్చెడికొ.

మత్త. కాన నాతఁడు రామరావగుఁ గాక నామసదృశమా
 దానిఁ బూని యెదుగ్గ నేరఁడు దైవనందితుఁ డౌటచే
 నీనఁగావలె భూమి యీపయి నింక నొండొక రామునికొ
 లేనిచో మనరాజు లూరక లేకులై చెడఁగావలెకొ.

తరల. తిరుపతికొ మఱి వేంకటేశుని దిట్టు నింకొకరుండు గ్ర
 చ్చుటను ‘రావణకుంభకర్ణు’ లటంచు కుఱుము దీఱఁగకొ,
 అరసి చూచిన నిదియు వెన్నటియట్లై రామునశక్తతకొ
 సురఁగె; రాముఁడు పుట్టుఁగావుత నూరుఁ దింకొకరుం దొగికొ.

(ఆట్రోబు 16 తేది, 1912 సం॥ దర్బారునుండి.)

ఉ. తామసవృత్తి వీడి యుచితస్థితి నిక్కము నాలకింపుఁడీ
 భూమిపు లండణన్ దునిమి పుట్టెల నాకపు మెట్లుఁ జేసి యు
 ద్దాముఁడునైన భార్గవుఁడు తప్పిసుమతయులేనియట్టి శ్రీ
 రాములఁ దూలనాడియె పరాధవ మొంచుట మీ రెటుంగకే?

అయ్యో దర్బారు పతికలోని ప్రితిపక్షి పక్షీయుల ప్రలాపముల కల్ల
మేమిచ్చిన ప్రత్యుత్తర మిక్రింద నుగాహరించుచున్నాము.

(అభినవసంస్కృతినండి)

“పండితాయ నే”

శ్లో. భిత్వా సర్వాణ్యరణ్య నృతివిషమలతా గాఢదుర్గాణి భూయో
యాయాస్తం పక్కబాస్తం భషకతతి రియం బుక్కనైర్ధిక్కరోతి
లజ్జస్తే మాన్తు మేనాం మదకరటిఘటాభేద సంఘట్టరూఢ
కీర్తాఢాఢేయధారా మమ ఖరసఖరాః కింకరోమి క్వయామి.

(పండితరాజశతకం.)

కాళాభిమని భ్రాతలారా !

తగిన ప్రత్యుత్తరమును భిఖంపనేరని “పండితాయనే” గారి ప్రేరణ
ముచే డిద్ధబిద్ధాదుల పెళ్లతోఁ దిట్టితిట్టి యానందించు మీ యోగ్యత పండితరా
యలు తప్ప నితరులు వర్ణింపఁజాలరు. “కృష్ణశీలాతరంగిణి” లోని బూతులు
గోపురాదులమీఁది బూతులతోపాలు కోర్కెవారు త్నమింతురని సంతసించెడి
మీ సంతోషము కడు నెట్లనీయము. బోలెడు లక్షణ గ్రంథము లుండఁగా దాని
కీర్తి పట్టినందులకు మీయందఱు మీరే యొప్పుకొనుటచే దాని యోగ్యత వెల్లడి
యైనది. కాశికను ఖండింప నేరక యేదో నెట్టి మొట్టిమాటలు వ్రాయుటవలన
నేమి, పాఞ్జుల నోటరాని యవాచ్యసచనములతో మమ్ము నిందించుటవలన నేమి
మీ “పండితాయనే” గారి లోఁతు పెచ్చెప్త మగుచున్నది. సరియైన యుత్త
రము స్ఫురించినచోఁ దిట్లతోఁ బని యుండదుకదా ! కాశిక ప్రకృతము పక్షన
పాతములలో లేదనుట పట్టి పిచ్చిమాట. విశేషములు తెలియఁ గోరువారు
చూచుచునే యుందురు. సామాన్యులు కొండలు లఘుకౌముదితోడనే తృప్తి
నంది సిద్ధాంతకౌముదినే ముట్టరు. అంతతో దీరికేఁగాని దానికేఁగాని గౌర
వము చెడదు. కాశిక నక్కడక్కడ దీక్షితులుగారు ఖండించిరిని వ్రాసి దాని
నప్రమాణ మనుట యుక్తముకాదు. ఎక్కడ నిష్పడు దానిని మనము ప్రమా
ణముగాఁ బట్టుచున్నారమో అక్కడ దీక్షితులుగారు ఖండించినది యుక్తమా
కాదా, అను సంశయ తేలవలసియున్నది. అందులకు మీవారు పూనవలసి
యున్నది. కాశిక ననుసరించియే ‘పదవాక్య ప్రమాణ పారీణ’ లెల్ల వ్యాఖ్యా

నములను వ్రాసియున్నారు. అప్పటికి భావ్యమున్నను దీనిని వారంతగా గౌరవించుటచే నిది భావ్యతుల్య మని మేము వ్రాసితిమి. నైషధములో ‘ధయాన్’ అను ప్రయోగమును “యథాకథంచితస్సభ్య” మయిన దానినిగా వ్రాసిన మల్లి నాథసూరి గారేమి సోపసర్గములుగా “పాఘాధ్ధా” సూత్రమున కుదాహరణములు చూపిన మహావైయాకరణశిరోమణి భట్టి యేమి మఱి కొందఱు పొచ్చిననులేమి మా వాదమును బూర్తిగా బలపఱచుచున్నారు. కాశికను గాని మమ్మునుగాని వారినిగాని తిట్టినచో ఓట్టినవారి నోటికంపు బయలుపడు నేకాని వాదము నెగ్గదు. సమస్యపూర్తింగూర్చి చొప్పదంటు శంకలను బ్రకటించితిరిగదా ; అందు డిద్ధబిద్ధాదులచే వ్రాలు చేయించితిలేమి ? నానావిధముల మమ్ము ఓట్టియు వేటొకరిని బొగడియు నెవరికి బ్రహ్మపట్టము గట్ట నుంకించుచున్నారో వారి వ్రాసే యందుఁ దగిలింపుఁడు, పస తెలియఁగలదు. ఏక కాలమునందు సర్వజగద్దర్శనయోగ్యత లేకపోవచ్చును గాని పర్యాయముగా నేల యుండఁగూడదు. మఱియు ‘యః’ అన్నచో ‘జడపదార్థః’ అని రాఁగూడదని యే పంశితుఁడును బలుకఁడు. ‘పండితాయతే’ లు పల్కుట వింతకాదు. “సర్వనామ్నాం బుద్ధిసత్వోపలక్షిత ధర్మాసచ్చిన్నేక్షకైః” ఇది నిష్కృప్త సిద్ధాంతము. గత్యంతర మేనియును లేక వృథాగ బూతులు తిట్టు మీకీ వాత్ర మేని వ్రాయుట యనవసరమే. అంతేవాసులలోఁగూడ మీకుఁ దుల్యముగాఁ దిట్టువారు మాకుఁ జేకూఱుమి నింతటితో నిప్పటికి విరమించితిమి. “మూఁఘం ఛండానురోధేన”

ఇట్లు,

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

మత్త. అంతదన్నను మాప్రతాపమహత్త్వమే యలరారుతఁ జింత నొందుచుఁ దిట్టి పోయుచుఁ జేతి గాజులమ్రాంతతో గొంతు బొంగుదు వోవ రోజుచు గోకికొంచు శిరహ్మలఁ మంతనమృగఁ గుట్టజేయుచు మార్తుడుండుత మంచికా !

మత్త. “చాల దీ యవతార మింకను జాల లోపము లుంటచేఁ జాలువాఁ డుదయింపుఁగాఁడలెఁ జాల నందులకై తపం బోలిఁజేయుఁడు మీరలెల్లరు నూరలే యిటు మోగిఁగుట్టో శీలవంతులు మెచ్చ” రంచును జెప్పమంటరా ! వారికిఁ.

తరల. పరశురాముడు రాజవంశముపై సనా దొసరించె నీ
పరశురాము లటుల్ పొనర్చు ప్రాజ్ఞులెల్ల నెటుంగరే!
ఉరక తిట్టుట కట్టువాయుదు నుంట నింతవచింపఁగాఁ
దటి ఘటిల్లెను యొక్కిచెప్పని తప్ప సత్కవి కంబికా!

చ. కపితము గట్టు చుట్టములు 'గాడిద నొడ్డులు, మొద్దు,' లంచు న
చృపుఁదమ తెల్సి యంతయును కాశ్వతమై రపించుద్రమోనభః
కుమవు లుండునంతసఱకున్ నలుగఁ గిలుంగఁ జొచ్చి రీ
కుపితులు గోకు పదైరులకున్ దరి యంచును గాఁ మండికా!

తే. గీ. అన్ని తిట్లకు నాటి సహాసమున
తము మోమోడమచుటయే హేతు వంబ!
వారి మోముఁ జూచినయంత వాటిలోఁకు
స్వాంతమున చిట్క కతన నాసనము నీము.

చ. ఇతరు లెటుంగు టెట్లు లెవఁ దేవని నేయునొ దానిగుట్టు తా
నతఁడె యెటుంగుఁగాఁ! భుజగాఁఘురిల వద్దతి నేఁ డెటుంగు, గూ
ర్జితుఁడు మఱొక్కఁడో నయినఁ దేవెడిదేమి మఱొక్కపట్టి? నే
చతురుఁడు వీరి మెచ్చినను సత్స * స్వాంతము డాచియేనుమా!

పోప్టుముద్ర } 4 సెప్టెంబరు 1911 } లై బ్రరీ
ఎగ్మూరు. } సోమవారం

* ... ఈ వివాదమునుగూర్చి కొంతవ్రాత చూచిననాటిరాత్రి 27 తేది
...నీ కాగితములు వచ్చినవి ఈస్థితిలోనున్న నాకు ఒడలు పులక లెట్లైన. మహా
త్సాహాసందములు కల్గెను. నేనుకూడ ఇప్పుడు గుంటూరు రావీలుండీస బాగుం
డును ... నాక రీవీలులేదు... కొప్పరపుంగవులు ఇక్కడవధానములు చెయుటలో
అప్రావధానము పేరేగాని, లక్షణమింతేనియు లేదు, సమస్యలు ముందు చెప్పించు
కొనుట... వ్యస్తాత్కరిలేదు... ఒకవేళ వివాదసభలు జరుగునేని... అప్రావధానము
పర్యధానముగా ముందు పరీక్షింపవలసినది. అందు న్యస్తాత్కరిముఖ్యతమము. నారి
అనుధార గొప్పదేకాని... వేలకొలది పర్యాయములు తిరుగుచున్న మామూలు
చక్రమే గాని కొర్రతరీతిని దిరుగదు. ఈ యూరనిచ్చిన కథ వారు చెప్పనేలేదు
ఇతరం వారిబాటను కొట్టిపోసిరి. వారి బాట తప్పించి (సంభవించేనేని) ఆశుక

ఉ. వచ్చెడి పండితుండెవడు? వచ్చినవచ్చుత వచ్చి సత్సభన్
మెచ్చెడి పండితుండెవడు? మే మఖిలంబు నెఱింగినార మీ
పిచ్చికవిత్వ మూతగని పీఠెదగంట దడాల్న మీస! మీ
సచ్చరితుల్, పృథానుడులు నైచెదగంట! స్వపక్షు లంబికా!

చ. ఎఱుంగని యల్లు “వీరు కవులే” యని యొప్పినతప్పు నైపు మి
డెఱిగితి మాస్యముండెచుటే తడ పంతయు స్వప్తమయ్యె, నీ
శ్వగుఁ డొకసాక్షి వీర్నుడువు పద్మములం దపు డెన్ని వీరు గూ
ర్తురొ, మను పల్లి యెన్నియట మాత్తురొ యంబిక! నీనెఱుంగవే.

ఉ. పత్రికపారి ఘోషయును బామరతన్ మొగమోడి మెచ్చు మా
మిత్రుల ఘోషయున్, దెలిసి మేలు ఘటించగ నెంచి మెచ్చు మా
చాతురిఘోషయున్ గని ప్రశంస యొనర్చుచు నాడు యోగ్యతా
పత్రిక సంపు తప్పిదము పండితమండలి నైపఁగార దగుక.

ఆ. నె. శక్తిలేక పూను ‘సర్దిఫిక్కుట్టు’ లా
యువులవమ్ము లేకయును దమంతఁ
బెండ్లివేళ నిచ్చు పెద్దలదీపనల్
పొందినార మనుచుఁ బొంగిపడుట!

క. అనసర మైన కతమ్మున, వివరించితి మంబ! ఘోషవిత్ మెల్లను నీ
సవిధమున నెఱిగి యన్యతము, దవలించితిమేని నీవ దండించదగుక.

కా. ఖండింపంగలశక్తి యున్నయెడఁ గాకవ్యగ్రణీప్యగ్రితా
ఖండాహంకృతివారకంబయిన యీకబ్బంబు నేరేనియున్

విత చెప్పింపవలెను మాలో శివరామకాస్త్రి కృతార్థతముఁడు. నాయనంద
మతనికేఁ బిచ్చుఁడు మీరావారిలోఁ దులగా వాదించ నేనిచ్చగించును. గెల్చిన
వచ్చెడు పత్రికయెంత? ఇక నీవాదములేల? మీరు పదలుటయే నాకోరిక.
శివరామకాస్త్రియు పలదు. వాలెట్టి పాండితికలవారని;... నాటి వివాద స్వరూ
పము, నీజము, ఎట్టివి? ఆయూర నిరువాగులను బ్రధాను లెవరు? యాపదంశము
మీకు వ్యవధిలేకున్నను మనకుఁ బరమమిత్రులగు బ్రహ్మశ్రీ ... గారిచేనయిన
హాయింపుడు... ఇంకను అచ్చులోనున్న రికార్డు పూర్తిఫలయినను వెంటనే పంపు
దురుగాక.

వే. పృ.

ఖండింతురద సోదరుల్ దృఢగ వాక్కుంమాతె వోగొట్టుకో
“నెండుంగండి” గ నేమొ చూటుదురు నా కే మంతిలోఁ బోయెడికొ?

గీ. వారుమాటిన కొలది న వారి గాఁగ
మా యశము లోకమునఁ బరువ; మాకుఁ గీర్తి
కన్న నన్యభావముల నెప్పు పూనిక
లేను; పృథ్వీకేషమ్మ నాలింపు జనని!

ఉ. అంతట నయ్యె వేమవరమం దవధానము నైరు తెంతయున్
జింతలచేఁ గృశించి పరిశీలన చాలక సారెఁ దప్పదుం
బుంతల వెంబడిం బడి పృథ్వాతనయలో కడు గోయ నుయమా
నాంతరులై మఱేదియు నుపాయము గానఁ కుందు వొందగలక.

నీ. తలుపోరగామాసి పునెల్లమోములో నొక్క ‘శిశ్నోటి’ మాదిక్కుచూచు
తన యింటి యెదుటి కందలము రా నేగ వే యొక్క ‘శిశ్నోటి’ తల్పూచివైచు
‘పశ్యవాదంబు’ స్వస్థై యయ్యె’ నంచొక్క ‘శిశ్నోటి’ నీ ‘శిశ్నోటి’ గనులఁ
‘గాళిక’ నటుపాముగఱచెఁ గా ‘హు’ మ్మంచునొక్క ‘శిశ్నోటి’ పండ్లుకొనుకు

గీ. కాళికనుకొని “నూతార్లు” గొక్కు మహిమ
గొర్లు కీడ్తునో యేమొ నాకొంచదీసి
యంచు నొక్క ‘శిశ్నోటి’లో నటమటించు
నరసగాట్టురితోడ మే మరుగుతఱిసి.

ఉ. “పాటిరి కృష్ణవాటి” యని వాగ్వయము న్మను నానకేయునా
కారణ మంతరంగము నగల్పగ వేమవరమ్మ మే మెటుల్
చేర భయమ్మఁ గొందు మటు చేకుఱఁ జెన్నఁజెనేతె దార్పి నా
కూరిచి పృథ్వులై చెడిరి కొన్నరపుంగరిపక్షు లత్తఱికొ.

చ. సకలము నీమనం బెఱుంగు సత్యసిమల్ పురుషం బెఱుంగును
ర్నికరము దేల్చి పూర్వమె మనసిహితమ్ముగ ముక్తింబునుకొ
బ్బికటితము బొనర్చిన పృథ్వీ మెఱుంగును గాన దానిఁ దగ్గ
ప్రకయటఁ జూచికొం డనుచుఁ దాగ్జ్ఞులకుకొ వచ్చియుండు మంచికా!

గీ. అంబ ! యంతకు మనుచేసినట్టి చెట్ట
నేతె లొకతల వేమవరాతలాగ్గ

హాసత్సభాప్రత్యూహమలవరింపఁ
బడ్డపాటు లింకొకతల పాపశమని!

ఉ. తప్పడు తోవలన్నియును దజ్జలు దగ్ధము నేయ నంతతోఁ
గొప్పర మూరకుండక ప్రకోపము చెంది * “రిజిస్టరు త్తరం”
బప్పడు పంపె ‘నే’ సొకటి యావలఁ దెత్తు నటంచు; సత్యముకా
దప్పి చరించువారలకు ధర్మముతోఁ బని యేమి కాంకరి!

* ఆశుకవి చక్రవర్తి, శతావధాని, కొప్ప
రపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ, కొప్పరము } (రిజిస్టరు త్తరపు నకలు)
సంతమాగులూరుపోస్తు. గుంటూరుజిల్లా } (బహుశ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులకు
యొద్దినండి } కాకినాడ, & బందరు.

అయ్యో, మీరు ప్రకటించిన ‘గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము’, అను పాత్రమును జూచితిని. అయ్యది ‘సీ॥ మాయమాటలకు నమ్మకమైన వ్యాఖ్యాతృతులచేసి పచ్చిబూతులకు బుంగ, అను మీ శ్రద్ధానందము నందలి ముదుసలి బోగముదాని పద్మమున కుదాహరణముగ నున్నదని చెప్పవలసిపచ్చినందులకు జాలిపడుచున్నాడను. ‘సత్యంబు, ధర్మంచరి’ అను వేదవాక్యములకు విరుద్ధముగా నసంబద్ధములైన యస్మతవాక్యములతో మమ్మును, మమ్ములనుబట్టి మాని యోగిగాఢును, ఈవిధముగ నిచ్చునచ్చిన క్లెల్ల నిందించుటకై మీకాలమును, మీపాంశత్యమును వినియోగించి, ఇట్టి నికృష్టోద్యోగమునకు మీమిత్రులంగూడ నియోగించి వారితోగూడ, అసత్యప్రకటనములం జేయించి, యకారణముగ మాహృదయమున కాయాసముం గలిగించితిరి.

2. ఏడవో యున్నవా రున్నట్లుండక మదీయాశుకవిత్వవధానములను బద్ధములతోఁ బ్రశంసించుచు ముందుగ మాకు లేఖవారిని మాన్నేహమును సంపాదించుకొని పిదప మాప్రతిభయు, మాకీర్తియు, మారాబడియుఁ జూచి సహించలేక వృధాభిమానులగు మీగాఢునాని దుర్బోధములకుఁగూడ లోనై యనవసరముగ నానవచర్చ యొకటి గల్పించి యస్మత్కృతోపకృతిచేసి స్మరింపక, కయ్యమునకుఁ గాలుచువ్వి మేము ప్రతిజ్ఞాపద్యములను వ్రాయవలసిన యనవసరమును గల్పించి చివరకు సభకు రాక పాకులు పన్ని తప్పించుకొని బందరు కాకినాడలకు వేంచేసితిరి.

౩. ఇట్టి వృథాప్రజల్పములు నిట్టినదాపదసార్వభౌములై
నట్టి రపరసాధికరణాన్యహృదంతరులైన కొప్పరపుం

3. అప్పటినుండియు విరామము లేని మాయవ్రాతలకుఁ బూనుకొని మాటుపేరులతో మాయలేఖలం గొన్నిటిని బ్రకటించి స్వజనముచేఁగూడ నట్టివే కొన్నిటిని బ్రకటించించి యంతతోఁగూడఁ దృప్తితక “హితోపదేశము” అను పేరునఁ గొన్ని యనుచిరములు వ్రాసి ప్రియమిచ్చితిరి. అప్పుడే మేము మీ మీఁద గొంతచర్య జరిగించులసియున్నను, ఎన్నటిలేని విరాతస్థలను మీరు తెలిసికొని పశ్చాత్తాపమును బొంది త్తనూర్పణమును బ్రకటించు రను సదుద్దేశముతో గొంత హితమును గఱపఁసంచి ‘హితోపదేశము’ అను పేరునఁ గొన్ని పద్యములు వ్రాసితిమి కాని మా ‘హితోపదేశము’ మొకడఁ జెవిటివానిమఱుండు శంఖ మూది నట్లయిపోయినది.

4. తరువాత మిగుల పక్ష్పితవ్యవహారమునకుఁ గారణభూతమైనట్టియు సత్యముల ప్రోవైనట్టియు, “గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము”ను, వ్రాసి ప్రికటించితిరి. అందు మొదటినుండి చివరవఱకును మీరు వ్రాసిన యసత్యంశములను వ్రాయించుకొన్న యసత్యపులేఖలను, నారాణ్యప్రమాళకముగా ఖండించి లోకమున సత్యమును స్థాపించుటకై మేము ధర్మదేశతచే బోధిత్వాహుపఱవఁ బడుటచే మిక్కిలి నారణ్యమైన యీక్రిందివిషయమును గూర్చి మాత్రమిప్పుడు తెలియజేయుచుంటిమి.

5. మాకప్రతిష్ఠను గలిగించవలెనను దురుద్దేశముతో “గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము 67 వ పుటలో” కొప్పరపువారి తప్పువ్రాతలు” అను కీర్తికక్రింద నొక కల్పిత (ఫాక్టరీ) లేఖను బ్రకటించి, అట్టిదానిని మేమెవ్వరికో వ్రాసి నట్లును, దానిపత్రి మీకు లభింపఁగా, దానింబట్టి దీనిఁబ్రకటించినట్లును, నొక యచంద్రభృంగభంజనంబు గల్పించి యుదాహరించితిరి. ఈ మీ మాయవ్రాత మాకప్రతిష్ఠను గలిగించునని మనోమే కాక, మాగౌరవమునకుఁగూడ భంగము గలిగించుననిగా నున్నది. అందులకై తగుచర్య జరిగించుట మాకుఁ గర్తవ్యము. కావున మీకీ లేఖయందలి మొదలు 24 గంటలలోపల నాలేఖను మేమెవరికి వ్రాసినట్లు తెలుపవలెననితో, ప్రతియొక్కరివలన లభించినట్లు తెలుపనూహించితిగా, వారి పేరుల నెఱింగించుచు, అట్టి మాయలేఖను మీ చేయధికారముమీఁదఁ బ్రకటిం-

దిట్టల మాకు వాడులుగఁ దెచ్చిన తావకతారతమ్యసం
ఘట్టిన మేరు మెత్తురు జగాన వచింపఁగదమ్మ శాంకరీ!

చితిలో లిఖితపూర్వకముగా మాకుఁ దెలియఁజేయఁగోరుచున్నాఁడను. “అంత కింతైనది, ఇంకెంతయగునో” అను సామెతకుఁ దార్కాణముగా మీశ్వరహారము పరిణమించుటంజేసి ముందుముందేమి సృష్టింతురో యను భయముకూడ మమ్ముఁ జాలఁగా బాధించుచున్నందున నిట్టి చర్యలోనికి నిగపలసివచ్చినందులకై విచారించుచున్నాఁడను.

పరా:— ఈవిషయము మీరిదివఱకుఁ దేల్పుకొనినదియే యగుట, మరల నాలోచింపవలసిన యవసరముండదు. లేనిపోని యుక్తులతోఁ గాలము గడపక ననుత్తరము త్వరగ నొసంగుడు.

వ్రాసినది, ఆశుకవి చక్రవర్తి, శతా } ఇట్లు
వధాని కొప్పరపు వెంకటరమణకవి, } కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ
శుడుపులు 4, నాలుగు, పంక్తులు 55 } నతానధాని.
ఏబదియైదు (మక్కికిమక్కిరకలు). }

ప్రశ్నాచదుపదులారా:—

పై రిజిస్టరు తర మెందుకుఁ బుట్టినది? ఎందుకేమిటి? సోదరులు చేయనిపని చేసినట్లు మీరు ప్రకటించినందుకుఁ బుట్టినదందురా? అటులేని వారి స్వహస్త లిఖితములగు నీకింది యక్కరములను నిలకింపుడు.

శ్రీరాములు.

4-4-13. కొప్పరము సంతమాగులూరు పోస్టు.

అస్సద్గురుమూర్తులైన బ్రహ్మశ్రీ రామదుగు రామకృష్ణ శాస్త్రివారి పాదపద్మముల సన్నిధికి.

భవత్ప్రియశిష్యుడు. నమస్కారపూర్వకముగా వ్రాయు విజ్ఞప్తి.

“...వృథాహంకార లాంఛనంబగు వేంకటశాస్త్రిగారి మీసమును దీయించుమని ప్రతిజ్ఞ సేయునప్పుడును, “సింహమున్నదని తెలిసియుఁ గొప్పరపుఁ గవులు కాకినాడకు వచ్చెదరా!” అనిన తిరుపతిశాస్త్రిగారు నివసించిన కాకినాడకుఁ జనునప్పుడును, కాకినాడలోఁ బలుసభ లొసర్చి, సామర్థ్యమున్న యెడల మాకు శత్రుఁడగునాఁడు వచ్చి మమ్మెదిరించి జయింపవలసినదని ప్రతిజ్ఞా

ఉ. దానికే దగ్గ * యత్తరము తభ్యవభరితం బొకండు మే
మా నరులక గుఱించి వెన నంపితి మయ్యది గాంచియున్ వృథా

పద్యములం జెప్పనవ్వడును, ఎంతకనినముగాఁ గాలుద్రావిసను పెడుటికివచ్చి
శత్రువులు మార్కొనమిచ్చే గాకినాడలో నుకవిపంశిత శిఖామణులు సంతసించి
స్తుతింప జయస్తంభమునాటి వచ్చినవ్వడును,.....” చిత్తగింపుడు.

ఇట్లు భవత్ప్రియశిష్యుడు,

కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ, శతావధాని.

 దీనివలనఁ గాకినాడలో — తి॥ వెం॥ కవులఁ బరాభవించినట్లు
సోదరులు ప్రకటించుకొనుచున్నట్లు విన్నప్తమే యగునేని దానినే విపులముగా
దెల్పు వీరి వేరొక లేఖయొక్క నకలును బ్రచురించిన మాకు సోదరులు రిజస్ట్ర
రుత్తరము వాయుబు కర్థమేమో? విచారించుడు, “ధర్మదేవతచేతనఁట!
వీరఁట ప్రోత్సాహపలుపఁబడిరఁట!” “నాల్గ్లిం కీర్తయేత్” “బుద్ధిః
కర్మానుసారణీ” కాంఠం పాపం, ప్రతిహతముంగళం, అస్తుస్వస్తి. సర్వే
జనా స్సుఖినో భవన్తు ”

(మా రిజస్ట్రరుజవాబుయొక్క నకలు.)

* శ్రీమత్సరదేవతాయైనమః

మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకట సుబ్బరాయ వెంకటరమణకవులకు.

అయ్యా!

29-7-13 స॥ లేదీతో నొకటియు, లేదీలేకుండ వేటొకటియు మీరు
మాపేర వాగిన రిజస్ట్ర రుత్తరములకు జవాబు వాయునది యేమన.

(1) మీరిజస్ట్రరుత్తరములోని సంగతులు యచ్చాగ్ధములైనవియు, నమ్మఁదగినవి
యుఁ గావు.

(2) మేము ప్రకటించిన ‘గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము’ లోని సంగతులు
సర్వమును సత్యములైనవియే గాని యందసత్యము లెవ్వియును లేవు.

(3) మా ‘గుంటూరిసీమ’ పూర్వరంగము, అను చరిత్ర గ్రంథములోని సంగ
తులు మికప్రతిష్ఠ కలిగింపవలెనను దురుద్దేశముతోఁ బ్రకటించఁ బడినవికావు.
అవి లోకమునకు సత్యము వెల్లడిచేయు సదుద్దేశముతోనే ప్రకటించఁబడినవి.

గానలవారు * తప్పసుడికల్పన లెల్లడఁ జేయఁ బ్రయత్నించుచు
దేని యమార్గములకు దేవునివల్ల భయమృ గల్గునే!

(4) తక్కిన మిరిజస్తరుత్తరములోని సంగతులు పరిస్థితులము జవాబుబడినంత
యవసరము కలవిగాఁబోవవు. 'మాగుంటూరి సీమ' పూర్వరంగము 87 వ పుట
మొదలుకొని "కొప్పరపువారి తప్పవారైతలు" అను శీర్షికక్రిందఁ బ్రచురించిన
లేఖ "పోర్చగి" కాదు. మిరొక గృహస్థుడకు వ్రాసిన లేఖయొక్క సకలును
బట్టియే "మక్కికి మక్కి" గాఁ బ్రకటింపఁబడినది.

(5) "మాకీర్తికి సంగమము, మంగారసముదకు హానియు, మరాబడికి లోప
మును, మాప్రతిభకు న్యూనతయుఁ గలఁగఁజేయవలె నను దురుద్దేశముతో నసత్య
ములును జుగుప్సాకగములును నగు సంగతులు గల్గిపడ్యోభయ రూపంబులుగాఁ
బెద్దమనుష్యుల యెదుట వినిపించిసందులకును సంపన్న గృహస్థులకేర నటుఁగంటి
సంగతులనే పదిమందికిని వినిపింపుడ"నికూడ వారాయుచు మీరు వారాయు వ్రాత
లకును మీమీఁదఁ గగిమమైన చర్య జరపుటకు మందలొచ్చించియు దానిని
జరిత్ర గ్రంథమగు 'మాగుంటూరి సీమ' లోఁ బ్రకటించి దాని సత్యమును లోకు
లకుఁ బెల్లముగా వినిపించి పిదపనే చర్య జరుపవలెనని యెంచి ముందుపని
ముగించి పరిస్థితియు మేమా ప్రయత్నములోనే యుండఁగా, మిరిజస్తరుత్తరము
వచ్చినందున దానికి జవాబుగా సీయత్తరము వారాయుచు సదరువిషయమై క్రమ
మైన చర్య జరుపబోవుచున్నామని కూడ నిందుమాలముగానే తెలియఁజేయు
చున్నారము.

చిత్రించవలెను.

(సమృత్తిని) (1) దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, } శతావధానులు } బందరు,
(2) చెళ్లపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి, } } ఖైరవపర్సన్న.
15-9-13.

* ది 27-10-13 సం॥.....

అయ్యా!

సోదరకవులు కొద్దికాలము క్రిందట మీకు పక రిజిస్ట్రేషన్ నోటీసును 24
గంటలలో జవాబు యివ్వవలసినదిగాను ఆట్లా యివ్వనియడల మీమీద డామేజి
తేవడమగునని సదరు నోటీసులో వుడహరించినట్లున్ను అందులకు మీరు సోదర
కవులను తుమాహరి కోడినట్లున్ను మాచుట్టుప్రక్కల గాఁగూడులలో విశేష

మంగళశ్లోకః

శ్లో॥ కళ్యాణం రసనే నమ స్సృకవితే భద్రం పడేభ్యో నమ
స్కారః కాల్పనికోత్తమాయ మనసే వృత్తానివో పందనం
అస్తు స్వస్తి శతావధానవిభయే విద్వజ్జనా యాంజలి
య్యుక్తాయుక్త వివేకినే సుకవితాసారస్య సం గాఢహితే.

తి॥ కా॥

వాడుక గలుగజేసినారు. అయినప్పటికి యిదివరలో నేను మిమ్ములను యెరిగి
వుండి మీసానుర్భతను గుర్తెరిగి యుండుటచే అందుల నిజానిజములు ప్రత్యేకం
మీచేత వినగోరి వ్రాసినాను తక్షణం జవాబు వ్రాయించకోర్తాను

దివ్యచిత్తమునకు లేవలెను

విధేయుడు,

పమమర్తి లక్ష్మీకాంతం వాల్మీకి.

గద్య

ఇది శ్రీ కింకరీంద్ర ఘటాపంచానన, విద్వత్కవి, బాలకలానిధి, బాలనరచ్యుతీ

శతావధాని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరసంకీర్తంబును

అన్యతపర్వతదంభోలిసమ్మితంబును నగు

గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగము

సంపూర్ణము.

త హ్న ప్ప ల ప ట్ట క .

పుట.	పంక్తి.	తహ్న.	సెహ్న.
16	23	సంత	సంత
30	17	గర్హం	గర్హిం
55	11	పంచి	పేంచి
85	13	జెల్	జెల్లం

గుం.   ఈ.

